BIBLIOTHECA

SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

TEVBNERIANA

MICHAELIS PSELLI
PHILOSOPHICA MINORA

EDIDERVNT

J. M. DUFFY ET D. J. O'MEARA

VOL. I

OPVSCVLA LOGICA, PHYSICA, ALLEGORICA, ALIA

EDIDIT

J. M. DUFFY

STVTGARDIAE ET LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMXCII

Gedruckt mit Unterstützung der Förderungs- und Beihilfefonds Wissenschaft
der VG WORT GmbH, Goethestraße 49, 8000 München

Die Deutsche Bibliothek – CIP-Einheitsaufnahme

Michael ⟨Psellus⟩:
[Philosophica minora]
Michaelis Pselli Philosophica minora / ed. J. M. Duffy et D. J. O'Meara. – Stutgardiae et Lipsiae : Teubner.
(Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana)
NE: Duffy, John M. [Hrsg.]
Vol. 1. Opuscula logica, physica, allegorica, alia / ed. J. M. Duffy. – 1. Aufl. – 1992
ISBN 3-8154-1955-7

Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich
geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des
Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig
und strafbar. Das gilt besonders für Vervielfältigungen,
Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und
Verarbeitung in elektronischen Systemen.

© B. G. Teubner Verlagsgesellschaft Leipzig 1992

Printed in Germany
Satz und Druck: INTERDRUCK Leipzig GmbH
Buchbinderei: Leipziger Verlags- und Druckereigesellschaft mbH

HOC VOLVMINE CONTINENTVR

Miscellanea et allegorica

Incerta et spuria

In memoriam
matris Eilis C. Leavy
(1907–1991)

PRAEFATIO

In hoc libro collecta inveniet lector Michaelis Pselli scripta minora philosophica praeter ea quae iam altero volumine nuper publici iuris fecit conlega D.J. O'Meara. hic edimus operum classes praesertim de logica et physica agentes, sed non haesitavimus alia includere opuscula miscellanea et allegorica quae, etiamsi primo obtutu potius ad theologiam vel rhetoricam vel aliam quidem materiam pertinere videantur, nihilominus et res magis minusve philosophicas tractant. revera in multis Pselli scriptis non facile est decernere cui litterarum generi aptius supponenda sint, nam saepe noster in uno eodemque tractatu de materia multifaria disserit. in fine tomi addimus quartam partem ubi imprimuntur opuscula quae incerta et spuria designamus. hi sunt tractatus in uno pluribusve testibus nomen nostri auctoris exhibentes quorum alii Pselli esse vix possunt, alii sine novis argumentis ei pro certo tribui nequeunt.

In scriptis minoribus quae edimus haud raro, ut iam notavit D.J. O'Meara, cum materia ex operibus auctorum Graecorum hausta rem habemus et ea de causa saepe dubitatio oritur utrum mendae vel lacunae tolerandae an fontis ope tollendae sint. quia in hac re nulla via certa patet opinione sua uti unusquisque cogitur. ad hoc volumen edendum hanc rationem plerumque secutus sum: ubi lectionem mendosam vel variam iam in teste a Psello adhibito apparuisse arbitratus sum, eam in textum admisi; ubi contra lectio talis est, ut textus sensu careat et negligentiae scribae potius quam Pselli ipsius adscribenda sit, eam fonte nisus emendavi.

Hoc volumen conficere sine dubio non potuissem, nisi varia opera subvenissent et institutiones et viri docti. institutiones grato animo propria lingua nomino University of Maryland (General Research Board et College of Arts and Humanities), Alexander von Humboldt-Stiftung, American Philosophical Society, quae studiis meis psellianis per stipendia faverunt, necnon multas bibliothecas (pp. XI–XIII signatas) quae aut ut codices ipsos inspicerem mihi permiserunt aut imagines suppeditaverunt. inter viros rerum Graecarum peritos, qui alii aliter adfuerunt, memorare iuvat D.J. O'Meara, G.Chr. Hansen,

P. Speck, D. Harlfinger, P. Eleuteri, J. Wiesner, P. Moore, et *πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων* † L. G. Westerink.

College Park, Maryland, m. Ianuario 1989 J.M. Duffy

CONSPECTVS CODICVM

A Athous Iberorum 388 (4508), saec. XVI (**45**)
a^{1} Ambrosianus M 84 sup., saec. XVI (**8, 9, 10, 11, 12, 13, 14**)
a^{2} Atheniensis gr. 478, saec. XV (**38, 39**)
a^{7} Constantinopolitanus Metochii 146, saec. XVI (**52**)
a^{8} Ambrosianus A 155 sup., saec. XV ex. (**43, 54**)
a^{9} Ambrosianus B 35 sup., saec. XV (**43, 54**)
a^{10} Atheniensis gr. 1260, saec. XVI (**49, 50**)
a^{11} Ambrosianus & 147 sup., saec. XVI (**34**)
a^{12} Ambrosianus M 41 sup., saec. XV (**34**)
a^{13} Constantinopolitanus Metochii 243, saec. XVIII in. (**35**)
a^{14} Athous Laurae *Λ* 107 (1598), saec. XIV in. (**52**)
B Vaticanus Barberinianus gr. 240, saec. XIII (**15, 36, 43, 47**)
b^{7} Bodleianus Baroccianus gr. 71, saec. XV (**52**)
b^{8} Bodleianus Baroccianus gr. 87, saec. XV (**7, 51**)
b^{9} Berolinensis gr. 204 (Phill. 1604), saec. XV–XVI (**34**)
b^{10} Berolinensis gr. 20 (Phill. 1424), saec. XVII (**34**)
b^{11} Berolinensis gr. 208 (Phill. 1611), saec. XV–XVI (**35**)
b^{12} Berolinensis gr. oct. 22, saec. XIII–XIV (**35**)
b^{13} Bodleianus Baroccianus gr. 76, saec. XV (**50**)
b^{14} Bodleianus Auct. T.2.15 (Misc. 215), saec. XVI (**43, 54**)
b^{15} Vaticanus Barberinianus gr. 164 (**52**)
b^{16} Bononiensis gr. 3637, saec. XIV–XV (**52**)
c^{3} Bodleianus Canonicianus gr. 83, saec. XV ex. (**52**)
c^{4} Cantabrigiensis Bibl. Univ. Ff.III.30, a. 1550 (**19**)
D Matritensis gr. 51, saec. XIV med. (**16**)
E Scorialensis *Φ*.III.1, saec. XVI med. (**8, 9, 10, 11, 12, 13, 14**)
e^{1} Scorialensis *Υ*.I.9, saec. XVI med. (**8, 9, 10, 11, 12, 13, 14**)
e^{6} Scorialensis gr. 56 (R.III.22), saec. XVI (**34**)
f^{2} Laurentianus gr. 28, 11, saec. XV (**32, 33, 34**)
f^{5} Laurentianus gr. 70, 5, saec. XIV–XV (**32, 33, 34**)
G Laurentianus gr. 32, 52, saec. XIV in. (**19**)
g Genuensis Bibl. Univ. F.VI.9, saec. XVI (**7, 51**)
h^{1} Bodleianus Holkhamicus gr. 110, a. 1428 (**19, 20, 21, 22**)
j^{1} Hierosolymitanus S. Sepulchri 106, saec. XIII (**52**)
L Laurentianus gr. 57, 40, saec. XV in. (**2, 6, 19, 20, 21, 22**)
M Marcianus gr. 524, saec. XIII (**8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 52**)
m^{5} Monacensis gr. 98, saec. XVI (**8, 9, 10, 11, 12, 13, 14**)
m^{11} Matritensis gr. 82, saec. XV (**52**)
m^{12} Mosquensis Bibl. Synod. gr. 460, saec. XVII (**52**)
m^{13} Mosquensis Bibl. Synod. gr. 496, saec. XV (**52**)
m^{14} Monacensis gr. 170, saec. XVI (**19**)
m^{15} Monacensis gr. 287, saec. XV (**19, 20, 21, 22**)
m^{17} Marcianus gr. 464, a. 1316–1319 (**43, 54**)
m^{18} Mutinensis gr. 205, saec. XVI (**53**)

m[19] Monacensis gr. 105, saec. XVI (**32**, **33**, **34**)
m[20] Messanensis Bibl. Univ. F.V.12, saec. XVI (**34**)
m[21] Matritensis Bibl. Nat. 4631 (N 110), a. 1474 (**34**)
m[22] Marcianus gr. 620, saec. XIV (**15**)
m[23] Monacensis gr. 588, saec. XVI (**19**)
m[24] Marcianus gr. 480, saec. XV med. (**43**, **54**)
m[25] Marcianus App. gr. IV 37, saec. XVI (**52**)
O Bodleianus Baroccianus gr. 131, saec. XIII (**4**, **17**, **18**, **19**, **22**, **23**, **24**, **25**, **26**, **27**, **28**, **33**, **37**, **40**, **55**)
o[2] Olomucensis M 79 (olim I.VI.9), saec. XV (**43**, **54**)
P Parisinus gr. 1182, saec. XIII (**3**, **5**, **6**, 7, **29**, **30**, **31**, **36**, **41**, **42**, **43**, **44**, **45**, **46**, **47**, **48**)
p[11] Parisinus Suppl. gr. 496, saec. XVII (**19**)
p[12] Parisinus gr. 3058, saec. XVI (**43**, **44**)
p[13] Parisinus gr. 2502, saec. XVI (**32**)
p[14] Parisinus gr. 1846, saec. XIV (**53**)
p[15] Parisinus Suppl. gr. 249, a. 1568–1569 (**35**)
p[16] Parisinus Suppl. gr. 932, saec. XVIII ex. (**32**)
p[20] Parisinus Suppl. gr. 655, saec. XIV (**52**)
Q Parisinus gr. 1630, saec. XIV (**32**, **34**)
t[2] Taurinensis gr. B.V.39 (275), saec. XVI (**34**)
t[3] Taurinensis gr. B.VI.10 (271), saec. XV–XVI (**34**)
u[1] Vaticanus Urbinas gr. 78, saec. XV (**32**, **33**, **34**)
u[3] Upsaliensis gr. 37, saec. XVII (**34**)
V Vaticanus gr. 672, saec. XIII (**31**, **32**, **44**, **48**)
v[1] Vaticanus gr. 483, saec. XIII–XIV (**1**)
v[14] Vallicellianus gr. 166, saec. XVII (**44**, **48**, **52**)
v[22] Vaticanus gr. 1021 (**52**)
v[23] Vaticanus gr. 1735, saec. XVI (**52**)
v[24] Vaticanus Reginensis gr. 136, saec. XV (fort. XVI) (**52**)
v[25] Vaticanus Reginensis gr. 46, saec. XV–XVI (**19**)
v[26] Vaticanus gr. 1748, saec. XV (**19**)
v[27] Vaticanus gr. 1314, a. 1449 (**19**)
v[28] Vaticanus Reginensis gr. 116, saec. XIV (**52**)
v[29] Vaticanus gr. 1144 (**52**)
v[30] Vindobonensis Phil. gr. 110, saec. XVI (**43**, **44**)
v[31] Vindobonensis Phil. gr. 25, saec. XVI (**43**, **54**)
v[32] Vaticanus gr. 209, saec. XIV (**53**)
v[33] Vaticanus gr. 1018, saec. XIV (**53**)
v[34] Vaticanus gr. 246, saec. XIV (**53**)
v[35] Vindobonensis Phil. gr. 99, saec. XVI (**49**, **50**)
v[36] Vaticanus Ottobonianus gr. 147, saec. XVII (**10**, **11**)
v[37] Vaticanus Chisianus gr. 12 (R.IV.12), saec. XIV (**19**)
v[38] Vaticanus gr. 671, saec. XIV med. (**29**, **36**)
v[39] Vindobonensis Phil. gr. 14, saec. XVI (**32**, **33**, **34**)
v[40] Vallicellianus gr. 182, saec. XVII (**32**)
v[41] Vallicellianus gr. 165, saec. XVII (**32**)
v[42] Vaticanus Palatinus gr. 365, saec. XV (**34**)

v[43] Vindobonensis Phil. gr. 233, saec. XV post med. (**50**)
v[44] Vaticanus gr. 1481 (**50**)
v[45] Vaticanus gr. 712, saec. XIII (**5**)
v[46] Vaticanus gr. 1900, saec. XVII (**31**, **32**, **44**)
v[47] Vindobonensis Suppl. gr. 67, saec. XIV (**52**)

DE CODICIBVS EDITIONIBVSQVE SINGVLORVM OPVSCVLORVM

1. [De vita philosophica]

Huius opusculi testis est codex Vaticanus gr. 483 [= **v**[1]] (Devreesse II 290–293), chart., saec. XIII–XIV, ff. 185 (nostrum 59r–59v). habet codex miscellanea epistolaria, philosophica, rhetorica et historica. nostrum unum est de eis opusculis quae Devreesse (292) 'epistolas anonymas octo' designat et quorum sex a Gautier, Misc. Pert. 61–64, recte sub nomine Pselli edita sunt.

2. [De philosophia]

Testis unicus est Laurentianus gr. 57, 40 [= **L**] (Bandini II 398–418; Revue des Etudes Byzantines 44, 1986, 45–110), chart., saec. XV ineuntis, ff. 286 (nostrum 208r–210r). hic codex, initio et fine mutilus, multa Pselliana continet inter quae sunt epistolae, orationes, monodiae et tractatus varii (ff. 1–168; 198–277). praeter opera Pselli insunt epistolae quaedam, ex. gr. Michaelis Cerularii et Petri Antiocheni, necnon alia miscellanea. primum publici iuris factum est nostrum in K.-D. I 428–432.

3. *Πρὸς τοὺς ἐρωτήσαντας πόσα γένη τῶν φιλοσοφουμένων λόγων*

Tractatum servat Parisinus gr. 1182 [= **P**] (Omont I 247–251; Revue des Etudes Byzantines 44, 1986, 45–110), chart., saec. XIII, initio et fine mutilus, ff. 320 (nostrum 96r–97v). magna et pernota collectio Pselliana in qua comprehenduntur epistolae, exegetica biblica et patristica, tractatus varii, monodiae, oratoria, iuridica et alia. continet insuper amplius quam quadraginta epistolas ⟨Eustathii Thessalonicae⟩.

Editiones: K.-D. I 441–450; Sathas, Bulletin de correspondence hellénique 1, 1877, 127–133; partim (66–124) H.-R. Schwyzer, Chaeremon fr. 2, pp. 27–29 (= van der Horst fr. 2); partim (125–155) E. des Places, Oracles Chaldaïques 221–222; partim (136–143) Bidez, Mélanges F. Cumont 93.

4. *Περὶ διαλεκτικῆς, εὐδαιμονίας καὶ τοῦ καλοῦ*

Nunc primum sub nomine Pselli hoc opusculum editur quod magnam partem e Plotino depromptum est. testis est Bodleianus Baroccianus gr. 131 [= **O**] (Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik 27, 1978, 157–179; Littlewood, Pselli Oratoria minora IX), bombyc., saec. XIII, ff. 536 (nostrum 410^{r}–410^{v}). continet scripta multifaria diversorum auctorum, praesertim Pselli et scriptorum saec. XII.

5. *Εἰς τὸν δρουγγάριον τῆς βίγλης κῦριν Κωνσταντῖνον τὸν Ξιφιλῖνον, ἀξιώσαντα αὐτὸν μεταβαλεῖν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λογικὸν Ὄργανον ἀπὸ τοῦ ἀσαφοῦς ἐπὶ τὸ σαφές*

Codices sunt **P** (v. ad op. 3) 61^{r}–61^{v} et Vaticanus gr. 712 [= $\mathbf{v}^{45}$] (Devreesse III 200–205), chart., saec. XIII, ff. 200 (nostrum 72^{r}–73^{r}), olim cum codice Vaticano gr. 713 conexus. paucis exceptis habent codices $\mathbf{v}^{45}$ et Vat. 713 epistolas diversorum patrum et patriarcharum res plerumque ecclesiasticas tractantes; insunt et Pselli epistolae quaedam opusculaque varia. ad textum constituendum saepius lectiones **P** praetuli. impressum est apud Sathas, *MB* 449–502 (e **P**).

6. *Πρὸς τὸν λογοθέτην τοῦ δρόμου τὸν Ἀλωπὸν ἐρωτήσαντα· οἱ δύο Βασίλειοι ἢ οἱ δύο Γρηγόριοι ὁμώνυμοι ἢ συνώνυμοι;*

Testes sunt duo: **L** (v. ad op. 2) 113^{r}–115^{v}, partim **P** (v. ad op. 3) 61^{v}, qui 1 *Πρὸς* – 22 *τούτῳ* servat. in textu huius partis constituendo accepi, praeter paucas exceptas, lectiones **P**. cf. Littlewood VIII. editum est in K.-D. I 459–464 (cum **L**).

7. *Εἰς τὸ 'οὐσία πρᾶγμα αὐθύπαρκτον'*

Testes sunt tres:

(1) **P** (v. ad op. 3) 97^{v}–98^{v}.

(2) Bodleianus Baroccianus gr. 87 [= $\mathbf{b}^{8}$] (Coxe I 151–152; Aristoteles Graecus II 2 [tom. exspectatur])[1]), chart., saec. XV, ff. 351 (nostrum 3^{v}–5^{r}). continet Organum Aristotelis et opuscula philosophica e maxima parte ad illud pertinentia.

(3) Genuensis Bibl. Univ. F.VI.9 [= **g**] (Martini I 324–326; Aristoteles Graecus I 364–365), chart., saec. XVI, ff. 105 (nostrum 5^{v}–7^{v}). codicem Genuensem (eandem, etiamsi minorem, materiam continentem) apographum codicis $\mathbf{b}^{8}$ esse demonstrat Wiesner (Arist. Gr. 365).

---

1) Huius codicis descriptionem suam nondum impressam mihi grato suppeditavit J. Wiesner Berolinensis.

Probabile est, ut mihi videtur, codicem **b**[8] a **P** non dependere; testimonio sunt lectiones quae sequuntur:

55 *ἐρῶ* **b**[8]: *ὁρῶ* **P**; 137 *πρώτας* **b**[8]: *πρὸς τὰς* **P**; 166 *ἀπογεννήσεως* **b**[8]: *ἐπιγεννήσεως* **P**; 169 *ἀτμῶν* **b**[8]: *αὐτῶν* **P**.

Editiones: P. Bezobrazov, Vizantijskij pisatel' i gosudarstvennyj dějatel' Michail Psell, Moscoviae 1890, 133–138 (cum **b**[8]); K.-D. I 451–458 (secundum Bezobrazov).[2])

8. *Περὶ φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων ποιοτήτων καὶ περὶ ἕξεως καὶ διαθέσεως*
9. *Περὶ τῶν πρός τι καὶ σχήματος καὶ χρώματος καὶ μορφῆς καὶ περὶ δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας*
10. *Περὶ τῆς μίξεως τῶν προτάσεων καὶ περὶ εὐπορίας προτάσεων σύντομος ἔφοδος*
11. *Περὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν*
12. *Ἀφορμαὶ τῶν περὶ τὰ γένη ἐπιχειρημάτων*
13. *Περὶ ἐρωτήματος διαλεκτικοῦ καὶ περὶ διαλεκτικῆς*
14. *Σύντομος παράδοσις τῶν δεκατριῶν παραλογισμῶν*[3])

Codices sunt hi:
(1) Marcianus gr. 524 [= **M**] (Mioni II 399–409; Lambros, *Νέος Ἑλληνομνήμων* 8, 1911, 3–59 et 113–192), chart., saec. XIII, ff. 292 (nostra 172ᵛ–179ᵛ). inest collectio uberrima epigrammatum et carminum Byzantinorum saec. XI–XIII, variis Pselli et aliorum opusculis intermixta.

(2) Scorialensis Φ.III.1 [= **E**] (de Andrés II 50–52), chart., saec. XVI med., ff. 289 (nostra 272ᵛ–289ᵛ). habet Procli in primum Platonis Alcibiadem commentarium et eadem Pselli opera quae **M**.
(3) Scorialensis Υ.I.9 [= **e**[1]] (de Andrés II 89–92), chart., saec. XVI med., ff. 424 (nostra 120ʳ–129ᵛ). praeter opera Pselli prius nominata habet et varia physica, philosophica et historica aliorum scriptorum.
(4) Ambrosianus M 84 sup. [= **a**[1]] (Martini-Bassi II 640–643), chart., saec. XVI, ff. 247 (nostra 182ʳ–192ᵛ). cum codice **E** omnino conspirat nisi quod Pselli op. 10 omittit et ad finem duo opuscula Hippolyti et Eustathii Antiochiae addit.
(5) Monacensis gr. 98 [= **m**[5]] (Hardt I 513–521), chart., saec. XVI, ff. 444 (nostra 433ᵛ–444ᵛ). habet omnia quae **E** et praeter ea ad initium Procli in Platonis theologiam expositionem.
(6) Vaticanus Ottobonianus gr. 147 [= **v**[36]] (Feron-Battaglini 82–83), chart., saec. XVII,

---

2) De tractatu logico qui post op. 7 in **b**[8] (et **g**) exaratus est vide ad op. 51.
3) Ordinem librorum Organi sequor, in codicibus autem ordo est hic: 14, 8, 9, 12, 13, 11, 10.

ff. 154. de nostris habet tantum 10 et 11 (142^r–146^r) transcripta, et ea satis neglegenter, ex **M**.[4]) praeter nostra 10 et 11 continet et nonnulla opuscula diversorum scriptorum, in primis Aristotelica quaedam una cum variis lectionibus textus Aristotelis.

Maximi ad textum constituendum momenti est, ut iam a nonnullis viris doctis demonstratum[5]), codices **E** **e**[1] **a**[1] **m**[5] ab **M**, per medium hyparchetypi nunc deperditi, dependere. itaque, si de certis cognationibus horum codicum derivatorum adhuc leviter disputatur, non multum interest.[6]) opuscula haec omnia, si 14 excipias[7]), nunc primum impressa sunt.

15. *Περὶ προτάσεων ὀφειλουσῶν ἀλλήλαις συναληθεύειν*

Huius operis minuti non prius editi duos testes habemus:

(1) Marcianum gr. 620 [= **m**[22]] (Mioni II 545–548), chart., saec. XIV, ff. 366 (nostrum 364^r). codex opera varia continens, inter quae poetica (ex. gr. Euripidis, Hesiodi, Georgii Pisidae), grammatica, excerpta de rebus variis.

(2) Barberinianum gr. 240 [= **B**] (de Ricci 19; Revue des Etudes Byzantines 25, 1967, 43–60; Littlewood VIII), chart., saec. XIII, ff. 218 (nostrum 217^v). collectio rhetorum inter quos inveniuntur Hermogenes, Libanius, Aristides et Nicephorus Basilaca; Pselli servat orationes et alia eius opuscula rhetorica. codex ipse madore adeo laesus est ut multa folia lectu difficillima sint.

16. *Ἕτεραι ἐπιλύσεις φυσικῶν ἀπορημάτων πρὸς τοὺς ἰδίους μαθητὰς καὶ ἑτέρους ἐπερωτῶντας*

Codex unicus est Matritensis gr. 51 [= **D**] (Iriarte I 169–176), chart., saec. XIV med., ff. 164 (nostrum 103^v–111^v; mut. fin. opusculi Pselli, ubi tria folia desiderantur). praeter orationem unam et carmina iambica quinque ⟨Iohannis Mauropi Euchaitae⟩ habet et Pselli excerpta ex Omnifaria doctrina, eiusdem exegetica opusculaque quaedam necnon ⟨Symeonis Seth⟩ excerpta de Synopsi physica lib. V.

---

4) Indicia cognationis sunt: 10, 9 *στερητικὴ* cett.: *στερικὴ* **M** **v**[36]; 11, 44 *οὐ γὰρ ὁ* **M** **v**[36]: *ὁ γὰρ* cett.; 11, 47 *τῷ οὐδενὶ* **M** **v**[36]: om. cett.

5) Vide S. Ebbesen, Byzantina 5, 1973, 436; id., Commentators and Commentaries on Aristotle's Sophistici Elenchi, III, Leiden 1981, 102; Gautier, Revue des Etudes Byzantines 44, 1986, 120–122; O'Meara, Pselli Philosophica minora I, XII; cf. A. Mayer, Byzantinische Zeitschrift 20, 1911, 30–47.

6) Stemmata praebent Mayer (47; cf. 100), Ebbesen (436/102), O'Meara (XIV).

7) Ed. Ebbesen, in operibus citatis supra n. 5. textus alter (de captionibus Stoicis), quem edidit Ebbesen (III 111–112), revera est pars opusculi Pselliani theologici (Gautier I) 3, 129–177.

Hic primum publici iuris factum est. Psellum huius opusculi auctorem esse pro certo habere haesitabat Gautier, Misc. Pert. 49, sed non dubitandum est, ut mihi videtur, nam non solum modus scribendi verum etiam ea quae hic tractantur doctum Byzantinum monstrant.

17. *Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν συνθέτων σωμάτων*

Haec excerpta de Meteorologicis Aristotelis, quae tradit solus codex **O** (v. ad op. 4) 434^{v}, non antehac Pselli nomine impressa sunt.

18. *Ἀριστοτέλους περὶ νεότητος, γήρως, ἀναπνοῆς, ζωῆς καὶ θανάτου*

Hic tractatus, nunc primum impressus, materiam adducit non solum a Parvis naturalibus Aristotelis sed etiam a commentario in eadem quo usus est et Michael Ephesius. testis est **O** 415^{v}–417^{v}.

19. [De meteorologicis]

Testes sunt hi:
(1) **O** (v. ad op. 4) 316^{v}–318^{r}.
(2) Cantabrigiensis Bibl. Univ. Ff.III.30 [= $\mathbf{c}^{4}$] (Hardwick II 426–429), chart., a Georgio Constantinopolitano anno 1550 scriptus, ff. 256 (nostrum 252^{r}–256^{r}). hoc libro comprehenduntur tractatus singuli Symeonis Seth, Galeni, Pselli, Ps. Alexandri Aphrodisiensis et varia medica plerumque anonyma.
(3) Vaticanus Reginensis gr. 46 [= $\mathbf{v}^{25}$] (Stevenson 38–40), chart., saec. XV–XVI, ff. 477 (nostrum 115^{r}–119^{v}). collectanea e magna parte ecclesiastica, quibus continentur inter alia tractatus de haeresibus, excerpta e variis patribus, commentarii in Apocalypsin, in Iohannis Damasceni canones et in Gregorium Nazianzenum.
(4) Vaticanus gr. 1748 [= $\mathbf{v}^{26}$] (Canart 19–21), chart., saec. XV, ff. 130 (nostrum 42^{r}–51^{v}). insunt Symeonis Seth Quaestiones naturales et earundem versio serbica; versio graeca operis Ricardi ordinis Praedicatorum et encomium eiusdem scriptoris, utrumque a Demetrio Cydonio praeparatum.
(5) Parisinus Suppl. gr. 496 [= $\mathbf{p}^{11}$] (Omont, Inventaire 270), chart., saec. XVII, ff. 32 (nostrum 31^{r}–32^{v}). hoc volumine exiguo comprehenduntur septem opuscula varissimas res tractantia, ex. gr. iatrosophium ex Hippocrate, anonymi computum Paschatis et Symeonis Seth compendium. codex finit mutilus textum nostrum ad 132 *πληθύνειν* truncans.
(6) **L** (v. ad op. 2) 109^{v}–113^{r}.

(7) Bodleianus Holkhamicus gr. 110 [= **h**[1]] (Weinstock CCAG IX 2, 65–77; The Bodleian Library Record 6, 1960, 612), chart., anno 1428 exaratus, ff. 237 (nostrum 50[r]–55[r]). collectanea satis copiosa opusculorum ad astronomiam et astrologiam pertinentium.
(8) Monacensis gr. 287 [= **m**[15]] (Hardt III 198–210), chart., saec. XV, ff. 163 (nostrum 25[r]–29[r]). habet unam et eandem collectionem quam codex **h**[1] praebet.
(9) Vaticanus gr. 1314 [= **v**[27]] (Canart-Peri, Sussidi 571; CCAG V 3, 70–71), chart., anno 1449 ab Andronico Callisto scriptus, ff. 280 (nostrum 17[r]–20[r]). opuscula varia comprehendit inter quae sunt Batrachomyomachia cum scholiis, Aristotelis De mundo, eiusdem Categoriae cum scholiis et Ammonii in logicam commentarii.
(10) Laurentianus gr. 32, 52 [= **G**] (Bandini II 209–212; cf. Scriptorium 39, 1985, 282–284), chart., saec. XIV ineuntis, ff. 125 (nostrum 122[r]–123[v]). hoc codice traduntur Pindari carmina cum scholiis, Theocriti idyllia cum scholiis et aliorum (ex. gr. Constantini Siculi) carmina varia.

(11) Monacensis gr. 588 [= **m**[23]] (Festgabe für die Teilnehmer am XI. Internationalen Byzantinistenkongreß, München 1958, 60) frustulum codicis quattuor solis foliis constans quod a philologo Florentino Petro Victorio (1499–1585) exaratum est.
(12) Monacensis gr. 170 [= **m**[14]] (Hardt II 202–206), chart., saec. XVI, ff. 128 (nostrum 157–165 singulis foliis numero instructis). habet opuscula et excerpta diversa variorum auctorum, ex. gr. Philoponi, Pauli Alexandrini, Polybii et Dionysii Halicarnassensis.

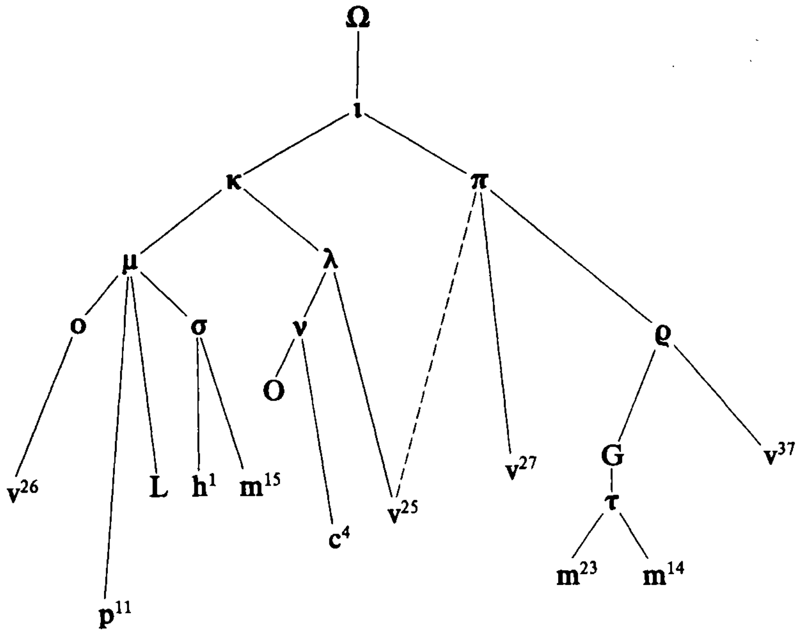
(13) Vaticanus Chisianus gr. 12 (R.IV.12) [= **v**[37]] (Franchi de'Cavalieri 15–21), chart., saec. XIV, ff. 176 (nostrum 116[r]). collectanea e magna parte epistolarum (ex. gr. Basilii Magni, Gregorii Nazianzeni, Isidori Pelusiotae) et excerptorum de rebus variis. nostri textus tantum partem 186–214 servat.[8])

Stemma cognationum horum tredecim codicum, quantum depingi potest, nunc praebeo; demonstrationem autem, ne hoc loco textus indiciorum copia oneretur, ad appendicem lectionum (pp. XXXVIII sqq.) relego.

Textum graecum plerumque secundum familiam *ϰ* constitui, quia lectiones meliores saepius quam *π* conservavit.

Editiones priores: J. Bidez, CMAG VI, 55–64 (cum codd. **v**[26] **L** **m**[15] **v**[27]); L. Jahn, Neue Jahrbücher für Philologie und Paedagogik 7, 1,

8) Leninopolitanum gr. 251 non vidi; cf. Viz. Vrem. 27, 1967, 287–288 (sub num. 552).

1841, 542–550 (e **m**[14] **m**[15]); excerpta ex 167–209 (e **m**[15]) in N. G. Politis, *Παρνασσός* 4, 1880, 590–591; id., *Δημώδεις μετεωρολογικοὶ μῦθοι*, Athenis 1880, 6–7.

20. *Περὶ ὑετοῦ, χαλάζης, χιόνος, πάχνης καὶ δρόσου*

21. *Περὶ ἀνέμων*

22. *Περὶ βροντῆς, ἀστραπῆς, κεραυνοῦ, πρηστῆρος, ἐκνεφίου καὶ τυφῶνος*

Horum textuum codices habemus qui sequuntur: (1) **L** (v. ad op. 2) 267ʳ–271ᵛ; (2) **h**[1] (v. p. XVIII) 55ʳ–60ᵛ; (3) **m**[15] (v. p. XVIII) 29ʳ–33ʳ. opusculum 22 habet et **O** (v. ad op. 4) 433ʳ–433ᵛ; stemma cognationum supra invenies. haec sunt excerpta ex Olympiodori in Meteorologica commentario quae non raro cum materia Pselli libri De omnifaria doctrina consentiunt. ad textum constituendum longe fidelior testis est **L**.

Codicibus **Lm**^{15} usus iam edidit Bidez, CMAG VI (op. 20) pp. 64–67; (op. 21 partim [1–17]) p. 67; (op. 22 partim [1–61]) pp. 68–70.

23. *Περὶ ἅλω καὶ ἴριδος ῥάβδων τε καὶ παρηλίων*
24. *Περὶ τῶν κατ' οὐρανὸν φασμάτων καὶ περὶ κομητῶν καὶ γαλαξίου*
Testis est **O** (v. ad op. 4) 433^{v}–434^{v}. sunt plerumque, ut antecedentia, excerpta magis minusve retractata ex Olympiodoro quae nunc primum sub nomine Pselli imprimuntur.

25. [De cometis]
Fragmentum de cometis e nescioquo fonte quod hic primum cum teste unico **O** (425^{r}) editur.

26. *Περὶ σεισμῶν*
27. *Περὶ βροντῶν*
28. *Περὶ κεραυνῶν*
Codex est **O** (v. ad op. 4) 425^{r}–425^{v}. haec sunt tria excerpta haud multum mutata e tractatu Iohannis Lydi De ostentis non antea impressa.

29. *Περὶ σεισμοῦ καὶ κινήσεως γῆς*
Codices habemus duos: (1) **P** (v. ad op. 3) 107^{r}–107^{v}; (2) Vaticanum gr. 671 [= **v**^{38}] (Devreesse III 117–122; Westerink, Texte und Textkritik, ed. J. Dummer, Berolini 1987, 605–609), chart., saec. XIV med., ff. 254 (nostrum 98^{v}–110^{r}). hic codex, ut iam demonstravit Devreesse, in prima parte (ff. 1–116) apographum codicis **P** est; praeter hoc valde umore corruptus est, ita ut in compluribus foliis, praesertim ab 100^{r}, scriptura omnino evanuerit. primum editum est a K. Pallis, *Κοινωνία* 50, 1987, 326–329 (cum **P**).

30. *Εἰς τὸν σεισμὸν τὸν γενόμενον τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τοῦ Προδρόμου*
Textus solo codice **P** 93^{r}–95^{r} nititur. bis antehac editus est: P. Gautier, Revue des Etudes Byzantines 36, 1978, 145–151; K. Pallis (editionis Gautier inscius) *Κοινωνία* 50, 1987, 317–325.

31. *Εἰς τὸ ἐν Νικομηδείᾳ Ἠχεῖον*

Testes sunt tres:

(1) **P** (v. ad op. 3) 67^{r}–68^{r}.

(2) Vaticanus gr. 672 [= **V**] (Devreesse III 122–126; cf. Littlewood VII), chart., saec. XIII, ff. 291 (nostrum 264^{v}–266^{r}). codex Psellianus, ut ita dicamus, qui nostri auctoris plus quam septuaginta opuscula tradit, inter quae sunt orationes, monodiae, epistolae, laudes, encomia et versus varii.

(3) Vaticanus gr. 1900 [= $\mathbf{v}^{46}$] (Canart I 581–586), chart., saec. XVII e **V**, maximam partem a Laurentio Portio, transcriptus, ff. 446 (nostrum 384^{v}–388^{v}). habet omnia quae exemplar.

Ad textum constituendum modo **P** modo **V** meliorem esse testem iudicavi (cf. stemma p. XXIX et Littlewood VIII, XI). primum (e **P**) edidit J. F. Boissonade, Michael Psellus, De operatione daemonum, Norimbergae 1838, 58–62.

32. *Περὶ παραδόξων ἀκουσμάτων*

Testes non paucos habemus:

(1) Laurentianus gr. 70, 5 [= $\mathbf{f}^{5}$] (Bandini II 659–665; Revue d'Histoire des Textes 1, 1971, 50–53), chart., saec. XIV–XV; emptus est hic codex a Iano Lascari anno 1492 in insula Creta; ff. 284 (nostrum 195^{r}–196^{r}). continet opera quaedam diversorum scriptorum plerumque historicorum, velut Appiani, Euagrii, Philostorgii et Procopii; habet et tria opuscula Pselli 32, 33, 34.

Ex $\mathbf{f}^{5}$ diversis modis quattuor testes horum tractatuum (32, 33, 34) orti sunt:

(2) Vindobonensis Phil. gr. 14 [= $\mathbf{v}^{39}$] (Hunger I 145–147), chart., saec. XVI ante med., ff. 227 (nostra 9^{r}–14^{v}). miscellanea astronomica et quaedam alia varia, ex. gr. excerpta e Photii Bibliotheca et e Nicetae Choniatae Thesauro fidei orthodoxae.

(3) Monacensis gr. 105 [= $\mathbf{m}^{19}$] (Hardt I 560–568), chart., saec. XVI, ff. 345 (nostra 113^{r}–118^{r}). praeter miscellanea astronomica quae habet $\mathbf{v}^{39}$ servat inter alia tractatus varios ad astronomiam et medicinam pertinentes velut Isaaci Argyri, Hermae Trismegisti, Galeni, Philoponi et Symeonis Seth.

(4) Vaticanus Urbinas gr. 78 [= $\mathbf{u}^{1}$] (Stornajolo 106–108), chart., saec. XV, ff. 95 (nostra 93^{r}–95^{v}). habet Bryennii Harmonica, Porphyrii in Harmonica Ptolemaei commentarium, Pselli octo tractatus philosophicos et mathematicos praeter opuscula nostra tria.

(5) Laurentianus gr. 28, 11 [= $\mathbf{f}^{2}$] (Bandini II 20–22; cf. ibid. 472 ad fin.), membr., saec. XV, ff. 82, mut. (nostra 78^{v}–82^{v}). concordat in omnibus cum $\mathbf{u}^{1}$, nisi quod $\mathbf{f}^{2}$ quattuor folia post 63^{v} amisit et commentarium Porphyrii numquam habuisse videtur.

Solum op. 32 habent hi:

(6) Parisinus Suppl. gr. 932 [= $\mathbf{p}^{16}$] (Astruc-Concasty 35–36), chart., saec. XVIII ex-

euntis, ff. 232 (nostrum 164r–170r). opusculum Pselli ex f^2 a A. Sartio depromptum est: "Descripsi ego Canonicus Antonius Sartius die 9. Maii 1791" (170r).

(7) Parisinus gr. 1630 [= **Q**] (Omont II 109–112), chart., saec. XIV, ff. 278 (nostrum 226r–228v). collectanea valde diversa continentia inter alia tractatus de medicina, de grammatica, de rebus ecclesiasticis, computa varia, versus varios, epigrammata et sententias.

(8) **V** (v. ad op. 31) 172v–175r, a quo dependent tres testes:

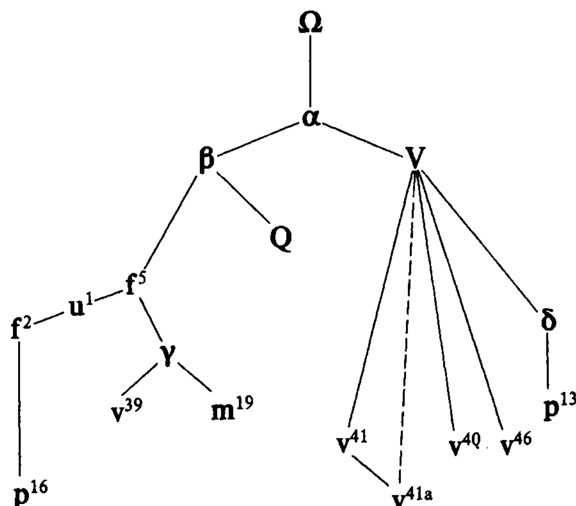
(9) Vallicellianus gr. 165 [= v^{41}] (Martini II 210), chart., saec. XVII, a Leone Allatio scriptus. folia numeris carent.[9]

(10) Vallicellianus gr. 182 [= v^{40}] (Martini II 214–215), chart., saec. XVII, folia non numerantur. constat plerumque excerptis diversis inter quae nostrum numero 34 designatur.

(11) v^{46} (v. ad op. 31) 237r–240v.

(12) Parisinus gr. 2502 [= p^{13}] (Omont II 273), chart., saec. XVI, ff. 115 (nostrum 113r–114r). praeter nostri fragmentum (ad 29 *παράδοξα* deficit) habet tria opuscula iatromathematica Hermae Trismegisto ascripta.

Cognationes codicum in hac pictura vides, indicia infra pp. XXXIX–XL invenies.

Ad textum constituendum fides codici **V** magis habenda est.

9) In hoc codice inest huius op. exemplum alterum, quod v^{41a} nominamus, a Scriptore quodam Vaticano anno 1750 de v^{41} maximam partem factum, sed lectiones meliores aliunde (a **V** ut videtur) haustas habet.

Editiones priores sunt hae: A. Westermann, *Παραδοξογράφοι*: Scriptores rerum mirabilium Graeci, Brunsvigae 1839, 143–148 (cum **v**^{39}, **m**^{19}); O. Musso, Michele Psello: Nozioni Paradossali, Neapolis 1977 (cum omnibus codicibus praeter testem nullius momenti **p**^{16}).

33. *Περὶ ὠμοπλατοσκοπίας καὶ οἰωνοσκοπίας*

Huius tractatus sex servantur testes: (1) **O** (v. ad op. 4) 411^{r}–411^{v}, (2) **f**^{5} (v. p. XXI) 196^{r}–196^{v}, et quattuor ex eo descripti **v**^{39}, **m**^{19}, **u**^{1}, **f**^{2} (v. l. c.). varias lectiones diiudicans textum **O** saepius secutus sum. prius ediderunt R. Hercher, Philologus 8, 1853, 166–168 (e solo **v**^{39}) et N. Polites, *Παρθενών* 1872, 1095–1097.

34. *Περὶ λίθων δυνάμεων*

Codices permulti exstant:

(1) **f**^{5} (196^{v}–197^{v}) et quattuor apographa iam descripta (v. ad op. 32).

(6) **Q** (v. p. XXII) 224^{r}–226^{r}.

(7) Messanensis Bibl. Univ. F.V.12 [= **m**^{20}] (Mioni 140–142), chart., saec. XVI manu Andreae Darmarii exaratus, ff. 176 (nostrum 166^{r}–172^{r}). continet opera diversorum auctorum, inter quos sunt Gregorius II Papa (epistola), Nicolaus V papa (epistola), Sophronius Hierosolymitanus (Sermo de fide), Marinus (Vita Procli), et anonymus (de duodecim gemmis).

(8) Scorialensis gr. 56 (R.III.22) [= **e**^{6}] (Revilla I 197–199), chart., saec. XVI ab Antonio Calosyna scriptus, ff. 297 (nostrum 1^{v}–13^{v} una cum versione latina). habet tractatum de duodecim gemmis, Synesii De insomniis cum commentario Nicephori Gregorae, et Cyrilli in Prophetas duos commentarios.

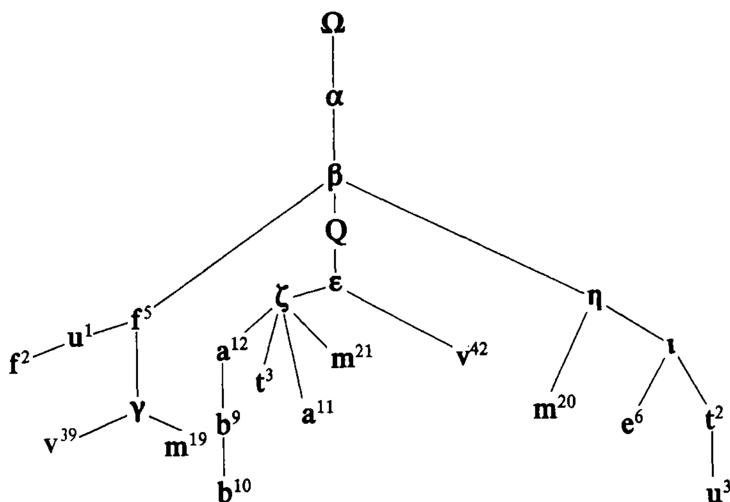
(9) Taurinensis gr. B.V.39 (275) [= **t**^{2}] (Pasini I 379–380; Cosentini 27–28), chart., saec. XVI manu Andreae Darmarii, ff. 144 (nostrum 71^{r}–77^{v}). inest farrago Darmariana, ut ita dicamus, quae praeter medica quaedam et alia varia tractatum de duodecim gemmis et epistolam Nicolai papae (cf. **m**^{20}) offert.

(10) Upsaliensis gr. 37 [= **u**^{3}] (Graux 59–61), chart., saec. XVII, ff. 27 (nostrum op. 4 est, versione latina instructum). inter miscellanea habet excerpta e Nicephori Blemmydae geographiae synopsi et e Palladii de Bragmanibus necnon tractatum de duodecim gemmis.

(11) Vaticanus Palatinus gr. 365 [= **v**^{42}] (Stevenson 228), chart., saec. XV, ff. 224 (nostrum 1^{r}–3^{r}). insunt Geoponica et compendium hippiatricum.

(12) Matritensis Bibl. Nat. 4631 (N 110) [= **m**^{21}] (Iriarte 431–441; CMAG V 75–92), chart., anno 1474 Messanae a Constantino Lascari scriptus, ff. 162 (nostrum 149^{r}–151^{v}). continet inter alias res operis quod dicunt Cyranides libros quattuor, excerpta e Dioscoride, et praeter nostrum alia duo opuscula de lapidum virtutibus.
(13) Ambrosianus & 147 sup. (779) [= **a**^{11}] (Martini-Bassi II 875), chart., saec. XVI, ff. 7 (nostrum 1^{r}–3^{v}). habet prooemium epitomes Theophanis dicti Nonni et Iohannis Actuarii in methodum medendi prooemium.
(14) Taurinensis gr. B.VI.10 (271) [= **t**^{3}] (Pasini I 374–377; Cosentini 29), partim membr., partim chart., saec. XV–XVI, ff. 172 (nostrum 79^{r}–80^{r}). servat codex varios tractatus de rebus philologicis et grammaticis; inter auctores sunt Choeroboscus, Moschopulus, Charax, Philoponus, Sophronius, Lascaris.
(15) Ambrosianus M 41 sup. (510) [= **a**^{12}] (Martini-Bassi II 613–616), chart., saec. XV a variis scribis, inter quos ⟨Michael Apostolius⟩, exaratus, ff. 209 (nostrum 1^{r}–3^{v}). collectanea litteraria vero diversa in quibus leguntur scriptores Byzantini et antiqui velut Bessarion, Plethon, Argyropulus, Georgius Trapezuntinus, Apostolius, Aristoteles, Aeschines, Lucianus, Libanius, Alexander Aphrodisiensis et Theophylactus Simocatta.
(16) Berolinensis gr. 204 (Phill. 1604) [= **b**^{9}] (Studemund-Cohn 87–88), chart., saec. XV–XVI, ff. 29 (nostrum 17^{v}–20^{r}). praeter quattuor opuscula (Pselli, Bessarionis, Plethonis, Georgii), quae in **a**^{12} inveniuntur, habet ex. gr. et versus quosdam Prodromi, Hephaestionis tractatum de metris et Euripidis Hecubam cum scholiis.
(17) Berolinensis gr. 20 (Phill. 1424) [= **b**^{10}] (Studemund-Cohn 5–6), chart., saec. XVII, ff. 101 (nostrum 80^{r}–81^{r}). miscellanea plerumque ecclesiastica in quibus sunt ex. gr. Eusebii liber de nominibus locorum in sancta scriptura, Stephani et aliorum de verbis Hebraicis in s. scriptura, Anastasii Sinaitae quaestio xcvi, ⟨Eustathii Antiocheni⟩ homilia in Hexaemeron.

Affinitates horum testium ita fere reddi possunt (v. p. XXV).

Indicia infra (pp. XL sq.) habes. quod ad textum attinet, codex **Q** procul dubio optimus est.

Editiones priores sunt: Ph. I. Maussacus, Plutarchi liber de fluminibus, Tolosae 1615 (codice nisus $\mathbf{b}^{9}$ simillimo); I. S. Bernardus, Lugd. Bat. 1745 (secundum Maussacum); Migne, PG 122, 885–900 (sec. Bernardum); I. Ideler, Physici et medici graeci minores I, Berolini 1841, 244–247 (sec. Bernardum); De Mely-Ruelle, Les Lapidaires Grecs, Paris. 1898, 201–204 (cum Ideler, **Q** et partim $\mathbf{m}^{19}$); P. Galigani, Il De Lapidum Virtutibus di Michele Psello, Florentiae 1980 (e testibus omnibus praeter duos nihil valentes $\mathbf{b}^{10}\mathbf{u}^{3}$).

35. *Περὶ ἠλέκτρου*

Codices exstant quattuor:

(1) Berolinensis gr. oct. 22 (nunc Cracoviensis) [= $\mathbf{b}^{12}$] (R. Reitzenstein, Der Anfang des Lexicons des Photios VI–IX), membr., saec. XIII–XIV, ff. 111 (nostrum 51^r–51^v). collectanea ecclesiastica quibus comprehenduntur hymni, canones, exegetica et tractatus ad vitam monasticam pertinentes.

(2) Constantinopolitanus Metochii 243 (nunc Atheniensis) [= $\mathbf{a}^{13}$] (Papadopulos-Kerameus IV 207), chart., saec. XVIII ineuntis, ff. 369. constat codex anonymi lexico theologico in quo ad finem nostrum (368^r) et versus quidam Manassae continentur.

(3) Berolinensis gr. 208 (Phill. 1611) [= $\mathbf{b}^{11}$] (Studemund-Cohn 89–90), chart., saec. XV–XVI, ff. 15 (nostrum 15^r). habet codex excerpta et opuscula miscellanea velut lexica, de synodis, de mirabilibus, epistolarum formulas et res medicas.

(4) Parisinus Suppl. gr. 249 [= $\mathbf{p}^{15}$] (Omont III 238), chart., saec. XVI (1568–1569), ff. 406 (nostrum 189^v). collectanea e scriptoribus diversissimis, in quibus sunt patristica, versus varii, historica et alia miscellanea.

Quod ad testes $\mathbf{b}^{12}$, $\mathbf{a}^{13}$, $\mathbf{b}^{11}$ attinet, unus ex altero non pendet; verisimile est $\mathbf{p}^{15}$ originem e $\mathbf{b}^{11}$ ducere.[10])

---

10) Lectiones propriae $\mathbf{b}^{12}$: 2 *σταδίους* $\mathbf{a}^{13}\mathbf{b}^{11}$: *σταδίων* $\mathbf{b}^{12}$; 7 *δὲ*² $\mathbf{a}^{13}\mathbf{b}^{11}$: om. $\mathbf{b}^{12}$; 9 *βιοτεύουσι* $\mathbf{a}^{13}\mathbf{b}^{11}$: *κατοικοῦσι βιοτεύοντες* $\mathbf{b}^{12}$.

Lectiones propriae $\mathbf{a}^{13}$: 3 *λέγεται* $\mathbf{b}^{12}\mathbf{b}^{11}$: om. $\mathbf{a}^{13}$; 4 *λέγουσι δὲ ὅτι* $\mathbf{b}^{12}\mathbf{b}^{11}$: *καὶ λέγεται καὶ* $\mathbf{a}^{13}$; 8 *ὥσπερ* $\mathbf{b}^{12}\mathbf{b}^{11}$: *καθάπερ* $\mathbf{a}^{13}$; 10 *τὰ – ἀνθρώπου* $\mathbf{b}^{12}\mathbf{b}^{11}$: om. $\mathbf{a}^{13}$.

Lectiones propriae $\mathbf{b}^{11}$: 3 *οὗτος* $\mathbf{b}^{12}\mathbf{a}^{13}$: *οὗ* $\mathbf{b}^{11}$; 5 *δάκρυα* $\mathbf{b}^{12}\mathbf{a}^{13}$: *δάκρυον* $\mathbf{b}^{11}$; 8 *φησὶ (φασὶ) καὶ* $\mathbf{b}^{12}\mathbf{a}^{13}$: om. $\mathbf{b}^{11}$. has lectiones iterat $\mathbf{p}^{15}$ et 7 *φέρει* pro *φέρειν* scribit.

Hoc excerptum e libro Ctesiae dicto *Ἰνδικά*, quod Psellus in Photii Bibliothecae cod. 72 invenire potuit, edidit (cum **b**^{12}**b**^{11}) P. Maas, Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung 52, 1924, 303–306 (= Kleine Schriften 71–74).

36. *Ἑρμηνεία περὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων*

Tractatus nunc primum publici iuris facti testes sunt tres: (1) **P** (v. ad op. 3) 69^{r}–74^{r}, (2) **B** (op. 15) 210^{v}–216^{v}, (3) **v**^{38} (op. 29) 102^{r}–?112^{v}, apographum codicis **P**. textum constitui nunc **P** nunc **B**, sed saepius **P**, sequens.

37. [Fragmentum de materia]

Codex unicus huius frustuli antehac inediti est **O** (op. 4) 426^{r}.

38. *Περὶ ὀνείρων*

Opusculum conservat nunc solus (sine titulo) Atheniensis gr. 478 [= **a**^{2}] (Sakkelion 95; Gautier, Misc. Pert. 39–41), chart., saec. XV, pp. 448 (nostrum pp. 295–297). continet Origenis Philocaliam et collectanea philosophica et theologica, inter quae leguntur scripta quaedam Theodori Abucarae, Zachariae Mitylenensis, undecimque opuscula Pselliana.[11]) primum edidit Gautier, Misc. Pert. 57–58.

39. [Quaestio de supplicio aeterno et de creatione divina]

Conservatur textus codice **a**^{2} (op. 38) pp. 301–302 et primum editus est a Gautier 60–61.

40. *Περὶ Ἅιδου*

Testis est codex **O** (v. ad op. 4) 410^{r}. nunc primum sub nomine Pselli imprimuntur excerpta haec.

41. *Περὶ αἰῶνος καὶ χρόνου*

Traditur opusculum solo codice **P** (op. 3) 272^{r}–273^{r}; edidit Benakis, *Φιλοσοφία* 10–11, 1980–81, 398–421.

11) A Gautier edita. erat quondam nostrum in Taurinensi gr. 331, 4^{v}–5^{r}, qui incendio a. 1904 periit; titulum servat catalogus Pasini.

42. *Ἀλληγορία τοῦ 'οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο'*
Codex unicus est **P** (op. 3) 64ᵛ–65ᵛ; tractatus primum a Sathas, Annuaire 211–215, impressus est.

43. *Ἀλληγορία εἰς τὸν Τάνταλον*
Textus his codicibus traditur:
(1) **B** (v. ad op. 15) 159ʳ–160ᵛ.
(2) **P** (op. 3) 65ᵛ–66ʳ.
(3) Marcianus gr. 464 [= **m**[17]] (Mioni II 248–251), chart., a Demetrio Triclinio (a. 1316–1319) scriptus, ff. 225 (nostrum 221ʳ–223ʳ). codex bene notus Hesiodi carminum cum scholiis commentariisque variorum auctorum, inter quos sunt Proclus, Moschopulus, Tzetzes et Iohannes Galenus Diaconus. ab **m**[17] originem trahunt sex testes:

(4) Marcianus gr. 480 [= **m**[24]] (Mioni II 272–276), membr., saec. XV med. a ⟨Georgio Trivizia⟩ exaratus, ff. 443 (nostrum 326ʳ–326ᵛ). continet eadem ac **m**[17] et insuper partes operum (cum scholiis) aliorum poetarum velut Oppiani, Theocriti, Nicandri, Arati, Apollonii Rhodii.
(5) Olomucensis gr. M 79 (olim I.VI.9) [= **o**[2]] (Olivier-Monégier Du Sorbier 22–31), chart., saec. XV fort. manu Demetrii Tribolis scriptus, ff. 176 (nostrum 132ʳ–134ʳ). praeter ea quae habet **m**[17] invenimus hic tractatus varios de rebus grammaticis et metricis necnon excerpta diversa e variis auctoribus.
(6) Vindobonensis Phil. gr. 25 [= **v**[31]] (Hunger I 154), chart., saec. XVI exaravit, ut videtur, Aristobulus Apostoles qui et Arsenius Monembasiae appellatur, ff. 161 (nostrum 110ʳ–111ᵛ). habet undecim opuscula de eis quae in **m**[24] inveniuntur.
(7) Ambrosianus gr. A 155 sup. (52) [= **a**[8]] (Martini-Bassi I 62–64), chart., saec. XV exeuntis, ff. 262 (nostrum 160ᵛ–162ʳ). praebet fere duodecim opuscula ex **m**[24] quibus addit excerpta varia de grammatica et metris.
(8) Ambrosianus gr. B 35 sup. (87) [= **a**[9]] (Martini-Bassi I 101–102), chart., saec. XV, ff. 175 (nostrum 54ᵛ–57ʳ). paucis omissis continet eadem ac **a**[8].
(9) Bodleianus Auct. T.2.15 (Misc. 215) [= **b**[14]] (Coxe 772), chart., saec. XVI, ff. 257 (nostrum 71ᵛ–74ᵛ). maximam partem cum **a**[8] consentit.

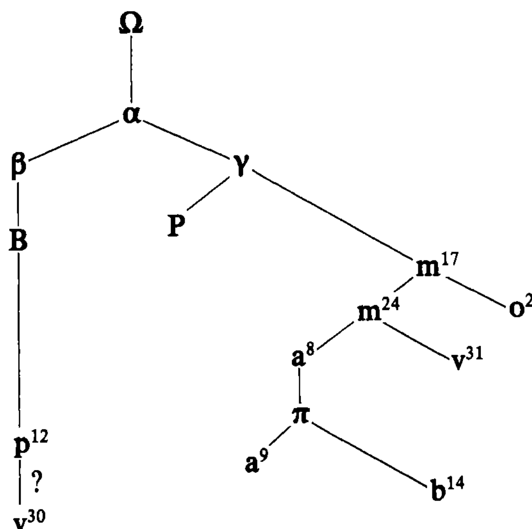
A codice **B** duo derivati sunt testes:

(10) Parisinus gr. 3058 [= **p**[12]] (Omont III 101), chart., saec. XVI scripsit Aristobulus Apostoles/Arsenius Monembasiae, ff. 374 (nostrum 46ʳ–48ʳ). collectanea proverbiorum, sententiarum, excerptorum de rebus variis, e fontibus diversis secundum ordinem litterarum composita.
(11) Vindobonensis Phil. gr. 110 [= **v**[30]] (Hunger I 218–222), chart., saec. XVI, ff. 553 (nostrum 528ʳ–529ᵛ). codex magnus in duos tomos divisus quibus comprehenduntur textus plerumque philosophici; inter auctores sunt commentatores in Aristotelem velut Pachymeres, Simplicius, Themistius et Alexander Aphrodisiensis necnon alii de alia materia.

Stemma codicum, quantum fieri potest, ita reddimus:[12])

---

12) Indicia in appendice lectionum infra p. XLI leges.

Quod ad textum pertinet, inter **B** et **P** iudicans hunc, non semper sed saepius, praetuli. hic illic lectiones **m**^{17} accepi, quibus locis in correcturas Triclinii nos incidere verisimillimum est.

Editiones priores sunt hae: Arsenius Monembasiae in libro excerptorum cuius titulus est *Γέρας … σπάνιον τῶν σπουδαίων*, Romae ca. 1519; hoc volumine fretus C. Gesner apud Heraclidis Pontici Allegorias, Basileae 1544 ('omnia ab Arsenio Monembasiae episcopo collecta'); J. A. Cramer, Anecdota Graeca (Oxon.) III, Oxonii 1836, 408–411 (cum **b**^{14}); J.F. Boissonade, Tzetzae Allegoriae Iliadis, Lutetiae 1851, 343–354 (usus **P**, **p**^{12} et editione Gesneri).

44. *Ἀλληγορία περὶ τῆς Σφιγγός*

Testes sunt sex quorum quinque iam tractavimus:

(1) **P** (op. 3) 66^{v}–67^{r}, (2) **V** (op. 31) 175^{r}–177^{r}[13]), (3) **v**^{46} (op. 32) 240^{v}–244^{r}, (4) **p**^{12} (p.XXVII) 48^{r}–50^{r}[14]), (5) **v**^{30} (p.XXVII) 529^{v}–530^{v}.

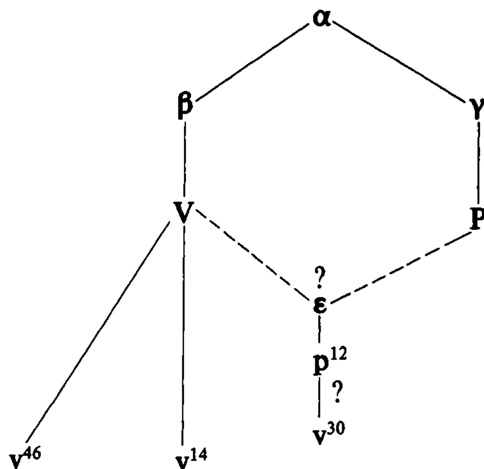
---

13) In margine lectiones alterius familiae (ex editione impressa?) scripsit Allatius.

14) Codex **p**^{12} modo cum **V**, modo cum **P** facit et habet praeterea lectiones singulares multas.

(6) Vallicellianus gr. 166 [= v[14]] (Martini II 210–211), chart., saec. XVII manu Leonis Allatii exaratus, non folia sed opuscula numerata sunt (nostrum numero 17 signatur). collectanea Pselliana e **V** et aliis codicibus Vaticanis descripta.

Si stemma desideratur, ita fere confici potest:

In textu edendo ago ut ad op. 31, nunc **V** nunc **P** sequendum esse iudicans. excepto Crameri libro textum impressum in editionibus memoratis (p. XXVIII) invenies.

45. *Ἀλληγορία τοῦ παρ' Ὁμήρῳ Ἰθακησίου ἄντρου*

Allegoria haec quae e Porphyrio pendet in duobus codicibus servatur: (1) **P** (ad op. 3) 105v–106r et (2) Monast. Iberorum 388 (Athous 4508) [= **A**] (Lambros 122–138), chart., saec. XVI, codice ingenti foliis 994 constante et non inapte titulo exterioris libri *Ὠκεανός* designato (nostrum 43r). continet opuscula diversissima, quorum multa e patribus et alia nonnulla de fide; habet et scripta varia (ex. gr. contra Latinos) Byzantinorum posterioris aetatatis.

Ad nostrum opusculum codicem **A**, cuius textus imperfectus ad 61 finit, e **P** derivare probabile, si non certum, est. primum edidit (cum **P**) J. F. Boissonade, Michael Psellus, De operatione daemonum,

Norimbergae 1883, 52–56; id., Tzetzae Allegoriae Iliadis, Lutetiae 1851, 366–371.

46. *Περὶ τῆς χρυσῆς ἀλύσεως τῆς παρ' Ὁμήρῳ*

Testis unicus est **P** (op. 3) 152^r–152^v. textus editus est in Sathas, Annuaire 215–219; versio Gallica exstat in P. Lévêque, Aurea catena Homeri, Paris. 1959, 78–81.

47. *Λόγος ἀλληγορῶν τὴν τοῦ Διὸς γένεσιν κ.τ.λ.*

Codices duo sunt, testes autem tres, quia in uno duas textus versiones habemus, dico Parisinum 1182 (**P**) qui nostrum primum 6^v–7^r (**P**^{b}), iterum 157^r–157^v (**P**^{a}) praebet. testis alter est **B** (v. ad op. 15) 216^v–217^v. versio **P**^{b} nunc cum **P**^{a} nunc cum **B** congruit et numquam solus textum meliorem servat. inter **P**^{a} et **B** diiudicans priorem fere semper ad hoc opusculum optavi (cf. quod in op. 36 egi). primum impressit Sathas, Annuaire 219–222 (e **P**^{a}, lectiones **P**^{b} in pede paginae notans).

48. *Ἐξήγησις εἰς τὸ 'λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μεγάλ' ἴαχεν'*

Habent codices **P** (158^v–159^r), **V** (260^v–263^v) et **v**^{14} (num. 14) quos coniunctim ad opusculum 44 tractavimus. simili modo et hic testibus **PV** ad textum edendum usi sumus. publici iuris fecit Sathas, Annuaire 205–210 (**P** nisus).

49. *Ἐπίλυσις εἰς τοὺς τῆς φιλοσοφίας τρόπους*

Testes sunt quattuor qui sequuntur:

(1) Editio Arsenii Monembasiae, qui et Aristobulus Aposteles vocatur, Venetiis 1532 [= ed. 1532]; hoc libello continentur nostrum op. 50, anonymi definitiones divisionesque philosophiae necnon compendia logica Blemmydae et Pachymeri ascripta.

(2) prioris editio reimpressa, Parisiis 1540 [= ed. 1540].
(3) codex Vindobonensis Phil. gr. 99 [= **v**^{35}] (Hunger I 206–208), chart., saec. XVI, ff. 217 (nostrum 96^v–99^v). habet fere eadem quae ed. 1532 et insuper compendia quaedam philosophica et logica, praesertim epitomas Blemmydae et Pachymeris.
(4) Atheniensis Bibl. Nat. 1260 [= **a**^{10}] (Sakkelion 229; Gautier, Misc. Pert. 47–48), chart., saec. XVI (fort. manu Arsenii Monembasiae scriptus), ff. 53 (nostrum 3^v–17^v). constat quattuor scriptis de eis quae in testibus ed. 1532 et **v**^{35} occurrunt.

Quantum ad cognationes pertinet, haec dicere possumus: **v**^{35} post editionem impressam exaratum esse indicant verba epistolae dedicatoriae (quam Arsenius ad caput editionis Rudolpho cardinali Floren-

tino inscribit) in codice manu scripto iteratae.[15]) hanc epistolam habet **a**^{10} et lectiones singulares non paucas.[16]) quae cum ita sint credimus editionem fontem aliorum testium fuisse.[17])

Res vero incerta est utrum Psellus auctor huius tractatus habendus sit annon. modus enim eius scribendi hic non exhibetur et nomen Pselli e testimonio solius editoris primi Arsenii pendet.

50. *Σύνοψις τῶν πέντε φωνῶν καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν τῆς φιλοσοφίας*

Testes sunt quattuor modo (ad op. 49) examinati[18]) et hi tres:
(5) Vaticanus gr. 1481 [= **v**^{44}] (Canart-Peri, Sussidi 598), codex nondum catalogo descriptus qui nostri fragmentum tantum (202^{r}–206^{r}, usque ad 27 *τεκόντος*) servat.
(6) Bodleianus Baroccianus gr. 76 [= **b**^{13}] (Coxe I 128–138), chart., saec. XV, ff. 437 (nostrum 139^{r}–142^{r}). collectanea scripta diversissima (ex. gr. de rebus grammaticis, rhetoricis, ecclesiasticis) continentia; inter auctores praeter multos anonymos occurrunt Athanasius Alexandrinus, Theodorus Abucara, Michael Apostolius, Iohannes Damascenus, Michael Syncellus.
(7) Vindobonensis Phil. gr. 233 [= **v**^{43}] (Hunger I 342), chart., saec. XV post med., ff. 205 (nostrum 199^{r}–203^{v}). constat imprimis codex e lexico ⟨Cyrilli Alexandrini⟩ et comprehendit praeterea fragmenta philosophica, ex. gr. e Platonis Republica.

Codices **b**^{13}**v**^{43} e fonte communi (**β**) derivantur qui textum satis mutatum, non solum singulis lectionibus sed etiam additamentis e Dialectica Iohannis Damasceni, praebet. habet uterque et lectiones proprias multas.[19]) cognationes testium certas determinare difficile est; nihilominus pictura haec longe a veritate non aberit:

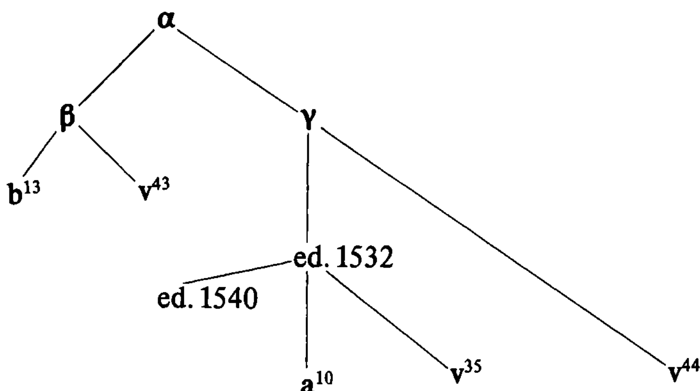
15) Errores proprios praebet **v**^{35}, velut 107 *δίζων* ed. 1532: *δήζων* **v**^{35}; 141 *τρόπιν* ed. 1532: *τρόπην* **v**^{35}; 248 *τε* ed. 1532: om. **v**^{35}; 50, 47 *ἀλλήλων* ed. 1532: om. **v**^{35}; 50, 105 *καίειν* ed. 1532: *καὶ* **v**^{35}.

16) Ex. gr. 78 *ἀλλ' ἀφορίζουσί*] *ἀλλὰ φροντίζουσι* **a**^{10}; 158 *φιλοσοφίαν*] *σοφίαν* **a**^{10}; 209 *γὰρ* om. **a**^{10}; 219 *ὅρος*] *λόγος* **a**^{10}.

17) Cf. stemma ad op. proximum, p. XXXII. alius testis duorum opusculorum (49 et 50), nunc deperditus, erat Gallipolitanus, *Βιβλ. τῆς Κοινότητος*, 31.

18) **v**^{35} 99^{v}–101^{r}, **a**^{10} 18^{r}–24^{r} et editiones.

19) Ex. gr. 6 *κοινῶς*] *καλῶς* **b**^{13}; 8 *ὡσαύτως*] *ὁμοίως* **b**^{13}; 42 *ὁποῖόν* om. **b**^{13}; 67 *γὰρ*] *δὲ* **b**^{13}; 72 *ἅτινα* – 73 *ἔχει*] *καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὡσαύτως* **b**^{13}.
2 *καὶ*] *κατὰ* **v**^{43}; 13 *καὶ* om. **v**^{43}; 24 *ἄλλου*] *ἄλλην* **v**^{43}; 42 *οἷον*] *ἤτοι* **v**^{43}; 43 *καθὸ*] *ὅτι* **v**^{43}.

Minutiis exceptis textum editionis 1532 secutus sum. hanc synopsin vix composuit Psellus, quo vivo nullus Iohannes imperator erat.[20])

51. *Περὶ τῶν πέντε φωνῶν* [et de decem praedicamentis]

Codices sunt duo (**b**8 5r–13v, **g** 7v–22r) quos iam supra (p. XIV) op. 7 continentes vidimus; ibi significavimus insuper Genuensem e Barocciano recta via pendere.

In corrigendo textu figurarum, quibus nonnullis locis instructus est tractatus, saepe adsunt schemata similia nondum edita Neophyti Prodromeni quae in codice Parisino gr. 1928 (ff. 17r–20r) reperiuntur.

Quod ad quaestionem attinet, utrum noster an alius huius tractatus scriptor sit, argumentum solum pro Psello auctore est titulus codicis **b**8.[21]) sed titulus hic minime ad opusculum 7 conveniens fidem magnam non facit. praeterea, et hoc non levis ponderis est, codex **P** op. 51 nusquam habet. licet igitur suspicari haec duo opuscula distincta esse et primum tantum ad Psellum pertinere.

Textus non antea publici iuris factus est.

---

20) 35–36 *σὺ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης*; cf. ibid. 45–46. licet admonere, sed non comprobare, imperatorem Iohannem Batatzem (a. 1222–1254) fuisse.

21) Ad initium op. 7 (f. 3v): *Τοῦ σοφωτάτου ψελλοῦ παράφρασις εἰς τὰς δέκα κατηγορίας.*

52. *Διδασκαλία σύντομος καὶ σαφεστάτη περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν κ. τ. λ.*

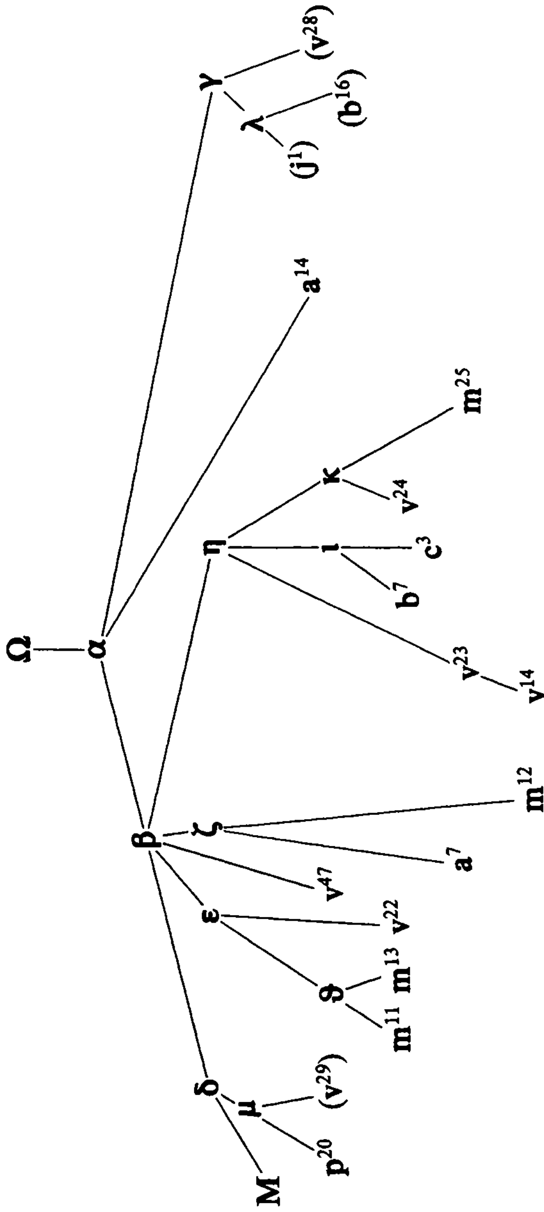
Opusculi nunc primum impressi codices numerosos habemus:
(1) **M** (v. p. XV) 40^{r}–42^{r}.
(2) Parisinum Suppl. gr. 655 [= **p**^{20}] (Omont 291), bombyc., saec. XIV, ff. 104 (nostrum 68^{r}–70^{v}). miscellanea litterarum et philosophicorum in quibus sunt scripta quaedam Aristophanis, Aristotelis, Aristidis, Tzetzae, Ammonii, Iohannis Itali, Theodori Ptochoprodromi.
(3) Matritensem gr. 82 [= **m**^{11}] (Iriarte 299–304), chart., saec. XV scripsit Constantinus Lascaris, ff. 118 (nostrum 7^{r}–14^{r}). eo continentur opuscula logica, theologica et rhetorica; inter auctores sunt Athanasius, Iohannes Damascenus, Nicephorus Blemmydes, Iohannes Geometra.
(4) Mosquensem Bibl. Synod. gr. 496 [= **m**^{13}] (Vladimir 718), bombyc., saec. XV, ff. 248 (nostrum 205^{v}–216^{v}). codex madore valde laesus est, ita ut multa non facile legantur. praeter opera Nicephori Blemmydae de logica et de physica habet (ff. 205^{v}–248^{v}) logica quaedam Tzetzae, Eustratii, anonymi.
(5) Vaticanum gr. 1021 [= **v**^{22}] (Canart-Peri, Sussidi 525), bombyc., saec. XIV–XV (?). praeter nostrum (92^{v}–97^{r}) continet inter alia Porphyrii Isagogen, Aristotelis Categorias et De interpretatione cum Ammonii commentario necnon Iohannis Scholastici in Analytica priora commentarium.
(6) Vindobonensem Suppl. gr. 67 [= **v**^{47}] (Hunger 45–46), chart., saec. XIV, ff. 181 (nostrum 109^{r}–112^{r}). insunt scholia et commentaria ad logicam Aristotelis pertinentia necnon ipsius philosophi Categoriae, De interpretatione, Analytica priora.
(7) Constantinopolitanum Metochii 146 (nunc Atheniensem) [= **a**^{7}] (Papadopulos-Kerameus IV 134–135; Aristoteles Graecus 13–15), chart., saec. XVI, ff. 122 (nostrum 29^{r}–37^{r}). codex miscellaneus quo inter alia occurrunt philosophica, excerpta e patribus, rhetorica, carmina quaedam.
(8) Mosquensem Bibl. Synod. gr. 460 [**m**^{12}] (Vladimir 697–699), chart., saec. XVII, ff. 415 (nostrum 51^{v}–54^{v}). collectio textuum e maxima parte res rhetoricas, philosophicas, ecclesiasticas tractantium.
(9) Vaticanum gr. 1735 [= **v**^{23}] (Giannelli 129–136), chart., saec. XVI, ff. 354 (nostrum 9^{r}–18^{r}). codex opuscula plerumque philosophica et logica continet; inter auctores sunt Nicephorus Blemmydes, scriptor libri qui Anonymi Logica et Quadrivium dicitur, Iohannes Italus, Aristoteles, ⟨Porphyrius⟩, Georgius Pachymeres.

(10) $\mathbf{v}^{14}$ (v. p. XXIX), opusculum Pselli num. 19 designatur. textus noster ob folia amissa imperfectus ad 185 *πρός τι* finit.

(11) Bodleianus Baroccianus gr. 71 [= $\mathbf{b}^{7}$] (Coxe I 113–117), chart., saec. XV, ff. 173 (nostrum 36^{r}–47^{v}). collectanea diversa in quibus sunt tractatus de logica, epistolarum collectio plerumque de rebus ecclesiasticis agentium, aenigmata quaedam, tria opuscula de fabulis quibus in scriptis suis usus est Gregorius Nazianzenus.
(12) Bodleianus Canonicianus gr. 83 [= $\mathbf{c}^{3}$] (Coxe III 80–81), chart., saec. XV exeuntis, ff. 401 (nostrum 106^{r}–113^{v}). habet eadem logica ac $\mathbf{b}^{7}$ necnon alios tractatus varios velut Philoponi in Nicomachum, anonymi de ventis, Lascaris prolegomena in Orpheum, Plotini Enneadas.
(13) Vaticanus Reginensis gr. 136 [= $\mathbf{v}^{24}$] (Stevenson 94–95), chart., saec. XV (fort. XVI), ff. 40 (nostrum 1^{r}–11^{r}). erat olim hic codex cum Reg. gr. 135 coniunctus. praeter opusculum Pselli habet $\mathbf{v}^{24}$ alios tractatus breves et anonymos de logica a Stevenson non signatos.
(14) Marcianus App. gr. IV 37 [= $\mathbf{m}^{25}$] (Mioni 226), chart., saec. XVI, ff. 156 (nostrum 82^{r}–92^{r}). insunt tractatus et compendia logicae necnon versio graeca Summulae logicae Petri Hispani a Gennadio Scholario facta.
(15) Athous Laurae Λ 107 (1598) [= $\mathbf{a}^{14}$] (Spyridon-Eustratiades 282–283; Aristoteles Graecus 26–27), chart., saec. XIV ineuntis, ff. 282 (nostri pars prima 260^{r}–261^{v}; pars secunda De interpretatione 254^{r}–259^{r}). constat codex maximam partem e scriptis ecclesiasticis et logicis inter quae inveniuntur ex. gr. Iohannis Damasceni De fide orthodoxa, eiusdem De haeresibus, Prolegomena in Porphyrii Isagogen, Isagoge ipsa, Aristotelis prima pars Organi.[22])

Nunc sequuntur codices quattuor qui solam opusculi nostri partem alteram (scil. in De interpretatione) praebent:
(16) Vaticanus gr. 1144 [= $\mathbf{v}^{29}$] (Canart-Peri, Sussidi 543–544), nondum catalogo descriptus. in inventario autem bibliothecae manu scripto legimus codicem haec fere continere: opuscula rhetorica, tractatus de logica, Pselliana quaedam de mathematicis, excerpta varia e variis scriptoribus. nostrum in ff. 175^{r}–178^{r} invenitur.
(17) Hierosolymitanus S. Sepulchri 106 [= $\mathbf{j}^{1}$] (Papadopulos-Kerameus I 177–183; Aristoteles Graecus 378–382), bombyc., saec. XIII,

22) Duo codices nunc deperditi olim tractatum nostrum habebant, scil. Taurinensis gr. B.VI.28 (C.I.16) 1^{r}–59^{r} et Calabrytensis Meg. Spelaiou 2^{r}–8^{r}; uterque, hic a. 1934 et ille a. 1904, incendio absumptus est.

Ω
α
γ
λ
(v^{28})
(b^{16})
(j^{1})
a^{14}
η
κ
m^{25}
v^{24}
ι
c^{3}
b^{7}
v^{23}
v^{14}
β
ζ
m^{12}
a^{7}
v^{47}
ε
v^{22}
ϑ
m^{13}
m^{11}
δ
μ
(v^{29})
p^{20}
M

ff. 194 (nostrum 108ʳ–157ʳ cum textu Aristotelis dispertitum). hic codex nunc sui iuris exstans erat olim, ut videtur, in unum librum cum Hiersol. 107 et 108 coniunctus. habet noster fere: (a) commentaria (plerumque Ammonii) in Porphyrii Isagogen, (b) Organi partem primam (Cat., De int., Anal. pr.) una cum commentariis scholiisque, (c) Pselli rhetorica quaedam.

(18) Bononiensis gr. 3637 [= **b**^{16}] (Olivieri-Festa 461–463; Aristoteles Graecus 66–69), chart., saec. XIV–XV, ff. 229 (nostrum 202ᵛ–212ᵛ; textus, qui primum ab 329 incipit, ut in **j**^{1} dispertitus est). insunt (a) miscellanea variorum auctorum inter quos Philoponus, Basilius, Aristides, Synesius, (b) ff. 83–134, commentaria et paraphrases in Organum Iohannis Chortasmeni quem et scribam horum foliorum esse credit Harlfinger, (c) textus Organi primae partis (Cat., De int., Anal. pr.) hic scholiis illic commentariis instructus.

(19) Vaticanus Reginensis gr. 116 [= **v**^{28}] (Stevenson 81–83), chart., saec. XIV, ff. 393 (nostrum 75ᵛ–78ᵛ). insunt Porphyrii Isagoge, Aristotelis Organum, necnon prolegomena, commentaria, scholia et glossae variorum doctorum in Organum inter quos principes sunt Ammonius, Philoponus, Isaac Argyrus monachus.[23])

Cognationes codicum iam depictas habes, indicia infra (pp. XLII sq.) invenies. Psello auctori huius tractatus favet codicum testimonium, dissuadet autem, et hoc fortasse gravius est, modus scribendi. res ergo incerta est.

53. *Ἔφοδος σύντομος καὶ σαφὴς τῆς εὑρέσεως τῶν συλλογισμῶν κ. τ. λ.*

Hoc subsidium memoriae quinque codicibus conservatur:

(1) Parisino gr. 1846 [= **p**^{14}] (Omont II 152), chart., saec. XIV manu Neophyti Prodromeni scripto, ff. 185 (nostrum 15ʳ). textus philosophicos et mathematicos continet, inter quos Aristotelis Analytica priora cum Philoponi commentario.

(2) Vaticano gr. 209 [= **v**^{32}] (Mercati-De'Cavalieri I 258–261), chart., saec. XIV partim manu Neophyti exarato, ff. 219 (nostrum 37ᵛ). insunt fere haec: Aristotelis Analytica priora et posteriora una cum commentariis (Philoponi, Magentini) necnon scholiis (velut Alexandri, Ammonii, Themistii, Pselli, Magentini, Neophyti).

(3) Vaticano gr. 1018 [= **v**^{33}] (Canart-Peri, Sussidi 524–525), chart., saec. XIV, Neophyti autographon. continet maximam partem com-

23) Fragmentum huius partis (245 *σύνοψις* – 274 *διαφορῶν*) margine conservat Vaticanus Barberinianus gr. 164 f. 17ʳ.

mentaria scholiaque in Porphyrium et in Organum Aristotelis (ex. gr. Ammonii, Philoponi, Davidis, Eliae). nostrum in f. 211^{r} habet.
(4) Vaticano gr. 246 [= $\mathbf{v}^{34}$] (Mercati-De'Cavalieri I 319–324), chart., saec. XIV partim a Neophyto scripto, ff. 274 (nostrum 7^{v}). continet textus varios philosophicos, inter quos Philoponi in Categorias commentarius, Theodori Prodromi paraphrasis in Analytica posteriora, Nicephori Blemmydae epitome logica; habet praeterea excerpta ex operibus Euclidis, Eusebii, Iohannis Damasceni.

(5) Mutinensi gr. 205 [= $\mathbf{m}^{18}$] (Puntoni 506–507), chart., saec. XVI, ff. 300 (nostrum 10^{v}). habet Philoponi et Magentini in Analytica priora commentaria quae (una cum nostro) e $\mathbf{v}^{32}$ descripta sunt.

Prius editus est textus a J. Duffy in Gonimos: Neoplatonic and Byzantine Studies Presented to Leendert G. Westerink at 75, edd. J. Duffy – J. Peradotto, Buffalo 1988, 207–216.
Ut iam in editione citata indicavi, de Pselli facultate huius mnemotechnici creandi dubitare non licet. testis autem solus est ut videtur Neophytus Prodromenus qui paene trecentos annos post nostrum vixit. itaque quaestio sine novis argumentis solvi non potest.

54. *Περὶ τῆς καταλλαγῆς τοῦ Ἡφαίστου*

Hoc opusculum servant $\mathbf{m}^{17}$ (223^{r}–224^{v}) et codices qui de eo pendent, scil. $\mathbf{o}^{2}$ (134^{r}–135^{v}), $\mathbf{m}^{24}$ (326^{v}–327^{v}), $\mathbf{v}^{31}$ (111^{v}–113^{r}), $\mathbf{a}^{8}$ (162^{r}–164^{r}), $\mathbf{a}^{9}$ (57^{r}–59^{v}), $\mathbf{b}^{14}$ (74^{v}–77^{v}). de his codicibus videas supra ad op. 43 ubi et stemma invenies. primum impressum est apud H. Flach, Glossen und Scholien zur Hesiodischen Theogonie, Lipsiae 1876, 425–428. opusculum autem Pselli non est, sed, ut iam indicavit vir doctus van der Valk, locus est e commentario Eustathii in Iliadem (150, 40–152, 25) paene ad verbum descriptus.

55. *Συλλογαὶ διάφοροι καὶ ἀναγκαῖαι*

In solo codice **O** (441^{v}–446^{v}) invenitur haec collectio problematum physicorum quae omnia, etiamsi ordine perturbato, ex fontibus his notis emanant:
1–109 = probl. 1–22, liber III: Alexandri Aphrodisiensis quae feruntur Problematorum liber III et IV, ed. H. Usener, Berolini 1859
110–571 = probl. 1–160, liber IV (eiusdem operis)
572–802 = probl. 101–152, sectio I: Alexandri Aphrodisiensis Problematum Sectio I et II, ed. I. L. Ideler (Physici et medici Graeci minores I), Berolini 1841
803–807 = probl. 162–163, liber IV, ed. Usener

808–1245 = probl. 1–76, sectio II, ed. Ideler
1246–1248 = probl. 161, liber IV, ed. Usener
1249–1288 = praefatio, liber III, ed. Usener
1289–1367 = probl. 164–192, liber IV, ed. Usener
1368–1432 = probl. 1–18, Cassii Felicis Problemata, ed. Ideler (144–151)

Textum problematum ubique magis minusve decurtatum praebet **O**, sed non possumus dicere an ipse Psellus ad opus redigendum manum imposuerit.

APPENDIX LECTIONVM

Ad op. 19

Lectiones quae **v**^{26}**p**^{11}**Lh**^{1}**m**^{15} (= μ) coniungunt: 39 *καὶ ψεκάδες* om. **v**^{26}**p**^{11}**Lh**^{1}**m**^{15}; 113 *αὐτῷ* om. **v**^{26}**p**^{11}**Lh**^{1}**m**^{15}; 123 *ἔχειν καθειμένην* trsp. **v**^{26}**p**^{11}**Lh**^{1}**m**^{15}; 128 *καταμαντεύονται*] *-τεύουσι* **v**^{26}**p**^{11}**Lh**^{1}**m**^{15}; 143 *τυφὼν* – 146 *ἑλιττόμενον* om. **v**^{26}**Lh**^{1}**m**^{15} (mut. **p**^{11}).

Lectiones quae **Oc**^{4}**v**^{25} (= λ) coniungunt: 53 *βάλλοντος* post *ἀκτῖνα* trsp. **Oc**^{4}**v**^{25}; 140 *δὴ* **Oc**^{4}**v**^{25}: *δὲ* cett.; 178 *ταύτην* cett.: *αὐτὴν* **Oc**^{4}**v**^{25}; 192 *δὲ* **Oc**^{4}**v**^{25}: ceterorum *δὴ* habent alii, om. alii.

Lectiones quae **Oc**^{4} coniungunt: 62 post *χειμῶνος* add. *ὥρα* **Oc**^{4}; 101 *κινηθείς* cett.: *κινηθέν* **Oc**^{4}; 111 *ὥσπερ* cett.: *ὡς* **Oc**^{4}; 146 *ἐκπέσῃ* cett.: *ἐκπίπτει* **Oc**^{4}; 210 *εἰς* cett.: *ἐπ'* **Oc**^{4}.

Lectiones propriae **O**: 13 *πεφόβηται πῦρ*] *πῦρ πεφόβηται* **O**; 64 *μὴ* – 66 *ἡλίου* om. **O**; 86 *οἱ κομῆται*] *κάμοντες* **O**; 89 *ῥιπτούμενον*] *τριβόμενον* **O**; 105 *μαρμαρυγὴν*] *ὑπερβολὴν* **O**.

Lectiones propriae **c**^{4}: 11 *χωροῦντα*] *χωρούντων* **c**^{4}; 58 *ἀέρος* – 61 *ἄχνη* om. **c**^{4}; 66 *ἀνιμῶντος*] *ἀνιμῶν τὴν* **c**^{4}; 116 *παρὰ φύσιν* spat. vac. om. **c**^{4}; 204 *ἀντικτυποῦντες*] *ἀντικτυποῦν δὲ* **c**^{4}.

Lectiones propriae **v**^{25}: 9 *ἅλλεται*] *ἅλληται* **v**^{25}; 32 *ἕλκεται*] *ἀνέρχεται* **v**^{25}; 59 *βαρυνθῆναι*] *συναρθῆναι* **v**^{25}; 112 *δοκὶς* – 113 *κάταντες* om. **v**^{25}; 121 *κωλῦον*] *καλῶς* **v**^{25}. notandum est codicem **v**^{25} nescio quo fonte huc atque illuc lectiones familiae **π** hausisse: 16 *τόδε*] *τοῦτο* **v**^{25} **π**; 27 *τούτων* om. **v**^{25} **π**: 104 *ἡμέρας*] *ἡμέρα* **v**^{25} **π**; 132 *γοῦν*] *γὰρ* **v**^{25} **π**; 155 *πρὸς ἄλλ. συντριβ.*] *συντριβ. πρὸς ἄλλ.* **v**^{25} **π**.

Lectiones quae **v**^{26} **p**^{11} coniungunt: 18 *περὶ* – *κεραυνῶν* om. **v**^{26} **p**^{11}; 19–20 *ἐπὶ γῆν καταφέρεται*] *ἐπιφέρεται κατὰ γῆν* **v**^{26}**p**^{11}; 33 *πρὸς τὸ* om. **v**^{26}**p**^{11}; 73 *ἔστι δὲ*] *ἡ δὲ δρόσος ἐστὶν* **v**^{26}**p**^{11}; 127 *ὀφθῇ*] *ἀναφθῇ* **v**^{26}**p**^{11}.

Lectiones propriae **p**^{11}: 34 *μέσα που*] *μεσώπου* **p**^{11}; 42 *ἐκπυρηνισμὸς*] *ἐκπορισμὸς* **p**^{11}; 55 *μὴν*] *μὴ* **p**^{11}; 70 *μόρια*] *μύρια* **p**^{11}; 79 *ἀποτίκτουσιν*] *ἐπιτίκτουσιν* **p**^{11}.

Lectiones propriae **v**^{26}: 80 *ἀπαγὲς* **p**^{11} cett.: *εὐπαγὲς* **v**^{26}; 130 *ἧ ἡ*] *ἧν* **p**^{11}: *ἧ* **v**^{26}. quia has solas duas lectiones proprias non habet **p**^{11}, plane possibile est eum a **v**^{26} descriptum esse.

Lectiones propriae **L**: 21 *περὶ*] *πρὸ* **L**; 115 *ἄνωθεν*] *ἄνω* **L**; 132 *τὴν* om. **L**; 152 *ποταμοῖς*] *-ὸς* **L**; 210 *εἰς*] *ἐς* **L**.

Lectiones quae h^{1}m^{15} coniungunt: 10 *διὰ – 11 ἐνέργειαν* om. h^{1}m^{15}; 27 *διαιρέσεως* post *οὔσης τῆς* trsp. h^{1}m^{15}; 46 *καταψύχροις*] *καταψύχοις* h^{1}m^{15}; 151 *παρέχει* post *θεωμένοις* trsp. h^{1}m^{15}.

Lectiones propriae h^{1}: 17 *οἱ δὲ – τίνες*] *τίνες δὲ οἱ συριγμοὶ* m^{15}: *τίνες δὲ καὶ οἱ συριγμοὶ* h^{1}; 29 *τὸ*] *τὸν* h^{1}; 84 *ἀμετάβλητος*] *ἀμετάκλητος* h^{1}; 152 *τοὺς*] *τοῦ* h^{1}; 174 *ὑπέστησεν*] *ὑπέστησαν* h^{1}.

Lectiones propriae m^{15}: 41 *κομῆται*] *κομῖται* h^{1}: *κομῖτες* m^{15}; 44 *Ἀρκτέον – φυσιολογητέον*] *δέον οὖν περὶ τούτων ἀρξάμενοι πρῶτον περὶ πάχνης εἰπεῖν* h^{1}: *δέον οὖν περὶ πάχνης εἰπεῖν* m^{15}; 61 *ἀθρόον*] *ἀθρόως* m^{15}; 116 *παρὰ* om. m^{15}. negare quidem non omnino possumus m^{15} apographum codicis h^{1} esse.

Lectiones quae λμ (= κ) coniungunt (contra v^{27}Gm^{23}m^{14}[v^{37}]): 2 *Ὁ – 8 ταῦτα* λμ: *Ἠρωτήκατέ με φίλτατοι παῖδες* v^{27}Gm^{23}m^{14}; 15 *θεώμενα* λμ: *θεωρούμενα* v^{27}Gm^{23}m^{14}; 69 *διασπασθείσης* λμ: *διασπαρείσης* v^{27}Gm^{23}m^{14}; 192 *καὶ φρέατα* λμ: om. v^{27}Gm^{23}m^{14}v^{37}; 198 *ἐπιπῖπτον* λμ: *ἐμπίπτον* v^{27}Gm^{23}m^{14}v^{37}.

Lectiones propriae v^{27}: 38 *ἀποτελεῖται*] *διατελεῖται* v^{27}; 68 *ἰδίως – 69 εἶτα*] *ἐστὶ* (om. cett.) v^{27}; 77 *ἀὴρ* om. v^{27}; 97 *ὡς ἔφαμεν* post *γένεσιν* trsp. v^{27}; 126 *καὶ μάλιστα* om. v^{27}.

Lectiones quae m^{23}m^{14} coniungunt: 15 *τίνα*] *ἢ τίνα* m^{23}m^{14}; 40 *ἀτμιδώδους* G: *ἀτμιώδους* m^{23}m^{14}: *ἀτμίδος* cett.; 51 *πιέζεται*] *πιέζει* m^{23}m^{14}; 101 *ἐξάπτεται*] *ἐξάπτει* m^{23}m^{14}; 199 *μὲν*] *μὴ* m^{23}m^{14}.

Lectiones propriae m^{23}: 15 *τὰ* om. m^{23}; 49 *ἡμῶν*] *ὑμῶν* m^{23}; 68 *καταλειπόμενον*] *καταλυπόμενον* m^{23}; 162 *ἀντιλαμβανόμεθα*] *-όμενα* m^{23} (*ἀντιλαμβάνομεν* m^{14}).

Lectiones propriae m^{14}: 49 *μέρει* om. m^{14}; 57 *μὴ*] *καὶ* m^{14}; 140 *ἀναφέρεσθαι*] *συμφέρεσθαι* m^{14}; 142 *ἅτερ* om. m^{14}. non excludendum est textum Pselli in m^{14} e m^{23} pendere, si scribae m^{14} correcturas leviores damus.

Lectiones propriae G (quas habent et m^{23}m^{14}): 9 *ὁπόθεν*] *πόθεν* G; 9 *καταρρηγνύμενον*] *καταγόμενον* G; 180 *ἐξαπατᾶσθαι*] *ἐξαπάγεσθαι* G; 208 *Ὀρέστης*] *καὶ ἐνέστης* G; 220 *ἐς ὀλίγας*] *ἐσιλίσας* G.

Lectiones propriae v^{37}: 187 *γοῦν*] *γὰρ καὶ* v^{37}; 189–190 *δι' ἣν ἔχει*] *διὰ τὴν* v^{37}; 192 *περὶ*] *ἐπὶ* v^{37}; 209 *μορφώσεις*] *μορφὰς* v^{37}; 211 *βασκαίνειν*] *-ων* v^{37}.

Ad op. 32 (33, 34)

Lectiones quae v^{39}m^{19} coniungunt: 11 *ἐπιλήσμων*] *-μον* v^{39} m^{19}; 30 *γυρίνων*] *τυρίνων* v^{39}m^{19}; 42 *σμαραγδίνους*] *ἀμαραγδίνας* v^{39}m^{19}; 75 *εὐχερῶς*] *-ῶ* v^{39}m^{19}; 102 *ὁτιοῦν*] *ὁτιονοῦν* v^{39}m^{19}.

Lectiones propriae v^{39}: 96 *δεκανοὶ*] *δικανοὶ* v^{39}. ex op. 33: 21 *συγκεχυμένη*] *συγκεχομένη* v^{39}; 60 *συναθροίζωνται*] *-ονται* v^{39}. ex op. 34: 19 *αὐτῷ*] *αὐτοῦ* v^{39}; 30 *σαρδοειδής*] *καρδοειδής* v^{39}; 90 *ἐπέχει*] *ἀπέχει* v^{39}.

Lectiones propriae m^{19}: 28 *τῇ διπροσώπῳ*] *τῆδε προσώπω* m^{19}. ex op. 33: 60 *προμαντεύονται*] *πραγματεύονται* m^{19}; 61 *τις*] *τῆς* m^{19}. ex op. 34: 7 *χαρπίζοιο*] *χαρπίζοι ὁ* m^{19}; 30 *πάρωχρος*] *πάρωχος* m^{19}.

Lectiones propriae u^{1}: 2 *ἡ* om. u^{1}; 4 *σησάμης*] *σηκάμης* u^{1}; 51 *αἰδοίου*] *αἰδίου* u^{1}; 58 *ἐγκυλισθεῖσαν*] *ἐγκυλῖσθαι* u^{1}; 63 *ἀλλ' ἅττα*] *ἄλλα* u^{1}. (scriba u^{1} bonam coniecturam offert ad 19 ubi *ἐγκέφαλος* pro *ὀμφαλὸς* [f^{5}] scribit. aliam ad 33, 77 temptavit; v. app. ad loc.). praeter has habet et nonnullas suas f^{2}: 2 *εἴης ἀνήκοος* om. f^{2}; 8 *ἐσθίει*] *αἰσθίει* f^{2}; 18 *κυπρίνῃ*] *κιτρίην* f^{2} (*κιτρίνη* u^{1}); 58 *ἀνδράσι γυναῖκα*] *γυναῖκα ἀνδράσι* f^{2}; 98 *σφενδόναις* om. f^{2}.

Lectiones propriae f^{5}: 5 *διημερεύσειεν* VQ: *διαμετρήσειεν* f^{5}; 22 *παιδοποιητικὰ*

VQ: *παιδοποιικὰ* **f**^{5}; 39. 40 *συνεχεῖ δυσωδία* **VQ**: *συνοχῇ δυσώδει* **f**^{5}; 61 *βρεφῶν* **VQ**: *φλεβῶν* **f**^{5}; 91 *κομματικά τε* **VQ**: *κομματικώτερα* **f**^{5}.

Lectiones propriae **Q**: 2 *ἀναγνωσμάτων*] *ἀνεγνωσμένων* **Q**; 9 *συνιστᾷ*] *ἀνιστᾶ* **Q**; 25 *καὶ* om. **Q**; 35 *περὶ* om. **Q**; 50 *ὠφελείας*] *τερατείας* **Q**. de ingenio suo, ut videtur, textum ad 52 emendavit scriba; cf. 84.

Lectiones propriae **v**^{41}: 27 *σιέλῳ*] *συέλῳ* **v**^{41}; 33 *ἀριδήλως δημοσιεύει* trsp. **v**^{41}; 42 *πλάττει* – 43 *σαρδώνυχας* om. **v**^{41}; 70 *παραμίγνυε* om. **v**^{41}.

Codex **v**^{41a}, quamquam plerumque e **v**^{41} derivatus est, hic et illic (**V** nisus?) menda parentis fugit, ut demonstrant exempla haec: 36 *λεύκην* **v**^{41a}: *λευκὴν* **v**^{41}; 42 *πλάττει* – 43 *σαρδώνυχας* habet **v**^{41a}, om. **v**^{41}; 47 *εὐφορίαν* **v**^{41a}: *εὐφονίαν* **v**^{41}; 50 *διανυκτερεύοντας* **v**^{41a}: *-ονται* **v**^{41}.

Lectiones propriae **v**^{40}: 10 *βοτάνῃ*] *βοτάνης* **v**^{40}; 25 *βάπτει*] *βλάπτει* **v**^{40}; 35 *δὲ* om. **v**^{40}; 42 *ὑακινθίνους*] *ὑοκινθίνους* **v**^{40}; 50 *διανυκτερεύοντας*] *διανυκτιρεύοντας* **v**^{40}.

Codex **p**^{13}, qui imperfectus ad 29 *παράδοξα* finit, maximam partem cum **V** congruit. non ex eo autem sed ex exemplari quodam corrupto descriptus est, nam noster hic illic textum lacunosum exhibet ubi **V** adhuc lectu facilis est.

Familiam **β** recta via e codice **V** ducere, quod plane non impossibile est, propter has lectiones haesito: 37 *συκάμινος* **Qf**^{5}: *-α* **V**; 49 *σεληναίων* **Qf**^{5}: *σεληνιαίων* **V**; 78 *ἀναπτῇ* **Qf**^{5}: *ἀναφθῇ* **V**.

Ad op. 34

Codex **f**^{5} (v. supra p. XXXIX) in hoc opusculo lectiones proprias habet: 3 *δογματικῶν*] *δογματιστῶν* **f**^{5}; 51 *ῥεύματα*] *ῥεῦμα* **f**^{5}; 63 *γίνεται ὅμοιος* trsp. **f**^{5}; 80 *ὀφθαλμῶν*] *ποταμῶν* **f**^{5}; 97 *Χαλαζίας*] *γαλαξίας* **f**^{5}. **f**^{5} e **Q** non pendere iam supra demonstratum est; ad **Q** et **η** vide infra.

Lectiones quae **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21}**v**^{42} (= **ε**) coniungunt: 10 *συριγγίτην*] *σκριγγίτην* **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21}**v**^{42}; 44 *αὐτῷ* – *δὲ* om. **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21}**v**^{42}; 65 *ὁ μὲν* – 66 *δὲ* om. **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21}**v**^{42}; 69 *ἀποπτύει*] *ἀπτύει* **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21}**v**^{42}; 72 *αὐγὴν*] *γῆν* **a**^{12}**t**^{3} **a**^{11}**m**^{21}**v**^{42}.

Lectiones quae **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21} (= **ζ**) contra **v**^{42} coniungere videntur: 68 *μάγνης*] *μαγνίτης* **a**^{12}**a**^{11}**m**^{21} (*μάγνης* **t**^{3}); 79 *καὶ* om. **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21}; 96 *ἐμπνευματώσεις*] *-ώδεις* **a**^{12}**t**^{3}**a**^{11}**m**^{21}. si ita res se non habet, credendum erit scribam **v**^{42}, aut suo arbitrio usum aut alio codice nisum, textum exemplaris mutavisse. hoc fortasse ad 11 facit, ubi *καὶ* (cum **f**^{5} **η**) praebet.

Lectiones propriae **v**^{42}: 66 *νυκτάλωπας*] *νυκτάλωπος* **v**^{42}; 83 *οὕτως*] *οὗτος* **v**^{42}; 83 *ὀφθαλμὸν*] *-ῶν* **v**^{42}; 94 *Χρυσήλεκτρος*] *χρυσίλεκτρος* **v**^{42}; 107 *πολὺ*] *πολλοὶ* **v**^{42}.

Lectiones propriae **m**^{21}: 14 *ἡμιτριταίους*] *ἡμ. οὗτος* **m**^{21}; 24 *καὶ ποικ.*] *καταποικιλλόμενος* **m**^{21}; 48 *χαρίζεται*] *ἐργάζεται* **m**^{21}; 63 *ἐκλύσεις*] *λύσεις* **m**^{21}; 97 *οὗτος* om. **m**^{21}.

Lectiones propriae **a**^{11}: 21 *ἄνθραξ*] *ἄνθραξιν* **a**^{11}; 36 *ἐλαιοβαφής*] *ἐλαιοφαβής* **a**^{11}; 47 *στομάχου*] *στόμα* **a**^{11}; 86 *Ἡ*] *Ὁ* **a**^{11}; 89 *ἐλεφαντικοῖς*] *-οὺς* **a**^{11}.

Lectiones propriae **t**^{3}: 8 *λίθους* om. **t**^{3}; 17 *ἀφίησιν*] *ἀναφίησιν* **t**^{3}; 49 *ἴασπις*] *ἴασις* **t**^{3}; 66 *ἀπὸ*] *ὑπὸ* **t**^{3}; 95 *φορούμενος*] *φερόμενος* **t**^{3}.

Lectiones propriae et quasi propriae **a**^{12} quae et in **b**^{9} inveniuntur: 6 *ἐν*] *ἐκ* **a**^{12} (+ **a**^{11}); 13 *δὲ*] *μὲν* **a**^{12}; 31 *τῷ ὑγρῷ*] *τῶν ὑγρῶ* **a**^{12} (+ **v**^{42}); 50 *ὑποπορφύρουσα*] *ὑπορφύρουσα* **a**^{12} (+ **v**^{42}).

Praeter illas habet quae sequuntur **b**^{9}: 22 *μέν τίς*] *μέντιος* **b**^{9}; 29 *ἀχάτης*] *αἰσχάτης* **b**^{9}; 36 *ἐλαιοβαφής*] *ἐλαιοβαρύς* **b**^{9}; 40 *γάλα ταῖς*] *γάλας ταῖ* **b**^{9}; 50 *φλεγματικωτέρα*] *φθεγματικωτέρα* **b**^{9}. istas conservat codex neglegentissime scriptus **b**^{10} et alias suas generat.

Lectiones quae $\mathbf{m}^{20}\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$ (= ŋ) coniungunt: 1 tit. *Νείλου μητροπολίτου ῥόδου διασσωρίνου περὶ λίθων* $\mathbf{m}^{20}\mathbf{e}^{6}$, sim. $\mathbf{t}^{2}$; 8 *ἐάσω*] *ἐάσῃς* $\mathbf{m}^{20}\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$; 10 *καὶ τὸν σχιστὸν* post *τριγλίτην* trsp. $\mathbf{m}^{20}\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$; 26 *παρὰ*] *περὶ* $\mathbf{m}^{20}\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$; 96 *λύει ἐμπ.*] *λύειν ἐμπ. οἶδε* $\mathbf{m}^{20}\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$.

Lectiones propriae $\mathbf{m}^{20}$: 86 *πρασοειδής*] *πρασινοειδής* $\mathbf{m}^{20}$; 91 *θαλαττόχροος*] *θαλαττοχροιὸς* $\mathbf{m}^{20}$; 92 *ῥήγματα*] *ῥήματα* $\mathbf{m}^{20}$.

Lectiones quae $\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$ coniungunt: 30 *πάρωχρος*] *πάρωχος* $\mathbf{t}^{2}$, *πάροχος* $\mathbf{e}^{6}$; 57 *ἐμφερής*] *-ὲς* $\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$; 62 *βαθύτερον*] *βαρύτερον* $\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$; 93 *ἀντίθετον*] *ἀντίθεται* $\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$; 96 *στομάχους*] *στομαχικοὺς* $\mathbf{e}^{6}\mathbf{t}^{2}$.

Lectiones propriae $\mathbf{e}^{6}$: 6 *καί* – 7 *αὐτῶν* om. $\mathbf{e}^{6}$; 16 *ὅτι* om. $\mathbf{e}^{6}$; 43 *Λιβυστικόν*] *λυβικόν* $\mathbf{e}^{6}$; 74 *τε* – *παρατριβόμενος*] *τριβόμενος* $\mathbf{e}^{6}$.

Lectiones propriae $\mathbf{t}^{2}$: 16 *δὲ* om. $\mathbf{t}^{2}$; 17 *ὀφθαλμίας*] *ὀφθαλμοὺς* $\mathbf{t}^{2}$; 30 *ἤ*] *ἡ* $\mathbf{t}^{2}$; 76 *ῥεύματα*] *ῥεῦμα* $\mathbf{t}^{2}$; 81 *ἐμβρύων*] *ἐκβρύων* $\mathbf{t}^{2}$.

E $\mathbf{t}^{2}$ vel codice simillimo derivatus est $\mathbf{u}^{3}$ quia illas lectiones iterat et suas praebet, velut: 5 *τῶν διεγνωσμένων*] *τῷ διεγνωσμένῳ* $\mathbf{u}^{3}$; 8 *τὴν* om. $\mathbf{u}^{3}$; 31 *ῥοῦν* om. $\mathbf{u}^{3}$; 54 *χιόνι* – *ἐμφερής* om. $\mathbf{u}^{3}$; 61 *Ὁ κρύσταλλος* – 63 *ἀνατριβόμενος* om. $\mathbf{u}^{3}$.

Quod ad familiam ŋ attinet notemus eam tribus solis locis contra **Q** cum $\mathbf{f}^{5}$ facere: 11 *καὶ* $\mathbf{f}^{5}$ ŋ ($\mathbf{v}^{42}$): om. **Q**; 44 *αὐτῷ* $\mathbf{f}^{5}$ ŋ: *αὐτὸ* **Q**; 48 *ἐγχριόμενος* $\mathbf{f}^{5}$ ŋ: *ἐγχριώμενος* **Q**. hae quidem lectiones tales sunt ut non omnino negare velis ŋ originem e **Q** duxisse. utcumque autem ea res se habet, nullum dubium est quin titulus quem offert ŋ a Darmario vel socio fictus sit.

Ad op. 43

Lectiones quae $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$ cum **B** coniungunt: 17 *κορυφῆς* $\mathbf{P}\mathbf{m}^{17}$: *κεφαλῆς* **B** $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 34 *ἀπέγνωσαν* $\mathbf{P}\mathbf{m}^{17}$: *ἐγύμνωσαν* $\mathbf{B}\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 54 *τέταται* $\mathbf{P}\mathbf{m}^{17}$: *πέταται* $\mathbf{B}\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 85 *συνθέσεως* $\mathbf{P}\mathbf{m}^{17}$: *συνέσεως* $\mathbf{B}\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 112 *ῥοὴν* $\mathbf{P}\mathbf{m}^{17}$: *ζωὴν* $\mathbf{B}\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$.

Lectiones quae $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$ coniungunt: 9 *ἀτρύτως*] *ἀτρύχως* $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 43 *φύσιν ὑπεραναβάντας* trsp. $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 59 sq. *κορυφὴν πέτρος*] *κεφαλὴν λίθος* $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 62 *ἀπλανῆ δὲ* trsp. $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$; 120 *τὴν ὁδὸν* om. $\mathbf{p}^{12}\mathbf{v}^{30}$.

Lectiones propriae $\mathbf{v}^{30}$: 20 *Πρὶν ἤ*] *πρὶν* $\mathbf{v}^{30}$; 23 *ἐπειδὴ*] *ἐπεὶ* $\mathbf{v}^{30}$; 35 *δὴ* om. $\mathbf{v}^{30}$; 47 *τὸν ἑαυτοῦ παῖδα* om. $\mathbf{v}^{30}$; 90 *πῦρ*] *πρὶν* $\mathbf{v}^{30}$.

Lectiones quae $\mathbf{P}\mathbf{m}^{17}$ disiungunt: 13 *φύντα* $\mathbf{B}\mathbf{m}^{17}$: *ἐκφύντα* **P**; 20 *περὶ* $\mathbf{B}\mathbf{m}^{17}$: om. **P**; 31 *φοιτήσασαν* $\mathbf{B}\mathbf{m}^{17}$: *φοιτήσαντα* **P**; 37 *φθαρτικοῦ* $\mathbf{B}\mathbf{m}^{17}$: *φθαρτοῦ* **P**; 86 *κἂν* – 87 *ὁρᾶσθαι* $\mathbf{B}\mathbf{m}^{17}$: om. **P**; 104 *ἐπείπερ* $\mathbf{B}\mathbf{m}^{17}$: *ἐπεὶ γὰρ* **P**.

Lectiones propriae $\mathbf{o}^{2}$: 13 *Παίζωμεν* – *δοκεῖ* om. $\mathbf{o}^{2}$; 14 *καὶ* om. $\mathbf{o}^{2}$; 42 *τῷ τάφῳ*] *τοῦ τάφου* $\mathbf{o}^{2}$; 88 *ἡμῖν*] *ἡμῶν* $\mathbf{o}^{2}$; 93 *παροικεῖ*] *συνοικεῖ* $\mathbf{o}^{2}$.

Lectiones quae $\mathbf{m}^{24}\mathbf{a}^{8}\mathbf{a}^{9}\mathbf{b}^{14}\mathbf{v}^{31}$ coniungunt: 17 *ὁ*] *οὐ* $\mathbf{m}^{24}$ et cett.; 22 *προσμαρτύρεται*] *-εῖται* $\mathbf{m}^{24}$ et cett.; addes ex op. 54: 54, 52 *ὑπανέχουσαν*] *ὑπερέχουσαν* $\mathbf{m}^{24}$ et cett.; 68
πε
καί[2] – 69 *χωλοῦ* om. $\mathbf{m}^{24}$ et cett.; 92 *φιλιῶσθαι* $\mathbf{m}^{17}\mathbf{o}^{2}$: *φιλιῶσθαι* $\mathbf{m}^{24}$, *πεφιλιῶσθαι* cett.

Lectiones propriae $\mathbf{v}^{31}$: 24 *ὑπανοιγόμενον*] *ὑπανοίγομεν* $\mathbf{v}^{31}$; 32 *καὶ* om. $\mathbf{v}^{31}$; 37 *τοῦτον*] *τούτου* $\mathbf{v}^{31}$; 62 *τις* – 63 *καθάπερ* om. $\mathbf{v}^{31}$.

Probabile est $\mathbf{a}^{9}$ et $\mathbf{b}^{14}$ ex $\mathbf{a}^{8}$ per medium codicis deperditi (π) derivare. errores communes in $\mathbf{a}^{9}\mathbf{b}^{14}$ sunt: 45 *προστίθεται*] *προτίθεται* $\mathbf{a}^{9}\mathbf{b}^{14}$; 53 *σχήματα*] *χήματα* $\mathbf{a}^{9}\mathbf{b}^{14}$; 54, 12 *φυλάττει*] *-ειν* $\mathbf{a}^{9}\mathbf{b}^{14}$; 54, 36 *σπένδεσθαι*] *σπεύδεσθαι* $\mathbf{a}^{9}\mathbf{b}^{14}$; 54, 97 *καυστική*] *-ήν* $\mathbf{a}^{9}\mathbf{b}^{14}$.

Ad op. 52

Lectiones quae **Mp**^{20},**v**^{29} (inde ab 245) coniungunt: 39 *δεῖν ᾠήθην* cett.: *διενοήθην* **Mp**^{20}; 428 *προτάσεων αὕτη* cett.: trsp. **Mp**^{20}**v**^{29}; 443 *κατηγορίας* cett.: *προσηγορίας* **Mp**^{20}**v**^{29}; 473 *πλεῖστοι μερικοὶ* cett.: trsp. **Mp**^{20}**v**^{29}.

Lectiones propriae **M**: 28 *τοι*] *τι* **M**; 63 *τὴν*] *τὴν τῶν* **M**; 149 *ἐπιτηδειότητος*] *ἐπιτηδειότης* **M**; 211 *πάσχειν*] *τοῦ πάσχειν* **M**; 215–216 *τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν*] *τῷ ποιεῖν τὸ πάσχειν* **M**; 239 *ἢ*] *εἰ* **M**. cum differentiae hae satis minutae sint, non impossibile est codicem **p**^{20} e **M** descriptum esse.

Lectiones quae **p**^{20}**v**^{29} coniungunt: 248 *ἐστι* post *ῥήματος* trsp. **p**^{20}**v**^{29}; 251 *ἔτι* – 252 *φύσει*^{2} om. **p**^{20}**v**^{29}; 281 *ὑπογράφεται*] *ὁρίζεται* **p**^{20}**v**^{29}; 286 *ὅπερ*] *ὃ* **p**^{20}**v**^{29}; 310 *οἷον* – *περιπατεῖ* om. **p**^{20}**v**^{29}.

Lectiones propriae **p**^{20}: 96 *σύστασιν*] *ὕπαρξιν* **p**^{20}; 144–145 *ἢ* – *ὠχριάσαντα* om. **p**^{20}; 250 *ἀποφάσεως* – 251 *καὶ*^{1} om. **p**^{20}; 289 *ἁρμόζειν* – *ὄντος* om. **p**^{20}; 336 *οἷον* – 401 *μὲν* om. **p**^{20}.

Lectiones propriae **v**^{29}: 247 *Ὅτι* – *διαλαμβάνει*] *ὁ σκοπὸς τοῦ περὶ ἑρμ. ἔστι διαλαβεῖν* **v**^{29}; 253 *γάρ* om. **v**^{29}; 264 *Λεκτέον* – *ὀνόματος* om. **v**^{29}; 276 *Τὸ ῥῆμα καὶ τοῦτο*] *καὶ τὸ ῥῆμα* **v**^{29}; 277 sq. *λέγεται*^{2} – *ἐνεστῶτος*] *καὶ τὰ πέριξ τούτου ἤγουν* **v**^{29}.

Lectiones quae **m**^{11}**m**^{13} coniungunt: 91 *ἄψυχος*] *ἔμψυχος* **m**^{11}**m**^{13}; 166 *κυρίως*^{1} om. **m**^{11}**m**^{13}; 216 *ὅτι*] *ὅτι καὶ* **m**^{11}**m**^{13}; 243 *καὶ*] *γὰρ* **m**^{11}**m**^{13}; 273 *τὰ δὲ*] *καὶ τὰ* **m**^{11}**m**^{13}.

Lectiones propriae **m**^{11}: 27 *ἀποσιωπηθείσης*] *σιωπηθείσης* **m**^{11}; 88 *τὸν* om. **m**^{11}; 95 *οὐσία*] *ἡ οὐσία* **m**^{11}; 106 *ἑαυτῆς*] *ἑαυτοῦ* **m**^{11}; 206 *ἀντιστρέφει* – *γὰρ*] *ὁ δεσπότης* tantum **m**^{11}.

Lectiones propriae **m**^{13}: 29 *ἡ πρότασις ἡ ἄλλη*] *ἡ ἄλλη πρότασις* **m**^{13}; 47 *ἄνευ*] *ἄνω* **m**^{13}; 167 *μὲν* om. **m**^{13}; 204 *τὸ ἐπιδέχεσθαι* om. **m**^{13}.

Lectiones quae **m**^{11}**m**^{13}**v**^{22} coniungunt: 6 *εἰπεῖν* om. **m**^{11}**m**^{13}**v**^{22}; 77 *κατά* – 78 *κοινωνοῦντα*] *ὅσα τῷ κοινῷ ὀνόματι καὶ τὸν λόγον ἔχει τὸν αὐτὸν* (73–74) **m**^{11}**m**^{13}**v**^{22}; 119–120 *σῶμά ἐστι* trsp. **m**^{11}**m**^{13}**v**^{22}; 162 post *ἁπτόμενον* 158 *ἢ ἀπὸ* – 159 *θερμότης* add. **m**^{11}**m**^{13}**v**^{22}.

Inter plurimas lectiones proprias habet **v**^{47} has: 1 *καὶ*^{2} – 4 *Μιχαὴλ* om. **v**^{47}; 34 *καὶ*^{1} – *ζῷον* om. **v**^{47}; 39 *εὐκόλως*] *οὐχ ὅλως* **v**^{47}; 57 *σημαίνει*] *δηλοῦσι* **v**^{47}; 107 *ἴδιον*] *εἶδος* **v**^{47}.

Lectiones quae **a**^{7}**m**^{12} coniungunt: 16 *ἐπέχει*] *ἔχει* (*πε* suprascr.) **a**^{7}, *ἔχει* (*επ* suprascr.) **m**^{12}; 82 *παραλλάσσοντα*] *-ται* **a**^{7}**m**^{12}; 119 *δὲ* om. **a**^{7}**m**^{12}; 177 *τὸ*^{3} om. **a**^{7}**m**^{12}; 189 *ἔχει* – *σχέσει* om. **a**^{7}**m**^{12}.

Lectiones propriae **a**^{7}: 19 *δὲ* om. **a**^{7}; 73 *κοινῷ* om. **a**^{7}; 104 *αὐτὴν* om. **a**^{7}; 151 *δὲ τρόπον* trsp. **a**^{7}.

Lectiones propriae **m**^{12}: 17 *διαγνώσεως*] *διαιρέσεως* **m**^{12}; 40 *ἐκ τῆς*] *αὐτῆς* **m**^{12}; 66–67 *τῆς οὐσίας* om. **m**^{12}; 178 *δὲ τὸ*] *γὰρ* **m**^{12}.

Lectiones propriae **v**^{23}: 51 *ἡ*] *ὁ* **v**^{23}; 77 *τὰ* om. **v**^{23}; 106 *ἓν*] *ἐν* **v**^{23}; 140 *τέ*] *τι* **v**^{23}. (has iterat **v**^{14} atque nonnullas suas praebet, ex. gr.: 83 *μόνον* om. **v**^{14}; 132 *τοσαῦτα* om. **v**^{14}; 134 *ποιοί τινες*] *ποιότητες* **v**^{14}; 139 *καὶ ἀπογινομένη* om. **v**^{14}.)

Lectiones quae **b**^{7}**c**^{3} coniungunt: 61 *ποιούσης*] *τὸ ποιεῖν* **b**^{7}**c**^{3}; 87 *λόγον τῆς οὐσίας*] *τῆς οὐσίας λόγον* **b**^{7}**c**^{3}; 155 *πάθος*] *βάθος* **b**^{7}**c**^{3}; 194 *ὕφεσιν*] *ἄφεσιν* **b**^{7}**c**^{3}; 278 *πέριξ*] *πέρ* **b**^{7}**c**^{3}.

Lectiones propriae **b**^{7}: 208 *ἥμισυ*] *ἥμισης* **b**^{7}; 217 *τῷ*^{1}] *τὸ* **b**^{7}; 222 *ἔμπροσθεν*] *ὄπισθεν* **b**^{7}; 230 *εἰ*] *αἱ* **b**^{7}.

Lectiones propriae **c**^{3}: 137 *καὶ ἔστιν ἕξις*] *καὶ ἔστι ἴσως καὶ ἔστιν ἕξις* **c**^{3}; 168 *ποιότητες*] *ποιότητος* **c**^{3}; 241 *καὶ*^{1}] *τε καὶ* **c**^{3}.

Lectiones quae **v**^{24}**m**^{25} coniungunt: 77 *ἐπίσης* om. **v**^{24}**m**^{25}; 81 *ζῷον*] *ζωή* **v**^{24}**m**^{25};

234 *ἢ ἐν* – 236 *ἀντικεῖσθαι* om. **v**^{23}**b**^{7}**c**^{3}: *ἢ ἐν τοῖς πρός τι* **v**^{24}**m**^{25}; 247 post *προτάσεων* add. *δῆλον* **v**^{24}**m**^{25}.

Lectiones propriae **v**^{24}: 30 *δὲ* om. **v**^{24}; 39 *δεῖν*] *δεῖν οὖν* **v**^{24}; 145 *πρότερον*] *πρόθυρον* **v**^{24}; 248 *ἤγουν* – 250 *ῥήματος* om. **v**^{24}.

Lectiones propriae **m**^{25}: 10 *ἑαυτοὺς παρορμᾶν* post *παίδευσιν* trsp. **m**^{25}; 48 *λεγομένων*] *χρωμένων* **m**^{25}; 305 sq. *ἀληθὲς* – *ὑπάρχει*] *ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ἐνυπάρχει* **m**^{25}.

Lectiones quae **v**^{23}**b**^{7}**c**^{3}**v**^{24}**m**^{25} (= **η**) coniungunt: 60 *περὶ* – *ἀληθὲς* om. **η** (corr. **m**^{25}); 73 *σὺν* om. **η** (*ἐν* **m**^{25}); 394 *περὶ* – 474 *ἀναγόμενοι* om. **η**; 488 *ἐκφωνεῖται*] *ἐμφαίνεται* **η** (*ἐμφανεῖται* **v**^{23}).

Textus decurtatus in **a**^{14} modo cum **β** modo cum **γ** (in parte De int.) facit; inter locos amissos sunt hi: 1–95 *διαλαβεῖν*; 137 *καὶ ἔστιν* – 175 *ἐποιώθησαν*; 190 *ὡσαύτως* – 199 *γένος*.

Lectiones quae **j**^{1}**b**^{16}**v**^{28} (= **γ**) coniungunt: 266 *τάξιν* **β a**^{14}: *τάσιν* **j**^{1}**b**^{16}**v**^{28}; 398 *ὅταν* **β a**^{14}: *ὅτε* **j**^{1}**b**^{16}**v**^{28}; 433 *εἰς τῶν ἐκ* **β**: *ἐπὶ τῶν ἐκ* **a**^{14}: *ἐκ τῶν* **j**^{1}**b**^{16}**v**^{28}; 500 *διαγραφῆς* **β a**^{14}: *γραφῆς* **j**^{1}**b**^{16}**v**^{28}. **γ** e **β** non pendere demonstrant lectiones hae: 487 *τοῦ τρόπου τῶν προτάσεων* **a**^{14}**γ**: *τῶν προτάσεων τοῦ τρόπου* **β**; 501 *καὶ οὐκ* – *εἶναι* **a**^{14}**γ**: om. **β**.

Lectiones quae **j**^{1}**b**^{16} coniungunt: 337 *ἐπειδὴ*] *ἐπεὶ* **j**^{1}**b**^{16}; 340 ⟨*ὁ*⟩ **j**^{1}**b**^{16}: om. cett.; 340 *οὐδείς*] *οὐ πᾶς* **j**^{1}, a.c. **b**^{16}; 345 *ἢ* – *οὐ πᾶς* om. **j**^{1}**b**^{16}; 373 *διαιρεῖ*^{2}] *οὐ διαιρεῖ* **j**^{1}**b**^{16}.

Lectiones propriae **j**^{1}: 258 *φωνῇ*] *φύσει* **j**^{1}; 270 *δηλοῦσα*] *δηλοῦν* **j**^{1}; 297 *ῥήματα*] *ῥήματα αὖθις* **j**^{1}; 400 *δηλονότι* – *ὄντος* om. **j**^{1}.

Lectiones propriae **b**^{16}: 333 *ἄνθρωπος*^{2} – 335 *ἐστιν*^{1} om. **b**^{16}; 376 *μὴν*] *μὴν δὲ* **b**^{16}; 394 *μέλλομεν* – 395 *διδάσκειν*] *ἐν τῷ παρόντι τρίτῳ τμήματι εἴπομεν* **b**^{16}.

Lectiones propriae **v**^{28}: 295 *συμπλεκόμενα* – *σημαίνουσι* om. **v**^{28}; 307 *ἔχει*] *οὐχὶ* **v**^{28}; 446 *μὴ ἓν*] *μηδὲν* **v**^{28}; 506 *εἶναι*^{1}] *μὴ εἶναι* **v**^{28}.

CONSPECTVS LIBRORVM

Aristoteles Graecus = Aristoteles Graecus: Die griechischen Manuskripte des Aristoteles I, edd. P. Moraux et al., Berlin/New York 1976

Boiss. = I. F. Boissonade, Michael Psellus: De operatione daemonum, Norimbergae 1839; reimpr. Amstelodami 1964

CAG = Commentaria in Aristotelem Graeca, Berolini 1882–1909

CCAG = Catalogus codicum astrologorum Graecorum, Bruxellis 1898–1936

CMAG = Catalogue des manuscrits alchimiques grecs, Bruxellis 1924–1932

CPG = Corpus Paroemiographorum Graecorum I, edd. Leutsch-Schneidewin, Göttingen 1839; reimpr. Hildesheim 1958

Diels-Kranz = H. Diels – W. Kranz, Die Fragmente der Vorsokratiker[6], Berolini 1951–1952

Dietz = F. R. Dietz, Apollonii Citiensis, Stephani, Palladii, Theophili, Meletii, Damascii, Ioannis, aliorum Scholia in Hippocratem et Galenum, Königsberg 1834; reimpr. Amstel. 1966

Ebbesen = Commentators and Commentaries on Aristotle's Sophistici Elenchi, ed. S. Ebbesen, Leiden 1981

Gautier, Misc. Pert. = P. Gautier, Collections inconnues ou peu connues de textes pselliens, apud Miscellanea Agostino Pertusi, Rivista di Studi Bizantini e Slavi 1, 1981, 39–69

GCS = Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte, Lipsiae (Berolini) 1897–

Ideler = I. L. Ideler, Physici et medici Graeci minores I, Berol. 1841; reimpr. Amstel. 1963

K.-D. = E. Kurtz – F. Drexl, Michaelis Pselli Scripta Minora I–II, Mediolani 1936–1941

Lewy Chald. Or. = H. Lewy, Chaldaean Oracles and Theurgy, Cairo 1956; ed. alt. Paris 1978

Nauck TGF = A. Nauck, Tragicorum Graecorum Fragmenta, Lips. 1889

Sathas Annuaire = K. N. Sathas, Sur les commentaires byzantins relatifs aux comédies de Ménandre, aux poèmes d'Homère, etc., Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France 9, 1875, 187–222

Sathas *MB*	= K. N. Sathas, *Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*, tom. V, Parisiis 1876
SVF	= Stoicorum Veterum Fragmenta, ed. von Arnim, II Lips. 1903; reimpr. Stuttgardiae 1964
Usener	= H. Usener, Alexandri Aphrodisiensis quae feruntur Problematorum liber III et IV, Berol. 1859
Aesch. Pers.	= Aeschyli Persae
Agnell. Sect.	= Agnellus of Ravenna, Lectures on Galen's De sectis (Arethusa Monographs VIII), Buffalo, N.Y., 1981
Al. Probl.	= Alexandri Aphrodisiensis Problematum sectio I et II, ed. I. L. Ideler, Berol. 1841 Problematum liber III et IV, ed. H. Usener, Berol. 1859
Al. in Top.	= Alexander in Aristotelis Topica, CAG II 2
Amm. in Cat.	= Ammonius in Aristotelis Categorias, CAG IV 4
Amm. in Int.	= Ammonius in Aristotelis De interpretatione, CAG IV 5
Amm. in Isag.	= Ammonius in Porphyrii Isagogen, CAG IV 3
Anast. Ant.	= Anastasii Antiocheni Explicatio brevis fidei orthodoxae, PG 18
Anon. Heib.	= Anonymi Logica et Quadrivium, ed. J. L. Heiberg, Haun. 1929
Anon. Proleg.	= Anonymous Prolegomena to Platonic Philosophy, ed. L. G. Westerink, Amstel. 1962
Apoll. Bibl.	= Apollodori Bibliotheca, ed. R. Wagner, Lips. 1894; ed. alt. 1926
Arist. An.	= Aristotelis De anima
Arist. Anal. prior.	= Aristotelis Analytica priora
Arist. Cael.	= Aristotelis De caelo
Arist. Cat.	= Aristotelis Categoriae
Arist. Eth. Nic.	= Aristotelis Ethica Nicomachea
Arist. Int.	= Aristotelis De interpretatione
Arist. Met.	= Aristotelis Metaphysica
Arist. Mete.	= Aristotelis Meteorologica
Arist. Mu.	= Aristotelis De mundo
Arist. Parv. nat.	= Aristotelis Parva naturalia
Arist. Phys.	= Aristotelis Physica
Arist. Rhet.	= Aristotelis Rhetorica
Arist. Soph. El.	= Aristotelis Sophistici Elenchi
Arist. Top.	= Aristotelis Topica
Ascl. in Met.	= Asclepius in Aristotelis Metaphysica, CAG VI 2
Athen.	= Athenaei Dipnosophistae
Babr. Fab.	= Babrii Fabulae, edd. Luzzatto – La Penna, Lips. 1986
Cass.	= Cassii Felicis Problemata, ed. Ideler, Berol. 1841, I 144–167
Chaer.	= Chaeremon, ed. H.-R. Schwyzer, Lips. 1932; ed. P. W. van der Horst, Leid. 1984
Comica Adespota	= Comicorum Atticorum Fragmenta, ed. Th. Kock, III, Lips. 1888

Corp. Herm.	= Corpus Hermeticum, edd. A. D. Nock – A. J. Festugière, I, Parisiis 1945
Dam. De princ.	= Damascii De principiis, ed. L. G. Westerink – J. Combès, I, Paris. 1986
Dav. in Isag.	= David in Porphyrii Isagogen, CAG XVIII 2
Dav. Prol.	= Davidis Prolegomena, CAG XVIII 2
Diod. Sic.	= Diodori Siculi Bibliotheca, tom. III ed. C. H. Oldfather, Lond. 1935; reimpr. 1953
Dion. Ar. CH	= Dionysii Areopagitae De coelesti hierarchia, PG 3
Dion. Ar. Div. nom.	= Dionysii Areopagitae De divinis nominibus, PG 3
El. in Anal. prior.	= Elias on the Prior Analytics, ed. L. G. Westerink, Mnemosyne 14, 1961, 126–139
El. in Cat.	= Elias in Aristotelis Categorias, CAG XVIII 1
El. in Isag.	= Elias in Porphyrii Isagogen, CAG XVIII 1
El. Prol.	= Eliae Prolegomena, CAG XVIII 1
Emped.	= Empedoclis fragmenta, edd. Diels – Kranz I 308–374
Et. Mag.	= Etymologicum Magnum
Eucl. Elem.	= Euclidis Elementa, edd. Heiberg – Stamatis, I, Lips. 1969
Eur. Iphig. Taur.	= Euripidis Iphigenia Taurica
Eur. Or.	= Euripidis Orestes
Eur. Phoen.	= Euripidis Phoenissae
Eur. Tr.	= Euripidis Troades
Euseb. Praep. ev.	= Eusebii Praeparatio evangelica, ed. K. Mras, GCS, Berol. 1956
Eust.	= Eustathii Commentarii ad Homeri Iliadem pertinentes, ed. M. van der Valk, I, Leid. 1971
Gal. De sem.	= Galeni De semine, ed. Kühn IV
Gal. De usu part.	= Galeni De usu partium, ed. Kühn IV
Georg. Sync.	= Georgii Syncelli Ecloga chronographica, ed. A. Mosshammer, Lips. 1984
Geop.	= Geoponica, ed. H. Beckh, Lips. 1895
Greg. Naz. Or.	= Gregorii Nazianzeni Orationes, PG 35–36
Greg. Nyss. Quid sit	= Gregorii Nysseni Quid sit ad imaginem Dei, PG 44
Hdt.	= Herodoti Historiae, ed. C. Hude, Oxon. 1927
Her. Alex. Deff.	= Heronis Alexandrini Definitiones, ed. Heiberg, IV, Lips. 1912
Heraclit.	= Heracliti fragmenta, edd. Diels – Kranz I 150–182
Herm. in Phaedr.	= Hermiae Alexandrini in Platonis Phaedrum Scholia, ed. Couvreur, Paris. 1901; reimpr. Hildesheim 1971
Hermog. Stat.	= Hermogenis De statibus, ed. H. Rabe, Lips. 1913
Hes. Op.	= Hesiodi Opera et dies
Hes. Th.	= Hesiodi Theogonia
Hipp. Aph.	= Hippocratis Aphorismi
Hom. Il.	= Homeri Ilias
Hom. Od.	= Homeri Odyssea
Iambl. Myst.	= Iamblichi De mysteriis, ed. Parthey, Berol. 1857; reimpr. Amstel. 1965
Ioh. Damasc. Dial.	= Iohannis Damasceni Dialectica, ed. B. Kotter, Berol. 1969

Ioh. Diac.	= Iohannis Diaconi *Ἀλληγορίαι* apud H. Flach, Glossen und Scholien zur Hesiodischen Theogonie (1876; reimpr. Osnabrück 1970), 295–365; 420–423
Ioh. Lyd. Ost.	= Iohannis Lydi Liber de ostentis, ed. Wachsmuth, Lips. 1863
Iulius Africanus *Κεστοί*	= J.-R. Vieillefond, Les 'Cestes' de Iulius Africanus, Flor./Paris. 1970
Luc. Herm.	= Luciani Hermotimus
Luc. Sacr.	= Luciani De sacrificiis
Max. Ambig.	= Maximi Confessoris Ambiguorum liber, PG 91
Mich. In parv. nat.	= Michaelis Ephesii In Aristotelis parva naturalia, CAG XXII 1
Mich. Ital. Ep.	= Michel Italikos, Lettres et Discours, ed. P. Gautier, Paris. 1972
Neoph.	= Neophyti Prodromeni schemata et diaereses philosophiae, in cod. Paris. gr. 1928, 17^r–20^r; 28^r
Niceph. Blemm. Epit. log.	= Nicephori Blemmydis Epitome logica, PG 142
Olymp. in Alc.	= Olympiodorus in Platonis Alcibiadem, ed. L.G. Westerink, Amstel. 1956
Olymp. in Cat.	= Olympiodorus in Aristotelis Categorias, CAG XII 1
Olymp. in Gorg.	= Olympiodorus in Platonis Gorgiam, ed. L. G. Westerink, Lips. 1970
Olymp. in Mete.	= Olympiodorus in Aristotelis Meteorologica, CAG XII 2
Olymp. Prol.	= Olympiodori Prolegomena, CAG XII 1
Or. Chald.	= Oracula Chaldaica, ed. E. des Places, Paris. 1971
Pachy. Quadr.	= Quadrivium de Georges Pachymère, ed. P. Tannery (Studi e Testi 98), Romae 1940
Pall. Sect.	= Palladius in Galeni De sectis, ed. G. Baffioni, Boll. del Comit. per la Prep. dell'Ed. Naz. dei Classici Gr. e Lat., N.S. 6, 1958, 61–78
Philop. in Anal. prior.	= Philoponus in Aristotelis Analytica priora, CAG XIII 2
Philop. in Cat.	= Philoponus in Aristotelis Categorias, CAG XIII 1
Philostr. Heroic.	= Philostrati Heroicus, ed. L. de Lannoy, Lips. 1977
Philostr. Vit. soph.	= Philostrati Vitae sophistarum
Phot. Amph.	= Photii Amphilochia, ed. L. G. Westerink, I–III, Lips. 1986–1987; PG 101 (Categoriarum synopsis 137–147 = 760–811)
Phot. Bibl.	= Photii Bibliotheca, ed. R. Henry, Paris. 1955–1977
Pl. Apol.	= Platonis Apologia
Pl. Cra.	= Platonis Cratylus
Pl. Cri.	= Platonis Crito
Pl. Gorg.	= Platonis Gorgias
Pl. Parm.	= Platonis Parmenides
Pl. Phaed.	= Platonis Phaedo
Pl. Phaedr.	= Platonis Phaedrus
Pl. Resp.	= Platonis Respublica
Pl. Soph.	= Platonis Sophista
Pl. Tht.	= Platonis Theaetetus
Pl. Tim.	= Platonis Timaeus

Plot.	= Plotini Enneades, edd. Henry–Schwyzer, Paris. 1959–1973
Plut. Vit. Demosth.	= Plutarchi Vita Demosthenis
Plut. Vit. Phoc.	= Plutarchi Vita Phocionis
Porph. Antr.	= Porphyrii De antro nympharum, ed. Seminar in Classics 609 (Arethusa Monographs I), Buffalo 1969
Porph. in Cat.	= Porphyrius in Aristotelis Categorias, CAG IV 1
Porph. Isag.	= Porphyrii Isagoge, CAG IV 1
Porph. Sent.	= Porphyrii Sententiae, ed. Lamberz, Lips. 1975
Procl. Art. hier.	= Procli De arte hieratica, ed. Bidez, CMAG VI
Procl. Elem.	= Proclus, The Elements of Theology, ed. E. R. Dodds, Oxford 1963
Procl. in Cra.	= Proclus in Platonis Cratylum, ed. Pasquali, Lips. 1908
Procl. in Eucl.	= Proclus in Euclidis Elementa, ed. Friedlein, Lips. 1873; reimpr. Hildesheim 1967
Procl. in Tim.	= Proclus in Platonis Timaeum, ed. Diehl, Lips. 1903–1906
Ps.-Al. in Soph. El.	= Ps.-Alexander in Sophisticos Elenchos, CAG II 3
Ps.-Arch. Cat.	= Pseudo-Archytas, Über die Kategorien, ed. Szlezák, Berlin/New York 1972
Ps.-El. in Isag.	= Pseudo-Elias, Lectures on Porphyry's Isagoge, ed. L. G. Westerink, Amstel. 1967
Ps.-Gal. ad Gaur.	= Ps.-Galeni *Πρὸς Γαῦρον περὶ τοῦ πῶς ἐμψυχοῦται τὰ ἔμβρυα*, ed. Kalbfleisch, Berol. 1895
Psell. Omn. doct.	= Pselli De omnifaria doctrina, ed. L. G. Westerink, Ultraject. 1948
Psell. Or. min.	= Pselli Oratoria minora, ed. Littlewood, Lips. 1985
Psell. Phil. min. II	= Pselli Philosophica minora II, ed. O'Meara, Lips. 1989
Psell. Theol. I	= Pselli Theologica I, ed. Gautier, Lips. 1989
Script. physiogn.	= Scriptores physiognomonici graeci et latini, ed. Foerster, Lips. 1893
Sext. Emp. M.	= Sexti Empirici adversus Mathematicos, ed. Mutschmann, Lips. 1914
Sext. Emp. P. H.	= Sexti Empirici Pyrrhonicae Hypotyposes, edd. Mutschmann–Mau, Lips. 1958
Simpl. in Cael.	= Simplicius in Aristotelis De caelo, CAG VII
Simpl. in Cat.	= Simplicius in Aristotelis Categorias, CAG VIII
Steph. Aph.	= Stephanus of Athens, Commentary on Hippocrates' Aphorisms (cod. Escorialensis Σ-II-10, 1r–149v)
Steph. in Int.	= Stephanus in Aristotelis De interpretatione, CAG XVIII 3
Suid.	= Suidae Lexicon, ed. Adler, Lips. 1938
Syn. Ep.	= Synesii Epistulae, ed. Garzya, Romae 1979
Syn. Insom.	= Synesii De insomniis, ed. Terzaghi, Romae 1944
Theophr. Sign.	= Theophrasti De signis, ed. Hort, Lond. 1916
Thuc.	= Thucydidis Historiae, ed. Stuart Jones, Oxon. 1942

SIGLA ET COMPENDIA

⟨ ⟩	addenda
⟨* * *⟩	lacunam statuit editor
{ }	delenda
[ ]	supplenda in lacuna codicis vel pro litteris evanidis
[...]	desunt litterae tres
† †	locus corruptus
K.-D.	Kurtz-Drexl
Wk.	Westerink

1

[De vita philosophica]

Ἐρωτᾷς ποίαν αἱρεῖσθαι δεῖ τῶν ζωῶν τὸν φιλόσοφον, ἵν' ἐκείνην (59r) *ἔχων τῶν ἄλλων μὴ δέηται. φημὶ γοῦν σοι τὴν νοεράν, εἴ γε δύναιτο· ταύτης γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη καὶ ἡ ζῳώδης ἐξήρτηται. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν καὶ ζῷόν ἐστι καὶ ἄνθρωπος καὶ νοῦς, εἰπεῖν δὲ καὶ θεός· συγχρώμενοι μὲν γὰρ τῷ σώματι τὴν ζῳώδη ζῶμεν ζωήν· καθαιρόμενοι δὲ καὶ ἐκεῖθεν ἀποδιδράσκοντες τὴν ἀνθρώπῳ πρέπουσαν αἱρούμεθα βιοτήν· εἶτα δὴ κατὰ νοῦν ἐνεργοῦντες νοεροὶ γινόμεθα καὶ τὴν πρώτην καὶ ἀνεπι|δεᾶ τῶν ἄλλων κατάστασιν ἔχομεν. εἰ δὲ καὶ περαιτέρω βα-* 59v *δίσαιμεν καὶ τὸ καταπέτασμα διασχωμεν καὶ ἐνδότερον τῶν ἀδύτων γενοίμεθα, τὴν κεκρυμμένην ἐν θεῷ ζῶμεν ζωήν.*

2

Τοῦ αὐτοῦ [de philosophia]

Κἂν τούτῳ φιλοσοφία σεμνύνεται, διότι πλεῖστοι ταύτης κατωλιγώρησαν· τὸ δ' ἐπὶ τοὺς νόμους ἀθρόως φοιτᾶν τοῦτο αὐτὸ ἐκείνοις προσμαρτυρεῖ, ὅτι οὗτοι ἐκ τοῦ ῥᾴστου τοὺς πολλοὺς ὑποδέχονται. οὐ τοίνυν ἀτιμαστέον τὴν κρείττω παίδευσιν, | ὅτι τῆς ἐλάττονος ὁ πολὺς 208v *ἐφίεται ὅμιλος, ἀλλὰ μᾶλλον περιεκτέον αὐτῆς τοῖς γε περιττοτέροις τὸ φρόνημα, ὅτι μὴ τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἐπίβατος. ἔγωγέ τοι τὰς μὲν ἄλλας τῶν λογικῶν τεχνῶν ἐκείνοις ἀπεικάζω τοῖς μέρεσιν, ἐφ' ὅσων κολοιοὶ καὶ ψᾶρες καὶ τὰ χαμαιπετῆ τῶν ὀρνίθων ἵπταται, τοῖς δὲ φιλοσόφοις τὸ ἀγχοῦ τοῦ πυρός, ἐφ' ὃ μόλις ἂν ὁ γενναιότατος ἀναβαίη τῶν ἀετῶν.*

Διαφέρουσι γέ τοι αἱ τέχναι βελτίοσί τε ὑποκειμένοις καὶ χείροσι τῷ τε δι' ἀκριβείας ἰέναι καὶ τῷ παρὰ βραχὺ ταύτης τυγχάνειν, ὥσπερ ἀστρονόμοις καὶ γεωμέτραις. ἀστρονομία μὲν γὰρ τὸ κάλλιστον τῶν ὑποκειμένων σωμάτων κληρωσαμένη, τὸν οὐρανόν, τῆς καταλήψεως τὸ

1 v[1] 59r–59v || **11** cf. Col. 3,3
2 L 208r–210r

2 **4** *οὗτοι* K.-D.: *τοῦτο* L || **9** *τοῖς* – **10** *τὸ*] an *τὴν δὲ φιλοσοφίαν τῷ* legendum?

ἀκριβὲς οὐκ ἐκτήσατο· τὰ γοῦν πολλοστημόρια τῶν μερῶν ἀπέρριψαν ἐνιαχοῦ οἱ ἀστρονομήσαντες. γεωμετρία δὲ πᾶν μέγεθος προσηκαμένη οὐδὲ τὸ βραχύτατον παραιρεῖται τῆς ἀποδόσεως. ἔστι τις αὐταῖς καὶ περὶ τὰ τέλη διαφορὰ καὶ ἄλλη παρ' ἄλλην καλλίονος τετύχηκε πέρατος. φιλοσοφία δὲ τοῖς ὅλοις ἁπάσας νενίκηκε, μᾶλλον δὲ τὰ πασῶν ἑαυτῇ ὑποθεῖσα ἀφῆκεν ἐκείνας κενοῖς σεμνύνεσθαι τοῖς ὀνόμασιν. ἔοικε γὰρ φιλοσοφία τὰ πάντα εἶναι καὶ διὰ πάντων ἰέναι ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ γὰρ ἐρείδεται καὶ παχύνεται καὶ συνδιολισθαίνει τοῖς ὑγροῖς καὶ διαχεῖται τῷ ἀέρι καὶ τῷ πυρὶ ἐκθερμαίνεται συσφαιροῦταί τε καὶ συμπεριδινεῖται τῷ οὐρανῷ· θίγει δὲ οὐ τῶν ἐπιφανειῶν τούτων ὥσπερ ζωγράφημα, ἀλλὰ διὰ τοῦ βάθους τῶν σωμάτων ἥκει. καὶ ἐν πᾶσιν οὖσα ἐκτός ἐστι τοῦ παντός· σκοπεῖ τε τὸ ὑπὲρ τὸ πᾶν καὶ τὸν ἐφιστάμενον τῷ κόσμῳ πολυπραγμονεῖ νοῦν.

Πολλάκις γοῦν ἐγὼ τὸ κατ' αὐτὴν πρᾶγμα ἰατρικῷ τινι λόγῳ ἀπείκασα. ἔστι γάρ τι παρὰ τοῖς Ἀσκληπιάδαις βιβλίον ('χρεία μορίων' ἐπιγέγραπται τῷ συντάγματι), ἐν ᾧ δὴ διαφερόντως συγγραφὴν φιλοτιμησάμενος ἀπὸ τῶν παρηρτημένων τοῦ σώματος μελῶν ἐπαρξάμενος καὶ τὴν ἑκάστου πλάσιν καὶ ἐνέργειαν ἐπιδειξάμενος εἰς αὐτὰς δήπου τὰς
209r πρώτας ἀρχὰς τὸν πάντα λόγον συνεπερά|νατο. ὅσοι γοῦν μετὰ ταῦτα κατὰ μέρος τὸ σύμπαν ἀποδιελόμενοι σῶμα, οἱ μὲν τὴν τῆς καρδίας φύσιν καὶ τὰς ἐνεργείας τῷ λόγῳ ὑπέγραψαν, οἱ δὲ τὰ τοῦ ἥπατος μέρη ἠκρίβωσαν, οἱ δὲ τὰ περὶ τὸν ἐγκέφαλον μέρη διήρθρωσαν, οὔ μοι δοκοῦσι ἀπεοικέναι τῶν ὅσοι γεωμετρίαν ἢ ἀστρονομίαν ἢ ἀριθμῶν ἀναλογίαν καὶ ἁρμονιῶν κράτος ἰδίᾳ καὶ κατὰ μέρος, καὶ ὡς ἔτυχεν ἕκαστος ἕξεως, ἐτεχνάσαντο· ἀλλ' ὥσπερ κεφαλὴ καὶ θώραξ καρδία τε καὶ ἧπαρ μέρη τοῦ παντός εἰσι σώματος, οὕτω δὴ καί, εἴ τίς ἐστιν ἐν λόγοις ἐπιστήμη λογικοὺς προβεβλημένη λόγους καὶ τέχνη πραγμάτων πολιτικῶν, τομαί τινές εἰσι τῆς ὅλης συμπήξεως, ὧν δὴ συνεληλυθότων τὸ τῆς φιλοσοφίας γένος ἐπορισάμεθα. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος οὐκ ἄλλο τι παρὰ τὴν συνθήκην τὸ σύμπαν· ἕπεται γοῦν ἡ ὁλότης τοῖς μέρεσι. φιλοσοφία δὲ ταῖς ἁρμονικαῖς ἔοικε κράσεσιν· ὥσπερ γὰρ τὸ διὰ πασῶν μελῴδημα ἄλλο τι παρὰ τὴν ὑπάτην καὶ μέσην ἐστίν, οὕτω δὴ καὶ φιλοσοφία ἕτερον τῶν μερῶν ἀφ' ὧν δὴ συν-

30 sc. Galeni *Περὶ χρείας μορίων* || 44 Pl. Tim. 47 b 1

17 *ἐνιαχοῦ* s. l.: *πολλαχοῦ* in textu || 19 *ἄλλην* Wk.: *ἄλλη* L || 27 *τὸν ἐφιστάμενον* O'Meara: *ταῖς ἐφισταμέναις* L: *τοῖς ἐφισταμένοις* Drexl || 34 *πρώτας* K.-D.: *πατρώας* abbrev. L || 36 *τὰς* O'Meara: *τῆς* L || 45 *παρὰ* O'Meara: *περὶ* L

ἡρμοσμένον συνέστηκε. τοῦ τοίνυν παντὸς κατὰ τὴν πρώτην τομὴν ἐν σώματι ἑστηκότος καὶ ἀσωμάτῳ, ἑκατέρου τῶν τμημάτων πλείονος λαμβάνοντος μερισμοῦ – ἔστι γὰρ καὶ τοῦ ἀσωμάτου τὸ βάθος ἄπειρον καὶ ἄλλο μὲν τὸ ἐν νῷ, ἄλλο δὲ τὸ ἐν ψυχῇ –, αἱ μὲν ἄλλαι τῶν λεγομένων ἐπιστημῶν ταῦτα ἢ ἐκεῖνα κατεμερίσαντο τῶν διῃρημένων, φιλοσοφία δὲ τῶν ὅλων ἐστὶ τὸ συναίρεμα.

Ἀλλ' ὥσπερ τῷ σώματι κρείττονά τε μέρη συμπέπλασται καὶ ἐλάττονα, καταλήγει τε τοῦτο μέχρις ὀνύχων καὶ τῶν ἀτιμοτέρων μερῶν ἐφειστήκει τε ἑκάστοις τὸ ζῆν, οὕτω καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ αἱ μὲν ἀποδεικτικώτεραι τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὅσαι περὶ τὸν νοῦν ἑλίττονται οἰκειοτέραν πρὸς ἐκείνην τάξιν εἰλήχασιν, αἱ δὲ εἰκοτολογούμεναι περὶ τὴν φύσιν ἐστράφησαν, αἱ δὲ τούτων καταδεέστεραι πολιτικὰς ὑποθέσεις ἑαυταῖς ὑποβεβληκυῖαι ἡ μὲν νομοθετική, ἡ δὲ δικαστική, ἡ δὲ ῥητορικὴ ὠνομάσθησαν. στρέφονται γοῦν αὗται | περὶ γῆν καὶ τὰ 209v ἔνυλα καὶ τὸν μερικὸν προΐστανται νοῦν· ὅπῃ δὲ καθόλου τοῖς πολλοῖς ὑποτίθενται, ἀκκίζονται καὶ ὑποκρίνονται, μᾶλλον δὲ ἐοίκασιν ὀρέγεσθαι τοῦ βελτίονος, διαμαρτάνουσι δὲ τοῦ ἀληθοῦς, ἐπεί τοι καὶ ἀποδεικνύουσιν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀρχῶν οὐδὲ ἐκ πρώτων αἰτιῶν, οὐδ' ἴσασιν ἃ βεβούληνται. ῥητορικὴ δὲ κάλλους μὲν οἶδεν ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ' οὐχ ὅσον μορφάζει τὸν νοῦν, ἀλλὰ τὸ τὴν λέξιν κοσμοῦν καὶ συντιθέμενον τὰ τοῦ λόγου μόρια. τοσούτῳ καλλίων ἐστὶ τῆς νομοθετικῆς, ὅτι ἐκείνης ἀπειράκις ἀναλυομένης εἰς ἄπειρα αὕτη τὰ πολλὰ εἰς ἓν συμπεραίνουσα εἶδος καὶ ἀριθμὸν ταῖς δικογραφίαις ἐπέθηκεν. ἐν μέρει δὲ νικῶσα τοῖς πλείοσιν ἥττηται· ἡ μὲν γὰρ ἀτελής ἐστι καὶ ἀεὶ κρέμαται, ἡ δὲ ὁρίζεται καὶ συμπεραίνεται· καὶ ἡ μὲν γυμνασία τίς ἐστιν καὶ πλάσμα δικανικόν, ἡ δὲ ἀληθὴς καὶ τελείωσις· καὶ ἡ μὲν τέχνη τοῦ ἐπιχειρεῖν ἐφ' ἑκάτερα ὕποπτός τε καὶ ἀληθεύουσα, ἡ δὲ ἀπλανής τε καὶ ἀπαρέγκλιτος. εἰ μή τις αὖθις ῥητορικὸς ἀνὴρ τὴν μὲν ῥητορικὴν τῷ οὐρανῷ ἀπεικάσειεν, ἐν τῷ ἀτελεῖ τῆς κινήσεως τὸ τέλειον ἔχοντι, νομοθετικήν τε καὶ δικαστικὴν ταῖς τῶν ὑπ' ἐκεῖνον στοιχείων ὁλότησι· τούτων γὰρ τὰ μὲν ἐπὶ τὸ μέσον καταλήγει, τουτέστι τὴν γῆν, τὰ δὲ τὴν προσωρισμένην ἄνοδον ἵσταται. καὶ ῥητορικὴ μὲν αὐτονομοθεσία τίς ἐστι καὶ δικαστικῆς οὐ δεῖται χειρός, αἱ δὲ τῶν ἐκείνης δυνάμεων πεφύκασιν ἐνδεεῖς· αὕτη γὰρ αὐταῖς ἀποξέει, ὅσα

50–51 leg. *πλείονα ... μερισμόν*? ‖ 54 *συναίρεμον* **L**: corr. K.-D. ‖ 67 *βεβούληται* **L**: corr. K.-D. ‖ 69 *τοσούτων* **L**: corr. K.-D. ‖ 76 *ἀπαράκλιτος* **L**: corr. O'Meara ‖ 77 *οὐρανῷ* Wk.: *ἀνθρώπῳ* **L** ‖ 78 *ἔχοντος* **L**: correxi | *ἐκείνων* **L**: corr. Wk. ‖ 80 *δὲ*] an *εἰς* vel *πρὸς* addendum?

ἐν προοιμίοις, ὅσα ἐν ἀγῶσιν, ἐν οἷς ἐπιλογίσασθαι καὶ ἀνακεφαλαιώσασθαι δεῖ καὶ ἐπανόδου ἀναμνῆσαι τὰ ἐντεθυμημένα. ἀλλ' αὖθις ἡττᾶται τούτων ἐκείνη· ἡ μὲν γὰρ μέχρι λόγων ἐστὶ καὶ τὸ λυσιτελὲς τοῖς πράγμασιν οὐ συνεισήνεγκε, τῶν δὲ ἡ μὲν τοὺς νόμους τιθεῖσα, ἡ 210r *δὲ τούτους κατὰ λόγον | εὐθύνουσα, πλημμελοῦντα τὸν βίον ἐπανορθοῦσα καὶ τὰ τῶν πολλῶν ἤθη ῥυθμίζουσα. μέρη δὲ τυγχάνοντα φιλοσοφίας τὰ ἀτιμότατα, ἐπεὶ μὴ ἐφικνεῖσθαι δύνανται τῆς θείας ἐκείνης δυνάμεως, καὶ ἀντιδιατίθενται πρὸς αὐτήν· ἡ μὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον θεῷ προσαφομοιοῦν πραγματεύεται, αἱ δὲ τοῖς πράγμασιν ἐνασχολεῖσθαι καταναγκάζουσι, φύσει δὲ κάτω πῃ τυγχάνουσαι ἔτι καὶ τῶν ἐφεστηκότων διημαρτήκασιν· οὐδεὶς γὰρ αὐταῖς τῶν φιλοσοφησάντων ἐφιστάνειν ἠξίωσε. διὰ τοῦτο πολὺ περὶ ταύταις τὸ πλάνον καὶ ἄτεχνον· καὶ τὰ μὲν ὀνόματα περιττά, διεσπασμένος δὲ ὁ νοῦς καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα μεριζόμενος.*

Εἰ γοῦν τις τῶν εἰς ἕξιν ἐπιστήμης ἐληλυθότων τὰ συγκεχυμένα ταῦτ' ἐς ταὐτὸ συνήνεγκεν χρώματα καὶ ἄλλο πρὸς ἄλλο συνήνωσέ τε καὶ συνεκέρασε καὶ τὴν μὲν χεῖρα δακτύλοις διέπλασεν ὑποχύμασί τε καὶ χιτῶσι τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τἆλλα κατὰ λόγον συνήρμοσεν, τάχα ἂν κάλλιστον ζῷον ἐπὶ γῆς ἀπειργάσατο. νῦν δὲ ἔοικεν ὁ νόμος τὸν τοῦ μύθου Ὄσιριδα· διέσπασται γὰρ ὡς ἐκεῖνος, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ τῶν μελῶν ἡ γῆ, τὸ δὲ ἡ θάλασσα ἐκληρώσατο, ἕκαστος δὲ τὸ εὑρεθὲν περιέπει καὶ φροντὶς αὐτῷ παρ' οὐδενὶ τῆς συμπήξεως.

3

(96r) *Πρὸς τοὺς ἐρωτήσαντας πόσα γένη τῶν φιλοσοφουμένων λόγων*

Οὐ πόρρω τοῦ προτεθέντος σκοποῦ τὸ ἐρώτημα· ἐγώ τε γὰρ ἐμαυτὸν εἰς τὴν τῶν ψαλμῶν καθῆκα ἐξήγησιν ὑμεῖς τέ με τὰ γένη τῶν φιλοσοφουμένων λόγων προσφυῶς ἠρωτήκατε. ὥσπερ γὰρ ἑτέραν τραπομένους ὁδόν, τὴν ἐν τύποις φημὶ καὶ προρρήσεσι, καὶ ἣν οὔπω

90–91 cf. e.g. El. Prol. 16, 9–10; Dav. Prol. 34, 16

3 P 96r–97r || 2–10 cf. Simpl. in Cat. 3, 30–4, 9; El. in Cat. 108, 17–113, 4; Olymp. Prol. 3, 8–6, 3

99 *ὑποχύμασί* an sanum? || 101 *ζῷον* K.-D.: *ζωὴν* **L** || 101–102 exspectes *τῷ* … *Ὀσίριδι*, nisi *μιμεῖσθαι* supplendum est

3 2 *τοῦ* iter. **P**

ἐγνώκαμεν, εἰκός ἐστιν ἀπορεῖν, τίς ἐστιν αὕτη καὶ τί παρὰ τὴν συνήθη καὶ λεωφόρον ἔχουσα. ὥσπερ γὰρ ὁ χαλδαΐσας τοῖς λόγοις ἐς τὴν Αἰγυπτίων σοφίαν ἐμβαλὼν καὶ ὁ αἰγυπτιάσας ἐς τὴν Ἑλλήνων μεταθέμενος ἀπορήσαιεν ἂν εἰκότως, τί τὸ γένος τῶν λόγων ἐφ' οὓς μετέθεντο, οὕτω δὴ καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἐκβάσεων εἰς τὰς ἐμφάσεις ἀναδραμὼν ὥσπερ εἰς σκιὰν μεταπεσὼν ἀπὸ τοῦ φωτὸς ζητήσειεν ἄν, τίς ἡ τῶν τοιούτων λόγων οὐσία καὶ ποίων γενῶν ἤρτηται καὶ τί μὲν τὸ προσεχὲς αὐτῶν εἶδος, τί δὲ τὸ πόρρω, καὶ εἰ ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων γενῶν οὐσίωται ἢ τῶν μὲν ἔχεται, τῶν δὲ ἀπολείπεται. διὰ ταῦτα ἱστορικώτερον ἅμα καὶ φιλοσοφώτερον προήρημαι περὶ τῶν φιλοσοφουμένων ἡμῖν λόγων διαλεχθῆναι τήμερον πρὸς ὑμᾶς.

Ἰστέον οὖν ὅτι πέντε ταῦτα πρῶτα μαθήματα ἰσαρίθμοις κατεμερίσθησαν ἔθνεσι· Χαλδαῖοι γὰρ καὶ Αἰγύπτιοι Ἕλληνές τε καὶ Ἰουδαῖοι καὶ τὸ ἡμέτερον γένος, οἷς ἰδιαζόντως ἡ χριστώνυμος κλῆσις ἐπιφημίζεται, τὰ πρῶτα τῶν λόγων γένη διεμερίσαντο. οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν διελόντων τὰ παρ' ἑκάστοις δοξάσματα τὴν μίαν τῶν Ἑλλήνων δόξαν εἰς πολλὰ κατατέμωμαι, ἀλλ' εἴτε Ἰταλική τίς ἐστι παρ' αὐτοῖς σοφία ἧς ἦρξατο Πυθαγόρας, εἴτε Ἰωνικὴ εἴτε Πλατωνικὴ εἴτε τις ἑτέρα, ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους τῶν λόγων ὀνομαζομένη ὡς ἡ Κυνική, ἢ ἀπὸ τοῦ κατάρξαντος καὶ τοῦ τέλους ὡς ἡ Ἡδονική τε καὶ Ἐπικούρειος, ἢ ἀπὸ τῶν τόπων ἐφ' οἷς τὰς διατριβὰς ἐπεποίηντο ὡς ἡ Λύκειος καὶ Στωικὴ καὶ Ἀκαδημαϊκή, ἢ εἴ τις ἀφ' ἑτέρας αἰτίας τὴν προσωνυμίαν εἴληχεν ὡς ἡ Περιπατητικὴ καὶ Ἐφεκτικὴ ἥ τε Δογματικὴ καὶ Ἐξεταστική, ἁπάσας τὰς τοιαύτας σοφίας εἰς ἓν ὄνομα συναθροίζων τῆς Ἑλληνικῆς κλήσεως ἐξαρτῶ.

Ἓν μὲν οὖν εἶδος τῶν λόγων – ἢ εἰ βούλοιτό τις γένος καλεῖν – ἡ τῶν Ἑλληνικῶν λόγων παιδεία τε καὶ συνάσκησις, ἧς διαιρεθείσης δόξαις ἑτερογνώμοσι προστάται τῶν παρ' ἑκάστοις δοξῶν ἄλλοι ἄλλως ἐπέστησαν, ὧν πάντων ἐπισημότερος Πυθαγόρας ἐγένετο, Θαλῇ μὲν συνακμάσας τῷ Μιλησίῳ, πολὺ δὲ τὴν ἐκείνου σοφίαν διενεγκών· οὗτος γὰρ πρῶτος τοῖς Ἕλλησι καὶ μουσι|κὴν εἰσηνέγκατο καὶ ἀ- 96v
θάνατον τὴν ψυχὴν ἐδογμάτισε καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ὡμιληκὼς μετήνεγκέ τι τῆς παρ' ἐκείνοις σπουδαζομένης σοφίας εἰς τὰ Ἑλλήνων ἔθη· καὶ διὰ τοῦτον πρῶτον Ἕλληνες αἰγυπτιάσαντες φαίνονται. οὗτος ὁ Πυθαγόρας οὐ πάντα ἀποδεικνύειν εἴωθε, τὰ πλείω δὲ ὥσπερ οἱ

20–24 cf. Psell. Theol. I 23,28–32

27 *ἀφ' ἑτέρας* Wk.: *ἀμφοτέρας* **P**: *⟨δι'⟩ ἀμφοτέρας* Sathas || **40** *πάντα* K.-D. (cf. 44): *πάντ* et spat. c. 2 litt. **P**: *πάντων* Sathas

χρησμοὶ ἐκ τῶν στηθῶν ἀναπνεῖν, καὶ τῶν αἰτίων οἱ πλείους τῶν ἐκείνου λόγων ἐστέρηνται. Πλάτων δὲ τοὺς ἐκείνου λόγους δεξάμενος τὸ μὲν ἀξίωμα ἠγάσθη, τὸ δὲ θάρρος τῆς ἐπιστήμης ἐθαύμασε, τῶν δὲ δογμάτων ἔστιν ἃ παρεγράψατο· πάντα δὲ ἀποδείκνυσιν ὅσα κατὰ τὸ δοκοῦν τοῖς Ἕλλησι διέξεισιν· ἐν οἷς δὲ τὰ Αἰγυπτίων φρονεῖ, ἵπποι αὐτόματοι πλάττονται καὶ ὀχήματα θεῶν εὐήνια πτερῶν τε βλάστησις καὶ τούτων αὖθις ἀπορροή, Ἑστία τε μένουσα τῶν ἕνδεκα κινουμένων. Ἀριστοτέλης δέ, ὃν Στάγειρα πόλις ἤνεγκεν, οὐδ' ὁπωστιοῦν τούτοις προσέσχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ἀνθρωπικώτερον τῶν λόγων ἀψάμενος σὺν ἀποδείξεσι πάντας ἐξήνεγκε. τί δ' ἂν οὖν λέγοιμι περί τε τῶν πρὸ αὐτῶν ἢ μετ' αὐτούς; οὗτοι γὰρ μόνοι τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν ἀρκοῦσι χαρακτηρίσαι.

Ἀλλ' Ἕλληνες μὲν διττὸν γένος τῶν ὄντων ὑποστησάμενοι, ὑπερφυές τε καὶ φυσικόν, τὴν μὲν περὶ τὸ πρῶτον στρεφομένην παιδείαν τελευταίαν καὶ φυσικήν· τὰ δ' ἐναντία μεσότητι καταδεῖν εἰωθότες, ἀεὶ τὴν μαθηματικὴν οὐσίαν μεταξὺ τούτων τιθέασι, σωμάτων μὲν ἁπτομένην, ἑστηκυῖαν δὲ κατὰ τὸ ἀσώματον, καὶ τῶν μὲν νοητῶν ὑστεροῦσαν, τῶν δὲ αἰσθητῶν ὑπερτεροῦσαν, μέσον τι οὖσαν τοῦ ταὐτοῦ καὶ θατέρου, καὶ τὰ ὄντα γένη καὶ τὰ γινόμενα συνειληφυῖαν ἑαυτῇ, οὐ πάντῃ πεπερασμένην, τὸ δὲ ἄπειρον περὶ τὸ πέρας ὁρίζουσαν, συνθετήν, ἀλλ' ἀχρόνως καὶ ἀιδίως, κλίμακα τοῖς ἀπὸ τῆς φύσεως ἀνιοῦσιν ἐπὶ τὴν πρώτην φιλοσοφίαν· 'ἀγεωμέτρητος' γάρ φησιν ὁ Πλάτων 'μηδεὶς εἰσίτω', διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ἐπιστήμης τὴν πᾶσαν μαθηματικὴν οὐσίαν λόγῳ δηλώσας συλληπτικῷ.

Ἕλληνες μὲν οὖν οὕτω τὴν οἰκείαν σοφίαν κατέτεμον, Χαλδαῖοι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι ἑτέρως, περὶ ὧν αὐτίκα δηλώσω. ἀλλὰ πρῶτόν γε διαλύσομαι τούτοις τὴν ἀμφισβήτησιν· ἀμφότεροι γὰρ πρὸς ἀλλήλους περὶ τῶν ἀπὸ χρόνου πρεσβείων ἐρίζουσι. Χαλδαῖοι μὲν γὰρ ἄνω που ἐς μυριάδας ἐτῶν τεσσαράκοντα τὴν ἑαυτῶν σοφίαν ὑπερεκτείνουσιν, Αἰγύπτιοι δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἀριθμὸν μυθευόμενοι ὑπερπαίουσι, καὶ Χαλδαῖοι μὲν διδασκάλους ἑαυτοὺς τῶν Αἰγυπτίων εἰσάγουσιν, Αἰγύπτιοι δὲ ἐπ' αὐτοῖς μαθητιᾶν τοὺς Χαλδαίους μεγαλαυχοῦσιν ἀκριβέστερόν τε εἰδέναι τὰς τῶν οὐρανίων κινήσεις ἤπερ ἐκεῖνοι.

45–47 cf. Pl. Phaedr. 246a–247a; 251b, d || 53–60 cf. Procl. in Eucl. 3, 1–6, 15 || 61–62 cf. El. Prol. 28, 14; 121, 16–18 || 62–63 cf. El. Prol. 118, 18–19; Dav. Prol. 5, 13; 57, 19–20

54 lac. statuenda; e.g. post *παιδείαν* suppleas fere *πρώτην φιλοσοφίαν ὠνόμασαν, τὴν δὲ περὶ τὸ δεύτερον* || 72 *ἐπ' αὐτοῖς* suspectum: *ἐφ' αὐτοῖς* coni. Schwyzer: an *ὑπ' αὐτοῖς*?

Ἐγὼ δὲ Χαιρήμονι τῷ σοφῷ ἐντυχών, ἀνδρὶ γενναίῳ καὶ ἐλλογίμῳ ἱστορίαν συναγαγεῖν, εὗρον προτερεύουσαν τὴν τῶν Χαλδαίων σοφίαν τῆς σπουδαζομένης παρ' Αἰγυπτίοις, διδασκάλους δὲ οὐδένας τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἀμφοτέρους προστατῶν ἰδίων τετυχηκότας. καὶ ψεύδονται τοῦτο Χαλδαῖοι ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης. ἐπέκλυσέ ποτε τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν χώραν ὁ Νεῖλος καὶ τά τε ἄλλα τούτων διέφθειρε καὶ ὁπόσα τῶν ἀστρονομουμένων ἐς βιβλία συγγεγραφήκεσαν. εἶτα δεῆσαν αὐτοὺς γνῶναι ἐκλείψεις τε καὶ συνόδους, παρὰ Χαλδαίων τὰς ἀφορμὰς τούτων συνηρανίσαντο. πονηροὶ δὲ οὗτοι περὶ τὴν μετάδοσιν γεγονότες τούς τε χρόνους τοῖς λόγοις μετήλλαξαν καὶ τὰς κινήσεις τῶν τε πλανήτων καὶ ἀπλανῶν παρὰ τὴν φύσιν αὐτῶν ἐκδεδώκασιν. εἶτα πρὸς τὰς ὑποθέσεις ἐξαπορουμένους τοὺς Αἰγυπτίους ὁμιλητὰς ἑαυτοὺς ἐκείνων ἐγκαταστήσασθαι καὶ μετενεγκόντας ἐπὶ σφᾶς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν τῶν ὄντων ἐν ὀπταῖς πλίνθοις ταῦτα ἐγγράψασθαι, ἵνα μήτε πῦρ αὐτῶν ἅπτοιτο μήτε ὕδωρ ἐπικλύσαν λυμαίνοι.

Οὕτω μὲν οὖν Αἰγύπτιοι ἀτυχήσαντες περὶ τὴν ἑαυτῶν σοφίαν παρὰ Χαλδαίων ἀπατηθέντες αὖθις τοῦ σκοποῦ τετυχήκασιν. ἦρξε δὲ τούτοις τῆς σοφίας ὁ παλαίτατος Νίνος, μεθ' ὃν τεσσαρεσκαιδέκατος Ὠάνης γενόμενος ἐκ τῆς μεσημβρινῆς ζώνης ἀφίκετο, ἰχθύος ἠμφιεσμένος δοράν, ἀφ' Ἑρμοῦ καὶ Ἀπόλλωνος ἑαυτὸν γενεαλογῶν. ὃς δὴ καὶ πρῶτον αὐτῶν βεβασίλευκεν, ἀπάτῃ περιελθὼν καὶ τὴν γενομένην ἐξ ἀνάγκης σεληνιακὴν ἐπισκότησιν ὡς ἐσομένην ἐπαπειλήσας, ἐπεὶ μηδὲ βασιλεύεσθαι θέλοιεν. ἀφ' οὗ δὴ πολλοστὸς Πρωτεὺς ἦρξεν αὐτῶν· μεθ' ὃν δὴ Ῥαψίνιτος, ὃν δὴ καὶ ζῶντα ἐς ᾅδην Αἰγυπτίων μῦθοι κατάγουσι καὶ αὖθις ἀνάγουσι, συγκυβεύσαντα τῇ Δήμητρι καὶ νικήσαντα καὶ λαβόντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσεον.

Σοφία δὲ Αἰγυπτίων τὸ πάντα λέγειν συμβολικῶς τά τε τῶν θεῶν εἴδη ἐν κιβωτίοις ἀποκρύπτειν, τὴν Σφίγγα δὲ μόνην ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀποκρεμαννύειν. περιττοὶ δὲ διαφερόντως τὴν σοφίαν Αἰγύπτιοι, ὡς καὶ ὁ λόγος φησίν. οὗτοι γὰρ πρῶτοι τὴν ψυχὴν ἀπαθανατίσαντες ἕλξεσι καὶ πλάναις ἀμυθήτοις ἠνάγκασαν καὶ μέχρι πόας καὶ λίθου καταβιβάσαντες αὖθις εἰς τὴν οἰκείαν ζώνην ἀποκατέστησαν. μίαν δὲ

74–88 Chaer. fr. 2 (pp. 27–29 Schwyzer) || **89** sqq. cf. Psell. Theol. I 23, 61 sqq. || **92** *ἰχθύος* – **93** *δοράν*] cf. Psell. ibid. 53, 156 || **97–99** cf. Hdt. II 122 || **100–101** cf. Psell. Theol. I 23, 56–57

80 *συγγεγεννήκασιν* **P**: corr. Wk. || **91** *Ὠάνης* O'Meara (cf. Psell. Theol. I 23, 61; 53, 155): *ἰωάννης* **P**

τοῖς πᾶσιν ἀρχὴν ἐπιστήσαντες παίζουσιν ἐν τοῖς μετ' ἐκείνην θεοῖς· Ἴακχος οὖν παρ' αὐτοῖς καὶ Πρίαπος Σάραπίς τε καὶ Σειληνὸς καὶ Σατύρων γένος ἀλλόμορφον ἱεράκων τε μορφαὶ καὶ ἴβεων ἀναπληροῦσιν αὐτοῖς τὸν χορὸν τῶν θεῶν· καὶ ὁ Ἆπις αὐτοῖς μόσχος θεός, ἐπειδὴ τἆλλα μέλας ὢν λευκὸν ἔχει τὸ μέτωπον. τὰς δὲ φύσεις οἶμαι τῶν γιγνομένων μὴ μάλα εἰδότες σκίλλαν τιμῶσι καὶ κρόμυα, ὅτι αὐτομάτως βλαστάνουσι, καὶ τὸν ἄγνον, ὅτι ὑποστρωννύμενος εἰς ἁγνείαν πιστεύεται, καὶ τὴν Ἡράκλειον λίθον, ὅτι ἐφέλκεται τὸ σιδήριον, τήν τε μυῖαν τόν τε κάνθαρον καὶ τὴν μηλολόνθην καὶ τἆλλα τῶν ζῴων ὅσα μὴ ἐκ διαδοχῆς ἔχει τὴν γένεσιν. μάλιστα δὲ θαυμάζουσι τὸν κηροδύτην | 97r *καὶ τὴν ἔγχελυν καὶ τὸν γῦπα καὶ τὰ μεταμειβόμενα ἀφ' ἑτέρου γένους εἰς ἕτερον. μετροῦσι δὲ τὰς οὐρανίους κινήσεις ὡς ἄριστα καὶ τὸν ἥλιον θεὸν ἥγηνται μέγιστον, ψυχάς τε πᾶσι τοῖς ἄστροις διδόασι. καὶ συμπάθειαν τοῖς οὖσιν εἰσάγουσιν ἄρρητον· οἴον⟨ταί⟩ τε τὰ διῃρημένα, εἰ ἔλθοιεν ἐς ταὐτὸ πρὸς τόνδε ἢ τόνδε τὸν πλάνητα, συμπαθεῖν, οἷον Κρῆσσαν βοτάνην καὶ πτερὸν Αἰγύπτιον καὶ ὀστέον Ἰβηρικόν. χρησμοῖς τε προσανέχουσι καὶ τὸ Ἀμφιάρεω μαντεῖον μάλιστα ἡγοῦνται πιστότατον. τοιαύτη μὲν καὶ ἡ τῶν Αἰγυπτίων σοφία.*

*Ἡ δέ γε τῶν Χαλδαίων, γένος οὗτοι εὐσεβεῖν ἀναπεπεισμένοι ἀλλόκοτον καὶ πολύθεον, ἀστρολογίαν δὲ κάλλιον ἁπάντων ἠκριβωκότες. ἔστι δέ τις καὶ θεολογία παρ' αὐτοῖς ἐν ἀπορρήτοις συλλεγομένη, δι' ἐπῶν μὲν ξυγκειμένη, ἄβατον δὲ τοῖς πολλοῖς νοῦν ἔχουσα. φασὶ δὲ καὶ κόσμους ἑπτά, ὧν τὸν ἔσχατον τὸν ὑλαῖον καὶ χθόνιον καὶ μισοφαῆ, πρῶτον δὲ τὸν πύριον καὶ ἀκρότατον. καὶ θεολογοῦσι δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἄτοπα καὶ παράδοξα ⟨***⟩· ἀπὸ γὰρ ταύτης καὶ τὰς ἀρετὰς οὐσιοποιοῦσι καὶ κατάγουσι τὰς ψυχάς, μέσην τε τιθέασι πάντων τῶν θεῶν πληρουμένην μὲν τῶν πρώτων, πληροῦσαν δὲ τὰς δευτέρας. περὶ ἧς τί ἂν πολλὰ λέγοιμι; δέδοικα γάρ, μὴ μᾶλλον ἐντεῦθεν ὑμᾶς βλάψαιμι ἢ ὀνήσαιμι, ἐπεὶ ὁ περὶ ταύτης λόγος ἀπόρρητος. οὗτοι καὶ τὸ πρὸ τῶν πάντων ἓν δογματίζουσι καὶ τὴν ὕλην εἰσάγου-*

109–110 cf. Hdt. III 28 || **128–130** cf. Psell. Phil. min. II 146, 9–11 || **131–134** cf. ibid. 135, 11–16; 149, 19–22 || **136** cf. ibid. 148, 22

107 *πριάππος* **P**: corr. K.-D. || **112** *τὸ ἁγνὸν* **P**: corr. Schwyzer || **116** *ἐγχέλυν* **P**: corr. K.-D. || **120** *οἴονταί* Wk.: *οἷον* **P** || **131** lac. indicavit Drexl: *περὶ τῆς Ἑκάτης* coni. Lewy Chald. Or. 478: *μάλιστα δὲ τὰ κατὰ τὴν Ἑκάτην* coni. Wk. || **133** sq. immo *τοὺς δευτέρους* vel *τὰ δεύτερα* monet Wk.

σιν ὡς κακίας ἐργάτιν. καὶ τὴν ἱερατικὴν τέχνην συνέστησαν καὶ ζῳοθυσίαν εἰσηνέγκαντο καὶ καταχθονίους θεοὺς ἐσεβάσθησαν καὶ τοιῶσδε ἢ τοιῶσδε θύειν ἐθέσπισαν. κατάγουσί τε τοὺς παρ' ἑαυτοῖς θεοὺς θελκτηρίοις ᾠδαῖς καὶ δεσμοῦσι καὶ λύουσιν, ὥσπερ τὸν Ἑπτάκτιν ὁ Ἀπουλήιος ὅρκοις καταναγκάσας μὴ προσομιλῆσαι τῷ θεουργῷ· οὗτος δὲ ἦν Ἰουλιανὸς ὁ συστρατεύσας Μάρκῳ τῷ βασιλεῖ ἐπὶ Δάκας στρατεύοντι, ὃς δὴ ἕτερά τε πολλὰ τῷ βασιλεῖ συγκατώρθωσε καὶ τοὺς Δάκας τῶν Ῥωμαϊκῶν ὁρίων ἀπώσατο. πρόσωπον γὰρ ἀνθρώπου πλασάμενος ἐκ πηλοῦ ἔθηκε βλέπειν εἰς τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ ἐπειδὰν αὐτῷ πλησιάσαιεν, κεραυνοῖς ἀφορήτοις ἐκεῖθεν ἐκπεμπομένοις ἠλαύνοντο.

Οὗτοι τὴν ψυχὴν 'ἑπταπόρου σύρουσι κατὰ βαθμίδος' – τοῖς γὰρ ἐκείνων λογίοις χρήσομαι –, παραγγέλλουσί τε τοῖς ἀναγομένοις 'μηδὲ τῷ τῆς γῆς κρημνῷ σκύβαλον καταλείπειν'. μιγνύντες δὲ τὰ μεμερισμένα καὶ διαφόροις ὕλαις ἀνδρείκελα πλάττοντες ἀποτρόπαια νοσημάτων ἐργάζονται. τὸν δὲ τρόπον οὐκ ἂν εἴποιμι ὑμῖν τῆς πλάσεως· οὐ γάρ με ἴσως μιμήσεσθε, ἀλλὰ μαθόντες χρήσεσθε τῇ τέχνῃ, κᾆτα ὑμῖν αὐτὸς τοῦ κακοῦ φανήσομαι αἴτιος. διὰ τοῦτο καὶ τὰ πλείω τῶν ἀπορρήτων τούτων παρῆκα, ἀρκεῖν καὶ ταῦτα ἡγούμενος.

Ἡ δὲ τῶν Ἑβραίων σοφία μετὰ τούτους μὲν τὴν ἀρχὴν εἴληφε. Νίνου γὰρ καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνον Ἀβάβκος δεύτερος, Ὠγύγῳ συνακμάσας, ὡς αἱ ἱστορίαι φασίν. ἕλκει δὲ τὸ γένος οὗτος ἀπὸ τοῦ Φάλυκος, ὃς δὴ μόνον ἀπεῖπε τοῖς τὸν πύργον οἰκοδομοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς Σεμαράμ· πόλις δὲ αὕτη Βαβυλωνίων· τὸ γὰρ ὄνομα δηλοῖ σύγχυσιν· ἐκεῖ γὰρ πρώτως ὁ τῶν γλωσσῶν γέγονε διαμερισμός. τὴν δὲ τοῦ πατρὸς Θάρρα ἀθετήσας ἀσέβειαν ἀπὸ τῶν ποιητῶν ἔγνωκε τὸν ποιήσαντα, καὶ δι' ἐκεῖνον ἐξελέγη τὸ γένος καὶ σφραγῖδα τῆς ἐκλογῆς τὴν περιτομὴν εἰλήφασι. μεθ' ὃν πολλοστὸς γενόμενος Μωυσῆς, ἐπειδὴ τὸν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου μετήνεγκεν, ἱκανῶς τῆς θολερᾶς ἐκείνων ἀναπεπλησμένον πηγῆς, καθηγητὴς αὐτοῖς εὐσεβείας καὶ τῆς πρὸς θεὸν

137–139 cf. ibid. 153,9–13 || **142** cf. Psell. Theol. I 23,46 || **148** Or. Chald. 164; cf. infra 36,338 || **149–150** Or. Chald. 158 || **158** *αἱ ἱστορίαι*] fontem non inveni; cf. Georg. Sync. 71,19–20 || **160–161** cf. Gen. 11,2–9

140 *Ἑπτάκτιν* des Places (*Ἕπτακτιν* Bidez): *ἔπακτιν* **P** (cf. Psell. K.-D. I 262, 19 *ἔπταχις*): *Ἑπτάκτινα* Lewy 287 n. 9: *Ἔπακτον* K.-D. (corr. Drexl BZ 37 [1937] 301) || **148** *ἐπ' ἀπόρου* **P**: corr. K.-D. || **150** *γῆς*] *ὕλης* test. Or. Chald. || **154** *τοῦτο* scripsi: comp. **P**: *ταῦτα* Sathas, K.-D. || **155** *τούτων* des Places: *τούτοις* **P**

ἀναγωγῆς γίνεται. ἱερὰ γοῦν αὐτοῖς καὶ τεμένη δειμάμενος, ἐπειδὴ τὴν ἐν τριάδι θεολογίαν οὐχ οἷοί τε ἦσαν δέξασθαι, ταύτην μὲν ἐν συμβόλοις εἰσηγεῖτο, μίαν δὲ τοῖς πᾶσιν ἐφίστα ἀρχήν, ἀφ' οὗ δὴ πάντα γεγενῆσθαι οὐρανόν τε παρῆχθαι καὶ γῆν καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων γενέσεως ἀρχηγὸν ἐκ γῆς πλασθῆναι τὸν Ἀδὰμ καὶ μιᾶς τῶν πλευρῶν αὐτοῦ ἀφαιρεθείσης ἐντεῦθεν δημιουργηθῆναι τὴν Εὔαν· ἀφ' ὧν δὴ πολλοὺς μὲν γεννηθῆναι παῖδας ἄρρενάς τε καὶ θηλείας, ἐπισημοτέρους δὲ τόν τε Κάιν καὶ τὸν Σήθ, τὸν μὲν εἰς κακίαν, τὸν δὲ εἰς ἀρετήν. καὶ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ Κάιν σπέρμα ἐς ἑβδόμην προχωρῆσαι γενεάν, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ Σὴθ ἐς αὐτὸ τὸ γένος διαρκέσαι τοῦ Ἰσραήλ – τό τοι γένος τῶν Ἑβραίων φημί –. τοῦτο διαφερόντως ἠγαπήθη τῷ θεῷ· ὠπτάνετο γοῦν τοῖς λογάσιν αὐτῶν, τοῖς μὲν ἐν αἰνίγμασι, τοῖς δὲ κατὰ πρόσωπον. πρὸς δὲ τὰ μείζω διὰ τῶν συμβολαίων δημαγωγούμενον δυσανάγωγον ἦν καὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος ὁδῶν ἀγνοοῦν τὸν σκοπόν, ἐφ' ὃν φέρουσιν, ὡς τέλους εἴχετο. παιδείαν δὲ ἤσκει τὴν ἔνθεον, ὅθεν τὰς ἀρχὰς ἀφῄρει τῶν λόγων. καὶ ἦν αὐτοῖς ἀντὶ συλλογισμῶν τὸ τοῦ δημαγωγοῦ δόγμα. ψυχῆς δ' ἀθανασίαν οὐ πάνυ τι κατεμάνθανον, ἀλλ' ὥσπερ ἐτεκμαίροντο γῆν {δὲ} ἑτέραν, ἐφ' ἣν μεταστήσεσθαι ἤλπιζον· ᾤοντο δὲ ταύτην τὴν ἐν Ἐδέμ, ἀφ' ἧς καὶ τὸ γένος ἀποπεπτώκει. ἐφρόνει δὲ μέγα ἐπὶ τῇ περιτομῇ ἐπί τε ταῖς νουμηνίαις αὐτῶν καὶ τοῖς τρυφεροῖς αὐτῶν σάββασιν, ὡς Ἱερεμίας φησίν. ἐκαθαίροντο δὲ ὁσημέραι σποδῷ δαμάλεως ῥαντιζόμενοι ἢ ὑσσώπῳ ῥυπτόμενοι. προσῆγον δὲ καὶ θυσίαν, οἶν καὶ αἶγα καὶ περιστερὰν κριόν τε καὶ χίμαρον, ἡ δὲ μὴ ἀρκοῦσα ψυχὴ ⟨οἰφὶ⟩ ἀλεύρου ἢ βραχὺν ἄσταχυν. ἑορτὴν δὲ ἐτέλουν τῷ θεῷ, ἣν δὴ καὶ 'διαβατήριον' ἐπωνόμαζον, ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ Νισάν, ἐν ᾗ μόσχος καὶ εἰς βρῶσιν πνευματικὴν προὔκειτο, δευτέραν δὲ τὴν τῶν πρωτογεννημάτων καὶ τρίτην τὴν τῶν σκηνοπηγίων. ἦσαν δὲ καὶ ἕτεραι πανηγύρεις τρεῖς αὐτοῖς ἔν τε τῷ τετάρτῳ μηνὶ καὶ τῷ πέμπτῳ καὶ τῷ ἑβδόμῳ εἰς ἀνάμνησιν ὧν ποτε δεινῶν κατ' αὐτοὺς πεπόνθασιν. ἀντὶ δὲ χρηστηρίων καὶ μαντείων προφητικαὶ τούτοις ἦσαν γλῶτται, καὶ τἆλλα μὲν ἐν ἀπορρήτοις προλέγουσαι, μάλιστα δὲ τὸ κατὰ Χριστὸν θεῖον μυστήριον. διαφερόντως δὲ τοῦτο σημαίνειν

169–170 cf. Gen. 1, 1 || **171** cf. Gen. 2, 7 || **171–172** cf. Gen. 2, 21–22 || **179–181** cf. Num. 21, 4 sqq. || **187** *Ἱερεμίας*] immo Is. 58, 13 || **188–189** cf. Num. 19, 9–10 || **189–191** cf. Psell. Theol. I 109, 70–90 || **189–190** e.g. Num. 7, 15–16; Lev. 4, 23 || **191–193** cf. Lev. 23, 5 || **194** cf. Exod. 23, 16; Lev. 23, 34 || **199–201** fort. spectat ad Theol. I 35 et 36

180 *τέλος* Wk.: *πέλαγος* **P** || **190** *οἰφὶ* O'Meara (cf. Lev. 5, 11)

βούλεται ἡ Δαυίδου γλῶττα, ἣν δὴ αὐτὸς μάλιστα τῶν ἄλλων προήρημαι ἐξηγήσασθαι. οὐ πολὺ δὲ μετὰ τοῦτον Ἡσαΐας τὴν προφητείαν ἐστίν, ὃν μεγαλοφω|νότατον ὁ λόγος ἀνεῖπε. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πλαγίως 97v *καὶ αἰνιγματωδῶς, ἔστι δὲ οὗ καὶ κατ' εὐθεῖαν τὰ τοῦ σωτῆρος προτεθεσπίκασιν.*

Ἅλις οὖν καὶ τῶν παρ' Ἑβραίοις δογμάτων, μεθ' οὓς ὁ τοῦ πατρὸς λόγος γενόμενος νέος Ἀδὰμ καὶ Μωυσῆς ἄλλος ἡμῖν ἐχρημάτισε, θειοτέρου γένους ἀρξάμενος καὶ μετενεγκὼν ἡμᾶς ὡς διὰ θαλάττης τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐπὶ τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐν οὐρανοῖς βασιλεία.

Ἡμεῖς τοιγαροῦν τὴν τῶν Αἰγυπτίων πολυθεΐαν καὶ τὴν τῶν Χαλδαίων τερθρείαν πάντῃ διεπτύσαμέν τε καὶ ἠτιμάκαμεν. Ἑλλήνων δὲ οὐ πᾶσι τοῖς λόγοις διαβεβλήμεθα, ἀλλ' ὅσα μὲν περὶ φύσεως εἰσεδεξάμεθα, τοῖς δὲ περὶ τῆς ὕλης ὡς ἀγεννήτου λόγοις ἀπείπαμεν, καὶ τὴν μὲν μοναρχίαν αὐτῶν ἠγαπήκαμεν, ὅτι δὲ μὴ ἐν τρισὶ προσώποις ταύτην ὁρίζονται, διὰ τοῦτο ἀποβεβλήκαμεν, καὶ τὸ περὶ ψυχῆς ὡς ἀθανάτου δόγμα στέργομεν ὡς τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου μυστήριον, οὐ μὴν γεγενῆσθαι ταύτας καὶ πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι αὐτὰς δογματίζομεν, χρησμοῖς δὲ καὶ μαντεύμασι καὶ ὅσα περὶ θεαγωγίας φασίν, ὡς ἀπειρημένοις τὸν νοῦν οὐ προσέχομεν. Ἑβραίων δὲ τὴν περιτομὴν καὶ τὰ σάββατα καὶ ὅσα ἐπὶ τῇ λυχνοκαΐᾳ ἀφανῶς πράττουσιν, οὐ πάνυ τιμῶμεν, πᾶσι δὲ τοῖς περὶ αὐτῶν εἰρημένοις ὁμολογοῦμεν καὶ τόν τε νόμον δεχόμεθα καὶ τὰς προφητικὰς βίβλους καὶ τὸν ἐν αὐταῖς προκαταγγελλόμενον Ἰησοῦν προσκυνοῦμέν τε καὶ σεβόμεθα. ὃς δὴ καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν ὅλην ἀπὸ τῶν ἀχράντων τῆς θεομήτορος προσλαβόμενος αἱμάτων ἑαυτῷ ἥνωσε καὶ ἐθέωσε καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνήγαγε καὶ τὸν πατέρα ἡμῖν κατηλλάξατο καὶ τὸν ἄλλον ἑαυτὸν παράκλητον καταπέπομφε. καὶ ἵνα τὸ πᾶν ἐν βραχεῖ συγκεφαλαιώσωμαι, θεολογία καὶ οἰκονομία τὸ ἡμέτερον σέβας. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν τριὰς καὶ ἑνὰς τὸ τιμώμενον, ἐνταῦθα δὲ ὑπόστασις μία, ὁ τῆς τριάδος εἷς, ὁ τοῦ πατρὸς λόγος, δύο δὲ φύσεις, μέρη μὲν τοῦ ἑνὸς Χριστοῦ καὶ συνθέτου, ὅλαι δὲ καὶ τελειόταται. καὶ τὰ πλείω ὁ λόγος παρῆκεν, ἐπεὶ καὶ αὐτός, ὡς ὁρᾶτε, καὶ αὐτῆς σχεδὸν ἐστέρημαι τῆς φωνῆς καὶ ὑμῶν δὲ οἱ πλείους καὶ πρὸς τὸ νοεῖν καὶ πρὸς τὸ γράφειν ἀπεναρκήσατε.

201–202 Greg. Naz. Or. 4,1, PG 35,532 B || **214–215** cf. Psell. Theol. I 23,96–99

202 *ἐστίν*] *ᾖσεν* coni. Sathas; fort. ante *τὴν προφ.* supplendum est *ὁ μέγας*

4

(410r) *Περὶ διαλεκτικῆς, εὐδαιμονίας καὶ τοῦ καλοῦ*

Διαλεκτικὴ ἐπιστήμη ἐστίν, περὶ οὗ ἠρώτησας, ἡ λόγῳ περὶ ἑκάστου δυναμένη ἕξις εἰπεῖν τό τε ἕκαστον καὶ τί τῶν ἄλλων διαφέρει, καὶ τὰ ὄντα ὁπόσα καὶ τὰ μὴ ὄντα ὁποῖα, ὅσα τε χείρω τῶν ὄντων καὶ ὅσα καὶ κρείττω· οὐ γὰρ περιώρισται ὑποκειμένῳ ἑνί, ἀλλὰ πᾶσιν ἐπιβάλλει καὶ περὶ πάντων λέγειν ἐπιχειρεῖ. παύσασα δὲ τῆς περὶ τὸ αἰσθητὸν πλάνης τὴν πραγματευομένην περὶ τὴν ταύτης φύσιν ψυχὴν ἐνιδρύει τῷ νοητῷ, τῇ διαιρέσει τοῦ Πλάτωνος χρωμένη μὲν καὶ εἰς διάκρισιν τῶν εἰδῶν, χρωμένη δὲ καὶ ἐπὶ τὰ πρῶτα γένη, καὶ τὰ ἐκ τούτων νοερῶς πλέκουσα, ἕως ἂν διέλθῃ πᾶν τὸ νοητόν, καὶ ἀνάπαλιν ἀναλύουσα, εἰς ὃ ἂν ἐπ' ἀρχὴν ἔλθῃ. τότε δὲ ἡσυχίαν ἄγουσα καὶ οὐδὲν πολυπραγμονοῦσα βλέπει τὴν λεγομένην λογικὴν πραγματείαν, κρίνουσα ταύτην ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα. τὰς δὲ ἀρχὰς τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ νοῦς δίδωσιν, εἴ τις λαβεῖν δύναιτο ψυχή· ἔστι γὰρ αὕτη τὸ καθαρώτατον νοῦ καὶ φρονήσεως καὶ μέρος φιλοσοφίας τιμιώτατον· οὐ γὰρ δὴ οἰητέον ὄργανον εἶναι τοῦτο τοῦ φιλοσόφου· οὐ γὰρ ψιλὰ θεωρήματά ἐστι καὶ κανόνες, ἀλλὰ περὶ πράγματά ἐστι καὶ οἷον ὕλην ἔχει τὰ ὄντα. τὸ δὲ ψεῦδος καὶ τὸ σόφισμα κατὰ συμβεβηκὸς γινώσκει, κρίνουσα ὡς ἀλλότριον καὶ ψεῦδος τοῖς ἐν αὐτῇ ἀληθέσι. τὰ μὲν δὴ μαθήματα δοτέον τῷ φιλόσοφον ἔχοντι φύσιν, καθὰ καὶ Πλωτῖνός φησι, πρὸς συνεθισμὸν κατανοήσεως καὶ πίστεως ἀσωμάτου, μετὰ δὲ τὰ μαθήματα λόγους διαλεκτικῆς δοτέον καὶ ὅλως διαλεκτικὸν ποιητέον.

Εὐδαιμονία δέ ἐστι – καὶ περὶ τούτου γὰρ ἐδεήθης μαθεῖν – ἀνθρώπῳ προσήκουσα ἡ τελεία ζωὴ ἤτοι ἡ κατὰ νοῦν ἐνέργεια· αὐτάρκης γὰρ ὁ βίος εἰς εὐδαιμονίαν τῷ τοιαύτην ζωὴν ἔχοντι· οὐδὲν γάρ ἐστιν ἀγαθὸν ὃ μὴ ἔχει, ἀλλ' ὃ ζητεῖ ὡς ἀναγκαῖον ζητεῖ, καὶ οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλά τινι τῶν αὐτοῦ· σώματα γὰρ προσηρτημένα ζητεῖ. οὐδ' ἐν τύχαις τοίνυν ἐναντίαις ἐλαττώσεται εἰς τὸ εὐδαιμονεῖν· ἀποθνη-

4 **O** 410r–410v ‖ 2–3 Plot. I 3, 4, 2–3 ‖ 3–4 I 3, 4, 5 ‖ 6–13 cf. I 3, 4, 9–22 ‖ 13–15 cf. I 3, 5, 1–9 ‖ 15–19 cf. I 3, 5, 10–16 ‖ 19–23 cf. I 3, 3, 5–10 ‖ 25–28 cf. I 4, 4, 23–27 ‖ 28–29 I 4, 4, 30–31 ‖ 29–30 I 4, 4, 32–33

4 3 *δυναμένη* Plot.: *δυναμένου* **O** | *τό*] *τί* Plot. ‖ 9 *χρωμένη* Plot.: *χωμένη* **O** ‖ 14 *ψυχή* codd. Plot.: *τυχή* **O** ‖ 16 *δὴ* Plot.: *δεῖ* **O** ‖ 28 *σώματι γὰρ προσηρτημένῳ* Plot.

σκόντων τε οἰκείων καὶ φίλων οἶδε τὸν θάνατον ὅ τι ἐστί. δεῖ δὲ μὴ συναριθμεῖν αὐτοῦ τῇ οὐσίᾳ τὴν τοῦ σώματος φύσιν· αἱ γὰρ αἱρέσεις καὶ αἱ φυγαὶ διὰ τοῦτο γίγνονται αὐτῷ. καὶ τοῦτο μὲν εἶπέ τις τῶν θύραθε φιλοσόφων, ἐμοὶ δὲ οὐ δοκεῖ καλῶς ἔχειν περὶ μέρος τὸ εὔδαιμον ζητεῖν, ἀλλὰ τοῖς μὲν κρείττοσιν ἁπλοῖς | οὖσιν εὐδαίμων καὶ 410v *αὐτάρκης ἐστὶν ἡ διάθεσις, ἀνθρώποις δὲ προσθήκην τοῦ χείρονος λαβοῦσι περὶ ὅλον χρὴ τὸ εὔδαιμον ζητεῖν. εἰ γοῦν καὶ ἀλγεινὰ αὐτῷ προσπέσοι, ῥᾷον οἴσει διὰ τὴν τελείαν ζωήν· οὐ γὰρ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐν τῷ μὴ ἀλγεῖν μηδὲ δυστυχεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ ἀληθινοῦ ἀγαθοῦ κτήσει· τοῦτο γὰρ χρὴ λαμβάνειν μόνον, ὃ ἔσχατόν τέ ἐστι καὶ τιμιώτατον καὶ ὃ ἡ ψυχὴ ζητεῖ ἐν αὐτῇ ἐγκολπίσασθαι. ποικίλου γὰρ ὄντος ἡμῖν τοῦ κράματος ἔστι τὰ μὲν χείρω, τὰ δὲ κρείττω, καὶ τῶν χειρόνων τὸ χεῖρον καὶ τῶν κρειττόνων τὸ κρεῖττον, οἷον νοῦς κρείττων ὢν καὶ διανοίας καὶ δόξης, καὶ τὸ ὑπὲρ τούτων ἕν· μετέχομεν γὰρ καὶ τῆς τοῦ ἑνὸς φύσεως. ἡ κατὰ τὸ κρεῖττον οὖν ἡμῶν ζωὴ τὸ γέρας ἐστὶ τῆς εὐδαιμονίας καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνο ζῆν τὸ εὐδαιμονεῖν· αἱ γὰρ ἄλλαι ζωαὶ ἀναβαίνουσι μὲν ἡμῖν πρὸς τὸ τελεώτατον οἷον προσπεφυκότα μέρη εἰσίν, ἀναβεβηκόσι δὲ ὡς περιττὰ παρῃώρηνται. τισὶ μὲν οὖν ἤρεσε τῶν σοφῶν μὴ τῷ χρόνῳ λαμβάνειν ἐπίδοσιν τὸ εὐδαιμονεῖν, ὥστε μὴ μᾶλλον εὐδαιμονεῖν τινα εἰς ἀρετὴν ἐπιδιδόντα μείζονα· δεῖ γάρ, φησίν, ἑστὼς εἶναι τὸ εὔδαιμον. ἐμοὶ δὲ οὐχ οὕτως δοκεῖ, ἀλλ' ἐπειδὴ θεῷ ἐξομοιούμεθα εὐδαιμονοῦντες καὶ περὶ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων πραγματευόμεθα καὶ αὐτοῦ τοῦ τῶν ὄντων κρείττονος, οὔτε δὲ ᾧ ἐξομοιούμεθα ληπτὸν καθάπαξ ἡμῖν οἷον διὰ θεωρίας, οὔτ' ἀθρόον γνωστόν, ἀλλὰ συνάγει ἡμᾶς ἑαυτῷ ἄληπτόν τε καὶ ἄπειρον ὂν καὶ ταῖς ἀναβάσεσιν ἡμῶν ἀπειρούμενον, πῶς ἐνεστηκὸς ἂν εἴη τὸ εὐδαιμονεῖν ἡμῖν φωτὶ προσλαμβάνουσι φῶς, κατὰ τὸν ἡμεδαπὸν θεολόγον, μέχρι ἂν πρὸς τὴν πηγὴν ἔλθωμεν τῶν τῇδε ἀπαυγασμάτων, λυθέντων τῶν ἐσόπτρων τῇ ἀληθείᾳ; ἐγὼ δὲ φαίην ἂν ὡς οὐδὲ τότε παυσαίμεθα τοῦ φωτὶ προσλαμβάνειν φῶς φαεινότερον, ἀλλ' ἔσοπτρα μὲν οὐκ ἔσται οὐδὲ αἰνίγματα ἡμῖν τὰ θεάματα, φανὰ δὲ φῶτα ἐστίλ-*

30–32 cf. I 4,5,10–14 || **32** *τις*] spectat aut ad Plot. ipsum aut ad Plot. I 4,5,5 || **33–36** cf. I 4,5,16–19 || **37–39** cf. I 4,6,1–5 || **39–40** cf. I 4,6,12–13 || **48–50** cf. I 5,1,1–2 || **56–57** cf. Greg. Naz. Or. 32,15 (PG 189 D 1–192 B 1)

46 *προσπεφυκότα* propter abbrev. non pro cert. leg. **O** || **47** vel *τινὶ* vel **50** *φασίν* legendum; si *τινί*, Plot. ut vid. intendit || **50** *ἑστὼς*] *ἐνεστὼς* Plot. || **55** *ἂν ἑστηκὸς ἂν* **O**: conferens Plot. correxi

βηται καὶ ἀπλανῆ πάντα καὶ καθαρώτατα. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀτελεστέρων ζώων, κρειττόνων δὲ ὅμως, ἔσοπτρα μὲν τὰ προσλαμβάνοντα φῶτα, καθαρὰ δὲ καὶ οἷον εἰπεῖν ἀμφιφαῆ πρόσωπα τὰ ἑπόμενα ἐπὶ τὸ τῆς πρώτης εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἑνοειδοῦς ἡμῶν καταστάσεως, ὁμοία μὲν ἑαυτῇ ἡ κλῖμαξ καὶ διόλου στίλβουσα ἡ μαρμαρυγή, ἄνοδος δὲ κἀντεῦθεν οὐκ ἀπὸ πλανωμένων χαρακτήρων εἰς ἀπλανεῖς, ἀλλ' ἐξ ἀπλανῶν τε καὶ φεραυγῶν εἰς ἀπλανεστέρους καὶ λαμπροτέρους.

Τὰ δέ γε ἐν αἰσθήσει καλά – ἐζήτησας γὰρ καὶ περὶ τούτου ἐν τῷ γράμματι – εἴδωλά εἰσι καὶ σκιαὶ τοῦ ὄντος καλοῦ οἷον ἐκδραμόντα καὶ εἰς ὕλην ἐλθόντα, καὶ ἐκόσμησάν γε ταύτην φανέντα καὶ διεπτόησαν. τὰ δὲ προσωτέρω καλὰ οὐκέτι αἴσθησις ὁρᾶν εἴληχε, ψυχὴ δὲ ἄνευ ὀργάνων ἀθρεῖ, ἃ δεῖ ἀναβαίνοντας θεάσασθαι, καταλιπόντας τὴν αἴσθησιν κάτω περιμένειν. τούτοις γὰρ καὶ ψυχὴ καθαρθεῖσα εἶδός ἐστι καὶ λόγος καὶ πάντῃ ἀσώματος καὶ νοερὰ καὶ ὅλη τοῦ θείου· εἰ γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ χρῆμά τι καλόν, ἀλλὰ πρὸς νοῦν ἀναχθεῖσα ἐπὶ τὸ μᾶλλόν ἐστι καλή. νοῦς γὰρ καὶ τὰ παρὰ νοῦ τὸ κάλλος αὐτῇ οἰκεῖον καὶ οὐκ ἀλλότριον, διὸ καὶ λέγεται ὀρθῶς τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν τὴν ψυχὴν γίνεσθαι ὁμοιωθεῖσαν θεῷ, ὅτι ἐκεῖθεν τὸ καλόν· ψυχὴ γὰρ νῷ καλόν, τὰ δ' ἄλλα παρὰ ψυχῆς μορφούσης καλά, τά τε ἐν ταῖς πράξεσι τά τε ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι. καὶ δὴ καὶ τὰ σώματα, ὅσα οὕτω λέγεται, ψυχὴ ἤδη ποιεῖ· ἅτε γὰρ θεῖον οὖσα καὶ οἷον μοῖρα τοῦ καλοῦ, ὧν ἂν ἐφάψηται καὶ κρατῇ, καλὰ ταῦτα, ὡς δυνατὸν αὐτοῖς μεταλαβεῖν, ποιεῖ.

5

Εἰς τὸν δρουγγάριον τῆς βίγλης κῦριν Κωνσταντῖνον τὸν Ξιφιλῖνον, ἀξιώσαντα αὐτὸν μεταβαλεῖν τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λογικὸν Ὄργανον ἀπὸ τοῦ ἀσαφοῦς ἐπὶ τὸ σαφές

Δεύτερον τοῦτον ἆθλον ἐπιτάττεις βαρύτατον, φίλτατε πάντων ἐμοὶ καὶ σοφώτατε, τὴν τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων ἐπὶ τὸ σαφέ-

68–73 cf. Plot. I 6, 3, 33–4, 4 ‖ 73–78 cf. I 6, 6, 13–20 ‖ 79–83 I 6, 6, 27–32
5 P 61^{r}–61^{v} **v**^{45} 72^{r}–73^{r}

66 *κἀντεῦθεν* ex *κἂνταύτη* correctum **O** ‖ 67 *διαυγ(ῶν)* ut vid. supra *φεραυγῶν* scr. **O** ‖ 80 *τοῖς* Plot.: *ταῖς* **O** ‖ 82 *ἐψηλάφηται* **O**: dubitans sec. Plot. correxi
5 1 *Εἰς* – 3 *σαφές* **P**: *τοῦ αὐτοῦ πρὸς ξιφιλῖνον ὅτε ἦν δρουγγάρ(ιος)* **v**^{45} ‖ 1 *κῦριν* scripsi: *κῦ( )* **P** ‖ 4 *τοῦτον* **P**: *τοῦτο* **v**^{45} | *ἐπιτάττεις βαρύτατον* **P**: *βαρ. ἐπιτ. ἡμῖν* **v**^{45} | *φίλτατε* **P**: *ὦ φίλτατε* **v**^{45} ‖ 5 *τῶν* **P**: om. **v**^{45} | *σαφέστερον* **P**: *σαφὲς* **v**^{45}

στερον μεταποίησιν, οὐκ οἶδ' ὁπόθεν τῆς ἡμετέρας περὶ τὸ λέγειν δυνάμεως στοχασάμενος ἢ ἐξ οἵων πρώτων λογικῶν γεννημάτων οὐδὲ τὸ πρὸς τοσοῦτον τὸν τόκον ἀπογινώσκων ἡμᾶς, ὃν αὐτὸς μόνος Ἀριστοτέλης κυήσας ἂν καὶ ἀπέτεκεν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὧν πολλάκις ὁμοῦ συλλαμβάνομέν τε καὶ ἀποτίκτομεν τὰς γονὰς σχεδιάζοντες τὴν γεννητικὴν ἡμῶν ἐχαρακτήρισας δύναμιν, τῷ κώνωπι, φασίν, ἀπεικάζεις τὸν λέοντα, καὶ τάχα ἂν καὶ τὸν πίθηκον ἐλέφαντα γεννῆσαι καταναγκάσειας. εἰ δ' ἀπό τινος φυσιογνωμονικῆς ἐπιστήμης, ἀπὸ σωμάτων φερούσης ἐπὶ ψυχάς, τὸν ἡμέτερον κατείληφας νοῦν οὕτω ποριμώτατον ἐπὶ τὴν λογικὴν γένναν καὶ εὔτονον, ὡς πρὸς μηδοτιοῦν ἀποστερεῖσθαι ὥστε ἀνεμιαῖον ἀποτεκεῖν, τοῦτο μὲν τῆς σῆς ἔστω ἀγχινοίας τε καὶ ὀξύτητος καὶ τοῦ λεπτοτάτου νοός, ᾧ μηδέν ἐστιν ἐμποδὼν σῶμα κείμενον πρὸ ψυχῆς, εἰ μή γε μᾶλλον καὶ ὁδηγὸν πρὸς τὰ ἐναντία τούτων καὶ ἄδυτα. ἡμεῖς δὲ ἐν μὲν σαπφείρῳ πολλάκις ἀνεστήσαμεν κολοσσὸν καὶ ἐν ὄνυχι πυραμίδα ἠγείραμεν, πρὸς ἐνίους τὴν τέχνην ἐπιδεικνύντες, οὔπω δὲ ἐν πανελλήνῳ θεάτρῳ τοιοῦτόν τι διωργανώσαμεν, οὐδὲ ἐν ὕλῃ χωρούσῃ τῆς τέχνης τὸ μέγεθος, ὥστε καθαρώτατα φανῆναι καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ σχήματα, καὶ θεῖναι μὲν τὰ ἔργα πρὸς ἥλιον, μὴ πεσεῖν δὲ ἐκτὸς τὴν σκιάν, ἀλλ' ἀπανασωθῆναι ταύτην τῷ ἐφεδράσματι.

Οὐκ οἶσθα δὲ ὡς πολὺ χαλεπώτερον τοῦ τίκτοντος λόγον τὸ τὸν ἑτέρου τόκον ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον ἀλλοιῶσαι εἶδος, ὥσπερ τοῦ κύκλον ποιοῦντος τὸ τὸν πεποιημένον τετραγωνίσαι, ὡς τὰς πλευρὰς ἰσάζειν τῇ περιμέτρῳ, καὶ τοῦ κύνα γλύψαντος λίθῳ τὸ εἰς Ἑρμῆν μεταβαλεῖν τὸ γεγλυμμένον κυνίδιον; εἰ οὖν τὰ τοῦ φιλοσόφου συγγράμματα καὶ κατὰ τὴν ἐξ οὐκ ὄντος γέννησιν ἀπαράμιλλα μεταμείψομεν, ποῦ τὴν μεταποίησιν θήσομεν ἢ ποίας τάξεως ἀξιώσομεν; πολὺ γὰρ ταύτην ἐκείνης ὁ λόγος ἐργωδεστέραν παρέστησεν.

11–12 cf. Psell. Sathas *MB* V 291,4–5; Or. min. 27,2 ‖ 27–28 *κύκλον τετραγωνίσαι*] cf. Arist. Soph. El. 171 b 16

7 *πρώτων* **v**^{45}: *πρῶτον* **P** | *τὸ* an sanum? ‖ 8 *τοσοῦτον* **v**^{45}: *τοῦτον* **P** | *ἀπογινώσκων* **P**: *-ον* **v**^{45}: *-ειν* Sathas ‖ 9 *ἂν καὶ* **P**: *ἂν* e *καὶ* vel *καὶ* ex *ἂν* s.l. scr. **v**^{45} ‖ 11 *φασίν* **P**: *φησιν* **v**^{45} ‖ 13 *τινος* **P**: *τι* **v**^{45} | *φυσιογνωμονικῆς* **v**^{45}: *φησι γνωμονικῆς* **P** ‖ 15 *ἐπὶ* **P**: *περὶ* **v**^{45} | *ἀποστερεῖσθαι* **P**: *ἀποστερῆσαι* **v**^{45}: *ἀπεστερῆσθαι* coni. Hansen ‖ 21 fort. *Πανελλήνων* vel *Πανελληνίῳ* legendum | *διωργ.* **P**: *διοργ.* **v**^{45} ‖ 24 *ἀλλ' ἀπανασωθῆναι* **P** (cf. 41 *τῇ τῆς ἀληθείας σκιᾷ*?): *ἀλλὰ παραναλωθῆναι* **v**^{45} ‖ 25 *ἐφεδράσματι* **v**^{45}: *ὑφεδρ.* **P** ‖ 29 *περιμέτρῳ* **P**: *περιμετρεία* **v**^{45} ‖ 31 *γέννησιν* **P**: *γένεσιν* **v**^{45} ‖ 33 *ἐκείνης ὁ λόγος* **P**: *ὁ λόγος ἐκείνης* **v**^{45}

Ὁρᾷς εἰς οἵους ἄθλους ὁ Εὐρυσθεὺς σὺ τὸν πολλοστὸν Ἡρακλέα καταναγκάζεις ἐμέ, οὐχὶ τῆς Αὐγέου αὐλῆς τὴν κόπρον ἀποφορτίσασθαι, ἀλλὰ τὴν τοῦ τῆς φιλοσοφίας μύρου ἱερὰν ὀσμὴν εἰς ἑτέραν μεταλλάξαι ποιότητα, καὶ τὰ χρυσᾶ τῶν Ἑσπερίδων μῆλα, τὸν τῆς θυραίας φιλοσοφίας καρπόν – εἰς τοῦτο γὰρ ἐμοὶ τείνει τὸ τῶν Ἑσπερίδων ὄνομα ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν τῶν λόγων ἀνατολήν –, εἰς ὕλην μεταμεῖψαι καλλίονα, καὶ ἀναστῆσαι τὴν Ἄλκηστιν, τὴν φιλόσοφον ἔννοιαν τῇ τῆς ἀληθείας κεκαλυμμένην σκιᾷ; ἀλλὰ τίς ἀποκινήσει τὸν λίθον, εἰ μή τις θειοτέρας εἴη τυγχάνων φύσεως; τίς δὲ ἐμπνεύσει τοῖς ἀπεψυγμένοις ὀστέοις ψυχὴν ἢ τῷ ἀρτιθανεῖ τῆς Σαραφθίας υἱεῖ τὸ μετριώτατον; ἄλλος μὲν οὖν εἴη περὶ ταῦτα καὶ ὁρμητίας καὶ τολμηρός, ἐμοὶ δὲ ὁ ἐγκρυφίας ἄρτος ἀρκείτω καὶ τὸ παρ' ἑτέρας τραφῆναι χειρός· τῶν δὲ θαυμάτων ἀγγέλῳ καὶ Ἠλίᾳ παραχωρῶ καὶ τῇ σῇ – ἀλλὰ μὴ βάλοι σε φθόνου βέλος – περὶ τὸ λέγειν δυνάμει καὶ φύσει.

Οἶμαι δὲ καὶ τὸν Ἀλκμήνης υἱὸν τοιαῦτα πολλὰ λέγειν πρὸς τὸν Εὐρυσθέα κελεύοντα, καὶ μάλιστα ὅτε κατὰ τῆς ὕδρας ἐπέμπετο· δεινὸν γὰρ ἦν καὶ δυσμεταχείριστον τὸ θηρίον τῷ τε κύκλῳ φῦναι τὰς κεφαλὰς καὶ τῷ μὴ νεκροῦσθαι τὰς ἄλλας τῆς μιᾶς τεμνομένης, ἀλλὰ κἀκείνας ἐνεργεῖν καὶ τὴν τμηθεῖσαν αὖθις ἀναβλαστάνειν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔφυγε τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἐποίει κατὰ τὸ ἐπίταγμα. ἀλλὰ τῷ μὲν κυνὶ καὶ τῷ κάπρῳ μόνος προσέβαλεν, ἐπὶ δὲ τὴν ὕδραν τὸν Ἰόλεων παρεκάλεσε, καὶ τοῦ μὲν τέμνοντος, τοῦ δ' ἐπικαίοντος τὸ θηρίον ἀνῄρηται.

Ἐπεὶ οὖν καὶ Ἀριστοτέλης κατ' οὐδὲν τῆς παλιμφυοῦς ὕδρας ἐλάττων ἐστίν, εἰ μὴ καὶ μείζων τὴν δύναμιν καὶ χείρων τὴν μεταχείρισιν – ἐκείνῃ μὲν γὰρ ἴσαι πᾶσαι αἱ κεφαλαί, τούτῳ δὲ καὶ πλείους αἱ δόξαι τοῦ αὐτοῦ πράγματος καὶ ἀνόμοιαι –, ἐπεὶ οὖν καὶ ἴσος καὶ κρείττων καὶ χείρων, τὸ μὲν τῷ πλήθει τῶν δοξῶν, τὸ δὲ τῇ δυνάμει, τὸ δὲ τῇ δοκούσῃ, ἔν τισι δὲ καὶ οὔσῃ διαφορότητι, καὶ οὐδὲν ἧττον ἀληθεύομεν περὶ τῶν αὐτοῦ ἐναντίως φθεγγόμενοι, δεῖ κἀμοὶ συνεργοῦ

39 *τῶν λόγων*] sc. sacram scripturam || **41–42** cf. Marc. 16,3 || **42–46** cf. 3 Regn. 17,7–24

34 *πολλοστὸν* **P**: om. v^{45} || **35** *αὐγέου* **P**: *αὐγείου* v^{45} || **36** *ὀσμὴν* **P**: *ὀδμὴν* v^{45} || **44** *σαραφθίας* v^{45}: *-ωφ-* **P** | *καὶ* **P**: om. v^{45} || **45** *τολμηρός* **P**: *τολμητίας* v^{45} || **47** *μὴ* **P**: om. v^{45} | *βέλος* **P**: *νέφος* v^{45} || **49** *τὸν*^{2} v^{45} (cf. 34 et 66): om. **P** || **52** *τῶ* **P**: om. v^{45} || **53** *τὴν* **P**: om. v^{45} || **54** *ἔφυγε* **P**: *ἔφευγε* v^{45} || **55** *προσέβαλεν* v^{45}: *-λλ-* **P** || **56** *ἀνῄρηται* **P**: *-το* v^{45} || **58** *παλιμφυοῦς* **P**: *πολυφυοῦς* v^{45} | *ἐλάττων* **P**: *ἥττων* v^{45} || **60** *πᾶσαι* v^{45}: *πᾶσιν* **P** || **64** *τῶν* **P**: om. v^{45} | *κἀμοὶ* **P**: *κἀμοῦ* v^{45}

ἐπὶ τὸ ὑδραῖον τοῦτο κακόν· τῆς ῥεούσης γὰρ καὶ αὐτὸς φύσεως 'τί μ' ἀθανάτοισιν ἐίσκεις'; ὁ μὲν Ἡρακλῆς πρὸς τὸν Εὐρυσθέα οὐκ εἶχε καταφυγεῖν· οὔτε γὰρ ἐκεῖνος τοιοῦτος τὴν δύναμιν, οὔτε οὗτος μικρᾶς τῆς προσθήκης ἐδεῖτο, καὶ διὰ τοῦτο παρελαμβάνετο ὁ Ἰόλεως. ἐγὼ δὲ σοὶ τῷ ἐμῷ δυνάστῃ καὶ ἐπιτάττοντι πείθομαι καὶ μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι περὶ τὴν σύλληψιν· εἰ δ' οὐ φιλοκίνδυνος, οὐδὲ αὐτὸς ἀναγκάσω ὥστε καὶ χεῖρας ἐπιβαλεῖν τῷ θηρίῳ.

Οἶσθ' οὖν ὃ ποιήσεις; ὅ φασι πολλάκις τὸν Δαίδαλον. ἐκεῖνος μὲν γάρ, ἐπειδὴ τὴν τέχνην εἰς ἄκρον ἠκρίβωσεν, ἀποτόμοις λίθοις οὐκ ἐπεχείρει, ἀλλ' ἑτέροις τοῦτο παρεκελεύετο· ἐπὰν δὲ ἐκεῖνοι ἔκοψαν τὸν λίθον καὶ ἐσχημάτισαν, οὗτος παραλαμβάνων μετεχειρίζετο. ἐγὼ μὲν οὖν σοὶ ἀπὸ τοῦ ἀκροτόμου ὄρους ἀπορρήξας τὴν πέτραν λαξεύσω τε καὶ διατυπώσομαι, σὺ δὲ τοὐντεῦθεν παραλαμβάνων ὁ Δαίδαλος ἐπιτεχνῶ καὶ περίγλυφε· πάντως γὰρ οὐ χείρων εἶ τοῦ τῶν Ἑλλήνων θεοῦ· κἀκεῖνος γὰρ τὸν Διόνυσον ἀμβλωθρίδιον τῷ μηρῷ ἐρραψάμενος ἐμόρφωσε καὶ ὡραῖον ἀπέτεκεν.

6

Πρὸς τὸν λογοθέτην τοῦ δρόμου τὸν Ἀλωπὸν ἐρωτήσαντα· οἱ δύο Βασίλειοι ἢ οἱ δύο Γρηγόριοι ὁμώνυμοι ἢ συνώνυμοι;

Τοῖς μὲν ἄλλοις, πάντων ἀνδρῶν ἐμοὶ λογιώτατε, περί τινος τῶν κατὰ φιλοσοφίαν διαπορουμένων πυνθανομένοις εὐθὺς τὰς ἀποκρίσεις ἀποδίδωμι, μηδὲν ἀναβαλλόμενος ἐς τὴν αὔριον· οἴομαι γὰρ τὰ πολλὰ τῶν αὐτοματιζομένων ἐμοὶ τὴν ἐκείνων ὑπερβάλλειν διάσκεψίν τε καὶ σύνεσιν. σοῦ δὲ καὶ περὶ τῶν ἁπλουστέρων διερωτῶντος ἐπέχω τὴν γλῶτταν καὶ οὐ ταχύς εἰμι πρὸς τὰς διαρθρώσεις τῶν ἐρωτήσεων. τοῦτο οὖν μοι πεποίηκε τὸ μὴ διελέσθαι σοι ἐρωτήσαντι εὐθὺς τὰ ὁμώνυμα. ἐπεὶ πῶς ἂν ἐμαυτοῦ ἐπελαθόμην, οὗ μηδὲ κατὰ βραχὺ

65-66 Hom. Od. 16,187
6 L 113r–115v **P** 61v (1–22)

65 *ἐπὶ* **P**: *πρὸς* **v**45 ‖ **66** *μὲν* **P**: *μὲν οὖν* **v**45 ‖ **68** *τοῦτο* **v**45: *τ(˜)τ* **P** | *ὁ* **P**: om. **v**45 ‖ **69** *ἀρκεῖν* **P**: *ἐξαρκεῖν* **v**45 ‖ **72** *οὖν* **P**: om. **v**45 | *μὲν* **P**: om. **v**45 ‖ **73** *εἰς* **P**: *ἐς* **v**45 ‖ **74** *ἐπὰν* **P**: *ἐπειδὰν* **v**45 ‖ **76** *ἀπορρήξας* **v**45: *ἀπορρίψας* **P** ‖ **77** *τοὐντεῦθεν* **P**: *ἐντεῦθεν* **v**45

6 1 *Πρὸς – ἀλωπὸν* **P**: *τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν* **L** | ante *οἱ* fort. excidit *εἰ* ‖ **2** post *ὁμώνυμοι* add. *εἰσιν* **L** ‖ **6** *ὑπερβαλέσθαι* **L** ‖ **7** *καὶ* om. **L** | *ἐπερωτῶντος* **L**

ἀπολέλειμμαι; τοιοῦτον γάρ σε ὁρίζομαι καὶ τὴν ἐν ἀλλήλοις φιλίαν μὴ ἕνωσιν ἀμφοῖν πεποιηκέναι λογίζομαι, ἀλλὰ ταὐτότητα.

Περὶ οὗ δὲ ἠρώτησας, μὴ οἷον φαῦλον εἶναι τὸ διαπόρημα, ἐπεὶ κἀμοὶ πολλάκις περὶ τούτου διαπορῆσαι συμβέβηκε καὶ πολλοὺς ἀνελιξάμενος λογισμοὺς μόλις που τὸ σύμφωνον τῆς δοκούσης διαφωνίας κατέλαβον. τῶν γὰρ ὁμωνύμων πρὸς τὰ συνώνυμα κατὰ μὲν τὴν τοῦ ὀνόματος κοινωνίαν συνημμένων, κατὰ δὲ τὴν τῶν ὁρισμῶν διαφορὰν διερρηγμένων, οἱ πλείους τῶν παρ' Ἕλλησι καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ λόγοις εὐδοκιμησάντων ἐναλλὰξ ἐχρήσαντο τοῖς ὀνόμασι· Πλάτων τε γὰρ τοὺς Σωκράτεις ὁμωνύμους ἐκάλεσε, καὶ τοὺς Γρηγορίους ὡσαύτως ὁ μέγας τὴν θεολογίαν Γρηγόριος. καὶ οὐδ' ὡς καταχρώμενοι τῷ ὀνόματι ἅπαξ εἰπόντες ἐπὶ τὴν κυριολογίαν μετέθεσαν, ἀλλ' ὥσπερ κανόνι τούτῳ τιθέμενοι τὴν ἐπὶ τούτῳ συνωνυμίαν ἐς τὸ εἶδος τῆς ὁμωνυμίας μετήνεγκαν. τοῦτον τὸν λόγον γενναίως μὲν οἱ πλείους τῶν φιλοσοφησάντων διηπορήκασι, ἀσθενέστερον δὲ ὡς διηπορήκασιν ἐπελύσαντο. ἐπεὶ δέ σοι τῶν πολλῶν λόγων οὐ δεῖ, ἀλλὰ τῆς ἀκριβοῦς περὶ αὐτῶν διαλήψεως, ἐρῶ σαφέστατά τε καὶ συντομώτατα, ὅπως ὁμωνύμους δεῖ καλεῖν μᾶλλον ἢ συνωνύμους τοὺς κοινοῦ μετεσχηκότας ὀνόματος.

Ἔστω δέ σοι πρὸ τῆς τοῦ διαπορήματος ἐπιλύσεως ὁμολογήματα ταῦτα. ἕκαστον τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος καὶ γένος τελούντων τριττοῦ τετύχηκεν ὁρισμοῦ, τοῦ μὲν κατὰ τὴν τῆς οἰκείας φύσεως ὕπαρξίν τε καὶ ἰδιότητα, τῶν δὲ καθὸ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ἐπαναβεβηκότος γένους μετέσχηκε. δεύτερον τοῦτό σοι κείσθω λῆμμα, ὅτι μήτε τὰ γένη μήτε τὰ ἄτομα ὁρισμῷ ὑποβάλλεται, ἐκεῖνα μέν, ὅτι μὴ γένος ἔχουσιν ἑαυτῶν ὑψηλότερον, ταῦτα δέ, ὅτι μὴ διαφοραῖς διῄρηνται οὐσιώδεσι, τοῖς δὲ ὅροις τὸ εἶναι ἐκ γένους ἐστὶ καὶ διαφορῶν. λαβὲ πρὸς τούτοις καὶ ἑτέραν προσαγωγὴν λήμματος· τὰ ἄτομα ταῖς ἰδιότησι τῶν περὶ αὐτὰ συμβεβηκότων γνωρίζεται, ἀλλ' οὐ τῷ ὁρισμῷ τοῦ εἴδους οὗ μετεσχήκασιν. ἃ μὲν δεῖ προϋποθέσθαι τοῦ παντὸς λόγου, ταῦτά ἐστιν, ὅπως δὲ διὰ τούτων τὸ διαπόρημα αὔξεται, ὁ λόγος κατὰ τάξιν ἐρεῖ.

Οἱ Σωκράτεις ἢ οἱ Γρηγόριοι Σωκράτεις τέ εἰσι καὶ Γρηγόριοι καὶ ἄνθρωποι καὶ ζῷα. κατὰ γοῦν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀνομάτων ἔχουσι καὶ τοὺς ὁρισμούς. τρία δὲ αὐτῶν τὰ ὀνόματα, τρεῖς ἄρα καὶ οἱ ὁρισμοί. καὶ κείσθω τῷ λόγῳ ὁ Σωκράτης τριχῶς ὁριζόμενος· Σωκράτης γὰρ

19–20 Plat. Tht. 147c; Soph. 218b

13 *ἠρώτηκας* **L** | *εἶναι*] *τὸναι* **P** ‖ 18 *ἐπὶ λόγοις* om. **L** ‖ 22 *κυριολεξίαν* **L** | ad *τούτῳ* des. **P** (*λείπει φύλλον* in imo fol.) ‖ 40 *αὔξεται*] immo *λύεται*?

ἐστι καὶ ἄνθρωπος καὶ ζῷον. κατὰ μὲν τὸ Σωκράτους ὄνομα ὑπογραφήσεται Ἀθηναῖος, Σωφρονίσκου υἱός, προγάστωρ, ἐξόφθαλμος ἢ ὅ τι ἄλλο τύχῃ τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ· ὡς δὲ ἄνθρωπος ζῷον ἐστὶ λογικόν, θνητὸν καὶ νοῦ δεκτικόν· ὡς δὲ ζῷον ἔμψυχος οὐσία αἴσθησιν ἔχουσα. ὁ τοίνυν ἕτερος Σωκράτης κατὰ μὲν τὸν τοῦ εἴδους λόγον καὶ τοῦ ζῴου συνώνυμος ἔσται αὐτῷ· μετέχει γὰρ τοῦ ὀνόματος καὶ λογικόν ἐστι ζῷον καὶ οὐσία αἰσθητική τε καὶ ἔμψυχος. κατὰ δὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ὀνόματος ὁμώνυμος πρὸς ἐκεῖνον φανήσεται, τοῦ μὲν αὐτοῦ ἐκείνῳ τυχὼν ὀνόματος – Σωκράτης γὰρ ἄμφω –, διαλλάττων δὲ πρὸς ἃ ἐκείνῳ συμβέβηκεν· ὁ μὲν γὰρ ἴσως τετανόθριξ, ὁ δὲ οὐλόθριξ, καὶ ὁ μὲν τὴν ῥῖνα ἐπίγρυπος, ὁ δὲ κοίλην ταύτην προβεβλημένος, καὶ ὁ μὲν μέλας, ὁ δὲ λευκός. εἰ δὲ κἂν τούτοις κοινωνία τίς ἐστιν ἐν ἀμφοῖν, ἀλλ' οὐκ ἐν ἅπασιν· ἀδύνατον γὰρ τοὺς αὐτοὺς καὶ ὁμοπατρίους εἶναι καὶ ὁμοφυεῖς καὶ ἰσήλικας, τὴν γνῶσιν ἴσους, ὁμοίους τὴν παίδευσιν, κατὰ μηδὲν διαφέροντας. ᾗ οὖν παραλλάσσουσι, διαπεφωνήκασιν, ᾗ δὲ διαφέρετον, τὴν ὁμωνυμίαν ἐκτήσαντο.

Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ τῷ μεγάλῳ Γρηγορίῳ ὁμώνυμος ὁ λοιπὸς Γρηγόριος πέφυκεν, εἴτε ὁ Νύσσης ἐστίν, ὥς τινες οἴονται, εἴθ' ἕτερός τις ὕλη ταῖς συκοφαντίαις γενόμενος. οὗτοι γὰρ οἱ Γρηγόριοι τοῦ μὲν ὀνόματος τοῦ αὐτοῦ μετεσχήκασι, τῆς δὲ ἐπὶ τῷ ὀνόματι ὑπογραφῆς διαφόρως κεκοινωνήκασι. τὸν μὲν γὰρ θεολόγον ὑπογράφων ἐρεῖς, ὅτι Καππαδόκης, ὅτι Γρηγορίου καὶ Νόννης υἱός, ὅτι τὴν θεολογίαν πολύς, λευκὸς τὴν τρίχα, μέτριος τὴν ἡλικίαν, τὸ χρῶμα τοιόσδε, τὴν φύσιν ὀξὺς ἢ καθεστηκώς. ὁ δ' ἄλλος οὐ πάντως πάντων αὐτῷ τούτῳ συγκεκοινώνηκεν, ἀλλὰ κατά τι παρήλλακται. ὁμώνυμοι μὲν οὖν εἰκότως εἰσί, Γρηγόριοι ἄμφω κατονομαζόμενοι, διαφόρου δὲ τῆς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τυχόντες ὑπογραφῆς.

Ἀλλ' ἐρεῖς ὅτι 'διὰ τί μὴ συνωνύμους, ἀλλ' ὁμωνύμους τούτους φαμέν, οἷον ἐπὶ τῶν Γρηγορίων, ὅτι Γρηγόριοι ἄμφω καὶ λογικὰ ζῷα καὶ δεκτικὰ ἐπιστήμης καὶ νοῦ; εἰ οὖν κοινὸν αὐτοῖς καὶ τὸ ὄνομα, κοινὸς δὲ καὶ ὁ ὁρισμός, πῶς οὐ συνώνυμοι μᾶλλον εἶεν, ἀλλὰ ὁμώνυμοι;' ὅτι τὸ εἶναι τοῖς αὐτοῖς ζῴοις λογικοῖς καὶ θνητοῖς οὐχ ὡς Γρηγορίοις οὖσίν ἐστιν, ἀλλ' ὡς ἀνθρώποις, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι οὐσίαις ἐμψύχοις αἰσθητικαῖς οὐχ ὡς ἀνθρώποις οὖσιν, ἀλλ' ὡς ζῴοις. ζητοῦμεν δὲ τοὺς

47–48 cf. Porph. in Cat. 60, 17–18 || 48–49 cf. 63, 12

45 *τὸ* Wk.: *τοῦ* L || 53 *διαλάττων* L: corr. K.-D. || 68 *καθεστηκός* L: corr. K.-D. || 69 an *τούτων* scribendum? || 77 *αἰσθητικοῖς* L: correxi

τῶν ὑπάρξεων ὅρους, οὐ τῶν μετεχομένων εἰδῶν καὶ γενῶν. ὁ τοίνυν καθ' ἕνα ἡμῶν, ᾗ μὲν ἀπὸ συνδρομῆς συμβεβηκότων συνέστηκε, τὴν ἰδίαν δεικνύει ὕπαρξίν τε καὶ ἰδιότητα, ᾗ δὲ ἄνθρωπος λέγεται, τῇ μετοχῇ τοῦ εἴδους προσαγορεύεται. ὁ γοῦν ὁριζόμενος τὸν Γρηγόριον ζῷον λογικὸν καὶ θνητὸν οὐχ ὡς Γρηγόριον ὁρίζεται, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον. ὡς μὲν γὰρ Γρηγόριος Καππαδόκης τυχόν ἐστι καὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ συμφοιτητής, ζῷον δὲ λογικὸν λέγεται, ὅτι τοῦ ἀνθρωπείου εἴδους μετέσχηκε. καὶ τοῦτο θαυμάζω τῶν φιλοσοφησάντων ἐγώ, ὅτι δέον τοὺς ἀνθρώπους ποτὲ καὶ συνωνύμους εἰπεῖν, ἐν οὐδενὶ τῶν λόγων αὐτῶν τὴν ὁμωνυμίαν εἰς τὴν συνωνυμίαν μετήλλαξαν, διότι οἱ ὅροι γνωριστικοὶ τῶν ὁριζομένων πεφύκασιν.

Ἆρα γοῦν ὁ τὸν Γρηγόριον ὁριζόμενος ζῷον λογικὸν καὶ θνητὸν ἐγνώρισε τοῦτον τοῖς ἐρωτήσασιν, ὅστις ἐστίν; ὁ γὰρ ὅρος οὗτος ἀνθρώπου φύσιν, ἀλλ' οὐ Σωκράτους ὑπόστασιν ἢ Γρηγορίου δηλοῖ. ἐπεὶ οὖν πάντα τὰ ὄντα καὶ ὑπάρχει κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ μετέχει τινός, οἱ τὰς ὑπάρξεις τῶν ὄντων ὁριζόμενοι κατορθοῦσι μᾶλλον ἢ οἱ τὰς φύσεις ὧν μετεσχήκασιν. ὁ τοίνυν τοὺς Γρηγορίους καὶ τοὺς Σωκράτεις ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ὁριζόμενος, ἐξ ὧν διηρίθμηνται καὶ συνεστήκασιν, μᾶλλον ἂν εὐδοκιμοίη ἢ ὁ τὸ εἶδος αὐτοῖς διεξοδεύων καὶ οὐ τὸν λόγον τοῦ ζητουμένου ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ οὗ μετέσχηκε τὸ ζητούμενον.

Εἰ δέ τινες τοὺς αὐτοὺς συνωνύμους ἐνιαχοῦ τῶν ἰδίων συγγραμμάτων εἰρήκασι, πόρρω τοῦ τῆς ἀληθείας μεγέθους ἀποπεπτώκασιν, ἐκεῖ φοβούμενοι φόβον, οὗ μὴ ἔστι φόβος, καὶ διὰ τὴν τῆς φύσεως τῶν ἀτόμων ἄγνοιαν ἐπὶ τὴν τοῦ εἴδους κοινωνίαν καταφυγόντες. οἱ τοιοῦτοι φορτικῶς τῇ φιλοσοφίᾳ ὡμίλησαν, μᾶλλον δὲ τῆς τελεωτέρας μὴ ἐφαψάμενοι γνώσεως ἐπὶ τὰ κοινὰ ταῦτα καὶ συνήθη καὶ τοὺς πολλοὺς περισαίνοντα συνηλάθησαν. ἀλλ' ὅ γε κατὰ φιλοσοφίαν διελόμενος, τίς μὲν ἡ τῶν ὄντων ὕπαρξις, τίς δὲ ἡ τούτων αἰτία, τίνα δὲ οἷς αὐτὰ τῆς οἰκείας μεταδιδόασι φύσεως, οὐκ ἀπὸ τῶν αἰτίων τὰ ὄντα μόνον ὁρίσαιτο, ἀλλ' ἀφ' ὧν καὶ αὐτὰ συνεστήκασιν. οὕτω καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος τὴν ψυχὴν νῦν μὲν νοερὰν οὐσίαν ὁρίζεται, νῦν δὲ πρώτην ἐντελέχειαν, νῦν δὲ φύσιν τοιάνδε· ἀλλ' ἡ μὲν φύσις ἀπὸ τῶν ὑστέρων, τὸ δὲ νοερὸν αὐτῇ ἀπὸ τῶν πρώτων γενῶν, ἡ δὲ ἐντελέχεια καθὸ ψυχὴ πέφυκε καὶ ὑπάρξεως ἔγνωσται ἰδιότητι.

102 Ps. 52, 6 || **110–111** Arist. An. 412 a 27

98 *οὗ* K.-D.: *οὐ* **L** || **108** *αἰτιῶν* K.-D.

Σὺ μὲν ἴσως ἐρεῖς φιλοσόφως ἡμᾶς πρὸς τὸ ἐρώτημα ἀποκρίνασθαι, ἔστι δὲ ὁ λόγος πολλοστημόριον τοῦ ὀφείλοντος ῥηθῆναι τεμάχιον. περὶ γάρ τοι συνωνυμίας καὶ ὁμωνυμίας πολύστιχοι πραγματεῖαι τοῖς ἄγαν φιλοσοφήσασιν ὑπεμνηματίσθησαν. ἀλλ' ἡμεῖς, ὅσον εἰκός, τὰ ἐκείνων ὑποτεμόμενοι σύντομόν σοι καὶ πληρεστάτην τοῦ ἀπορήματος ἐπίλυσιν διηρθρώσαμεν. ὁμώνυμα, συνώνυμα, παρώνυμα, πολυώνυμα καὶ ἑτερώνυμα. ταὐτότης ὀνόματος καὶ διαφορὰ πράγματος {ὁρισμός· ὁ γὰρ ὁρισμὸς τὸ πρᾶγμα σημαίνει} ποιεῖ τὰ ὁμώνυμα, οἷον Πέτρος καὶ Πέτρος τὸ μὲν ὄνομα ἔχουσι κοινόν, τὸν δὲ ὁρισμὸν ἄλλον, καθὸ ὁ μὲν υἱὸς Παύλου, γρυπός, φαλακρός, τοιόσδε ἢ τοιόσδε, ὁ δὲ υἱὸς Σωκράτους, σιμός, προγάστωρ, τοιόσδε ἢ τοιόσδε. ταὐτότης πράγματος καὶ διαφορὰ ὀνόματος ποιεῖ τὰ πολυώνυμα, οἷον ἄορ, ξίφος, σπάθη, φάσγανον, μάχαιρα· διαφόρων γὰρ ὄντων τῶν ὀνομάτων ἓν πρᾶγμα τὰ ὅλα σημαίνει, ἅτινα καὶ συνώνυμα παρὰ γραμματικοῖς καλοῦνται· συνώνυμον γὰρ λέγουσι τὸ ἐν διαφόροις ὀνόμασι τὸ αὐτὸ δηλοῦν, οἷον ἄορ, ξίφος καὶ τὰ λοιπά. πάλιν ταὐτότης ὀνόματος καὶ ταὐτότης πράγματος ποιεῖ τὰ συνώνυμα, οἷον οὐσία ὅ τε ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος· ἐν γὰρ τῷ κεκλῆσθαι καὶ τῷ εἶναι καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον οὐσίαν καὶ τὸν αὐτὸν ὅρον ἔχουσιν οἱ δύο τῆς οὐσίας· οὐσίας γὰρ ὅρος 'πρᾶγμα αὐθύπαρκτον μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν', ὅστις δὴ ὅρος καὶ ἐπὶ τῶν δύο λαμβάνεται. ἑτερότης δὲ ὀνόματος καὶ ἑτερότης πράγματος ποιεῖ τὰ ἑτερώνυμα, τὰ ἐναντία τοῖς συνωνύμοις, οἷον λίθος καὶ ἵππος. λεκτέον δὲ καὶ περὶ τῶν παρωνύμων. φησὶν ὁ μέγας διδάσκαλος Ἀριστοτέλης ὅτι τέσσαρα δεῖ συνδραμεῖν εἰς τὴν παράδοσιν τῶν παρωνύμων, ταὐτότης ὀνόματος καὶ διαφορὰ ὀνόματος, ταὐτότης πράγματος καὶ διαφορὰ πράγματος. 'παρώνυμα δὲ λέγεται ὅσα ἀπό τινος διαφέρουσι τῇ πτώσει.' πτῶσιν δὲ εἴωθεν Ἀριστοτέλης καλεῖν τὴν τελευταίαν κατάληξιν τοῦ λόγου. ἀπὸ τῆς γραμματικῆς γραμματικός. ἰδοὺ ἡ μὲν πρώτη καὶ δευτέρα καὶ τρίτη συλλαβὴ ταὐτότητα ἔχει ὀνόματος, ἡ δὲ τελευταία διαφοράν· ἡ μὲν γὰρ λήγει εἰς τὴν κη, ἡ δὲ εἰς τὴν κος. καὶ ἀνεφάνη ταὐτότης ὀνόματος καὶ διαφορὰ ὀνόματος ἀπὸ τοῦ γραμματικὴ καὶ γραμματικός, ταὐτότης δὲ πράγματος καὶ διαφορὰ πράγματος, ἐπειδὴ ἡ μὲν γραμματικὴ ποιότης

125–126 cf. Ioh. Damasc. Dial. 102 (*λδ'* 4); Porph. in Cat. 69,2 ‖ **133** Ioh. Damasc. Dial. 57–58 (*α'* 6–7); cf. infra 7,2 ‖ **139–140** Arist. Cat. 1 a 12–13

115 *πολλοστιμόριον* **L**: corr. K.-D. ‖ **120–121** *ὁρισμός – σημαίνει* ut gloss. secl. Drexl ‖ **133** *αὐθύπρακτον* **L**: corr. K.-D.

ἐστίν, ὁ δὲ γραμματικὸς οὐσία, καὶ ὅτι ἡ μὲν γραμματικὴ περιέχεται, ὁ δὲ γραμματικὸς περιέχει. συναναφαίνεται οὖν ταῖς δυσὶ ταύταις φωναῖς, τῇ γραμματικὸς καὶ τῇ γραμματική, τὰ τέσσαρα, ταὐτότης ὀνόματος καὶ διαφορὰ ὀνόματος, ταὐτότης πράγματος καὶ διαφορὰ πράγματος.

7

Εἰς τὸ 'οὐσία πρᾶγμα αὐθύπαρκτον'

'Οὐσία ἐστὶ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον.' εἶτα δὴ ἀποροῦσιν οἵ γε σπουδαιότεροι τῶν φιλοσόφων καὶ γενναιότατοι, πῶς δὴ αὐθύπαρκτος αὕτη, ᾗ γε τὸ εἶναι οὐ παρ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ παρὰ τοῦ συστησαμένου; αὐθύπαρκτον δὲ ἐκεῖνό φασιν εἶναι, ὃ παρ' ἑαυτοῦ εἴληφε τὴν ὑπόστασιν καὶ οὐ κρείττονος αἰτίας ἤρτηται, ὥστε, τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ἄλλων πρὸς ἄλλα ἀνηρτημένων καὶ τῶν ὑποδεεστέρων παρὰ τῶν ὑπερτέρων γενῶν ἐχόντων τὴν ὕπαρξιν, μόνος αὐθύπαρκτος, φασίν, ὁ θεός, ὡς μὴ προηγουμένην ἔχων αἰτίαν τῆς ἰδίας συστάσεως. διαιροῦσι δὲ καὶ τὴν οὐσίαν εἰς πρώτην καὶ δευτέραν, καὶ τὴν πρώτην εἰς ὕλην καὶ εἶδος. καὶ οὐδ' οὕτως ἡμῖν φανεῖται τὸ αὐθύπαρκτον εὔλογον· τὰ μὲν γὰρ εἴδη ἐξῆπται τῶν γενῶν – ὥστε πῶς αὐθύπαρκτα τὰ παρ' ἑτέρων γεννώμενα; –, τὰ δὲ γένη τῶν ἰδεῶν κατὰ τὸν Πλάτωνα. τὸ δ' ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους τὴν σύστασιν εἰληχὸς ἄτομον πῶς αὐθύπαρκτον; ᾧ γε δὴ μήτηρ ὕλη καὶ τιθηνός, ὅρος δὲ τὸ εἶδος, μεταβάλλον καὶ ἐν διηνεκεῖ ῥύσει τυγχάνον δεῖται ἀεὶ τῆς συνιστώσης αἰτίας καὶ τὸ ἀπορρέον ἀνυφαινούσης. μή τί γε οὖν τὸ εἶδος αὐθύπαρκτον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔνυλον ὂν δεῖταί τινος ἕδρας εἰς ὕπαρξιν; καὶ οὐκ ἀγνοῶ ὡς τῶν φιλοσόφων ἔνιοι ἀπόλυτον τοῦτο τιθέασι· πλήν, ὅπως ἂν ἔχοι,

7 **P** 97ᵛ–98ᵛ **b**⁸ 3ᵛ–5ʳ (**g** 5ᵛ–7ᵛ) ‖ 2 cf. Ioh. Damasc. Dial. 57–58 (*α'* 6–7); Anast. Ant. Expl. fid. PG 89, 1401 A; Ps.-Arch. Cat. 3, 12–13 ‖ 15 *μήτηρ*] Pl. Tim. 50 d 3 et 51 a 4–5 | *τιθηνός*] ibid. 49 a 6 et 52 d 5

149 *γραμματικὸς ... γραμματική* scripsi: *-κῷ ... -κῇ* **L**

7 1 tit. *τοῦ σοφωτάτου ψελλοῦ παράφρασις εἰς τὰς δέκα κατηγορίας* (post *ψελλοῦ* ins. s.l. *ἤ* [pro *ἤ*?]) **b**⁸. vide infra ad op. 51 ‖ 2 mg. *περὶ οὐσίας* **b**⁸ ‖ 4 *ἥ* **P b**⁸: corr. Hansen | post *συστησ.* add. *εἴληφεν* Bezobrazov ‖ 5 *εἶναι* om. **b**⁸ ‖ 7 an *ἄλλων* leg.? ‖ 9 *μὴ*] *οὐ* s.l. **P** | *διελοῦσι* **P** ‖ 10 ante *καὶ*² add. *τε* **P** ‖ 11 *ἀνύπαρκτον* **b**⁸ ‖ 13 *γενόμενα* **b**⁸ ‖ 14 *τὴν – εἰληχὸς* om. **b**⁸ ‖ 15 *μήτηρ ὕλη καὶ τιθηνός*] *ὕλη καὶ τιθηνὸς ἢ ὕλη* **b**⁸ ‖ 16 *συνεστώσης* **P** ‖ 17 *τί*] *τοί* **b**⁸

νοῦν ἐκληρώσατο τὸν γεννήτορα· εἰδὼν γὰρ ὑποστάτης ὁ νοῦς. πῶς οὖν ἡ οὐσία πρᾶγμα αὐθύπαρκτον; πῶς δὲ ὁ πρώτως αὐτὴν ὁρισάμενος, εἴτε Πλάτων εἴτ' Ἀριστοτέλης εἴτε τις Ἀκαδημαϊκὸς ἢ Στωικὸς ἀνήρ, οὐκ εὐθὺς συνεῖδεν ὡς οὐδὲν τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτῷ αἴτιον τῆς ὑπάρξεως γίνεται, ἀλλ' εἰς ἑτέρας αἰτίας τὴν ἀναφορὰν ἔχει, αἳ δὴ ἄλλη ἐπ' ἄλλῃ προκόπτουσαι εἰς τὸν θεὸν ἀποτελευτῶσι; πρῶτον γὰρ πάντων ὁ θεός, μεθ' ὃν ἄλλα ἄλλοις εἰς αἰτιῶν λόγον ἀποκεκλήρωται.

Ὁ μὲν οὖν ἀπορῶν περὶ τοῦ αὐθυπάρκτου τῆς οὐσίας ταῦτ' ἴσως ἐρεῖ, καὶ τὰ πλείω παρῆκεν ὁ λόγος. πῶς δ' ἂν ἡμεῖς πρὸς τοῦτον ἐνσταίημεν καὶ κινδυνεύοντι τῷ ὅρῳ συμπαρασταίημεν; κινδυνεύει δὲ οὐ διὰ τὸν ὁρισάμενον – μάλα γὰρ καλῶς τοῦτον ὡρίσατο –, ἀλλ' ὅτι τοῦ πατρὸς αὐτῷ τελευτήσαντος ὡς ὀρφανὸς οὗτος προπηλακίζεται, οἱ δ' ἐπιτροπεύοντες, δέον αὐτῷ συμμαχεῖν καὶ συνηγορεῖν, οἱ δὲ καὶ διεφθάρκασιν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, εἰς τὴν ἀνυπόστατον κενότητα τοῦτον καταποντώσαντες. τῷ μὲν οὖν Πρωταγορείῳ λόγῳ τῷ περὶ τοῦ μέτρου Θεαίτητος βεβοήθηκε πρὸς τὸν Σωκράτην νεανικῶς ἀντιστάς, τῷ δὲ Πλατωνικῷ τούτῳ εἴτ' Ἀριστοτελικῷ αὐτοὶ τό γε εἰς δύναμιν ἧκον συνεργοὶ φανησόμεθα, τοῦτο πρῶτον τοῖς μεμψαμένοις αἰτιασάμενοι, ὅτι πρὶν ἢ γνῶναι τοῦ αὐθυπάρκτου τὴν σημασίαν, ἔπειτα ἐπέβησαν τῷ ὀνόματι, καὶ ὅτι συμβαῖνον τοῦτ' οὐχ εὑρήκασι τοῖς οἰκείοις ἀναπλασμοῖς, διέγραψαν ὡς μὴ στοιχῆσαν τῷ τῆς φιλοσοφίας κανόνι· αὐθύπαρκτον γὰρ οὗτοι ᾠήθησαν εἶναι ὅ ποτε μὴ ὂν εἶτα γέγονεν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ μὴ παρ' αἰτίας παρήχθη κρείττονος. ἡμεῖς δὲ οὔ φαμεν εἶναι ταύτην τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, ἀλλ' ὃ παρὰ κρείττονος μὲν γένους τὴν ὑπόστασιν εἴληχεν, ἀμέσως δὲ τῆς πρώτης ἀπολαῦσαν αἰτίας ὅλην ἅπαξ τὴν ἐκεῖθεν ἐκλάμπουσαν δύναμιν ἐν ἑαυτῷ συνείληφεν, ὥστε αὐτὸ ἑαυτῷ πρὸς σύστασιν ἐξαρκεῖν.

Καὶ ἵνα γε καθ' ὁδὸν ἡμῖν ὁ λόγος προΐῃ, μᾶλλον δὲ ἵνα μὴ λόγος κενὸς τὸ εἰρημένον ᾖ, ἀλλὰ πράγματι καὶ ἀληθείᾳ δεικνύμενον, ἀρκτέον ἄνωθεν καὶ διαιρετέον μὲν τὴν φύσιν τῶν ὄντων, δεικτέον δὲ ὅπως αἱ κατὰ μικρὸν τῶν πρώτων ὑποβάσεις τὰς φύσεις τῶν γεγονό-

34–35 Pl. Tht. 152 a

20 *γὰρ* om. **P** || 21 *πρῶτος* **b**[8] || 22 *ἀκαδημιακὸς* **b**[8] || 23 *συνοῖδεν* **P** || 25 *ἐπ' ἄλλῃ* om. **b**[8] || 29 *δὲ*] *γὰρ* **b**[8] || 34 *προταγορείῳ* **b**[8] | *τῷ*[2] om. **b**[8] || 35 *δὲ* om. **b**[8] || 36 *πλατονικῷ* **b**[8] || 38 *ἐπεβόησαν* **b**[8] || 39 *ὅτι – εὑρήκασι* Kurtz: *ᾧτινι συμβαῖνον τούτου εὑρήκασι* **P b**[8]: fort. *ὅτι μὴ συμβαῖνον τοῦτο εὑρήκασι* leg. || 41 *ἐφ'*] an *ἀφ'* scribendum? || 42 *αἰτίαν – κρείττονα* **P** || 45 *ἐλλάμπουσαν* **b**[8] | *αὐτῷ* **P**

των ἠλλοίωσαν. εἰ δέ τισι καὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων καὶ τῶν παρὰ τοῖς φιλοσοφωτέροις δοξῶν ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους λόγους συγκαταχρησόμεθα, κακίζειν οὐ χρή· οὐ γὰρ πᾶσα Ἑλληνὶς δόξα διαβέβληται πρὸς ἡμῶν, τινὲς δὲ καὶ συνεργοὶ τοῦ ἡμετέρου τυγχάνουσι δόγματος. ὃ γοῦν ὁ λόγος προδιῳκήσατο, τοῦτο ἐντεῦθεν ἐρῶ.

Θεὸν ἡμεῖς ἁπάντων φαμὲν δημιουργόν. τοῦτον οὖν Ἑλληνικοὶ λόγοι ἓν καὶ τἀγαθὸν ὀνομάζουσιν· ἓν μὲν ὅτι μόνον τῶν ὄντων ἀπόλυτον καὶ ἀσύμπλοκον, ἀγαθὸν δὲ ὅτι τοῦτο τελικώτατον αἴτιον· πάντα γὰρ τἀγαθοῦ δεῖται καὶ οὐδὲν τῆς ἀγαθότητος κρεῖττον εἰς ἡμᾶς ἥκει. οὗτος οὖν ὁ παρ' ἡμῖν μὲν θεὸς ὀνομαζόμενος, παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησιν ἓν λεγόμενος, ἐπὶ τὴν δημιουργίαν τῶν ὄντων ἐλθών, οὐκ εὐθὺς τὰ πλήθη δεδημιούργηκεν οὐδὲ τὰ σώματα ὑπεστήσατο οὐδὲ τὰ ῥέοντα κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὅσα συγγενῆ πως τῇ ἑνοειδεῖ φύσει αὐτοῦ καθέστηκε. τὸ δὲ συγγενὲς θεῷ καί τινα πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιότητα κεκτημένον τὸ ὄν. ὂν δέ φημι τὸ κυρίως, οὐ τὸ μεταβαλλόμενον καὶ ἐν ῥοῇ καὶ ἀπορροῇ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, οὐδὲ τὸ διεστηκὸς καὶ τῇ τοῦ χρόνου τριμερείᾳ συμμεριζόμενον, ἀλλὰ τὸ μετέχον αἰῶνος καὶ κατὰ τὸ εἶναι ἀεὶ καὶ ὁμοῦ γνωριζόμενον καὶ διὰ ταῦτα αἰώνιον ὀνομαζόμενον· οὐ γὰρ δὴ αἰώνιον ὁ θεός, εἰ καὶ ἡ θεολόγος φωνὴ ἐπὶ τῆς ἐκείνου φύσεως κατεχρήσατο τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ προαιώνιον, μεθ' ὃν ὁ αἰών, εἶτα δὴ τὸ αἰώνιον· αἰώνιον γὰρ τὸ μετέχον αἰῶνός ἐστι, τὸ δὲ μετέχον τοῦ μετεχομένου καταδεέστερον. πῶς οὖν αἰώνιον ὁ θεός; οὐ γὰρ ὑπέρκειται αὐτοῦ ὁ αἰών. ἀλλ' ἡμεῖς καταχρώμενοι λέγομεν τὰ κάλλιστα τῶν ὀνομάτων ἐκείνῳ ἀνατιθέντες, ὅς γε δὴ καὶ πολυώνυμός ἐστι δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀνώνυμος, καὶ τὸ θαυμαστόν, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ τὰ χθαμαλώτατα τῶν ὀνομάτων προσμαρτυρεῖ, μετρῶν τοὺς λόγους πρὸς τὴν τῶν ἀκουόντων ἀσθένειαν· 'ἐγὼ' γάρ 'εἰμι' φησίν 'ἡ ζωὴ καὶ τὸ φῶς'. καὶ τῷ Μωυσῇ δὲ ἐντελλόμενος τὴν τοῦ Ἰσραὴλ δημαγωγίαν 'ἐρεῖς', φησί, 'ὅτι ἀπέσταλκέ με ὁ ὤν'. ἀλλ' ὢν ὁ θεός; ἄπαγε τοῦ λόγου· ὑπερβέβηκε γὰρ τοῦτο. ἐκεῖνος δὲ ἕν ἐστι μόνος, ἓν δὲ οὐχ ὡς ἄτομον οὐδὲ ὡς εἶδος ἢ γένος, ἀλλ' ὡς πάντα ἓν καὶ πρὸ πάντων ἓν καί, ὥς πού τις ἔφησε τῶν φιλοσόφων τολμηρῶς ἴσως φθεγξάμενος, 'αὐτός ἐστιν ἡ καταπιοῦσα τὰ πάντα ἁπλότης'. ἀφ' οὗ

58–59 cf. Arist. Eth. Nic. 1094 a ‖ 69–70 e. g. Gen. 21, 33; Is. 26, 4 ‖ 77–78 Io. 11, 25; 8, 12 ‖ 78–79 Ex. 3, 14 ‖ 83 Damasc. De princ. 4, 11–12; 3, 10; cf. Psell. Theol. I 49, 159

52 *φιλοσοφωτάτοις* **b**[8] | *τοῖς ἡμετέροις λόγοις* **b**[8] ‖ 53 *κακίζειν*] *κανονίζειν* **b**[8] ‖ 55 *ὁρῶ* **P** ‖ 56 *φαμεν ἁπάντων* **b**[8] ‖ 64 *τὸ*] *τί* **b**[8] ‖ 72 *αἰώνιος* **b**[8] ‖ 73 *αὐτὸν* **P** ‖ 80 *τούτω* **b**[8]

δὴ πρόεισι πρώτως τὸ ὄν, ὃ δὴ ἀμέσως ἐντυγχάνον τῷ ἑνὶ ὂν μέν ἐστι κατὰ οὐσίαν, ἓν δὲ κατὰ μετοχήν. τοῦτο δὲ καὶ αὐθυπόστατόν ἐστιν, ὅτι μὴ δεῖται διηνεκῶς τῆς ὑφιστώσης αὐτὸ χειρός· ἐκορέσθη δὲ ἅπαξ τῆς ποιητικῆς αἰτίας καὶ ὅλης αὐτῆς καταπολαῦσαν ἀρκεῖ ἑαυτῷ πρὸς τὴν ὕπαρξιν. διὸ καὶ ἀκίνητόν ἐστιν, ὅτι πρώτως τοῦ ἀκινήτου μετέσχεν.

Ὁ μὲν οὖν θεὸς ἤτοι τὸ ἓν οὐκ αὐθυπόστατον· οὐ γάρ φαμεν τὸν θεὸν ἀρκεῖν ἑαυτῷ πρὸς ὑπόστασιν· τὸ γὰρ ἀρκοῦν ἑαυτῷ αὔταρκες μόνον· τὸ δὲ αὔταρκες ἐλλεῖπον πρὸς τὴν μετάδοσιν· ὁ δὲ θεὸς οὐκ αὐτάρκης οὐδὲ πλήρης, ἀλλ' ὑπερπλήρης, καὶ ἀπορρέουσιν ἐξ αὐτοῦ ὥσπερ ἀπὸ κρατῆρος πλησθέντος οἱ τῆς ἀγαθότητος ὀχετοί. οἷς οὖν ὑπερβαίνει τὸ αὔταρκες, ὑπερεκπίπτει καὶ τὸ αὐθύπαρκτον. ἓν οὖν πρῶτον, εἶτα ὄν, ὃ δὴ καὶ αὐθύπαρκτον ὁ λόγος ἐγνώρισε, μεθ' ἃ τρίτον τὸ αὐτοκίνητον. ὅρα μοι δὲ τὴν ὑπόβασιν καὶ θαυμάσεις τοὺς λόγους τῶν γεγονότων· ὥσπερ γὰρ τὸ ὂν ὑποβεβηκὸς τὸ ἓν ἄλλο τι παρ' ἐκεῖνο γέγονεν, οὕτω δὴ τὸ αὐτοκίνητον μετὰ τὸ ὂν γεγονὸς οὐκέτι μεμένηκεν ὥσπερ ἐκεῖνο ἀκίνητον, ἀλλ' ὑπέμεινε κίνησιν, ἐπειδὴ ἐν ἑαυτῷ ὡσανεὶ τὴν πηγὴν τοῦ κινεῖσθαι εἴληχε, καὶ ἅπαξ κινηθὲν οὐ δεῖται ἐς ἀεὶ τοῦ κινοῦντος. διὰ ταῦτα αὐτοκίνητον τοῦτο λέγεται, οἷον τὸ ἐν ἑαυτῷ ἔχον τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως. ὁ δὲ Πλάτων ἑτέρως ἑφερμηνεύει τὸ αὐτοκίνητον τῇ ψυχῇ· οὗτος γὰρ ὁ ἀνὴρ προσρήματά τινα ἐτίθει τοῖς ἀιδίοις, τὸ ὡσαύτως ἔχον καὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ αὐτοόν· τὴν γὰρ ἰδέαν τοῦ καλοῦ καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτην ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ ὡσαύτως ἔχοντα ἐκάλει καὶ αὐτὰ καὶ αὐτοόντα, ὥσπερ Ἀριστοτέλης τὸ οὕτως ἔχον ὅπερ ὂν ὠνόμασεν. ἐπεὶ οὖν Πλάτων μέσην ἐτίθετο τὴν ψυχὴν τοῦ ταὐτοῦ καὶ θατέρου καὶ τῶν μὲν πρώτων εἰδῶν δευτέραν, τῶν δὲ μεριστῶν ὑπερκειμένην, αὐτοκίνητον ταύτην ὠνόμασε· καθὸ μὲν γὰρ ὅλως κινεῖται, τοῖς μεριστοῖς ἀπείκασται, καθὸ δὲ οὐ πάντῃ μεμέρισται καὶ διέστηκε, τοῖς αὐτοοῦσιν ᾠκείωται. μετὰ δὲ τὴν ψυχὴν ὁ σύμπας κόσμος, ὃν οὐρανὸν Ἑλλήνων παῖδές φασιν. ὅρα δὲ κἀνταῦθά μοι τὴν ὑπόβασιν· οὗτος γὰρ καὶ μεριστὸς πάντῃ καὶ διάστατος καὶ κινητὸς μόνον, ἐπεὶ δὲ προσεχής ἐστι τῇ ψυχῇ, καὶ αὐτοκίνητος.

103–105 cf. Tim. 29 a ‖ **108** *ὅπερ ὂν*] cf. Arist. Phys. 186 a 33 sqq. ‖ **108–109** Pl. Tim. 35 a 1–4

85 ante *οὐσίαν* add. *τὴν* **b**^{8} ‖ **86** *διηνεκῶς* om. **b**^{8} | *ὑφεστώσης* **b**^{8} ‖ **91** *ἑαυτῷ* post *ὑπόστασιν* trsp. **b**^{8} | ante *ὑπόστ.* add. *τὴν* **b**^{8} ‖ **109** *ταὐτοῦ*] *αὐτοῦ* **b**^{8} ‖ **110** *ὠνόμαζε* **P** ‖ **115** *προσεχές* ut vid. (comp.) **P**

Ταῦτα δὲ πάντα διηριθμησάμην ὁμοῦ μὲν ὑμᾶς εἰς πολυμάθειαν ἄγων, ὁμοῦ δὲ καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς δόξαις ποιούμενος ἐντριβεῖς. καὶ οἶδα ὡς ἐνίαις γε τούτων ἀντιπεσεῖται τὰ ἡμέτερα δόγματα. ἐγὼ γὰρ οὐχ ὥστε τούτων ἐκεῖνα ἀνταλλάξασθαι διεσπούδασα πρὸς ὑμᾶς – μαινοίμην γὰρ ἄν –, ἀλλ' ἵνα τούτοις μὲν ἦτε προσκείμενοι, ἐκείνων δὲ μόνον τὴν εἴδησιν ἔχητε. εἰ δέ πῃ καὶ συνεργοῖεν ὑμῖν πρὸς τὸν ἀληθῆ λόγον διακινδυνεύοντα, καὶ χρήσασθε. ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τῆς ἀληθείας λόγος ἀναμεινάτω καὶ ὅπῃ οὗτος τῷ θύραθεν βεβοήθηται. ἀλλὰ μὴ ἐλαίῳ Ἑλληνικῷ λιπανθείημεν μηδ' ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς σύμμαχον τὸν Ἰόλεων σχοίημεν ἐν οἷς ἐκεῖνος πρὸς τὸν καρκίνον διηγωνίζετο.

Τῷ δὲ περὶ τοῦ αὐθυπάρκτου ἔτι προσδιατρίψωμεν· τῶν γὰρ φιλοσόφων ἄλλων ἄλλως κατατεμόντων τὰ ὄντα, καὶ τῶν μὲν πέντε γένεσιν ἀφορισάντων, τῶν δὲ ἐλάττοσι τούτων, τῶν δὲ τριπλασίοσιν, ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης τῷ Πυθαγορείῳ Ἀρχύτᾳ ἑπόμενος δέκα γένη τῶν ὄντων θεωρήσας ἐδίδαξεν, οὔτε ὡς ἀπὸ γένους εἰς εἴδη διελόμενος – πῶς γὰρ ἂν εἶεν γενικώτατα, εἰ γένος ἔχοιεν ὑπερκείμενον; – οὔτε κατὰ ψιλὴν ἀπαρίθμησιν ἀπ' ἀλλήλων ποιησάμενος, ἀλλὰ κατὰ στρατηγικὴν τέχνην διαλαβὼν ταῦτα καὶ καταστήσας. ἐκείνη γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις ὃν μὲν σατράπην τίθεται, ὃν δὲ ἑκατοντάρχην ἢ δεκάρχην ἢ μοιρηγέτην ἢ ἰλάρχην, ἄλλον δὲ τοῦ ἱππικοῦ προηγούμενον καὶ ἕτερον δὲ τοῦ πεζοῦ προϊστάμενον· εἶτα τούτους τάξασα ὡς πρώτας ἀρχάς, ὑφ' ἑκάστῃ τῶν ἀρχῶν πρώτας καὶ δευτέρας δυνάμεις τίθησι πελταστάς, αἰχμοφόρους, ξιφηφόρους, ἀσπιδηφόρους, καὶ καθ' ἕκαστον ὑποβαίνουσα εἰς αὐτὸν καταλήγει τὸν ὑδροφόρον ἢ ξυλοφόρον, οὓς δὴ νῦν τῇ Λατίνων γλώττῃ κούρσωρας ὀνομάζουσι. κατὰ γοῦν ταύτην τὴν τέχνην καὶ Ἀριστοτέλης τὰ μὲν δέκα γένη τῶν ὄντων ὡς ἀρχὰς δέκα διετυπώσατο· ὑφ' ἕκαστον δὲ γένος γένη τινὰ καὶ εἴδη καὶ ἄτομα ὥσπερ τινὰς δυνάμεις ὑπέταξε. πλὴν ἐπὶ μὲν τῶν πολέμων αἱ πρῶται ἀρχαὶ οὐ λόγῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ πράγματι ἀπ' ἀλλήλων δι-

125 cf. Ps. 140, 6 ‖ **125–126** cf. Apoll. Bibl. II 5, 2 ‖ **130–131** Arist. sc. Cat. | Ps.-Arch. Cat. 4, 19–33

119 *τὰ* om. **b**^{8} ‖ **120** *ἐσπούδασα* **b**^{8} ‖ **122** *μόνων* **P** | *ἤδησιν* **b**^{8} | *πῃ*] *που* **P** | *ἡμῖν* **P** ‖ **123** *χρήσεσθε* **P b**^{8}: corr. Hansen ‖ **124** *ὅπως* **P** ‖ **126** *ἰόλεον* **b**^{8} ‖ **127** *τοῦ*] *τῆς* **P** | *ἔτι* om. **b**^{8} ‖ **128** *ἄλλων*] utrum *-ον* an *-α* incertum **b**^{8} | *ἄλλως*] *-ων* **P** | *κατατεμνόντων* **b**^{8} ‖ **129** post *ἀφορισάντων* add. *τὰ ὄντα* **P** ‖ **130** *πυθαγορίω ἀρχίτα* **b**^{8} ‖ **131** *εἰς εἴδη* om. **P** ‖ **134–135** *ἐκεῖνοι … τίθενται* **P** ‖ **135** *σατράπην*] immo *στρατάρχην* (cf. 148) vel *στρατηλάτην* (cf. 147) ‖ **136** *ἱλάρχην* **b**^{8} ‖ **137** *πρώτας*] *πρὸς τὰς* **P** ‖ **141** *λαττίνων* **b**^{8} ‖ **145** *αἱ πρῶται ἀρχαὶ* om. **b**^{8} | *μόνον* **b**^{8}

ἤρηνται, καὶ ὁ μὲν στρατοπεδάρχης ταύτας ἔχων τὰς δυνάμεις τόνδε τὸν λόφον περιπολεῖ, ὁ δὲ στρατηλάτης ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, εἰ τύχοι, κέρους ἐφέστηκε, καὶ πρὸς τὸ πονοῦν μέρος ὁ στρατάρχης ἐπιδεδράμηκε, καὶ ἄλλος ἀλλαχόσε οἱ παραγίνεται ὡς ἡ χρεία καλεῖ. τὰ δὲ δέκα γένη οὐχ οὕτως ἀπ' ἀλλήλων διεστήκασιν, οὐδ' ἐνταῦθα μὲν ἡ οὐσία ἐστὶ γυμνὴ ποσότητος καὶ ποιότητος καὶ τῶν ἄλλων γενῶν, ἐκεῖσε δὲ τὸ ποσὸν ἄτερ οὐσίας, κἀκεῖ τὸ ποιὸν καὶ τἆλλα καθ' ἑαυτὸ ἕκαστον, ἀλλ' ὁ μὲν λόγος κατ' ἐπίνοιαν καθ' ἑαυτὴν μὲν ὁρᾷ τὴν οὐσίαν, καθ' ἑαυτὸ δὲ ὥσπερ τῶν ἄλλων ἕκαστον· οὐ μὴν οὕτως ἔχει ἐπὶ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τὰ ἐννέα γένη καθ' ἑαυτὰ εἶναι μὴ δυνάμενα τῇ οὐσίᾳ ὑποβεβήκασι, μόνη δὲ αὕτη ἑτέρων οὐκ ἐπιδεῖται εἰς ὕπαρξιν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ οὐσία ἀπὸ τοῦ ὀνόματος μετεσχημάτισται καὶ τὰ ἐνταῦθα ὄντα, ἅπερ οὐσίαν φαμέν, ἰνδάλματα τοῦ πρώτου ὄντος ἐστί, τὸ δὲ πρώτως ὂν αὐθυπόστατον ὁ λόγος ἐγνώρισε, διὰ τοῦτο καὶ τὰ πρὸς ἐκεῖνο ἀπεικασμένα αὐθυπόστατά εἰσι τρόπον τινά. ἀλλ' ὅσα μὲν συνεγγίζει αὐτῷ, οἷον νόες, ψυχαί, ἐκεῖνα δὴ καὶ εἰς τὸ παντελὲς ἑαυτοῖς ἐξαρκεῖ· ὅσα δὲ πλέον ἀφέστηκεν, ὥσπερ τὰ σώματα ταῦτα, ἔστ' ἂν μένῃ, ἑαυτοῖς ἐξαρκοῦσι πρὸς ὕπαρξιν, ἐπεὶ δὲ πόρρω τυγχάνει τοῦ ὄντος, ἀμενηνά πώς εἰσι καὶ ταχὺ διαπίπτει καὶ ἀπόλλυται. εἰ μὲν οὖν τὸ αὐθυπόστατον ἐπὶ ταύτης λήψῃ τῆς σημασίας, ὥσπερ ἐγὼ ἐθεώρησα, ἀνεπίληπτος ὁ ὅρος ἐστίν, εἰ δ' ὥσπερ ἐπὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀπογεννήσεως, πολὺ τούτῳ τὸ ἐπιλήψιμον· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ⟨ἀν⟩αίτιον, ἀλλ' ἀτμοὶ μὲν ἀπὸ γῆς ὑγρανθείσης εἶτα θαλφθείσης ὑπὸ ἡλίου, νέφη δὲ ἐξ ἀτμῶν, ὑετοὶ δὲ ἀπὸ νεφῶν, καὶ τὸ εἶδος ἀπὸ τοῦ σπέρματος, τὸ δὲ σπέρμα ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος, ὁ δὲ γεννήσας ἐκ τοῦ πατρός, καὶ οὕτως ἀφ' ἑτέρου χωρῶν πρὸς ἕτερον οὐκ ἂν σταίης πρὶν ἂν εἰς τὴν προτέραν ἀρχὴν ἀναβῇς. οὐδὲν οὖν τῶν ὄντων αὐθυπόστατον ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν γέννησιν ἔχον. αὐθυποστάτους δέ φαμεν τὰς οὐσίας οὐχ ὅτι μὴ παρ' ἑτέρου παρήχθησαν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ κρειττόνων αἰτίων παραχθεῖσαι ἀρκοῦσιν ἑαυταῖς πρὸς τὴν ὕπαρξιν. ἐβουλόμην καὶ τὸν λόγον τῆς προσθήκης εἰπεῖν· 'πρᾶγμα' γάρ φησιν 'αὐθύπαρκτον μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν'. δοκεῖ γὰρ ἐκ περιττοῦ

176–177 cf. ad 2

147 *τύχη* **b**^{8} ‖ 149 *οἱ* om. **b**^{8} | *καλοίη* **b**^{8} ‖ 152 post *δὲ* add. *καὶ* **P** ‖ 156 *ἐπιβεβήκασι* **P b**^{8}: corr. Kurtz ‖ 157 *ἐπεὶ* **P** | *ὀνόματος*] immo *ὄντος* ut vid. ‖ 158 *οὐσία* **b**^{8} ‖ 163 *μένῃ* scripsi: *μὲν ἢ* **P b**^{8} ‖ 167 *ἐπιγεννήσεως* **P** ‖ 168 *ἀναίτιον* Kurtz: *αἴτιον* **P b**^{8} ‖ 169 *ἀτμῶν*] *αὐτῶν* **P** ‖ 173 *αὐθυπόστατον* **P** ‖ 174 *τὰς οὐσίας* ex *τὴν οὐσίαν* correctum **P** | *ἑτέρων* **P** | *προήχθησαν* **b**^{8}

τοῖς πολλοῖς προσκεῖσθαι ὡς ἀρκοῦντος τοῦ 'αὐθυπάρκτου'. ἐπεὶ δὲ πολὺ ἐντεῦθεν ὁρῶ τὸ ῥεῦμα τοῦ λόγου, ὑμῖν δὲ ἡ δύναμις πρὸς τὸ ἀντιβαίνειν ἀπώκνησε, μικρόν τι ἐπὶ τῆς ἠόνος ἀναπαυσάμενοι, αὖθις ἐπαφήσομεν εἰς τὸ πέλαγος.

8

Περὶ φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων ποιοτήτων καὶ περὶ ἕξεως καὶ διαθέσεως

Τῶν ποιοτήτων, περὶ ὧν μαθεῖν ἀκριβέστερον ἐδεήθης, αἱ μέν εἰσι φυσικαί, αἱ δὲ ἐπίκτητοι, φυσικαὶ μὲν αἱ κατὰ φύσιν ἐγγενόμεναι καὶ ἀεὶ ἐνοῦσαι, ἐπίκτητοι δὲ αἱ ἔξωθεν ἀποτελούμεναι καὶ δυνάμεναι ἀποβάλλεσθαι. καὶ τούτων μὲν ἔστωσαν αἱ ἕξεις καὶ διαθέσεις τῷ πολυχρονιωτέρῳ καὶ ὀλιγοχρονιωτέρῳ καὶ δυσαποβλήτῳ καὶ εὐαποβλήτῳ διαφέρουσαι· τῶν δὲ φυσικῶν ποιοτήτων αἱ μὲν ἔστωσαν κατὰ τὸ δυνάμει, αἱ δὲ κατὰ τὸ ἐνεργείᾳ. αἱ μὲν κατὰ τὸ δυνάμει καθ' ἃς ἐπιτήδειοι πρός τι λεγόμεθα, τῶν δὲ κατ' ἐνέργειαν τὸ μὲν διὰ βάθους, ὅπερ κατὰ τὰς παθητικὰς ποιότητας ὑπάρχει, τὸ δὲ ἐπιπολῆς ἔσται. παθητικὴ δὲ ποιότης διχῶς λέγεται, ἢ ἀπὸ τοῦ πάθος ἐμποιεῖν τοῖς αἰσθανομένοις ἢ ἀπὸ τοῦ αὐτὰς ἀπὸ πάθους ἐγγίνεσθαι, οἷον γλυκύτης καὶ θερμότης καὶ λευκότης καὶ τὰ τούτοις συγγενῆ· ἀπὸ πάθους δέ φημι ἐγγίνεσθαι, καθὸ 'αἰσχυνθείς τις ἐρυθρὸς ἐγένετο καὶ φοβηθεὶς ὠχρός'.

Τῶν δὲ ἕξεων καὶ διαθέσεων οὐχ ὡς δύο εἰδῶν ἀκούειν χρὴ διαφοραῖς εἰδοποιοῖς διωρισμένων, ἀλλ' ὡς ὁ ἀρτίτοκος πρὸς τὸν ἀκμάζοντα διενήνοχεν. ὁ γὰρ λόγος εἷς ἐπ' ἀμφοτέρων, ὅτι τὸ λευκὸν χρῶμά ἐστι διακριτικὸν ὄψεως, κἄν τε κατὰ ἕξιν ᾖ κἄν τε κατὰ διάθεσιν. ἀλλ' οὐδὲ ἀριθμῷ διαφέρει ἀλλήλων, ὥσπερ Σωκράτης Πλάτωνος· οὐδὲ⟨ν⟩ γὰρ ἰδιάζον πλῆθος συνδραμὸν τὴν κατὰ ἀριθμὸν διάστασιν ἀπειργάσατο· ἀλλὰ χρόνῳ διαφέρει καὶ τῷ μονιμωτέρῳ ἢ μή. καὶ ἕξεως μὲν παράδειγμα αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι καὶ μᾶλλον αἱ ἀρεταί, διότι κατὰ

8 M 174^r–175^r (**E** 276^r–278^r **e**^{1} 122^r–123^r **a**^{1} 184^r–185^v **m**^{5} 435^v–437^v) || 1-15 cf. Simpl. in Cat. 228,19–32 || 14-15 Arist. Cat. 9 b 13–14 || 16-27 *ἐπιστήμην*] cf. Simpl. in Cat. 229,12–34

179 *ἡμῖν* **P** || 180 *ἐπαναπαυσάμενοι* **P**

8 20 *οὐδὲν*] *οὐδὲ* **M**: sec. Simpl. correxi || 23 *παράδειγμα* **m**^{5} (et Simpl.): *παραδείγματα* **M**, cett.

πᾶσαν ἐνέργειαν ταύταις χρώμεθα. 'τῶν δυσκινήτων' δέ φησιν ὁ Ἀριστοτέλης 'τὴν ἐπιστήμην, ἐὰν καὶ μετρίως τις ἐπιστήμην λάβῃ', τοῦ 'μετρίως' οὐ τὸ ἐπιπόλαιον δηλοῦντος, ἀλλ' εἴη ἂν τὸ 'μετρίως' ἴσον τῷ 'μετρίαν οὖσαν ἐπιστήμην'. διαθέσεως δὲ παράδειγμα τίθησιν ὁ φιλόσοφος τὴν ἐπίκτητον θερμότητα, ὡσαύτως καὶ ψῦξιν. καὶ ἡ νόσος δὲ καὶ ἡ ὑγεία εὐκίνητα· ταχὺ γὰρ καὶ ταῦτα μεταβάλλει ἐπὶ τὸ ἐναντίον, εἰ μή τις διὰ χρόνου πλῆθος φυσιωθείη ἐν τούτοις, τῆς τε νόσου ἀνιάτου γενομένης καὶ τῆς ὑγείας δυσαποβλήτου. ὅλως δὲ αἱ μόνιμοι ποιότητες ἕξεις εἰσίν.

Εἰπὼν δὲ 'ἓν εἶδος ποιότητος' ὁ φιλόσοφος οὐχ ἓν ἐπήγαγεν, ἀλλὰ δύο, τήν τε ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν, ὅτι τὸ ἓν εἶδος τὴν διάθεσιν λαμβάνει, ὑφ' ὃ τάττει τὴν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ὁμώνυμον τῷ κοινῷ, ὥσπερ ὑπὸ τὴν κοινὴν δικαιοσύνην ἥ τε μερικωτέρα δικαιοσύνη τέτακται καὶ ἡ ὁσιότης.

Τινὲς δὲ τῶν ἐξηγητῶν οὕτω διωρίκασι τὰς φωνάς, ὡς τῶν ἐν τοῖς σώμασι τὰ μὲν εὐκίνητα πάθη εἶναι, τὰ δὲ δυσκίνητα παθητικὰς ποιότητας, τῶν δὲ ἐν τῇ ψυχῇ ἐπικτήτων ποιοτήτων τὰ μὲν εὐκίνητα διαθέσεις, ἕξεις δὲ εἶναι τὰ δυσκίνητα. μᾶλλον δὲ οὕτω χρὴ διορίζειν, ὅτι κινήσει καὶ ἀλλοιώσει καὶ ἐκστάσει τοῦ ὑποκειμένου τὸ πάθος χαρακτηρίζεται, καὶ ἡ παθητικὴ ποιότης παραπλησίως, ὅταν ἡ κίνησις ἡ παθητικὴ δυσαπάλλακτος ὑπάρχῃ· εἰ μέντοι ὅρῳ καὶ πέρατι τοῦ εἴδους ἤδη κατέχεται καὶ τῆς κατὰ κίνησιν ἀνωμαλίας καὶ ἑτεροιώσεως πάντῃ κεχώρισται, διάθεσίς ἐστιν. ὁδὸς μὲν γάρ ἐστιν ἐπὶ τὸν λόγον εἴ τις ἄλλη κίνησις καὶ ἡ παθητική· ἐπειδὰν δὲ ἔλθῃ εἰς τὸ εἶδος, ἵσταται καὶ παύεται πάσχον τε καὶ ἀλλοιούμενον. οὕτως οὖν ἡ αὐτὴ θερμότης, ὅταν μὲν ἐν τῷ ἀλλοιοῦσθαι μεταβάλῃ, φανεῖται πάθος ἢ παθητικὴ ποιότης· ὅταν δὲ στῇ κατὰ τὸ εἶδος τῆς θερμότητος καὶ ψύξεως, ὁρίζεται ἐν τῷ τῆς διαθέσεως εἴδει. καὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ φυσικῶν παθῶν τὰ μὲν πάθη, τὰ δὲ παθητικαὶ ποιότητες· καὶ οὐ δεῖ τῆς ψυχῆς ἐξοικίζειν ταύτας. ὥστε αἱ μὲν θερμάνσεις καὶ καταψύξεις, ὡς ἐν κινήσει φερόμεναι, πάθη καὶ παθητικαὶ ποιότητες, τὸ δὲ θερμὸν καὶ ψυχρὸν τὰ ἐπίκτητα ἕξεις καὶ διαθέσεις. ὁ δέ γε Πορφύριος τοῦ μὲν ἔχοντος σώματος τὴν θερμότητα καὶ ἐπάγοντος ἄλλῳ τὸ θερμαίνεσθαι αὐτὸ δὴ τοῦτο, τὸ θερμόν, διάθεσιν ὀνομάζει, τοῦ δὲ θερμαινο-

24–25 Arist. Cat. 8 b 29–31 || 27–32 cf. Simpl. in Cat. 230,16–24 || 33 *Εἰπὼν*] Cat. 8 b 26–27 || 33–37 cf. Simpl. in Cat. 231,20–24 || 38–59 cf. Simpl. in Cat. 234,3–235, 1 || 55 Porph. in Cat. 132,14–18

44 *εἰ*] *ᾗ* Simpl. || 46–47 *εἴ τις*] *ἥ τε* Simpl. || 49 *μεταβάλλῃ* Simpl.

μένου ὡς μὴ δύνασθαι ἄλλο θερμᾶναι πάθος. ὥστε πάθους μέν ἐστιν ἐπίτασις ἡ διάθεσις, ἐπίτασις δὲ διαθέσεως ἡ ἕξις.

Ἔστι δὲ ἡ μὲν γενικὴ διάθεσις, ἡ δὲ εἰδική, καὶ ἡ μὲν εὐκίνητος, ἡ κατὰ τὸ εἶδος θεωρουμένη, ἡ δὲ γενικὴ καὶ ταῖς δυσκινήτοις ὑπάρχει καὶ ταῖς εὐκινήτοις. δυσκίνητος δὲ ἀρετὴ λέγεται νῦν ἡ τελεία καὶ ἀπηρτισμένη τοῖς ὅλοις. καὶ τῆς θερμότητος διχῶς λεγομένης, τῆς μὲν συμφύτου, τῆς δὲ ἐπικτήτου, εὐκίνητον θερμότητα ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἐπίκτητον καλεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ψύξεως. οὔτε γὰρ τὴν τοῦ πυρὸς θερμότητα οὔτε τὴν τῆς χιόνος ψυχρότητα ὑποληψόμεθα ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὴν τοῦ ὕδατος ἢ ἄλλου σώματος μεταβολὴν εἰς ἀμφότερα ταῦτα.

Ἡ τοίνυν ἕξις οὐκ ἄλλη τίς ἐστι τῆς διαθέσεως πλὴν τῷ προσειληφέναι τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον. ἡ δὲ φυσικὴ ἐπιτηδειότης διττή ἐστιν, ἡ μὲν ἁπλῆ, ἡ δὲ κατὰ προκοπήν τινα θεωρουμένη, ἣν ἐν τῷ λόγῳ ὁ Ἀριστοτέλης παρέλαβεν. εἰπὼν δὲ ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ λόγῳ τῆς ποιότητος 'ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν', τοῦτό φησιν, ὅτι μὴ κεῖνται πάσαις ταῖς ποιότησιν ὀνόματα ὡς ἐπὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, καὶ ἐπὶ τῆς συνηθείας μὴ ἐχούσης ἐν χρήσει τὸ ἕτερον, ὡς ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἐναρέτου. ἔστι δὲ ὅπου τῇ μὲν ἕξει κεῖται ὄνομα, ὡς τῇ ἀρετῇ, τῷ ⟨δὲ⟩ κατ' αὐτὴν ποιῷ οὐκέτι. ἐπὶ ἐνίων δὲ καὶ παραλλάττουσιν αἱ τῶν ὀνομάτων σημασίαι· ὁ γὰρ δίκαιος κατὰ μὲν τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς δίκης παρωνόμασται, κατὰ δὲ τὰ πράγματα ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης.

9

Περὶ τῶν πρός τι καὶ σχήματος καὶ χρώματος καὶ μορφῆς καὶ περὶ δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας

Τοῦ Πλάτωνος ὁρισαμένου τὰ πρός τι καὶ εἰρηκότος ὅτι 'αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται', ἐρωτᾷς τίς ὁ ἀντεπενεχθεὶς περὶ τούτων

60–68 cf. Simpl. in Cat. 236, 34–237, 24 || 64 Cat. 8 b 35–36 || 69–70 Simpl. in Cat. 238, 34–239, 1 || 70–72 cf. Simpl. in Cat. 242, 7–10 || 72 *εἰπὼν*] Cat. 10 a 28–29 || 72–79 cf. Simpl. in Cat. 264, 20–29

9 M 175^{r}–176^{r} (**E** 278^{r}–281^{r} **e**^{1} 123^{r}–124^{v} **a**^{1} 185^{v}–187^{v} **m**^{5} 437^{v}–439^{r}) || 3 *Πλάτωνος*] sc. apud Arist. Cat. 6 a 36–37

60 *ἰδική* **M**: sec. Simpl. correxi || 71 *ἁπλῶς* Simpl. || 74 *καὶ*] *ἢ* Simpl. | *ἐπὶ* fort. delendum || 75 *συνηθείας* scripsi: *συνήθους τῆς* **M** || 77 *δὲ* e Simpl. addidi || 78 *σημασίαι* sec. Simpl. scripsi: *οὐσίαι* **M**

9 4 *ἐστὶν* sec. Arist. scripsi (cf. l. 10): *εἰσὶν* **M**

ὅρος τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι 'ἐστὶ τὰ πρός τι οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν', καὶ τίς ἡ διαφορὰ τοῖν δυοῖν τούτοιν ὅροιν, καὶ διὰ τί τοῦ πρώτου ὁρισμοῦ καλῶς ἔχοντος τὸν δεύτερον ὁ φιλόσοφος ἀντεπήνεγκε.

Φημὶ γοῦν ὅτι πολὺ τὸ διάφορον τοῦ λέγεσθαι καὶ τοῦ εἶναι. ὁ μὲν οὖν Πλάτων 'αὐτά' φησιν 'ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται', ὁ δὲ Ἀριστοτέλης 'οἷς τὸ εἶναι' φησί 'ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν', οὐκέτι τὸ λέγεσθαι πρὸς ἕτερον, ἀλλὰ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ἀποδιδούς. τὸ μὲν γὰρ λέγεσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν οὐ δηλοῖ, τὸ δὲ εἶναι πρὸς ἕτερον αὐτὴν τὴν οὐσίαν παρίστησι· καὶ τὸ μὲν λέγεσθαι καὶ μέρεσί τισι τῶν οὐσιῶν συμβέβηκε, τὸ δὲ εἶναι τοῖς πρός τι μόνοις. διὸ ἡ κεφαλὴ λέγεται μέν τινος, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστι τὸ εἶναι αὐτῆς ἐν σχέσει τοῦ πρὸς ὃ λέγεται, οὐκ ἂν εἴη τῶν πρός τι ἡ κεφαλή. εἰ γὰρ καὶ ἄλλων λέγεται, ἀλλὰ πρῶτόν ἐστι καθ' ἑαυτήν· τὰ δὲ πρός τι οὐκ ὄντα τι ἄλλο καθ' αὑτά, ἔπειτα πρός τι λέγεται, ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶναι ἐν τούτῳ ἔχει, ἐν τῷ πρὸς ἕτερόν πως ἔχειν. ἡ δὲ κεφαλὴ ὡς μὲν οὐσία καθ' αὑτὴν οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, ὡς δὲ μέρος πρὸς ὅλον ἔχει τὸ εἶναι· τὸ γὰρ μέρος ὅλου μέρος καὶ τὸ ὅλον μερῶν ὅλον. ἡ μὲν γὰρ οὐσία ὡς καθ' αὑτὸ οὖσα ἀποδέδοται, τὰ δὲ πρός τι κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον ἀπόνευσιν τὸ εἶναι ἔχει. οὐδεμία ἄρα οὐσία τῶν πρός τι εἴη. ἀπορίαν οὖν εἶχε, πῶς τινες οὐσίαι δοκοῦσι τῶν πρός τι· ἡ γὰρ χεὶρ οὐσία οὖσα τινὸς λέγεται χείρ, καὶ ὁ πούς τινὸς πούς, τὰ δὲ τινὸς λεγόμενα τῶν πρός τι ἐδόκει. ἀνάγκη οὖν ἦν ἢ τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν μὴ λέγειν οὐσίας, ὅπερ ἄτοπον, ἢ τὸν ἀποδεδομένον τῶν πρός τι λόγον ἐπανορθῶσαι τὸν 'ὅσα ἑτέρων εἶναι λέγεται, ταῦτα' εἰπόντα 'πρός τι'.

Αὐτὸς δὲ καθολικώτερον ποιῶν τὸν λόγον περὶ πάσης οὐσίας ζητεῖ εἰ ἔστι τῶν πρός τι, τῆς τε πρώτης καὶ τῆς δευτέρας καὶ τῶν ἐν ταύταις μερῶν. καὶ τὴν μὲν πρώτην καὶ ἄτομον οὐσίαν καὶ τὰ ταύτης μέρη ἐναργῶς φησι μὴ λέγεσθαι τῶν πρός τι κατὰ τὸν ἀποδοθέντα ἤδη τῶν πρός τι ὁρισμόν. 'ὁ γὰρ ἄτομός' φησιν 'ἄνθρωπος, ἤτοι ὁ τὶς ἄνθρωπος, οὐ λέγεται τινός τις ἄνθρωπος.' τί ἔστι τὸ 'οὐ λέγεται τινός τις ἄνθρωπος'; μᾶλλον γὰρ εἰ τῶν πρός τι ἦν ὁ τὶς ἄνθρωπος, οὕτως ἔμελλε λέγεσθαι 'ὁ τὶς ἄνθρωπος τινός τις ἄνθρωπος'. ἀλλ' ἦν ἀδολεσχία ἐν τῇ περιόδῳ δὶς τοῦ 'τὶς' προκειμένου· τὸ γοῦν 'οὐ λέγεται'

5-6 Cat. 8 a 31–32 || **22-35** cf. Simpl. in Cat. 197,4–20 || **34** *φησιν*] Cat. 8 a 16–17

16 *ἐπεὶ δὲ* Wk.: *ἐπειδὴ* **M** || **38** *προκειμένου* **Ea**[1]**m**[5]: *προσκ.* **Me**[1]

ἀντὶ τοῦ μὴ προσηκόντως λέγεσθαι λέγεται. εἰ γοῦν ἦν τῶν πρός τι ἡ ἄτομος οὐσία, οὕτως ἂν ἀπεδόθη· ἐπεὶ δὲ οὐ χρὴ οὕτως ἀποδίδοσθαι διὰ τὴν παλιλλογίαν, οὐκ ἔστι τῶν πρός τι. τὰ γὰρ ἄτομα ταύτῃ διαφέρει τῶν κοινῶν ἐν τῇ κατηγορίᾳ, καθ' ὅσον προστίθεται αὐτοῖς τὸ τί, τὸ ἓν ἀριθμῷ. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ τὸ μέρος τῆς πρώτης οὐσίας λεχθείη τινός· οὕτως γὰρ κἀνταῦθα ὀφείλει εἰρῆσθαι 'ἡ τὶς χεὶρ τινός τις χείρ', καὶ ἔστιν αὖθις παλιλλογία καὶ σολοικοφανὴς ἡ περίοδος. ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπὶ μὲν τῶν ὅλων πάλιν διαφαίνεται τὸ μὴ εἶναι πρός τι. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρωπος· οὐσίαν γὰρ ἔχει καθ' ἑαυτόν· ὡς δὲ καὶ ὁ βοῦς καὶ τὸ ξύλον. εἰ μέντοι τὸν ἀγρὸν οὐσίαν ὄντα τινὸς εἶναι φαμέν, οὐ καθὸ ἔστιν ἀποδίδομεν, ἀλλὰ καθὸ συμβέβηκεν αὐτῷ κτήματι εἶναι. 'ἐπ' ἐνίων δέ' φησι 'τῶν δευτέρων οὐσιῶν', τουτέστιν ἐπὶ τῶν μερῶν, 'ἔχει ἀμφισβήτησιν.' τὰ μὲν γὰρ ἄτομα μέρη ἀπέδειξε μὴ ὄντα πρός τι διὰ τὸ μὴ λέγεσθαι 'τινός τις κεφαλή', ἐπὶ δὲ τῶν κοινῶν ἐνδέδωκεν, ὅτι ταῦτα διὰ τὸ ἕκαστον αὐτῶν ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεσθαι – μέρη γὰρ ὄντα τῶν ὅλων ἐστί – δοκεῖ πρός τι εἶναι. οὐ γὰρ ἦν ἐπὶ τούτων εἰπεῖν, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀτόμων οὐσιῶν ἐκώλυεν εἶναι πρός τι ἐκείνας. διὰ ταῦτα τοιγαροῦν τὸν ὁρισμὸν διωρθώσατο, καὶ ἵνα μὴ εὑρεθῇ τις οὐσία τῶν πρός τι οὖσα ἕτερον ἀντεπήνεγκε. καὶ ἡ διαφορὰ ἐν τούτῳ ἐστί, καὶ καθ' ὅσον ἐκεῖνος μὲν ἀπὸ τοῦ λέγεσθαι τὸ εἶναι ἐνεδείξατο, ὡς ἀπὸ ἐναργεστέρου, οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ εἶναι καὶ τὸ λέγεσθαι, ὡς ἀπὸ αἰτιωδεστέρου.

Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις ὥσπερ πόρισμά τι ἀναφαινόμενον παραδίδωσιν ὁ φιλόσοφος, ὅτι 'ἄν τις εἰδῇ τι τῶν πρός τι ὡρισμένως, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται'· εἰ γὰρ οἶδέ τις τὸ κάλλιον, καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν οἶδε. τούτῳ δὲ ἑπόμενον δείκνυσι τὸ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα μὴ εἶναι τῶν πρός τι. τοῦ γὰρ τὸ ἄλλο σῶμα ἐγκεκαλυμμένου γινώσκειν μὲν εἶναι καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, ὅτου δέ ἐστιν οὐκ ἔστιν εἰδέναι· καίτοιγε εἰ ἦν πρός τι, πάντως ἂν ἔγνωμεν.

Ἠρώτησας δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῷ γράμματι, τίς ἡ διαφορὰ μορφῆς καὶ

41-43 *ἀριθμῷ*] cf. Simpl. in Cat. 197,25–26 || **46-50** cf. Simpl. in Cat. 197,28–33 || **51** *φησι*] Cat. 8 a 25–26 || **51-58** cf. Simpl. in Cat. 198, 4–18 || **58-69** cf. Simpl. in Cat. 199,35–200, 10; 200,19–20 || **63** *ὁ φιλόσοφος*] Cat. 8 a 36–37

39 *προσήκοντος* **M**: corr. Wk. || **41** *παλλιλογίαν* **M**: correxi || **45** *παλλιλογία* **M**: correxi || **60** *τὸ*] *τοῦ* **M**: corr. Wk. || **65** *τὸ*] *τῷ* **M**: sec. Simpl. correxi

σχήματος καὶ χρώματος. φημὶ γοῦν ὅτι ἡ μορφὴ περιεκτική ἐστι καὶ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ χρώματος. εἰ γὰρ κατὰ τὴν ἀποτελεύτησιν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ εἴδους θεωρεῖται, τὸ δὲ εἶδος πάντων ἦν περιεκτικὸν καθ' ἕνα λόγον, καὶ τὸ πέρας ἂν αὐτοῦ τὰ πάντων πέρατα περιέχοι, καὶ συμπληροῦσθαι οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων λέγοιτο ἡ μορφή, οἷον κοινὴ σύλληψις οὖσα πάντων. σχήματος δὲ καὶ χρώματος αὕτη ἡ διαφορά, ὅτι σχῆμα μὲν λέγεται ἡ τοιάδε διατύπωσις καὶ διάπλασις, χρῶμα δὲ ἡ ἁπλῶς ἐπικεχυμένη ποιότης τῷ σώματι. ἔνιοι δὲ τὸ μὲν σχῆμα ἐπὶ τῶν ἀψύχων τάττουσι, τὴν δὲ μορφὴν ἐπὶ τῶν ἐμψύχων, τὸ δὲ χρῶμα τὴν ἐξ ἐπιπολῆς φασιν ἐπιφάνειαν.

Καὶ ἵνα σοι πάλιν ἐπιδρομάδην περὶ τῶν εἰδῶν εἴποιμι τῆς ποιότητος, ἡ μὲν ἕξις ἐστὶν ἐπίτασις διαθέσεως, λέγεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἡμῖν προσόντων καὶ μὴ ἀπὸ διαθέσεως καὶ προκοπῆς ἐγγινομένων, ὡς ὄψεως καὶ τῶν λοιπῶν αἰσθήσεων. ἡ δὲ παθητικὴ ποιότης τοῦ πάθους ἐστὶν αὔξησις καὶ ἐπίτασις. δοκεῖ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν μὲν ἕξιν καὶ τὴν διάθεσιν ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἐκλαμβάνειν καὶ μαθημάτων καὶ γνωστικῶν θεωρημάτων, τὸ δὲ πάθος καὶ τὴν παθητικὴν ποιότητα ἐπὶ ὀργῆς καὶ μίσους καὶ τῶν τοιούτων. θερμότητας δὲ καὶ ψυχρότητας νῦν μὲν ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως τίθησι, νῦν δὲ ἐπὶ τῆς παθητικῆς ποιότητος· καὶ τοῦ πάθους καθὸ μὲν μεθεκτά, ἕξεις αὐτὰ προσηγόρευσε, καθὸ δὲ πάθος ἐμποιεῖ, παθητικὰς ποιότητας. καὶ δύναμις μέν ἐστιν ἡ ἐπιτηδειότης, ἀδυναμία δὲ ἡ ἀνεπιτηδειότης.

10

Περὶ τῆς μίξεως τῶν προτάσεων καὶ περὶ εὐπορίας προτάσεων σύντομος ἔφοδος

Ἰδού σοι τὰς μίξεις τῶν προτάσεων ὡς ἐκέλευσας ἐν βραχεῖ κατὰ τὴν Ἀριστοτελικὴν διάταξιν ἀποδίδωμι ἄνευ αἰτίας καὶ παραδειγμάτων, ἵνα τὸ μέτρον τηρηθῇ τῆς ἐπιστολῆς.

Ἐπὶ τῆς μίξεως οὖν τοῦ ἀναγκαίου καὶ τοῦ ὑπάρχοντος τῆς πρὸς τὸ

71 *ἡ μορφὴ* – 76 *πάντων*] cf. Simpl. in Cat. 266,33–267, 4 ‖ 78–79 cf. Simpl. in Cat. 261,34–262, 1 ‖ 81 *πάλιν*] cf. tractatum praecedentem

10 M 179^{r-v} (**E** 288^{v}–289^{v} **e**[1] 129^{r-v} **a**[1] om. **m**[5] 444^{r-v} **v**[36] 145^{r}–146^{r}) ‖ 6–8 cf. Arist. Anal. Prior. 9,30 a 15–17

10 1 *προτάσεων*[2] scripsi: comp. ambig. **M**

μεῖζον ἄκρον ἀναγκαίας οὔσης προτάσεως ἀναγκαῖος γίνεται συλλογισμὸς ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου εἰ μὲν ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· εἰ δὲ ἡ κατηγορική, οὐκ ἀναγκαῖον. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων πρὸς τὸ μέσον καὶ κατηγορικῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων, ἐὰν ὁποτερονοῦν ᾖ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ἐὰν δὲ τὸ μὲν κατηγορικὸν ᾖ, τὸ δὲ στερητικόν, ὅταν μὲν τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον.

Ἐπὶ δὲ τῆς μίξεως τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἐνδεχομένου κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα, ὅταν μὲν ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τέλειοί τε ἔσονται πάντες οἱ συλλογισμοὶ καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθ' ὃν ἐν ἑτέρᾳ σοι ἐπιστολῇ δηλώσομεν διορισμόν· ὅταν δὲ ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἀτελεῖς τε πάντες καὶ οἱ στερητικοὶ τῶν συλλογισμῶν, τοῦ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἐνδεχομένου· ὅταν δὲ ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τιθεμένων. ἐὰν δὲ ᾖ τὸ μὲν καταφατικόν, τὸ δὲ στερητικόν, ὅταν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν· ὅταν δὲ ᾖ τὸ στερητικόν, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει κἀπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι λαμβάνωνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· ὅταν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν σημαινούσης οὐδέποτε ἔσται, τῆς δὲ στερητικῆς καθόλου ἀεί. εἰ δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνει, τῆς μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τιθεμένης, τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι {σημαίνει, τῆς μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τιθεμένης, τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι}, οὐδέποτε ἔσται συλλογισμός· ὅταν δὲ ἡ μὲν καταφατικὴ ἐνδέχεσθαι, ἡ δὲ στερητικὴ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμὸς ἐνδεχόμενος. ἐὰν δὲ ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων,

8–10 cf. 30 b 7–9 || 10–15 31 a 18–24 || 17–18 Anal. Prior. 15,33 b 26–27 || 19–21 cf. 33 b 27–31 || 21–22 35 b 23–24 || 23–28 35 b 26–32 || 28–29 36 a 32 || 29–30 36 b 26–27 || 31–33 Anal. Prior. 17,36 b 29–31 || 33–36 37 b 19–21 || 36–37 37b 23–24 || 38–41 38 a 13–16

12 *ὁποτερωνοῦν* M || 35–36 iteratio praeeuntium || 37 *ἐνδεχόμενος* non habet Arist.

τῆς μὲν στερητικῆς οὔσης ἔσται συλλογισμός, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι [οὐχ ὑπάρχει, τῆς δὲ καταφατικῆς οὐκ ἔσται.

11

Περὶ τοῦ δευτέρου βιβλίου τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν

Ἠρώτησας τίς ἐστιν ὁ σκοπὸς τοῦ δευτέρου βιβλίου τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν. σκοπὸς οὖν ἐστιν αὐτῷ παραδοῦναι τὰς ἀρχὰς τῆς σοφιστικῆς καὶ διαλεκτικῆς ἐν ἐπιτόμῳ καὶ δεῖξαι ὡς οἱ μὲν καθόλου πάντες τῶν συλλογισμῶν αἰεὶ πλείω συλλογίζονται, τῶν δ' ἐν μέρει οἱ μὲν κατηγορικοὶ πλείω διὰ τὸ ἀντιστρέφειν εἴτε πρὸς ἄλλας εἴτε πρὸς ἑαυτάς, οἱ δ' ἀποφατικοὶ τὸ συμπέρασμα μόνον· αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι προτάσεις ἀντιστρέφουσιν, ἡ δ' ἐν μέρει στερητικὴ οὐκ ἀντιστρέφει. καὶ ἐξ ἀληθῶν μὲν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐκ ψευδῶν δὲ ἔστιν ἀληθές· πλὴν οὐ διότι, ἀλλ' ὅτι, τοῦ γὰρ διότι οὐκ ἔστιν ἐκ ψευδῶν συλλογισμός. συλλογισμὸς δὲ γίνεται ἐκ ψευδῶν ἀληθής, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ψευδῶν οὐσῶν καὶ τῆς μιᾶς· ταύτης δὲ οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν. ἐὰν γὰρ ἡ ἑτέρα τεθῇ ψευδής, τῆς μὲν πρώτης ὅλης ψευδοῦς οὔσης οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ἀληθές· λέγω δὲ ὅλην ψευδῆ τὴν ἐναντίαν, ἐάν τε καταφατικὴ ᾖ ἐάν τε στερητική· τῆς δ' ἑτέρας ἀληθοῦς οὐ γίνεται ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα· μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ψευδοῦς ἔσται. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ἐνδέχεται καὶ τῆς πρώτης προτάσεως ὅλης οὔσης ψευδοῦς, τῆς δὲ ἑτέρας ἀληθοῦς, ἀληθὲς εἶναι τὸ συμπέρασμα, καὶ ἐπί τι ψευδοῦς οὔσης τῆς πρώτης, καὶ τῆς μὲν ἀληθοῦς τῆς δὲ ἐν μέρει ψευδοῦς, καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι πάντως ἐγχωρεῖ δι' ἀληθῶν συλλογίσασθαι κατὰ πάντα τρόπον. ἔσται δὲ καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματι διὰ ψευδῶν ἀληθές, καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν ὅλων, καὶ ἐπί τι ἑκατέρας, καὶ τῆς μὲν

11 M 178r–179r (**E** 285v–288r **e**[1] 127v–129r **a**[1] 191r–192v **m**[5] 442v–444r **v**[36] 142r–144r) || 4-8 cf. Arist. Anal. Prior. *B* 1, 53 a 4–8 || 8-10 Anal. Prior. 2, 53 b 7–10 || 11-13 53 b 26–28 || 13-14 54 a 2–5 || 15-16 54 a 16–19 || 17-20 54 b 17–21 || 20-21 Anal. Prior. 3, 55 b 3–4 || 22-26 56 b 4–9

39 *οὔσης*] *ἀναγκαίας οὔσης* Arist. || 40 in medio folio desinit **M**; cetera ex Arist. supplevi

11 6 *διὰ – ἑαυτάς* non habet Arist. || 8 *ἐν μέρει* om. Arist. | *στερητικὴ* codd. praeter **M v**[36] *(στερικῆ)* || 21 *δι' ἀληθῶν*] *διὰ ψευδῶν ἀληθὲς* Arist. || 23 ante *ὅλων* add. *οὐσῶν* Arist.

ἑτέρας ἀληθοῦς ὅλης τῆς δὲ ἑτέρας ψευδοῦς, καὶ τῆς μὲν ἐπί τι ψευδοῦς τῆς δὲ ὅλης ἀληθοῦς, καὶ ἀνάπαλιν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως ἐγχωρεῖ μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι.

Τὸ δὲ κύκλῳ καὶ ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαί ἐστι τὸ διὰ τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ ἀνάπαλιν τῇ κατηγορίᾳ τὴν ἑτέραν λαβόντα πρότασιν συμπεράνασθαι τὴν λοιπήν, ἣν ἐλάμβανεν ἐν θατέρῳ συλλογισμῷ. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τῶν ἑτέρων, τὴν δὲ κατὰ μέρος ἔστιν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὸ μὲν καταφατικὸν οὐκ ἔστι δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ τρόπου, τὸ δὲ στερητικὸν ἔστι. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος, ὅταν μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις καθόλου ληφθῶσιν, οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι δι' ἀλλήλων· τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου, τὸ δ' ἐν τούτῳ συμπέρασμα ἀεὶ κατὰ μέρος· ἐὰν δὲ ἡ μὲν καθόλου ἡ δὲ ἐν μέρει, ὅταν μὲν ἀμφότεραι κατηγορικαὶ ληφθῶσι καὶ τὸ καθόλου πρὸς τῷ ἐλάττονι γένηται ἄκρῳ, ἔσται, ὅταν δὲ πρὸς θατέρῳ, οὐκ ἔσται.

Τὸ δὲ ἀντιστρέφειν ἐν τοῖς συλλογισμοῖς ἐστι τὸ μετατιθέντα τὸ συμπέρασμα ποιεῖν τὸν συλλογισμόν, ὅτι ἢ τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ οὐχ ὑπάρχει ἢ τοῦτο τῷ τελευταίῳ. ἀνάγκη γὰρ τοῦ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος καὶ τῆς ἑτέρας μενούσης προτάσεως ἀναιρεῖσθαι τὴν λοιπήν. διαφέρει δὲ ἀντικειμένως ἢ ἐναντίως ἀντιστρέφειν τὸ συμπέρασμα· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμὸς ἑκατέρου ἀντιστραφέντος. ὅταν μὲν γὰρ ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις· ὅταν δὲ ἐναντίως, οὐδετέρα. λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὸ μὲν παντὶ τῷ οὐ παντὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενί, ἐναντίως δὲ τὸ παντὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν.

Ὁ δὲ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς δείκνυται, ὅταν ἡ ἀντίφασις τεθῇ τοῦ συμπεράσματος καὶ προσληφθῇ ἄλλη πρότασις. διαφέρει δὲ τῆς ἀντιστροφῆς, ὅτι ἀντιστρέφεται μὲν γεγενημένος συλλογισμὸς καὶ εἰλημμένων ἀμφοῖν τῶν προτάσεων, ἀπάγεται δὲ εἰς ἀδύνατον οὐ

27–29 57 b 18–21 ‖ 29–31 Anal. Prior. 5, 58 a 36–38 ‖ 31–33 58 b 13–14 ‖ 33–36 58 b 39–59 a 1 ‖ 36–38 cf. 59 a 3–6 ‖ 39–43 59 b 1–5 ‖ 43–44 59 b 6–8 ‖ 45–46 59 b 37–39 ‖ 46–48 59 b 8–11 ‖ 49–50 Anal. Prior. 11, 61 a 18–21 ‖ 50–54 61 a 22–25

37 *τὸ*] *τῷ* codd. praeter **m**[5] ‖ 39 *ἐν τοῖς συλλογισμοῖς* add. Psellus ‖ 43 post *λοιπήν* spat. c. 4 litt. **M** | *δὲ*] *δὲ τὸ* Arist. | *ἀντιστρέφειν* Arist.: *ἀναστρέφειν* **M** ‖ 44 *ἑκατέρως* Arist. ‖ 45 *γὰρ* om. Arist. ‖ 47 *τὸ*[1] Arist.: *τῷ* **M** | *μὲν* ante *τὸ*[1] habet Arist. | *τὸ*[2,3] Arist.: *τῷ* bis **M** ‖ 48 *τὸ* Arist.: *τῷ* **M** | *ὑπάρχειν* Arist.: *-ει* **M** ‖ 49 *δὲ*] *δὲ διὰ* Arist. ‖ 51 *γεγενημένου συλλογισμοῦ* Arist.

προομολογηθέντος τοῦ ἀντικειμένου πρότερον, διὰ συλλογισμοῦ δηλονότι, ἀλλὰ φανεροῦ ὄντος ὅτι ἀληθές. πλὴν τὸ καθόλου κατηγορικὸν ἐν μὲν τῷ μέσῳ καὶ τῷ τρίτῳ δείκνυται, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ οὐ δείκνυται. ἀντικείμεναι δέ εἰσι προτάσεις κατὰ μὲν τὴν λέξιν τέτταρες· τὸ πᾶς τῷ οὐδενὶ καὶ τὸ παντὶ τῷ οὐ παντὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενὶ καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινί· κατὰ δὲ ἀλήθειαν τρεῖς, τὸ γὰρ τινὶ τῷ οὐ τινὶ κατὰ λέξιν ἀντίκειται μόνον. ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ σχήματι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογισμός· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἔσται καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ καταφατικῶς μὲν οὐδέποτε ἔσται ἐξ ἀντικειμένων, ἀποφατικῶς δὲ ἔσται καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων.

Τὸ δ' ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν ἐστὶν ὡς ἐν γένει λαβεῖν ἐν τῷ μὴ ἀποδεικνύναι τὸ προκείμενον· τοῦτο δ' ἐπισυμβαίνει πολλαχῶς. τὸ δὲ μὴ παρὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος γίνεσθαι λέγομεν ὅταν ἀναιρεθέντος τούτου μηδὲν ἧττον περαίνηται ὁ συλλογισμός· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς δεικτικοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς. πρὸς τὸ μὴ κατασυλλογίζεσθαι παρατηρητέον, ὅταν ἄνευ τῶν συμπερασμάτων ἐρωτᾷ τὸν λόγον, ὅπως μὴ δοθῇ δὶς ταὐτὸν ἐν ταῖς προτάσεσι. συμβαίνει δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν γίνεσθαι τὴν ἀπάτην, οἷον εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ πλείοσι πρώτως ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὲν λεληθέναι τινὰ καὶ οἴεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ εἰδέναι.

Ἐπαγωγὴ δέ ἐστι τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου θάτερον ἄκρον τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι. παράδειγμα δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον ὑπάρχον δειχθῇ διὰ τοῦ ὁμοίου τῷ τρίτῳ· δεῖ δὲ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ καὶ τὸ πρῶτον τῷ ὁμοίῳ γνωρίμῳ εἶναι ὑπάρχειν. ἀπαγωγὴ δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μέσῳ τὸ πρῶτον δῆλον ᾖ ὑπάρχον, τῷ δὲ ἐσχάτῳ τὸ μέσον ἄδηλον μέν, ὁμοίως δὲ πιστὸν ἢ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος. ἔντασις δέ ἐστι πρότασις προτάσει ἐναντία. εἰκὸς δὲ καὶ σημεῖον οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὲν εἰκός ἐστι πρότασις ἔνδοξος, τὸ δὲ σημεῖον βούλεται εἶναι πρότασις ἀποδεικτικὴ ἢ ἀναγκαία ἢ ἔνδοξος. ἐνθύμημα δέ ἐστι

54-55 61 a 35–37 || **56-59** 63 b 24–28 || **59-60** Anal. Prior. 15, 63 b 31–32 || **60-61** 63 b 40–41 || **61-63** 64 a 20–21; 22–23 || **64-65** 64 b 28–30 || **66-68** Anal. Prior. 17, 65 a 38; 65 b 6–8; 9–10 || **69-70** 66 a 25–27 || **71-73** 66 b 18; 19–22 || **74** 68 b 15–17 || **75-77** 68 b 38–40 || **77-79** 69 a 20–22 || **79-80** 69 a 37 || **80-81** Anal. Prior. 27, 70 a 2–4 || **81-82** 70 a 6–7 || **82-83** 70 a 10–11

56 *τὸ* Arist.: *τῶ* **M** | *πᾶς*] *παντὶ* Arist. || **58** *δὲ* post *ἀλήθειαν* trsp. Arist. || **61-62** *καταφατικὸς … ἀποφατικὸς* Arist. || **77** *γνώριμον εἶναι ὑπάρχον* Arist.

συλλογισμὸς ἀτελὴς ἐξ εἰκότων ἢ σημείων. τὸ δὲ φυσιογνωμονεῖν δυνατόν ἐστιν, εἴ τις δίδωσιν ἅμα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὅσα φυσικά ἐστι παθήματα.

12

Ἀφορμαὶ τῶν περὶ τὰ γένη ἐπιχειρημάτων

Ἀξιολογώτατοι τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον, περὶ ὧν πρῶτον ἐπισκεπτέον ἡμῖν, οὗτοι· εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος τεθῇ, ἀλλὰ τὸ μὲν οὐσία, τὸ δὲ ποιόν, οἷον ἡ μὲν χιὼν καὶ ὁ κύκνος οὐσία, τὸ δὲ λευκὸν οὐκ οὐσία ἀλλὰ ποιόν, ὥστε οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος οὐδὲ τοῦ κύκνου. εἰ δὲ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει – ἀδύνατον γὰρ τοῦ γένους μετέχειν μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχον –, ἂν μή τι τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν εἰδῶν ᾖ. σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ὃ μήτε περιέχει τὸ ἀποδοθὲν γένος μήτε ὑπ' ἐκεῖνό ἐστιν· οἷον εἴ τις τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπιστήμην θείη γένος· ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν τὸ λοιπὸν περιέχει, ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ ἐπιστήμη γένος τῆς δικαιοσύνης. πάλιν εἰ τὴν διαφορὰν ὡς γένος ἀποδέδωκεν· οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον θεοῦ γένος· διαφορὰ γάρ ἐστι ζῴου τὸ ἀθάνατον. καὶ εἰ τὴν διαφορὰν ὡς εἶδος εἰς τὸ γένος ἔθηκεν, οἷον τὸ περιττὸν ὅπερ ἀριθμόν· διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ περιττόν, οὐκ εἶδός ἐστι· πᾶν γὰρ τὸ μετέχον τοῦ γένους εἶδος ἢ ἄτομόν ἐστι. πάλιν εἰ τὸ γένος εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν ἢ τὴν διαφορὰν εἰς τὸ εἶδος. καὶ εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἶπεν, οἷον τῆς κράσεως τὴν μίξιν. καὶ εἰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον ὡς γένος ἀποδέδωκεν, οἷον τὴν σωφροσύνην συμφωνίαν. σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν γένος ἐναντίον τινί, τὸ δὲ εἶδος μηδενί· εἰ γὰρ τὸ γένος ἐναντίον τινί, καὶ τὸ εἶδός ἐστι. πάλιν ἐπὶ τῶν πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων, εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι· ἅμα γὰρ ἑνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει ἢ οὐχ

83–85 70 b 7–9

12 M 176r–177r (**E** 281r–283r **e**[1] 124v–126r **a**[1] 187v–189r **m**[5] 439r–440v) ‖ 2–3 cf. Arist. Top. Δ 1, 120 b 12–13 ‖ 3–6 120 b 36–39 ‖ 6–9 121 a 27–30 ‖ 9–13 Top. Δ 2, 121 b 24–28 ‖ 13–15 122 b 12–13 ‖ 15–17 122 b 18–21 ‖ 18 122 b 25; 37 ‖ 19 cf. 123 a 1; 4 ‖ 19–21 Top. Δ 3, 123 a 33–34 ‖ 21–22 123 b 30–32 ‖ 22–27 124 a 10–14

12 13 *εἰ* Arist.: *εἰς* **M** ‖ 15 *εἰ* Arist.: *εἰς* **M** ‖ 17 *εἶδος*[2]] *ἢ εἶδος* Arist.

ὑπάρχει· οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη τις, καὶ τὸ δικαίως ἐπιστημόνως καὶ ὁ δίκαιος ἐπιστήμων· ἐὰν δὲ τούτων τι μὴ ᾖ, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν· οἷον εἰ τὸ οἰκοδομεῖν ἐνεργεῖν, καὶ τὸ ᾠκοδομηκέναι ἐνηργηκέναι· καὶ εἰ τὸ μανθάνειν ἀναμιμνήσκεσθαι, καὶ τὸ μεμαθηκέναι ἀναμεμνῆσθαι· καὶ εἰ τὸ διαλύεσθαι φθείρεσθαι, καὶ τὸ διαλελύσθαι ἐφθάρθαι καὶ ἡ διάλυσις φθορά τις. καὶ ἐπὶ τῶν γεννητικῶν δὲ καὶ φθαρτικῶν ὡσαύτως, καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ χρήσεων· εἰ γὰρ τὸ φθαρτικὸν διαλυτικόν, καὶ τὸ φθείρεσθαι διαλύεσθαι· καὶ εἰ τὸ γεννητικὸν ποιητικόν, καὶ τὸ γίνεσθαι ποιεῖσθαι καὶ ἡ γένεσις ποίησις. ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον γένος, οἷον εἰ τοῦ διπλασίου τὸ πολλαπλάσιον καὶ τοῦ ἡμίσεως τὸ πολλοστημόριον· δεῖ γὰρ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀντικειμένου γένους εἶναι. εἰ οὖν τις θείη τὴν ἐπιστήμην ὅπερ αἴσθησιν, δεήσει καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὅπερ αἰσθητὸν εἶναι· οὐκ ἔστι δέ, οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν αἰσθητόν, καὶ γὰρ τῶν νοητῶν ἔνια ἐπιστητά· ὥστε οὐ γένος τὸ αἰσθητὸν τοῦ ἐπιστητοῦ· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ ἡ αἴσθησις τῆς ἐπιστήμης. πάλιν εἰ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἔθηκεν ἢ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἕξιν, οἷον τὴν αἴσθησιν κίνησιν διὰ σώματος· ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις ἕξις, ἡ δὲ κίνησις ἐνέργεια. διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν δύναμιν τάττοντες, οἷον τὴν πραότητα ἐγκράτειαν ὀργῆς καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην φόβων καὶ κερδῶν ἐγκράτειαν. ἀνδρεῖος μὲν γὰρ καὶ πρᾶος ὁ ἀπαθὴς λέγεται, ἐγκρατὴς δὲ ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος. πάλιν εἰ κατά τι τὸ εἶδος τοῦ εἰρημένου γένους μετέχει· οὐ δοκεῖ γὰρ κατά τι μετέχεσθαι τὸ γένος, ἀλλὰ διόλου. οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος κατά τι ζῷον οὐδὲ ἡ γραμματικὴ κατά τι ἐπιστήμη. σκοπεῖν οὖν εἰ ἐπί τινων κατά τι μετέχεται τὸ γένος, οἷον εἰ τὸ ζῷον ὅπερ αἰσθητὸν ἢ ὁρατὸν εἴρηται· κατά τι γὰρ αἰσθητὸν ἢ ὁρατὸν τὸ ζῷον· κατὰ τὸ σῶμα γὰρ καὶ αἰσθητὸν καὶ ὁρατόν, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν οὔ, ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένη τὸ ὁρατὸν καὶ τὸ αἰσθητὸν τοῦ ζῴου. λανθάνουσι δὲ ἐνίοτε καὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος τιθέντες, οἷον τὸ ζῷον σῶμα ἔμψυχον· οὐδαμῶς δὲ τὸ μέρος τοῦ ὅλου κατηγορεῖται, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα γένος τοῦ ζῴου, ἐπειδὴ μέρος ἐστίν. ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσι καὶ τὸ πάθος εἰς γένος τὸ πεπονθὸς τιθέντες, οἷον ὅσοι τὴν ἀθανασίαν ζωὴν ἀίδιόν

27–34 124 a 20–26; 28–30 || **34–41** 125 a 25–32 || **41–43** Top. *Δ* 5, 125 b 15–17 || **43–47** 125 b 20–24 || **47–54** 126 a 17–25 || **54–57** 126 a 26–29 || **54–67** 126 b 34–127 a 6

28 *καὶ*[1] non habet Arist. || **40** *τοῦτο*] *τοῦτο μὴ* Arist. || **49** *ἀλλὰ διόλου* non praebet Arist.

φασιν εἶναι· πάθος γὰρ τῆς ζωῆς ἢ σύμπτωμα ἡ ἀθανασία ἔοικεν εἶναι. ὅτι δὲ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, δῆλον ἂν γένοιτο, εἴ τις συγχωρήσειεν ἐκ θνητοῦ τινὰ ἀθάνατον γενέσθαι· οὐδεὶς γὰρ φήσει ἑτέραν αὐτὸν ζωὴν λαμβάνειν, ἀλλὰ σύμπτωμά τι ἢ πάθος αὐτῇ ταύτῃ παραγεγενῆσθαι· ὥστε οὐ γένος ἡ ζωὴ τῆς ἀθανασίας. πάλιν εἰ τὸ πάθος οὗ ἐστι πάθος ἐκείνου γένος φασὶν εἶναι, οἷον τὸ πνεῦμα ἀέρα κινούμενον· μᾶλλον γὰρ κίνησις ἀέρος τὸ πνεῦμα, ὁ γὰρ αὐτὸς ἀὴρ διαμένει, ὅταν τε κινῆται καὶ ὅταν μένῃ· ὥστε οὐκ ἔστιν ὅλος ἀὴρ τὸ πνεῦμα. πάλιν εἰ τὸ πᾶσιν ἀκολουθοῦν γένος ἢ διαφορὰν εἶπε· πλείω γὰρ τὰ πᾶσιν ἑπόμενα. οἷον τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν τῶν πᾶσιν ἑπομένων ἐστίν. εἰ οὖν τὸ ὂν γένος ἀποδέδωκε, δηλονότι πάντων ἂν εἴη γένος, ἐπειδὴ κατηγορεῖται αὐτῶν· κατ' οὐδενὸς γὰρ τὸ γένος ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, ὥστε καὶ τὸ ἓν εἶδος ἂν εἴη τοῦ ὄντος. συμβαίνει οὖν κατὰ πάντων ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι, ἐπειδὴ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατὰ πάντων ἁπλῶς κατηγορεῖται, δέον δὲ ἐπ' ἔλαττον τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τισι καὶ ἡ διαφορὰ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν εἰδῶν κατηγορεῖσθαι, χωριστέον τὸ γένος ἀπὸ τῆς διαφορᾶς χρώμενον τοῖς εἰρημένοις στοιχείοις· πρῶτον μὲν ὅτι τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέγεται τῆς διαφορᾶς· εἶθ' ὅτι κατὰ τὴν τοῦ τί ἐστιν ἀπόδοσιν μᾶλλον ἁρμόττει τὸ γένος ἢ τὴν διαφορὰν εἰπεῖν, ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον δηλοῖ τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ πεζόν· καὶ ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ ποιότητα τοῦ γένους ἀεὶ σημαίνει, τὸ δὲ γένος τῆς διαφορᾶς οὔ· ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν πεζὸν ποιόν τι ζῷον λέγει, ὁ δὲ ζῷον εἰπὼν ποιόν τι οὐ λέγει πεζόν.

Ταῦτά σοι ἐκ πολλῶν ὀλίγα συνηριθμήμεθα ἐπιτετμημένως εἰς μέτρον ἐπιστολῆς, ἵν' ἔχοις ἐντεῦθεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐφοδεύειν καὶ εἰδέναι τίνα μὲν κυρίως γένη, τίνα δὲ δοκοῦντα μέν, οὐκ ὄντα δέ.

13

Περὶ ἐρωτήματος διαλεκτικοῦ καὶ περὶ διαλεκτικῆς

Οὐχ ἁπλοῦν τι πρᾶγμα ἐρώτημα διαλεκτικόν. δεῖ γὰρ πρῶτον, φησὶν ὁ φιλόσοφος, ἐρωτᾶν μέλλοντα τὸν τόπον εὑρεῖν ὅθεν ἐπιχειρητέον,

67-74 Top. Δ 6, 127 a 26–34 || **74-82** 128 a 20–29

13 M 177r–178r (**E** 283r–285v **e**[1] 126r–127v **a**[1] 189r–190v **m**[5] 440v–442v) || **2-5** Arist. Top. Θ 1, 155 b 4–7

59 *ἡ* Arist.: *ἢ* **M** et cod. Arist. u || **63-64** *τὸ πάθος*] *τοῦ πάθους* Arist. || **66** *ὅλως* Arist. || **72** *γένος* Arist.: *εἶδος* **M**

δεύτερον δὲ ἐρωτηματίσαι καὶ τάξαι καθ' ἕκαστα πρὸς ἑαυτόν, τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον εἰπεῖν ἤδη ταῦτα πρὸς ἕτερον, διελόμενον τὰς προτάσεις ὅσαι ληπτέαι παρὰ τὰς ἀναγκαίας. ἀναγκαῖαι δὲ λέγονται δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται· αἱ δὲ παρὰ ταύτας λαμβανόμεναι τέτταρές εἰσιν· ἢ γὰρ ἐπαγωγῆς χάριν τοῦ δοθῆναι τὸ καθόλου, ἢ εἰς ὄγκον τοῦ λόγου, ἢ πρὸς κρύψιν τοῦ συμπεράσματος, ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι τὸν λόγον. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας, δι' ὧν ὁ συλλογισμός, οὐκ εὐθὺς προτατέον, ἀλλ' ἀποστατέον ὅτι ἀνωτάτω, οἷον μὴ τῶν ἐναντίων ἀξιοῦντα τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἂν τοῦτο βούληται λαβεῖν, ἀλλὰ τῶν ἀντικειμένων. τεθέντος γὰρ τούτου καὶ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ συλλογιεῖται· ἐὰν δὲ μὴ τιθῇ, δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον τὰς ἀναγκαίας, προτείνοντα ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ἐναντίων· ἢ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ ἢ δι' ἐπαγωγῆς ταύτας ληπτέον· ὅσαι δὲ λίαν προφανεῖς εἰσι, καὶ αὐτὰς προτείνοντα· ἀδηλότερόν τε γὰρ ἀεὶ ἐν τῇ ἀποστάσει καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβησόμενον. κρύπτοντα δὲ προσυλλογίζεσθαι· εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἴ τις μὴ μόνον τὰς ἀναγκαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ταῦτα χρησίμων τινὰ συλλογίζοιτο. ἔτι τὰ συμπεράσματα μὴ λέγειν, ἀλλ' ὕστερον ἀθρόα συλλογίζεσθαι. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί, ἀλλ' ἐναλλάξ. ἔτι τὸ προτείνειν οὐ δι' αὐτὸ ἀλλ' ἄλλου χάριν προτείνοντα. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιλέγειν ὅτι σύνηθες καὶ λεγόμενον τὸ τοιοῦτον καὶ τὸ μὴ σπουδάζειν, κἂν ὅλως χρήσιμον ᾖ· καὶ τὸ μηκύνειν καὶ παρεμβάλλειν τὰ μηθὲν χρήσιμα πρὸς τὸν λόγον. χρηστέον δὲ ἐν τῷ διαλέγεσθαι τῷ μὲν συλλογισμῷ πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς πολλούς, τῇ δὲ ἐπαγωγῇ ἐναντίον πρὸς τοὺς πολλούς.

Ἐπεὶ δὲ ὅλως περὶ διαλεκτικοῦ ἐπεβαλόμην σοι λέγειν προβλήματος, δεῖν ᾠήθην καὶ περὶ διαλεκτικῆς ὅλως διδάξαι σε. τὸ γοῦν ὄνομα τοῦτο οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἐπιστήμην τοῦ ἀληθῶς λέγειν τίθενται καὶ φέρουσι τοὔνομα κατὰ τῆς τελεωτάτης φιλοσοφίας. καὶ Πλάτων δὲ τὴν διαιρετικὴν μέθοδον ἐξυμνῶν καὶ ταύτης θέμενος ἔργον εἶναι τὸ δύνασθαί τό τε ἓν πολλὰ ποιεῖν καὶ τὰ πολλὰ εἰς ἓν ἀνάγειν τὴν αὐτὴν ταύτην διαλεκτικὴν καλεῖ. ὁ δέ γε Ἀριστοτέλης τὸ μὲν ἐξ ἀλη-

5-10 155 b 18–24 || **10-18** cf. 155 b 29–156 a 1 || **18-21** cf. 156 a 7–12 || **21-22** 156 a 23–24 || **22-23** 156 b 4–5 || **23-24** 156 b 20–21 || **24-25** 156 b 23–24 || **25-26** 157 a 1–2 || **26-28** 157 a 18–20 || **30-35** cf. Al. in Top. 1,9–19 || **35-40** cf. 2,20–25

11 *προτατέον* Arist.: *προταττέον* **M** || **22** *οὐ*] *μὴ ὡς* aut *ὡς οὐ* codd. Arist. || **27** *τοὐναντίον* Arist. || **29** *σοι λέγειν* Wk.: *συλλέγειν* **M** || **30** *διαλεκτικοῦ* **M**: corr. Wk.

θῶν καὶ οἰκείων τῷ προκειμένῳ καὶ πρώτων καὶ γονιμωτέρων δεικνύναι καὶ συνάγειν τὸ προκείμενον συλλογισμοῦ ἀποδεικτικοῦ τίθεται· τὸ δὲ δι' ἐνδόξων συλλογίζεσθαι διαλεκτικόν, φησί, καὶ διαλεκτικὴν ἀκολούθως τὴν διὰ τῶν τοιούτων συλλογιστικήν· τὴν δὲ ἐκ φαινομένων ἐνδόξων συλλογιζομένην σοφιστικήν. ἥγηται γὰρ ὁ φιλόσοφος τὸν συλλογισμὸν καθὸ συλλογισμός ἐστι μηδὲν ἄλλο ἄλλου διαφέρειν, εἶναι δὲ αὐτῶν τὴν διαφορὰν τὴν μὲν κατὰ τὰ εἴδη τῶν προτάσεων, τὴν δὲ κατὰ τοὺς τρόπους καὶ τὰ σχήματα, τὴν δὲ κατὰ τὴν ὕλην περὶ ἥν εἰσιν. ὧν ἡ μὲν πρώτη διαφορὰ ποιεῖ τῶν συλλογισμῶν τοὺς μὲν κατηγορικούς, τοὺς δὲ ὑποθετικούς, ἡ δὲ δευτέρα τοὺς μὲν τελείους, τοὺς δὲ ἀτελεῖς, ἡ δὲ τρίτη ἡ κατὰ τὴν ὕλην τοὺς μὲν ποιεῖ ἀποδεικτικούς, τοὺς δὲ διαλεκτικούς, τοὺς δὲ ἐριστικούς. οἱ γὰρ δὴ συλλογισμοὶ ὅ τε λέγων 'πᾶς ἄνθρωπος γελαστικόν· οὐδὲν γελαστικὸν ἵππος' καὶ ὁ λέγων 'πᾶς ἄνθρωπος γελαστικόν· οὐδεὶς ἵππος γελαστικόν' ἔτι τε ὁ λέγων 'πᾶν γελαστικὸν ἄνθρωπος· οὐδὲν γελαστικὸν ἵππος' τὴν αὐτὴν ὕλην ἔχοντες οὐκ εἰσιν ἀλλήλοις οἱ αὐτοὶ παρὰ τὴν διάφορον τῶν προτάσεων λῆψίν τε καὶ θέσιν. ἔστι γὰρ αὐτῶν ὁ μὲν ἐν τῷ πρώτῳ, ὁ δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι.

Περὶ δὲ τῆς οὕτω διαλεκτικῆς λεγομένης Ἀριστοτέλης μὲν καὶ ἐν ἄλλοις βιβλίοις πεπραγμάτευται, μάλιστα δὲ ἐν τούτοις ἃ ἐπιγράφεται Τοπικὰ ἀπὸ τοῦ τόπους τινὰς ἐν αὐτοῖς παραδίδοσθαι, ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι δυνησόμεθα περὶ παντὸς ⟨τοῦ⟩ προτεθέντος δι' ἐνδόξων συλλογίζεσθαι. οὐ γὰρ οἷόν τε περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος ἐξ ἀληθῶν συλλογίσασθαι. τὸ γὰρ ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν τέλος δι' ἀληθῶν μὲν οὐχ οἷόν τε δεῖξαι, ὅτι μηδὲ ἀληθὲς τὸ δεικνύμενον, δι' ἐνδόξων μέντοι οἷόν τε. ὁ γὰρ τόπος ἀρχή τίς ἐστιν ἢ στοιχεῖον, ἀφ' οὗ λαμβάνομεν τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχὰς ἐπιστήσαντες τὴν διάνοιαν, τῇ περιγραφῇ μὲν ὡρισμένος, τοῖς δὲ καθ' ἕκαστα ἀόριστος.

Κοινὸν δὲ διαλεκτικῇ καὶ ῥητορικῇ τὸ μὴ περὶ ἕν τι γένος ἀφωρισμένον πραγματεύεσθαι, καὶ τὸ δι' ἐνδόξων καὶ πιθανῶν καὶ μὴ δι' οἰκείων ἀρχῶν τῷ προκειμένῳ, καὶ τὸ ὁμοίως περὶ τὰ ἀντικείμενα ἀλλήλοις εἶναι· διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τῷ τὴν μὲν διαλεκτικὴν περὶ πᾶσαν ὕλην τῇ δυνάμει κεχρῆσθαι καὶ ἐν ἐρωτήσει ποιεῖσθαι τοὺς λόγους,

40–46 cf. 2,2–8 || 46–47 2,15–16 || 47–53 2,9–15 || 54–58 5,17–21 || 58–61 5,29–6, 3 || 61–63 5, 21–23; 25–26 || 64–70 cf. 5,4–13

36 *γνωριμωτέρων* Al. || 38 *φησί* Wk.: *φασι* **M** || 49 *οὐδεὶς* Wk.: *οὐδὲν* **M** || 57 *τοῦ* add. **E** || 68 *χρῆσθαι* Al.

τὴν δὲ ῥητορικὴν περὶ τὴν πολιτικὴν μᾶλλον καὶ διεξοδικῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστα μᾶλλον λέγειν.

Χρήσιμος δὲ ἡ διαλεκτικὴ πραγματεία πρὸς τρία ταῦτα· πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας.

Ἔστι δὲ ἀριθμῷ ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι καὶ περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί. γίνονται γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων· περὶ ὧν δὲ οἱ συλλογισμοὶ τὰ προβλήματά ἐστι. πᾶσα δὲ πρότασις καὶ πᾶν πρόβλημα ἢ γένος ἢ ἴδιον ἢ συμβεβηκὸς δηλοῖ· καὶ γὰρ τὴν διαφορὰν ὡς οὖσαν γενικὴν ὁμοῦ τῷ γένει τακτέον. ἐπεὶ δὲ τοῦ ἰδίου τὸ μὲν τί ἦν εἶναι σημαίνει, τὸ δ' οὐ σημαίνει, τὸ μὲν τί ἦν εἶναι σημαῖνον ὅρος, τὸ δὲ λοιπὸν προσαγορευέσθω ἴδιον. τὸ δὲ ταὐτόν, ὡς τύπῳ διαλαβεῖν, τριχῇ διαιρεῖται· ἢ γὰρ ἀριθμῷ ἢ εἴδει ἢ γένει τὸ ταὐτὸν εἰώθαμεν προσαγορεύειν. ὑπάρχουσι δ' αἱ ῥηθεῖσαι τέτταρες διαφοραὶ περὶ τὰ δέκα γένη τῶν κατηγοριῶν. ἔστι δὲ πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ πᾶσιν ἢ πλείστοις ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ παράδοξος.

14

Σύντομος παράδοσις τῶν δεκατριῶν παραλογισμῶν

Συστεῖλαί σοι εἰς μέτρον ἐπιστολῆς τοὺς σοφιστικοὺς ἐδεήθης ἐλέγχους· αὐτὸ γοῦν τοῦτο ποιεῖν ἐπιβέβλημαι. εἰσὶ δὲ τρόποι τοῦ ἐλέγχειν δύο· οἱ μὲν γάρ εἰσι παρὰ τὴν λέξιν, οἱ δ' ἔξω τῆς λέξεως.

Ἔστι δὲ τὰ παρὰ τὴν λέξιν ἐμποιοῦντα τὴν φαντασίαν ἓξ τὸν ἀριθμόν· ταῦτα δ' ἔστιν·

Ὁμωνυμία, οἷον 'μανθάνουσιν οἱ ἐπιστάμενοι· τὰ γὰρ ἀποστοματιζόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί'. τὸ γὰρ μανθάνειν ὁμώνυμον, τό τε ξυνιέναι χρώμενον τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τὸ λαμβάνειν ἐπιστήμην.

Ἀμφιβολία, οἷον 'ὅ τις ὁρᾷ, τοῦτο πάντως ὁρᾷ· τὸν κίονα ὁ δεῖνα ὁρᾷ· ὁ κίων ἄρα ὁρᾷ'. ἀμφιβάλλεται γὰρ ἐν τῷ 'τοῦτο πάντως ὁρᾷ' πότερον αὐτὸς ὁρᾷ ὁ ὁρῶν ἢ τὸ ὁρώμενον.

Σύνθεσις, οἷον 'δυνατὸν τὸν καθήμενον βαδίζειν· ὁ δεῖνα κάθηται·

71–72 cf. Arist. Top. *A* 2,101 a 26–28 ‖ 73–79 cf. 101 b 13–23 ‖ 79–81 103 a 7–9 ‖ 81–82 cf. 103 b 20–22 ‖ 82–84 104 a 8–11

14 M 172r–174r (**E** 272v–275v **e**[1] 120r–122r **a**[1] 182r–184r **m**[5] 433v–435v) ‖ 3–6 Arist. Soph. El. 165 b 23–26 ‖ 7–9 165 b 30–34 ‖ 10–12 Anon. Heib. 40,7–10 ‖ 13–15 40,12–15

74 *γὰρ*] *μὲν γὰρ* Arist.

14 11 *ὁρᾷ*[3] Anon. Heib. (40, 9): *ὁρᾶν* **M**

βαδίζει ἄρα'. ἐν ταύτῃ γὰρ ἔχει τὸν παραλογισμὸν ὁ ἔλεγχος ὡς δυναμένης τῆς ἐννοίας καὶ συνθέτως νοεῖσθαι.

Διαίρεσις, οἷον 'τὰ πέντε δύο καὶ τρία· τὰ δύο καὶ τρία εἰς ἀριθμοὺς διαιρεῖσθαι οὐ δύνανται· τὰ πέντε ἄρα εἰς ἀριθμοὺς διαιρεῖσθαι οὐ δύνανται'. ψεῦδος τοῦτο· συνέβη δὲ τὸ ψεῦδος ἀπὸ τοῦ διαιρεῖσθαι τὰ πέντε ἐν τῇ πρώτῃ προτάσει εἰς δύο καὶ τρία καὶ ἰδίᾳ περὶ ἑκάστου τὴν δευτέραν πρότασιν ἀποφαίνεσθαι.

Προσῳδία, οἷον 'κῆρ σημαίνει τὴν ψυχήν· Ἀγαμέμνονι δὲ τὸ πολεμεῖν κὴρ εἴδετο εἶναι· Ἀγαμέμνονι ἄρα τὸ πολεμεῖν ψυχὴ εἴδετο εἶναι'.

Σχῆμα λέξεως, οἷον 'τὸ μανθάνειν ἐνεργητικόν ἐστι· τὸ δὲ ἐνεργεῖν περὶ τὴν μάθησιν διδάσκειν ἐστί· τὸ μανθάνειν ἄρα διδάσκειν ἐστίν'.

Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν λέξιν παραλογισμοὶ οὗτοι· τῶν δ' ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν εἴδη ἐστὶν ἑπτά. ἓν μὲν παρὰ τὸ συμβεβηκός· δεύτερον δὲ τὸ ἁπλῶς ἢ μὴ ἁπλῶς ἀλλὰ πῇ ἢ ποῦ ἢ ποτὲ ἢ πρός τι λέγεσθαι· τρίτον τὸ παρὰ τὴν ⟨τοῦ⟩ ἐλέγχου ἄγνοιαν· τέταρτον τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον· πέμπτον τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν· ἕκτον τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέναι· ἕβδομον τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν.

Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμοί εἰσιν, ὅταν ὁμοίως ὁτιοῦν ἀξιωθῇ τῷ πράγματι καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ τῷ αὐτῷ πολλὰ συμβέβηκεν, οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις καὶ καθ' οὗ κατηγορεῖται ταῦτα πάντα ὑπάρχειν· πάντα γὰρ οὕτως ἔσται τὰ αὐτά· οἷόν φασιν οἱ σοφισταί 'ὁ Σωκράτης ἕτερον Κορίσκου· ὁ Κόρισκος ἄνθρωπος· ὁ Σωκράτης ἄρα ἕτερον ἀνθρώπου', ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. λέγεται δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς διὰ τὸ συμβεβηκέναι οὗ ἔφησεν ἕτερον εἶναι τοῦτον εἶναι ἄνθρωπον. παρὰ τὸ συμβεβηκὸς δὲ κἀκεῖνα ὅσα μὴ οὐσιωδῶς κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου, οἷον τὸ γένος, τὸ εἶδος, τὸ δισύλλαβον, τὸ τρισύλλαβον, τὸ οὐδέτερον. παρὰ τὸ συμβεβηκὸς δὲ λέγονται, διότι τοῦ ζῴου οὐ κατ' οὐσίαν κατηγοροῦνται τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ τὸ αἰσθητικὸν καὶ τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ σῶμα.

Οἱ δὲ παρὰ τὸ πῇ ἢ ἁπλῶς παραλογισμοί εἰσιν ἢ ὅταν τὰ πῇ, ὅ ἐστιν ἅμα, κατηγορούμενα ἁπλῶς, τουτέστιν ἰδίᾳ, κατηγορήσωμεν· οἷον 'ὁ πατὴρ μείζων τοῦ υἱοῦ τῷ αἰτίῳ· τὸ αἴτιον φύσει· ὁ πατὴρ

16-20 40, 18–23 || **21-22** 41, 4–6 || **22** *κὴρ εἴδετο εἶναι*] Hom. Il. 1, 228 || **23-24** Anon. Heib. 41,7–9 || **25-34** Arist. Soph. El. 166 b 20–32 || **35-36** Anon. Heib. 41,10–11 || **37-38** Arist. Soph. El. 166 b 35–36 || **38-42** cf. Anon. Heib. 41,17–27 || **43-51** 42,17–18 || **45-46** Greg. Naz. Or. 29; Psell. Theol. I 3

22 *κῆρ* **M** || **28** *τοῦ* Arist. 166 b 24 (cf. 103) | *παρὰ*[2] Arist.: *περὶ* ut vid. (comp.) **M** || **37** *παρὰ* Arist.: *περὶ* ut vid. **M**

ἄρα μείζων τοῦ υἱοῦ φύσει'. ἔψευσται, διότι τὸ αἴτιον συναπτῶς ὀφείλει τῷ φύσει λέγεσθαι, οἷον 'ὁ πατὴρ μείζων τοῦ υἱοῦ τῷ τῇ φύσει αἰτίῳ', διαιρεθὲν δὲ τὸν παραλογισμὸν ἐποίησεν. ἢ ὅταν τὰ ἁπλῶς ἤγουν ἰδίᾳ κατηγορούμενα πῇ, ὅ ἐστιν ἅμα, κατηγορήσωμεν· οἷον 'Σίμων σκυτεὺς ἀγαθός· ὁ ἀγαθὸς σκυτεὺς ἀγαθῶν πεδίλων δημιουργός· ὁ Σίμων ἄρα ἀγαθῶν πεδίλων δημιουργός'. ἔψευσται, ὅτι ὁ Σίμων σκυτεὺς μὲν τὴν τέχνην, ἀγαθὸς δὲ τοὺς τρόπους· καὶ κατηγορεῖται αὐτοῦ τὸ μὲν σκυτεὺς κατὰ τὴν τέχνην, τὸ δὲ ἀγαθὸς κατὰ τὸ εἶδος τῆς ζωῆς. τοιοῦτος γὰρ ἦν ὁ σκυτεὺς ἐκεῖνος ὁ τῷ Σωκράτει συγγεγονώς, τὴν μὲν σκυτικὴν οὐ πάνυ τι διακριβωσάμενος, τὴν δὲ ἕξιν τῆς ψυχῆς ἀγαθός. τὰ γοῦν ἁπλῶς κατηγορούμενα τοῦ σκυτέως ἅμα κατηγορηθέντα τὴν ἀπάτην ἐποίει. οὔτε γὰρ πάντα τὰ ἅμα κατηγορούμενα καὶ ἰδίᾳ κατηγορεῖται οὔτε τὰ ἰδίᾳ καὶ ἅμα, ἀλλ' ἐκεῖνα καὶ ἰδίᾳ καὶ ἅμα κατηγορεῖσθαι δύναται, ὅσα οὐσιωδῶς κατηγορεῖταί τινος· καὶ εἴ τις ἁπλῶς φήσει τὰς συμπλοκὰς γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνει λέγειν ἄτοπα. τῶν δὴ κατηγορουμένων καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθαι συμβαίνει, ὅσα μὲν λέγεται κατὰ συμβεβηκὸς ἢ κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἢ θάτερον κατὰ θατέρου, ταῦτα οὐκ ἔστιν ἕν. ἀληθὲς δέ ἐστιν εἰπεῖν κατὰ τοῦ τινὸς ἤτοι ἅμα καὶ ἁπλῶς ἤτοι χωρίς, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἄνθρωπον ἢ τὸν τινὰ λευκὸν ἄνθρωπον λευκόν. οὐκ ἀεὶ δέ, ἀλλ' ἐν ὅσαις κατηγορίαις μήτε ἐναντιότης ἔνεστι καὶ ἐὰν λόγοι ἀντὶ ὀνομάτων λέγωνται καὶ καθ' ἑαυτὰ κατηγορῆται καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός, οἷον ὅταν ἐν τῷ προκειμένῳ μὴ ἐνυπάρχῃ τι τῶν ἀντικειμένων, οἷον ἐν τῷ τεθνεῶτι· λέγεται γὰρ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἄνθρωπος· καὶ ὅταν μὴ τὸ μὲν τῶν λεγομένων ὁμοῦ καθ' αὐτὸ λέγηται, ὡς '"Ομηρος ποιητής', τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, ἤγουν τὸ 'ἔστι'· καὶ ὅταν οἱ περὶ τὰ κατηγορούμενα λόγοι ἤγουν ὁρισμοί εἰσιν ἐναντίοι, οἷον 'κίβδηλος χρυσός ἐστιν'. ὥστε ἐν οἷς τῶν ἅμα λεγομένων τι τῶν τριῶν τούτων θεωρεῖται, χωρὶς αὐτὰ οὐ δύναται λέγεσθαι· ἐν οἷς δὲ μὴ θεωρῆται, ἐπὶ τούτων τὸ τί καὶ ἁπλῶς ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν.

Παρὰ δὲ τὸ ἑπόμενον παραλογισμὸς γίνεται, οἷον 'ὁ δεῖνα νύκτωρ πλανᾶται· ὁ νύκτωρ πλανώμενος κλέπτης ἐστίν· ὁ δεῖνα ἄρα κλέπτης

49–57 cf. Ps.-Al. in Soph. El. 40, 24–34 || 57–59 Anon. Heib. 42, 22–25; Ps.-Al. in Soph. El. 41, 8–10 || 59–63 Arist. Int. 21 a 5–10 || 63–65 21 a 18–21 || 65–75 cf. 21 a 18–32 || 76–79 Anon. Heib. 45, 27–46, 3

48 *διαιρεθέντα* Anon. Heib. (42, 12) || 54 *σωκράτη* **M** || 57 *ἐποίη* **M** || 66 *λέγωνται* Arist. Int. 21 a 30: *-ονται* **M** || 74 fort. *θεωρεῖται* legendum

ἐστί'. λέγεται δὲ τὸ τοιοῦτον παρὰ τὸ ἑπόμενον διὰ τὸ ἕπεσθαι τῷ κλέπτῃ τὸ πλανᾶσθαι νύκτωρ.

Ὁ δὲ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν παραλογισμός ἐστι τὸ δι' ἑαυτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' ἑαυτοῦ δῆλον καὶ πρότασιν ποιεῖσθαι τὸ πρόβλημα· οἷον 'ἡ ψυχὴ ἄφθαρτος· τὸ ἄφθαρτον ἀθάνατον· ἡ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος'. οὐδὲν ἀποδέδεικται, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ᾔτηται· ταὐτὸν γὰρ τῷ ἀθανάτῳ τὸ ἄφθαρτον, καὶ πρότασις ἡ ὅτι 'ἡ ψυχὴ ἄφθαρτος' ἡ αὐτὴ τῷ προβλήματι.

Ἕτερος παραλογισμὸς παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον τιθέναι· γίνεται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς δι' ἀδυνάτου συλλογισμοῖς, ὅταν καὶ δίχα τῆς ὑποθέσεως οὐδὲν ἧττον περαίνηται τὸ ἀδύνατον, οἷον εἰ βουλόμενοι δεῖξαι δι' ἀδυνάτου ὅτι τὸ λευκὸν οὐ παντὶ ζῴῳ, εἴπωμεν οὕτως· 'εἰ γὰρ παντὶ ζῴῳ τὸ λευκόν, τὸ δὲ ζῷον παντὶ ἐμψύχῳ, τὸ δὲ ἔμψυχον παντὶ φυτῷ, τὸ ζῷον ἄρα παντὶ φυτῷ· ὅπερ ἄτοπον'. ἀλλὰ τουτὶ τὸ ἄτοπον οὐ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν συνέβη τὴν ὅτι 'τὸ λευκὸν παντὶ ζῴῳ', ἀλλὰ παρ' ἐκείνην τὴν λέγουσαν ὅτι 'τὸ ζῷον παντὶ ἐμψύχῳ'.

Ἕτερος παραλογισμὸς παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν· ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν κατασοφίζεται οὕτως· 'ὁ δεῖνα Σωκράτην καὶ Πλάτωνα τύπτει· ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἄνθρωπός ἐστιν· ὁ δεῖνα ἄρα ἄνθρωπον ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους τύπτει'. ἔψευσται κατ' ἀμφότερα, εἴτε τὸν καθ' ἕκαστα καὶ ἕνα τῷ ἀριθμῷ νοήσομεν ἄνθρωπον, εἴτε τὸν καθόλου· δύο γὰρ σημαίνει τὸ ἄνθρωπος, τὸν ἕνα τῷ ἀριθμῷ ἄνθρωπον καὶ τὸν ἐν εἴδει· ὧν ἐπ' οὐδενὸς ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα. λέγεται δὲ παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ὅτι ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἰδίας ἐρωτήσεως δεῖται.

Ἔστι παραλογισμὸς καὶ ὁ παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν· λέγεται δὲ οὕτως ὅτι ὁ εἰδὼς τί ποτέ ἐστιν ἔλεγχος οὐ περιπεσεῖται τῷ τοιούτῳ σοφίσματι. ἔλεγχος δέ ἐστιν ἀντίφασις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός, ἵνα μὴ περὶ ἄλλου καὶ ἄλλου πειρώμεθα, οἷον μὴ ὀνόματος μόνον ἀλλὰ καὶ πράγματος. οὐ γὰρ μόνον τὸ ὄνομα ἓν εἶναι χρή, ἀλλὰ καὶ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα ἕν. τοῦτο δὲ εἴρηκε διὰ τὰς ὁμωνύμους φωνάς. καὶ ὀνόματος, φησί, μὴ συνωνύμου, οἷον 'ζῷον περιπατεῖ, ζῷον οὐ περιπατεῖ'· ἐνδέχεται γὰρ τὶ μὲν ζῷον περιπατεῖν, τὶ δὲ μή. μὴ συναριθμουμένου δέ, φησί, τοῦ ἐν ἀρχῇ, τουτέστι μὴ λαμβανομένου τοῦ ζητήματος εἰς τὸν λόγον τῆς ἀποδείξεως, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰ-

80-85 46,8–10; 44, 26–45, 1 || 86-93 46,11–18 || 94-102 47, 6–16 || 103-113 cf. 43, 8–11; 44, 8–20

88 εἰ Anon. Heib. (46,13): οἱ **M** || 97 τύπτειν **M**: corr. Ebbesen

τεῖσθαι περὶ οὗ εἰρήκαμεν. καὶ κατὰ τὸ αὐτό, φησί, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. πρὸς μὲν τὸ αὐτό, οἷον ὅτι τὰ δύο διπλάσια καὶ οὐ διπλάσια· πρὸς ἄλλο γὰρ καὶ ἄλλο τοῦτο εἶναι λέγεται. κατὰ δὲ τὸ αὐτό, ἵνα μὴ κατ' ἄλλο ⟨καὶ ἄλλο⟩ μέρος λέγωμέν τι ὑπάρχειν. ὡσαύτως δέ, ἵνα μὴ τὸ μὲν δυνάμει, τὸ δὲ ἐνεργείᾳ λέγωμεν. καὶ ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ· τὸ γὰρ κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον φαῦλόν τε καὶ οὐ φαῦλον λέγειν τὸν αὐτὸν οὐκ ἀδύνατον.

15

Τοῦ Ψελλοῦ περὶ προτάσεων ὀφειλουσῶν ἀλλήλαις συναληθεύειν

Ἐπὶ τῶν προτάσεων τῶν ὀφειλουσῶν ἀλλήλαις συναληθεύειν δύο ταῦτά σε παραφυλάττειν χρή, τήν αὐτήν τε ποσότητα καὶ τὸν αὐτὸν ὑποκείμενον, ἐναλλάττειν δὲ δύο, τόν τε κατηγορούμενον καὶ τὴν ποιότητα. λέγω δὴ τὸν αὐτὸν ὑποκείμενον, ἵνα, εἰ μὲν ἐν τῇ καταφάσει ὡρισμένος ὑπάρχει, ὡρισμένος τεθῇ καὶ ἐν τῇ ἀποφάσει, εἰ δὲ ἐκεῖσε ἀόριστος, καὶ ἐνταῦθα ἀόριστος. ὡσαύτως καὶ ὁ κατηγορούμενος, εἰ μὲν ἐν τῇ καταφάσει ἁπλοῦς, ἐν ταύτῃ ἐκ μεταθέσεως, εἰ δὲ ἐν ἐκείνῃ ἐκ μεταθέσεως, ἐν ταύτῃ ἁπλοῦς. καὶ παράδειγμα· 'πᾶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν, οὐδεὶς ἄνθρωπος οὐ ζῷόν ἐστιν'. ἐτηρήθη μὲν τὸ αὐτὸ ποσὸν καὶ ὁ αὐτὸς ὑποκείμενος· ἀμφότεραι γὰρ αἱ προτάσεις καθόλου καὶ οἱ ὑποκείμενοι ὡρισμένοι· ἐνηλλάγη δὲ τό τε ποιὸν καὶ ὁ κατηγορούμενος· ἐκεῖ μὲν γὰρ κατάφασις καὶ ὧδε ἀπόφασις, κἀκεῖ μὲν ἁπλοῦς ὁ κατηγορούμενος, ἐνταῦθα δὲ ἐκ μεταθέσεως.

16

Τοῦ αὐτοῦ ἕτεραι ἐπιλύσεις φυσικῶν ἀπορημάτων πρὸς τοὺς ἰδίους 103^{v}
μαθητὰς καὶ ἑτέρους ἐπερωτῶντας

α'. Πότε ψυχοῦνται τὰ ἔμβρυα

Ἠρώτησας πότε ψυχοῦνται τὰ ἔμβρυα· ἀντερωτῶ δέ σε κἀγώ, πότερον βούλει ἀποκριθῆναί σοι ὃ τῶν παρ' ἡμῖν φιλοσοφησάντων ἐδόξα-

114–119 cf. 45,5–22
15 m^{22} 364^{v} **B** 217^{v}
16 D 103^{v}–111^{v}

116 *καὶ ἄλλο* Anon. Heib. (45,7), Ps.-Al. (45,17)
15 1 *Τοῦ* – 2 *δύο* **m**^{22}: non leg. **B** ‖ 3 *σε* **m**^{22}: om. ut vid. **B** ‖ 5 *εἰ* **m**^{22}: *ἐὰν* **B** | *ἐν* **B**: om. **m**^{22} ‖ 8 *ἐν ταύτῃ* – 9 *μεταθέσεως* **m**^{22}: om. **B**

σαν ἔνιοι ἢ ἅπερ ᾠήθησαν Ἕλληνες. κοινὸν μὲν οὖν δόγμα περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποστολικὸν ἢ ἄλλως πατρικὸν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν λόγοις· ἐθάρρησαν δέ τινες τῶν ἄγαν ἐν ἡμῖν μεταρσίων αὐτίκα ψυχοῦσθαι τὸ σπέρμα τῆς μήτρας ἐπιλαβόμενον, ὡς μηδέτερον τῶν μερῶν τοῦ συνθέτου πρεσβεύειν θατέρου ἢ ὑστερεῖν. τῶν δέ γε παρ' Ἕλλησι σοφῶν οἱ μὲν μορφωθέντα ψυχοῦσι τὰ ἔμβρυα, οἱ δὲ αὐτίκα μέλλοντα κινηθῆναι κατὰ γαστρός, οἱ δὲ τῆς μήτρας ἀποσπασθέντα καὶ διατυπωθέντα πρὸς ὄλισθον. οἱ δέ γε τελεώτεροι τούτων μετὰ τὸν τοκετὸν τὴν λογικὴν ψυχὴν μεταλαμβάνειν φασί, καὶ μεταβάλλειν ἀθρόως ὥσπερ ὑπὸ φωτὸς θείου ἀναπτόμενα ἢ ζωπυρούμενα· ἔνδοθεν δὲ τῆς μήτρας ζῆν μέν, ἀλλὰ τὴν φυτικὴν ζωὴν καὶ παντάπα- 104r *σιν ἄλογον, ὥσπερ | ἐκ ῥίζης τοῦ ὀμφαλοῦ κατερριζωμένα τῇ μήτρᾳ, τὴν τροφὴν χορηγούμενα, ζῷα δὲ μήτε εἶναι μήτε ὀνομάζεσθαι, ἀτελῆ ὄντα πρὸς μετουσίαν τῆς θειοτέρας ψυχῆς. οὐ γὰρ ἡ λογικὴ ψυχὴ ὥσπερ τι πτηνὸν εἰς τὸ τυχὸν ζωγρεῖον εἰσωθεῖται καὶ ἐνοικίζεται, ἀλλ' εἰς τὸ ἐπιτηδείως ἔχον πρὸς τὴν ἐκείνης καταδοχὴν ἀπορρήτῳ συνόδῳ ἐμφύεται. πῶς ἂν καὶ ἐν ὑγρῷ χωρίῳ ζωογονηθείη ἂν ἐζωωμένον ἔμβρυον, μεμυκὸς δὲ καὶ παντάπασι συγκεκλεισμένον τό τε στόμα καὶ τὰς ῥῖνας; πῶς ἂν καὶ εἰσπνεύσοιεν, εἴ τις καὶ εἴη ἐκεῖσε, ἀὴρ καθαρός; οὐ χρὴ δέ, φασίν, ἀπὸ τῶν κινήσεων αὐτοῦ τεκμαίρεσθαι τὰς ἐμψύχους ζωάς· οὐ γὰρ κατὰ φαντασίαν αὐτὸ ἢ ὁρμητικὴν ἔχει δύναμιν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐντέρων ἕλικες πληρούμενοι κίνησιν ἔχουσι καὶ δένδρων φλοιοὶ κινοῦνται τῷ ῥήγνυσθαι καὶ αὐτὰ δὲ τὰ φυτὰ αὐξάνεται καὶ περιστρέφεται ἢ συμπτύσσεται τοῖς φύλλοις καὶ αὖθις ἀναπλοῦται, ὥσπερ ὁ λωτὸς κατὰ τὴν τοῦ φωστῆρος περιστροφήν· ἐπὰν δὲ ἔξω τῆς μήτρας γένηται τῆς ῥίζης ἀποσπασθέν, αὐτίκα τῆς λογικῆς μεταλαγχάνει ψυχῆς καὶ ζῷόν ἐστι καθαρόν.*

β'. Ποίᾳ αἰτίᾳ τῶν βρεφῶν τὰ μέν εἰσιν ἐλλιπῆ, τὰ δὲ ἄρτια

Θαυμάζεις εὐλόγως περὶ τῶν ἔτι κυομένων βρεφῶν, τίνι ποτὲ λόγῳ 104v *τὰ μὲν αὐτῶν | ἐλλιπῆ τὴν φύσιν τοῦ σώματος, τὰ δὲ σὺν περιττοτέ-*

8–10 cf. Psell. Omn. doct. 59,4–8; Max. Ambig. 1321 D–1325 C; Greg. Nyss. Quid sit 1332 D || 13–15 cf. Psell. Omn. doct. 59,8–60,5; Ps.-Gal. ad Gaur. 11³ || 16–18 cf. Psell. Omn. doct. 115,7–12; Ps.-Gal. ad Gaur. 10³, 7¹, 4¹¹ || 19–20 cf. 14⁴ || 25–27 cf. 7¹ || 29–30 cf. Procl. Art. hier. 149,12–17

15 *ζωοπυρούμενα* **D**: correxi || 17 *κατερριζομένου* **D**: corr. Wk. || 29 *ἀναπλοῦται* Wk. (cf. 229): *ἀναπληροῦται* **D**

ροις ἔξεισι μέλεσι, καὶ τὰ μὲν ἅμα τῇ συστάσει πεπήρωται, τὰ δὲ ἄρτιά εἰσι καὶ ἐν μορφῆς κάλλει διατετύπωται· καὶ ὅλως διαπορεῖς ἐπιζητῶν τὰς αἰτίας τῶν οὕτως ἢ ἐκείνως ἐχόντων νεογιλῶν. ἔξεστι μὲν οὖν τούτων καὶ γονέας αἰτιάσασθαι καλῶς ἢ κακῶς ἔχοντας καὶ αὐτὴν δὴ τὴν νηδύν, τὸ φυσικὸν τῆς συμπήξεως ἡμῶν ἐργαστήριον, πλημμελῶς ἢ εἰλικρινῶς ἔχουσαν· οὐδὲν δὲ ἧττον εἰς λόγον αἰτίας θήσομεν καὶ τὰς ἕξεις τῶν μιγνυμένων καὶ τοὺς καιροὺς τοῦ συνδυασμοῦ· καὶ ἡ τοῦ σπέρματος δὲ παντοδαπὴ κρᾶσις παντοδαπὰ ἡμῖν τὰ ἀποτελέσματα δίδωσιν. ἀλλ' ὅ γε Ἑρμῆς, Ἄμμωνι τῷ σοφῷ περὶ τούτου ἐπιστέλλων, ἄλλ' ἄττα αἰτιᾶται τῶν τοιούτων ἀποτελεσμάτων ἢ ταῦτα. φησὶ γὰρ ὡς, ἐπειδὴ τὸ κυόμενον οὐχ ὑπὸ τῆς μερικῆς μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς ὁλικῆς διαπλάττεται φύσεως, καὶ τῆς τῶν πλανήτων δὲ δυνάμεως διαμερισμός τις ποικίλος εἰς αὐτὸ καταρρεῖ, ἐντεῦθεν τοιόνδε ἢ τοιοῦτον πρὸς τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν γίνεται. εἰ δὲ ἀσαφὴς ὁ λόγος, ἔτι σοι τοῦτο σαφηνιστέον ἡμῖν. οἱ περιττοὶ τὴν σοφίαν Ἕλληνες, διαμερίζοντες τὴν φύσιν ἡμῶν, ὑπερκοσμίοις φύσεσι καὶ ἐγκοσ|μίοις σώμασί τε καὶ τάξεσιν, ἔτι δὲ καὶ τοῖς πλάνησι ταύτην δια- 105ʳ
περατοῦσι· καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς ἡμῶν Ἡλίῳ καὶ Σελήνῃ ἀνατιθέασιν, Ἀφροδίτῃ δὲ τὴν ὄσφρησιν καὶ τὸν περικράνιον ὑμένα τῷ Κρόνῳ, ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος· καὶ οὐ τοὺς πλανήτας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς δεκάρχους αὐτῶν καὶ τοὺς ἀπλανεῖς βάλλειν τινὰς ἀκτῖνας εἰς τὸ βρεφουργούμενον λέγουσιν. ἐπεὶ δὲ ποικίλοι μὲν τὴν ἰδέαν οἱ δέκαρχοι, ποικίλα δὲ τῶν πλανήτων τὰ σχήματα, διάφοροί τε τούτων αἱ πρὸς τοὺς ἀπλανεῖς σχέσεις, ἡ βαλλομένη παρ' ἑκάστου ἀκτὶς εἰς τὸ κυόμενον εἰ μὲν ἐξ ἀγαθοποιοῦ κατέλθῃ σχήματος, ἀρτιώτατον τὸ μέρος τῷ βρέφει πεποίηκεν, οὗ κυριεύειν ὁ ἐπιλάμπων ἔλαχεν, εἰ δ' οὖν, κολοβόν. οἷον τοῦ καλουμένου Διὸς ἀστέρος τῆς κεφαλῆς τοῦ ζῴου ἐπάρχοντος ὅλων τῶν μηνίγγων καὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ἣ ἐκεῖθεν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἀκτινοβολεῖ, εἰ μὲν ἐν καλῷ κειμένου τοῦ ἀστέρος καὶ σχηματιζομένου πρὸς τὴν σελήνην τριγωνικῷ σχήματι εἰς τὸν ἐγκέφαλον βάλλει τοῦ πηγνυμένου, εὖ ἕξουσιν αἱ ἡγεμονικαὶ δυνάμεις τῷ πλαττομένῳ ἐμβρύῳ· εἰ δὲ κακούμενος ὁ ἀστὴρ ἐπιβρίσει τῷ μέρει, τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιητής. κατὰ τοίνυν ⟨τὸν⟩ τοῦ

44–49 cf. Iambl. Myst. 8, 4–6 || 50–62 cf. Herm. Trism. ad Amm. 1–6 (ed. Ideler p. 387)

36 *πεπλήρωται* D: corr. Wk. || 44 *Ἄμμωνι* conieci: *ἀμμωνίῳ* D || 48 *αὐτὸ καταρρεῖ* Wk.: *αὐτὴν καταρείων* D || 56 et 58 *δέκαρχοι* = *δεκανοί* ut vid. || 60 *ἑκάστῳ* D: corr. Wk. || 68 *τόν* addidi

105v *Ἑρμοῦ λόγον | καὶ τὰ μελαγχολικώτερα τῶν βρεφῶν καὶ τὰ εὐεκτικώτερα, ὅσα τε τοῖς ὀφθαλμοῖς διάστροφα καὶ ὅσα ὁρᾷ κατ' εὐθεῖαν, καὶ ἡ πᾶσα τούτων ἐναντιότης πρὸς ἄλληλα ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων δυνάμεως γίνεται.*

Πλὴν καὶ τοῦτο ἴσθι, ὡς ὁ μὲν καθ' ἡμᾶς λόγος οὐ πολυπραγμονεῖ τὰς τούτων αἰτίας, ἀλλὰ τὴν διοίκησιν πάντων θείοις ἀνατίθεται κρίμασι· δεδοίκαμεν γὰρ τὴν παρεκτροπήν, καὶ διὰ ταύτην ἐπὶ τῶν οἰκείων ὅρων ἑστήκαμεν. ὁ δέ γε Ἕλλην οὐ διαφέρει, ζητῶν τὰς πρώτας ὑποθέσεις τῶν γινομένων, εἴ που μακρὰν τῆς ἀληθείας ἐλάσειεν, ἀλλὰ ποικίλως τὰ ὄντα διερευνώμενος εἰς ἀτόπους πολλάκις ἐννοίας ἐκφέρεται. τίθεται δὲ κατ' ἐξουσίαν καὶ δόξας ἀσυλλογίστους, ὑπερκόσμιον ψυχὴν καὶ ἐγκόσμιον, καὶ φύσιν καθολικήν τε καὶ μερικήν, ἵν' εἴ τις αὐτὸν ἐλέγχει πλανώμενον, εὐθὺς ἔχει πρὸς ταῦτα καταφυγεῖν. ἡμεῖς δέ σοι τοὺς τούτων λόγους ἀνακαλύπτομεν, οὐχ ἵνα τούτοις θύῃς, ἀλλ' ἵνα μόνον εἰδείης.

γ'. Ὅτι οὐδεμία διαφορὰ τοῖς τοῦ θήλεος καὶ τοῦ ἄρρενος γεννητικοῖς μορίοις ἐστί, καὶ ὅτι δι' ἔλλειψιν θερμότητος τὸ θῆλυ ἐν τῇ μήτρᾳ γίνεται

Μὴ θαυμάσῃς, εἴ σοι παράδοξον λόγον ἐρῶ περὶ παραδόξου πράγματος, ἀλλ' ἀτρέμας ἔχε πρὶν ὅλον ἀκούσῃς τοῦ λόγου. ἴσθι τοιγαροῦν, ὡς τὰ γεννητικὰ τοῦ θήλεος μόρια καὶ τοῦ ἄρρενος οὐ διάφορά 106r *εἰσι | πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ παρ' ἑκατέρᾳ γενέσει τὰ αὐτά. τοσοῦτον δὲ διαλλάττει, ὅτι τὰ μὲν τοῦ ἄρρενος προὔκυψαν ἔξω ἀκμαζούσῃ θερμότητι, καὶ τό τε αἰδοῖον ἀπετάθη ἀμφιασάμενόν πως τὴν καλουμένην ποστὴν οἵ τε ὄρχεις ὑπὸ τῷ ὀσχέῳ ἐσπαργανώθησαν, τὰ δὲ τοῦ θήλεος δι' ἔλλειψιν τοῦ θερμοῦ ἀπρόιτα μεμενήκασι, μεταξὺ καρτερήσαντα τοῦ ἀπευθυσμ⟨έν⟩ου φημὶ καὶ τῆς κύστεως. ὃ γοῦν ἀρχόμενος εἴρηκα, μήτε θαυμάσῃς τὸ ἔργον τῆς φύσεως μήτε ὡς μυθώδη διαπαίξῃς τὸν λόγον· ἔστι γὰρ παντάπασιν ἀληθής. εἰ γὰρ παραθήσεις τῷ λόγῳ εἰς τὸ εἴσω τοῦ περιτοναίου τὰ τοῦ ἄρρενος μόρια, τὸ μὲν ὄσχεον εἰς τὴν τῆς μήτρας χώραν καὶ χρείαν διαπλασθήσεται, οἱ δέ γε ὄρχεις ἐξολισθήσουσιν ἔξωθεν καὶ παρ' ἑκατέρῳ μέρει ταύτῃ τεθήσονται, τὸ δὲ πρὶν ἀρρενικὸν αἰδοῖον ἀρχὴ τῆς ὑστέρας γενήσεται καὶ εἰς τὸ αἰδοῖον τὸ τῆς ποστῆς δέρμα διασχισθήσεται. καὶ οὕτως αὖθις τὴν*

89–106 cf. Gal. De usu part. IV 158,13–160,1 K.; IV 634,14 sqq. K.

91 *ἀκμάζουσι* **D**: corr. Hansen || 93 fort. *πόστην* (= *πόσθην*) scribendum, et infra 102 et 105 || 95 *ἀπευθυσμοῦ* **D**: correxi

γυναικείαν ἐκτὸς ἑλκύσαντός σου κατασκευήν, ἡ μὲν μήτρα τῷ ἀντελιγμῷ ἔνδον συλλαβοῦσα τοὺς ὄρχεις εἰς ὀσχέου φύσιν ἔξω διαπλασθήσεται, ὅ τε αὐχὴν τῆς ὑστέρας εἰς αἰδοῖον διαταθήσεται καὶ ἡ ποστὴ εἰς τὸ σχίσμα διαιρεθήσεται. τὸ γὰρ ἀρχέγονον τοῦ πλάσματος | σπέρμα ἀρρενογόνον μόνον ἐστίν, ἀποτυγχάνει δὲ τοῦ σκοποῦ ἐνδείᾳ 106v θερμότητος μεταβληθὲν εἰς θηλύτητα. τῷ δέ γε δημιουργῷ καὶ τὸ τῆς φύσεως ἐλάττωμα εἰς ὅλου γένους διάπλασιν ἤρκεσεν. ἡ γάρ τοι μήτρα, μία τις οὖσα τὴν πλάσιν, δυσὶ κόλποις διῄρηται, καὶ ὃς μὲν αὐτῶν θῆλυς, ὃς δὲ ἄρρην ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται, οὗτος μὲν ἐπιδέξιος τὴν θέσιν τε καὶ τὴν φύσιν εἰς ἄρρενος πλάσιν, ἐκεῖνος δὲ πρὸς τοῦτο μὲν ἐπαρίστερος, εὔθετος δὲ πρὸς θηλυγονίαν. οὕτω δὴ καὶ τῶν ὄρχεων ἀρρενογόνος μὲν ὁ δεξιός, θηλυγόνος δὲ ὁ ἀριστερός. καὶ θερμὰ μὲν ἄμφω τὰ δεξιά, τὰ δέ γε ἀριστερὰ μετὰ τῆς ἐναντίας ποιότητος. καὶ τό γε θαυμασιώτατον, ⟨ὃ⟩ καὶ τὴν πίστιν τῷ πρώτῳ λόγῳ παρέχει, οὐκ ἂν γνοίης ἐξαμβλωθὲν ἔμβρυον πρὸ τῆς συμπάσης τῶν μελῶν τελειότητος, εἴτε θῆλυ κατὰ τὴν πλάσιν εἴτε ἄρρεν ἐστίν· ἐν γὰρ τῷ τέλει ἡ θερμότης ἐξασθενήσασα ἔνδον τε τὰ γεννητικὰ κατέσχε μόρια καὶ θῆλυ τὸ κυούμενον ἐπλαστούργησεν. ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς τῆς μήτρας κόλπος ἄνωθεν ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς τὴν ἀρχὴν λαμβάνει τοῦ σπέρματος, ὁ δέ γε ἀριστερὸς ἀπὸ τῶν νεφρῶν κατιοῦσαν τὴν γονὴν δέχεται. διὰ ταῦτα ἡ μὲν ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς καταρρέουσα | φύσις ἀπέριττός ἐστι καὶ ζέουσα τῇ θερμότητι, ἡ δέ γε ἐκ τῶν 107r νεφρῶν εἰς τὴν ἀριστερὰν μήτραν εἰσβάλλουσα ἧττον μὲν θερμή, μᾶλλον δὲ περιττή. τῶν δέ γε νεφρῶν κατὰ ἰσότητα ἡ διάστασις· ἀλλ' ὁ μὲν δεξιὸς ὑψηλότερός τέ ἐστι καὶ πρώτως ἀπὸ τῆς κοίλης ἀρδεύεται, ὁ δέ γε ἀριστερὸς βραχύ τι χθαμαλώτερος· εἰς ἑκατέρους δὲ φλεβώδεις κοιλότητες εὐθυβόλως κατατείνονται, ἀφ' ὧν τὸ ἐκ τῆς κοίλης διωθιζόμενον αἷμα εἰς τοὺς ὄρχεις τε κάτεισι κἀκεῖσε μεταβάλλον τὴν χροιὰν τῆς αἱματικῆς ποιότητος τὴν σπερματικὴν ἀνταλλάττει χροιὰν καὶ δύναμιν.

δ'. Περὶ τοῦ σπέρματος

Ψευδὴς ὁ Κτησίου λόγος καὶ Ἡροδότου· ὁ μὲν γὰρ ὥσπερ μυθολογῶν πήγνυσθαί φησι τὸ τῶν ἐλεφάντων σπέρμα καὶ ἠλέκτρῳ παρό-

108–109 cf. Gal. 162,10–13 || 109–115 cf. Psell. Omn. doct. 111,2–7 || 120–132 cf. (?) Gal. 169,9–171,13 || 134–137 Arist. Gen. an. 736 a 2–11

112–113 *πρὸ τούτου μὲν ἐπ' ἀριστερὸς* **D**: corr. Wk. || 116 *ὃ* add. Wk. || 117 *γνοίη* **D**: corr. Wk. || 128 *βραχὺς τῷ* **D**: correxi || 130 *διωθιζόμενον* coni. Wk.: *διωνιζόμενον* **D**

μοιον γίνεσθαι· ὁ δὲ τοὺς Αἰθίοπας μέλαιναν ἀποφαίνεται ἀποσπερματίζειν γονήν. ἔστι γὰρ ἡ οὐσία τοῦ σπέρματος, ὡς Ἀριστοτέλει δοκεῖ, οὔτε καθαρῶς ὑδατώδης οὔτε ἀκριβῶς αἱματώδης. εἰ γὰρ ὕδωρ ἦν, οὐκ ἂν ἐπήγνυτο θερμαινόμενον, τὸ δὲ παχὺ καὶ ἀφρῶδες ἔξεισιν· εἰ δέ γε αἷμα καθαρὸν ἀπεκρίνατο, ἐχρῆν αὐτὸ ἔξω γεγονὸς καὶ καταψυ-
107v *χθὲν παγῆναι. οὔτε γὰρ | τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ πήγνυται, καὶ τὸ αἷμα δὲ ψυχούμενον παχύνεται· τὸ δὲ σπέρμα ἔσωθεν μὲν θερμαινόμενον παχύτερον ἔξεισιν, ἔξω δὲ γεγονὸς εἰς ὕδωρ λεπτὸν ἀναλύεται. ἔστιν οὖν εἰκάσαι ἐκ δυοῖν τοῦτο συνεστηκός, ὕδατός φημι καὶ πνεύματος, ὁποῖόν ἐστι τὸ μεθ' ὕδατος μιγνύμενον ἔλαιον, εἶτα δὴ ταραττόμενον καὶ ἀφρῶδες γινόμενον· περίττωμά ἐστι τῆς δευτέρας πέψεως, φημὶ δὴ τοῦ αἵματος· ἐν δὲ τῷ συνδέσμῳ γινόμενον μεταμείβει τὴν τοῦ αἵματος χροιὰν εἰς τὸ λευκότερον. καὶ οὐκ ἔστι μὲν σύντηγμα τοῦ ὅλου σώματος· παρὰ φύσιν γὰρ τοῦτο, ἐκ δὲ τοῦ παρὰ φύσιν οὐκ ἂν ζῷον λογικώτερον γένηται. τῷ δέ γε πρὸς τὰ ἀφροδίσια οἴστρῳ κινούμενον πολλαχῶς καὶ ἀνακοπτόμενον πνεύματός τε ἐμπιπλᾶται καὶ ἀφρωδέστερον γίνεται· αἱ δὲ πομφόλυγες τούτῳ οὐ σφόδρα ἐπανεστήκασι, κρατεῖ γὰρ τὸ παχὺ τοῦ πνεύματος. τὰς δέ γε θηλείας οὔ φησι σπερμαίνειν Ἀριστοτέλης, ἀλλά τινα λεπτὴν προϊέναι ὑγρότητα, ὕλην γιγνομένην τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι· ἢ γὰρ ἄν, φησί, ζῷα δύο ἐγίγνετο ἢ ἓν σύνθετον ἐξ ἀμφοῖν. τοῖς δέ γε περὶ τὸν Ἱπποκράτην οὐκ ἀρέσκει ἡ δόξα αὕτη· ὁ γὰρ Γαληνὸς ἀφιέναι φησὶ σπέρμα καὶ τὰς θηλείας.*

108r *ε'. Διὰ τίνα αἰτίαν τοῖς ὀνειρώττουσιν ἡδύτεραι αἱ συνουσίαι φαίνονται*

Θαυμάζεις εἰκότως ὅτιπερ εἰς ἡδονῆς ὑπερβάλλει λόγον τοῖς ὀνειρώττουσι τὰ ἀφροδίσια ἢ τοῖς ἐγρηγορόσιν. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ ἐκείνοις μᾶλλον ἢ τούτοις τὰς ὕπαρ ἀπείκασε χάριτας. ὁ δὲ λόγος τοῦ ταῦτα οὕτως ἔχειν οὗτός ἐστι. διττή τίς ἐστιν ἐν ἡμῖν ἡ ζωή, ἡ μὲν ἀπόλυτος σώματος, ἡ δὲ συνεστηκυῖα τῷ σώματι, καὶ ἡ μὲν ἄλογος, ἡ δὲ λογική. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἐγρηγόρσεσιν {μίξεσιν} ἡ λογικὴ ζωὴ οὐ παντάπασιν ἀφίησι τῇ ἀλόγῳ τὴν ἡνίαν τῆς

136–137 Hdt. III 101 ‖ **137–146** cf. Arist. 735 a 30–b 16 ‖ **153–155** cf. 727 b 31 sqq.; 739 b 16–19 ‖ **157** *Γαληνὸς*] e.g. De sem. IV 622–623 K.; ibid. 536 ‖ **161** *Ἀριστείδης*] ubi?

147 leg. *συνδυασμῷ* ? ‖ **154** *σπερμαίνειν* Wk.: *παραμένειν* **D** ‖ **155** leg. *μιγνυμένην* ? ‖ **161** *ἐγρηγοροῦσιν* **D**: corr. Wk. ‖ **164** an *συνυφεστηκυῖα*? ‖ **165** delevi

*ἡδονῆς, ἀλλ' ὥσπερ ὑφ' ἡγεμόνι τῷ λόγῳ τὸ ἄλογον ταττόμενον τῆς
ὀρέξεως οὐ παντελῶς ἀπαυθαδιάζεται πρὸς τὰς ἀφροδισίους ὁρμάς,
ἀλλ' ἠρέμα τῷ ἐκ τοῦ λόγου ἀνακρουόμενον χαλινῷ ἠκρωτηριασμένην
ἔχει τὴν ἡδονὴν διὰ τῆς ἐναντίας ὀρέξεως. ἐν δέ γε τοῖς ὕπνοις τῆς
λογικῆς ταύτης καὶ χωριστῆς σώματι ζωῆς καθ' ἑαυτὴν ἐνεργούσης ὁ
τῆς ἐπιθυμίας ἵππος τὸν ἐπιβάτην ὥσπερ ἀποβεβληκὼς λόγον καὶ
πόρρω γενόμενος τοῦ δεδιέναι καὶ πεφρικέναι, ὅλος ἐστὶ τῆς φαντα-
σιώδους ἐκείνης ὀρέξεως καὶ κινήσεως. ὅθεν ὁπόσοις οὕτω δι-
ονειρώττουσιν ὁ λόγος ἀντεπανέστη, ἀθρόως καὶ ἐξάπινα ἡμιτελῆ τὰ
τῆς ἡδονῆς γίνεται. ἔνθεν τοι τοῖς μὲν σωφρονικωτέροις | πολλάκις σε-* 108v
*σινωμένα τὰ ἔκγονα καὶ ἀτελέστερα τήν τε σωματικὴν κρᾶσιν καὶ τὰς
πρακτικὰς δυνάμεις γίνεται, ἔστι δὲ οἷς καὶ ἀφρονέστατα· τοῖς δὲ
ἀσελγεστέροις ῥωμαλεώτερά τε καὶ θαρραλεώτερα καὶ τὴν πρακτικὴν
σύνεσιν ἀκριβέστερα. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς συνουσίαις μετροῦντες τῷ
λόγῳ τὴν ἡδονὴν καὶ μὴ ὅλῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ πρὸς τὸ κάταντες ἐκφερόμε-
νοι ὑφειμένην πως ἔχουσι τὴν τοῦ σπερμαίνειν δύναμιν, ὡς ἐντεῦθεν
μὲν τὰ σώματα τῶν τικτομένων ἀσθενέστερα γίνεσθαι καὶ τούτοις
αὖθις ἐπακολουθεῖν κατὰ τὸ ἀνάλογον καὶ τὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν· οἱ
δέ γε ἀκολαστότεροι ὅλῃ καθάπερ τῇ ῥώμῃ τὴν γυναικείαν σπείροντες
αὔλακα ἁδρότερον καὶ τὸν καρπὸν καὶ γονιμώτερον ἐν ἐτῶν περιόδοις
κομίζονται.*

ϛ'. Διὰ τίνα αἰτίαν τῶν γεννωμένων τινὰ τερατοειδῆ γίνονται

*Μὴ θαυμάσῃς εἰ τερατουργεῖν τι ἡ φύσις ἐν τοῖς ἐμβρύοις δύναται
καὶ ζῴων ἑτεροφυῶν τούτοις συμπλάττει μόρια, οἷον κεφαλὰς ἱππείους
ἢ πόδας βοείους, οἷς δὲ καὶ μυκτῆρα ἀπομηκύνει ἐλέφαντος. ἐπίστα-
σαι γὰρ ὡς ἡ καθόλου φύσις, ἧς ἔκγονον τὸ βρεφουργὸν σπέρμα καθ-
έστηκε, πάντα τὰ εἴδη ἀσυγχύτως ἐν ἑαυτῇ περιείληφεν· ἐκεῖθεν γὰρ
καὶ γεννᾶται καὶ | τοῖς ὑποκειμένοις καταλλήλως ἐντίθεται. ὅθεν καὶ* 109r
*τοῖς τῶν γενῶν σπέρμασιν ἔνεισι μὲν οἱ λόγοι πάντων τῶν εἰδῶν, ὅτι
καὶ ἀπὸ τῆς παντοποιοῦ φύσεως ταῦτα τὴν ὑπόστασιν εἰλήχασιν· ἀλλά
γε ἕκαστον ἑνὶ κρατηθῆναι εἴδει φιλεῖ, καὶ ὥσπερ τὸ μὲν ἀνθρώπειον
τῷ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δὲ ἵππειον τῷ τοῦ ἵππου, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
ὡσαύτως. εἰ δὲ καὶ πάντα τῶν μερικῶν ἔνεισιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα μέ-
μυκεν, ἐνεργεῖ δὲ μόνον ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ζῴων τὸ οἰκεῖον εἶδος. ἐπει-
δὰν δὲ ἡ παντεχνὴς ὕλη ἐπιτηδεία πως εὑρεθείη ἐκφῦναί τι τῶν ἑτε-
ροειδῶν εἰς τὴν ἀλλοτρίαν τούτοις ὑπόστασιν, τηνικαῦτα τὰ τέρατα*

183 *μὲν* delendum ? || **197** *καὶ* delendum?

γίνεται· καὶ οἵ τε μυθικοὶ κένταυροι καὶ οἱ λεγόμενοι μυρμηκολέοντες καὶ τὰ ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν ἀνδρογενῆ βούπρωρα ἢ βουγενῆ ἀνδρόπρωρα οἵ τε γαλεάγκωνες παρὰ τὴν φύσιν μὲν τὴν μερικήν, κατὰ δὲ τὴν καθόλου συνίστανται.

Τοῖς δέ γε ἀστρονόμοις ἑτέρα τις αἰτία τῶν τεράτων δοξάζεται· τὸ γὰρ ἀεροσκοποῦν φασι ζῴδιον, εἰ τύχοι ἐφ' ἑτέρῳ ἐπεκτεινόμενόν τε καὶ συμμιγνύμενον, τῆς διφυοῦς καθίσταται αἴτιον. πολλάκις δὲ καὶ ἡ τῆς μήτρας ἐπίπτυξις ἢ στενότης οὐχὶ διφυὲς μὲν τὸ ἔμβρυον, παρὰ δὲ
109v *τὴν συνήθη σχηματίζει πλάσιν· οἱ γοῦν ναννώδεις | ἐντεῦθεν ἢ σκελεφροί, οἵ τε πτερυγώδεις καὶ στενοθώρακες, οὓς δὴ καὶ θηριώδεις ὁ Ἱπποκράτους λόγος καλεῖ.*

ζ'. Τίς ἡ αἰτία τοῦ τὸν ἀλεκτρυόνα ᾄδειν νυκτός

Τοῦ τὸν ἀλεκτρυόνα ᾄδειν νυκτὸς οὐ πρὸ πολὺ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς φυσικάς τινες αἰτίας ἀπέδοσαν. ἔφασαν γὰρ ὅτι θερμότατον ὂν τὸ ζῷον καὶ λίχνον περὶ τὰς τῶν τροφῶν ὀρέξεις τῇ μὲν ἐμφύτῳ θερμότητι ταχύτερον πέττει τὴν διδομένην τροφήν, τῇ δὲ λιχνείᾳ τῆς φύσεως προσαναφωνεῖ τὴν περὶ ταύτης ὄρεξιν, ὡσανεὶ προσκαλούμενον τὸν σιτίσοντα καὶ πρὸς τὸ σιτηρέσιον τοῦτον ἐπεῖγον. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτον τὸν λόγον μὴ ἀπωθούμενος ἐρῶ ὑμῖν καὶ ἑτέραν αἰτίαν, ἀπορρητοτέραν μὲν τοῖς πολλοῖς, ἴσως δὲ τῶν ἄλλων ἀληθεστέραν.

Ὥσπερ ἥλιος καὶ σελήνη καὶ τὰ κατὰ τὸν οὐρανὸν ἄστρα εἰκόνες εἰσὶ τοῦ πρώτου κόσμου καὶ ἔχουσιν ἐκείνου συνθήματα κρύφια, οὕτω δὴ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ ἔμψυχα καὶ ἄψυχα σώματα ἀγάλματά εἰσι τῶν οὐρανίων φύσεων καὶ ἔχουσί τινας ἀπορροίας ἐκείνων καὶ ἀτρεκῆ μιμήματα, καὶ ἕκαστον τῶν ἐνταῦθα ὄντων καὶ γινομένων ἑκάστῳ τῶν φωστήρων μᾶλλον ἀνάκειται. ὥσπερ ὁ λωτὸς τὸ φυτὸν ἡλιακός ἐστι,
110r *ὅθεν ἀνατέλλοντι μὲν τῷ φωστῆρι | ἐξαπλοῖ τὰ φύλλα, δύνοντι δὲ συστέλλει, καὶ ὁ σεληνίτης δὲ λίθος σελήνης ἔχει συνθήματα (τρέπεται γὰρ ὁ ἐγκείμενος αὐτῷ ὀφθαλμὸς ταῖς σεληνιακαῖς φαύσεσιν), οὕτω δὴ καὶ τῶν ζῴων, ἵνα μὴ τὰ πάντα λέγω, ὁ μὲν λέων ὑπὸ τὴν σειρὰν τῆς σελήνης ἐστίν, ὁ δέ γε ἀλεκτρυὼν ὑπὸ τὴν ἡλιακὴν τάξιν· αὐτίκα δὲ πρὸς ἀνατολὰς ἐπανιόντι τῷ ἰδίῳ ἀρχηγέτῃ ἀπορρήτως καὶ φυσικῶς*

203 *μυρμηκολέοντες*] Iob 4, 11 || **204** sq. *βουγενῆ ἀνδρόπρωρα*] Arist. Phys. 198 b 32 (= Emped.); 199 b 11 || **212-213** cf. Hipp. Epid. VI 1,11; Agnell. Sect. 60,30–62,2 et adnot. ad loc.; Steph. Aph. fol. 25r || **223-240** cf. Procl. Art. hier. 148–151

208 *ὡροσκοποῦν* coni. Wk. || **213** *ἱπποκράτης* **D**: corr. Wk. || **220** *ἐπείγοντα* **D**: corr. Hansen

ἐπιγάννυται, καὶ ὥσπερ ᾠδὴν αὐτῷ ποιούμενος ἀπολαμπρύνει τε τὴν φωνὴν καὶ μέγα βοᾷ. καὶ τό γε θαυμασιώτερον, δέδοικεν τοῦτον ὁ λέων ἰδών, ὅτι οὗτος μὲν τῆς σεληνιακῆς ἐστι τάξεως, ἐκεῖνος δὲ τῆς ἡλιακῆς, καὶ ὡς τοῦ ἐλάττονος φωστῆρος ζῷον τὸ τοῦ μείζονος πέφρικε. καὶ δαίμονες δὲ λεοντοπρόσωποι πολλάκις φανέντες, ἀλεκτρυόνα ἰδόντες ὑπέπτηξαν. εἰ μὲν οὖν ἀληθὴς ὁ λόγος, εἰδείη ἂν ἡ ἀπόρρητος γνῶσις· εἰ δὲ ψευδής, δεδόσθω ταῖς αὔραις.

η'. Διὰ τί τῶν ζῴων τὰ μὲν ἄπληστά εἰσι, τὰ δὲ πληροῦνται ταχέως καὶ τῆς ὀρέξεως ἵστανται

Τοῦ τῶν ζῴων τὰ μὲν ἄπληστα εἶναι, τὰ δὲ ταχὺ πληροῦσθαι καὶ τῆς ὀρέξεως ἵστασθαι αἰτία ἥδε. τοῖς μὲν γὰρ εὐθὺ μετὰ τὴν γαστέρα | 110v *πρὸς τὴν ἕδραν τὸ ἔντερον, τοῖς δὲ πλοκαί τινές εἰσι καὶ ἕλικες παρὰ τῆς φύσεως ἐγεγόνεισαν. ἐντεῦθεν τὰ μὲν πρότερα ταχέως τὴν τροφὴν ἀποκρίνει διὰ τὴν τοῦ αὐλῶνος εὐθύτητα, τὰ δέ γε λοιπὰ ἑλιττομένην ἐν τοῖς ἐντέροις ἴσχει καὶ διὰ ταῦτα βραδύνουσαν. ἀνθρώπῳ δὲ μάλιστα ἡ τοιαύτη πλάσις ἐμπέφυκεν, ἵνα μὴ ἄμουσος αὐτῷ καὶ ἄρρυθμος ἡ δίαιτα ᾖ μηδὲ κατὰ τὴν εὐθυέντερον σελευκίδα ὁμοῦ τε δέχεται τὴν τροφὴν καὶ εὐθὺς ἀποκρίνει, ἀλλὰ περιελίττει ταύτην ἐν πολυπλόκοις τισὶ διεξόδοις. τὰ δέ γε ἔντερα τούτου, καὶ μάλιστα τὰ λεπτότατα καὶ ὅσα μετὰ τὴν νῆστιν, οὐχ εὐρύτατα ἐγεγόνει οὐδὲ οἷον ἠνεῳγμένα, ἀλλὰ μεμυκότα, ἵνα αἱ καθήκουσαι φλέβες ἐν τούτοις ἁρπάζωσί τι τῆς πεττομένης τροφῆς· ὅθεν, ὅσον τρόφιμον τὴν πρώτην διαφεύξεται ἕλικα, ἐν τῇ δευτέρᾳ τοῖς τῶν φλεβῶν ἁλίσκεται στόμασιν. ἡ γὰρ φύσις, ὁπόσα δεῖ αὐτὴν πέψαι, ἐν στενοῖς ἀποκλείει χωρίοις, ἵνα ἐν τούτοις στενοχωρούμενα καὶ βραδύνοντα ἀκριβεστέραν τὴν κατεργασίαν δέξηται. οὕτω καὶ πρὸς τὸ ἧπαρ ἀνάγουσα τὸν πεπεμμένον χυμὸν ἐκ διαφόρων τινῶν πόρων εἰς μίαν κατέκλεισε πάροδον, κἀκεῖσε στενώσασά τε καὶ κατασχοῦσα τῷ ἥπατι προὔτρεψεν ὡσανεὶ* | 111r *ἀναλῶσαι πᾶν τὸ περιττὸν τῇ θερμότητι, τὸ δέ γε λεῖπον εἰς αἵματος μεταβαλεῖν γένεσιν. οὕτως οὐδὲν ἄλογον οὐδὲ ἀναίτιον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀφανὲς πάντων αἴτιον ὁ δημιουργικός ἐστι λόγος, ὧν δὲ καὶ ἡ φύσις ποιεῖ ἐνίοτε ἡμῖν τυγχάνει ληπτά.*

θ'. Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ὁ κύων τὸ οὐραῖον κινεῖ

Οὐδέν ἐστι τῶν γιγνομένων ἀναίτιον, ὁποῖόν ποτε ᾖ. μὴ τοίνυν ἐρυθραίνου τὴν ὄψιν ὡς ἔγραψας, εἰ καὶ περὶ τῶν εὐτελεστέρων τὰς

236 *γε* Wk.: *τε* **D** ‖ **262** *ὡσανεὶ* scripsi: *ὡς ἂν οἱ* **D**

πεύσεις ποιεῖς. καὶ γὰρ καὶ τὸ τὸν κύνα τὸ οὐραῖον κινεῖν προστρέχοντα τοῖς συνήθεσι καὶ περιλιχμώμενον τούτους καὶ περισαίνοντα, καὶ τὸ τὰς ὄρνεις ὑγρὸν μὴ ἐκπέμπειν περίττωμα, καὶ τὸ τὰς ἡμιόνους μὴ τίκτειν, καὶ τὸ τοὺς λέοντας θυμουμένους τῇ οὐρᾷ τὰ πλευρὰ τύπτειν – ταῦτα γὰρ ἡμῖν προ[ετεί]νω – αἰτίας φυσικὰς ἔχει. αὐτίκα ἡ οὐρὰ τοῦ κυνὸς τῷ νωτιαίῳ μέρει συνῆπται τοῦ σώματος, ὃ καθάπερ ἐκ πηγῆς τοῦ ἐγκεφάλου τοῖς σπονδύλοις συγκαθηλούμενον ἄχρι τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ †κοϊκοῦ† διατέταται σώματος· αἰσθητικώτατον δὲ τὸ μέρος καὶ ποταμὸς ἀληθῶς τῆς τοῦ ἐγκεφάλου πηγῆς. ὁ τοίνυν 111v *κύων, τῇ ἐγκαθιδρυμένῃ αἰσθήσει τῆς κεφαλῆς αἰσθανόμενος τοῦ | συνήθους καὶ προσκνυζόμενος, διαδόσιμον ἔχει τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τῶν μηνίγγων εἰς τὸ νωτιαῖον. ᾧ δὴ καὶ ἡ οὐρὰ συγκειμένη μεταλαμβάνει τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως καὶ τῷ πρώτῳ συγκινεῖται σώματι· ἅτε δὲ ἀπῃωρημένη καὶ μὴ ἔχουσα τὰ ἑκατέρωθεν ἀντερείδοντα ἐπίδηλον ποιεῖται τὴν κίνησιν. ἐκ τῆς αὐτῆς οὖν αἰτίας καὶ ὁ λέων συγκινῶν τὴν οὐρὰν μαστίζει ἑαυτὸν ἑκατέρωθεν· διαπριόμενος γὰρ τῷ θυμῷ, ὥσπερ οἱ θυμικοὶ τῶν ἀνθρώπων τὰς χεῖρας ἀλλήλαις παρακονῶσιν, οὕτως ἐκεῖνος οἷά τισιν ἐπαφαῖς ταῖς πληγαῖς τῆς οὐρᾶς πρὸς τὸ θυμικώτερον ἑαυτὸν ἐπεγείρει. αἱ δὲ ὄρνεις οὐκ ἀπορρέουσιν, ὅτι μὴ τὸ τοῦ περιττώματος ὄργανον ἔχουσιν· κύστην γὰρ αὐταῖς ἡ φύσις οὐκ ἔπλασεν. οὐ τίκτουσι δὲ αἱ ἡμίονοι, ὅτι ἐξ ἀλλοτρίων συνεστηκυῖαι γενῶν διεφθαρμένην τὴν πρὸς τὸ τίκτειν εἰλήχασι δύναμιν.*

ι'. Τίς ἡ αἰτία δι' ἣν ἐπὶ τῶν στασίμων ὑδάτων κύκλους ποιοῦσι τὰ πίπτοντα σώματα μείζονας καὶ ἐλάττονας

Ἀπορεῖς πῶς ἐπὶ τῶν στασίμων ὑδάτων πᾶν εἴ τι προσπέσοι σωμάτιον κύκλους ποιεῖν εἴωθεν ἐλάττονας ἐπὶ μείζοσι, καὶ τὸ μὲν οἷον κέντρον ἐστίν, οἱ δὲ ἐπεισφρήσουσιν ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ, καὶ ὁ μὲν πρῶτος μείζων τῶν ἄλλων, ὁ δὲ τελευταῖος ἔλαττον [

274 sqq. cf. infra 55, 781 sqq. || 280 *προσκνυζόμενος*] cf. Philostr. Heroic. p. 2, 21 || 284–285 Hom. Il. 20, 170–171 || 284–288 cf. infra 55, 783–786 || 290–291 cf. infra 55, 740–743 || 292–293 cf. infra 55, 727 sqq.

274 *προετείνω*] partem evan. suppl. Wk. || 277 leg. *ζωϊκοῦ* vel *κυνικοῦ*? || 286 *ἀλλήλοις* **D**: corr. Wk. || 297 des. mutilus **D**

17

Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν συνθέτων σωμάτων (434v)

| *Πάντα τὰ ἐκ τῶν ἁπλῶν σύνθετα διαφέρει μὲν ἀλλήλων* 435r *ποιητικαῖς τε καὶ παθητικαῖς ποιότησιν. ἔστι δὲ ταῦτά τε καὶ τοσαῦτα κατὰ συζυγίαν λεγόμενα πηκτὸν ἄπηκτον, τηκτὸν ἄτηκτον, μαλακτὸν ἀμάλακτον, τεγκτὸν ἄτεγκτον, καμπτὸν ἄκαμπτον, κατακτὸν ἀκάτακτον, θραυστὸν ἄθραυστον, θλαστὸν ἄθλαστον, πλαστὸν ἄπλαστον, πιεστὸν ἀπίεστον, ἑλκτὸν ἄνελκτον, ἐλατὸν ἀνέλατον, σχιστὸν ἄσχιστον, τμητὸν ἄτμητον, πιλητὸν ἀπίλητον, καυστὸν ἄκαυστον, θυμιατὸν ἀθυμίατον, γλίσχρον ψαθυρόν.*

Ταῦτα δὲ πάντα εἴδη μέν εἰσι τῶν δυεῖν παθητικῶν ποιοτήτων, τοῦ ὑγροῦ λέγω καὶ τοῦ ξηροῦ, καὶ μέμικται ἐκ τούτων, μᾶλλον δὲ τοῦδε ἢ ἐκείνου μετέχει. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ ξηροῦ θερμοῦ παγέντα ὑπὸ ὕδατος λύεται, ὅ ἐστιν ὑγρὸν ψυχρόν, τὰ δὲ ὑπὸ ψυχροῦ παγέντα ὑπὸ πυρὸς λύεται, ὅ ἐστι θερμόν. ὅσα μὲν οὖν ἐστιν ὕδατος, οὐ πήγνυται ὑπὸ πυρός· λύεται γὰρ ὑπὸ πυρός. ὅσα δὲ κοινὰ γῆς καὶ ὕδατος, καὶ ὑπὸ πυρὸς πήγνυται καὶ ὑπὸ ψυχροῦ, παχύνεται δὲ ὑπ' ἀμφοῖν. ὅσα δὲ μαλακά, ἀλλὰ μὴν ὑγρά, οὐ παχύνεται ἀλλὰ πήγνυται ἐξιόντος τοῦ ὑγροῦ, οἷον ὁ ὀπτώμενος κέραμος· ὅσα δὲ ὑγρὰ τῶν μικτῶν, καὶ παχύνεται, οἷον γάλα. τήκεται δὲ καὶ ὁ λίθος ὁ πυρίμαχος καὶ αἱ μύλαι ὥστε ῥεῖν. τήκεται καὶ ὁ πηλὸς καὶ ἡ γῆ. παχύνεται μὲν οὖν ὑπὸ πυρὸς μόνον ὅσα ὕδατος πλέον ἔχει ἢ γῆς, πήγνυται δὲ ὅσα γῆς. διὸ καὶ τὸ νίτρον καὶ οἱ ἅλες γῆς εἰσι μᾶλλον, καὶ λίθος καὶ κέραμος. ὅσα δὲ μικτὰ ὕδατος καὶ γῆς, κατὰ τὸ πλῆθος ἑκατέρου ἄξιον λέγεσθαι· οἶνος γάρ τις καὶ πήγνυται καὶ ἕψεται, οἷον τὸ γλεῦκος. ὅσα μὲν οὖν μὴ παχύνεται ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, ἀλλὰ πήγνυται, ὕδατός ἐστι μᾶλλον, οἷον οἶνος καὶ οὖρον καὶ τὰ τοιαῦτα. ὅσα δὲ παχύνεται μὴ ἐξατμίζοντα ὑπὸ πυρός, τὰ μὲν γῆς, τὰ δὲ κοινὰ ὕδατος καὶ ἀέρος, μέλι μὲν γῆς, ἔλαιον δὲ ἀέρος. καὶ τὸ γάλα δὲ καὶ τὸ αἷμα ἀμφοῖν μὲν κοινὰ καὶ ὕδατος καὶ γῆς, μᾶλλον δὲ τὰ πολλὰ γῆς. καὶ τὰ μὲν

17 **O** 434v–435r ‖ **2–3** cf. Arist. Mete. 385 a 1–5 ‖ **4–9** 385 a 12–18 ‖ **10–12** cf. 381 b 23–27 ‖ **12–14** 383 a 1–4 ‖ **14–15** 383 a 6–7 ‖ **15–16** 383 a 13–15 ‖ **16–19** 383 a 19–22 ‖ **19–20** cf. 383 b 5–9 ‖ **20–22** 383 b 18–20 ‖ **23–24** 384 a 3–5 ‖ **24–29** cf. 384 a 11–17 ‖ **29–31** 384 a 34–b 2

17 **13** *λύεται* Arist.: *ἔσται* **O** ‖ **17** *μὴν*] *μὴ* Arist. ‖ **18** *ὀπτόμενος* **O** ‖ **24** *τις* Arist.: *τε* **O**

λυτά ἐστιν, οἷον νίτρον, τὰ δὲ ἄλυτα, οἷον κέραμος, καὶ τὰ μὲν μαλακτά, οἷον κέρας, τὰ δὲ ἀμάλακτα, οἷον κέραμος καὶ λίθος. τὰ δὲ ξύλα γῆς ἐστι καὶ ἀέρος· διὸ καυστὰ καὶ οὐ τηκτὰ οὐδὲ μαλακτά. {διὸ καυστὰ καὶ νοητὰ οὐδὲ μαλακτά.} κέραμος δὲ γῆς μόνον.

Ἐκ μὲν οὖν ὕδατος καὶ γῆς τὰ ὁμοιομερῆ συνίστανται σώματα καὶ αὐτὰ τὰ μεταλλευόμενα, οἷον χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ἐξ αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῆς ἑκατέρου ἐναποκλειομένης. ταῦτα δὲ διαφέρει ἀλλήλων τοῖς πρὸς τὰς αἰσθήσεις ἰδίοις.

Ἄπηκτα δέ ἐστιν ὅσα μὴ ἔχει ὑγρότητα ὑδατώδη μηδ' ὕδατός ἐστιν, ἀλλὰ πλέον θερμοῦ καὶ γῆς, οἷον τὸ μέλι. μαλακτὰ δέ ἐστι τῶν πεπηγότων ὅσα μὴ ἐξ ὕδατος, οἷον κρύσταλλος, ἀλλ' ὅσα γῆς μᾶλλον. ἔστι δὲ καὶ τῶν τηκτῶν καὶ τῶν ἀτήκτων τὰ μὲν τεγκτά, οἷον ἔριον καὶ γῆ, τὰ δὲ ἄτεγκτα, οἷον χαλκός. οὐδὲ δὲ ἄλλο τεγκτὸν οὐδὲν ὃ μὴ μαλακώτερον γίνεται βρεχόμενον. ἔστι δὲ τεγκτὰ μὲν ὅσα γῆς ὄντα ἔχει τοὺς πόρους μείζους, τηκτὰ δὲ ὕδατι ὅσα δι' ὅλου. καὶ καμπτὰ μὲν καὶ εὐθυντά, οἷον κάλαμος καὶ λύγος, ἄκαμπτα δέ, οἷον κέραμος καὶ λίθος. κατακτὰ δὲ καὶ θραυστὰ ἅμα ἢ χωρίς, οἷον ξύλον κατακτὸν μέν, θραυστὸν δ' οὔ, κέραμος δὲ καὶ θραυστὸν καὶ κατακτόν. ἔστι δὲ κάταξις μὲν ἡ εἰς τὰ μεγάλα μέρη διαίρεσις, θραῦσις δὲ ἡ εἰς τὰ τυχόντα. καὶ θλάσις ἐπιπέδου κατὰ μέρος εἰς βάθος μετάστασις. ἔστι δὲ τὰ θλαστὰ καὶ μαλακτά, οἷον κηρός, καὶ σκληρά, οἷον χαλκός. ἄθλαστα δὲ καὶ σκληρά, οἷον κέραμος. τῶν δὲ θλαστῶν ὅσα μὲν μένει θλασθέντα, ταῦτα τὰ πλαστά, τὰ δὲ ἢ μὴ εὔθλαστα, ὥσπερ λίθος ἢ ξύλον, ἢ εὔθλαστα μέν, μὴ μένει δὲ ἡ θλάσις, ὥσπερ ἐρίου ἢ σπόγγου, οὐ θλαστὰ ἀλλὰ πιεστά. πιέζεται δὲ ὅσα πόρους ἔχει κενοὺς συγγενοῦς σώματος. ἀπίεστα δὲ τὰ μὴ πεφυκότα συνιέναι, ὥσπερ σίδηρος καὶ λίθος καὶ ὕδωρ καὶ πᾶν ὑγρόν. ἑλκτὰ δέ ἐστιν ὅσων δυνατὸν εἰς τὸ πλάγιον μεθίστασθαι τὸ ἐπίπεδον, οἷον ἡ θρίξ, ἱμάς. καὶ ἐλατὰ μέν, οἷον χαλκός, ἀνήλατα δέ, οἷον λίθος. καὶ σχιστὰ μέν, οἷον

31–32 384 b 15–16 ‖ **33** 384 b 19–20 ‖ **34–37** cf. 384 b 30–385 a 1 ‖ **38–39** cf. 385 b 1–2 ‖ **39–40** 385 b 6–8 ‖ **41–42** cf. 385 b 12–14 ‖ **42–43** 385 b 17–18 ‖ **43–44** 385 b 19–21 ‖ **44–46** cf. 385 b 27–29 ‖ **46–49** cf. 386 a 9–13 ‖ **49–54** cf. 386 a 19–29 ‖ **54–55** 386 b 1–2 ‖ **55–56** cf. 386 b 8–11 ‖ **56–57** cf. 386 b 12–14 ‖ **57–58** cf. 386 b 18–19 ‖ **58–59** cf. 386 b 25–26

30 *ἄλιτον* **O** | *μαλακτικά* **O**: sec. Arist. correxi ‖ **32** *μαλακά* **O** ‖ **32–33** *διὸ – μαλακτά* seclusi ‖ **33** *μόνου* **O**: correxi: *μόνης* Arist. ‖ **35** *μεταλευόμενα* **O** ‖ **36** *ἐν ἀποκλειομένοις* **O**: *ἐγκατακλειομένης* Arist. ‖ **38** *ἔχειν* ut vid. **O** ‖ **40** *κρύσταλος* **O** ‖ **42** *οὐδὲ* Arist.: *οὐδὲν* **O** ‖ **43** *τεγκτὰ* Arist.: *-ὸν* **O** ‖ **45** *λύγος* Arist.: *λυγὸς* **O** ‖ **52** *εὔθλαστα* Arist.: *ἄθλαστα* **O** ‖ **54** *θλαστὰ*] *πλαστὰ* codd. Arist. praeter unum

ξύλον, ἄσχιστα δέ, οἷον κέραμος. τμητὰ δέ, ὅσα μὴ θραύεται διαιρούμενα, οἷον ξύλον. γλίσχρον δὲ ὅταν ἑλκτὸν ἢ ὑγρὸν ὂν μαλακὸν ᾖ, ὅσα δὲ μὴ τοιαῦτα ψαθυρά. καὶ πιλητὰ μέν, ὅσα τῶν πιεστῶν μόνιμον ἔχει τὴν πίεσιν, ἀπίλητα δὲ ὅσα ἀπίεστα. καὶ τὰ μὲν καυστά ἐστιν τὰ δὲ ἄκαυστα, οἷον ξύλον μὲν καὶ ἔριον καὶ ὀστοῦν καυστά, λίθος δὲ καὶ κρύσταλλος ἄκαυστα. ἔστι δὲ καυστὰ ὅσα ἔχει πόρους δεκτικοὺς πυρὸς καὶ ὑγρότητα ἐν τοῖς κατ' εὐθυωρίαν πόροις ἀσθενεστέραν πυρός, ἄκαυστα δὲ ὅσα ἢ μὴ ἔχει ἢ ἰσχυροτέραν, οἷον κρύσταλλος καὶ τὰ σφόδρα χλωρά. θυμιατὰ δέ ἐστιν ὅσα ὑγρότητα ἔχει μέν, οὕτω δὲ ἔχει ὥστε μὴ ἐξατμίζειν. ἔστιν ἡ μὲν ξυλώδους σώματος θυμίασις καπνός, ἡ δὲ λιπαροῦ κνίσσα. ταῦτα δὲ ὑπ' ἄλλης μὲν αἰτίας συνέστηκεν, ὕλη τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρόν, τὰ δὲ ποιοῦντα τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν.

18

Ἀριστοτέλους περὶ νεότητος, γήρως, ἀναπνοῆς, ζωῆς καὶ θανάτου (415v)

| *Ἡ τῷ ὄντι ἀρχὴ τῶν ἄλλων μορίων τοῦτό ἐστιν ἡ καρδία· ἀρχὴ* 416r
γὰρ ἡ καρδία, ὡς οὗτος πολλάκις εἶπε, καὶ κοιλιῶν καὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καὶ τοῦ αἵματος ἐξ οὗ πάντα ἄλλα τρέφεται. ἐν αὐτῇ γὰρ τὴν διάκρισιν καὶ τὴν τελείαν πέψιν τὸ αἷμα λαμβάνει. ἐπεὶ τῶν ἰδίων αἰσθητηρίων ἕν τι κοινόν ἐστιν αἰσθητήριον εἰς ὃ τὰς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεις ἀναγκαῖον ἀπαντᾶν, τοῦτο δ' ἂν μέσον τοῦ πρόσθεν καλουμένου καὶ ὄπισθεν – ἔμπροσθεν μὲν γὰρ λέγεται ἐφ' ᾧ ἐστιν ἡμῖν ἡ αἴσθησις, ὄπισθεν δὲ τὸ ἀντικείμενον –, ἔτι δὲ διῃρημένου τοῦ σώματος τῶν ζῴων τῶν πάντων τὸ ἄνω καὶ κάτω – πάντα γὰρ ἔχει τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω, ὥστε καὶ τὰ φυτά –, δῆλον ὅτι τὴν θρεπτικὴν ἂν ἔχοιεν ἀρχὴν ἐν μέσῳ τούτων· καθ' ὃ μὲν γὰρ εἰσέρχεται μόριον ἡ τροφή, ἄνω καλοῦμεν, πρὸς αὐτὸ βλέποντες, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ περιέχον ὅλον, κάτω δὲ καθ' ὃ τὸ περίττωμα ἀφίησι τὸ πρῶτον. ἔχει δ' ἐναν-

59–60 cf. 387 a 3–7 || **60–61** cf. 387 a 11–15 || **61–62** cf. 387 a 15–16 || **62–67** cf. 387 a 19–22 || **67–68** cf. 387 a 23–24 || **68–69** cf. 387 a 32–b 6 || **69–70** cf. 388 a 20–24
18 O 415v–417v || **2–5** [cf. Mich. In parv. nat. 100,8–20] || **3** *οὗτος πολλάκις*] v. Bonitz, Ind. Arist. s. v. *καρδία*; [cf. Mich. 100,9–12] || **5–34** Arist. Parv. nat. 467 b 28–468 a 28

60 *γλίσχρον* Arist.: *σκλίσχρον* **O** || **64** (et **66**) *κρύσταλος* **O** || **66** *ἰσχυροτέραν* Arist.: comp. ambig. **O** || **67** *θυμιατὰ* Arist.: *θυμιαματὰ* **O** || **69** *ταῦτα* Arist.: *ταύτης* **O**
18 2 *Ἡ τῷ*] *ἤτοι* **O**: corr. Wilson || **3** *κοιλιῶν* scripsi: *νοιλ(˜)* ut vid. **O** || **5** *πέμψιν* **O** || **14** *ἐναντίως* Arist.

τίον τοῖς φυτοῖς τοῦτο καὶ τοῖς ζῴοις· τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ διὰ τὴν ὀρθότητα μάλιστα ὑπάρχει τοῦτο τῶν ζῴων, τὸ ἄνω μόριον πρὸς τὸ τοῦ παντὸς ἄνω, τοῖς δ' ἄλλοις μεταξύ· τοῖς δὲ φυτοῖς ἀκινήτοις οὖσι καὶ λαμβάνουσιν ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν ἀναγκαῖον ἀεὶ κάτω τοῦτ' ἔχειν τὸ μόριον. ἀνάλογον γάρ εἰσιν αἱ ῥίζαι τοῖς φυτοῖς καὶ τὸ καλούμενον στόμα τοῖς ζῴοις, δι' οὗ τὴν τροφὴν τὰ μὲν ἐκ τῆς γῆς λαμβάνει, τὰ δὲ δι' αὐτῶν.

Τριῶν δὲ μερῶν ὄντων εἰς ἃ διαιρεῖται πάντα τὰ τέλεια τῶν ζῴων, ἑνὸς μὲν ᾗ δέχεται τὴν τροφήν, ἑνὸς δ' ᾗ τὸ περίττωμα προΐεται, τρίτου δὲ τούτων τοῦ μέσου, τοῦτο ἐν μὲν τοῖς μεγίστοις τῶν ζῴων καλεῖται στῆθος, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις τὸ ἀνάλογον, διήρθρωται μᾶλλον ἑτέροις ἑτέρων. ὅσα δ' αὐτῶν ἐστι πορευτικά, πρόσκειται καὶ μόρια πρὸς ταύτην τὴν ὑπηρεσίαν, οἷς τὸ πᾶν οἴσουσι κύτος, σκέλη τε καὶ πόδες καὶ τὰ τούτοις ἔχοντα τὴν αὐτὴν δύναμιν. ἀλλ' ἥ γε τῆς θρεπτικῆς ἀρχὴ ψυχῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν μορίων καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν οὖσα φαίνεται καὶ κατὰ τὸν λόγον· πολλὰ γὰρ ζῷα ἀφαιρουμένου ἑκατέρου τῶν μορίων, τῆς τε καλουμένης κεφαλῆς καὶ τοῦ δεκτικοῦ τῆς τροφῆς, ζῇ μεθ' οὗπερ ἂν ᾖ τὸ μέσον. δῆλον δ' ἐπὶ τῶν ἐντόμων οἷον σφηκῶν τε καὶ μελιττῶν τοῦτο συμβαῖνον, καὶ τῶν μὴ ἐντόμων δὲ πολλὰ διαιρούμενα δύναται ζῆν διὰ τὸ θρεπτικόν.

Τῷ μὲν ὑποκειμένῳ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν τῷ ἀριθμῷ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἔχον τὴν ἀρχὴν μόριον τῆς τε αἰσθήσεως καὶ τῆς καθ' ἣν ζῶμεν δυνάμεως, ἤγουν τῆς τε θρεπτικῆς καὶ αὐξητικῆς, τῷ λόγῳ δὲ διάφορον· οὐ γὰρ καθ' ὃ τρέφει καὶ αὔξει, κατὰ τοῦτο καὶ αἰσθάνεται ἤτοι κρίνει τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ καθ' ὃ μὲν πέττει διὰ τοῦ ἐνόντος ἐν αὐτῇ ἐμφύτου θερμοῦ τὴν τροφὴν ἐξ ἧς τρέφονται καὶ αὔξονται τὰ ζῷα, κατὰ τοῦτο θρεπτικὴ λέγεται εἶναι, καθ' ὃ δὲ ἀντιλαμβάνεται τὰ εἴδη τῶν αἰσθητῶν καὶ κρίνει αὐτὰ διὰ τὴν τῶν λόγων τῶν αἰσθητῶν δύναμιν ἣν κατὰ φύσιν ἔχει – ἔχει γὰρ ἡ ψυχὴ τοὺς λόγους τῶν αἰσθητῶν πάντων –, κατὰ τοῦτο αἰσθητικὴ ἀρχὴ καλεῖται, καθάπερ καὶ τὸ τρίγωνον καὶ ὑπὸ τὸ ποιὸν ὡς σχῆμα ἀνάγεται καὶ τὸ μέγεθος, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὂν τῷ ὑποκειμένῳ, ποιὸν μὲν καθὸ ἐσχημάτισται ἀμβλείᾳ ἢ ὀξείᾳ ἢ ὀρθῇ γωνίᾳ, μέγεθος δὲ καθὸ διάστασιν ἔχει. ταῦτα γὰρ τῷ

35–37 [cf. Mich. 100,13–14]

16 ante *τὸ ἄνω* habet *τὸ ἔχειν* Arist. ‖ 21 *αὐτῶν* Arist. ‖ 23 *προΐεται* Arist.: *πρίεται* **O** ‖ 25 *δὲ μᾶλλον* Arist. ‖ 27–28 *σκέλη τε καὶ πόδες* Arist.: *σκέλλη τε καὶ πόδας* **O** ‖ 47 *μέγεθος* scripsi: *μέθοδος* **O**

λόγῳ διάφορα· λόγῳ γὰρ μεγέθει τὸ ποσὸν συνεχές, λόγῳ δὲ σχήματι τὸ ὑπό τινων ὅρων περιέχεσθαι, τρίγωνον δὲ τὸ σχῆμα ὑπὸ τριῶν εὐθειῶν περιεχόμενον.

Ἀνάγκη τὴν θρεπτικὴν ψυχὴν ἐνεργείᾳ μὲν ἐν τοῖς ἔχουσιν εἶναι μίαν, δυνάμει δὲ πλείους, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἀρχήν· φαίνονται γὰρ ἔχοντα αἴσθησιν τὰ διαιρούμενα αὐτῶν. ἀλλὰ πρὸς τὸ σῴζεσθαι τὴν φύσιν τὰ μὲν φυτὰ δύναται, ταῦτα δ' οὐ δύναται διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὄργανα πρὸς σωτηρίαν, ἐνδεᾶ τ' εἶναι τὰ μὲν τοῦ ληψομένου τὰ δὲ τοῦ δεξομένου τὴν τροφήν, τὰ δ' ἄλλων τε καὶ τούτων ἀμφοτέρων.

Ὅτι ἐν τῷ μέσῳ ἐστὶν ἥ τε θρεπτικὴ ψυχὴ καὶ τὸ ἔχον αὐτὴν μόριον, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ αἰσθητική. ἐπειδὴ τῶν ἐν τῷ ζῴῳ μορίων διαφόρων ὄντων διάφοροί εἰσιν αἱ ἐργασίαι, ἄλλη δὲ ἄλλης ἕνεκα, οἷον ἡ [τοῦ στόμα]τος διὰ τὴν τῆς γαστρός, ἡ δὲ τῆς γαστρὸς διὰ τὴν τοῦ ἥπατος, ἡ δὲ τοῦ ἥπατος διὰ τὴν καρδίαν, ἡ δὲ καρδία τὸ [.........]τίθησι τῆς τροφῆς δι' οὗ τὰ τῶν ἄλλων ἔργα προηγήσαντο. αὕτη ἂν εἴη ἡ τὸ τέλος ἐπιθεῖσα τῷ ἔρ[γῳ]. ἰσχυροτάτη ἄρα καὶ ἀκριβεστάτη ἡ ταύτης δύναμις. ἐν ταύτῃ οὖν δὴ καὶ τὸ κύριον τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς· ἐν γὰρ τῷ τέλει καὶ [....] τὸ ἄριστον καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις τὴν οἰκείαν παρέχον τελειότητα, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἀτελέσι καὶ τοῖς ἄλλων δεομένοις πρὸς τὴν τοῦ ἔργου τελειότητα, οὗ ἕνεκα ταῦτά εἰσιν. εἰ οὖν ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ ἡ τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως ἀρχή, καὶ τὴν τῆς αἰσθητικῆς ἀνάγκη ἐν αὐτῇ εἶναι, διότι, εἰ ζῷον, ἐξ ἀνάγκης καὶ ζῇ, εἰ δὲ ζῇ, καὶ τρέφεται, ἀλλ' οὐ τὸ ἀνάπαλιν. ἕνεκα οὖν τοῦ ζῴου τὸ ζῆν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τοῦ ζῆν τὸ ζῷον. οὗ δὲ τὸ οὗ ἕνεκα, ἐκεῖ καὶ τὸ ἕνεκά του· ὅπου γὰρ τέλος, ἐκεῖ καὶ †αὐλοί†. ταῦτά φησιν ὁ Ἀριστοτέλης· τὸ τῆς ἁφῆς καὶ τὸ τῆς γεύσεως αἰσθητήριον οὐ συντείνει ἤτοι οὐ διήκει διά τινος πόρου πρὸς τὸν ἄνω τόπον ἤτοι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ δὲ λοιπὰ ἤτοι τὸ τῆς ὀσφρήσεως καὶ τὸ τῆς ἀκοῆς καὶ τὸ τῆς ὁράσεως καθήκοντας ἔχουσι πόρους πρὸς τὴν καρδίαν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν ἀνατομῶν, ὡς ἐν ἄλλοις εἴρηκε. φησὶν οὖν | ὅτι ἡ μὲν 416v
οὖν οὗ ἅπασαι τείνουσι ἀρχή, ἐκεῖνον εἶναι τόπον κοινὸν τῆς αἰσθη-

51-57 Arist. 468 b 2–9 || 58-65 [cf. Mich. 105, 21–32] || 74-75 cf. Arist. 469 a 11–16 || 76-77 [cf. Mich. 106, 9–12]

61 supplevi conferens Arist. 469 a 3 || 63 fort. *τέλος ἐπιτίθησι*, cf. 64 || 64 supplevi || 65 *δεῖ* **O**: corr. Wk. || 69 *τὴν*] *ἡ* **O**: correxi || 72 *οὐδὲ* **O**: corr. Wk. || 73 fort. *ἀρχή* scribendum || 79 *ἅπασαι τείνουσι ἀρχή* scripsi: *ἅπασα τείνουσα χρή* **O**

σεως ἤτοι αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, οὐχ ὅπου δέ τινες ἀπολείπουσιν· ἐν δὲ τῷ ἐγκεφάλῳ ὃν ἄνω τόπον ἐκάλεσεν ἀπολείπουσι τό τε τῆς ἀφῆς καὶ τὸ τῆς γεύσεως αἰσθητήριον, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ οὐδεμιᾶς αἰσθήσεως αἰσθητήριον ἀπολείπειν. διὰ ⟨οὖν⟩ τὸ πάσας εἰς αὐτὸ καθήκειν ἢ ἀμέσως ἢ διὰ μέσων πόρων τινῶν εὔλογον τὴν καρδίαν ἀρχὴν τῶν αἰσθήσεων εἶναι. τῆς τε αἰσθητικῆς καὶ θρεπτικῆς ψυχῆς ἑκατέρας ἀρχῆς οὔσης καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς οὐσίας ἤτοι τῆς φύσεως οὐσῶν ἑκατέρων μάλιστα ἑκάτερον τῶν μορίων τὸ αὐτοῦ ἔργον ποιεῖ διὰ τὴν γειτνίασιν τῆς ἀρχῆς ἑκατέρας, τό τε γὰρ κατεργαστικὸν καὶ δεκτικὸν τῆς ἐσχάτης τροφῆς μόριον καὶ τὸ δι' οὗ ἡ τροφὴ λαμβάνεται ἤτοι τὸ στόμα. ὡς ἓν γὰρ πέρας τοῦτο λαβεῖν χρή, ἕτερον δὲ τὴν γαστέρα, ὃ καὶ δεκτικὸν ἐκάλεσε, σὺν τούτῳ δὲ καὶ τὸ τυφλὸν ἔντερον, ὃ καὶ κατεργαστικὸν τῆς ἐσχάτης τροφῆς εἶπεν. ἐσχάτην δὲ τροφὴν τὸ περίττωμα τῆς πρώτης τροφῆς· οὐ γὰρ εὐθὺς ἅμα τῷ δέξασθαι τὰ ἔντερα τὸ περίττωμα πρὸς ἔκκρισιν ἐγείρεται τούτων, ἀλλὰ πρότερον κατεργάζεται καὶ πέττει καὶ αὐτὰ ἐφ' ὅσον ἱκανόν ἐστι, τὸ δὲ λοιπὸν ἀποκρίνει. οὐχ ὡς μὴ κατεργαζομένης δὲ τὴν τροφὴν τῆς γαστρὸς εἶπε κατεργάζεσθαι ταύτην ὑπὸ τῆς κάτω κοιλίας, ὅπερ ἐστὶ τὸ τυφλὸν ἔντερον, ἀλλ' ὡς λανθάνοντος τούτου τοῖς πολλοῖς εἴρηκεν. ὡς ἓν οὖν ληπτέον τὰ δύο ταῦτα, τήν τε γαστέρα καὶ τὴν κάτω κοιλίαν, ὡς ἄλλο δὲ παρὰ ταῦτα τὸ στόμα. μεταξὺ οὖν τούτων ἐστὶ τὸ μόριον ἐν ᾧ ἐστιν ἥ τε τῆς αἰσθήσεως ἀρχή, ἤγουν αὐτὴ ⟨ἡ⟩ ψυχὴ ἡ αἰσθητική, καὶ ἡ θρεπτική. διὰ τὴν γειτνίασιν οὖν τὴν πρὸς ἑκάτερα τὰ ἄκρα μᾶλλον δύναται ἑκάτερον τούτων τὸ οἰκεῖον ἔργον ποιεῖν, καὶ διὰ τοῦτο εἰκὸς ἄρα ἐστὶ τοῦτον τὸν τόπον κατέχειν ἀμφοτέρας τὰς ἀρχάς.

Εἴπερ τὸ ζῷον ὥρισται τῷ τὴν αἰσθητικὴν ἔχειν ψυχήν, τοῖς μὲν ἐναίμοις ἀναγκαῖον ἐν τῇ καρδίᾳ ταύτην ἔχειν τὴν ἀρχήν, τοῖς δὲ ἀναίμοις ἐν τῷ ἀνάλογον μορίῳ. πάντα δὲ τὰ μόρια καὶ πᾶν τὸ σῶμα τῶν ζῴων ἔχει τινὰ θερμότητα φυσικήν· διὸ ζῶντα μὲν φαίνεται θερμά, τελευτῶντα δὲ καὶ στερισκόμενα τοῦ ζῆν τοὐναντίον. ἀναγκαῖον δ' εἶναι ταύτης τὴν ἀρχὴν τῆς θερμότητος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῖς

84–85 [cf. Mich. 107, 23–25] ‖ **86–90** cf. Arist. 469 a 29–32 ‖ **87–90** [cf. Mich. 108, 8–10] ‖ **91–98** [107, 28–108, 4; 10–13] ‖ **98–103** [108, 4–10] ‖ **106–144** Arist. 469 b 3–470 a 15

83 *οὖν* add. Wk. | *καθείκειν* **O** ‖ **85** *ἑκατέρας* Arist.: *ἑκάτερον* **O** ‖ **86** *μέσῳ* Arist.: *μέρει* **O** ‖ **87** *ἑκάτερα* (bis) **O**: bis correxi ‖ **89** *ἐσχάτης* Wk.: *ἐχούσης* **O** ‖ **98** *τούτου* scripsi: *τοῦτο* **O** ‖ **101** *ἥ τε* scripsi: *ἥτις* **O** | *ἡ* addidi ‖ **103** *ἑκάτερα* (et bis hic scr.) **O**: correxi ‖ **104** *ἀμφότερα* **O**: correxi ‖ **108** *ἀναίμοις* Arist.: *ἐν-* **O**

ἐναίμοις, τοῖς δ' ἀναίμοις ἐν τῷ ἀνάλογον· ἐργάζεται γὰρ καὶ πέττει τῷ φυσικῷ θερμῷ πάντα τὴν τροφήν, μάλιστα δὲ τὸ κυριώτατον. διὸ τῶν μὲν ἄλλων μορίων ψυχομένων ὑπομένει τὸ ζῆν, τὸ δ' ἐν ταύτῃ φθείρεται πάμπαν διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν τῆς θερμότητος ἠρτῆσθαι πᾶσι, καὶ τῆς ψυχῆς ὥσπερ ἐμπεπυρευμένης ἐν τοῖς μορίοις τούτοις, τῶν μὲν ἀναίμων ἐν τῷ ἀνάλογον, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ τῶν ἐναίμων. ἀνάγκη τοίνυν ἅμα τό τε ζῆν ὑπάρχειν καὶ τὴν τοῦ θερμοῦ τούτου σωτηρίαν, καὶ τὸν καλούμενον θάνατον καὶ τὴν τούτου φθοράν.

Ἀλλὰ μὴν πυρός γε δύο ὁρῶμεν φθοράς, μάρανσίν τε καὶ σβέσιν. καλοῦμεν δὲ τὴν μὲν ὑφ' αὑτοῦ μάρανσιν, τὴν δ' ὑπὸ τῶν ἐναντίων σβέσιν, τὴν μὲν γῆρας, τὴν δὲ βίαιον. συμβαίνει δ' ἀμφοτέρας διὰ ταὐτὸ γίγνεσθαι τὰς φθοράς· ὑπολειπούσης γὰρ τῆς τροφῆς, οὐ δυναμένου λαμβάνειν τοῦ θερμοῦ τὴν τροφήν, φθορὰ γίνεται τοῦ πυρός. τὸ μὲν γὰρ ἐναντίον παῦον τὴν πέψιν κωλύει τρέφεσθαι· ὁτὲ δὲ μαραίνεσθαι συμβαίνει, πλείονος ἀθροιζομένου θερμοῦ διὰ τὸ μὴ ἀναπνεῖν μηδὲ καταψύχεσθαι· ταχὺ γὰρ καὶ οὕτω καταναλίσκει τὴν τροφὴν πολὺ συναθροιζόμενον τὸ θερμὸν καὶ φθάνει καταναλίσκον πρὶν ἐπιστῆναι τὴν ἀναθυμίασιν. διόπερ οὐ μόνον μαραίνεται τὸ ἔλαττον παρὰ τὸ πλέον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ τοῦ λύχνου φλὸξ ἐντιθεμένη ἐν πλείονι φλογὶ κατακαίεται, καθάπερ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν καυστῶν. αἴτιον δ' ὅτι τὴν μὲν οὖσαν ἐν τῇ φλογὶ τροφὴν φθάνει λαμβάνουσα ἡ μείζων φλὸξ πρὶν ἐπελθεῖν ἑτέραν, τὸ δὲ πῦρ ἀεὶ διατελεῖ γινόμενον καὶ ῥέον ὥσπερ ποταμός, ἀλλὰ λανθάνει διὰ τὸ τάχος. δῆλον τοίνυν ὡς, εἴπερ δεῖ σῴζεσθαι τὸ θερμόν – τοῦτο δ' ἀναγκαῖον, εἴπερ μέλλει ζῆν –, δεῖ γίγνεσθαί τινα τοῦ θερμοῦ τοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ κατάψυξιν. παράδειγμα δὲ τούτου λαβεῖν ἔστι τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν καταπνιγομένων ἀνθράκων· ἂν μὲν γὰρ ὦσι περιπεπωμασμένοι τῷ καλουμένῳ πνίγει συνεχῶς, ἀποσβέννυνται ταχέως· ἐὰν δὲ παράλληλά τις ποιῇ πυκνὰ τὴν ἀφαίρεσιν καὶ τὴν ἐπίθεσιν, μένουσι πεπυρωμένοι πολὺν χρόνον. ἡ δὲ κρύψις σῴζει τὸ πῦρ· οὔτε γὰρ ἀποπνεῖν κωλύεται διὰ μανότητα τῆς τέφρας, ἀντιφράττει τε τῷ πέριξ ἀέρι πρὸς τὸ μὴ σβεννύναι τῷ πλήθει τῆς ἐνυπαρχούσης αὐτῷ θερμότητος.

114 *τὸ*[1]] *τοῦ* Arist. ‖ **115** *ἠρτῆσθαι* Arist.: *-εῖσθαι* **O** ‖ **116** *ἐμπεπυρευμένης* Arist.: *ἐμπεπειραμένοις* **O** ‖ **117** *ἐναίμων* Arist. (praeter unum cod.): *ἀν-* **O** ‖ **123** *γήρᾳ* Arist. ‖ **126** *ὁτὲ* Arist.: *ὅτε* **O** ‖ **129** *ἐπιστῆναι* Arist.: *ἐπισθῆναι* **O** ‖ **131** post *πλέον* add. *πῦρ* Arist. ‖ **132** *ὁτιοῦν* Arist.: *ὁ τοιοῦν* **O** ‖ **139** *περιπεπωμασμένοι* Arist.: *-πεπωπ-* **O** | *πνίγει*] cf. l. 145: *πνιγεῖ* Arist. ‖ **144** *αὐτῷ* Arist.: *αὐτὸ* **O**

Πνίγμα ἐκάλεσε τὴν δι' ὀστράκου ἐπιπώμασιν τοῦ ἀγγείου τοῦ ἔχοντος τοὺς ἄνθρακας, κρύψιν δὲ τὴν διὰ τῆς τέφρας ἐπικάλυψιν. καί φησι ταύτην μὲν σῴζειν τὸ πῦρ διὰ τὴν μανότητα, ἀναπνεομένου τοῦ πολλοῦ θερμοῦ καὶ μὴ καταναλίσκοντος ταχὺ τὴν τροφὴν ἐξ ἧς προσεχῶς τὸ σύμμετρον τρέφεται πῦρ, τὴν δὲ διὰ τοῦ ὀστράκου ἐπι-
417r *κάλυψιν | μὴ σῴζειν τὸ πῦρ διὰ τὸ πυκνὸν καὶ στεγανὸν τοῦ ὀστράκου, μὴ δυναμένου τοῦ πολλοῦ θερμοῦ διαπνέεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο φθείρεσθαι τὸ πῦρ – ἣν φθορὰν μάρανσιν καλεῖ –, τῷ πλήθει τοῦ θερμοῦ ταχὺ τὴν τοιαύτην τροφὴν καταναλίσκοντος, μὴ δυναμένης ἑτέρας ἐπιχορηγηθῆναι τροφῆς· τὸ γὰρ πῦρ ἐν τῷ γίνεσθαι ἔχει τὸ εἶναι. εἴη γὰρ καθάπερ ὕδωρ τηκομένης χιόνος ἄλλου καὶ ἄλλου γινομένου, καὶ ὥσπερ ἐν τούτῳ οὐκέτι ὕδωρ γίνεται τακείσης ὅλης τῆς χιόνος, οὔτε ἐκεῖ πῦρ δαπανηθέντος τοῦ ὑπεκκαύματος. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ὕδατος καὶ τακείσης πάσης τῆς χιόνος μένει τὸ γεγονὸς ὕδωρ, ἐπὶ δὲ τοῦ πυρὸς φθαρέντος τοῦ ὑπεκκαύματος οὐκέτι σῴζεσθαι δύναται, ὡς ἐν τούτῳ τὸ ὅλον ἔχοντος, ἐν τῷ γίνεσθαι ἤτοι τρέφεσθαι.*

Ἐπειδὴ τὰ φυτὰ ὀλίγον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν ὡς πρὸς μέγεθος ἢ τὰ ζῷα, ἱκανή ἐστιν ἡ ἀπὸ τῆς τροφῆς κατάψυξις μετὰ τῆς ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἐμψύχειν τὸ ἔμφυτον θερμόν· καὶ γὰρ ἡ τροφὴ πρὶν ἀπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ κρατηθῆναι ψύχει εἰσελθοῦσα τὸ πρῶτον καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ζῴων, ὥστε διὰ τὴν ὀλιγότητα τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ ἐπὶ τῶν φυτῶν ἱκανή ἐστιν ἡ ἀπὸ τῆς τροφῆς κατάψυξις βοηθεῖν τῷ θερμῷ πρὸς τὸ μὴ φθαρῆναι, κωλύει τὴν αὔξησιν τούτου.

Ἐπεὶ πᾶν ζῷον ἔχει ψυχήν, οὐκ ἄνευ δὲ φυσικῆς θερμότητος, τοῖς φυτοῖς ἡ τροφὴ βοήθεια τοῦ θερμοῦ. τῶν δὲ ζῴων τῶν τε ἐνύδρων καὶ ἀερίων ἀὴρ καὶ ὕδωρ αἴτια τῆς καταψύξεως· ἡ τροφὴ γὰρ ποιεῖ κατάψυξιν, ἡ δὲ νηστεία θερμαίνει καὶ δίψαν ποιεῖ· ἀκίνητος γὰρ ὢν ὁ ἀὴρ θερμαίνεται, τῇ δὲ τροφῇ ψύχεται κινούμενος ἕως ἂν λάβῃ τὴν πέψιν. ἐὰν δὲ ᾖ τὸ περιέχον γιγνομένων πάγων ἐξαυαίνηται ἢ τοῦ θέρους ἰσχυρὰ συμβαίνῃ καύματα καὶ μὴ δύνηται τὸ σπώμενον ἐκ τῆς γῆς ὑγρὸν καταψύχειν, φθείρεται μαραινόμενον τὸ θερμόν, καὶ λέγεται

145 [cf. Mich. 110, 17–18] || **146** [110, 27] || **154–157** [110, 10–14] || **161–164** cf. Arist. 470 a 19–23; [Mich. 111, 27–29] || **168–169** Arist. 470 a 19–22 || **169–170** cf. 470 b 1–4 || **170–178** 470 a 22–b 1

145 *διοστράκου ἐπιπόμασι* **O**: correxi || **147** *σώζει* **O**: correxi || **158** *ἐπὶ* scripsi: *ἐπεὶ* **O** || **162** *τῆς*[2] scripsi: *τὴν* **O** || **173** *ᾖ*[1]] *ἢ* **O** | *ἐξαυαίνηται* scripsi: *-εται* **O** || **174** *συμβαίνῃ* Arist.: *-ει* **O**

σφακελίζειν καὶ ἀστρόβλητα γίνεσθαι τὰ δένδρα περὶ τοὺς καιροὺς τούτους. διὸ καὶ γένη τινὰ λίθων ταῖς ῥίζαις ὑποβάλλουσι καὶ ὕδωρ ἐν ἀγγείοις, ὅπως αἱ ῥίζαι ψύχωνται τῶν φυτῶν.

Ὅτι μὲν οὖν ὅσα πνεύμονα ἔχει τῶν ζῴων ἀναπνεῖ πάντα, φανερόν. ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν ὅσα μὲν ἄναιμον ἔχει τὸν πνεύμονα καὶ σομφόν, ἧττον δέονται τῆς ἀναπνοῆς· διὸ πολὺν χρόνον δύνανται διαμένειν παρὰ τὴν τοῦ σώματος ἰσχύν. τὸν δὲ πνεύμονα σομφὸν ἔχει πάντα τὰ ᾠοτοκοῦντα, οἷον τὸ τῶν βατράχων γένος. ἔτι δὲ αἱ μῦδες τε καὶ χελῶναι πολὺν χρόνον μένουσιν ἐν τοῖς ὑγροῖς· ὁ γὰρ πνεύμων ὀλίγην ἔχει θερμότητα· ὀλίγαιμον γὰρ ἔχει αὐτόν· ἐμφυσώμενος οὖν αὐτὸς τῇ κινήσει καταψύχει καὶ ποιεῖ διαμένειν πολὺν χρόνον. ἐὰν μέντοι βιάζηταί τις λίαν κατέχων πολὺν χρόνον, ἀποπνίγονται πάντα· οὐθὲν γὰρ τῶν τοιούτων δέχεται τὸ ὕδωρ ὥσπερ οἱ ἰχθύες. τὰ δ' ἔναιμον ἔχοντα τὸν πνεύμονα μᾶλλον δεῖται τῆς ἀναπνοῆς διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμότητος· τῶν δ' ἄλλων ὅσα μὴ ἔχῃ πνεύμονα οὐθὲν ἀναπνεῖ.

Δημόκριτος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης καί τινες ἄλλοι τῶν περὶ ἀναπνοῆς εἰρηκότων οὐδὲν περὶ τῶν ἄλλων διωρίκασι ζῴων, ἐοίκασι μέντοι λέγειν ὡς πάντων ἀναπνεόντων. Ἀναξαγόρας δὲ καὶ Διογένης, πάντα φάσκοντες ἀναπνεῖν, περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ὀστρείων λέγουσι τίνα τρόπον ἀναπνέουσιν. ὅταν ἀφῶσι τὸ ὕδωρ οἱ ἰχθύες διὰ τῶν βραγχίων τὸ ὂν ἐν τῷ στόματι, γίνεται τότε τὸ στόμα κενὸν ὕδατος, ἀλλ' οὐ κενὸν πάντῃ, τότε δὲ ἕλκει τὸν ἐν τῷ ὕδατι ἀέρα διὰ τοῦ στόματος, καὶ οὕτως γίνεσθαι τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῖς φασιν. ὅταν δέξωνται τὸ ὕδωρ οἱ ἰχθύες ἢ κατὰ τὸ στόμα ἢ κατὰ τὰ βράγχια, τότε ἐκπνέουσιν, ὥστε συμβαίνει καθὸ μὲν δέχονται τὸ ὕδωρ ἀναπνεῖν, καθὸ δὲ ἐξάγουσι τὸν ἀέρα ἐκπνεῖν. συμβήσεται ἄρα κατὰ ταὐτὸν ἐκπνεῖν τε καὶ εἰσπνεῖν, ὅπερ ἀδύνατον.

Ἔτι τὸ φάναι ἀέρα ἥκειν ἐκ τοῦ στόματος ἢ ἐκ τοῦ ὕδατος διὰ τοῦ στόματος ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔχει ἀρτηρίαν διὰ τὸ πνεύμονα μὴ ἔχειν, ἀλλ' εὐθὺς ἡ κοιλία πρὸς τὸ στόμα ἐστίν, ὥστ' ἀναγκαῖον τῇ κεφαλῇ

179–199 470 b 12–471 a 5 ‖ **199–203** 471 a 14–17; [Mich. 114, 23–30] ‖ **204–223** Arist. 471 a 20–471 b 12

183 *μῦδες* ut nonnulli codd. Arist.: *ἐμύδες* Arist. ‖ **184** *τε* Arist.: *δὲ* **O** ‖ **185** *ἐμφυσώμενος* Arist.: *ἐμφυσσόμενος* **O** ‖ **190** *ἔχει* Arist. ‖ **193** *μέντοι* Arist.: *μὲν τὸ* **O** ‖ **196** *τῶν* Arist.: *τῶ* ut vid. **O** ‖ **197** *ὂν*] *ἒν* **O**: correxi ‖ **204** *ἥκειν*] *ἕλκειν* Arist. ‖ **206** *τῷ στόματι* Arist. | *κεφαλῇ*] *κοιλίᾳ* Arist.

ἕλκειν. τοῦτο δὲ κἂν τἆλλα ἐποίει ζῷα· νῦν δὲ οὐ ποιοῦσι. κἂν ἐκεῖνα δ' ἔξω τοῦ ὑγροῦ ὄντα ἐπιδήλως ἂν αὐτὸ ἐποίει· φαίνεται δ' οὐ ποιοῦντ' αὐτό. ἔτι πάντων τῶν ἀναπνεόντων καὶ ἑλκόντων τὸ πνεῦμα ὁρῶμεν γινομένην κίνησίν τινα τοῦ μορίου τοῦ {δ'} ἕλκοντος, ἐπὶ δὲ τῶν ἰχθύων οὐ συμβαῖνον· οὐθὲν γὰρ φαίνονται κινοῦντες τῶν περὶ τὴν κοιλίαν ἀλλ' ἢ τὰ βράγχια μόνον, καὶ ἐν τῷ ὑγρῷ καὶ εἰς τὸ ξηρὸν ἐμπεσόντες, ὅταν ἀσπαρίζωσιν. ἔτι ὅταν ἀποθνήσκῃ πνιγόμενα ἐν τοῖς ὑγροῖς πάντα τὰ ἀναπνέοντα, γίνονται πομφόλυγες τοῦ πνεύματος ἐξιόντος βιαίως, οἷον ἐάν τις βιάζηται χελώνας ἢ βατράχους ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων γενῶν· ἐπὶ δὲ τῶν ἰχθύων οὐ συμβαίνει πειρωμένοις πάντα τρόπον, ὡς οὐκ ἐχόντων πνεῦμα θύραθεν οὐθέν. ὅν τε τρόπον λέγουσι γίνεσθαι τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῖς, ἐνδέχεται καὶ τοῖς ἀνθρώποις οὖσιν ἐν τῷ ὑγρῷ συμβαίνειν· εἰ γὰρ καὶ οἱ ἰχθύες ἕλκουσιν ἐκ τοῦ πέριξ ὕδατος τῷ στόματι, οὐκ ἂν ποιοῖμεν καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ 417v *τὰ ἄλλα ζῷα, καὶ τὸν ἐκ τοῦ στόματος δ' ἂν ἕλκοιεν ὁμοίως | τοῖς ἰχθύσιν. ὥστ' εἴπερ κἀκεῖνα ἦν δυνατά, καὶ ταῦτα ἦν· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστι, δῆλον ὡς οὐδ' ἐπ' ἐκείνων ἐστί. πρὸς δὲ τούτοις διὰ τίνα αἰτίαν* ⟨***⟩.

⟨***⟩ *προτέρα ἡ ἐκπνοὴ τῆς εἰσπνοῆς· θερμανθέντος γὰρ τοῦ ἐντὸς καὶ δεηθέντος καταψύξεως εἰσῆλθε ψυχρὸς ἀήρ. ψεῦδος τὸ τροφὴν εἶναι τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ καὶ ἐντὸς ψυχρὸν ὄντα· τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων τροφῶν οὐχ ὁρῶμεν γινόμενον· δι' ἄλλου γάρ, ἤγουν τοῦ στόματος, εἴσεισιν ἡ τροφὴ καὶ δι' ἄλλου ἔξεισιν. ἐπὶ δὲ τῆς εἰσπνοῆς τοῦτ' οὐκ ἔστιν. τὸ ἐκπνεόμενον θερμόν, τὸ εἰσπνεόμενον ψυχρόν. Ἀναξαγόρας· τῶν βραγχίων ἀποβιαζομένων τῶν ἰχθύων τὸ ὕδωρ πνευματοῦται καὶ οὕτως γίνεται ἡ ἀναπνοὴ διὰ τοῦ στόματος. καὶ μυκτήρων μὴ ὄντων ἡ στέρησις τῆς κατὰ τὴν ἀρτηρίαν ἀναπνοῆς ποιεῖ θάνατον, οὐχ ἡ τῆς διὰ μυκτήρων. οἱ μυκτῆρες ὀσφρήσεως ἕνεκα, οὐκ ἀναπνοῆς. πάντα ὀσφραίνεται ἐκτὸς σκωλήκων, ὀστρέων καὶ τῶν λοι-*

225–230 cf. 472 b 20–21; 34–35; cf. 473 a 3–14; [Mich. 122, 19–123, 3] ‖ **231–232** [cf. Mich. 122, 1–2] ‖ **232–234** cf. Arist. 473 a 21–23 ‖ **235** sq. [cf. Mich. 123, 18–19]

208 *ποιοῦντ'* Arist.: *-τες* **O** ‖ **210** *τοῦ*² Arist.: *τοῦ δ'* **O** ‖ **211** *φαίνονται* Arist.: *-εται* **O** ‖ **212** *εἰς* Arist.: *εἰ* **O** ‖ **214** *πομφόλυγες* Arist.: *πομφάλιγγες* **O** ‖ **216** *ἀλλ' ὅτι* **O** | *πειρωμένοις* Arist.: *πειρώμενα* **O** ‖ **220** *ποιῆμεν* **O** ‖ **221** an *ἕλκοιμεν* legendum? ‖ **222** *καὶ* Arist.: *κατὰ* **O** ‖ **224–225** lac. indicavi ‖ **227** *ὄντα* scripsi (sc. *τὸν ἀέρα*): *ὧν* (pro *ὢν*?) **O** ‖ **233** *τῆς κατὰ τὴν* Arist.: *τὴν κατωτάτην* ut vid. **O** ‖ **234** *ἡ τῆς* temptavi: *ὃ* **O** ‖ **235** *πάντα* Arist.: *πάντως* **O**

πῶν. τοῖς ἐντόμοις †ἡ τομή† ὄσφρησις. ἔν τισι φλεψίν ἐστιν αἷμα, οὐ πλήρεις δ' εἰσὶν αἵματος, ἔχουσι δὲ πόρους· διὸ τοῦ αἵματος κινουμένου ἄνω καὶ κάτω, ἄνω γίνεται ἀναπνοή, κάτω ἐκπνοή. αἱμάτων πλήρεις ἄλοκες ἤγουν φλέβες. ἐν τῇ ἐκπνοῇ ἐκτείνεται τὸ αἷμα, ἐν τῇ εἰσπνοῇ συστέλλεται. εἰ †ὡς μέγ( )† καὶ τὰ λοιπὰ ἔντομα ἀνέπνεον, ἐπνίγοντο ἂν ἐν τοῖς ὕδασι. τὰ μικρὰν ἔχοντα δύναμιν προσηνότερον ἀναπνεῖ. πόδας καὶ βράγχια ἔχει ὁ καλούμενος κορδύλος, ἅμα δὲ πόδας καὶ βράγχια οὐδὲν ἄλλο ὦπται ἔχον. τοῖς τετράποσι καὶ ἐναίμοις ἐστὶν ἡ ἐπιγλωττὶς μόνοις. ὁ αὐλὸς γέγονε τοῖς ἰχθύσιν ὡς ἂν δεχομένοις τὸ ὕδωρ ἐξ ἀνάγκης διὰ τὸ ἐν τῷ ὑγρῷ ἔχειν τὸν βίον. ἐν ἅπασι τοῦτο δι' αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐμποδίζηται ὁ ἀὴρ ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς ἀναπνοῆς, οὐχ ἕνεκα καταψύξεως· ὀλιγόθερμα γάρ εἰσι. καρκίνοι καὶ κάραβοι διὰ τῶν ἐπιπτυγμάτων ἀφιᾶσι τὸ ὕδωρ, σηπίαι καὶ πολύποδες διὰ τοῦ κοίλου τῆς κεφαλῆς. τὰ φυτὰ ἐκ πλείονος ⟨γῆς⟩ γέγονε, τὰ ἔνυδρα ἐξ ὕδατος, πτηνὰ ἐξ ἀέρος, πεζὰ ἐκ πυρός. Ἐμπεδοκλῆς τὰ ἔνυδρα πῦρ φησιν ἔχειν πολύ, ὅθεν καὶ ἐν ψυχρῷ φεύγει, οὐ καλῶς· τῶν γὰρ ἕξεων ⟨τοῖς⟩ τὰς ὑπερβολὰς ἔχουσιν οἱ ἐναντίοι ἁρμόττουσιν τόποι καὶ ὧραι, ἡ δὲ φύσις ἐν τοῖς ἰδίοις σῴζεται τόποις. [....] ὕλη καὶ ἕξις καὶ διάθεσις. αἱ μὲν οὖν φύσεις ὕδατι ψυχραί, τῇ γῇ ξηραί, ἀέρι θερμαί· ἕξεις αἱ μὲν ὑπερβάλλουσαι θερμότητι ἐν ψυχρῷ, αἱ δὲ τῇ ψυχρότητι ἐν θερμῷ τιθέμεναι σῴζονται μᾶλλον. κοινὰς ὥρας καλεῖ Ἀριστοτέλης τὰς τέσσαρας διὰ τὸ ἐνδέχεσθαι ἰδιαζούσας καταστάσεις γίνεσθαι ἐναντίας τῆς καθόλου ὥρας, οἷον θερινὴν ἐν χειμῶνι καὶ ἀνάπαλιν. ὅσα ἐναιμότατον ἔχουσι τὸν πνεύμονα, ταχείας δέονται τῆς καταψύξεως. τὰ καρδίαν ἔχοντα, πνεύμονα δὲ μή, οἱ ἰχθύες, διὰ τὸ

236–238 cf. Arist. 473 b 1–8 ‖ **239** *ἄλοκες ἤγουν φλέβες*] [cf. Mich. 124, 18–20] ‖ **240–241** [cf. Mich. 131, 23 sqq.; 132, 5–7] ‖ **241–242** Arist. 475 b 2 ‖ **242–243** 476 a 5–7 ‖ **243–244** 476 a 33–34 ‖ **244–249** cf. 476 b 13–477 a 5 ‖ **249–253** cf. 477 a 27–30; 477 a 32–477 b 4; 477 b 14–16 ‖ **253–254** cf. 477 b 17–18 ‖ **254–256** cf. 477 b 30–478 a 3 ‖ **259–261** cf. 478 a 28–34

237 *πλήρεις ... αἵματος* Arist.: *πλήρης ... αἷμα* **O** ‖ **239** *ἄλωκες* **O** ‖ **240** sec. Mich. (132, 6) exspectaveris *αἱ μυῖαι* ‖ **241** *ἂν*] *ἓν* **O**: correxi | *μικρὰν* Arist.: *μικρὰ* **O** | *πυκνότερον* Arist. ‖ **242** *βράγχιον* codd. Arist. | *κορδύλος* Arist.: *κόρδαλλος* **O** ‖ **243** *πόδας*] *πνεύμονα* Arist. ‖ **246** *δι' αὐτοῦ*] *διὰ ταὐτό* Arist. | *καὶ*] an *ὅπως* vel sim. legendum? ‖ **248** *σηπίαι* Arist.: *ἀλπίαι* ut vid. **O** ‖ **249** *γῆς* Arist. (praeter unum cod.): om. **O** ‖ **251** *πολύ* scripsi: *πολοῖς* ut vid. **O**: *πλεῖστον* Arist. ‖ **252** *τοῖς* addidi | *ἁρμόττουσιν*] aliter Arist. ‖ **253** an *οὐ ταὐτὸν* supplendum? cf. Arist. 477 b 17–18 ‖ **255–256** *αἱ ... τιθέμεναι* Arist.: *ὡς ... τιθέμενα* **O** ‖ **260** *τὰ* Arist.: *τὴν* **O**

ἔνυδρα γοῦν εἶναι, τῷ ὕδατι ποιοῦνται τὴν κατάψυξιν. ᾗ νεύουσι τὰς κεφαλὰς τὰ ζῷα, ἐκεῖ τὸ ὀξὺ ἡ καρδία ἔχει, τοῖς ἰχθύσι πρὸς τὸ στόμα καὶ τοῖς πεζοῖς. θάνατος ὁ μὲν βίαιος ἔξωθεν, ὁ δὲ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ. τῶν φυτῶν αὔανσις, τοῖς ζῴοις γῆρας. ⟨***⟩ ἔκλειψις τοῦ θερμοῦ, τοῖς δὲ τελείοις ἐν ᾧ τῆς οὐσίας ἡ ἀρχή, ἐν ᾧ τό τε ἄνω καὶ κάτω συνάπτει, τοῖς φυτοῖς μέσον βλαστοῦ καὶ ῥίζης, τοῖς ἐναίμοις ἡ καρδία, τοῖς ἀναίμοις τὸ ἀνάλογον. τῶν ἐναίμων ὅσα μὴ σωματικῶς πολὺν χρόνον ζῶσιν ἐξῃρημένης τῆς καρδίας, οἷον αἱ χελῶναι. εἰ πάθος τι συμβαίνει τοῖς βραγχίοις ἢ τῷ πνεύματι, ἀπόλλυται τὸ ὑποκείμενον· καταμαραῖνον γὰρ τὸ πῦρ.

Γένεσίς ἐστιν ἡ πρώτη μέθεξις ἐν τῷ θερμῷ τῆς θρεπτικῆς ζωῆς, ζωὴ ἡ μονὴ ταύτης. νεότης ἡ τοῦ πρώτου καταψυκτικοῦ μορίου αὔξησις, γῆρας ἡ τούτου φθίσις, ἀκμὴ τὸ τούτου μέσον. περιττωματικὴ κατάψυξις ἡ δι' ἐπιρροὴν ὑγροῦ χυμοῦ, συντηκτικὴ ἡ κατὰ δυσκρασίαν. πήδησις τὸ κατὰ συστολὴν τοῦ θερμοῦ γινόμενον τῇ καρδίᾳ ἔξαλμα. ζέσις πνευματουμένου τοῦ ὑγροῦ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. ἐν τῇ καρδίᾳ ἡ τοῦ ἀεὶ προσιόντος ἐκ τοῦ ὑγροῦ διὰ τῆς θερμότητος ὄγκωσις ποιεῖ σφυγμόν. καὶ ἀναθυμίασις πλείων τοῖς νεωτέροις, ὅτι σφύζουσιν αἱ φλέβες πᾶσαι καὶ ἅμα. ἀναπήδησίς ἐστιν ἡ γινομένη ἄντωσις πρὸς τὴν τοῦ ψυχροῦ σύνωσιν, σφύξις ἡ τοῦ ὑγροῦ θερμαινομένου πνευμάτωσις. τοῖς ἔχουσι πνεύμονα τὸ ζῆν καὶ μὴ ζῆν ἐστιν ἐν τῷ ἀναπνεῖν. τῶν περὶ φύσεως πραγματευθέντων οἱ χαριέστατοι σχεδὸν τελευτῶσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἰατρικῆς. οὐκ ἀφυῶς ἔχει ἡ καρδία καὶ ὁ πνεύμων πρὸς τὸ δέξασθαι σχῆμα, ὡς αἱ τῶν χαλκέων φῦσαι. ὁ ἀνάλογος ἀὴρ ζῳογονεῖ τὸ ζῷον, ὁ δὲ πλείων ἢ ἐλάττων πνίγει.

261–263 478 b 4–7 ‖ **263–264** 478 b 24–26 ‖ **264** 478 b 27–28 ‖ **264–267** 478 b 32–479 a 1 ‖ **267–268** 479 a 4–5 ‖ **268–270** 479 a 10–15 ‖ **271–273** 479 a 29–32 ‖ **273–274** cf. 479 b 20–21 ‖ **276** 479 b 31–32 ‖ **276–278** 480 a 2–4 ‖ **278–279** 480 a 10–11 ‖ **279–280** 480 a 13–15 ‖ **281** 480 b 19–20 ‖ **281–283** 480 b 28–30 ‖ **283–284** 480 a 20–23

264 *τοῖς φυτοῖς* Arist. | *αὔανσις* Arist.: *αὔενσις* **O** | excidit pars textus Arist. ‖ **267** *ἀναίμοις* Arist.: *ἐν-* **O** | *σωματικῶς*] *ζωτικὰ* Arist. ‖ **272** *μονὴ* Arist.: *μόνως* **O** | *πρώτου* Arist.: *-ως* **O** | *αὔξησις* Arist.: *ἄρξει* **O** ‖ **273** *τούτου*[2]] *τούτων* Arist. ‖ **279** post *ἅμα* add. *ἀλλήλαις* Arist. | *ἄντωσις* Arist.: *ὄγκωσις* **O** ‖ **280** *σύνωσιν* Arist.: *σύνεσιν* **O** ‖ **284** *φῦσαι* Arist.: *φύσσαι* **O**

19

Τοῦ Ψελλοῦ [de meteorologicis]

Ὁ μέντοι περὶ τῆς ἴριδος λόγος, περὶ ἧς δὴ πρώτης τήμερον ἠρωτήκατε, ἐς ἄλλην ἡμέραν ἀναβεβλήσθω· πολὺς γάρ ἐστι καὶ ποικίλος καὶ πλείστης δεόμενος ἐξετάσεως· τῶν γὰρ ἐν τοῖς μετεώροις λεγομένων τουτί μοι δοκεῖ τὸ θεώρημα μόνον βασάνου δεῖσθαι πολλῆς καὶ γραμμικῶν ἀποδείξεων. διὸ ἡ μὲν ἶρις μετὰ τῆς ἅλω εἰς ἕτερον ταμιευέσθω καιρόν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὧν προεβάλλετε φυσιολογητέον καὶ διερμηνευτέον εἰς δύναμιν. εἰσὶ δὲ ταῦτα· ποταπὸν τὸ τῆς ἀστραπῆς πῦρ καὶ ὁπόθεν ἅλλεται, καὶ εἰ πᾶν πῦρ ἐκ νεφῶν καταρρηγνύμενον καυστικόν, καὶ διὰ τί τὰ μὲν τῶν ἐκεῖθεν πυρσῶν ὁρᾷ πρὸς τὰ σώματα, τὰ δὲ διὰ μέσων αὐτῶν χωροῦντα οὐκ ἐπιδείκνυνται τὴν ἐνέργειαν, καὶ εἰ ὁ λεγόμενος παρ' ἐνίων λόγος, ὡς ἄρα τὸ τῶν δρακόντων γένος τὸ τῆς ἀστραπῆς πεφόβηται πῦρ, ἀληθής, ἢ καὶ ἡ τοιαύτη φλὸξ τῷ δράκοντι ἀντιμάχεται καὶ προαιρετικαῖς ὥσπερ δυνάμεσιν ἀνυποστάτῳ φέρεται πρὸς ἐκεῖνον φορᾷ· τίνα τε τὰ θεώμενα ἐν ταῖς παρὰ τῶν ἀστραπῶν καύσεσιν, ἃ δή ποτε μὲν τόδε τὸ ζῷον, ποτὲ δὲ ἐκεῖνο μεμίμηνται· οἱ δὲ συριγμοὶ τίνες οἵ τε γρυλλισμοὶ καὶ οἱ ἀρασμοί, οἳ δὴ καὶ μάλιστα περὶ τοὺς πρηστῆρας τῶν κεραυνῶν ἐξακούονται· ἔπειτα καὶ περὶ ὑετοῦ διαληπτέον ἡμῖν, ὁπόθεν τε καὶ οὗτος ἐπὶ γῆν καταφέρεται καὶ ποίαν ὕλην ὑποβέβληται.

Χρὴ οὖν ὑμᾶς περὶ πάντων τοῦτο εἰδέναι κοινῶς, ὡς συμπάσης τῆς

19 O c^{4} **v**^{25} (= **λ**) **v**^{26}**p**^{11}**Lh**^{1}**m**^{15} (= **μ**) **v**^{27}**G**(**m**^{23}**m**^{14}) [**v**^{37}](= **π**) (**κ** = consensus **λμ**) ‖ 6–7 cf. infra op. 23; Psell. Omn. doct. 142–143

19 1 tit. *τοῦ ψελλοῦ* **O**: *Περὶ διαφορὰς νοσημάτων προβληθέντων παρὰ τῶν μαθητῶν. εἰσὶ δὲ ταῦτα.* sequitur 8 *ποταπὸν* – 11 *ἐνέργειαν* ut pars tituli **c**^{4}: *⟨ψ⟩ελλοῦ ἐκ τῶν μετεώρων τοῦ ἀριστοτέλους* **v**^{25}: *τοῦ σοφωτάτου ψελλοῦ περὶ μετεωρολογιῶν ἤτοι περὶ ἀστραπῶν βροντῶν καὶ τῶν ὁμοίων παθῶν* **v**^{26}**p**^{11}: nullum tit. praebet **L**: *τοῦ φιλοσόφου κύρου μιχαὴλ τοῦ ψελοῦ σύνοψις περὶ τοῦ τῆς ἀστραπῆς πυρὸς καὶ βροντῆς καὶ κεραυνῶν καὶ ἑτέρων μετεώρων ἐρωτήσεων* **h**^{1}**m**^{15}: *τοῦ λογιωτάτου καὶ σοφωτάτου ψελλοῦ ἑρμηνεία περὶ ὑετοῦ καὶ πάχνης καὶ χιόνος καὶ χαλάζης, ἀστραπῶν τε καὶ κεραυνῶν καὶ βροντῶν καὶ δρακόντων* **v**^{27}: *τοῦ ὑπερτίμου ψελλοῦ περὶ ὑετοῦ ἀστραπῆς καὶ βροντῆς* **Gm**^{23}**m**^{14} ‖ 2 *Ὁ* – 8 *ταῦτα*] *Ἠρωτήκατέ με φίλτατοι παῖδες* **π** ‖ 7 *προεβάλλετε* **v**^{25}: *προεβάλλεται* **c**^{4}: *προεβάλ(λ)ετο* **h**^{1}**m**^{15}: *προβάλλεσθε* **O**: *προεβάλετε* **v**^{26}**p**^{11}**L** ‖ 14 *προαιρετικαῖς … δυνάμεσιν* **κ**: *προαιρετικῇ … δυνάμει* **v**^{27}: *προαιρετικῶς … δυνάμει* **G** ‖ 15 *θεωρούμενα* **π** | *παρὰ* **O v**^{26}**p**^{11}**v**^{27}: *περὶ* cett. ‖ 16 *τόδε*] *τοῦτο* **v**^{25} **π** ‖ 17 *μεμίμηται* **π** | *ἀρασμοί* **O G**: *ἀρρ-* **c**^{4} **v**^{26}**p**^{11}**L**: *ἀρμοί* **v**^{25}: om. **h**^{1}**m**^{15}**v**^{27} ‖ 18 *καὶ* om. **π** ‖ 21 an *παρὰ πάντα* vel *πρὸ πάντων* legendum?

γεώδους οὐσίας τὸ μέν τι ἀναμέμικται τῷ ὑγρῷ, τὸ δέ τι μένει καθ' ἑαυτό, ἄμικτον πρὸς τὴν ἐναντίαν ποιότητα τηροῦν τὴν ξηρότητα· αὖθις δὲ τοῦ ὕδατος τὸ μέν τι τὴν γῆν ὑποδέδυκε καὶ ὑπὸ ταύτην ἢ ἐφησυχάζον πέφυκεν ἢ παφλάζει στενοχωρούμενον, τὸ δὲ ἐπὶ ταύτης ὀχεῖται ὥσπερ τὴν ταύτης σφαῖραν ἐπαναβεβηκός. τοιαύτης οὖν οὔσης τῆς τῶν δύο στοιχείων τούτων, ὕδατός φημι καὶ γῆς, διαιρέσεως, πρὸς ἀμφότερα ὁ ἥλιος δρᾷ· θερμαίνει γὰρ ἄμφω καὶ ἀραιοῖ τοὺς πόρους αὐτῶν καὶ εἰς ἀτμοὺς διαλύων τὸ νοτερὸν ταῖς ἐκεῖθεν ἀναθυμιάσεσι τὸν ἀέρα καταπυκνοῖ.

Διττὴ γοῦν, ὡς ὁ λόγος ὑπέδειξεν, ἐκ τῶν περὶ γῆν χώρων ἀναθυμίασις εἰς οὐρανὸν ἕλκεται, ἡ μὲν ὑγρὰ καὶ ψυχρά, ἡ δὲ ξηρὰ καὶ ψυχρά. αὗται δὲ αἱ ἀναθυμιάσεις μέχρι μέν τινος συμπλέγδην πρὸς τὸ ἄναντες ἀναφέρονται· εἶτα τῆς μιᾶς περὶ μέσα που τοῦ ἀέρος ὑφισταμένης διὰ τὴν πρὸς τὸ κάτω ῥοπὴν τῆς ὑγρότητος, ἡ ἑτέρα κουφίζεται, ἐπιτόνιον ἔχουσα τῆς ἀναγωγῆς τὴν ξηρότητα. τῆς γοῦν κοινῆς ἐντεῦθεν μεριζομένης ἀναθυμιάσεως, ἄλλα μὲν τῶν φυσικῶς γινομένων παρὰ τῆς ὑγρᾶς καὶ ἀτμιδώδους ἀποτελεῖται, ἄλλα δὲ παρὰ τῆς ξηρᾶς καὶ καπνώδους, ὡς Ἀριστοτέλης φησί· πάχναι μὲν γὰρ καὶ ψεκάδες καὶ δρόσοι καὶ ὑετοὶ χιόνες τε καὶ χάλαζαι ἀπὸ τῆς ἀτμιδώδους ἐκφέρονται, δαλοὶ δὲ καὶ αἶγες καὶ κομῆται δοκίδες τε καὶ πωγωνίαι καὶ διάττοντες ὅ τε παντοῖος τῶν ἀστραπῶν ἐκπυρηνισμὸς ἀπὸ τῆς ὑπερτέρας ἐξάλλονται.

Ἀρκτέον οὖν ἀπὸ τῆς πάχνης καὶ περὶ ταύτης πρῶτον φυσιολογητέον. αὕτη τοιγαροῦν ἐν ἀλεεινοῖς μὲν χωρίοις καὶ θέρους ἥκιστα γίνεται, ἐν δὲ καταψύχροις καὶ χειμῶνος οὐχ ἥκιστα. ἡ δὲ αἰτία αὕτη· ὁ ἥλιος, πρὸς βορρᾶν καὶ νότον τὴν οἰκείαν δύναμιν μερισάμενος, ἐν οἴῳ δὴ ἐμφιλοχωρεῖ κλίματι, ἐν ἐκείνῳ δυνατώτερος πέφυκεν. ὅθεν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς μέρει γινόμενος βορειότερος καὶ τὸν ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν ἀνελίττων ἀέρα, θερμότερος ἐν τῇ τοιαύτῃ ὥρᾳ πρὸς ἡμᾶς ἵσταται. ὁπότε δὲ τὸ καθ' ἡμᾶς κλίμα παγετοῖς καὶ ψύχει πιέζεται, ἡ δυτικὴ Αἰθιοπία καύσεσιν ἀφορήτοις ἐνίσχεται, θερμοτέραν ἐκεῖσε τοῦ ἡλίου

31-41 cf. infra 20, 16 sqq.; Olymp. in Mete. 79, 33–80, 19 || **38-39** cf. Arist. Mu. 394 a 13–19 || **45-46** cf. Arist. Mete. 347 a 17–18 || **48-50** cf. Psell. Omn. doct. 136,8–10

22 et **24** *μέν τι*] *μέντοι* **O** *π* || **26** *οὖν* om. *π* || **27** *τούτων* om. **v**[25] *π* || **28** *δρᾷ*] *ὁρᾷ* *π* || **29** *ἀτμὸν* *π* || **32** *ἡ δὲ ψυχρὰ καὶ ξηρά* *π* || **40** *ἀτμιδώδους* **G**: *ἀτμιώδους* **m**[23] **m**[14]: *ἀτμίδος* cett. || **49** *μέρει* **μ** **G**: *θέρει* **λ** **v**[27] || **52-53** *τοῦ ἡλίου τὴν ἀκτῖνα βάλλοντος* **λ**: *τοῦ ἡλίου βάλλοντος τὴν ἀκτῖνα* **μ**: *τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου βάλλοντος* *π*

τὴν ἀκτῖνα βάλλοντος. τότε γοῦν ἀσθενὴς ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κλίματι ἡ τοῦ φωστῆρος ἀκτὶς πέφυκεν· οὔτε γὰρ τὴν ἐν τῷ βάθει ἕλκει νοτίδα, οὔτε μήν, εἴ τινα δὴ καὶ ἑλκύσειεν, ἀνάγει πρὸς οὐρανόν, ἀλλ', ὥσπερ οἱ ἀσθενέστεροι τῶν ἀχθοφορούντων, ὁμοῦ τε τὸ βάρος τῆς ἀναθυμιάσεως ἥρπασε καὶ αὖθις κατήνεγκε· τοῦτο δὲ ἡ πάχνη ἐστίν. μὴ γὰρ ἰσχύων ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος ταύτην ἀνενεγκεῖν, καὶ διὰ τὸ εὐθὺς τῇ τοῦ ἀέρος ψυχρότητι συμπαγῆναι καὶ βαρυνθῆναι, ἀφῆκεν εἰς γῆν. ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει· πάχνη γὰρ ἐπωνόμασται οἷον πεπηγμένη ἄχνη, τουτέστι λεπτομερὴς τοῦ ἀτμοῦ οὐσία ἀθρόον παγεῖσα. ἐπεὶ οὖν, ὡς ἔφθημεν ἀνωτέρω εἰπόντες, {ὅτι} ἐν ψυχροῖς τόποις καὶ χειμῶνος ἡ πάχνη γίνεται, διὰ ταῦτα δὴ τάχιον καταφέρεται, τῆς ἀναγωγοῦ τοῦ ἡλίου μὴ ἰσχυούσης τότε θερμότητος.

Ἡ δὲ ψεκὰς τὸ ἐναντίον ἐν εὐδιεινοῖς τε χωρίοις καὶ θέρους γίνεται· τοῦ γὰρ ἡλίου τὴν πᾶσαν τῶν νεφῶν κατὰ τὸ θέρος ἀνιμῶντος ὑγρότητα καὶ οἷον τὴν τοῦ ἀέρος λιβάδα ἀποξηραίνοντος, ὀλίγον ἐστὶ τὸ καταλειπόμενον πρὸς γένεσιν ὑετοῦ· ὃ δὴ καὶ ψεκὰς ἰδίως ὠνόμασται, τῆς τῶν νεφῶν οὐσίας εἰς βραχὺ ἀποτελευτησάσης, εἶτα διασπασθείσης καὶ κατὰ μόρια διαιρεθείσης καὶ ἀμυδράν τινα τοῖς ὑπὸ σελήνην ἀποθλιβούσης ὑγρότητα.

Ἡ δὲ δρόσος ἐπὶ πλέον τῆς ψεκάδος ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα μετοπώρου καὶ ἔαρος γίνεται. ἔστι δὲ αὕτη ὅταν κατὰ σταγόνας αἱ περὶ τὸν ἀέρα νεφέλαι τοῖς περὶ γῆν ἀποστάζωσιν.

Ὑετὸς δέ ἐστιν ἡ ῥαγδαία τῶν οὐρανίων ὑδάτων καταφορά· ὃς δὴ χειμῶνος ἐπὶ μάλιστα ἔχει τὴν γένεσιν. τοῦ γὰρ ἡλίου τότε ἐς τὸν νότον ἀπελαθέντος, ψυχρὸς ὁ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀὴρ τοῖς τὸν βορρᾶν οἰκοῦσιν ἡμῖν γίνεται· ἐντεῦθεν γοῦν τὰ νέφη συνιστάμενά τε καὶ συμπιλούμενα τὸν ὑετὸν ἀποτίκτουσιν. εἰ μὲν οὖν ἡ ἀναθυμίασις εἰς ὕδωρ μεταβληθῇ καὶ τὸ μεταβληθὲν εὐθέως ἀπαγὲς κατενεχθῇ, ὑετοῦ τοῦτο γένεσις πέφυκεν· εἰ δὲ μεταβληθῇ μέν, παγῇ δὲ μεταξὺ τοῦ ἀέρος καταφερόμενον, χάλαζα τοῦτό ἐστί τε καὶ ὀνομάζεται. εἰ δέ, πρὶν ἢ μεταβληθῇ εἰς ὕδωρ, ὁ ἀτμὸς ὑπομείνῃ τὴν πῆξιν, ἡ χιὼν ἀποτίκτεται. ἔστι γὰρ ἡ χιὼν ἀμετάβλητος ἀναθυμίασις παγεῖσα διὰ ψυχρότητα.

62 *ἀνωτέρω*] 46 ‖ 79–83 cf. infra 20,24–27; Olymp. in Mete. 80,8–14

57 *δὲ*] *δὴ* **π** ‖ 58 an ⟨*διὰ*⟩ *τοῦ ἀέρος* legendum? ‖ 62 *ὅτι* secl. Bidez | *χειμῶσιν* **π** ‖ 63 *ἀναγωγοῦ* $\mathbf{c}^{4} \mathbf{v}^{25} \mathbf{v}^{26} \mathbf{p}^{11}$ **L**: *ἀναγωγῆς* **O** $\mathbf{h}^{1} \mathbf{m}^{15}$ **π** ‖ 64 *τότε θερμότητος*] *τοῦτο θερμαίνειν* **π** ‖ 69 *ἀποτελευτησάσης*] *ἀποτελεσθείσης* **G** (om. $\mathbf{v}^{27}$) | *διασπασθείσης* **κ** (cf. 156): *διασπαρείσης* **π** ‖ 72 post *πλέον* add. *τι* **π**

Ἃ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἀτμιδώδους ἀναθυμιάσεως ἀποτίκτεται, ταῦτά ἐστιν· ἀπὸ δὲ τῆς καπνώδους οὓς εἰρήκαμεν διᾴττοντας καὶ οἱ κομῆται καὶ οἱ κατὰ τὰ διάφορα σχήματα τὰς ὀνομασίας λαμβάνοντες.

Ἔστιν οὖν ὁ διᾴττων ὃ δὴ πολλάκις ἡμεῖς ὁρῶμεν αἰθριώδους οὔσης τῆς νυκτὸς ῥιπτούμενον ἐξ οὐρανοῦ πῦρ. ὃ δὴ καί τινες τῶν ἀγροικοτέρων ἄστρον οὐράνιον οἴονται, καί φασιν ὡς ἑκάστου τῶν ἄστρων κατ' ἀριθμὸν τῶν γεννωμένων δημιουργηθέντος, ἀπορρεύσαντι συναπορρεῖ τοῦτο καὶ συναπολήγει· οἷον γάρ τινα θάνατον τοῦ ἀστέρος τὴν πτῶσιν ὁρίζονται. ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν λόγον γελάσας οἶδα καὶ ὅτε πρῶτον ἤκουσα, καὶ μετὰ τῶν μύθων ἠρίθμησα. ἡ δὲ τοῦ διᾴττοντος γένεσις αὕτη· ὑπὸ τὴν ἀπλανῆ πᾶσαν καὶ τὴν τῶν ἀστέρων περιφορὰν τὸ τοῦ πυρὸς στοιχεῖόν ἐστιν, ὃ δὴ ἐκ τῆς ξηρᾶς ἀναθυμιάσεως, ὡς ἔφαμεν, ἔχει τὴν γένεσιν. τοῦτο δὲ οὐκ ἐνεργείᾳ πῦρ ἐστιν, ἀλλὰ καπνὸς μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν, φλὸξ δὲ κατὰ τὴν δύναμιν, ὅθεν καὶ ὑπέκκαυμα τῷ Ἀριστοτέλει ὠνόμασται, τουτέστιν ὑφειμένον πῦρ. ὁ γὰρ καπνὸς θερμὸς μέν ἐστιν, ὡς ἴσμεν, οὐ μέντοι πῦρ αὐτενέργητον, ἐξάπτεται δὲ κινηθείς. ἐπεὶ οὖν τοιαύτη ἡ τοῦ ὑπεκκαύματος φύσις ἐστί, κινεῖται δὲ διὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ παντός, κατ' ἔνια τῶν μορίων, ἔνθα δὴ ἐπιτηδεία ὕλη ὑπόκειται, ἴσχει τὴν ἔξαψιν· ἀλλ' ἡμέρας ⟨μὲν⟩ οὐ φαίνεται, τοῦ ἡλίου διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τῶν ἀκτίνων μαρμαρυγὴν τὰ τοῦ ὑπεκκαύματος ἀμαυροῦντος πυρσά, νυκτὸς δὲ διάδηλος δείκνυται. ἐπειδὰν οὖν τι μέρος τοῦ ὑπεκκαύματος διὰ τὴν κίνησιν ἐξαφθῇ, τοῦτο δὴ τὸ ἐξημμένον εὐθὺς φέρεται· φερόμενον δέ, εἰ μὲν μὴ ἐντύχῃ ἑτέραις οὐσίαις ἐπιτηδείαις εἰς ἔξαψιν, θᾶττον ἐναποσβέννυται, εἰ δὲ ἐντύχῃ, κατὰ μετάδοσιν ἀπ' ἄλλης εἰς ἄλλην τῆς φλογὸς φερομένης, εἶτα κατὰ σχῆμα δόρατος ἀπομηκυνθείσης, ᾗ μὲν διαδόσιμον τὸ πῦρ γίνεται, ὥσπερ ἀλλόμενον, διᾴττων ὠνόμασται· ᾗ δὲ κατ' ἰθυτένειαν ἀπλατῆ φέρεται, δοκὶς κέκληται. οὔτε δὲ εὐθεῖά ἐστιν αὐτῷ ἡ φορὰ πρὸς τὸ κάταντες οὔτε μὴν ἀνωφερὴς κατὰ τὴν τοῦ πυρὸς φύσιν, πλαγία δὲ καὶ ὡς ἐπίπαν λοξή· πέφυκε γὰρ ἡ

89 *τινες*] cf. (?) Procl. in Tim. III 265,2–6 ‖ 99 Arist. Mete. 341 b 19; cf. Psell. Omn. doct. 130,8–9

85 *ἀπὸ*] *παρὰ* v^{27}: *περὶ* **G** ‖ 88 *ὃ δὴ*] *ὅπερ* π ‖ 89 *τῆς* h^{1} m^{15} π: om. cett. | *ῥιπτούμενον* c^{4} v^{25} μ (cf. 141): *ῥιπτόμενον* π: *τριβόμενον* **O** ‖ 91 *ἀπορρεύσαντι* **O** c^{4}: *ἀπορρεύσαντος* v^{25} μ: *ἀπορρυήσαντι* v^{27}: *ἀπορρυήσαντ*( ) **G** ‖ 92 *τοῦτο* v^{25} **L** h^{1} m^{15} v^{27}: *τούτω* cett. praeter c^{4} (*τούτων*) | *οἷον* – 93 *ὁρίζονται* om. π ‖ 104 *ἡμέρα* v^{25} π | *μὲν* addiderunt ut vid. v^{25} h^{1} m^{15} m^{14} ‖ 106 *διάδηλος* **L** π: *διάδηλα* cett. ‖ 107 *εὐθὺς* codd. praeter v^{26} p^{11} v^{27} (*εὐθὺ*) ‖ 112 *ἀπλατῆ* κ (cf. Olymp. in Mete. 60, 4–5 *οὐ κατὰ πλάτος*): *ἀπλανῆ* π

ῥοπὴ τοῦ πυρὸς ἀνωφερής. ὁ δὲ διᾴττων ἄνωθεν πρὸς τὸ κάταντες βιαζόμενος, καθὸ μὲν τυραννεῖται πρὸς τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν, ἐπὶ τὸ κάτω χωρεῖ· καθὸ δὲ τῆς οἰκείας οὐκ ἐπιλέλησται φύσεως, τῆς ἄνω φορᾶς ἐφίεται· ταλαντευόμενος δὲ ἑκατέρωθεν καὶ παρὰ μέρος νικῶν καὶ νικώμενος πλάγιος φέρεται.

Οὗτος οὖν ὁ διᾴττων καὶ δοκίας, ἂν εἰς παχὺ νέφος ἀποτελευτήσῃ κωλῦον αὐτοῦ τὴν πάροδον, ἐκεῖσε ἐνίσχεται· ὃ δὴ νέφος κατὰ πᾶν ἐξαπτόμενον αἴξ τε καὶ κομήτης λέγεται· ἀποσπινθηρίζων γὰρ κατὰ κύκλον δοκεῖ κόμην τινὰ ἔχειν καθειμένην καὶ οἷά τισι μαλλοῖς κατὰ τὰς αἶγας βρίθεσθαι. οὗτος δὲ ὁ κομήτης ἐνίοτε καὶ πολυήμερός ἐστιν, ἀρκούσης τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ οὐσίας εἰς χρονίαν ἔξαψιν. δοκεῖ δὲ ἀστὴρ εἶναι κυρίως, ὅτε καὶ μάλιστα κατὰ κάθετον ἀληθῆ ὑπέλθῃ ἀστέρα, ὃς δή, ὅταν ὀφθῇ, σύμβολον τοῖς ἀστρολόγοις γίνεται ἐκπυρώσεως· ὅθεν ἀνομβρίας τε καταμαντεύονται καὶ πυρετοὺς προμηνύουσιν. ὁ δὲ λόγος τούτου οὐκ ἀστρολογικός, ἀλλὰ φυσικός· οἱ γὰρ κομῆται τότε κατὰ πλῆθος ὁρῶνται, ὅταν πολλὴ ᾖ ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις, ἥτις ξηροτέρα τοῦ δέοντος οὖσα ἀντικειμένως ἔχει πρὸς τὴν ὑγράν· ἀπὸ γοῦν τοῦ ταύτην πληθύνειν ἐκείνην ὑστερεῖν ἀστρολογικῶς τερατεύονται. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ κεφαλαιώδεις ἐπιτομάς.

Ὁ δὲ κεραυνὸς πῇ μὲν κατ' ἐκπυρηνισμὸν γίνεται, πῇ δὲ κατὰ σύγκρουσιν τῶν νεφῶν. ἐκπυρηνίζεται δέ τι, ὅταν κατὰ συμπίεσιν ἀκοντίζηται, ὥσπερ ἡμεῖς τὰ τῶν ἐλαιῶν ὀστᾶ τοῖς δακτύλοις συμπιέζοντες ἢ ἄνω ἢ κάτω ἐξακοντίζομεν. ὁπόταν οὖν πυρώδης οὐσία ἐμπέσῃ τοῖς νέφεσιν, εἰ μὲν μὴ παχὺ ᾖ τὸ περιέχον, πρὸς τὸν οἰκεῖον χῶρον αὖθις ἀποκαθίσταται· εἰ δὲ ἡ τοῦ νέφους παχύτης ἄνωθεν καὶ μάλιστα πυκνωθεῖσα τὸ πυρῶδες τοῦτο σπέρμα κωλύσειεν ἀναφέρεσθαι, τοῦτο δὴ συμπιεζόμενον καὶ οἷον ὑπὸ τοῦ νέφους ὠθούμενον κάτω ῥιπτεῖται.

Ὃ δή, εἰ μὲν μόνον ἐξενεχθῇ ἄτερ νεφώδους σώματος, ἀστραπὴ κέκληται· εἰ δὲ καὶ τὸ νέφος ἀμφιασάμενον καταρραγῇ, τυφὼν ἐπωνόμασται, ἀπὸ τοῦ τύπτειν τὴν ἐπωνυμίαν λαβών· ὃ δὴ καὶ προσπῖπτον

122–124 cf. Olymp. in Mete. 37, 39–38, 2 ‖ **136–137** cf. Arist. Mete. 369 a 22–23 ‖ **143–144** cf. infra 22, 30–31

118 *περὶ* **π** ‖ **123** *μαλλοῖς* **O L**: *μαλοῖς* **c^{4} v^{26} p^{11} h^{1} m^{15} G**: *μᾶλλον* **v^{25} v^{27}** ‖ **130** *ᾖ ἡ* **v^{27}**: *ἡ* **O m^{15}**: *ᾖ* cett. ‖ **132** *γοῦν*] *γὰρ* **v^{25} π** | ad *πληθύνειν* desinit **p^{11}** ‖ **135** *τις* **π** | *ἀκοντίζηται* **O c^{4} L G**: *ἀκοντίζεται* cett. ‖ **138** *μὴ* **λ v^{26}**: *οὖν* **h^{1} m^{15}**: om. **π** ‖ **140** *σπέρμα*] fort. *σῶμα* vel *πνεῦμα* scribendum | *δὴ* **λ**: *δὲ* **μ π** ‖ **141** *ῥιπτεῖται* codd. praeter **c^{4} m^{15}** (*ῥίπτεται*), **h^{1}** (*ῥίπτειται*): cf. 89

σώμασι καὶ πλήττει καὶ μελαίνει, πῇ δὲ καὶ διχοτομεῖ. εἰ δέ, πρὶν ἢ τοῦ νέφους ἐκραγῇ, κυκλούμενον ἐκπέσῃ καὶ ἑλιττόμενον, ἐκνεφίας λέγεται. οὗτος δὲ ὁ ἐκνεφίας καὶ μετὰ τὴν ⟨ἀπὸ⟩ τοῦ νέφους ἔκρηξιν κατὰ κύκλον καὶ περὶ τὴν γῆν εἰλεῖται καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν αὖθις ἐπανακάμπτει ἀρχήν. ὅθεν καὶ λίθους ἐφέλκεται καὶ λέμβον ἀνασπᾷ καὶ χοῦν ἐπισύρεται, ἃ δὴ αὖθις ἐν ἄλλοις τόποις καταρρηγνύμενα ἔκπληξιν καὶ θαῦμα παρέχει τοῖς θεωμένοις· ὥσπερ δὴ καὶ ὁ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταρραγείς ποτε λίθος δεισιδαίμονας τοὺς ἐποίκους πεποίηκε.

Τοιοῦτος μὲν ὁ κατ' ἐκπυρηνισμὸν κεραυνός· ὁ δ' ἕτερος ἀποτίκτεται τῶν νεφῶν πρὸς ἄλληλα συντριβομένων κἀντεῦθεν διαρρηγνυμένων· ἡ μὲν γὰρ ῥῆξις τὸν κεραυνὸν ἀπεγέννησε, τοῦ νέφους βίᾳ διασπασθέντος, ὁ δὲ ὑετὸς ὥσπερ θυλάκου διαρραγέντος κατηνέχθη εὐθύς, ὁ δὲ τῆς ῥήξεως ἦχος τὴν βροντὴν ἀπετέλεσεν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν δεῖ πρῶτον ῥαγῆναι τὸ νέφος καὶ οὕτω φανῆναι τὴν ἀστραπήν, ἡμεῖς δὲ τοῦ πυρὸς ἀντιλαμβανόμεθα πρότερον. τούτου δ' αἴτιον ἡ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὤτων διοργάνωσις· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ οἷα δή τινες βολβοὶ ἔξω πεπήγασι καὶ τοῦ ὁρατοῦ θᾶττον ἀντιλαμβάνονται· τῷ δὲ ὠτὶ ὁ προβεβλημένος κοχλοειδὴς πόρος βραδέως εἰσάγει τὸν ψόφον. εἰ μὲν οὖν ἀπὸ ξηροτέρου τοῦ νέφους ὁ κεραυνὸς ἐκραγῇ, φοινικοῦς τε τὴν χροιάν ἐστι καὶ τὴν οὐσίαν φλογώδης· εἰ δὲ ἀφ' ὑγροτέρου, λευκόν τε ἔχει τὸ χρῶμα καὶ καυσώδης ἥκιστα.

Δαίμονες δὲ ἥκιστα ὑπὸ πυρὸς καίονται· οὐ γὰρ πειστέον ταῖς Χαλδαϊκαῖς λῃρῳδίαις, ὡς ἔστι τι δαιμόνων γένος τόν τε ἀδάμαντα λίθον φοβούμενον καὶ τὸ κουράλιον καὶ τὸ ἀνδροφόνον ξίφος καὶ τὸν κεραυνόν, ἃ δὴ καὶ οἱ ἀποτρεπόμενοι τὸ τοιοῦτον γένος Χαλδαῖοι μάντεις ἐν ταῖς ἀνιέροις αὐτῶν πράξεσι τοῖς βωμοῖς ἐπιφέρουσιν. εἰ γὰρ δὴ τὸ ξίφος οἱ δαίμονες πεφόβηνται καὶ τὸ πῦρ, ἐμπρησμοὺς καὶ τομὰς ὑποπτεύουσιν· εἰ δὲ ταῦτα, καὶ σώματα περιβέβληνται. ἀλλ' οὐδεὶς οὐδὲ τῶν πάνυ ληρούντων σωματικὸν γένος δαιμόνων ὑπέστησεν,

151–152 cf. Arist. Mete. 344 b 31–32 ‖ **156–160** cf. 369 b 3–8; Ps.-Ioh. Damasc. *Περὶ δρακόντων* PG 94, 1601 C ‖ **159–164** cf. infra 31, 46 sqq. ‖ **168–169** cf. Psell. Sathas *MB* V 57, 8

147 *ἀπὸ* addiderunt ut vid. **c**^{4}**v**^{25}**v**^{27}: *ἐκ* **O**: om. cett. ‖ **149** *ἀνακάμπτει* **π** ‖ **155** *πρὸς ἄλληλα* post *συντριβομένων* trsp. **v**^{25} **π** ‖ **156** *διασπασθέντος* **κ**: *σπασθέντος* **π** ‖ **158** *ἀπετέλεσεν* **κ**: *ἀπεγέννησεν* **π** ‖ **160–161** *ἡ τῶν ὤτων καὶ τῶν ὀφθαλμῶν* trsp. **π** ‖ **167** *πειστέον* **c**^{4} **L G**: om. **h**^{1} **m**^{15}: *πιστέον* cett. ‖ **168** *ἀδάμαντα* **λ π**: *ἀδαμάντινον* **μ** ‖ **173** *προβέβληνται* **π** ‖ **174** *δαιμόνων* ante *γένος* trsp. **π**

ἀλλ' ὁ τερατολόγος Πρόκλος, τὰς Χαλδαϊκὰς ὑποτυπώσεις ἐπεξηγούμενος, ἔφη τινὰς τῶν δαιμόνων καὶ κολακεύεσθαι· διὸ δὴ καὶ ὕμνους ἐπὶ τὴν Ἄρτεμιν συντέθεικε, καὶ παρεγγυᾶται τοῖς φαντασιουμένοις ταύτην ξιφηφόρον τε καλεῖν αὐτὴν καὶ σπειροδρακοντόζωνον καὶ λεοντοῦχον καὶ τρίμορφον· τούτοις γάρ αὐτήν φησι τοῖς ὀνόμασιν ἕλκεσθαι καὶ οἷον ἐξαπατᾶσθαι καὶ γοητεύεσθαι.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῷ μύθῳ δοτέον καὶ τῇ σκηνῇ· περὶ δὲ τῶν δρακόντων οὐδέπω μὲν ἐς τὴν σήμερον ἐντετύχηκα συγγραφῇ φυσιολογούσῃ δι' ὅ τι τὰς ἀστραπὰς οὗτοι πεφόβηνται· ὃ δ' αὖ ἕτερος πρῶτος ἐφυσιολόγησε, τοῦτο καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐμὴν ἀνοίσω φύσιν, κἀντεῦθεν ἴσως ἕτερος ἀκριβέστερον περὶ τούτου διερμηνεύσειεν.

Ἐγὼ γοῦν φημι ὅτι τὸ τῶν δρακόντων γένος ξηρόν τε τὴν φύσιν ἐστὶ καὶ τὴν οὐσίαν διάπυρον· πῦρ γοῦν αὐτῶν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ ὃν δὲ ἐξεμοῦσιν ἰόν, καπνώδης τέ ἐστι καὶ διαιρεῖ τὰ σώματα ψαύσας αὐτῶν. ὅθεν καὶ εὔπρηστός ἐστιν ὁ δράκων δι' ἣν ἔχει ξηρότητα καὶ πρὸς κατάφλεξιν ἐπιτήδειος. πεφόβηται γοῦν διὰ ταῦτα τὸν κεραυνὸν καὶ ἀλλόμενος φέρεται διαέριος ἐπί τε στεγανοὺς τόπους καὶ καταγαίους καὶ μάλιστα περὶ λίμνας καὶ φρέατα, ἅτε δὲ ὤν, ὡς ἔφθην εἰπών, διὰ τὴν ξηρότητα εὔπρηστος καὶ ἀπὸ διαστήματος τῷ κεραυνίῳ πυρὶ καταφλέγεται. διὸ ἔνθα δὴ δράκων φανῇ συρίττων καὶ διιών, ἐκεῖσε δὴ ἐναποσκήπτων ὁ κεραυνὸς τὰ παρακείμενα μέρη σίνεται. πολλάκις δὲ καὶ δράκοντος ἄτερ οἱ λεγόμενοι ἀρασμοὶ καὶ σισμοὶ καὶ γρυλλισμοὶ ἐξακούονται· τὸ γὰρ θεῖον τοῦτο πῦρ ἐπιπῖπτον τοῖς γεώδεσι σώμασιν, εἰ μὲν ἐφ' ὑγρὰν ἐμπέσῃ οὐσίαν, σίζει ὥσπερ ἀποσβεννύμενον, εἰ δὲ ἐπὶ ξηράν, εἰ μὲν μανοτέραν, χοι-

178 cf. Psell. Ep. 187 (Sathas V 474,18–20); Mich. Ital. Ep. 28 (Gautier 190,10–12) || **179** *λεοντοῦχον*] cf. Psell. Phil. min. II 134,10

175 *ὑπεξηγούμενος* **O π** || **176** *καὶ κολακεύεσθαι* om. **π** || **178** *ταύτην* **π**: *αὐτὴν* **λ**: *αὐτῇ* $\mathbf{v}^{26}$ **L** (om. $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$) | *αὐτὴν* $\mathbf{v}^{27}$: *ταύτην* **κ**: om. **G** || **182** *οὐδέπω* – **185** *διερμηνεύσειεν* om. **μ** | *συγγραφῇ* **λ**: *γραφῇ* **π** || **188** *διαιρεῖ* **λ** $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ **G** $\mathbf{v}^{37}$: *διαιρεῖται* **L** $\mathbf{v}^{27}$: *ἀναιρεῖ* $\mathbf{v}^{26}$ || **189** *ὅθεν* **O** $\mathbf{v}^{25}\mathbf{v}^{26}$**G**$\mathbf{v}^{37}$: *ἔνθεν* $\mathbf{c}^{4}$**L**$\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$: *ἔνθα* $\mathbf{v}^{27}$ || **191** *ἀλλόμενος … διαέριος* **O** (per corr.?) **π**: *-ον … -ον* cett. || **192** post *λίμνας* add. *χωρεῖ* **O** $\mathbf{v}^{26}$ | *καὶ φρέατα* om. **π** | *δὲ* **λ**: *δὴ* $\mathbf{v}^{27}\mathbf{v}^{37}$ **G**: om. **μ** || **194** *συρίττων φανῇ* trsp. **π** || **196** *καὶ* om. **π** || **197** *ἀρασμοὶ* **O**$\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ $\mathbf{v}^{27}$: *ἀρρ-* $\mathbf{c}^{4}\mathbf{v}^{26}$**L G**$\mathbf{v}^{37}$: *ἀρμοὶ* $\mathbf{v}^{25}$ | *σισμοὶ* **O** $\mathbf{c}^{4}$**L G**$\mathbf{v}^{37}$ (cf. 199 *σίζει*): *σεισμοὶ* $\mathbf{v}^{27}$: *συισμοὶ* $\mathbf{v}^{26}$: *συριγμοὶ* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$: om. $\mathbf{v}^{25}$ | *γρυλλισμοὶ* codd. praeter $\mathbf{c}^{4}\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ (*-υλισ-*) | *θεῖον* (sensu *οὐράνιον*?) codd. praeter tres (*ἀέριον* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$: *ἀέριον θεὸν* $\mathbf{v}^{27}$) || **198** *ἐμπίπτον* **π** || **199** *μανοτέραν* **O**, $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ (*μαιν-*), **π**: *μανωτέραν* $\mathbf{c}^{4}\mathbf{v}^{25}$**L**: *μανώτερον* $\mathbf{v}^{26}\mathbf{v}^{37}$ | *χοιρογρυλλίου* $\mathbf{v}^{26}$**G**$\mathbf{v}^{37}$: *-υλίου* $\mathbf{c}^{4}\mathbf{v}^{27}$: *-ύλλου* $\mathbf{v}^{25}$**L**$\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$: ambig. **O**

ῥογρυλλίου ἦχον ἀποτελεῖ, χωροῦντος τοῦ πνεύματος διὰ βάθους καὶ τὸν τοιοῦτον ἦχον ἀποτελοῦντος· εἰ δὲ ἐπὶ ναστὴν καὶ στερράν, τὸν λεγόμενον ἀρασμὸν ἀποτελεῖ, ὅς δὴ πεποιωμένος ψόφος ἐστὶ καὶ τὴν ὀνομασίαν εἴληχεν ἀπὸ τῆς τῶν ὀδόντων συγκρούσεως· σκληροὶ γὰρ καὶ οὗτοι ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀντικτυποῦντες ἀράσσουσιν.

Ὅσοι δέ φασι τῶν ἐντετυχηκότων ταῖς τοιαύταις καύσεσιν ὅτι χοῖρον τεθέανται γρυλλίζοντα ἢ μηκάζον αἰπόλιον ἢ βοῦν μυκώμενον ἢ ὅσα δὴ τερατολογοῦσιν, ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἀκροατῶν καταψεύδονται· οὐδὲν γὰρ τούτων τεθέανται, ὡς ὁ παρ' Εὐριπίδῃ Ὀρέστης, ἀλλ' ὁ φόβος αὐτοῖς τὰς τοιαύτας μορφώσεις εἰδωλοποίησεν. εἰ δ' ἴσως καὶ βάσκανος δαίμων τὸ σῶμα τοῦ δράκοντος ἐνδυσάμενος εἰς ἐκεῖνα τῶν μερῶν ἄγει τὸν θῆρα ὑπὸ τοῦ πυρὸς διωκόμενον, οἷς δὴ ἐξ ἀρχῆς βασκαίνειν εἴωθεν, οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ἀπόβλητος· ἀρχαῖον γὰρ αὐτῷ ἐνδιαίτημα τὸ τοιοῦτον γένος καὶ διὰ τούτου πάλαι μὲν ἡμᾶς ἐξῶσε τοῦ παραδείσου, νῦν δὲ καὶ τῆς γῆς ἐπιβασκαίνων ἐξάγειν πειρᾶται.

Ὑμεῖς μὲν οὖν δοκεῖτέ μοι οἴεσθαι, ὅτι πλέον τοῦ δέοντος τὸν λόγον ἐξέτεινα· ἐγὼ δὲ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους λόγους τὸν Φωκίωνα μεμιμημένος, ὅς δὴ ἐκκόπτειν εἰώθει τὸν οἰκεῖον λόγον ἀεί, ἐνταῦθα καὶ μᾶλλον ἐμιμησάμην. τὰς γὰρ τῶν προτεθέντων θεωρίας ἀπείρους οὔσας ἐς τὸ βραχὺ συνήγαγον, οὐδὲν ἧττον ἢ Ἰσαῖος ὁ σοφιστὴς ὁ Ἀσσύριος, ὅς δή, ἐν περιόδοις ἀεὶ τὰς ἐννοίας ὑπολαμβάνων, ἐς ὀλίγας συλλαβὰς ταύτας συνέκλειεν. ἔστωσαν οὖν ὑμῖν τὰ ἐκδεδομένα οἷον ὑπομνηματισμοί τινες κεφαλαιωδῶς τὰ διὰ πολλῶν τοῖς φιλοσόφοις ῥηθέντα ὑποτιθέντες.

206 Syn. Ep. 148 (p. 262, 21); Psell. Theol. I 14, 110 ‖ **208** cf. Eur. Or. 255–259, cf. Iphig. Taur. 285 sqq.; Psell. Sathas *MB* V 570, 15–16 ‖ **216** *Φωκίωνα*] cf. Plut. Vit. Phoc. 5, vit. Demosth. 10 ‖ **219** *Ἰσαῖος*] cf. Philostr. Vit. Soph. I 20

201 *στερράν* **v**^{26}**h**^{1}**m**^{15} **π**: *ξηράν* **c**^{4} **L**, **O** ut vid.: *ξηρὰν καὶ στερράν* **v**^{25} ‖ **202** *ἀρασμὸν* **O** **v**^{26}**h**^{1}**m**^{15}, **v**^{27} (*ἐρασμὸν*): *ἀρρ-* **c**^{4} **L** **G** **v**^{37}: *ἀρμὸν* **v**^{25} ‖ **204** *καὶ* om. **O** **π** | *ἀντικτυποῦντες* **λ** **v**^{27} **v**^{37} **G**: *ἀντιτυποῦντες* **μ** ‖ **206** *τεθέανται* **π**: *τεθέαμαι* **κ** | *μηκάζον* **O** **c**^{4} **G** **v**^{37}: *μυ-* cett. ‖ **208** post *γὰρ* add. *τι* **v**^{25} **v**^{27} **G** ‖ **214** *ἐξάγειν* om. **π** | ad *πειρᾶται* desinunt **O** **c**^{4} **v**^{37} ‖ **215** *οὖν* **π**: *ἴσως* **v**^{26} **L** (et **κ**?): *ὅσοις* **v**^{25} (*Ὑμεῖς* – **216** *ἐξέτεινα* om. **m**^{15}) ‖ **217** *εἰώθει* **v**^{25} **v**^{26} **L**: *εἴωθεν* **h**^{1} **m**^{15} **v**^{27}: om. **G** ‖ **219** *ἰσαῖος* **v**^{25} **v**^{26}: *ἰσσαῖος* **L**: *ἰεσσαῖος* **h**^{1} **m**^{15}: *ὁ ἰουδαῖος* **π** ‖ **220** *ὑπολαμβάνων* **π**: *ἀπολαμβάνων* cett. ‖ **221** *ἀπέκλεισεν* **π** | *ὑμῖν* **v**^{25} **m**^{15} **π**: *ἡμῖν* **v**^{26} **L** **h**^{1} ‖ **223** post *ὑποτιθέντες* add. *ὑμῖν* **v**^{25} **v**^{26} **L** **h**^{1}, *ἡμῖν* **m**^{15}

20

Τοῦ αὐτοῦ περὶ ὑετοῦ, χαλάζης, χιόνος, πάχνης καὶ δρόσου

Εἶτα δὴ καὶ περὶ πολλῶν ἐρωτῶν, ὧν ἕκαστον μακρᾶς δεῖται τῆς διηγήσεως, βούλει βραχεῖαν λαβεῖν τῶν ἠρωτημένων ἀπόκρισιν, ἵν' ὁμοῦ καὶ πολλὰ εἰδείης καὶ συμπεπερασμένα τῷ συνήθει μέτρῳ τοῦ γράμματος; πέντε γοῦν ὄντων περὶ ὧν ἠρωτήκεις, ὑετὸς μὲν καὶ χάλαζα καὶ χιὼν ἐν τῷ ἀπογείῳ μέρει τοῦ κάτω ἀέρος γίνεται, πάχνη δὲ καὶ δρόσος ἐν τῷ περιγείῳ συνίσταται, καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐπέτειά ἐστιν, τὰ δὲ ὕστερα διὰ πάσης ἡμέρας γίνεται. ὑετοῦ μὲν γὰρ καὶ χιόνος καὶ χαλάζης θέρους ἡ ὕλη ἀθροίζεται, χειμῶνος δὲ τὸ εἶδος αὐτῶν ἐπιγίνεται· δρόσου δὲ καὶ πάχνης ἡμέρας ἡ ὕλη σωρεύεται, ἐπιγίνεται δὲ τὸ εἶδος ἐν τῇ νυκτί. τούτων δὲ ποιητικὸν προσεχὲς ὁ ἥλιος αἴτιον, τῶν μὲν πρώτων τριῶν διὰ τὴν ἰδίαν κίνησιν, τῶν δὲ δευτέρων δυοῖν διὰ τὸ συμπεριφέρεσθαι τῷ παντί. καὶ αὖθις ὑλικὸν μὲν αὐτῶν αἴτιον ἡ ἀτμίς, ἡ δὲ ψῦξις ποιητικόν. ἡ δὲ γένεσις αὐτῶν αὕτη· τὸ περὶ τὴν γῆν ὕδωρ ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι θερμαινόμενον ἱκανῶς ἐξατμίζεται καὶ ὑπέργειον γίνεται μετὰ καπνώδους ἀναθυμιάσεως. διττὸν γὰρ τὸ ἀναφερόμενον κάτωθεν, τὸ μὲν ἐξ ὑδάτων ἢ διύγρων χωρίων, τὸ δὲ ἀπὸ ξηρᾶς γῆς διακρινόμενον. καὶ τὸ μὲν ἀτμιδῶδες ὑγρὸν καὶ βαρύ, τὸ δὲ καπνῶδες κοῦφόν τε καὶ ξηρόν. καὶ μέχρι μέν τινος συμμέμικται ταῦτα κάτωθεν ἀνιόντα, εἶτα μέχρι πολλοῦ προϊόντα τὸ μὲν ἀτμιδῶδες ὑφίσταται, τὸ δὲ καπνῶδες πρὸς τὸ συγγενὲς ὑπέκκαυμα φέρεται. ἡ τοίνυν ἀτμὶς ἢ μετεωροτέρα γίνεται, ὑπὸ πλείονος ἀναφερομένη θερμότητος, ἢ μένει κάτω ποι τοῦ ἀέρος διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ θερμοῦ. ἄνω μὲν οὖν γενομένη ἢ μεταβάλλεται καὶ ποιεῖ ὑετὸν καὶ ψεκάδα, ψεκάδα μὲν κατὰ μέρος, ἡνίκα ἐνεχθῇ, καὶ τῆς ἀλλοιώ-

20 L 267^{r}–268^{v} **h**^{1} 55^{r}–57^{r} **m**^{15} 29^{r}–30^{v} ‖ **1** cf. Psell. Omn. doct. 140 (tit.) ‖ **5–11** cf. Olymp. in Mete. 79, 12–19 ‖ **11–13** cf. 79, 20–22; 25–27 ‖ **13–14** 79, 31–32 ‖ **15–16** 79, 33–80, 3 ‖ **20–22** 80, 5–6 ‖ **24–28** 80, 8–14

20 **1** *περὶ τῶν εἰρημένων ἐντιωτέρως* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **2** *Εἶτα* – **5** *ἠρωτήκεις*] *Ἀριδήλως ταῦτα εἰδέναι γινώσκειν χρή* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **7** *καὶ τὰ* – **8** *γίνεται* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **8** *γὰρ* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **10–11** *τὸ δὲ εἶδος ἐν τῇ νυκτὶ ἐπιγίνεται* trsp. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **14** *ἡ*^{1} – *αὐτῶν* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **15** *ἡλιακαῖς* **h**^{1}: ex *ὑλιακαῖς* corr. **m**^{15}: *ὑλικαῖς* **L** ‖ **16** *μετὰ*] *μετὰ καὶ* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **18** *διακρινόμενον* Hansen: *-μένης* codd. | post *μὲν* add. *ἐστιν* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **19** *τε* om. **h**^{1}**m**^{15} | *μέχρι* – **20** *προϊόντα* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **21** *ἀτμῶδες* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **23** *κάτω πη* **h**^{1}: *κάτωθεν* **m**^{15} | *βραδύτητα* **m**^{15}: *βρα* (in fin. lin.) **h**^{1} ‖ **25** *ἐνεχθῇ* sec. Olymp. 80, 10 et Psell. Omn. doct. 140, 8 scripsi: *ἐνέχθη* ut vid. **L**: *ἠνέχθη* **h**^{1}**m**^{15}

σεως γενομένης, ὑετὸν δὲ ἀθρόως τῆς ἀτμίδος εἰς ὕδωρ μεταβαλλούσης, ἢ πήγνυται καὶ ποιεῖ χιόνα· εἰ δὲ μεταβαλοῦσα εὐθὺς παγῇ, ἀποτελεῖ χάλαζαν. ἡ δὲ ἐν τῷ περιγείῳ τοῦ ἀέρος ὑποστᾶσα ἀτμὶς ἢ ἀλλοιοῦται καὶ μεταβάλλεται καὶ γίνεται τὸ ἀνάλογον τῷ ὑετῷ, φημὶ δὲ ἡ δρόσος, ἢ πήγνυται καὶ γίνεται ὁ παγετός, ὅστις ἀναλογεῖ τῇ χιόνι. τὸ δὲ ἀναλογοῦν τῇ χαλάζῃ οὐκέτι γίνεται ἐν τῷ περιγείῳ· οὐ γὰρ ἀλλοιουμένη πήγνυται διὰ τὸ μὴ εἶναι πολὺ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ διάστημα· ὁ γὰρ κρύσταλλος οὐκ ἐξ ἀτμίδος οὐδ' ἐν ἀέρι, ἀλλ' ἐξ ὕδατος ἐν γῇ πηγνυμένου γίνεται. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐξ ὕδατος ἀναθυμίασις ἀτμίς, ἡ δ' ἐξ ἀέρος εἰς ὕδωρ νέφος· ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἰς ἀέρα μεταβολὴ διὰ μέσης ἀτμίδος γίνεται, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀέρος εἰς ὕδωρ διὰ μέσου νέφους. ὃ δ' ἂν εὑρεθῇ ἄγονον ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ μὴ δυνάμενον εἰς ὕδωρ μεταβληθῆναι, τοῦτο πίπτει κάτω καὶ ποιεῖ τὴν ὁμίχλην· ὅθεν καὶ εὐδίας ἡ ὁμίχλη σημαντική· ἔστι γὰρ ἡ ὁμίχλη νεφέλη ἄγονος· ὡς μὲν γὰρ ξηροτέρα, οὐ μεταβάλλει εἰς ὕδωρ, ὡς δὲ ψυχροτέρα, κάτω πίπτει· τὸ γὰρ ψυχρὸν κατωφόρον ἀεί.

Καὶ ἡ μὲν πάχνη πηγνυμένης τῆς ἀτμίδος γίνεται, ἡ δὲ δρόσος ἀλλοιουμένης· καὶ ἡ μὲν πάχνη ἐν τοῖς ψυχροτάτοις χωρίοις γίνεται καὶ χειμῶνος, ἡ δὲ δρόσος ἐν τοῖς εὐκράτοις καὶ ἐν ἔαρι καὶ φθινοπώρῳ. ὅθεν δῆλον ὡς ψυχροτέρα μὲν ἡ πάχνη τῆς δρόσου, ψυχροτέρα δὲ τοῦ ὑετοῦ ἡ χιών, ψυχροτέρα δὲ καὶ χιὼν χαλάζης, εἴ τις ἀκριβῶς βούλοιτο κατανοεῖν. ἡ μὲν γὰρ χιὼν θερμοτέρου ὑποκειμένου πῆξίς ἐστι, φημὶ δὴ τῆς ἀτμίδος· ἡ δὲ χάλαζα ψυχροτέρου, λέγω δὴ τοῦ ὕδατος. ὥσπερ δὲ χιὼν χαλάζης ψυχροτέρα, οὕτως καὶ πάχνη κρυστάλλου· ἀλλὰ διὰ τὸ ἀντιβαίνειν χάλαζά τε δοκεῖ χιόνος εἶναι ψυχροτέρα καὶ κρύσταλλος πάχνης, καθάπερ καὶ ὁ πεπυρακτωμένος σίδηρος τῆς φλογὸς δοκεῖ εἶναι θερμότερος.

Γίνεται δὲ δρόσος καὶ πάχνη αἰθρίας οὔσης καὶ νηνεμίας, ἐφημερινήν τε ἀμφότερα ἔχει τὴν γένεσιν. πλὴν ἡ μὲν δρόσος, ὥσπερ εἰρήκαμεν, ἐν τοῖς ἀλεεινοτέροις μάλιστα γίνεται καὶ καιροῖς καὶ τόποις, ἡ

28–32 80, 16–21 ‖ **32–34** 80, 26–29 ‖ **34–35** 84, 17–18 (= Arist. Mete. 346 b 32) ‖ **35–37** 84, 19–20 ‖ **37–41** 84, 29–85, 5 ‖ **42** sq. 86, 15–17 ‖ **43–52** 86, 24–87, 4 ‖ **53–54** 87, 24–29 ‖ **54–57** Psell. Omn. doct. 141, 3–5; Olymp. in Mete. 88, 3–6

27 *μεταβαλλοῦσα* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **33** (et ubique) *κρύσταλος* **Lh**^{1}**m**^{15} ‖ **43** *τοῖς ψυχροτάτοις*] *ψυχροῖς* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **44** *ἔαρι*] *ἀέρι* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **46** *εἴ τις* – **47** *κατανοεῖν* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **48** *λέγω*] *λόγω* **h**^{1}**m**^{15} | *δὴ* Bidez: *δὲ* **Lh**^{1}**m**^{15} ‖ **52** *εἶναι δοκεῖ* trsp. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **53** *δὲ*] *ἡ* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **54** *τε* om. **h**^{1}**m**^{15} | *πλὴν* – **56** *ψυχροτέροις* om. **h**^{1}**m**^{15}

δὲ πάχνη ἐν τοῖς ψυχροτέροις, καὶ ἡ μὲν δρόσος νοτίων πνευμάτων ἐπικρατούντων, ἡ δὲ πάχνη βορείων. ἡ δὲ χάλαζα λαβρότερον μᾶλλον φέρεται ἔαρος καὶ φθινοπώρου καὶ ὀπώρας ἤπερ χειμῶνος. ἐν δὲ ταῖς ἀλεεινοτέραις ὥραις καὶ χώραις ἡ χάλαζα γίνεται, ἐπειδὴ γίνεταί τις ἀντιπερίστασις ἐν τῷ θέρει τοῦ ψυχροῦ· θερμότητος γὰρ τηνικαῦτα οὔσης πολλῆς ἀντιπεριίσταται τὸ ψυχρὸν ἐν τῷ βάθει καὶ ἀποκλειόμενον πλουσιώτερον γίνεται.

Εἰ δὲ ἀπορoίη τις τί δήποτε μὴ γίνεται ἐν θέρει μᾶλλον χάλαζα ἤπερ ἐν φθινοπώρῳ, ἐπειδὴ καὶ πλείων τηνικαῦτα ἡ θερμασία, σύντομον αὐτῷ τὴν λύσιν ἐπάγομεν, ὅτι διὰ τὴν τῆς ὑλικῆς αἰτίας ἔνδειαν, λέγω δὴ τῆς ὑγρότητος· βραχεῖα γὰρ τηνικαῦτά ἐστι. μᾶλλον δὲ φθινοπώρου ἢ ἔαρος ἡ χάλαζα γίνεται διὰ τὸ προθερμανθῆναι τὸν ἐν τῷ φθινοπώρῳ ἀέρα ὑπὸ τοῦ προηγησαμένου θέρους· τὰ γὰρ προθερμανθέντα ταχύτερον ψύχεται. εἰ δὲ ἀπορεῖς ὡς, εἰ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς ὑγρότητος ὑετὸς οὐ γίνεται θέρους, τί δήποτε ἐν Ἀραβίᾳ καὶ ἐν Αἰθιοπίᾳ μάλιστα θέρους ὁ ὑετὸς κάτεισιν, ἀποκρινόμεθά σοι ὅτι καὶ ὁ τηνικαῦτα γινόμενος ὑετὸς ἐν ταῖς εἰρημέναις χώραις ἐξ ὑγρότητος γίνεται, ἀλλ' οὐκ ἐν ταύταις γινομένης, ἀλλ' ἑτέρωθεν σωρευομένης. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ θέρει πνέουσιν οἱ ἐτησίαι, βόρειοι ὄντες, ἐξωθοῦσιν ἐκεῖ τὰ νέφη· ταῦτα δὲ προσπταίοντα τοῖς Σεληναίοις ἐκεῖσε ὄρεσι καλουμένοις, τῇ πιλήσει εἰς ὕδωρ μεταβάλλεται κἀντεῦθεν κατάγεται ὑετός. καὶ ἡ συναθροισθεῖσα δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ὄρεσι χιὼν ἀναλυομένη πλημμύραν ἐν τῷ θέρει ποιεῖ. καὶ αἱ τοῦ Νείλου δὲ ἀρχαὶ ἐν τῇ ἀντοικουμένῃ εἰσίν. ἐπειδὴ οὖν, ὅτε ἐκεῖ ἐστι χειμών, ἐν ἡμῖν θέρος ἐστίν, συμβαίνει πλεονεξίας ἐκεῖ ὑδάτων οὔσης καταρρεῖν ἐνταῦθα τὰ ὕδατα καὶ διὰ τοῦτο πλεονάζειν τὸν Νεῖλον. καὶ θερμότητος δὲ τοῦ θέρους οὔσης πλείονος, τὸ ψυχρὸν ἀντιπεριιστάμενον πυκνοῖ καὶ ὕδωρ γεννᾷ.

57–58 88, 27 ‖ 58–59 92, 4–5 ‖ 59–62 92, 28–30 ‖ 63–69 93, 27–35 ‖ 69–83 94, 4–17

57 post *ἐπικρατούντων* add. *γίνεται ἐν τοῖς ἀλεεινοτέροις τόποις* $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ | post *βορείων* add. *ἐν τοῖς ψυχροτέροις* $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ | *λαυρότερον* $\mathbf{L}\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$: corr. Bidez ‖ 58 *καὶ ὀπώρας* non habent Psell. Omn. doct. 141, 9 et Olymp. 88, 27 ‖ 63 *μᾶλλον* om. $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ ‖ 64 *πλέον* $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ ‖ 65 *σύντομον – ἐπάγομεν* om. $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ ‖ 66 *μᾶλλον* sec. Olymp. 93, 31 corr. Bidez: *μάλιστα* $\mathbf{L}\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ ‖ 67 *ἔαρος*] *ἀέρος* $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ ‖ 68 *θέρους*] *ἀέρος* $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ ‖ 71 *ἀποκρινόμεθά σοι* om. $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$ ‖ 73 *ἑτέρωθεν* Bidez: *ἑτέρωθι* $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$: *ἑτέρωθ( )* **L** ‖ 74 *ἐτήσιοι* $\mathbf{h}^1\mathbf{m}^{15}$

21

Περὶ ἀνέμων

Ἠτιάσω με ἐν τῷ γράμματι, ὅτι μὴ καὶ περὶ πνευμάτων ἐν τῇ προτέρᾳ σοι διελέχθην ἐπιστολῇ· ἐγὼ δὲ μᾶλλον ἀνταιτιῶμαί σε, ὅτι με κατεμέμψω ἀπερισκέπτως. οὐ γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ἐκεῖνά τε καὶ ἡ τῶν ἀνέμων φύσις ἐστίν, ἀλλὰ τὰ μὲν εἰρημένα ἐκ τῆς ἀτμιδώδους ἀναθυμιάσεως ἔχει τὴν γένεσιν, ἀπὸ δὲ τῆς καπνώδους οἱ ἄνεμοι· οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἄνεμος ἢ καπνώδης ἀναθυμίασις ἐν τῷ περιγείῳ κινουμένη τόπῳ· διότι καὶ λοξὴν τὴν κίνησιν ποιοῦνται οἱ ἄνεμοι. ἡ γὰρ καπνώδης ἀναθυμίασις πλησίον τοῦ ἀπογείου ἀέρος γενομένη καὶ κύκλῳ φερομένῳ προσπελάσασα σώματι τρέπεται καὶ πεπλάνηται καὶ εἰς τὰ πλάγια ποιεῖται τὴν κίνησιν. οὐ θαυμαστὸν δὲ εἰ ἐκ τῆς καπνώδους ὄντες ἀναθυμιάσεως οἱ ἄνεμοι, φημὶ δὴ τῆς θερμοτέρας ὥρας, ψῦχος ἡμῖν ἐμποιοῦσιν· ἐξωθοῦντες γὰρ τὸν προεκθερμανθέντα ἐξ ἡμῶν ἀέρα, ψυχρότερον ἀντεισφέρουσιν, ὥσπερ καὶ ἡ ῥιπὶς ποιεῖν εἴωθεν. οὐκ ἔστι δὲ ὁ ἄνεμος ἀὴρ κατὰ τὸν Ἱπποκράτη κινούμενος. ἀλλ' οὐδὲ εἷς ⟨ὁ⟩ ἄνεμος, διότι πᾶς ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ἐστίν· εἰ γὰρ καὶ μία ἐστὶν ἡ τῶν ἀνέμων ὕλη, ἀλλὰ τὰ εἴδη διάφορα· εἴδη δὲ τῶν ἀνέμων οἱ διάφοροι τόποι ἐξ ὧν πνέουσι καὶ εἰς οὓς φέρονται. ἀλλ' οὐδέ ἐστιν ἐνεργείᾳ ἡ ὕλη τῶν ἀνέμων συναθροιζομένη, ἀλλὰ γίνεται διηνεκῶς τῆς ἀτμίδος μεταβαλλούσης.

Τεσσάρων δὲ ὄντων ἀνέμων καθολικωτέρων – δώδεκα γὰρ τὸν ἀριθμὸν οἱ σύμπαντες, ὡς προϊόντες ἐροῦμεν –, τεσσάρων γοῦν ὄντων ἐκείνων οἱ μὲν δύο, ἀπηλιώτης φημὶ καὶ ζέφυρος, οὐκ εἰσὶ σφοδρότατοι, βορρᾶς δὲ καὶ νότος τυραννικώτατοι. αἴτιον δὲ ὅτι ἐν μὲν τῷ βορείῳ καὶ νοτίῳ πόλῳ οὐ παραγίνεται ὁ ἥλιος, ὅθεν οὐδὲ ἀναξηραίνεται ἡ ἐκεῖσε γινομένη ἀναθυμίασις, ἥτις ὕλη τῶν ἀνέμων ἐστίν. ἐν δὲ τοῖς ἀνατολικοῖς καὶ τοῖς δυτικοῖς χωρίοις εἰωθὼς ὁ ἥλιος

21 L 268^v–269^v **h**^{1} 57^r–58^v **m**^{15} 30^v–32^r ‖ **4-6** cf. Olymp. in Mete. 96,28–97,3 ‖ **6-8** cf. 97,3–5 ‖ **8-11** 97,18–20 ‖ **11-15** 98,19–23 ‖ **15** 97,39–98,1 (Hippocr. *Περὶ φυσῶν* 3) ‖ **16** cf. 98,35–36 ‖ **16-17** 99,1–2 sq. ‖ **18-20** cf. 99,9–10; 19–20 ‖ **21-27** 170,22–26; Psell. Omn. doct. 146,6–10 ‖ **27-29** cf. Olymp. 170,29–33; Psell. Omn. doct. 146,14–17

21 2 *Ἠτιάσω* – **5** *ἐστίν* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **5** *ἀλλὰ*] *καὶ* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **6** *ἀπὸ* – *ἄνεμοι*] *οἱ δ' ἄνεμοι ἀπὸ τῆς καπνώδους* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **7** *ἄλλο* **h**^{1}**m**^{15}: om. **L** ‖ **12** *δὴ*] *δὲ* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **13** *ψύχη* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **16** *ὁ* add. Bidez ‖ **16-17** *καὶ μία*] *ὁμοία* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **19** *ἐστιν* **h**^{1}**m**^{15}: om. **L** ‖ **20** *μεταβαλούσης* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **22** *ὡς* – **23** *ἐκείνων* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **23** *φημὶ* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **26** *γινομένη*] *ἀναγινομένη* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **27** *τοῖς*^{2} om. **h**^{1}**m**^{15} | *χωρίοις* post *ἀνατολικοῖς* trsp. **h**^{1}**m**^{15}

παραγίνεσθαι οὐκ ἐᾷ ψῦξιν γενέσθαι πολλήν, καὶ διὰ ταῦτα οὐ πνέουσιν ἐνταῦθα σφοδρότατοι ἄνεμοι. εὔτονοι δὲ οἱ νότιοι ἄνεμοι καὶ οἱ βόρειοι ὅτι τὸ πλέον τῆς ξηρᾶς γῆς ἐν τοῖς νοτίοις ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς βορείοις ὀλίγη μέν ἐστιν ἡ γῆ, ἀλλ' ἔνικμος. διὰ γοῦν τὴν ψῦξιν πλείους οἱ ὄμβροι γίνονται καὶ διὰ τὸ ἔνικμον τῆς γῆς πολλὴ ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις. εἰ δὲ λέγει ὁ Ἀριστοτέλης τὰ νότια μέρη ψυχρὰ εἶναι, φαμὲν ὅτι οὐ πρὸς ἡμᾶς ταῦτα λέγει ψυχρά, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ πᾶν.

Γίνονται δὲ οἱ ἐτήσιαι βόρειοι μετὰ ἡμέρας εἴκοσι τῆς θερινῆς τροπῆς· τηνικαῦτα γὰρ τῆς χιόνος λυομένης γίνονται αὖραι ψυχραὶ κατὰ τὸν βορρᾶν, αἵτινες ἐτήσιαι λέγονται. εἰσὶ δὲ καὶ νότιοι ἐτήσιαι ὡς ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸ πᾶν νότου, ἴσως δὲ ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς· ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸ πᾶν ἀνεπαίσθητοι ἡμῖν εἰσι διὰ τὸ πλεῖστον ἡμῶν ἀφίστασθαι, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς νότου μετὰ ἑβδομήκοντα ἡμέρας τῆς χειμερινῆς τροπῆς ἄρχονται πνεῖν. καὶ ἀρχόμενος μὲν ὁ ἄνεμος πνεῖν ἀμυδρῶς πνεῖ, προκόπτων δὲ ὡς ἐπὶ ἄλλην γῆν φερόμενος γίνεται σφοδρότερος διὰ τὸ συγκαταμίγνυσθαι αὐτῷ ἄλλας ἀναθυμιάσεις.

Δώδεκα δὲ τῶν ἀνέμων ὡς εἰρήκαμεν ὄντων – μᾶλλον δὲ ια΄ τὸν ἀριθμὸν εὕρομεν –, δεῖ μέγιστον κύκλον νοῆσαι περὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς ὄντα καὶ ἐμπεριέχοντα τὴν σύμπασαν, καὶ κεκλήσθω οὗτος ὁρίζων. εἶτα ἕτερος κύκλος κατὰ τὸ μέσον τούτου τεμνέτω καὶ ὀνομαζέσθω ἰσημερινός· ἄλλος δέ τις κύκλος μέγιστος ἐγκαρσίως τοὺς δύο τεμνέτω· τεμνέσθω δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ ὁρίζοντος καὶ καλείσθω μεσημβρινός. εἶθ' ἑξῆς τοῦ ἰσημερινοῦ δύο παράλληλοι κύκλοι ἐπινοείσθωσαν κατ' ἴσον ἀλλήλοις τοῦ μέσου καὶ μεγίστου ἀπέχοντες. καὶ τούτων οὕτω κατασκευασθέντων μεταξὺ τῶν παραλλήλων καὶ τοῦ ὁρίζοντος ἓξ χῶραι ἀπολαμβάνονται, τρεῖς μὲν ἐκ δεξιῶν τοῦ μέσου

29-33 cf. Olymp. 170, 38 sq.; 171, 6–8; 187, 8–10; Psell. 146, 17–21 ‖ **33-34** Olymp. 170, 33–36 ‖ **35-37** 176, 28–30; Psell. 146, 28–31 ‖ **37-41** Olymp. 177, 15–20; Psell. 146, 31–34 ‖ **41-44** Olymp. 178, 31–33 ‖ **46-50** cf. 183, 19–24 ‖ **53-61** 183, 25–184, 10

28 *παραγίνεται* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **29** *δὲ* **h**^{1}**m**^{15}: om. **L** | *ἄνεμοι* post *βόρειοι* trsp. **h**^{1}: om. **m**^{15} | *καὶ* **h**^{1}**m**^{15}: *ἢ* **L** ‖ **30** *βόρειοι* **h**^{1}**m**^{15} *(βόριοι)*: *βορέαι* **L** ‖ **31** *ἐστιν* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **32** *οἱ* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **33** *εἰ δὲ* – **34** *πᾶν* om. **h**^{1}**m**^{15} qui tit. *περὶ ἐτησίων ἀνέμων* hic habent ‖ **35** *δὲ οἱ*] *οὖν* **h**^{1}**m**^{15} | *ἐτήσιοι βορέοι* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **38** *ὡς ἀπὸ* – **40** *νότου* om. **h**^{1}**m**^{15} ‖ **41** *ἄρχονται* **h**^{1}**m**^{15}: *-εται* **L** ‖ **45** *ὄντων* post *ἀνέμων* trsp. **h**^{1}**m**^{15} | *μᾶλλον* – **46** *εὕρομεν* **L** (qui *εὕρωμεν* habet): *καὶ πρόσσχες ἵνα τὸν ἀριθμὸν εὕρῃς* (*-οις* **m**^{15}) **h**^{1}**m**^{15} ‖ **48** *τούτου* Olymp. (183, 22) conferens scripsi: *τούτων* **L**: *τοῦτο* **h**^{1}**m**^{15}: *τοῦτον* voluit Bidez ‖ **50** *μεσημερινός* **h**^{1}**m**^{15} ‖ **51** *ἑξῆς* **h**^{1}**m**^{15}: *ἑξίης* **L**

παραλλήλου, τρεῖς δὲ ἐξ ἀριστερῶν. καλοῦνται δὲ οἱ μὲν ἀκρόπολοι παράλληλοι, ὁ μὲν ἀρκτικός, ὁ δὲ ἀνταρκτικός, ὁ δὲ ἐφεξῆς τῷ ἀρκτικῷ θερινός, εἶτα ἰσημερινός. καὶ αἱ μὲν μεταξὺ δύο χῶραι τῶν πόλων ὀμφαλοὶ ὀνομαζέσθωσαν, ἐπειδὴ τμήματα μικρὰ κύκλου εἰσίν, αἱ δὲ μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν πόλων τύμπανα διὰ τὸ ἐοικέναι κώνοις κολούροις. ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ καὶ τοῦ ⟨χειμερινοῦ⟩ τροπικοῦ χώρα διακεκαυμένη κεκλήσθω.

Δώδεκα οὖν ἀνέμων ὄντων ἀπὸ μὲν τοῦ δυτικοῦ ὁρίζοντος πνεῖ ὁ ζέφυρος, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀνατολικοῦ ὁ ἀπηλιώτης, καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου ὁ ἀπαρκτίας, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ὁ νότος, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς θερινῆς ἀνατολῆς ὁ καικίας, ἀπὸ δὲ τῆς χειμερινῆς δύσεως ὁ λίψ, εἶτα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὁ εὖρος καὶ ὁ ἀργέστης, ὃν ὁ Πτολεμαῖος Ἰάπυγα προσαγορεύει. ὁ δὲ ἀπὸ τῆς μιᾶς τομῆς τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου πνέων βορέας καλεῖται ἢ μέσης, ὅστις μεταξύ ἐστιν καικίου καὶ ἀπαρκτίου. ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ἑτέρας τομῆς ὁ θρασκίας ἐστὶ μεταξὺ ὢν ἀπαρκτίου καὶ Ἰάπυγος. καὶ ἐν τῷ νοτίῳ δὲ πόλῳ ὡσαύτως ἀφ' ἑκατέρων τομῶν, καὶ ὁ μὲν εὐρόνοτος ὀνομάζεται μεταξὺ ὢν εὔρου καὶ νότου, ὁ δὲ λιβόνοτος. βορέαι δὲ πλείους εἰσὶ τῶν νοτίων πνευμάτων διὰ τὸ εἶναι πολλὴν ὕλην ἀνέμων ἐν τῷ βορείῳ τόπῳ. εἰ δὲ καὶ πολλὰ τὰ ἐντεῦθεν πνεύματα, ἀλλ' οὐκ εὔτονα διὰ τὸ ἀπὸ πολλῆς ὑγρότητος πνεῖν. τὰ δὲ νότια ὀλίγα μὲν διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς ὕλης, εὔτονα δὲ διὰ τὴν τῆς γῆς ξηρότητα. ὁ δὲ νότος οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ πόλου πνεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ.

62–67 185, 26–35; Psell. 146, 35–41 ‖ 67–70 Olymp. 186, 4–7; Psell. 146, 42–45 ‖ 70–72 cf. Olymp. 186, 10–187, 1; Psell. 146, 46–48 ‖ 72–73 Olymp. 187, 3–5 ‖ 73–76 187, 8–10; Psell. 146, 48–51 ‖ 76–77 Olymp. 189, 14–15

55 *τρεῖς*] *καὶ τρεῖς* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 57 *χώρων* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 58 *οὐφαλοὶ* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ | *ἐπεὶ* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ | *μικρὰ* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ (qui ante *τμήματα* ponunt): *μικροῦ* **L** ‖ 60 *κολλούροις* **L**: *κωλλούροις* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ | *χειμερινοῦ* ex Olymp. (184, 9) addidi ‖ 62 *Δώδεκα – ὄντων*] *καὶ* tantum $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ (qui tit. *ὅθεν πνέουσιν οἱ ἄνεμοι* habent) ‖ 63 *ὁ* om. $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ | *μὲν τοῦ* om. $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 64 *ἀπὸ*^{2} $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$: *ὁ ἀπὸ* **L** ‖ 65 *μὲν* om. $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 67 *ἰάπυγα* post *ὃν* trsp. $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ | *προσαγορεύει*] *λέγει* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 68 *μέσης*] *μέσος* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 71 *ἀφ'*] *ἐφ'* $\mathbf{h}^{1}$, et $\mathbf{m}^{15}$ ante vel post corr. | *τομῶν*] *τῶν μερῶν* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ | *εὐρόνοτος ὀνομάζεται*] *εὐρ. λέγεται* et post *νότου* (72) trsp. $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 72 *βορέοι* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 74 *ἐνταῦθα* $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$ ‖ 76 *ὁ δὲ* – 77 *τροπικοῦ* post *λιβόνοτος* (72) trsp. $\mathbf{h}^{1}\mathbf{m}^{15}$

22

Τοῦ αὐτοῦ περὶ βροντῆς, ἀστραπῆς, κεραυνοῦ, πρηστῆρος, ἐκνεφίου καὶ τυφῶνος

Εἰκός τι ποιεῖς ἐπισυνάπτων ἡμῖν ἐν ταῖς ἐπερωτήσεσι νῦν ὁπόσα τῆς αὐτῆς ὕλης ἀπογεννᾶται. καὶ γὰρ καὶ ἡ βροντὴ καὶ ἡ ἀστραπὴ καὶ ὁ πρηστὴρ καὶ ὁ κεραυνὸς ὅ τε ἐκνεφίας καὶ ὁ τυφὼν ἐκ τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως τίκτονται. καὶ οὐ μόνον ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης τὰ διηριθμημένα γίνεται, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἐκπυρηνισμὸν φέρεται. αὐτὸ γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τῶν νεφῶν ἐκκρινόμενον ἀμετάβλητον μὲν ὂν καὶ σποράδην διαχεόμενον ⟨καὶ⟩ λεπτομερέστερον ὂν βροντὰς ἀποτίκτει, ἐξαφθὲν δὲ τῇ λεπτύνσει καὶ ἐκπυρηνισθὲν ἀστραπάς. εἰ δὲ λεπτομερὴς ἡ ἀναθυμίασις ᾖ καὶ ἐκπεπυρωμένη καὶ ταχέως διιοῦσα τὸ σῶμα διὰ λεπτομέρειαν, κεραυνὸς λέγεται ὀξύτατα διερχόμενος τὸ σῶμα καὶ μὴ καταφλέγων μηδὲ μελαίνων αὐτό. εἰ δὲ παχυτέραν ἔχει τὴν ὕλην τὸ ἐξαφθὲν πνεῦμα, ὡς μὴ διιέναι ταχέως, ἀλλ' ἐμβραδύνειν καὶ μελαίνειν τὸ σῶμα, συνεπισπᾶται δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ παχυμερεστέραν οὐσίαν ἐκ τοῦ νέφους καὶ ἐκπυροῖ καὶ ταύτην, πρηστὴρ καλεῖται· τοῦ δὲ πρηστῆρος καὶ προηγεῖται πνεῦμα καὶ σύνεστιν αὐτῷ καὶ ἐπακολουθεῖ. εἰ δὲ ἰσχυρὸς ἄνεμος ἀποδιώξει τὰ νέφη, εἶτα ἐκείνου παυσαμένου ἄλλος ἰσχυρότερος ἀντεπαναστὰς ἀντωθήσει ταῦτα, ὡς παλίρροιαν γίνεσθαι τῶν νεφῶν, ὁ ἐκνεφίας ἄνεμος γίνεται. εἰ δὲ παχεῖα οὖσα ἡ ἀτμὶς φέρεται κατευθὺ ἐπὶ τὸ κάταντες ἢ κατὰ γῆς ἢ κατὰ θαλάττης, εἶτα προσπταίουσά τινι ἀντιτύπῳ ἀναπάλλεται, ὡς εἰς τοὐπίσω ἀναστρέφειν, ἐπειδὴ δὲ κωλύεται τὸ ἀναπαλλόμενον αὐτῆς μέρος εἰς τοὐπίσω ἀναπάλλεσθαι ὑπὸ τοῦ ὄπισθεν ἐπακολουθοῦντος αὐτῆς

22 **L** 270^r–271^v **O** 433^r–433^v **h**^{1} 59^r–60^v **m**^{15} 32^r–33^r ‖ 4–7 cf. Olymp. in Mete. 202, 35–203, 3 ‖ 7–9 203, 4–6 (= Arist. Mete. 370 b 4–7) ‖ 9–10 cf. Psell. Omn. doct. 150, 10–12 ‖ 10 cf. Olymp. in Mete. 203, 7–9 ‖ 10–13 202, 2–7; Psell. Omn. doct. 149, 2–6 ‖ 13–18 cf. Olymp. 202, 8–15 ‖ 15–18 cf. Psell. 150, 3–5; 9–10 ‖ 18–20 Olymp. 197, 10–12 ‖ 20–29 200, 6–14; Psell. Omn. doct. 147, 4–11

22 1 *Τοῦ αὐτοῦ* **L**: om. **Oh**^{1}**m**^{15} ‖ 4 *ἀπογεννᾶται* **Lh**^{1}**m**^{15}: *ἐπιγεννᾶται* **O** | *καὶ γὰρ* **Lh**^{1}**m**^{15}: om. **O** ‖ 5 *ὅ τε* **L**: *ὁ* **h**^{1}**m**^{15}: *ὅταν* ut vid. **O** ‖ 9 *διαχεόμενον* **Lh**^{1}**m**^{15}: *διαδεχόμενον* **O** | *καὶ* sec. Arist. et Psell. Omn. doct. 150, 10 addidi ‖ 13–14 ad *κεραυνός* pertinet apud Olymp. ‖ 13 *παχυτέραν* **Lh**^{1}**m**^{15}: *πλεωτέραν* **O** ‖ 17 *καὶ προηγεῖται* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}): *καταπροηγεῖται* **O** | *ἐπακολουθεῖ* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}): *ἀντακολουθεῖ* **O** ‖ 18 *ἀποδιώξει* **Lh**^{1}**m**^{15}: *ἀποδιώκει* **O** ‖ 22 *προσπταίουσά* **L**: *προσπεσὼν* **h**^{1}**m**^{15}: *προπταίουσα* **O** ‖ 23 *ἀναστρέφειν* **Lh**^{1}**m**^{15}: *-ει* **O**: exspectaveris *-ουσα* (*ἀναστρέψουσα* Olymp.) | *δὲ* **L** (loc. om. **h**^{1}**m**^{15}): om. **O** ‖ 24 *αὐτῆς* **O** (cf. 23 et Olymp.): *-ῷ* **L**: *-οῦ* **h**^{1}**m**^{15}

μέρους, ἐπὶ τὰ πλάγια ἀνακλᾶται δηλονότι, κἀνταῦθα συναντήσασα ἑτέρῳ τινὶ πνεύματι ἢ σώματι ἀντιτύπῳ, κἀκεῖθεν αὖθις ἀναπάλλεται, καὶ οὕτως διὰ τῶν συχνῶν ἀποπάλσεων γίνεται ἕλιξ καὶ συστροφὴ τοῦ ἀνέμου, χωροῦσα ἐπὶ τὸ νέφος ἀπὸ τῆς γῆς καὶ μετεωρίζουσα τὸ προστυχόν. εἰ οὖν οὕτω ταῦτα γίνεται, τὸ πολλαχόθεν ἀποπαλλόμενον πνεῦμα καὶ ἀντωθούμενον ἀντίτυπον ὂν καὶ παχὺ τυφὼν ὀνομάζεται ἀπὸ τοῦ τύπτειν τὸ προστυχόν, ὁποῖός ἐστιν ὁ ἐν τοῖς ἐντέροις βορβορυγμός. διττὸν δὲ τρόπον ὁ τυφὼν γίνεται· ἢ γὰρ τὸν εἰρημένον τρόπον ἀπὸ τῆς γῆς ἔχων τὴν ἀρχήν, ἢ ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ νέφους τῆς ἕλικος ἄρχεται· τοῦ γὰρ νέφους πεπυκνωμένου πάντοθεν ὑπάρχοντος καὶ τῆς ἔνδον ἐναπειλημμένης καπνώδους ἀναθυμιάσεως πολυπλασιαζομένης καὶ ἑλιττομένης πολυειδῶς, ἐξαίφνης ῥήγνυται τὸ νέφος διὰ τὴν βίαν τῆς ἔνδον ἑλιττομένης καπνώδους ἀναθυμιάσεως καὶ φυλάττει κἀν τῇ προόδῳ τὸ ἐκπυρηνισθὲν πνεῦμα τὸ σχῆμα τῆς ἕλικος. καὶ ὁ ἐκνεφίας δὲ οὐ τὸν εἰρημένον πρότερον τρόπον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὅμοιον τῷ τυφῶνι τὴν γένεσιν ἔχει· καὶ κατὰ μὲν τὸ εἶδος οὐ διαλλάττουσιν ἐκνεφίας καὶ τυφών, παρὰ δὲ τὴν ἐπίτασιν καὶ τὴν ἄνεσιν διαφέρουσιν. ὁ γὰρ τυφὼν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐκνεφίας ἐπιτεταμένος. καὶ ὁ μὲν ἐκνεφίας οὐχ ὁρᾶται, ὁ δὲ τυφὼν ὁρᾶται διὰ τὸ παχυμερεστέραν οὐσίαν συνεφέλκεσθαι ἐκ τοῦ νέφους ἐκκρινομένην τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν. καὶ τὸν μὲν ἐκνεφίαν παύει ὑετός· κατασβέννυσι γὰρ τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν ὁ ὑετὸς τὴν ποιητικὴν τοῦ ἐκνεφίου, ψυχρὸς ὑπάρχων· τὸν δὲ τυφῶνα οὐχ ἱκανός ἐστιν ὁ ὑετὸς παῦσαι, ἀλλὰ δεῖται ἄλλου τινὸς ψυχροτέρου, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ βορρᾶ κατασβέννυται.

Ὁ δὲ βορρᾶς ἀεὶ ἀποσοβεῖ τὰ νέφη καὶ αἰθρίαν ποιεῖ, μάλιστα ὅταν μὴ ψυχρὸς πνεῖ· εἰ γὰρ εἴη ψυχρός, παχύνει τὴν ἀτμίδα πρὶν ἢ ἀποσοβῆσαι καὶ εἰς ὕδωρ μεταβάλλει.

Εἰ δὲ πολλάκις ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης νῦν μὲν ψυχρόν, νῦν δὲ

31–32 Olymp. 200,21–22 ‖ 32–38 200,22–201,5 ‖ 40–45 201,22–27 ‖ 40–49 cf. Psell. 148,2–9 ‖ 45–49 Olymp. 201,30–33 ‖ 50–52 cf. Olymp. 198,13–15; Psell. 146,56–59 ‖ 53–55 cf. Olymp. 199,6–8

27 *οὕτως* **Lh**[1]**m**[15]: *ὄντως* **O** | *ἀποπάλσεων* **Lh**[1]**m**[15]: *ἀποπαλμάτων* **O**: ad *ἀπο-* cf. 29 (*ἀποπαλλόμενον*): *ἀναπάλσεων* Olymp. ‖ 28–29 *τὸ προστυχεῖν* **O**: *πρὸς τὸ τυχόν* **Lh**[1]**m**[15]: sec. Olymp. correxi ‖ 29 *ἀποπαλλόμενον* **O**: *ἀποστελλόμενον* **Lh**[1]**m**[15] ‖ 31 *ἐντέροις* **O**: *ἑτέροις* **L** (om. **h**[1]**m**[15]) ‖ 41 *παρὰ* **L** (om. **h**[1]**m**[15]): *περὶ* ut vid. **O** ‖ 43 *ὁ μὲν* **Lh**[1]**m**[15]: *ὁ μὲν ὁ* **O** ‖ 46 *τοῦ* **L** (om. **h**[1]**m**[15]): *τῆς* **O** ‖ 51 *πνεῖ* **Oh**[1]**m**[15] (cf. Olymp.): *πνῇ* **L**

θερμὸν λέγει τὸν ζέφυρον, ῥητέον ὅτι ψυχρὸς μέν ἐστι κατ' οὐσίαν, θερμὸς δὲ γίνεται ἐν ὥρᾳ θερμῇ.

Πνέουσι δὲ οἱ ἐτησίαι μάλιστα θέρους διὰ τὸ ἀνιόντα τὸν ἥλιον ἐπὶ βορρᾶν λύειν τὴν χιόνα καὶ ὑγραίνειν τὴν γῆν καὶ τὴν τῶν ἀνέμων ὕλην ἀπογεννᾶν. οἱ μέντοι γε ἀπηλιῶται παύονται διὰ τὸ διαφορεῖσθαι τὴν ὕλην αὐτῶν διὰ τῆς θερμότητος.

Δώδεκα δὲ τοὺς πάντας ἀνέμους ἀπαριθμησάμενος ὁ φιλόσοφος, συναιρεῖ τούτους εἰς τέσσαρας, εἰς ἀπηλιώτην, εἰς ζέφυρον, εἰς ἀπαρκτίαν καὶ εἰς νότον. εἶτα δὴ καὶ τούτους εἰς δύο συγκεφαλαιοῖ, εἰς βορρᾶν καὶ νότον, καὶ δίδωσι τῷ μὲν βορρᾷ τοὺς δυτικοὺς ἀνέμους καὶ ἀρκτικοὺς ὡς ψυχροὺς ψυχρῷ, τῷ δὲ νότῳ τοὺς ἀνατολικοὺς πάντας καὶ νοτίους ὡς θερμοὺς θερμῷ. θερμότερα γὰρ τὰ ἀνατολικὰ μέρη τῶν δυτικῶν· ἀνερχόμενος γὰρ ὁ ἥλιος καὶ πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς τέως ὑπάρχων θερμαίνει μὲν τὰ ἀνατολικὰ μάλιστα, ἧττον δὲ τὰ δυτικά· μεσουρανήσας δὲ καὶ πρὸς δυσμὰς ἐρχόμενος ἄρχεται τὰ μὲν δυτικὰ μέρη μᾶλλον θερμαίνειν, ἧττον δὲ τὰ ἀνατολικά. ἀλλ' ὅσον ἐπὶ τούτῳ φαίη τις ἂν ἀντανίσωσιν γίνεσθαι καὶ ὁμοίως εἶναι θερμὰ τὰ ἀνατολικὰ τοῖς δυτικοῖς. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι μεσουρανήσαντος τοῦ ἡλίου καὶ ἐπὶ δυσμὰς κλίναντος μεμένηκεν ἔτι τὸ θερμὸν ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς, ἐπειδὴ ὑπὲρ γῆν ἐστιν ὁ ἥλιος, ἐλθόντος δ' εἰς τὰς δυσμὰς τοῦ ἡλίου καὶ δύναντος οὐκέτι ἐφυλάχθη ἐν τῇ δύσει ἡ θερμασία.

Τῶν δ' ἀνέμων οἱ μὲν ἐναντίοι ἀλλήλοις οὐ συμπνέουσιν, ὥσπερ βορρᾶς καὶ νότος καὶ οἱ λοιποὶ ἐναντίοι, οἱ δὲ μὴ κατὰ διάμετρον συμπνέουσι. καὶ ἐν μὲν ταῖς θερμοτέραις ὥραις, θέρει καὶ φθινοπώρῳ, οἱ ψυχροὶ ἄνεμοι πνέουσι, ζέφυρός φημι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ πάντες, ἐν δὲ ταῖς ψυχραῖς ὥραις χειμῶνος καὶ ἔαρος οἱ θερμοί, ἀπηλιώτης καὶ οἱ ἄλλοι ἀνατολικοί. ἐκδαπανωμένης γὰρ τῆς ὕλης τοῦ ἀνέμου ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσιν ἐν θέρει ἀνατολικὸς ἄνεμος οὐ γίνεται,

54–55 cf. Psell. 146, 55–56 ‖ 56–59 cf. Olymp. 198, 21–24 ‖ 60–74 cf. 194, 4–24 ‖ 75–77 cf. Olymp. 195, 5–6; 14; 16–17 ‖ 77–80 cf. 195, 18–21 ‖ 80–86 195, 28–35

56 *δὲ* **Oh**^{1}**m**^{15}: *δὲ καὶ* **L** | *ἀνιόντα* **Lh**^{1}: *ἀνιῶντα* **m**^{15}: *ἀνισότ( )τ( )* **O** | *ἀνιόντα τὸν ἥλιον* ut Olymp. test. a: *ἀνιόντος τοῦ ἡλίου* Olymp. codd. VG ‖ 57 *λύειν* **Lh**^{1}**m**^{15}: *-ει* **O** | *τὴν*^{3} **Lh**^{1}**m**^{15}: om. **O** ‖ 60 *ἀπαριθμησάμενος* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}): *ἐπταριθμησάμενος* **O** ‖ 63 ante *νότον* add. *εἰς* s. l. **L** ‖ 64 *ψυχροὺς* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}): *-ὸς* **O** ‖ 65 *θερμοὺς* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}): *-ὸς* **O** ‖ 69 *τούτῳ* Olymp.: *τοῦτο* **O**: *τούτου* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}) ‖ 70 *θερμὰ τὰ ἀνατολικὰ* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}): *-οὺς τοὺς -οὺς* **O** ‖ 71 *τοῖς* **L** (om. **h**^{1}**m**^{15}): *καὶ τοῖς* **O** ‖ 74 *δύναντος* **LO**: *δύνοντος* **h**^{1}**m**^{15} | *δύσει* **L** (ut Olymp.): *δυνάμει* **h**^{1}**m**^{15}**O** ‖ 77 *καὶ*^{1} – 78 *πνέουσι* **O**: om. **L** (plura om. **h**^{1}**m**^{15}) ‖ 77 *ἐν* scripsi: *αἱ* **O**

ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐν χειμῶνι δυτικός· ἐπειδὴ γὰρ ψυχρά εἰσι τὰ δυτικὰ μέρη, χειμῶνος ἀφισταμένου τοῦ ἡλίου ψυχρότερα γίνονται, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ψύξεως κατασβέννυται ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις καὶ δυτικὸς οὐ γίνεται ἄνεμος. παύει δὲ ὁ βορρᾶς τὸν νότον οὐχ ὡς ἰσχυρός, ἀλλ' ὡς ὑγρότερος καὶ βαρύτερος. καικίας δὲ καὶ λὶψ κατὰ διάμετρον ὄντες ὑγροί εἰσιν ἄμφω. εὖρος δὲ καὶ ἀργέστης ξηροί, ὁ δὲ εὖρος προϊὼν ὑγραίνεται. καὶ χιονώδεις μὲν βορρᾶς καὶ ἀπαρκτίας, χαλαζώδεις δὲ ἀπαρκτίας αὖθις καὶ θρασκίας, ἀστραπαῖοι δὲ βορέας καὶ ἀπαρκτίας καὶ θρασκίας, ἐπινέφελοι δὲ καικίας τε καὶ βορέας.

23

(433ᵛ) *Περὶ ἅλω καὶ ἴριδος ῥάβδων τε καὶ παρηλίων*

Περὶ ἅλω καὶ ἴριδος ῥάβδων τε καὶ παρηλίων ταῦτα ἐπίστασο· ἡ ἅλως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κύκλος φαίνεται τέλειος ὑπάρχων περὶ τὸ λαμπρόν. ὅταν δ' ἐλάττων κύκλου φαίνεται, ἀόριστον γίνεται τὸ μέγεθος τοῦ τμήματος· ποτὲ μὲν γὰρ ἡμικύκλιον φαίνεται, ποτὲ δὲ μεῖζον ἡμικυκλίου, ποτὲ δ' ἐλάχιστον. ἡ δ' ἶρις οὐχ οὕτως· αὕτη γὰρ κύκλος μὲν τέλειος οὐδέποτε φαίνεται, ἀλλ' ἀεὶ ἐλάττων κύκλου. αὐτὸ δὲ τὸ σχῆμα ἀεὶ ὡρισμένον ἐστὶ τῆς ἴριδος· ἢ γὰρ καθ' ἡμικύκλιον φαίνεται ἢ κατὰ ἐλάχιστον ἡμικυκλίου σχῆμα. ἀλλ' ὅταν μὲν κατὰ ἡμικύκλιον φαίνεται, τηνικαῦτα ἐλάττονος κύκλου ἡμικύκλιον τὸ φαινόμενόν ἐστι σχῆμα τῆς ἴριδος· ὅταν δ' ἔλαττον ἡμικυκλίου ᾖ τὸ σχῆμα τῆς ἴριδος, τηνικαῦτα μείζονος κύκλου τμῆμα φαίνεται τὸ φαινόμενον. καὶ ἡνίκα μὲν περὶ τὸν ὁρίζοντα ὄντος τοῦ ἡλίου γένηται ἡ ἶρις, τηνικαῦτα τὸ ἡμικύκλιον ⟨φαίνεται⟩ σχῆμα τῆς ἴριδος· ὅταν δ' ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ὁ ἥλιος ἱκανόν τι διάστημα ᾖ, τότε ἐλάττων ἡμικυκλίου φαίνεται ἡ ἶρις. καὶ ἡ μὲν ἅλως περὶ τὴν σελήνην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ

86–90 196,2; 6–8; 11–12; 31–32; 38–39
23 O 433ᵛ–434ʳ ‖ **1** cf. titulos Psell. Omn. doct. 143–145 ‖ **3–16** cf. Olymp. in Mete. 217,28–218,9 ‖ **3–4** cf. Psell. Omn. doct. 143,3–4 ‖ **16–17** cf. Olymp. 218,10–14; Psell. 143,5–6

82 *ἐν* **Lh¹m¹⁵**: *οὐ* **O** ‖ **83** *ἀφισταμένου* **Oh¹m¹⁵**: *ἐφ-* **L** | *ἐκ* **Lh¹m¹⁵**: *ἐν* **O** ‖ **88** *χιονώδης … χαλαζώδης* codd.: sec. Olymp. correxi
23 **4** *ἀδιόριστον* Olymp. ‖ **7** *ἐλάττω* **O** ‖ **8** *ἢ* Olymp.: *ἡ* **O** ‖ **9** *σχῆμα*] *τμῆμα* testes Olymp., fort. recte ‖ **10** *φαινόμενον* Olymp.: *φάμενον* **O** ‖ **13** *ὄντος* Olymp.: *ὄντως* **O** ‖ **14** *φαίνεται* Olymp.

νύκτωρ γίνεται, σπανίως δ' ἐν ἡμέρᾳ καὶ περὶ τὸν ἥλιον· ἡ δ' ἶρις τὸ ἀνάπαλιν. καὶ ἡ μὲν ἅλως ἁπλῆ ἐστιν, ἡ δ' ἶρις διπλῆ, καὶ ἡ μὲν ἅλως μονόχροος, ἡ δ' ἶρις τρίχροος· ἡ μὲν γὰρ ἐντὸς ζώνη φαίνεται φοινικοῦν ἔχουσα τὸ χρῶμα, ἡ δὲ δευτέρα πράσινον, ἡ δὲ τρίτη ἀλουργόν, ὅπερ ἐπὶ τὸ μελάντερον ῥέπει καὶ πορφυρίζον, οἷόν ἐστι τὸ ἐν τῇ ἀλουργίδι χρῶμα· ἡ δ' ἅλως λευκὸν μόνον ἔχει τὸ χρῶμα. καὶ ἡ μὲν ⟨ἅλως ἐπὶ ὁμαλοῖς καὶ ὁμοιομερέσι γίνεται νέφεσι, ἡ δ'⟩ ἶρις ἐπὶ ἀνωμάλοις καὶ ἀνομοιομερέσι γίνεται νέφεσι· δεῖται γὰρ τῶν μὲν ἐπιπολαιότερον κειμένων νεφῶν, τῶν δὲ βαθύτερον, καὶ τῶν μὲν παχυτέρων, τῶν δὲ λεπτοτέρων πρὸς τὸ συστῆναι, ἡ δ' ἅλως ὁμαλῶν καὶ ὁμοιομερῶν. καὶ ἡ μὲν ἶρις κατὰ διάμετρον συνίσταται τοῦ λαμπροῦ, ἡ δ' ἅλως κατὰ κάθετον· ῥάβδοι δὲ καὶ παρήλιοι ἐκ πλαγίων μόνων γίνονται. καὶ ἶρις μὲν καὶ ἅλως νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν γίνονται, παρήλιοι δὲ καὶ ῥάβδοι ἡμέρας μόνον καὶ περὶ τὸν ἥλιον καὶ περὶ τὸν ὁρίζοντα τὸν δυτικόν, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐν τῷ μεσημβρινῷ ὥσπερ ἡ ἶρις. καὶ αἱ μὲν ῥάβδοι ἐπὶ ἀνωμάλων καὶ ἀνομοιομερῶν γίνονται νεφῶν ὥσπερ καὶ ἶρις, ὅθεν καὶ τρίχροος ἡ ῥάβδος, | οἱ δὲ παρήλιοι ἐπὶ ὁμαλῶν καὶ 434r
ὁμοιομερῶν ὥσπερ ἡ ἅλως, ὅθεν καὶ μονόχροοί εἰσι.

Φαίνεται δ' ἡ ἅλως κρίκος καὶ οὐ τύμπανον συνεχές. πάντα δὲ τὰ σχήματα κατὰ ἔμφασιν γίνεται καὶ κατὰ ἀνάκλασιν· φερομένη γὰρ ἡ ὄψις ἐπὶ τὸ νέφος ἀνακλᾶται πρὸς τὴν σελήνην· διὰ γὰρ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐπὶ τῶν πλαγίων πεμπομένων ἀκτίνων γίνεται ἡ ἀνάκλασις· συνεχῶς γὰρ ἐκπεμπομένων τῶν ἀκτίνων καὶ ἀνακλωμένων ἐπὶ τὴν σελήνην γίνεται ἡ ἅλως. ἐν τοῖς νέφεσιν οὖν ἡ ἅλως γίνεται καὶ κύκλος φαίνεται· τῆς γὰρ ὄψεως ἐκπεμπομένης ἐπὶ τὸ νέφος καὶ ἀνακλωμένης πρὸς τὴν σελήνην ἡ ἅλως γίνεται. κυκλικὸν δὲ τὸ σχῆμα φαίνεται, διότι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον αἱ ἴσαι {κατα}κλασθήσονται ἐπὶ κύκλου γραμμαὶ ἀεί.

Καὶ ἡ μὲν ἅλως ἀπὸ λευκοτέρου καὶ λεπτοτέρου γίνεται νέφους καὶ

17–26 Olymp. 218, 25–34 ‖ 19–22 Psell. 142, 11–12 ‖ 23 Psell. 143, 8–9 ‖ 23–24 Psell. 142, 12–13 ‖ 27–34 Olymp. 218, 37–219, 7 ‖ 29–34 cf. Psell. 144, 4–7; 145, 3–8 ‖ 35 cf. Olymp. 222, 29–30 ‖ 36–37 cf. 222, 27–28 ‖ 37–38 227, 1–2 ‖ 39–40 227, 22–23 ‖ 42–43 228, 32 ‖ 43–44 229, 2–4 (= Arist. Mete. 373 a 4–5) ‖ 45–53 cf. 234, 10–16; 23–27

23 *ἅλως – ἡ δ'* Olymp. ‖ 30 *περὶ*[1,2] Olymp.: *πρὸς* **O** | post *ἥλιον* habent *μόνον* Olymp. et Psell. l. c. ‖ 39 *ἀνακλωμένων* Olymp.: *ἀνακλασμένων* **O** ‖ 44 *κατακλασθήσονται* **O**: sec. Olymp. et Arist. correxi | *γραμμαὶ* Olymp.: *γραμμεῖ͂* **O**

ἧττον ὑγροῦ, ἡ δ' ἶρις ἀπὸ μελαντέρου καὶ παχυτέρου ⟨καὶ⟩ καθύγρου, καὶ διὰ τοῦτο ποικιλώτερον χρῶμα ἴσχει ἡ ἶρις, λευκὸν δ' ἡ ἅλως. καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ἅλω ἔλαττον ποιεῖ διάστημα ἡ ὄψις πρὸς τὴν σελήνην – κατὰ κάθετον γὰρ ἐκπέμπεται – καὶ οὐκ ἀτονεῖ, καὶ τούτου χάριν λευκὸν ὁρᾷ τὸ χρῶμα τῆς ἅλω· ἐπὶ δὲ τῆς ἴριδος, ἐπειδὴ ἐπὶ πλέον ἐκτείνεται – ἀπὸ γὰρ ἡμῶν ἐπὶ τὸ νέφος καὶ ἀπὸ τοῦ νέφους ἐπὶ τὸν ἥλιον –, τούτου χάριν ἐξασθενοῦσα ἡ ὄψις ποικίλα χρώματα ὁρᾷ ἐπὶ τὸ μελάντερον ὁδεύοντα. καὶ ἐξασθενοῦσαι αἱ ὄψεις διὰ τὸ διάστημα καὶ διὰ τὸν πολὺν αὐχμώδη ἀέρα εἰς τὸ μελάντερον χρῶμα περαίνεται. παρεμφαίνεται δὲ τοῖς τρισὶ χρώμασι, τῷ φοινικῷ λέγω καὶ τῷ πρασίνῳ ⟨καὶ⟩ τῷ ἀλουργῷ, τὸ ξανθόν, ὅπερ οὐ γίνεται κατὰ ἀνάκλασιν, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ κρᾶσιν τοῦ φοινικοῦ καὶ τοῦ πρασίνου.

Ἀρθέντος δὲ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος φαίνεται ἡ ἶρις ἐλάττων ἡμικυκλίου καὶ γίνεται τὸ κέντρον αὐτῆς ὑπὸ γῆν καὶ ὁ πόλος. καὶ ὅσῳ ἐξαίρεται ὁ ἥλιος, τοσούτῳ ἐλαχίστη φαίνεται ἡ ἶρις· καὶ ὅταν γένηται πρὸς τῷ μεσημβρινῷ, καταπίνεται.

Καὶ αἱ μὲν ῥάβδοι ποικίλαι εἰσὶ τοῖς χρώμασι καὶ ἰθυτενεῖς, ὁ δὲ παρήλιος μονόχροος· λευκὸς γὰρ ὥσπερ ἡ ἅλως. γίνεται δὲ καὶ ταῦτα κατὰ ἀνάκλασιν. γίνονται δ' αἱ ῥάβδοι οὐ προσπιπτούσης τῆς ὄψεως πρὸς τὸ νέφος κἀκεῖθεν ἀνακλωμένης πρὸς τὸν ἥλιον, ἀλλ' ἀπὸ νέφους εἰς νέφος μετατιθεμένης κἀκεῖθεν ἀνακλωμένης πρὸς ἕτερον νέφος λευκόν. καὶ αἱ μὲν ῥάβδοι ἐπὶ ἀνωμάλων νεφῶν συνίστανται καὶ οὐ πυκνῶν· ὅπερ δῆλόν ἐστι τοῦ μὴ ἀνακλᾶσθαι πρὸς τὸν ἥλιον τὴν ὄψιν· προσπίπτουσα γὰρ ἡ ὄψις ἄλλῳ νέφει, ἂν οὕτω τύχῃ μέλανι, καὶ ἀνακλωμένη ἐπὶ τὸ λευκὸν νέφος ποιεῖ τὰς ῥάβδους. διὰ ταύτην δὲ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν νεφῶν καὶ ποικίλλονται κατὰ τὴν χροιὰν αἱ ῥάβδοι. ἡ γὰρ ὄψις ἀνακλασθεῖσα πρὸς τὸ λευκόν, εἰ προσπέσῃ μέλανι, ποιεῖ τὸ φοινικοῦν χρῶμα, εἰ δὲ κατὰ ἅλω ἀπὸ λευκοῦ μὴ κρατοῦντος, τὸ ξανθόν, κρατουμένου δὲ τοῦ λευκοῦ ὑπὸ τοῦ μέλανος τὸ πράσινον, ἔτι δὲ μᾶλλον κρατουμένου τὸ ἀλουργόν. αἱ μὲν οὖν ῥάβδοι γίνονται

53–55 cf. 237,8–9; 2–3 ‖ **55–58** 243,21–25 ‖ **59–62** 260,21–25 ‖ **63–65** 263,11–13 ‖ **63** *ἰθυτενεῖς*] cf. Psell. Omn. doct. 144,9 (*κατ' εὐθυωρίαν*) ‖ **65–68** Olymp. 263,28–31; Psell. 144,9–11 ‖ **68–76** Olymp. 264,8–16 ‖ **76–83** 264,24–32

46 *καὶ* addidi ‖ **47–48** *ἡ ἶρις … ἡ ἅλως* scripsi: *ἡ ἅλως … ἡ ἶρις* **O** ‖ **54** *αὐχμώδη*] immo *ἀχλυώδη* ut Olymp. ‖ **56** *καὶ* addidi ‖ **67** *μετατιθεμένοις* ut vid. **O**: correxi ‖ **69** post *ἐστι* habent *αἴτιον* codd. Olymp. praeter G ‖ **71** *ταῦτα* **O**: correxi ‖ **73** *μέλαν* **O**: correxi ‖ **74** *κατὰ ἅλω*] apud Olymp. *κατὰ ἄλλο* habent codd. V G, om. a

ἀπὸ νέφους εἰς νέφος τῆς ἀντανακλάσεως γινομένης καὶ ἐν ἀνωμάλοις κατὰ τὸ χρῶμα, οἱ δὲ παρήλιοι τῆς ἀνακλάσεως γινομένης ἀπὸ νέφους πυκνοῦ καὶ στερεμνίου πρὸς τὸν ἥλιον. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ λευκὸς φαίνεται ὁ παρήλιος, ἐπειδὴ ἐπὶ πυκνοῦ ἡ ὄψις ῥᾳδίως μᾶλλον ἀνακλᾶται καὶ συντόμως, ἀπὸ δ' ὁμαλοῦ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ χρῶμα διασῴζεται. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ πυκνοῦ καὶ ὁμαλοῦ ἡ ἀνάκλασις γίνεται πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ ὁ παρήλιος ἄρα ὁμόχρους τῷ ἡλίῳ φανήσεται, τουτέστιν λευκός.

24

Περὶ τῶν κατ' οὐρανὸν φασμάτων καὶ περὶ κομητῶν καὶ γαλαξίου (434r)

Ἀπεδεξάμην τὸ μεγαλοφυὲς ⟨τοῦ⟩ ἠρωτηκότος, εἰ καὶ πάθη τινὰ τῶν ἐν μετεώροις κοινά εἰσι τῆς διττῆς ἀναθυμιάσεως, τῆς τε ἀτμιδώδους καὶ τῆς καπνώδους. εἰσὶ γοῦν, φλόγες φημὶ καὶ δαλοὶ καὶ αἶγες καὶ διᾴττοντες καὶ ἕτερά τινα ἀπὸ τῶν σχημάτων τὰς τοιαύτας ὀνομασίας λαμβάνοντα. ἐκφλογούμενον γὰρ τὸ ὑπέκκαυμα ἢ κατὰ συνέχειαν ἐκφλογοῦται ἢ διεσπαρμένως· καὶ εἰ κατὰ συνέχειαν ἐξαφθῇ καὶ κατὰ μῆκος μόνον, ἢ ἀποσπινθηρίζει καὶ γίνονται αἱ αἶγες διὰ τὸ ἐοικέναι τοὺς ἀποσπινθηρισμοὺς τοῖς ἐκκρεμέσι μαλλοῖς τῶν αἰγῶν, ἢ οὐκ ἀποσπινθηρίζει καὶ γίνονται οἱ δαλοί· εἰ δὲ διεσπαρμένη εἴη ἡ ἀναθυμίασις, γίνονται οἱ διᾴττοντες. γίνονται δὲ διᾴττοντες καὶ ὑπὸ ψύξεως· ὁ γὰρ ὑπέργειος ἀὴρ ψυχρὸς ὢν πυκνοῖ τὴν ἀτμίδα, καὶ ἐκπυρηνίζεται βίᾳ ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις καὶ φέρεται ἀκοντιζομένη ἔξω καὶ ποιεῖ τὸν διᾴττοντα. φαίνεται δ' ὁ διᾴττων ὀξύτερον κινεῖσθαι τῆς ἀπλανοῦς, ἐπειδὴ ὀλίγον ἡμῶν {οὐκ} ἀφέστηκε. κάτω δὲ ῥίπτεται ἡ ἀναθυμίασις, διότι ὥσπερ ἀκοντίζεται ἄνωθεν. ἀλλ' ἐπεὶ φύσει ἄνω φέρεται τὸ θερμόν, εἰκότως λοξὴν ποιεῖται τὴν κίνησιν οἱονεὶ ἐκ τῶν ἐναντίων κινήσεων μεσότητος γενομένης.

Φαίνονται δ' αἱματώδη χρώματα ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅταν μέλαν εἴη νέ-

78–81 Psell. 145, 9–14
24 O 434r–434v ‖ 3–5 cf. Olymp. in Mete. 37, 35–37 ‖ 6–11 Olymp. 37, 37–38, 3; Psell. Omn. doct. 124, 1–7 ‖ 11–12 Olymp. 38, 10–11 ‖ 12–14 38, 22–24 ‖ 14–15 39, 6–7 ‖ 15–16 cf. 43, 1 (= Arist. Mete. 342 a 12) ‖ 16–18 43, 4–7 ‖ 19–23 44, 8–11 ‖ 19–28 Psell. Omn. doct. 125, 1–12

24 2 *⟨τοῦ⟩ ἠρωτηκότος* temptavi (potest et *⟨σου⟩ ἐρώτημα* vel sim.; cf. 68): *εἰρητηκότο*( ) ut vid. **O** ‖ 5 *διάττονες* **O** ‖ 6 *ὑπέκαυμα* **O** ‖ 7 *ἐξαφθῇ* Olymp.: *ἐξανθῇ* aut *-αν-* **O** ‖ 9 *μαλοῖς* **O** ‖ 10 *δαλλοί* **O** ‖ 11 *ἀναθυμίασις*] *ἔκκαυσις* Olymp. | *διάττονες* bis **O** ‖ 13 *ἀκοντιζομένη* Olymp.: *ἀκοντίζειν* **O** ‖ 15 *ἡμῶν* Olymp.: *ἡμῖν* **O** | *οὐκ* seclusi

434ᵛ *φος εἰς τὰ πλάγια τοῦ λαμπροῦ τυγχάνον | ἢ κατὰ κάθετον. ἀλλ' εἰ μὲν εἰς τὰ πλάγια εἴη, κατὰ ἀνάκλασιν γίνεται αὐτῶν ἡ φαντασιώδης ὅρασις· οὐ γὰρ κατὰ ἀλήθειαν κίρνανται· πόρρω γάρ εἰσι τὸ νέφος καὶ τὸ λαμπρόν. εἰ μέντοι κατὰ κάθετον εἴη τοῦ λαμπροῦ τὸ νέφος, τότε κατὰ διάκλασιν γίνεται αὐτῶν ἡ ὅρασις. βόθυνοι δὲ καὶ χάσματα φαίνονται, ἐπειδὰν τὸ μέλαν νέφος καὶ τὸ λαμπρὸν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσιν ἐπιπέδῳ· τότε γὰρ ἐὰν τύχῃ πέριξ μὲν εἶναι τὸ λαμπρόν, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τὸ μέλαν, ἐπειδὴ τὸ μὲν λαμπρὸν μᾶλλον κινεῖ τὴν ὄψιν, ἐπ' ἔλαττον δὲ τὸ μέλαν, συμβαίνει βαθύτερον γίνεσθαι τὸ μέσον. ἀλλ' εἰ μὲν ἐπ' ὀλίγον φαίνεται, χάσμα καλεῖται, εἰ δ' ἐπὶ πολύ, βόθυνος.*

Καὶ ὁ κομήτης δὲ διᾴττων πώς ἐστιν, ὥσπερ ὁ γαλαξίας οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν εἰ μὴ κομήτης κυκλικός. πλὴν ὁ κομήτης ἐν τῷ ὑπεκκαύματι γίνεται καὶ συμπεριάγεται τῷ παντὶ καὶ ἔξαψίς ἐστιν, ὡς δηλοῖ τὸ πυρῶδες αὐτοῦ, οὔτε σφοδροτάτη οὔτε ἀμυδροτάτη. καὶ ἐκ τῆς γῆς ἐπιτηδεία λιγνὺς ἀνάγεται ὥστε γενέσθαι, ὡς δηλοῖ τὸ μὴ ἀεὶ αὐτὸν γίνεσθαι, ἀλλ' ὅταν πλεονάσῃ ἡ καπνώδης ἀναθυμίασις. ἐὰν γὰρ ἐπιτύχῃ καταντήσασα ἡ ἔξαψις εἰς παχυτέραν ὕλην, ἵσταται καὶ ποιεῖ τὸν κομήτην. καὶ γίνεται αὕτη πέρας μὲν τοῦ διᾴττοντος, ἀρχὴ δὲ τοῦ κομήτου καὶ ἢ κατὰ μῆκος μόνον ἐστὶν ἡ ἔξαψις καὶ γίνεται δοκίας καλούμενος, ἢ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος καὶ γίνεται ὁ κυρίως κομήτης, ἢ καὶ ἐν βάθει ἔχει οἷον ἀποσπινθηρισμούς τινας καὶ καλεῖται πωγωνίας. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα σχήματα κομητῶν διάφορα τὰ ἀποτελέσματα προμηνύοντα. δοκεῖ δὲ πολλάκις ἄστρον εἶναι ὁ κομήτης καὶ πλανᾷ τοὺς πολλούς· ἡνίκα γὰρ κατὰ κάθετον τύχῃ ὁ κομήτης τινὸς ἄστρου ἢ ἀστέρος, ἡ ὄψις διὰ τοῦ λαμπροῦ τοῦ κομήτου διαδιδομένη ὡς ἐπὶ τὸν ἀστέρα λαμπρότερον ὄντα νομίζει κορυφὴν αὐτοῦ εἶναι τὸν ἥλιον. φησὶ δ' ὁ φιλόσοφος· ὁ κομήτης ἐστὶν οἷον ἅλως καὶ ἶρις ἐν ὑπεκκαύματι· ἐκεῖνα γὰρ περὶ τὰ ὑγρὰ νέφη συνίσταται. καὶ αὖθις κομήτης ἐστὶν ἅλως καὶ ἶρις ἀληθής· ἐπὶ γὰρ ἴριδος καὶ ἅλω τὸ χρῶμα ἀπατηλόν. ὁπηνίκα δὲ γένηται κομήτης, ἄνεμοι κινοῦνται σφο-

23-24 Olymp. 44,14–15 ‖ **24-29** 44,33–45,1 ‖ **30-31** cf. 45,12–16 ‖ **31-33** 59,25–28 ‖ **33-37** 59,29–60,1 ‖ **35-37** Psell. Omn. doct. 139,6–8 ‖ **37-41** Olymp. 60,2–7 ‖ **37-42** Psell. 139,9–13 ‖ **43-46** Olymp. 60,9–12 ‖ **46-49** 60,18–21 ‖ **49-51** 61,1–3

20 *τοῦ* Olymp.: *τῆς* **O** ‖ **29** *ὀλίγον* Olymp.: *-ω* **O** ‖ **31** *ὑπεκαύματι* **O** ‖ **33** *σφοδροτάτη … ἀμυδροτάτη* Olymp.: *-ότατα* aut *-ότητα* comp. **O** ‖ **42** *προμηνίοντα* **O** ‖ **44** *λαμπροῦ τοῦ* Olymp.: *λαμπροτέρου* **O** ‖ **46** *ἥλιον*] *ἀστέρα* Olymp. ‖ **48** *ἀληθεῖς* Olymp.

δρόταται καὶ αὐχμὸς κατέχει τὸ πᾶν διὰ τὸ δηλοῦσθαι πολλὴν τὴν γένεσιν τῆς καπνώδους ἀναθυμιάσεως.

Ὁ δὲ γαλαξίας, ὅπερ ἐστὶν ὁ κομήτης περὶ ἕνα ἀστέρα καὶ ὅπερ ἐστὶν ἅλως περὶ σελήνην ἢ περὶ ἥλιον, τοῦτό ἐστιν ἐκεῖνος περὶ ὅλον κύκλον. οὐκ ἔστι δ' ἐν αὐτῷ τῷ ζῳδιακῷ, ἀλλὰ πέριξ, ὡς ἐπιλαμβάνειν τῶν τροπικῶν· ὥσπερ γὰρ ὁ κομήτης οὐ γίνεται περὶ τὴν διακεκαυμένην ζώνην διὰ τὸ ἐκδαπανᾶσθαι τὴν ὕλην, οὕτως οὐδ' ὁ γαλαξίας περὶ τὴν ὁδὸν τοῦ ἡλίου γίνεται· ἐκδαπανᾶται γὰρ κἀκεῖσε ἡ γεννῶσα αὐτὸν ὕλη. μέγιστος δ' ἐστὶν ὁ γαλαξίας, ἐπειδὴ πάσῃ τῇ διαμέτρῳ τοῦ ζῳδιακοῦ ἐπεκτείνεται, συμβάλλει δ' αὐτοῦ ὁ κύκλος κατά τε τὸν Τοξότην καὶ τοὺς Διδύμους, ἅπερ ἐκ διαμέτρου εἰσί. καὶ ἔστι κατὰ τὴν Ἀριστοτελικὴν δόξαν πάθος ἀστέρος, ὅπερ οὔτε μοι δοκεῖ ἀληθὲς εἶναι οὔτε πρὸ ἐμοῦ Ἀμμωνίῳ τῷ φιλοσόφῳ· εἰ γὰρ πάθος ἦν ὁ γαλαξίας, ἔδει αὐτὸν ἀλλοιοῦσθαι καὶ ἐν μὲν τῷ θέρει λαμπρότερον γίνεσθαι, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι ἀμαυροῦσθαι, καὶ ἔδει καθὰ συμβάλλει τῷ Τοξότῃ καὶ τοῖς Διδύμοις ἐκεῖνα μηδ' ὅλως φαίνεσθαι. νῦν δὲ τοὐναντίον ἐστίν. ὅλην δέ φησι τὴν καπνώδη ἀναθυμίασιν ὁ φιλόσοφος ἐκδαπανᾶσθαι περὶ τὸν γαλαξίαν.

Ἐπεὶ δέ σοι πολλάκις περὶ ἀνακλάσεως καὶ διακλάσεως εἴρηκα, ῥητέον τίνι διαφέρει ἀνάκλασις διακλάσεως. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ἀνακλάσεως ἐπὶ τὰ αὐτὰ τοῦ ἐνόπτρου καὶ τὸ ὁρῶν καὶ τὸ ὁρώμενον ὑπάρχει, ἐπὶ δὲ τῆς διακλάσεως μεταξὺ τοῦ ὁρῶντος καὶ τοῦ ὁρωμένου ἐστὶ τὸ κάτοπτρον, ὡς ἔχει ἐπὶ τῶν διὰ ὕδατος ὁρωμένων. καὶ τὰ μὲν κατὰ διάκλασιν ὁρώμενα πρὸς ὃ ἀφίστανται μείζονα φαίνονται, τὰ δὲ κατὰ ἀνάκλασιν ὁρώμενα πρὸς ὃ ἀφίστανται μείωσιν τοῦ μεγέθους ὑπομένουσιν.

Οὔ φησι δ' ὁ φιλόσοφος θερμὸν τὸν ἥλιον· οὐ γὰρ ἐρυθρὸς ἀλλὰ λευκός, φησί, φαίνεται, ἀλλὰ τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ φησιν ἀνακλωμένας φωτίζειν τὸν ἀέρα, καὶ οὗτος ζῳογονούμενος καὶ ὑπὲρ φύσιν κινούμενος ἀνακλᾶται καὶ πολυειδῶς κινούμενος θερμαίνεται. καὶ ἐν μὲν θέ-

52–53 Olymp. 74, 27–28; Psell. 123, 3–4 ‖ **54–58** Olymp. 75, 15–19 ‖ **58–60** Olymp. 75, 11–14; Psell. 123, 5–7 ‖ **60–64** Olymp. 75, 23–29 ‖ **64–65** 76, 3–4 ‖ **68–75** 44, 15–20; 22–23 ‖ **76** cf. Psell. 130, 1; 4–5; Arist. Mete. 341 a 12 sqq. ‖ **76–77** cf. Arist. Mete. 341 a 35–36 ‖ **77–79** Olymp. 32, 11–16 ‖ **79–82** 32, 25–30

54–55 *ἐπιλαμβάνει τὸν τροπικόν* **O**: sec. Olymp. correxi ‖ **59** *αὐτοῦ ὁ κύκλος* Olymp. et Psell.: *αὐτὸν τὸν τὸν κύκλον* **O** ‖ **70** *ὁρῶν* scripsi: *ὁρῶ* **O** ‖ **71** *ὁρῶντος* Olymp.: *ὁρῶν τοῦ* **O** ‖ **73** et **74** *πρὸς ὃ*] *πρόσω* Olymp. ‖ **74** *μείωσις* **O**: correxi ‖ **76** *Οὔ* scripsi: *οὔ* **O** ‖ **78** *φωτίζειν τὸν ἀέρα* conferens Olymp. scripsi: *φωτίζει τὸν ἀστέρα* **O**

ρει πρὸς ὀρθὰς γωνίας ἀνακλώμεναι αἱ ἀκτῖνες ἐναπολαμβάνουσι τὸν ἀέρα καὶ ἐκθερμαίνουσιν, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι διὰ τὸ λοξὰς γίνεσθαι τὰς ἀνακλάσεις χεῖται ὁ ἀήρ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι πολλὴ θερμασία.

25

[De cometis]

(425)r *Τὸ τῶν κομητῶν σχῆμα εἰ μὲν οὖν ἀνθρωπόμορφόν ἐστι, πρόλεγε περὶ ἀνθρώπους εἶναι τὸ συμβησόμενον, εἰ δὲ θηριόμορφον, περὶ θηρία, εἰ δὲ δοκίδες, περὶ φυτὰ καὶ τοὺς ἐκ τῶν φυτῶν. τὸ δὲ χρόνον ὅσον ἔσται ἡ ἐνέργεια, ἐκ τοῦ χρόνου μαθήσῃ τοῦ ἐν ᾧ φαίνεται· ἐπ' ὀλίγον γὰρ φανεὶς ἐπὶ βραχὺ ἔσται ἡ ἐνέργεια, ἐπὶ πολὺ δὲ ἐπὶ μήκιστον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα γενήσεται.*

26

425r

Περὶ σεισμῶν

Σεισμὸς γίνεται τοῦ πυρὸς διεργαζομένου καὶ ξηραίνοντος τὴν ἐν βάθει γῆν, καὶ δῆλον· τὰ γὰρ πλησιάζοντα τοῖς ἀναφυσήμασι καὶ ταῖς τῶν θερμῶν ἀναβολαῖς ὑδάτων πυκνότερον σείεται, οἷα τὰ περὶ τὴν Φρυγίαν Λαοδίκειαν καὶ τὴν παρ' αὐτὴν Ἱερὰν πόλιν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς Φιλαδέλφειαν, καὶ καθόλου τὴν ἐπὶ τάδε Ἀσίαν, καὶ τὰ πλεῖστα δὲ τῆς πρὸς δύνοντος ἡλίου Εὐρώπης, Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν λέγω. καὶ γὰρ ἡ τῶν σεισμῶν γένεσις πνεύματός ἐστι ξηροῦ διὰ σηράγγων φορά· τοῦ δὲ πλεονασμοῦ αἰτίαι, πρώτη μὲν ἡ τοῦ καταγείου πυρὸς ἔξαψις, δευτέρα ἡ τῆς θαλάσσης εἰς τοὺς σηραγγώδεις τόπους ἐπιδρομή. συνεργεῖ δὲ καὶ πολυομβρία ⟨χειμῶνος, καὶ θέρους ἀνομβρία⟩· ἡ μὲν γὰρ πιλοῦσα τὴν γῆν καὶ εἰς τὸ βάθος ἀπωθουμένη τὸ πνεῦμα ἀρχὴν αὐτῷ θλίψεως παρασκευάζει, ἡ δὲ ἐπισπωμένη καὶ σύρουσα. τῶν δὲ σεισμῶν οἱ μέν εἰσιν ἐπικλινίαι, οἱ δὲ βράσται, ἐπικλινίαι μὲν οἱ κυματηδὸν ἐπὶ τὰ πλάγια σείοντες, βράσται οἱ τινάσσοντες καὶ σείοντες

25 O 425r
26 O 425r ‖ 1-24 Ioh. Lyd. Ost. 103,8–105,6

81 *ἀέρα* Olymp.: *ἀστέρα* **O**
26 2 *ξηραίνοντος*] *ἐξαραιοῦντος* Lyd. ‖ 7 *πρὸς δύνοντα ἥλιον* Lyd. ‖ 8 (et 10) *συραγγ.* **O**: correxi ‖ 8 *φορά* fort. recte **O**: aliter codd. Lyd. ‖ 11 e Lyd. supplevi

ἄνω καὶ κάτω. εἰσὶ δὲ αὐτῶν οἱ μὲν ῥῆκται μόνον, οἱ δὲ σεῖσται, οἱ δὲ ἱζηματίαι, καὶ σεῖσται μὲν οἱ τρόμον τινὰ τῆς γῆς καὶ σύμπτωσιν τῶν δεδονημένων ἐργαζόμενοι, ἱζηματίαι οἱ τοῖς κοιλώμασι τὴν γῆν τὴν ὑπερκειμένην ἐγκαθίζοντες, ῥῆκται δὲ οἱ τὰς καταπόσεις καὶ τὰ χάσματα διαπηδώσης τῆς γῆς ἀποσχίζοντες. ἐπὶ τῶν ῥηκτῶν δὲ οἱ μὲν πνεύματα ἀναβάλλουσιν, οἱ δὲ ὑγρὰ καὶ πηλόν, οἱ δὲ μυκήματα, ⟨ἐνίοτε μὲν σὺν σεισμῷ,⟩ ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τούτου· πιλούμενον γὰρ τὸ πνεῦμα καὶ μεταπῖπτον βρόμον τε καὶ ψόφον ποιεῖ ῥηγνυμένων τινῶν ὡς εἰκὸς ὑπὸ γῆν πετρῶν.

27

Περὶ βροντῶν (425v)

Αἱ βρονταὶ γίνονται ἀπορρηγνυμένων τῶν νεφῶν καὶ ἐπικυλιομένων ἑαυτοῖς κινήσει σφοδρᾷ, τῇ τε προσαράξει ἐναπτομένων εἰς ἀστραπὰς καὶ ἤχους κάρτα βιαίους, ἀλλοιοῦσαι τὸν ἀνὰ μέσον τῆς ὑπηνέμου ζώνης καὶ τῆς γῆς ἀέρα. Χαλδαῖοι οἴονται δυνάμεων ἀερίων εἶναι φωνὰς μὲν τὰς βροντάς, δρόμους δὲ τὰς ἀστραπάς. τῷ δὲ Ἐπικούρῳ ἀπὸ ξηρᾶς ὀγκώσεως ἀναρπαζομένης ἐκ τῆς γῆς, εἶτα ἐγκλειομένης τοῖς νέφεσι, δίκην τῶν ἐν τοῖς σώμασιν ὄγκων διεξόδου ⟨οὐ⟩ τυχόντων στρόφους καὶ τροχώσεις ἐμποιεῖν τῷ κατ' αὐτὸν λεγομένῳ κενῷ· οὐδὲ γὰρ δυνάμεων εἶναι πλήρη τὸν ἀνὰ μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀέρα δίδωσι. καὶ ἀληθῆ ἀξιοῖ λέγειν τῷ μὴ καθ' ἑτέραν ἢ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁρᾶν βροντὰς ἐπιρρηγνυμένας καὶ διαφερόντως ἐκδίδοσθαι ξηροτέρας, ἡνίκα βαθείας οὔσης τῆς ἐν τῷ μέσῳ χώρας ὄρεσιν ὑψηλοῖς ὁ τόπος ἐγκλείοιτο. καὶ ἅμα μὲν ἑκάτερα γίνεται, ἐπεὶ δὲ ὀξυτέρα τῆς ἀκοῆς ἡ ὄψις, θᾶττον ὁρᾶσθαι συμβαίνει τὴν ἀστραπήν. πᾶσαι δὲ βρονταί, καὶ τούτων αἱ ἔξωροι καὶ διηχέσταται μάλιστα, σημαίνουσί τι, καὶ διαφερόντως αἱ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέ-

27 **O** 425v ‖ 1–22 Ioh. Lyd. Ost. 48,20–50,7

18 *δεδομημένων* **O** ‖ 20 *ἐπὶ*] *ἔτι* Lyd. ‖ 22 e Lyd. addidi
27 2 *ἀπορηγν.* **O** ‖ 3 *προσρήξει ἐξαπτ.* Lyd. ‖ 5 *οἴονται* scripsi (*φασι* Lyd.): *οἷ ὄντα* **O** ‖ 7 *ἀναρπαζομένης* non habet Lyd. | *συγκλειομένης* Lyd. ‖ 8 *νέφεσι*] *ὄρεσι* Lyd. | *οὐ* sec. Lyd. (*οὔπω διεξόδων*) supplevi ‖ 9 *αὐτὸν* Lyd.: *-ῶν* **O** ‖ 10 *δυνάμεων … πλήρη* Lyd.: *δυναμένω … πλήρει* **O** ‖ 11 *δίδωσι* Lyd.: *διειδῶν* **O** | utrum *ἑτέραν* an *ἕτερον* incertum **O** ‖ 11 *κατὰ* – 12 *ἐπιρρηγν.*] aliter scripsit Lyd. ‖ 12 *ἐπιρηγν.* **O** ‖ 14 *ἐκκλείοιτο* Lyd. ‖ 16 *ἔξωροι*] *μετέωροι* Lyd. | *διηχέσταται* Lyd.: *διοχέστατοι* **O**

ρους τοῦ κόσμου· τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ νότιον· αἱ γὰρ πρὸς νότον εἰσὶ θειότεραι. καὶ παρὰ τοῦ τῆς γενέσεως ἐπέκεινα ἐπιτροπεύεται, τοῦ Κρόνου λέγω, οἱονεὶ τοῦ ἀπορρήτου νοῦ, ὥσπερ τὸ βόρειον ὑπὸ τοῦ τῆς γενέσεως αἰτίου. ὅθεν καὶ πρὸς νότον τὰ ἱερὰ ἀπευθύνεσθαι τοῖς Ἑβραίοις καὶ Αἰγυπτίοις δοκεῖ.

28

(425v) *Περὶ κεραυνῶν*

Οἱ κεραυνοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὔτε ἐν θέρει ἢ χειμῶνι συμβαίνουσι γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν ἔαρι καὶ μετοπώρῳ περὶ τὴν πλειάδος καὶ ἀρκτούρου ἐπιτολήν. ὅθεν οὐδὲ ὑπὸ τὴν Σκυθίαν γίνονται καὶ συνελὼν εἰπεῖν ὑπὸ τὸ ἀρκτῷον κέντρον ἢ ὑπὸ τὸ νότιον διὰ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν τοῦ κατ' αὐτὸν χώρου κατάστημα. ἐπὶ δὲ τῆς Ἰταλίας ὡς μάλιστα· εὔκρατος γὰρ παρὰ πᾶν χωρίον ὁ κατ' ἐκείνους ἀήρ, ὅπου δίς τε τὰ θρέμματα τοῦ ἔτους ἀπογεννᾶν πέφυκε, τυρὸς δ' οὐ λείπει. διάφορος δὲ καὶ οὐ μονοειδὴς ἡ τῶν κεραυνῶν φύσις. τοὺς μὲν γὰρ ψολόεντας ἡ παλαιότης καλεῖ, τοὺς δὲ ἀργῆτας, σκηπτοὺς δὲ οὐ πάντας ἢ μόνους ἐκείνους ὅσοι εἰς γῆν καταπίπτουσιν· οὐ γὰρ πάντες τουτὶ πάσχουσιν. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ ἀναστρέφουσι πρὸς τὰ νέφη ὅθεν ἐξεθλίβησαν. καὶ οἱ μὲν διάπυροι πρηστῆρες, οἱ δὲ μὴ πυρώδεις τυφῶνες, οἱ δ' ἔτι μᾶλλον ἀνειμένοι ἐκνεφίαι. αἰγίδες τε μὴν λέγονται οἱ ἐν συστροφῇ πυρὸς καταστρεφόμενοι. ταύτῃ τοι αἰγίδα Διὶ περιτίθησιν ὁ λόγος, οἱονεὶ τὸν ἀέρα. εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα σχήματα κεραυνῶν· ἑλικίας αὐτοὺς τὰ βιβλία καλεῖ, ὅτι ἑλικοειδεῖς ἀναφαίνονται ἐν τῷ καταφέρεσθαι. οὐ πάντες δὲ τὰ αὐτὰ ἐργάζονται καταφερόμενοι· ὁ γὰρ λεγόμενος ἐν αὐτοῖς ἀργής, ὃν καὶ λαμπρὸν ἐξαιρέτως οἱ ἀρχαῖοι καλοῦσιν, πολλάκις ἐμπεσὼν ἐπὶ πίθον ἢ ἄγγος ἁπλῶς οἴνου ἢ ὕδατος, τὸ μὲν περιέχον ἀπήμαντον τὸ δὲ ἐμπεριεχόμενον ἄφαντον ἔδειξεν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ σκεύεσι χρυσίον ἢ ἀργύριον ἔχουσιν ἐμπεσὼν τῷ ἴσῳ

18-19 Hom. Od. 13,111
28 O 425v || **1-7** *ἀήρ*] Ioh. Lyd. Ost. 91,15–92,6 || **7** *ὅπου-* **27** 92,17–94,10 || **9-10** cf. Arist. Mete. 371 a 21–22

19 *παρὰ* scripsi (*πρὸς* Lyd.): *πᾶσα* **O** | *γενέσεως ἐπέκεινα*] *γῆς ἐφόρου* Lyd.
28 3 *πλειάδος* Lyd.: *-α* **O** || **4** *ἐπιτολήν* Lyd.: *ἔπιπλον* **O** || **7** *ἐκείνην* Lyd. || **11-12** *τουτὶ πάσχουσιν*] *ταὐτὸ πράττουσιν* Lyd. || **15** *καταστρεφόμενοι*] *φερόμενοι* Lyd. || **16** *ἑλικίας* Lyd.: *ἕλικας* **O**

τρόπῳ τὰ μὲν ἔνδον ἔτηξε, τὰ δὲ ἔξωθεν ἔσωσεν. καὶ τὸ δὴ πάντων θαυμασιώτατον καὶ ἐπὶ γυναικὸς ἐγκύμονος συμβῆναί φασιν· ἐμπεσὼν γὰρ αὐτῇ κεραυνὸς ⟨ὁ⟩ λεγόμενος ἀργὴς αὐτὴν μὲν οὐκ ἔβλαψεν, τὸ δ' ἐν αὐτῇ διεφόρησεν οὕτως ἀνεπαισθήτως, ὡς μηδ' αὐτὴν συνιδεῖν ὅτι γέγονε τὸ ἐν αὐτῇ.

29

Περὶ σεισμοῦ καὶ κινήσεως γῆς

Τὸ μὲν ἡμέτερον δόγμα, λογιώτατε ἀδελφέ, περὶ σεισμοῦ καὶ κινήσεως γῆς 'ὁ ἐπιβλέπων' ἐστὶν 'ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν', σὺ δὲ περιεργότερος ὢν τοῦ δέοντος ζητεῖς καὶ προσεχεστέρας αἰτίας καθ' ἃς συμβαίνει κινεῖσθαι τὴν γῆν. ἔστι τοίνυν Ἀριστοτελικὸς λόγος ἐν τοῖς Μετεώροις αὐτῷ εἰρημένος, ὅτι πνεῦμά ἐστιν αὐτῇ τῆς κινήσεως αἴτιον, ὅταν τύχῃ ἡ ἀναφερομένη ἐκ ταύτης ἀναθυμίασις εἴσω ῥυεῖσα. διὸ γίνονται νηνεμίας οἱ πλεῖστοι καὶ μέγιστοι τῶν σεισμῶν. γίνονται δὲ καὶ πνεύματος ὄντος ἔνιοι διὰ τὸ διῃρῆσθαι τὴν αἰτίαν αὐτῶν· ἔνθεν τοι καὶ ἐλάττους οὗτοι τὸ μέγεθος. νυκτὸς δὲ οἱ πλείους καὶ μείζους γίνονται, οἱ δὲ τῆς ἡμέρας περὶ μεσημβρίαν· κατὰ τοῦτο γὰρ τὸ μέρος ὁ ἥλιος μάλιστα κρατεῖ καὶ κατακλείει τὴν ἀναθυμίασιν εἰς τὴν γῆν, τῶν δὲ νυκτῶν φερόμενος ὑπὸ γῆν ὁ ἥλιος αἰτιώτατός ἐστι διὰ τὴν ἀπουσίαν νηνεμίας. ὥστ' ἔσω γίνεται πάλιν ἡ ῥύσις, ὥσπερ ἄμπωτις, εἰς τοὐναντίον τῆς ἔξω πλημμυρίδος, καὶ πρὸς ὄρθρον μάλιστα· τηνικαῦτα γὰρ τὰ πνεύματα πέφυκεν ἄρχεσθαι πνεῖν.

Γίνονται δὲ οἱ τῶν σεισμῶν ἰσχυρότατοι ὅπου θάλαττα ῥοώδης ἢ χώρα σομφὴ καὶ ὕπαντρος, οἷον περὶ Ἑλλήσποντον καὶ Ἀχαΐαν καὶ Σικελίαν καὶ Εὔβοιαν· αἱ γὰρ χῶραι ὅσαι σομφοὺς ἔχουσι τοὺς κάτω τόπους πολὺ δεχόμεναι πνεῦμα σείονται μᾶλλον.

Τῶν δὲ ὡρῶν ἔαρος μάλιστα καὶ μετοπώρου γίνονται· αἱ γὰρ ὧραι αὗται πνευματωδέσταται. τὸ δὲ θέρος καὶ ὁ χειμών, τὸ μὲν διὰ τὸν πάγον, τὸ δὲ διὰ τὴν ἀλέαν ποιεῖ τὴν ἀκινησίαν. καὶ ἐν τοῖς αὐχμοῖς πνευματώδης ὁ ἀήρ, ἐν δὲ ταῖς ὑπερομβρίαις πλείω ποιεῖ τὴν ἐντὸς ἀναθυμίασιν· ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν τρόμων καὶ σφυγμῶν αἴ-

29 P 107r–107v (v[38] 98v–100r) || **2-9** cf. Psell. Omn. doct. 164, 1–6 || **3** Ps. 103, 32 || **6-9** Arist. Mete. 366a 4–6 || **9-29** cf. 366a 8–b 33 || **17-18** Omn. doct. 164, 7–8 || **19-20** 164, 9–11

23 *τὰ δὲ* Lyd.: *τὸ δὲ* **O** || **25** *ὁ* sec. Lyd. addidi || **26** *διεφόρησεν* Lyd.: *διεφόνησεν* **O**

τιόν ἐστιν ἡ τοῦ πνεύματος ἐναπολαμβανομένη δύναμις, οὕτω καὶ ἐν τῇ γῇ τὸ πνεῦμα παραπλήσιον ποιεῖ. ὅθεν καὶ σεισμὸς ἐν τόποις γιγνόμενος οὐ πρότερον ἔληξε πρὶν ἐκρήξας εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς γῆς τόπον ὥσπερ ἐκνεφίας ἐξῆλθεν ὁ κινήσας ἄνεμος.

Καὶ τὸ πρὸ τῶν ὀρθρίων δὲ σεισμῶν ἐνίοτε ἰσχυρὸν κρύος καὶ ἡ νηνεμία σημεῖα τῆς εἰρημένης αἰτίας ἐστί· τὸν γὰρ ἥλιον ἀχλυώδη καὶ ἀμαυρὸν ἀναγκαῖον εἶναι ὑπονοστεῖν ἀρχομένου τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γῆν τοῦ διαλύοντος τὸν ἀέρα καὶ διακρίνοντος. τὸ δ' αὐτὸ αἴτιον καὶ τοῦ εἰωθότος ἐνίοτε γίνεσθαι σημείου πρὸ τῶν σεισμῶν· ἢ γὰρ μεθ' ἡμέραν ἢ μικρὸν μετὰ δυσμὰς αἰθρίας οὔσης νεφέλιον λεπτὸν φαίνεται διατεῖνον καὶ μακρόν, οἷον γραμμῆς [μῆκος εὐ]θύτητι διηκριβωμένον, τοῦ πνεύματος ἀπομαραινομένου διὰ τ[ὴν μετάστ]ασιν· τότε γὰρ νηνεμία γίνεται.

Καὶ περὶ τὰς ἐκλείψεις δὲ ἐνίοτε τῆς σελήνης συμβαίνει γίνεσθαι σεισμόν, ὅταν ἤδη πλησίον ᾖ ἡ ἀντίφραξις ἀντιμεθισταμένου τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γῆν, ὃ ποιεῖ τὸν σεισμὸν πρὸ τῶν ἐκλείψεων.

Ποιεῖ δὲ καὶ τοὺς ψόφους τοὺς ὑπὸ τὴν γῆν γιγνομένους τὸ πνεῦμα καὶ τοὺς πρὸ τῶν σεισμῶν καὶ ἄνευ σεισμῶν· ὥσπερ γὰρ ῥαπιζόμενος ὁ ἀὴρ παντοδαποὺς ἀφίησι ψόφους, οὕτω καὶ τύπτων αὐτός. προέρχεται δὲ ὁ ψόφος τῆς κινήσεως διὰ τὸ λεπτομερέστερος εἶναι. ὅταν δὲ ἔλαττον ᾖ τὸ πνεῦμα ἢ ὥστε κινῆσαι τὴν γῆν διὰ λεπτότητα, | διὰ μὲν τὸ ῥᾳδίως διηθεῖσθαι οὐ δύναται κινεῖν, διὰ δὲ τὸ προσπίπτειν πολλοῖς ὄγκοις καὶ κοίλοις καὶ παντοδαποῖς σχήμασι παντοδαπὴν ἀφίησι φωνήν.

Ἤδη δὲ καὶ ὕδατα ἀνερράγη γινομένων σεισμῶν.

Ἐν δὲ ταῖς νήσοις ταῖς ποντίαις ἧττους γίγνονται σεισμοὶ τῶν προσγείων· τὸ γὰρ πλῆθος τῆς θαλάττης καταψύχει τὰς ἀναθυμιάσεις καὶ κωλύει τῷ βάρει καὶ ἀποβιάζεται.

Γίνεται δὲ ὀλιγάκις καὶ κατά τινας τόπους οἷον σφυγμὸς ἄνω κάτωθεν. διὸ καὶ ἐλαττονάκις σείει τοῦτον τὸν τρόπον· οὐ γὰρ ῥᾴδιον οὕτω πολλὴν συνελθεῖν ἀρχήν· ἐπὶ μῆκος γὰρ πολλαπλασία τῆς ἀπὸ τοῦ βάθους ἡ διάκρισις. ὅπου δ' ἂν γένηται τοιοῦτος σεισμός, ἐπιπο-

30–33 cf. Mete. 367a 21–25 || 31–33 Omn. doct. 164, 11–13 || 33–38 cf. Mete. 367b 7–12 || 39–41 367 b 19–25 || 42–49 368a 14–24 || 50 368a 26 || 51–53 368b 32–35 || 54–61 368b 24–32

27 *τόποις*] *τόποις τισὶν* Arist. || 36 et 37 sec. Arist. suppleta: spat. vac. **P** || 47 *πολλοῖς*] *στερεοῖς* Arist.

λάζει πλῆθος λίθων, ὥσπερ τῶν ἐν τοῖς λίκνοις ἀναβραττομένων· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον γενομένου σεισμοῦ τά τε περὶ Σίπυλον ἀνετράπη καὶ τὸ Φλεγραῖον καλούμενον πεδίον καὶ τὰ περὶ τὴν Λιγυστικὴν χώραν.

Αἴτια μὲν οὖν τῶν σεισμῶν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ταῦτα. Ἀναξαγόρας δὲ τὸν αἰθέρα φησί, πεφυκότα φέρεσθαι ἄνω, ἐμπίπτοντα εἰς τὰ κάτω κοῖλα τῆς γῆς, ὡς οὔσης κατ' αὐτὸν πλατείας καὶ διὰ τοῦτο ἐποχουμένης τῷ ἀέρι, κινεῖν αὐτήν. Δημόκριτος δέ φησι πλήρη τὴν γῆν ὕδατος οὖσαν καὶ πολὺ δεχομένην ἕτερον ὄμβριον ὕδωρ ὑπὸ τούτου κινεῖσθαι· πλείονός τε γὰρ γινομένου διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δέχεσθαι τὰς κοιλίας ἀποβιαζόμενον ποιεῖν τὸν σεισμόν. Ἀναξιμένης δέ φησι βρεχομένην τὴν γῆν καὶ ξηραινομένην ῥήγνυσθαι καὶ ὑπὸ τούτων τῶν ἀπορρηγνυμένων κολωνῶν ἐμπιπτόντων σείεσθαι.

Αἱ μὲν οὖν περὶ τὸν σεισμὸν παρὰ τοῖς σοφοῖς τῶν Ἑλλήνων δόξαι τοσαῦταί τε καὶ τοιαῦται. πόσῳ δὲ κρείττων ἡ ἡμετέρα καὶ ἀληθεστέρα, ὅτι μὴ ὡς ἔτυχε πνεύματος ἢ ὕδατος κινουμένων τὰ τῆς κινήσεως γίνεται, ἀλλ' ὁ ἐκ μὴ ὄντων τὴν σύμπασαν κτίσιν παραγαγὼν θεὸς καὶ ἐπὶ πᾶσι δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον καὶ κύριον τοῦ ὁρωμένου καταστήσας συστήματος καὶ λόγῳ κοσμήσας καὶ τῇ πρὸς ἐκεῖνον εἰκόνι τιμήσας, ἐπειδὰν ἴδοι τοῦτον τῆς εὐθείας παρατρεπόμενον καὶ τῶν πατρικῶν συνθημάτων ἀμνημονήσαντα καὶ τῆς ἀθανάτου ζωῆς τὰς μυρίας κῆρας τῶν παθημάτων ἀνταλλαττόμενον, τοῦ μὲν λο[. . . . .]του πλάσματος ἔτι φείδεται καὶ ἀναβάλλεται τὰς κατ' αὐτοῦ τιμωρίας, ἐπισημαίνεται δὲ τὴν ὀργὴν νῦν μὲν ἐν ἀέρι, νῦν δὲ τοῖς περὶ τὸν ἥλιον καὶ σελήνην σημείοις, καὶ νῦν μὲν τὴν θάλατταν κάτωθεν ἐκμοχλεύων ἐπὶ τὴν ξηρὰν γῆν τὴν ὑγρὰν ἐξελαύνει, νῦν δὲ αὐτὸ τὸ τῆς γῆς στοιχεῖον ἐφ' οὗ βεβήκαμεν παντοδαπαῖς ταλαντεύει κινήσεσι, κατασείων τὸ βάθρον ἡμῖν καὶ ἀναρρηγνὺς τὸν θεμέλιον, ἵν' αὐτοὶ ἐπὶ τῶν οἰκείων σταίημεν λογισμῶν καὶ ἀκίνητοι μένωμεν τῇ τῆς γῆς κινήσει σωφρονιζόμενοι. τὸ γοῦν 'ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν' οὐ σωματικώτερον ἐγὼ δέχομαι, ἀλλ' ἀκριβέστερόν τε καὶ ἀληθέστερον. 'ἐπίβλεψιν' γὰρ ἐνταῦθα νοῶ οὐ τὴν δι' ὀμμάτων ὅρασιν, ἀλλὰ τὴν περὶ ἡμᾶς ἐπισκοπὴν τοῦ θεοῦ· ὅταν γὰρ

62–65 365a 19–21 ‖ **65–68** 365b 1–4 ‖ **68–70** 365b 6–8 ‖ **87–88** Ps. 103, 32

64 *ὡς* – **65** *ἀέρι*] aliter Arist. ‖ **65** *αὐτήν* Arist.: *αὐτόν* **P** ‖ **80** spat. vac. c. 5 litt. **P**: *λογικοῦ τούτου* (Pallis) vel sim. legendum

τοὺς τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ λόγους ἐμφανεῖς ἡμῖν ποιεῖν βουληθῇ καὶ τὴν οἰκείαν ἐνδείξασθαι δύναμιν, τότε σείει μὲν ὡς φύλλον τὴν γῆν, ἵν' ἡμῖν στήσῃ τὴν ἕξιν φερομένην ἐπὶ τὰ χείρω, κινεῖ δὲ τὸν ἀέρα πνεύμασιν ἐξαισίοις καὶ τὴν θάλατταν κάτωθεν ἀναρρήγνυσι, παιδεύων διὰ τῶν στοιχείων ἡμᾶς καὶ πατρικὴν τὴν σωτηρίαν πρυτανευόμενος.

30

(93r) *Εἰς τὸν σεισμὸν τὸν γενόμενον τῇ εἰκοστῇ τρίτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τοῦ Προδρόμου*

Ἡ μὲν τοῦ λόγου ὑπόθεσις, ὦ θεῖον καὶ θεῷ φίλον ἀκροατήριον, οὐ μᾶλλον ἐργώδης ἢ φρικώδης καὶ πάθους μεστὴ καὶ τήν τε ἡμετέραν γλῶσσαν καὶ τὰς ὑμετέρας ψυχὰς αὐτίκα συγχέουσα. τί γὰρ ἂν γένοιτο ἀπειλῆς θεοῦ φρικωδέστερον, μᾶλλον δὲ τί ἂν εἴη τῆς ἐκεῖθεν τιμωρίας φοβερώτερον ἢ βαρύτερον; σέσεισται γὰρ οὕτως εἰπεῖν τὸ σύμπαν καὶ τὸ τοῦ παντὸς κεκίνηται στήριγμα καὶ ἡ ἀσφαλὴς ἕδρα τῆς ἡμετέρας φύσεως τῆς ἀντερειδούσης δεῖται χειρός τε καὶ βάσεως. οὕτως εἰς ἔσχατον κίνδυνον τὰ καθ' ἡμᾶς περιέστηκε καὶ οὕτως ἐν ἀκμῇ τοῦ κακοῦ τυγχάνομεν ὄντες καὶ ἐν ὀξείᾳ ῥοπῇ τοῦ κινδύνου σαλεύομεν.

93v *Ἡ μὲν οὖν τοῦ λόγου ὑπόθεσις αὕτη· ἐγὼ δὲ οὐκ ἔχω ὅπως | ἂν ἀσφαλῶς τῇ πρὸς ὑμᾶς ὁμιλίᾳ χρήσομαι. τί δὲ τῶν πάντων ἐρῶ εἰς παραίνεσιν καὶ παραμυθίαν ἀρκοῦν; κυμαινόμεθα γὰρ ἄμφω καὶ δεινὸς ἡμᾶς πανταχόθεν περιέστηκε κίνδυνος, ὥστε μὴ δύνασθαι καθεστῶσι τοῖς λογισμοῖς ἢ ἐμὲ τὸν λόγον διδόναι τῆς παραινέσεως ἢ ὁμαλῶς ὑμᾶς τοῦτον εἰσδέχεσθαι. παραμυθήσομαι δὲ πῶς, νῦν μᾶλλον ἀκμάζοντος τοῦ δεινοῦ καὶ ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἐπεγειρομένων κυμάτων ὥσπερ ἐν ναυαγίῳ καὶ πνευμάτων ὁμοῦ καταιγίδος καὶ λαίλαπος τὴν κοσμικὴν τινασσόντων ὁλκάδα καὶ ἀναστρέψαι πειρωμένων τὴν πάνδημον καὶ κοινοτάτην ἀσφάλειαν; ἀλλ' εἰ καὶ χαλεπὰ ἄμφω καὶ ὁ λόγος ἠπόρηκεν, οὐκ ἀπαγορευτέον ἡμῖν παντάπασιν, ἀλλὰ τὴν δυνατὴν εἰσενεκτέον βοήθειαν, εἴ πως οἷοί τε γενοίμεθα τὰς ὑμετέρας στηρίξαι κλονουμένας ψυχάς.*

Ἵνα δὲ καθ' ὁδὸν ὁ λόγος προέλθοι ἡμῖν καὶ τοῦτο πρῶτον δυνηθείημεν τάξιν δοῦναι τοῖς ῥηθησομένοις, ἐξετάσωμεν, εἰ δοκεῖ, τί τὸ

30 P 93r–95r || 1-2 anno 1063

τῆς τοῦ παντὸς συγκινήσεως αἴτιον, τί τὸ κλονῆσαν τὴν γῆν καὶ διασεῖσαν τὴν θάλατταν καὶ τὴν τῶν κτισμάτων ἀσφάλειαν σφαλερωτάτην ἡμῖν ἐργασάμενον. πότερον ὁ διακοσμήσας τὰ σύμπαντα λόγος οὐκ ἐπ' ἀσφαλοῦς βάσεως ἕκαστον τῶν κτισμάτων ἥδρασεν ἢ ἐκίνησεν, ἀλλὰ τὸν μὲν οὐρανὸν ὥσπερ ἀνέδραστον εἴασε φέρεσθαι, τὴν δὲ γῆν οὐκ ἀσφαλεστάτην καὶ μόνιμον ἐτεκτήνατο, καὶ τοὺς ἀστέρας οὕτως καὶ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ὑγρὰν φύσιν καὶ ὅσα μέρη τοῦ παντός ἐστι κόσμου, ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἄν τις ἐνθυμηθείη ποτέ, οὐδ' ἀλογίαν τοῦ πρώτου καταγνοίη λόγου, οὐδ' εἰς τοσοῦτον ἐκπέσοι ἀσεβείας καὶ ἀθεότητος; ἀλλὰ μήποτε τεχνικὴ μὲν ἐξ ἀρχῆς καὶ εὐάρμοστος ἡ τοῦ παντὸς ἐγεγόνει φύσις, ὁ δέ γε χρόνος αὐτὴν μετατίθησι καὶ εἰς ἀταξίαν ἐκ τῆς τάξεως μεθιστᾷ; ἀλλὰ καὶ τοῦτο πῶς ἄν τις παραδέξαιτο τῇ ψυχῇ; ὅ τε γὰρ λόγος καὶ ἡ αἴσθησις πρὸς τὴν τοιαύτην ἀντιμαρτυροῦσι δόξαν· δεῖ γὰρ ἡρμόσθαι τὴν τοῦ παντὸς φύσιν μέχρις ἂν βουλ[...] τῷ ἁρμόσαντι. ὁρῶμεν δὲ καὶ τὰ τοῦ κόσμου μέρη τὰ μὲν ἑστηκότα, τὰ δὲ κινούμενα κατὰ τὴν πρώτην δ[ιάταξιν· ὅ] τε γὰρ οὐρανὸς τὴν περιοχὴν τῶν σωμάτων τετήρηκε καὶ φυλάττει τὸ σχῆμα τῆς φύσεως καὶ ὡσπερεὶ σπαρ[γανοῖ τὰ λοι]πὰ μέρη καὶ οὐκ ἐᾷ διαλύεσθαι, ὅ τε ἀὴρ ἁπαλῇ τῇ φύσει εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐκκέχυται καὶ [ἀναπν]οῆς ἐστι χορηγὸς καὶ ζωῆς προσεχῶς αἴτιος, καὶ ἡ θάλαττα δὲ τὴν οἰκείαν τάξιν τηρεῖ καὶ οὐκ ἐπικλύζει τὴν γῆν τοῖς ῥεύμασιν, ἀλλὰ τοῖς αἰγιαλοῖς περιγράφεται, καὶ τῇ τηλικαύτῃ τὸ μέγεθος τὸ βραχύτατον, ἡ ψάμμος, καθέστηκεν ὅριον· τοῖς τε ποταμοῖς ἀκώλυτος ἡ φορά, καὶ οἱ μὲν 'ἐς τὴν θάλατταν' ἐμβάλλουσι, τὸ τῆς γραφῆς φάναι, 'ἡ δὲ οὐκ ἔστιν ἐμπιπλαμένη'· εἰ δὲ καὶ ἐμπίπλαται, ἀλλ' οὐκ ἐπέξεισι τῇ γείτονι γῇ, ἀλλὰ πληροῦται μὲν ἄνωθεν καὶ μεγάλας ἀφορμὰς λαμβάνει τῆς ἐπικλύσεως, δέδοικε δὲ ὥσπερ οὓς εἴληφε νόμους παρὰ τοῦ κτίστου καὶ τὴν ἀναγκαιοτάτην δικαιοσύνην πληροῖ. ἀλλὰ καὶ τὸ κλονούμενον νῦν μέρος τῆς κτίσεως οὐδ' αὐτὸ τῆς μέσης πρὸς τὸ πᾶν μεθίσταται θέσεως, οὐδὲ {νῦν μὲν οὐδὲ} τὴν ἄρκτον ἀπολιποῦσα πρὸς τὸ ἀνταρκτικὸν κλῖμα ἀποκεχώρηκεν, ὥσπερ ἐν ὕδατι καὶ ἀέρι σαλεύουσα καὶ τῇδε κἀκεῖσε μετακλινομένη καὶ μετατρέπουσα.

51–52 Eccl. 1,7

42 *βουλητὸν* vel *βουλητὸν ᾖ* ut vid. || 43 *διάταξιν* scripsi: *δύναμιν* Pallis | *ὅ* Gautier || 45 *σπαργανοῖ* suppl. Pallis | *τὰ λοιπὰ* scripsi: *τὰ παντοδαπὰ* Gautier || 47 *ἀναπνοῆς* supplevi: *κινήσεως μὲν* Pallis || 54 *ἐπιλύσεως* **P**: corr. Wk. || 57 *νῦν μὲν οὐδὲ* secl. Hansen || 59 *μεταπρέπουσα* **P**: corr. Gautier

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οὐκ ἄν τις οἰηθείη ὡς ἀτοπώτατα, τύχην δὲ ἀντὶ προνοίας ἐπιστήσει τοῖς κτίσμασι. καὶ πόθεν ἡ τάξις καὶ πόθεν ἡ προσήκουσα γένεσις, πόθεν ἡ ἀκολουθία τῆς φύσεως, τί δὲ τοῦ κοσμικοῦ τούτου συστήματος ἐννομώτατόν τε καὶ ἀσφαλέστατον; ἀλλὰ ζητεῖν ἐοίκατε, πῶς καὶ προνοίας οὔσης καὶ λόγου δημιουργικοῦ τὰ πάντα παραγαγόντος καὶ κατευθύνοντος τὰ περὶ τὴν γένεσιν μέρη τῆς κτίσεως ἀτακτότερον φέρεται. καὶ τοῦτο μὲν ἀσυνήθεις ἀστέρες περὶ τὸν ὑπέργειον τόπον καινοτομοῦνται ἢ καινοτομεῖν τι δοκοῦσι τῶν καθεστώτων· νῦν δὲ τῶν κατ' οὐρανὸν φασμάτων διαδρομαὶ διαταράττουσι τὰς τῶν ὁρώντων ψυχάς. καὶ νῦν μὲν ἀὴρ πνεύμασι διακλονεῖται βιαίοις, καὶ αὖθις ἡ θάλαττα παρὰ φύσιν εἰς οὐρανὸν αἴρεται καὶ τὸ ἄπλετον τῆς γῆς διακυμαίνεται μέγεθος, καὶ παρὰ μέρος θάλαττα μὲν τῶν ὑδάτων ἐπιλειπόντων ἤπειρος γίνεται, μέρη δὲ τῆς γῆς ἀθρόον εἰς θαλάττης σχῆμα μεθίσταται, καὶ τὰ μὲν οὕτως εἰς ἄλληλα μεταβάλλει τε καὶ μεθίσταται, κίνδυνοι δὲ ἐντεῦθεν καὶ τοῖς θαλαττίοις καὶ τοῖς ἠπειρώταις ἐξαίσιοι περιγίνονται καὶ δεινὰ πάντα καὶ φρίκης μεστὰ καὶ ἄπορος ἡ καταφυγή, ὥσπερ νῦν ἡμῖν κεκινδύνευται.

Πόθεν οὖν ταῦτα καὶ τίς ὁ λόγος τῆς τοιαύτης καινοτομίας; ἡμεῖς τούτων καθεστήκαμεν αἴτιοι, οὐχ ὡς κινοῦντες καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν, ἀλλ' ὡς τὰς ἀφορμὰς διδόντες τῆς συγκινήσεως καὶ διὰ τῆς αὐτῶν παραλόγου μεταβολῆς καὶ κλονήσεως παιδευόμενοι. ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα παρ' αὐτῶν ἔχει τὴν κίνησιν, ἀλλ' ὁ συστήσας τὸ σύμπαν θεὸς εὐνομοῦσι μὲν ἡμῖν καὶ τοῖς ἐκείνου νόμοις χρωμένοις ἀμετάστατον τὴν τῶν μερῶν τάξιν τηρεῖ, παραβάταις δὲ γενομένοις τῶν θείων χρησμῶν ἐπισείει τὴν σύμπασαν, οὐχ ἵνα τὴν ἁρμονίαν τοῦ παντὸς διαλύσηται, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς στηρίξῃ καὶ συναρμόσηται διὰ τῆς τῶν στοιχείων κινήσεως. οὐ γὰρ ζωῆς μόνον ἀφορμὰς τὰ μέρη τοῦ κόσμου
94r *ἡμῖν ἐτεκτήνατο, ἀλλὰ καὶ | πρὸς σωτηρίαν παρασκευάς. καὶ ὥσπερ βιβλίον ὁ κόσμος ἐστὶν ἐξαγγελτικὸν τῆς τοῦ θεοῦ πρὸς ἡμᾶς διαθέσεως· βοᾷ γοῦν καὶ σιγῶν, καὶ νῦν μὲν αὐτὸν ἱλεούμενον, νῦν δὲ ὀργιζόμενον δείκνυσιν. οὐδὲ γὰρ ἀνέχεται ὥσπερ ἡ κτίσις ἡμῶν κακῶς τῷ λόγῳ κεχρημένων καὶ ἐκκειμένων τοῖς πάθεσιν, ἀλλὰ ταράττεται καὶ μεθίσταται, ὅπως ἂν ἡμεῖς γαλήνην ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχοιμεν καὶ ἀκύμαντοι ἀγοίμεθα πρὸς θεόν.*

65 sqq. cf. 29, 73 sqq. || **81** sqq. cf. 29, 78 sqq.

63–64 *τὸ* post *δὲ* vel post *συστήματος* addendum ut vid. || **71** *οὐρανοὺς* **P**: correxi (cf. 131) || **74** *μὲν* Hansen: *μὴ* **P**

Αἰσχρὸν οὖν ἡμῖν καὶ πάντῃ ἄτοπον, εἰ τὸ μὲν τῆς γῆς στοιχεῖον, μήτε λόγου μετειληφὸς μήτε νοῦν κτησάμενον ἄνωθεν, ὥσπερ θείας μετεσχηκὸς γνώσεως ἕστηκε μὲν τὸν ἅπαντα χρόνον ἑδραῖον, κινεῖται δ' ἐφ' ἡμῖν ἁμαρτάνουσιν, ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον ἅπαν περιτρεπόμενοι μὲν διηνεκῶς τοῖς πάθεσι, βραχὺ δέ τι δοκοῦντες ἵστασθαι, ἐπειδὰν αὖθις συγκινηθῇ. μὴ τοίνυν ἐν ταῖς ἀθροωτέραις μόνον τῶν μερῶν τοῦ κόσμου μεταβολαῖς, μηδ' ἐν τῷ κλονεῖσθαι τὴν γῆν τὴν ἑαυτῶν στάσιν καὶ τάξιν ἐπιδεικνύωμεν, μηδ' ἐν οἷς μόνον τὰ φρικωδέστατα ἡμῖν ἐπαπειλεῖται θεὸς ὥσπερ ἀβούλητον καὶ ἐξ ἀνάγκης τὴν ἀρετὴν ἀσπαζώμεθα, ἀλλὰ τὸν ἅπαντα χρόνον ἀνθεκτέον αὐτῆς, καὶ μὴ διὰ τὴν ἀπειλὴν μόνον σωφρονιζοίμεθα, ἀλλ' ὅπως ἂν μὴ τὰ τῆς ἀπειλῆς ἐπέλθοι βουλευώμεθά τε καὶ καταπράττωμεν. πόσῳ γὰρ κάλλιον μὴ ὀργὴν ἐφ' ἡμᾶς βαλεῖν τὸν θεὸν ἢ τότε μόνον τῆς ἑαυτῶν ἀπροσεξίας αἰσθάνεσθαι, ὁπηνίκα τὰ τῆς ἀγανακτήσεως ἡμῖν ἐπιδείξηται. ἔχει γὰρ οὕτως τὸ καθ' ἡμᾶς – ἵνα καὶ ἀναγκαίαν τὴν τῆς γῆς ὑμῖν ἐπιδείξω κίνησιν –· δεσμὸς οἷον τῆς τοῦ παντός ἐσμεν φύσεως· εἰ γὰρ καὶ ἐν ἀλλήλοις πάντα, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἑαυτῶν ὄγκους τὰ στοιχεῖα διῄρηται. καὶ περιθεῖ μὲν τὸ πῦρ ἄνωθεν τὴν κύκλῳ φορὰν ἀμέθεκτον ὡς εἰπεῖν τῶν ἄλλων μερῶν, ἁπλοῦς δὲ περιχεῖται καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ἡ θάλαττα, οὕτως καὶ ἡ ξηρὰ οὐδέν ἐστι τῶν ἑτέρων· μόνος δὲ ἄνθρωπος ἐκ πάντων συμπέπηκται καὶ μέτεστιν αὐτῷ τῶν τεσσάρων κατὰ τὴν φύσιν τοῦ σώματος. καὶ ὅπερ ἐστὶ τοῖς στοιχείοις θεὸς συνάγων τὰ πάντα καὶ διαιρῶν καὶ ἕκαστα κατευθύνων πρὸς ἄλληλα, ὅπως ἂν ἁρμονία τοῖς μέρεσιν εἴη καὶ σύμπνοια, τοῦτο δὴ ψυχὴ τῷ οἰκείῳ προσεχῶς πέφυκε σώματι. καὶ οὐ τὴν συνθήκην τούτου μόνον φυλάττει, ἀλλὰ καὶ ζωὴν ἐμπνεῖ καὶ εἰς αὐτὴν τῶν μερῶν καὶ τοῦ ὅλου πεποίηται τὴν ἀναφοράν. καὶ ἔστι κρείττων τῶν στοιχείων ὁ ἄνθρωπος, ἑκάστου μὲν ὅτι τὰ τέσσαρα οὗτος συνείληφε, συμπάντων δὲ ὅτι τὰ μὲν ἀπ' ἀλλήλων διῄρηται, ὁ δὲ πάντα ἡρμόσατο ἐμμελῶς, μᾶλλον δὲ ἡρμοσμένα παρὰ θεοῦ καὶ τῆς φύσεως εἴληφεν.

Εἰ μὲν οὖν τοῖς προσήκουσι λόγοις ὁ μικρὸς οὗτος κόσμος, τὸν ἄνθρωπόν φημι, διεξάγεται, καὶ τὸ σύμπαν ἐστήρικται συνεχόμενον τῷ δεσμῷ· εἰ δὲ ὁ λόγος ἐλάττων ὀφθείη ἢ ὥστε προσηκόντως ἄρχειν, καὶ ἡ τοῦ σύμπαντος κόσμου ἁρμονία τρόπον τινὰ δοκεῖ διαλύεσθαι. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ τὴν κτίσιν πεποίηκεν ὁ θεός, ὅπως ἂν ἐν οὐρανῷ μὲν ἀσυνήθεις ἀστέρες καινοτομῶνται, ἐν ἀέρι δὲ παντοδαπὰ φάσματα

107 *βαλεῖν* Gautier: *λαβεῖν* **P** ‖ **119** *τούτου* Hansen: *τοῦτο* **P**

γίνηται, καὶ ἡ θάλαττα δὲ εἰς οὐρανὸν τοῖς κύμασιν αἴρηται, ἡ δὲ γῆ ὥσπερ ναῦς μὴ ἐπ' ἀγκύρων ὁρμῶσα σαλεύηται, ἀλλ' ἵνα ἡ πρώτη τάξις φυλάττηται καὶ ἠρεμοίη τὸ πᾶν, καὶ εὐδρομοίη μὲν οὐρανός, ἀὴρ δὲ προσηνέστατα διαχέοιτο, ἥ τε θάλαττα ἐξυπτιάζοι λειοκυμονοῦσα καὶ ἡμέροις ἐπιφρίττοι κύμασιν ὥσπερ ἀνθοῦν λήιον ὑπὸ λεπταῖς αὔραις ἠρέμα ἐπικλινόμενον, ἥ τε γῆ ἑστήκοι παγία, τὴν μέσην τοῦ παντὸς εἰληφυῖα χώραν καὶ τάξιν.

Ἀλλ' οὐκ ἐῶμεν ἡμεῖς τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἀλλήλοις εἶναι σύμφωνά τε καὶ σύμπνοα, ἀλλὰ διιστῶμεν καὶ διαιροῦμεν καὶ αὖθις κλονοῦμεν καὶ ταράττομεν. ἀτεχνῶς γοῦν ἔνια τούτων ἐπιθρηνοῦσιν ἡμῖν καὶ ἐπιστενάζουσι καὶ οἷον ἐπιδακρύουσιν, ὁπόταν ἐπιλείβῃ μὲν ἀὴρ σταγόνας ἡμῖν αἵματος πλήρεις, ὑπηχῇ δὲ ἡ γῆ κάτωθεν καὶ ὥσπερ τι βύθιον ἀσθμαίνῃ πυρὶ σύμμικτον πνεῦμα ἀνάγουσα, ὁ δέ γε ἥλιος οὐδὲ φέρῃ τὰ πολλὰ τὴν φύσιν ἡμῶν αἰσχύνειν, ἀλλ' ἀχλὺν εἰς ἑαυτὸν ἕλκῃ καὶ νέφει καλύπτηται, ὑποχωρῇ δὲ καὶ ἡ θάλαττα, τὰ μὲν πρὸς βορρᾶν ἀνατρέχουσα, τὰ δὲ ὑπὸ γῆν καταρρέουσα. δι' ἡμᾶς γοῦν, ἀδελφοί, ὁ κλόνος τῆς γῆς· εἰ γὰρ πνεῦμα καὶ ἴσως τὸ συγκινοῦν, ἀλλὰ θεός ἐστιν ὁ τῷ πνεύματι ἐντελλόμενος κινῆσαι καὶ ταράξαι τὴν σύμπασαν γῆν. κἂν ὕδωρ ἄλλος τις φαίη τῶν φυσικῶν τῆς κινήσεως γίνεσθαι αἴτιον, μήτε ἀπιστήσωμεν τῷ λόγῳ μήτε πάνυ πιστεύσωμεν. ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, θεὸς ἀμφοῖν ἐπιτάττει δι' ἡμᾶς αὐτοὺς ἡμῖν ἀπειλούμενος· ὥσπερ γὰρ καὶ ὑετίζων ἡμῖν νέφεσι πρὸς τὸν ὑετὸν κέχρηται καὶ τὰ πολλὰ οὕτως ἐργάζεται, ἄλλο τι ποιῶν ἵν' ἕτερον δι' αὐτοῦ ἐπαγάγοι, τάχα που καὶ τὴν γῆν κινῆσαι βουλόμενος, ὕδατι ταύτην διακυμαίνει ἢ πνεύματι. ἀλλ' ὥσπερ τὸν Ἰωνᾶν ἐξ Ἰόππης ἀποδιδράσκοντα καὶ διὰ θαλάττης ποιούμενον τὴν φυγὴν καταποντίσαι βουλόμενος κύμασιν ἐξαισίοις τὴν θάλατταν διετίναξεν, ἵνα διὰ τοῦτο ὥσπερ τινὰ φόρτου ἀποβολὴν καὶ τοῦτον οἱ ἐν τῷ σκάφει ποιήσωνται, τάχα μὲν καὶ τῆς ἀπειθείας ἕνεκα καὶ τῆς τοῦ προφήτου – πῶς ἂν εἴποιμι; – εὐλαβείας ἢ ἀθετήσεως τοῦ κηρύγματος, τὸ δέ γε ἀληθέστερον, ἵνα τὴν οἰκείαν ἀνάστασιν ἐν ἐκείνῳ διαχαράξῃ, οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμᾶς φυγάδας γινομένους τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ ἄνωθεν μὲν οἷα δὴ βέλεσι κατατοξεύει τοῖς κεραυνοῖς, κάτωθεν δὲ ἀνακυμαίνει τὴν θάλατταν ἢ δοκεῖ τὸ τῆς γῆς ἀπορριζοῦν μέγεθος, ἐκείνην μὲν ἀνέμοις, ταύτην δὲ

149 *ἄλλος τις*] sc. Democrit.; cf. 29, 65–68 ‖ **155** Iona 1, 1–15

133 *ἠρεμαίη* **P**: corr. Wk.

πνεύμασιν ὑπογείοις διασπαράττων τε καὶ κινῶν. τοῖς μὲν γὰρ ἔξω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου ἡ φύσις ἀντὶ πάντων ἀρκεῖ πρός τε καινοτομίαν τῶν κτισμάτων καὶ πρὸς τὴν γένεσιν, καὶ τούτοις οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀλογωτέροις καὶ πρὸς τὴν αἴσθησιν ῥέπουσιν, οἵ θεὸν μὴ ἐφιστάντες μήτε δημιουργὸν τοῦ παντὸς μήτε προνοητὴν καὶ | ἔφορον ὧν πεποίηκε, 94v *τοῖς ποιήμασι τὴν ἐξουσίαν δεδώκασι τῆς γενέσεως καὶ αὐτὰ ὑφ' ἑαυτῶν κατευθύνεσθαί τε καὶ κατευθύνειν ἀνοήτως παντάπασιν ἀπεφήναντο. ἡμῖν δέ, οἷς ἀρχὴ τοῦ παντὸς ἐφέστηκεν ὁ θεὸς καὶ πρὸς ὃν τὰ σύμπαντα ἀναφέρεται καὶ ἀφ' οὗ οἱ λόγοι τῶν διοικήσεων τοῖς μέρεσιν ἐντίθενται τοῦ παντός, οὐδὲν ἄτοπον συμβαίνει, εἴτε χωρὶς μέσων αἰτίων εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν ἀνάγομεν τὰς γενέσεις καὶ τὰ συμβαίνοντα, εἴτε διὰ μέσων τινῶν καὶ ταῦτα ἀποδεικνύοιμεν· οὐ γὰρ ἐπειδὴ τῶν προσεχῶν αἰτίων τοὺς λόγους διεξετάζομεν, τῆς ὑπερτέρας ἀρχῆς ἐπιλανθανόμεθα, οὐδ' ὥσπερ τὸν μὲν θεὸν ἀφρόντιδα ποιοῦμεν καὶ πᾶσι τοῖς γενομένοις ἀσύντακτον, τοῖς δὲ προσεχεστέροις αἰτίοις τὴν πᾶσαν δύναμιν τῶν πραττομένων ἀνατιθέαμεν. ἀλλ' ὥσπερ τἄλλα τε καὶ τὴν φύσιν ἀπὸ θεοῦ παράγομεν, οὕτω δὴ ἐκεῖνά τε καὶ ταύτην εἰς θεὸν ἀναφέρομεν. πεποίηται μὲν οὖν παρὰ τοῦ πρώτου λόγου ὁ οὐρανός, οὗτος δὲ οὕτω δόξαν τῷ πεποιηκότι συνέχει τὸ πᾶν. ἀλλ' οὐκ ἐπειδὴ τὴν συνοχὴν οὗτος τοῖς στοιχείοις δίδωσι, διὰ τοῦτο ἡμῖν ἠθέτηται ὁ θεός, ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων εἶναι ἐκεῖνον αἴτιον ὥσπερ ἀξίωμα ἡμῖν ὡμολόγηται, τὸ δὲ καὶ προσεχεῖς ἑτέρας αἰτίας διδόναι τοῖς πράγμασι καὶ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως ἡμῖν κατείληπται. καταφωτίζει γοῦν τὴν ⟨γῆν⟩ σύμπασαν ἀνατέλλων ὁ ἥλιος καὶ αὖθις νύκτα ἐπάγει δυόμενος, καὶ κρύπτεται νέφους ὑποδραμόντος αὐτόν, καὶ δοκεῖ ἐκλείπειν τῆς σελήνης ἀντιφραττούσης τοῦτον ἡμῖν. οὕτω τοιγαροῦν λόγος ἐστὶ καὶ ἀτμῶν καὶ νεφῶν καὶ χαλάζης καὶ ὑετοῦ, οὕτω δὴ καὶ ὑποχωρούσης θαλάττης καὶ αὖθις ἐπιρρεούσης καὶ γῆς κλονουμένης καὶ αὖθις καθισταμένης.*

Εἰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἀρχὴν βούλει τῶν γινομένων ἐπισκοπεῖν, ἀνάδραμε πρὸς θεόν· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ τὴν ἡμέραν ποιῶν καὶ τὴν νύκτα, ἐκεῖνος ὁ νέφεσι καλύπτων τὴν γῆν καὶ διὰ τούτων σκιάζων τὸν ἥλιον, ἐκεῖνος ὁ τὴν σελήνην τῷ ἡλιακῷ ὑπάγων φωτὶ καὶ ταύτην αὐξάνων καὶ αὖθις ἀρτιγενῆ ἐργαζόμενος, ἐκεῖνος καὶ τὴν ὑγρὰν κυμαίνει καὶ διαταράττει τὴν γῆν, ἐκεῖνος ὁ πλάττων ἄνθρωπον καὶ ἀνα-

165 *ὑπογείοις* Gautier (cf. 203; op. 31, 14): *-έοις* **P** ‖ **188** *γῆν* add. Hansen ‖ **190** *ἀντιφραζούσης* **P**: corr. Wk.

διδοὺς στάχυν καὶ τἆλλα οὕτω ποιῶν. εἰ δὲ καὶ τὰς ἐγγυτέρας αἰτίας ἐθελήσεις ἀναζητεῖν, εὑρήσεις τροπῶν μὲν καὶ ἰσημερίας ἥλιον αἴτιον, ἀνατολῆς δὲ καὶ δύσεως οὐρανόν, καὶ ὑετῶν μὲν νέφη, νεφῶν δὲ ἀτμούς, κινήσεως δὲ γῆς ὑπόγεια πνεύματα. βούλονται μὲν γὰρ οἱ πολλοὶ αὐτὸν τὸν θεὸν ἀμέσως ἐφεστηκέναι τοῖς αἰσθητοῖς καὶ οἷον χερσὶ τὸ πᾶν διευθύνειν καὶ διοικεῖν. ἔστι δὲ πάντῃ ἀλογώτατον τοῦτο· ἔξω τε γὰρ τοῦ παντὸς ἡ θεία φύσις καὶ ἀπερίληπτος, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ νεύματος ψῆφος ἀρκεῖ τοῖς πᾶσιν εἰς γένεσιν καὶ διοίκησιν. ἐπιτάττει δὲ πρὸς τὴν τούτων παραγωγὴν καὶ ἐπιτροπὴν νῦν μὲν θείαις δυνάμεσι, νῦν δὲ στοιχείοις, νῦν δὲ σώμασι. καὶ ἡ φύσις πλάττει μὲν τὸ ζῷον, ἔχει δὲ τὴν κίνησιν ἄνωθεν, καὶ ἵνα τὴν ἐφεστῶσαν λέγω πληγήν, κινεῖ μὲν τὸ πνεῦμα τὴν γῆν, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ τὸ τοῦ κινεῖν προσειληφὸς σύνθημα.

Ἐπειδὰν τοίνυν ὁ λόγος τῆς αἰτίας τῶν πραττομένων ἐφίκοιτο, θαυμασιωτέραν μᾶλλον τὴν δύναμιν ἐπιδεικνύει τοῦ πλάσαντος. εἰ γὰρ καὶ ἀληθεύει ὁ τῶν φυσικῶν λόγος, ὅτι τὸ ἀναθυμιώμενον πνεῦμα τοὺς τῆς γῆς πόρους διιὸν ταύτην διασαλεύει, πῶς οὐκ ἂν ἐκπλαγείημεν καὶ τὴν ἄφατον τοῦ θεοῦ θαυμάσαιμεν δύναμιν; ἔπελθέ μοι γάρ, εἰ βούλει, τὸ πλάτος τῆς γῆς, τὸ ὕψος, τὸ βάθος, τὸ μῆκος, τὸ οἰκούμενον, τὸ ἀοίκητον, τὰ παντοδαπὰ ταύτης μέρη, ὁπόσα μὲν εἰς ὀρῶν ἀνῆκται κορυφάς, ὁπόσα δὲ διέρρηκται εἰς κοιλότητας καὶ ὁπόσα ἐφ' ὁμαλῆς ἐπιφανείας ἐξήπλωται. πῶς οὖν ἡ ἁπαλὴ φύσις τοῦ πνεύματος πρὸς τηλικοῦτον ἄχθος ἐξήρκεσε; μὴ τοίνυν τῇ τούτου φύσει τὴν δύναμιν ἀναθῇς τῆς κινήσεως, ἀλλὰ παρὰ σεαυτῷ λόγισαι, ὅτι τὸ μὲν ὄργανον ἦν μόνον τοῦ θείου βουλήματος, ὁ δὲ τῆς ἰσχύος λόγος παρὰ τοῦ προστάξαντος ἐνεπάγη τῷ πνεύματι. μὴ τοίνυν εἰς ὑλικωτάτας μόνας αἰτίας τὸν ἡμέτερον ἐπικλίνωμεν νοῦν, μηδὲ τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς ἡμέτερον ὑπεξέλωμεν, ἄλλο δέ τι τῆς κινήσεως αἰτιώμεθα. διὰ τί γάρ, τοῦ πνεύματος ἁπανταχόσε ἀεὶ φοιτῶντος τῆς γῆς καὶ διὰ μέσης αὐτῆς διιόντος, οὐ πάντοτε ὁ κλόνος αὐτῇ ἐπιγίνεται; ἢ δῆλον ὅτι τῆς τοῦ θεοῦ βουλήσεως ἡ τοῦ πνεύματος ἤρτηται δύναμις. βούλεται δὲ τὴν γῆν συγκινεῖν ὁ θεὸς οὐχ ἵνα μαστίξῃ τὴν ἄψυχον, οὐδ' ἵνα τὴν ἀναίσθητον σωφρονίσῃ, ἀλλ' ἵν' ἢ τιμωρήσηται ἡμᾶς ἁμαρτάνοντας καὶ διὰ τῆς τοιαύτης πληγῆς σωφρονίσῃ ἢ ἐπαπειλήσας τὰ φρικωδέστατα καὶ τῷ φόβῳ συστείλῃ, ὥσπερ τὴν μὲν τάσιν τοῦ τόξου ἐπιδεικνύς, τὸ δὲ βέλος μὴ ἀφιείς.

203 cf. 29, 5–8 || **215** *τῶν φυσικῶν*] e. g. Arist.; cf. 29, 5–8 || **230–234** cf. 29, 87 sqq.

Ἀλλὰ νῦν οὐχ οὕτω ταῦτα δοκεῖ, οὐδὲ μέχρις ἑτοιμασίας τοῦ τόξου τὰ καθ' ἡμᾶς, οὐδὲ ἐστίλβωται ἡ ῥομφαία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπενήνεκται καὶ βέλη δεινὰ καὶ ἀτεχνῶς ἰοῦ θανατηφόρου μεστὰ ἐπὶ τὰς καρδίας ἡμῶν ἐκτετόξευται καὶ κύκλῳ τὸ πῦρ καὶ πανταχόθεν τὰ βέλη καί, τό γε χεῖρον, πυκνὰ καὶ ἐπάλληλα καὶ δεινὰ τὰ τῆς γῆς κύματα. οὔπω γὰρ τὸ πρώτως ἐγερθὲν πέπαυται καὶ δεύτερον ἄλλο δεινὸν ἐπεγήγερται, καὶ οὐδέν τι μέρος τῆς γῆς ἀσφαλὲς εἶναι πεπίστευται, ἀλλὰ τὰ μὲν ὕπτια κάτωθεν ἀναβράσσεται καὶ ἀνέστηκεν εἰς ὀρθόν, ὅσα δὲ ἐν γηλόφοις | τε καὶ ὄρεσιν, ἐκκορυφοῦται καὶ κατακρημνίζεται ἄνωθεν. 95r *ἂν ἐπὶ τὰ ὕπαιθρα καταφύγοιμεν, αὐτὸ δὴ τὸ τῆς γῆς ἡμῖν διασχίζεται ἔδαφος· ἂν ἐπὶ τὰς τῶν ὀρῶν ἀναδράμοιμεν κορυφάς, συναπολισθαίνομεν ταύταις ἐπὶ τὸ κάταντες· ἂν ὑπὸ στέγην γενοίμεθα, ἂν ἐπὶ θεμελίων σταίημεν, ἀμφοτέρωθεν διακυμαινόμεθα καὶ ἑκατέρωθεν συγχωννύμεθα. ἐπιλέλοιπε δὲ ἡμᾶς καὶ ἡ ἐσχάτη ἐπὶ τούτοις καταφυγὴ καὶ ἀσφάλεια καὶ μόνοις ἡμῖν ἡ τῶν θείων ναῶν φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια διέψευσται· οὗτοι γὰρ καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων τὴν θείαν ἡμῖν ὑφ' ἑαυτῶν διαζωγραφοῦσιν ὀργήν. τί ποτ' οὖν; λύσις ταῦτα τοῦ σύμπαντος ἢ παντάπασι τῆς θείας προνοίας ἀπεστερήμεθα; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. μᾶλλον δὲ δεῖγμα τὸ γενόμενον, ἄνδρες, τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ λόγου κηδεμονίας· οὐ γὰρ ἵνα τὸ πᾶν ἀνέλῃ, τὸν κλόνον ποιεῖ, ἀλλ' ἵνα τὰς ἡμετέρας στηρίξῃ ψυχάς, κατασείει τὴν γῆν, καὶ τὸ συνεχὲς τῆς κινήσεως τὸ ἐνδελεχὲς τῆς περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ προμηθείας ἐνδείκνυται. καὶ ἀναλογοῦσαν τοῖς ἁμαρτήμασιν ἐπάγει τὴν βάσανον, ἵν' ὥσπερ διὰ φαρμάκου τινὸς δριμυτέρου διεκμοχλεύσῃ τὴν ἐνδομυχοῦσαν ἡμῖν πονηρίαν καὶ ἀποκαθάρῃ τὴν φύσιν καὶ ἐλευθέραν τῆς ἐνοχλούσης ἐργάσηται ἕξεως. καὶ ἡ παιδεία δὲ κηδεμονίας μεστή· οὐ γὰρ ἐπαυξάνει τὰ δρώμενα, οὐδὲ βαρυτέραν ἐπάγει τὴν βάσανον, ἀλλ' ὥσπερ ὁ θυμὸς αὐτῷ κατὰ βραχὺ λήγουσαν, ἀπὸ μείζονος μὲν κεκινημένος ἀρχῆς, κατὰ μικρὸν δὲ λήγων εἰς τὸ πραότερον. οὐ γὰρ οὕτως ἡ γῆ κατὰ πρώτην κυμαίνεται κίνησιν, ἀλλ' οἷος ἐκεῖνος φιλάνθρωπος πλήξας ἅπαξ σφοδρῶς, τοῦ χρηστοτέρου ἤθους, εἰ χρὴ οὕτως εἰπεῖν, γέγονε καὶ κατ' ὀλίγον ὑφίησι τῆς ὀργῆς, ἵν' οὕτως εἰς ἀκριβῆ ἀκινησίαν ἡ τῆς ὀργῆς αὐτῷ κατασταίη ὁρμή τε καὶ κίνησις. εἰ γοῦν καὶ ἡμεῖς ἡμῶν ἑαυτῶν γενοίμεθα καὶ διασεισθέντες ἱκανῶς τὰς ψυχὰς ἐπὶ*

237 Ps. 7, 13

242 ad *οὐδέν τι* mg. *τῷ ὄντι* **P** (i. e. *οὐδὲν τῷ ὄντι μέρος*?); post *δεινὸν* ins. Gautier || **258** *ἀναλογοῦσι* **P**: correxi || **264** *ἀρχῇ* ut vid. (comp.) **P**: corr. Gautier | *πραότερον* Wk.: *πρότερον* **P** || **268** *αὐτῷ* Gautier: *αὐτοῦ* Pallis: comp. **P**

τῶν ἐμφύτων λογισμῶν σταίημεν, ἑαυτούς τε ἀκινήτους πρὸς τὸ κακὸν ἐργασόμεθα καὶ τὴν γῆν ὑφ' ἑαυτῶν στήσαιμεν, ὥσπερ τοῦ δέοντος παρακινηθέντες, ταύτην κινήσαντες, οὕτως ὑφ' ἑαυτῶν στάντες, ταύτην τῆς ἐφ' ἡμῖν κινήσεως ἀπαλλάξαντες.

31

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐν Νικομηδείᾳ Ἠχεῖον

Θαυμάζουσιν οἱ πολλοὶ τὸ ἐν Νικομηδείᾳ Ἠχεῖον, ὃ δὴ καὶ Ἀκοὴν ὀνομάζουσιν. ἔστι δὲ οἴκημα στεγανὸν ὑπὸ χθαμαλὸν ὄροφον ἀποτετορνευμένον εἰς ἡμισφαίριον, τέσσαρσι τοίχοις ἐκ διαστήματος κουφιζόμενον· οὗ δὲ διεστᾶσιν οἱ τοῖχοι, ἄφετόν ἐστι καὶ ἐλεύθερον. καὶ οἱ μὲν τερατοποιίαν τὴν ἀντήχησιν δοξάζουσι τῆς φωνῆς καὶ εἰς οὐδεμίαν αἰτίαν ἀνάγουσιν· οἱ δὲ κρυφίους τινὰς ἀναπλάττουσι μηχανάς, σωλῆνάς τινας ἐντεθεῖσθαι τῷ βάθει τῶν τοίχων εἰκάζοντες, δι' ὧν τὴν φωνὴν διηχεῖσθαι καὶ ἐξακούεσθαι, καὶ οὔ φασι δύνασθαί τινα ἄνευ ἐπινοίας τοιαύτης ἢ ἄλλως εἰκαζομένης οἶκον τοιοῦτον κατασκευάσαι ἠχήεντα.

Ἐγὼ δὲ ἰδὼν ἅπαξ τὸ τοιοῦτον δωμάτιον οὔτε ἐθαύμασα οὔτε μετὰ τῶν ἀναιτίων ἠρίθμησα. οὔτε γὰρ τερατώδης ἐστὶν ἡ τῆς φωνῆς ἀντιτυπία οὔτε ὑπογείους τινὰς ἢ πλαγίους ἔσχηκε μηχανάς. ἀλλ' οὐδὲ ὁ πρώτως τὸ δωμάτιον κατεσκευασμένος πρὸς τὴν τοιαύτην θαυματολογίαν ἀπέβλεψεν, οὐδὲ σκοπὸν θέμενος τὴν ἀντήχησιν πρὸς τοῦτο συνεπεράνατο τὰ λοιπά, ἀλλὰ μηδὲν ἐννοήσας τοῦ ἐσομένου εἰργάσατο μὲν ἐφ' ὁτῳδήποτε, τὸ δ' ἀπετελεύτησε μετὰ τῆς λοιπῆς χρείας καὶ εἰς τὸ νῦν θαυμαζόμενον.

Αἰτιολογήσαιτο δ' ἄν τις τὴν τοιαύτην ἠχὼ ἐντεῦθεν ἀρξάμενος. ὁ παρ' ἡμῖν ἔναρθρος λόγος, ὃς δὴ καὶ ἐξ ἀκοῆς διὰ μαθήσεως παραγίνεται, φυσικῷ διαρθροῦται πνεύματι· ὃ δὴ σωμάτιόν ἐστι λεπτότατον ἐκ τοῦ πνεύμονος διὰ τοῦ κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν αὐλῶνος, οἰκείως εἰπεῖν, διαυλωνιζόμενον. τοῦτο δὴ τὸ διηρθρωμένον πνευμάτιον

31 P 67ʳ–68ʳ **V** 264ᵛ–266ʳ

271 an *ἑαυτοῖς* legendum? || 272 *ὑφ'*] fort. *ἐφ'* scribendum

31 1 *τὸ ... ἠχεῖον* **P**: *τὴν ... ἀκοήν* **V** || 3 *οἴκημα* **V**: laesus est **P** || 4 *διαστήματος* **V**: laesio **P** || 6 *ἀντίχησιν* **P** || 10 *ἐπινοίας* **V**: *ἐπιφορᾶς* **P** || 13 *τῆς φωνῆς* **V**: *τῶν φωνῶν* **P** || 15 *πρώτως* **P**: *πρῶτος* **V** || 21 *παραγίνεται* **P**: *περιγίνεται* **V** || 22 *λεπτότατον* **V**: *στενότατον* **P** || 24 *διηρθρωμένον* **P**: *ἠρθρωμένον* **V**

δι' ἀχανοῦς μὲν διιὸν ἀέρος χεῖταί τε καὶ ἐπὶ πολὺ προϊὸν διασκίδναται καὶ εἰς τὸ μηδὲν διαλύεται· εἰ δ' ἀντιτύποις ἐντύχῃ σώμασι, κλᾶταί τε περὶ αὐτὰ καὶ οὐκ εὐθὺς ἀπόλλυσι τὴν ἠχήν. οὐ μὴν ἐπί γε πάσης ἀντιτυπίας σωμάτων ἀντανακλᾷ ἑαυτὴν ἡ φωνή, ἀλλὰ κἂν στεγανὸν μὲν τυγχάνῃ ὂν τὸ δωμάτιον, ἐπῆρται δὲ εἰς ὕψος ἡ ὀροφή, ἢ μὴ συμμέτρως τὸ ὅλον διίσταται, ἀλλὰ τὸ μὲν συμπεπύκνωται, τὸ δὲ διέστηκε πλέον τοῦ δέοντος, ὑφ' ὧν μὲν συμπιληθήσεται ἡ φωνὴ καὶ διαλυθήσεται ἀψοφητί, τοῖς δ' ἄλλως ἔχουσι διαχεθήσεται καὶ ἀφανισθήσεται. εἰ δ' οὕτω τὸ οἰκημάτιον κατεσκεύασται, ὥστε κοιλοτέραν μὲν εἶναι τὴν ὀροφήν, συμμετρίαν δὲ καὶ τὰ πέριξ λαβεῖν διαστήματα, εἶτά τις ἐφ' ὁποτέρου δὴ μέρους φωνὴν ἠρέμα ἀφήσει, ὁ καταντικρὺ τούτου ἑστώς, τὴν ἀκοὴν ὑποθείς, ἀντανακλωμένης ταύτης ἀκούσεται. καὶ οἰήσεται μὲν ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ἐφ' ᾧ ἵσταται μέρους τὴν ἠχὼ προϊέναι, ἡ δὲ οὐκ ἐκεῖθεν ἐξάλλεται, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ φωνοῦντος ἀνταναπέμπεται. ὁ γὰρ ἐκτὸς ἀήρ, ὑγρὸς ὢν καὶ εὐτύπωτος, διαγράφεταί πως ὑπὸ τῆς ἐνάρθρου φωνῆς οἷον ἐνσημαινόμενος, καὶ τὴν διὰ τῶν ἄρθρων δεξάμενος μόρφωσιν κατὰ συνέχειαν τῇ τοῦ ἀκούοντος εἰσρέει ἀκοῇ. πόρος γάρ τις ἐκεῖθεν συντέτρηται πρὸς τὴν μήνιγγα, οὐ κατ' εὐθεῖαν εἰσβάλλων πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ φερόμενος σκολιώτερον, ἵνα μὴ τὸ τῆς ἠχοῦς πνεῦμα, ἐπεισπεσὸν ταύτῃ ἀθρόον, ῥῆξιν ἢ ἄλλο τι πάθος ἐργάσηται.

Ἔνθεν τοι, ἵνα μετὰ τοῦ ἔργου καὶ πάρεργόν τι αἰτιολογησώμεθα, μετὰ τὴν ἀστραπὴν ἀκούομεν τῆς βροντῆς. καίτοι γε πρῶτόν ἐστι τὸ νέφος ῥηγνύμενον, εἶτα δὴ τὸ πῦρ ἐντεῦθεν ἐξάλλεται, ἀλλ' ὁ μὲν ὀφθαλμὸς προπετὴς ὤν, ἀλλ' οὐ κοῖλος, εὐθὺς εἶδε τὸ ὁρατόν, ἡ δέ γε ἀκοὴ ὕστερον τὸν ἦχον τῆς βροντῆς ὑπεδέξατο. οἱ γοῦν ἀθροώτερον τοὺς τῆς βροντῆς ἤχους ἐνηχηθέντες πάσχουσί τε τὴν μήνιγγα καὶ ἐμβρόντητοι ἐντεῦθεν κατονομάζονται.

Ἀλλ' ὅπερ αἰτιολογεῖν προεθέμεθα, ἐπὶ τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ συναπτέον. λέγομεν δὲ ὥσπερ ἀξίωμα, ὅτι πᾶν ἀντιπῖπτον σωμάτιον πρὸς τὸ σχῆμα ἀντανακλᾶται τῆς πτώσεως· ἢ γὰρ κατ' εὐθεῖαν, εἰ οὕτω δὴ ἀφεθείη, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὑμενίνων ἔχει σφαιρῶν· ἢ κατὰ τὸ πλάγιον,

46–50 cf. 27, 14–16

25 *πολὺ* **V**: *τὸ πολὺ* **P** ‖ **28** *ἀντανακλᾷ* **V**: *ἀντικλᾷ* **P** ‖ **30** *ἀλλὰ … συμπεπύκνωται* **V**: om. **P** ‖ **34** *δὲ* **V**: *τε* **P** ‖ **41** *εἰσρέει* **V**: *εἰσρέοι* **P** ‖ **44** *ταύτῃ ἀθρόον* **V**: *ἀθρόον ταύτῃ* **P** ‖ **46** *αἰτιολογησώμεθα* **V**: *αἰτιασώμεθα* **P** ‖ **49** *ὁρατόν* **V**: *ὁρωτόν* **P** ‖ **50** *γοῦν* **V**: *οὖν* **P** ‖ **51** *τῆς βροντῆς* **P**: *τῶν βροντῶν* **V** | *τε* **V**: *τι* **P** ‖ **53** *τοῦτο* **V**: *τούτοις* **P** ‖ **56** *ὑμενίνων* **V**: *ὑμένων* **P**

εἰ οὕτω δὴ αὖθις ἀπορριφείη. διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἔναρθρος ἡμῶν φωνὴ σῶμα οὖσα μεμορφωμένον, οὗ δὴ πρῶτον ἐμπέσοι, εἰς τὸ καταντικρὺ τούτου ἀκούεται, καὶ τοῦ μὲν πρὸς ἀνατολὴν τὸ πρὸς δύσιν ἀντίρροπον, τοῦ δὲ πρὸς νότον τὸ πρὸς βορρᾶν. οὕτω δὴ κἀπὶ τοῦ θαυμαζομένου τούτου ἔχει οἰκήματος· οὐ γὰρ οἱ πλησίον τοῖχοι ἀντικτυποῦσιν ἀλλήλοις, ἀλλ' οἱ ἐκ διαμέτρου διεστηκότες. καίτοι γε ἐχρῆν, εἰ μηχανή τις ἦν ἔνδοθεν αὐτῶν κρύφιος, μὴ τὰ καταντικρὺ τῶν διαστημάτων ἀντηχεῖν, ἀλλὰ τὰ ἀλλήλοις ἐγγίζοντα. νῦν δὲ ὁ μὲν πλησίον τοῦ φωνοῦντος ἑστὼς οὐκ αἰσθήσεται τῆς ἐνάρθρου ἠχοῦς, ὁ δὲ κατ' ἐναντίον τρανότερον ταύτης ἀκούσεται. ἀκούσεται δὲ οὐκ ἀμφοτέραιν ταῖν ἀκοαῖν, ἀλλὰ θατέρᾳ τῇ προσκειμένῃ τῷ τοίχῳ, ὅτιπερ ἡ ἀνακλωμένη φωνὴ οὐ διὰ τῆς μετεώρου ἀκοῆς εἴσεισιν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιτεθείσης τῷ τοίχῳ· δευτέρα γὰρ ἀντανάκλασις τῆς αὐτῆς φωνῆς γίνεται, πρώτη μὲν ὅθεν ὁ φωνῶν ἀφίησι τὴν φωνήν, δευτέρα δὲ οὗ προσπίπτουσα αὕτη καταντικρὺ πρὸς τὴν ἐπικειμένην εἰσρέει ἀκοήν. ἠχητικωτέρα δέ ἐστιν ἡ δευτέρα, διότι ἀπολαμπρύνεται ἡ φωνὴ τῷ μεταξὺ τῆς τε γλώττης καὶ τῆς ἀκοῆς εὐήχῳ τοῦ ἀέρος σώματι. καὶ διὰ ταῦτα ἀμυδρὰ μὲν ἡ γλῶττα, ἡ δὲ ἀκοὴ τρανεστέρα. συμβέβληται δὲ τῷ πράγματι καὶ ἡ ὀροφή, μὴ ἄγαν οὖσα μετέωρος, ἀλλ' οἷον ἐπικειμένη καὶ μὴ διαλύουσα τὴν φωνήν.

Ἀλλ', εἴποι τις ἄν, δύναμις ταῦτα λόγου τὴν μὲν ἀκοὴν κατασείουσα, ἔργῳ δὲ μὴ συμπείθουσα. ἀλλ' ὥσπερ ἀπαιτοῦσιν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς συγκινουμένης τῇ ὑπάτῃ χορδῆς δεῖξαι τοῦτο τῷ πράγματι, λύραν λαβόντας ἢ ψαλτήριον, οὕτω δὴ κἀνταῦθα τὴν μὲν φυσιολογίαν οὐκ ἀποδέχονται οἱ πολλοί, ἐπίδειξιν δὲ τοῦ λεγομένου τὴν διὰ τοῦ πράγματος ζητοῦσι κατασκευήν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἂν εἴποιμι πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐ πάντως, εἰ τῇ συνοικοδομίᾳ χρήσομαι, καὶ ἐπιτυχὴς τοῦ αἰτιολογουμένου γενήσομαι· ἀλλ' ἔστι μὲν οὗ ἐπιτεύξομαι, ἔστι δ' οὗ ἀποτεύξομαι. οὐ γὰρ παντὶ οἰκίσκῳ ἕπεται τὸ ἀντιτυπὲς τῆς φωνῆς, ἀλλὰ τῷ οὕτως συναρμοσθέντι, ὡς συμμετρίαν ἔχειν καὶ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ τοῖς διαστήμασιν. ὅτι μὲν γὰρ ἡ αἰτία ἐντεῦθεν τοῦ γινομένου πᾶς ἄν τις εἴποι φυσικῶν θεωρημάτων ἐπήβολος· τὸ δὲ ἐπιτυχεῖν ὧν ἂν

57 *εἰ* **V**: *ἢ* **P** ‖ 58 *ἐμπέσοι* **V**: *ἐμφῦσα* **P** ‖ 59 *τούτου* **V**: *τούτων* **P** ‖ 61 *τούτου* **V**: *τοῦδε* (et post *οἰκήματος* scr.) **P** ‖ 62 *γε* **V**: *οὐκ* **P** ‖ 63 *διαστημάτων* **V**: *δια* tantum superest **P** ‖ 64 *ἀντηχεῖν* **V**: *ηχεῖντηχεῖν* initio deperdito **P** ‖ 65 *αἰσθήσεται* **V**: tantum *ται* **P** ‖ 66 *ἀμφοτέραιν* **V**: *ἀμφο* cett. amiss. **P** ‖ 68 *μετεώρου* **V**: *ρου* tantum servat **P** ‖ 75 *οὖσα* **V**: *οὖσαν* **P** ‖ 76 *μὴ* **V**: om. **P** ‖ 78 *ὥσπερ* **V**: *ὅπερ* **P** ‖ 79 *λύραν* **P**: *λύραν γὰρ* **V** ‖ 88 *εἴποι* Boissonade: *εἴπῃ* **VP** | *δὲ* **V**: *δὲ καὶ* **P**

τις αἰτιολογήσαιτο, τοῦτο οὐ τοῦ παντός ἐστιν οὐδὲ πάντοτε· ἀλλὰ δεῖται καὶ εὐκαιρίας θέσεως καὶ τέχνης ἀκριβούσης τὸ ἔργον καὶ ὕλης εὐεργεστέρας καὶ συμμετρίας ὕψους καὶ βάθους καὶ τῶν λοιπῶν διαστημάτων, δι' ὧν τὸ κρύφιον τῆς φύσεως ἐξευρίσκεται. ἐπεὶ καὶ Ἀρχιμήδης ὁ Σικελὸς ᾔδει μὲν ὡς ἐξ ἐνόπτρων τινῶν κατασκευὴν τὴν προσήκουσαν δεξαμένων καὶ πρὸς ἡλιακὰς ἀντιτεθέντων ἀκτῖνας πῦρ ἐκ συμμέτρου διαστήματος ἐξαφθήσεται, καὶ πολλὰ τοιαῦτά γε κατεσκεύακε δι' ὧν τὰ τείχη τῆς πατρίδος διεφυλάξατο, τοῖς πολεμίοις πυρκαϊὰς ὅλας ἐκεῖθεν ἀνάψας, οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν ὀργάνων τοῦ σκοποῦ ἐπετύγχανεν. ἐχρῆν γὰρ μήτ' ἄγαν κοῖλον εἶναι τὸν ἐπιτεχνώμενον σίδηρον μήτ' ἀσυμμέτρως κυρτοῦσθαι μήτε λείαν ἔχειν τὴν ἐπιφάνειαν· τὸ δ' οὕτως ἐνηρμόσθαι τὰ διαστήματα οὐ πάντοτε ἡ τέχνη ποιεῖ. οὐ μὴν τὸ περὶ τὴν τέχνην ἔλεγχος τῆς φύσεως γίνεται, ἀλλ', εἴ που ἅπαξ ἐπιτυχὲς τὸ φυσικὸν γένοιτο, τοῦτο δὴ ἀντὶ τῶν ἀποτευκτουμένων ἀπόχρη.

32

Τοῦ αὐτοῦ περὶ παραδόξων ἀκουσμάτων

Μηδὲ καινῶν ἀναγνωσμάτων εἴης ἀνήκοος. ἴσθι τοιγαροῦν ὡς ἡ Ἐπιμενίδειος ἄλιμος μίγμα ἐστὶν ἀσφοδέλου ξηροῦ καὶ μαλάχης ῥίζης καὶ σησάμης πεπλυμένης μήκωνός τε λευκοῦ σκίλλης τε ὠμῆς τῆς ξανθῆς, καὶ ὁ λαμβάνων τοῦτο ἄσιτος ἐφ' ἡμέρας πολλὰς διημερεύσειεν ἀλυπότατος. τὸ νηπενθὲς συγκείμενόν ἐστιν ἐξ ἱππομανοῦς τοῦ φυτοῦ καὶ ἁλίμου Κρητικοῦ καὶ ὑοσκυάμου καὶ μανδραγόρου· τοῦτο δ' εἴ τις ἐσθίει, 'νηπενθὲς' ἔχει 'φάρμακον' καὶ 'κακῶν ἐπίληθες ἁπάν-

32 **V** 172^v–175^r (**v**[41] **v**[40] **v**[46] **p**[13]) **Q** 226^r–228^v **f**[5] 195^r–196^r (**u**[1] **f**[2] **p**[16] **v**[39] **m**[19]) ‖ 2–3 *ἡ Ἐπιμενίδειος ἄλιμος*] cf. Psell. Ep. 86 (Sathas *MB* V 327, 19–21) ‖ 6 *τὸ νηπενθὲς*] 327, 21–23 ‖ 8 Hom. Od. 4, 220–221

89 *αἰτιολογήσαιτο* **P**: *αἰτιολογοίη* **V** ‖ 90 *δεῖται* **V**: *δεῖ μὲν* **P** ‖ 91 *εὐεργεστέρας* **V**: *ἐνεργ.* **P** ‖ 92 *δὲ* post *ἐπεὶ* add. **V** ‖ 93 *ἐξ ἐνόπτρων* **V**: *ἐξόπτρων* **P** ‖ 94 *ἀντιτεθέντων* **P**: *ἀντιθέτων* **V** ‖ 96 *τῆς* **V**: *γε τῆς* **P** ‖ 99 *μήτε λείαν* **P**: *μὴ τελείαν* **V** ‖ 100 *οὐ πάντοτε* **P**: *οὔποτε* **V** ‖ 101 *περὶ* **V**: *παρὰ* **P** ‖ 102 *ἀντὶ τῶν* **P**: aut deleta aut evanida **V** | *ἀποτευκτουμένων* **P**: *ἀποτευκτούμενον* **V**

32 1 *Τοῦ – ἀκουσμάτων* **V**: *τοῦ ὑπερτίμου κυροῦ μιχαὴλ τοῦ ψελλοῦ περὶ π. ἀκουσμάτων* **p**[13]: *περὶ π. ἀνεγνωσμένων* **Q**: *περὶ π. ἀναγνωσμάτων τοῦ ψελλοῦ* **f**[5] ‖ 4 *λευκοῦ* **V**: *-ῆς* cett. ‖ 7 *ἁλίμου* coni. Westermann: *κακίμου* codd. | *ὑοσκυάμου* **f**[5]: *-σκι-* **VQ**

των'. τὸ μνημονικὸν εὕρημά ἐστι Ζηναρίας τῆς Πυθαγορικῆς· συνιστᾷ δὲ τοῦτο βοτάνη λευκάνθεμος, πέπερι λευκόν, ἀλικάκαβον, μέλι, σμύρνα, κρόκος καὶ κύπερον, καὶ εἴ τις αὐτοῦ μεταλαμβάνοι, ἐπιλήσμων ἂν εἴη τῶν πονηρῶν, μνήμων δὲ τῶν ἀγαθῶν.

Σύλληψιν μὲν ἐργάζεται θεὸς καὶ φύσις, ὡς ἔγωγε πέπεισμαι, Ἀφρικανὸς δέ φησιν ὅτι καὶ τεχνική ἐστι γέννησις καὶ γεννηθήσεται τεχνικῶς, εἰ ὁ ἀνὴρ μέλλων εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν ἐπιχρίσει τὸ μόριον αἵματι λαγωοῦ ἢ χηνείῳ στέατι· ἀλλ' ἐκείνως μὲν ἄρρεν, οὕτως δὲ θῆλυ. κατάγει δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος καὶ γάλα ἐκ τῶν μασθῶν τεχνικῇ μεθόδῳ καὶ σπαργῶντας μετὰ τὸν τοκετὸν σβεννύει κηρωτῇ κυπρίνῃ. ποιεῖ καὶ ἄτοκον γυναῖκα ἀτόκιον αὐτῇ περιάπτων· τοῦτο δέ ἐστι βατράχου ἐγκέφαλος ῥάκει περιειλημμένος λινῷ. καὶ ταῖς δυστοκούσαις Γαγάτην λίθον τῇ ἀριστερᾷ ἐγχειρίζων ὠκυτοκεῖν ταύτας ἐργάζεται. πεποίηται δὲ αὐτῷ καὶ συλληπτικὰ ἕτερα μίγματα καὶ τεχνάσματα καὶ παιδοποιητικὰ ἔμπλαστρα. ἔστι δὲ αὐτῷ ἴσχαιμόν τι ἐξ ἀκρεμόνων συκαμίνου συντεθειμένον τῶν φωστήρων ὑπὸ γῆν ὄντων περίαπτον· διδοῖ δὲ αὐτῷ τὴν δύναμιν ἐπῳδῇ τινι ἀπορρήτῳ. βάπτει δὲ καὶ τρίχας λευκὰς ἐκ λιθαργύρου κεκομμένης. ποιεῖ δὲ καὶ φωνασκικὸν ἐξ ἴρεως καὶ τραγακάνθου. ἰοῖ δὲ τὸν χρυσὸν σιέλῳ λυττῶντος κυνός. ἀντιπαθές τε ποιεῖται θηρίων πληγαῖς τῇ διπροσώπῳ ἐμπλάστρῳ. καὶ σκορπιακά τινα ὀνομάζει παράδοξα. καί τινα ἔλεγχον ποιεῖται κλεπτῶν ἀφανῶν, γυρίνων βατράχων τὰς γλώσσας ἀποτέμνων καὶ ταριχεύων, εἶτα ἐπὶ τῆς χρείας ἀλφίτοις ἀναμιγνὺς καὶ τοῖς ἐν ὑπονοίᾳ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ζητουμένου προδιδούς· καὶ ὁ ἀφελόμενος, φησί, τὸ φώριον ἐν ἐκστάσει ὥσπερ γενόμενος ἑαυτὸν ἀριδήλως δημοσιεύει· ὀνομάζει δὲ τὸ βρῶμα κλεπτέλεγχον.

Καὶ περὶ γεωργίας δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος λέγει παράδοξα. συκάμινα γάρ, φησί, λευκὰ φέρει συκάμινος λεύκην δεξαμένη ἐγκεντρισθεῖσαν· τὰ αὐτὰ δὲ ἐνέγκοι καὶ λεύκη ἐν ᾗ ὀφθαλμισθείη συκάμινος. κατάγραπτα δὲ περσικὰ ἐρυθρότερα γίνεται, εἰ καταγράψαιτό τις τὸν ἐγκείμενον τῷ πυρῆνι καρπόν. καταπαύει δὲ καὶ λοιμὸν ἢ ὀπῷ βαλσάμου ἢ συν-

9 τὸ μνημονικὸν] cf. Psell. 327, 23–26 ‖ 13 Σύλληψιν] cf. 327, 28–29 ‖ 13 sqq. Iulius Africanus, Κεστοί ‖ 19 ἀτόκιον] Psell. 327, 31–328, 1 ‖ 21 ὠκυτοκεῖν] 328, 1 ‖ 33–34 cf. Psell. 329, 1 ‖ 35–36 cf. Geop. 10, 69, 1 (p. 307, 14–15 Beckh)

11 κύπειρον **V** ante corr. | μεταλαμβάνοι $\mathbf{p}^{13}\mathbf{f}^{5}$: -η **V**: -ει **Q** | post ἐπιλήσμων add. μὲν $\mathbf{p}^{13}\mathbf{v}^{40}$ ‖ 15 ἐπιχρίσοι $\mathbf{f}^{5}$: -ει **VQ** ‖ 36 λεύκην δεξαμένη **V**: λευκὴν δεξαμένην **Q**: δεξαμένη λεύκην $\mathbf{f}^{5}$ ‖ 37 συκάμινος $\mathbf{Q}\mathbf{f}^{5}$: -α **V** ‖ 38 περσικὰ ἐρυθρότερα **V**: π. ἐρυθρότατα **Q**: ἐρυθρότατα π. $\mathbf{f}^{5}$ ‖ 39 τῷ πυρῆνι **V**: τῇ πυρίνῃ $\mathbf{Q}\mathbf{f}^{5}$

εχεῖ δυσωδίᾳ τῇ βυρσοδεψικῇ τοῖς ἐναντίοις. σκευάζει δὲ καὶ οἶνον παντοδαπόν, τὸν μὲν ναρδοστάχυι, τὸν δὲ σχίνου ἄνθει καὶ ἄλλον ἑτέρῳ φαρμάκῳ. πλάττει δὲ καὶ ὑακινθίνους λίθους καὶ σμαραγδίνους καὶ σαρδώνυχας. θεραπεύει τε ἀσπίδων δήγματα καὶ ἀχλὺν ὀφθαλμῶν οὐ τοῖς ἐγνωσμένοις φαρμάκοις, ἀλλὰ περιάπτοις τισὶ καὶ ἐπᾴσμασιν. ἐκ δὲ ἀποπατήματος τῶν συνελθόντων βοῶν καὶ τοῦ οὔρου ἀποπατεῖν ἄνδρα ποιεῖ καὶ γυναῖκα οὐρεῖν, ὅτε βούλοιτο, καὶ γελᾶν πάμμεγα· εὐφορίαν τε τεχνικὴν ἢ μᾶλλον γοητικὴν χωρίοις ἐργάζεται καὶ τὴν ἐναντίαν ἀφορίαν ἐξ ἀντιπαθειῶν. ὁ δὲ ἀφροσέληνον συλλέγει ἐκ τῆς δρόσου τῶν φυτῶν καὶ τῶν σεληναίων αὐγῶν, ἀμεθύσους τε διατηρεῖ τοὺς ἐν οἴνῳ διανυκτερεύοντας. τερατεύεται δέ τινας ὠφελείας ἀπὸ χελώνης, ἀπὸ ἀρκτῴου αἰδοίου, ἐξ ἄλλων ζῴων τε καὶ θηρῶν. πεποίηται δὲ αὐτῷ καὶ ἰσχνοποιὸν φάρμακον ὑπερορίων σαρκῶν. ἀφανίζει δὲ τὰ ἐν τοῖς λαχάνοις ζῳύφια, καινούς τινας τρόπους ὑποτιθείς. λέγει δὲ καὶ περὶ τοῦ Γοργονείου· πόα δέ ἐστι τοῦτο ὑπόγειος τὰ πολλά· λέγει οὖν ὡς, εἴ τις κόρη πλησίον αὐτῆς ὡς Ἀφροδίτης νόμος συμπλακείη, ἄνεισιν ἐπὶ τὴν θέαν ἡ πόα καὶ τὸ γινόμενον περιέργως ὁρᾷ. ποιεῖται δὲ καὶ καλλιβλέφαρα φάρμακα καὶ ἐποπτικά. ῥᾷστον δὲ αὐτῷ καὶ τὴν πολλοῖς ἐγκυλισθεῖσαν ἀνδράσι γυναῖκα παρθένον αὖθις ἐργάσασθαι. κοιμίζει δὲ καὶ παράσιτον καί ἐστιν αὐτῷ τὸ γινόμενον εὐθυμίας πηγή. ἐπέχει δὲ καὶ ὀνείρωξιν καὶ ῥᾷστα τὰ δευτέρια κατάγει καὶ γλαυκὰ μελαίνει ὄμματα. ἔστι δὲ αὐτῷ καὶ κλεὶς βρεφῶν ὀλισθήμασι καί τι ἄλλο νυκτιφαές. ἔρωτας δὲ καὶ ἀνάπτει καὶ σβέννυσι, καὶ τρίχας λευκὰς μελαίνει, λευκαίνει δὲ μελαίνας. καὶ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐν τοῖς Κεστοῖς αὐτοῦ τερατολογεῖ καὶ διέξεισι.

Παράδοξα δὲ ποιεῖν οἱ μὲν πολλοὶ βούλοιντ' ἂν ἐκ μαγείας καὶ ἀπηγορευμένων τεχνῶν. σὺ δ' ἄν, εἰ βούλοιο καὶ τὸ σέβας φυλάττοις, καὶ ταῦτ' ἂν ποιοίης καὶ γελῴης ὡς ἥδιστα. λινόσπερμα οὖν μετὰ ἀρτοτύρου ἔν τινι θαλαττίῳ μέρει διασκεδάζων ἐν αὐτῷ τὰ παρανηχόμενα συνάξεις ἰχθύδια. εἰ βούλει δὲ καὶ ἀλέκτορα νικῆσαι μαχόμενον, ἀδίαντον τρίψας τῷ συνήθει βρώματι παραμίγνυε. Αἰθίοπα δὲ ποιήσεις

57 *καλλιβλέφαρα ... ἐποπτικά*] cf. Psell. 328, 31

40 *βυρσοδεψικῇ* **V**: *-δευτικῇ* **Qf**^{5} ‖ 41 *ναρδοστάχυι* **V**: *νάρδου στάχυι* **Qf**^{5} ‖ 49 *σεληναίων* **Qf**^{5}: *-ιαίων* **V** ‖ 51 *ἀρκτώου* **V**: *ἀρκτείου* **Qf**^{5} ‖ 52 *ἰσχνοποιὸν* **Q** (per corr. sine dubio): *ἰχνοποιὸν* **Vf**^{5} | *δὲ* **V**: *τε* **Qf**^{5} ‖ 54 *γοργονείου* **V**: *-ίου* **Qf**^{5} ‖ 55 *οὖν* **V**: *γοῦν* **Qf**^{5} ‖ 60 *δευτέρια* Westermann: *δευτερεῖα* codd. ‖ 61 *δὲ* **V**: *τε* **Qf**^{5} ‖ 63 *λευκὰς* **V**: *λευκὰς μὲν* **Qf**^{5}

ἐν συμποσίῳ φανῆναι σηπίας τὸ μέλαν ἐγχέας τῷ ἐλλυχνίῳ. καὶ στρόβιλον εἰ ἀνοῖξαι βούλει χερσί, λιθάργυρον ὕδατι λειώσας κατάχριε. καὶ πεζῇ βαδίζων οὐ πονήσεις ἀρτεμισίαν ταῖς χερσὶ κατέχων μονόκλωνον. καὶ ᾠὸν ἐργάσαιο πορφυροῦν, εἰ ἐμβάλοις ἐν ἐλαίῳ θερμῷ κύμινον καὶ ὄξος ἔχοντι. μόλιβδον δὲ καὶ κασσίτερον εὐχερῶς μαλάξεις τῇ χειρὶ εἰς οὖρα ἵππου ἐάσας βραχῆναι τὰς ὕλας. εἰ δὲ βούλει γνῶναι τὴν κόρην εἰ παρθένος ἐστί, Γαγάτην λίθον κάτω θυμιῶν περισκέπασον, καὶ εἰ μὴ διὰ στόματος ὁ καπνὸς ἀναπτῇ, παρθενίας τοῦτο δοκιμασίαν ἀκριβῆ λάμβανε. ἀγρυπνῶν δὲ οὐ νυστάξεις νίτρου καὶ χαλκάνθης ὀσφραινόμενος. ὕδωρ δὲ εἰς οἶνον μεταβαλεῖς κικίδα λειώσας καὶ βαλὼν εἰς αὐτό. σίδηρον δὲ ῥήξεις, εἰ σανδαράχην καὶ θεῖον ὄξει καταμίξας ἐπιχρίσαις αὐτόν. γυναῖκα δὲ ἐνοπτριζομένην εἰ βούλει δεῖξαι ὀνόρυγχον, ὄνου δάκρυσι χρίε τὸ ἔσοπτρον. ᾠὸν δὲ διὰ βραχυτάτης διαβιβάσεις τρυμαλιᾶς ὄξει δριμεῖ καὶ στυπτηρίᾳ ἐμβρέχων ἐφ' ὅλαις ἡμέραις τρισίν. ἄκμων δὲ χαλκέως λυθήσεται ῥᾷστα τραγείῳ χριόμενος αἵματι. καὶ ἀλέκτωρ οὐκ ἄν ποτε ἀνακοκκύσειεν ἐλαίῳ τοὺς μυκτῆρας χριόμενος. γράμματα δὲ εἰς ὕδωρ γράψειας, εἰ κικίδα λεπτὴν εἰς ὕδωρ διασκεδάσειας καὶ ψιμμύθιον ἅμα ἐλαίῳ προσμίξειας· ἐξυμενοῦται γὰρ ἐντεῦθεν ἡ τοῦ ὕδατος ἐπιφάνεια καὶ δέχεται χειρὸς γραφούσης ἐπιβολήν.

Καὶ ταῦτα μὲν κομματικά τε καὶ ἄμουσα. ἀπὸ δὲ τῶν Τεύκρου τοῦ Βαβυλωνίου βιβλίων πολλά τις ἂν εὕροι θαυμασιώτατα, ἀπό τε τῶν ἐν οὐρανῷ ζῳδίων καὶ ἀπὸ τῶν παρανατελλόντων ἑκάστῳ τούτων καὶ ἀπὸ τῶν λεγομένων δεκανῶν παντοδαπὰς ἀφορμὰς ἐν διαφόροις πράξεσι ποριζόμενος· εἰσὶ γὰρ ἐν ἑκάστῳ τῶν ζῳδίων τρεῖς κατειλεγμένοι δεκανοὶ ποικιλόμορφοι, ὁ μὲν κατέχων πέλεκυν, ὁ δ' εἰς ἄλλο τι ἐσχηματισμένος εἴκασμα· ὧν εἰ τὰ εἴδη καὶ τὰ σχήματα δακτυλίων ἐγγράψαις σφενδόναις, ἀποτρόπαιά σοι δεινῶν γενήσεται. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Τεῦκρος καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνον περιττοὶ τὰ μετέωρα.

91 *Τεύκρου*] cf. F. Boll, Sphaera 16 sqq., 41 sqq.

72 *βούλει* **V**: *βούλοιο* **Qf**^{5} ‖ **73** *πονήσεις* **V**: *πονέσεις* **Qf**^{5} | *ἀρτεμησίαν* codd.: corr. Westermann ‖ **74** *ἐμβάλοις* **f**^{5}: *-ης* **V**: *-εις* **Q** ‖ **75** *κασσίτηρον* codd.: corr. Westermann ‖ **76** *μαλάξεις* **V** (p. c.): *-ειας* **Qf**^{5} ‖ **77** *τὴν* **V**: om. **Qf**^{5} | *κάτω* **V**: *κάτωθεν* **Qf**^{5} ‖ **78** *στόματος* **V**: *τοῦ στόματος αὐτῆς* **Qf**^{5} | *ἀναπτῇ* **Qf**^{5}: *ἀναφθῇ* **V** ‖ **79** *λάμβανε* **V**: *γίνωσκε* **Qf**^{5} | *δὲ* **V**: *τε* **Qf**^{5} ‖ **80** *κικίδα* **V**: *κικίδας* **Qf**^{5} ‖ **81** *βαλὼν* **V**: *ἐμβαλὼν* (fort. recte) **Qf**^{5} ‖ **82** *καταμίξας* **V**: *καταβρέξας* **Qf**^{5} | *ἐπιχρίσαις* **f**^{5}: *ἐπιχρίσεις* **VQ** ‖ **83** *ὀνόρυγχον* **V**: *ὀνόρυχον* **f**^{5}: *ὀξύρυγχον* (per coni.) **Q** ‖ **88** *ὕδωρ* **V**: *τὸ ὕδωρ* **Qf**^{5} ‖ **91** leg. *κωμητικά* vel *κωμαστικά*? ‖ **92** *εὕροι* **Qf**^{5}: *-η* **V** ‖ **97** *εἴκασμα* **VQ**: *εἰκόνισμα* **f**^{5} | *ἐγγράψαις* **V**: *ἐγγλύψεις* **Qf**^{5}

Ἐγὼ δὲ οὐ περιεργασίας ἕνεκα, νὴ τὴν ἱεράν σου ψυχήν, ἀλλὰ φιλομαθείας τὰ πλείω τῶν μαθημάτων συνελεξάμην· ἐγένετο γάρ μοι ἡ φύσις ἀκόρεστος πρὸς ὁτιοῦν σπούδασμα καὶ οὐδὲν ἄν με βουλοίμην διαλαθεῖν, ἀλλ' ἀγαπῴην ἂν εἰ καὶ τὰ νέρθεν εἰδείην τῆς γῆς. καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ πολλοὶ περὶ τοῦτο μὲν ἐσπούδακα, ἐκεῖνο δὲ ἀπωσάμην, ἀλλὰ καὶ τῶν φαύλων ἢ ἄλλως ἀποτροπαίων ἐπιγνῶναι τὰς μεθόδους ἐσπούδακα, ἵν' ἔχω ἐντεῦθεν ἀντιλέγειν τοῖς χρωμένοις αὐτοῖς.

33

Περὶ ὠμοπλατοσκοπίας καὶ οἰωνοσκοπίας

Ὁ Σωκράτης ἐκεῖνος ὁ Σωφρονίσκου τοῖς Πλατωνικοῖς ἐντυχὼν διαλόγοις 'οὗτός με' φησίν 'ὁ νεανίας' περὶ Πλάτωνος λέγων 'ἄγει ἔνθα καὶ βούλεται'. τοῦτο δὴ κἀγὼ περὶ σοῦ προσηκόντως ἐρῶ· ἄγεις με γὰρ ἔνθα βούλει ταῖς ἐρωτήσεσι, καὶ ὅταν ὑψοῦ ἀναγάγῃς, ἀθρόον καταβιβάζεις εἰς γῆν. τί γὰρ κοινὸν τοῖς φθάσασιν ἐρωτήμασι καὶ οἷς πυνθάνῃ τὰ νῦν; ἐρωτᾷς γὰρ τί ποτέ ἐστι τὸ τῆς ὠμοπλατοσκοπίας χρηστήριον καὶ τίνα τὴν δύναμιν ἔχει, ὧς δὲ καὶ φυσικὰ αἴτια καὶ ἀπόρρητα προλαβεῖν {σε} τῶν ἐσομένων ζητεῖς. τὸ μὲν οὖν δεύτερον παρεξετάσοι ἄν τις ταῖς ὑψηλοτέραις πεύσεσι, τὸ δὲ τῆς ὠμοπλατοσκοπίας βάρβαρον μὲν καὶ ἀλλόκοτον, ἔχει δὲ ὅμως, ὡς τοῖς χρωμένοις δοκεῖ, μελλόντων προαναφώνησιν. οἱ γὰρ ἐντεῦθεν χρηστηριάζοντες πρόβατον ἢ ἄρνα τῆς ἀγέλης ἀπολεξάμενοι πρῶτον μὲν κατὰ νοῦν τιθέασιν ἢ καὶ τῇ γλώσσῃ προφέρουσι, περὶ οὗ ἂν μαθεῖν βούλοιντο· εἶτα καταθύσαντες τὸν ὠμοπλάτην τοῦ παντὸς ἀφαιροῦσι σώματος ὡς μαντεύματος ὄργανον, καὶ τοῦτον ἄνθραξι διοπτήσαντες καὶ ἀπογυμνώσαντες τῶν σαρκῶν ἐντεῦθεν τὰς σημειώσεις τῆς τῶν ἐρωτημάτων ἐκβάσεως ἔχουσιν. ἄλλα γὰρ ἐν ἄλλοις μέρεσι προμαντεύονται. ζωῆς μὲν γὰρ καὶ θανάτου κρίσιν ἐν τῇ ἐξοχῇ τῆς ῥάχεως ἔχουσι· καὶ εἰ μὲν αὕτη ἑκατέρωθέν ἐστι λευκὴ καὶ καθαρά, ζωῆς ἐντεῦθεν λαμ-

33 O 411^{r}–411^{v} **f**^{5} 196^{r}–196^{v} (**u**^{1}**f**^{2}**v**^{39}**m**^{19}) ‖ 2-4 Anon. Proleg. 3,28–31

100 *περιεργασίας* **V**: *περιεργίας* **Qf**^{5}

33 3 *με* **O**: *μὲν* **f**^{5} ‖ 4 *προσηκόντως* **f**^{5}: *προσήκοντας* **O** | *με* **O**: om. **f**^{5} ‖ 6 *τί* – 7 *τὰ νῦν* **O**: om. **f**^{5} ‖ 8 *καὶ*^{2} **O**: om. **f**^{5} ‖ 9 *σε* seclusi ‖ 10 *παρεξετάσοι* **f**^{5}: *-σει* **O** ‖ 16 *διοπτήσαντες* **f**^{5}: *διοπτίσαντες* **O** ‖ 18 *ἄλλα* **O**: *ἀλλὰ* **f**^{5} | *γὰρ* **O**: *γὰρ καὶ* **f**^{5} ‖ 19 *γὰρ* **O**: *ὡς* **f**^{5} ‖ 20 *λευκὴ* Hercher (cf. 24): *λεπτὴ* **Of**^{5}

βάνουσι σύμβολα, εἰ δὲ συγκεχυμένη, θανάτου τεκμήρια. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ μέρει τοῦ ὠμοπλάτου τῶν περὶ τὸν ἀέρα παθῶν τὰς κρίσεις τίθενται. εἰ μὲν γὰρ οἱ μεταξὺ τοῦ ὠμοπλάτου δύο ὑμένες ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν τῆς ῥάχεως λευκοὶ καὶ καθαροὶ φαίνοιντο, εἰρηναίαν τῷ ἀέρι κατάστασιν προσημαίνουσιν· εἰ δὲ κατάστικτοι, τὰ ἐναντία προλέγουσιν. εἰ δὲ περὶ πολέμου τις ἐρωτῴη, εἰ μὲν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ὠμοπλάτου ἐρυθρὸν φανείη νεφέλιον ἢ ἐν θατέρῳ μέρει γραμμὴ ἐπιμήκης καὶ μέλαινα, ἄνελε ὅτι μέγας ἔσοιτο πόλεμος· εἰ δὲ ἄμφω τὰ μέρη κατὰ φύσιν ἴδοις λευκά, εἰρήνην μέλλουσαν χρηστηρίαζε. καὶ καθάπαξ ἐν πάσαις ταῖς ἐρωτήσεσι καὶ ζητήσεσι τὰ μὲν ἐρυθρότερα καὶ μελάντερα καὶ συγκεχυμένα τῆς χείρονος συστοιχίας εἰσί, τὰ δ' ἐναντία τούτων τῆς κρείττονος.

Ἄρχομαι δέ σοι καὶ τῶν ἀφ' ἑτέρων περὶ τῶν ἐσομένων σημειώσεων, καὶ πρότερόν γε ἀπὸ τῆς τῶν κοράκων καὶ κορωνῶν διαιρέσεως, ὧν ἡ διαφορὰ ἐν τέτρασι τούτοις, ἐν πτήσει, φωνῇ, καθέδρᾳ καὶ ἐνεργείᾳ. ἀνισταμένοις γοῦν ἐκ κοίτης ἡμῖν ἢ κατακειμένοις ἂν κορώνη φθέγξηται δίς, ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἡδέων δηλοῖ μετάληψιν· εἰ δὲ ἅπαξ ἢ τρὶς ἢ πεντάκις, τὰ ἐναντία σοι προσημαίνει· εἰ δὲ χρήσεται φωναῖς ἀναμὶξ ἀρτίαις καὶ περιτταῖς, ἀσπούδαστα καταγγέλλει πράγματα. καὶ ὅλως τὰς μὲν ἀρτίους φωνὰς τῶν κορωνῶν πρὸς καλοῦ τίθει, τὰς δὲ περιττὰς πρὸς κακοῦ. παρεξιοῦσι δὲ ἡμῖν τὴν αὔλειον κόραξ ὄπισθεν καὶ κορώνη ἔμπροσθεν βοήσαντες ἀθυμίαν τινὰ καὶ δυσχέρειαν ἐν πράγμασι προσημαίνουσι, περὶ δὲ τὰ λαιὰ κορώνη παραπταμένη καὶ ἐπικράξασα καὶ κόραξ ὁμοίως ἐκ θατέρου μέρους παραφθεγξάμενος θαρρεῖν σοι παρακελεύονται. εὐχομένοις δὲ κορώνη ὄπισθεν κράζουσα τυχεῖν τῆς εὐχῆς μαντεύεται, εὐώνυμος δὲ διελθοῦσα φόβον ἐμβάλλει καὶ ταραχὴν τῇ ψυχῇ. καὶ περὶ μὲν τῶν ἀπὸ κοράκων καὶ κορωνῶν σημειώσεων ἀρκεῖ σοι ταῦτα ἀντὶ πολλῶν. οὐ γὰρ τὰ κατὰ μέρος διασαφῆσαί σοι προειλόμεθα, ἀλλ' οἷον ἀφορμὰς παρασχεῖν τῆς ἐντεῦθεν μαντείας. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἐπὶ πάσης πράξεως πάντα τὰ τῶν πτηνῶν περιειργάσατο, προλαβὼν καὶ φωνὴν καὶ πνεῦμα καὶ ἀριθμὸν καὶ κλῆρον καὶ μέτρον καὶ μερισμὸν καὶ περίοδον τελείαν καὶ

50 hunc non nosco

28 *γραμμὴ* **f**[5]: *-ὴν* **O** ‖ 30 *καὶ ζητήσεσι* **O**: om. **f**[5] ‖ 31 *ἐρυθρότερα* **O**: *ἐρυθότατα* **f**[5] ‖ 36 *γοῦν* **O**: *οὖν* **f**[5] | *ἂν* **O**: *ἐὰν* **f**[5] ‖ 41 *αὔλειον* **O**: *αὔλιον* **f**[5] ‖ 43–44 *παραπταμένη καὶ ἐπικράξασα* **O**: *διιπταμένη καὶ ἀνακράζουσα* **f**[5] ‖ 45 *παρακελεύονται* **O**: *-εται* **f**[5] ‖ 50 *δὲ* **f**[5]: om. **O**

ἡμιτελῆ καὶ ἦχον τροχαλὸν μογερὸν εὔηχον δύσηχον δυσήκοον σύμφωνον ἀντίφωνον, ἐξ ὧν τὰ διάφορα τῶν ἀποτελεσμάτων εἴδη εὑρίσκεται. μαντεύσεται δέ σοι τὸ μέλλον καὶ γλαὺξ καὶ δρυοκολάπτης καὶ βασιλίσκος καὶ ἐρωδιός. καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῶν πτηνῶν.

Ἄνεμον δέ σοι σημαίνουσιν ἠχοῦντες ἐπὶ πλεῖστον αἰγιαλοὶ καὶ ἀθρόον ἀνοιδαίνουσα θάλασσα καὶ οἷον βομβοῦσαι αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρῶν. νέφη δὲ ἐμφαινόμενα τῷ ἀέρι ὁποῖα πόκοι ἐρίων καὶ ἄνεμον καὶ ὑετὸν προμαντεύονται. καὶ περὶ τὰς μύξας δὲ τῶν λύχνων ἐὰν συναθροίζωνται μύκητες, χειμῶνα σημαίνουσιν. εἰ δὲ νεφέλη τις ἀερώδης περὶ τὰς ὑπωρείας γένηται, αἱ δὲ ἀκρώρειαι καθαραὶ μένωσι, σημεῖον τοῦτο εὐδίας ἐστίν. ὅταν δὲ κατὰ τὴν ἀγέλην σκιρτῶσιν οἱ μὲν ἄρνες τοῖς τέτταρσιν ἐναλλόμενοι ποσί, τὰ δὲ πρόβατα τοῖς δυσί, χειμῶνα σαφῶς προμηνύουσι. καὶ βόες δὲ ὅταν τὰς χηλὰς τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν περιλιχμῶνται καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ πλευρὰ κατακλίνωνται κοιμώμενοι καὶ ὅταν εἰς τὴν ἔπαυλιν ἐπανιόντες μυκῶνται ὑπὸ τὴν ἑσπέραν, χειμῶνα δηλοῦσι. καὶ λύκος δὲ ὠρυόμενος καὶ χοῖρος ἀπλήστως τῷ βορβόρῳ ἐγκαλινδούμενος καὶ αἶγες τὸν ἀπὸ τῆς πρίνου καρπὸν ἐσθίουσαι συντονώτερον καὶ μῦες μᾶλλον ἀλλήλοις ἐπισκιρτῶντες, ὡς δὲ καὶ κύνες, χειμῶνα προλέγουσι. σφῆκες δὲ μετοπώρου φαινόμενοι ὑγρὸν ἔσεσθαι τὸν ἀέρα μαντεύονται καὶ χῆνες δὲ μετὰ βοῆς ἐπὶ τὴν τροφὴν χωροῦσαι καὶ κολοιοὶ τῆς ὥρας ὀψὲ κεκραγότες καὶ εἰς χηραμοὺς καταδυόμενοι καὶ μέλιτται πλησίον τῶν μελιττείων ποιούμεναι τὴν νομήν, χειμῶνα αὐτίκα ἐσόμενον προμηνύουσι. καὶ ὁ τῆς πρίνου δὲ καρπὸς σύμμετρος ὢν χειμῶνα δηλοῖ, ὡς δὲ καὶ ὁ τῆς σχίνου. ἵνα δέ σοι μὴ πάντα ἀναίτια φθέγγωμαι, φυσικὴν αἰτίαν τῆς ἀπὸ τῶν δένδρων σημειώσεώς σοι χαρίζομαι. αὐχμηρά εἰσι τὰ τοιαῦτα φυτά, τὴν σχῖνον καὶ τὴν πρῖνόν φημι, καὶ τὴν κρᾶσιν ξηρά. ὅθεν οὐδὲ φέρει πολὺν καρπόν, εἰ μὴ κατὰ βάθος ὑγρότητα δέξηται. ὅταν οὖν πλείονα καρπὸν τοῦ συνήθους ἀποβλαστήσῃ, οἱ περὶ τὰς φυσικὰς αἰτίας πραγματευόμενοι χειμῶνα ἐντεῦθεν καταμαντεύονται.

57–58 cf. Thphr. Sign. 29 ‖ 59–60 cf. 13 ‖ 65 *βόες*] 41 ‖ 68 *λύκος*] 46 ‖ 73 *κολοιοὶ*] 39

53 *τροχαλὸν* **f**^{5}: *τραχαικὸν* **O** | *δύσηχον δυσήκοον*] alterutrum secludendum ut vid. ‖ 56 *τῶν* **O**: om. **f**^{5} ‖ 57 *αἰγιαλοὶ* **f**^{5}: *-ὸν* **O** ‖ 60 *συναθροίζωνται* **f**^{5}: *-ονται* ut vid. **O** ‖ 62 *μένωσι* **f**^{5}: *μένουσι* **O** ‖ 66 *κατακλίνωνται* **f**^{5}: *-ονται* **O** ‖ 68–69 *τῶ βορβόρω ἐγκαλ.* **f**^{5}: trsp. **O** ‖ 69 *καρπὸν* **O**: om. **f**^{5} ‖ 71 *προλέγουσι* **f**^{5}: *-ουσα* **O** | *μετοπώρου* **O**: *-ω* **f**^{5} | *φαινόμενοι* **O**: *-αι* **f**^{5} ‖ 72 *τὴν* **O**: om. **f**^{5} ‖ 77 *αἰτίαν* **O**: om. spat. vac. **f**^{5}: *γνῶσιν* **u**^{1} | *ἀπὸ* **f**^{5}: *ὑπὸ* **O** ‖ 78 *χαρίζομαι* **O**: *χαρίσομαι* **f**^{5} | *τὰ τοιαῦτα φυτά* **f**^{5}: *τὰ φυτὰ ταῦτα* **O** ‖ 79 *τὴν*^{1,2} scripsi: *τὸν* **Of**^{5} | *κρᾶσιν* **f**^{5}: *κάρα* **O** ‖ 80 *πολὺν καρπὸν* **O**: trsp. **f**^{5} ‖ 82 *ἐντεῦθεν* **f**^{5}: *ἐνταῦθα* **O**

34

Περὶ λίθων δυνάμεων

Αἰτιολογήσασθαι μέν σοι τὰς ἐν τοῖς λίθοις δυνάμεις οὐκ ἂν τολμήσαιμι, οὐδὲ μιμήσομαι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῶν δογματικῶν τὴν προπέτειαν, δυνάμενος ἐφ' ἑκάστου πολλὰ εὑρεσιλογεῖν. ἑκάστης δὲ τῶν διεγνωσμένων ἡμῖν λίθων καὶ ἃς μάλιστα ἀγαπῶμεν οἱ ἄνθρωποι τὰς ἐνούσας δυνάμεις ἀνακαλύψω σοι, ἵν' ἐν καιροῖς αὐτοῖς χρῷο καί τινα ὠφέλειαν καρπίζοιο παρ' αὐτῶν. καὶ ἵνα τὰς ἀγνώστους ἡμῖν λίθους ἐάσω, τὸν ὀνοκάρδιον καὶ τὴν ὁλκάδα καὶ τὸν σπογγίτην, τόν τε λειμωνιάτην καὶ τὸν λιγκούριον, τόν τε τριγλίτην καὶ τὸν τριόφθαλμον καὶ τὸν σακκούδιον καὶ συριγγίτην καὶ τὸν σχιστὸν καὶ ὅσοι τοιοῦτοι, ὧν τὰ ὀνόματα μόνον ἴσμεν, οὐ μέντοι γε καὶ αὐτοῖς ἐντυγχάνομεν, ἀπὸ τῶν γνωριμωτέρων ἡμῖν ἀπάρξομαι.

Αὐτίκα ὁ ἀδάμας· χροιὰν δὲ οὗτος ἔχει ὑελίζουσαν καὶ στιλπνήν, κραταιός τέ ἐστι καὶ δύσθραυστος. ἡμιτριταίους πυρετοὺς σβέννυσιν ἐξαρτώμενος.

Ὁ αἱματίτης· ὀνομάζεται δὲ οὕτως ὅτι βρεχόμενος ὕδατι αἱματώδη χροιὰν ἀφίησιν. ὀφθαλμίας ἰᾶται μεθ' ὕδατος ἐγχριόμενος.

Ἡ ἀμέθυσος ὑακινθώδης μέν ἐστι τὴν χροιάν, ἰᾶται δὲ κεφαλαλγίας, καὶ τοὺς πίνοντας οἴνου φυλάττει νήφοντας, ὅθεν αὐτῷ καὶ τοὔνομα.

Ὁ ἄνθραξ ἐν Ἰνδοῖς μὲν ἔχει τὴν γένεσιν· ἔστι δὲ ἄνθραξιν ἐμφερής. καὶ ὁ μέν τίς ἐστι θηλυφεγγής, ὁ δὲ βραχύ τι μελάντερος. φοινικίζει δὲ πρὸς ἥλιον καθορώμενος. εὑρίσκεται δὲ ἐν ὄρεσιν ἀντιλάμπων ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι. καὶ ποικιλλόμενον μὲν τοῦτον οἱ λιθογνώμονες ἴσασιν, οὐ μήν γε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ μεμαθήκασιν,

34 Q 224^{r}–226^{r} (**v**^{42}**m**^{21}**a**^{11}**t**^{3}**a**^{12}[**b**^{9}**b**^{10}]) **f**^{5} 196^{v}–197^{v} (**u**^{1}**f**^{2}**v**^{39}**m**^{19}) **m**^{20}**e**^{6}**t**^{2}(**u**^{3}) ‖ 3-4 *τῶν δογματικῶν τὴν προπέτειαν*] Sext. Emp. P.H. e.g. I 20; II 21; M. IX 331 ‖ 4 *εὑρεσιλογεῖν*] P.H. I 63

34 1 *Περὶ λίθων δυνάμεων* **Q**: *π. λ. δυνάμεως* **f**^{5}: *τοῦ σοφωτάτου ψελλοῦ καὶ ὑπερτίμου π. λ. δυνάμεων* **ε**: *Νείλου μητροπολίτου ῥόδου διασσωρίνου περὶ λίθων* **m**^{20}**e**^{6}, sim. **t**^{2}**u**^{3} ‖ 3 *δογματιστῶν* **f**^{5} ‖ 4 *ἑκάστου*^{ης} **f**^{5} | *ἑκάστου*^{ης} **f**^{5} ‖ 6 *αὐταῖς χρῶ* **f**^{5} ‖ 7 *καρπίζοι ὁ* **f**^{5} ‖ 8 *τὸν*^{1}] *τὴν* **f**^{5} | *ὁλκίδα* **f**^{5} ‖ 9 *λίγκουρον* codd.: correxi ‖ 10 *σοκόνδιον* codd.: correxi | ante *συριγγ.* add. *τὸν* **f**^{5} ‖ 11 *καὶ* **f**^{5} **η v**^{42}: om. **Q** ‖ 12 *ὑμῖν* **f**^{5} ‖ 13 *δὲ* **f**^{5}**v**^{42}**m**^{21}**a**^{11}**t**^{3}: *μὲν* **a**^{12}**b**^{9}: om. **Qη** | *ἔχει οὗτος* **f**^{5} ‖ 14 *κρατερός* **f**^{5} ‖ 22 *θηλυφεγγής*] si lectio vera non est, possis conicere aut *πολυφεγγής* aut (cum Maussac) *τηλεφεγγής*

εἰ μὴ μόνον τὸν ἀνθρακίτην τὸν παρὰ Θεσπρωτοῖς γεννώμενον, ἔλαττον τὸ πυραυγὲς ἔχοντα, κεφαλαλγίας ἰᾶσθαί φασι παρὰ τῷ κάμνοντι θυμιώμενον.

Ὁ ἀχάτης· ἔστι δὲ ποικίλος τὴν χροιὰν καὶ διηγλαϊσμένος· καὶ ὁ μὲν πάρωχρος, ὁ δὲ φοινικόχρους ἢ σαρδοειδής. ὀφθαλμῶν ῥεύματα καὶ κεφαλαλγίας ἰᾶται, ἐπέχει δὲ καὶ ῥοῦν γυναικῶν καὶ τῷ ὑγρῷ ὕδρωπι ἀντίθετός ἐστι, καὶ τοσοῦτον αὐτῷ τὸ περιὸν τῆς ξηραντικῆς δυνάμεως, ὡς καὶ ὕδωρ ἀναπίνειν δύνασθαι καὶ κενὸν τὸ ἄγγος ποιεῖν.

Ὁ βήρυλλος· τρεῖς δὲ τούτου τοῦ λίθου μορφαί, καὶ ὁ μὲν αὐτῶν ἐλαιοβαφής ἐστι τὴν χροιάν, ὁ δὲ θαλάττῃ προσεοικώς, ὁ δὲ λαμπρὸς τὰς αὐγὰς καὶ ὁμοφυὴς καὶ λάμπων πόρρωθεν. οὗτος οὖν ὁ λίθος ἐντάσεις ἰᾶται καὶ σπασμοὺς καὶ ὀφθαλμῶν ὀδύνας καὶ ἴκτερον.

Ὁ γαλακτίτης ἀπορρήτῳ βρύει γάλακτι· ἔνθεν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὔνομα. κατασπᾷ δὲ γάλα ταῖς γυναιξί, λήθην δὲ ἐργάζεται τῶν κακῶν καὶ μνήμην τῶν καλῶν, ἀντίθετος δέ ἐστι καὶ θηρίων πληγαῖς περίαπτος γεγονώς.

Τὸ ἤλεκτρον· ἔστι δὲ τὸ μὲν Ἰνδικόν, τὸ δὲ Λιβυστικόν. οἰκειοῦνται δὲ αὐτῷ καὶ Σκύθαι καὶ Αἰθίοπες· γίνεται δὲ παρὰ τὸν Ἠριδανὸν ποταμόν. ἔνιοι δὲ καὶ δάκρυον αὐτό φασι δένδρου τινός· κοῦφον γάρ ἐστι καὶ θυμιᾶται ὡς ὁ λιβανωτὸς ἢ ἡ μαστίχη. ἰᾶται δὲ δυσουρίαν περιαπτόμενος καὶ πυρετῶν ἀπαλλάττει καὶ στομάχου ῥεῦμα ἵστησι, καὶ ὀφθαλμοῖς δὲ ἐγχριόμενος ὀξυδορκίαν χαρίζεται.

Ἡ ἴασπις φύσει κρυσταλλοειδής, ὀλίγον ἐπιτεινομένη τὴν χροιάν. καὶ ἀρίστη μὲν ἡ ὑποπορφύρουσα, δευτέρα δὲ ἡ φλεγματικωτέρα καὶ παράλευκος· ἔστι δέ τις καὶ ἀεροειδής. ἀναστέλλει δὲ ῥεύματα κεφαλῆς καὶ τοὺς ἐφιάλτας ἀπωθεῖται καὶ λοιμικοῖς ἀντιτάττεται πάθεσι καὶ ἐπιληπτικοῖς. ἔστι δέ τις ἴασπις καὶ σμαραγδίζουσα· ἡ δὲ ἐμφερὴς χιόνι καὶ ἄλλη ἐμφερὴς ἀρνοῦ ἐγκεφάλῳ, ἧς οὔπω οὐδεὶς ἐγνώκει τὴν δύναμιν.

Ὁ Ἰδαῖος δάκτυλος ἐν Ἴδῃ τῆς Κρήτης γίνεται· καὶ ἔστι τὸ σχῆμα δακτύλῳ ἀνδρὸς ἐμφερὴς τῷ ἀντίχειρι, τὴν χροιὰν σιδηρόχρους· οὗτος ὁ λίθος δικαιότατος πάντων τῶν λίθων ἐστί· τὰς μὲν γὰρ ἐκ τῶν δικαίων μίξεων γινομένας σπορὰς τελειοῖ, φθείρει δὲ τὰς ἀθεμίτους καὶ παρανόμους.

35 *μορφαὶ τοῦ λίθου* trsp. **f**[5] ‖ 39 *ἀπορρήτως* **f**[5] | *αὐτοῦ* **f**[5] ‖ 40 *δὲ*[1]] *τε* **f**[5] ‖ 44 *δὲ*[2]] *δὲ καὶ* **f**[5] ‖ 45 *γάρ*] *δέ* **f**[5] ‖ 46 *ὁ*] *ἡ* **f**[5] | *δὲ* om. **f**[5] ‖ 47 *περιαπτόμενος* (et 48 *ἐγχριόμενος*)] sc. *ὁ λίθος* ‖ 48 *δὲ* om. **f**[5] ‖ 51 *ῥεῦμα* **f**[5] ‖ 54 *ἀρνὸς* **f**[5] ‖ 57 *τὴν δὲ* **f**[5] ‖ 58 *τῶν*[1] om. **f**[5]

Ὁ κρύσταλλος ἔοικε μὲν ὕδατι καθαρῷ, ἐγκαεὶς δὲ ὑπὸ ἡλίου χροιὰν ἀμεθύσου μεταλαμβάνει, ἐπὶ δὲ τὸ βαθύτερον τραπεὶς ἰάσπιδι γίνεται ὅμοιος. οὗτος τρόμους ἀπερύκει καὶ ἐκλύσεις νεύρων ἀνατριβόμενος.

Ὁ λυχνίτης· ἔστι δὲ ὁ μὲν ὀστρακώδης, ὁ δὲ πορφύρεται, ὁ δὲ διαυγάζει· ἰᾶται δὲ νυκτάλωπας ἀρτηθεὶς ἀπὸ τοῦ τραχήλου, ῥεύματά τε ἐπέχει ὀφθαλμῶν ἐν λινῷ ῥάκει περιτεθεὶς τῷ μετώπῳ.

Ὁ μάγνης λίθος ἐστὶ μέλας καὶ βαρὺς καὶ ἀνώμαλος· καὶ ὁ μέν τις ἐπισπᾶται τὸν σίδηρον, ὁ δὲ ἀποπτύει· ἀναλυόμενος δὲ γάλακτι ὀξυδορκίαν ποιεῖ καὶ μελαγχολίαν ἰᾶται.

Ὁ ὄνυξ εὐμεγέθης ἐστίν, ὥστε τοὺς Ἰνδοὺς καὶ πόδας κλίνης ἐντεῦθεν τορεύειν· διαρθεὶς δὲ πρὸς αὐγὴν παντοίαν ἀναφαίνει ἔνδον χροιάν, ἢ γὰρ ἀνθρακώδη ἢ μέλαιναν ἢ σαρκοειδῆ· ἀναλυθεὶς δὲ ἐπέχει φαντασίας νυκτερινάς, ὀδοῦσί τε ῥευματιζομένοις παρατριβόμενος ὠφελεῖ.

Ὁ σάπφειρος ἵστησι ῥεύματα ὀφθαλμῶν μετώπῳ περιαφθείς. ἑλκώσεις ἰᾶται ποθεὶς μετὰ γάλακτος, ξηραντικός τέ ἐστι καὶ στυπτικὸς καὶ πυρετοῖς ὀξέσιν ἀντίθετος.

Σαρδόνυξ· ἡ λίθος αὕτη μέσον ἔχει γραμμὴν λευκήν· ἔστι δὲ καὶ μονόχροος καὶ πολύχροος· καὶ ἡ μὲν μονόχροος ὀφθαλμῶν ἵστησι ῥεύματα καὶ διεζωσμένη τοὺς τῶν ἐμβρύων ἐπέχει ὀλίσθους, ἡ δὲ ποικίλη ὠφελεῖ μελαγχολικοὺς ἐξαρτωμένη.

Ὁ σεληνίτης· καλεῖται δὲ οὕτως ὅτι ὀφθαλμὸν οἷόν τινα ἔχων συναυξόμενον τοῦτον καὶ συμμειούμενον ταῖς τῆς σελήνης αὐξήσεσι καὶ μειώσεσι δείκνυται.

Ἡ σμάραγδος πρασοειδής ἐστι καὶ ἠρέμα χρυσίζουσα καί τι καὶ τοῦ γλαυκοῦ παρεμφαίνουσα χρώματος. γεννᾷ δὲ ταύτην καὶ Αἰθιοπία καὶ Αἴγυπτος καὶ Περσὶς καί τινα ὄρη τῆς Ἀττικῆς. αὕτη καταπλαττομένη μεθ' ὕδατος ἐλεφαντικοῖς βοηθεῖ, πινομένη δὲ μεθ' ὕδατος αἵματος ἐπέχει ῥοάς.

Ὑάκινθος· τοῦτον τίκτει μὲν ἡ Ἰνδῶν, ἔστι δὲ θαλαττόχροος· ἰᾶται δὲ πνευματώσεις καὶ ῥήγματα μελαγχολίαν τε παύει σὺν ὄξει ποθείς.

61 ἐκκαεὶς $\mathbf{f}^5$ ‖ **63** ὅμοιος γίνεται trsp. $\mathbf{f}^5$ ‖ **66** δὲ om. $\mathbf{f}^5$ ‖ **68** λίθος ἐστὶ μέλας] μέλας ἐστὶ $\mathbf{f}^5$ ‖ **69** ἐπισπᾶται] ἀποπτύει $\mathbf{f}^5$ | ἀποπτύει] ἐπισπᾶται $\mathbf{f}^5$ ‖ **71** ἰνδικοὺς $\mathbf{f}^5$ ‖ **73** γὰρ om. $\mathbf{f}^5$ ‖ **77** ante ἰᾶται add. τε $\mathbf{f}^5$ ‖ **79** σαρδώνυξ codd.: corr. Ideler ‖ **80** ὀφθαλμῶν] ποταμῶν $\mathbf{f}^5$ ‖ **81** καὶ] ἡ δὲ $\mathbf{f}^5$ | ποικίλος $\mathbf{f}^5$ ‖ **83** post ἔχων add. ἔνδον $\mathbf{f}^5$ | συναυξανόμενον $\mathbf{f}^5$ ‖ **85** δείκνυσιν $\mathbf{f}^5$ | post δείκνυται lac. suspicatus est (fort. recte) Galigani, quia hic nulla de virtutibus mentio fit ‖ **87** γλαυκοῦ] λευκοῦ $\mathbf{f}^5$ ‖ **89** δὲ] δὲ καὶ $\mathbf{f}^5$ ‖ **91** μὲν τίκτει trsp. $\mathbf{f}^5$ | θαλαττόχροιος $\mathbf{f}^5$

Χρυσόλιθος ἀντίθετον χρῆμα πᾶσι πάθεσιν ὀφθαλμῶν.

Χρυσήλεκτρος· οὗτος φορούμενος περὶ τράχηλον σβέννυσι πυρετούς.

Χρυσόπρασος· οὗτος περὶ τοὺς καρποὺς φορούμενος παρέχει ὀξυδορκίαν, στομάχους τε ἰᾶται καρδιαλγοῦντας καὶ λύει ἐμπνευματώσεις.

Χαλαζίας· λευκός ἐστιν οὗτος καὶ στερεὸς καὶ κρυστάλλῳ μικρῷ ἐοικώς. περιαρτώμενος δὲ ἰᾶται σκορπίων πληγάς.

Τοπάζιον λίθος ἐστὶ διαφανής, ὑέλῳ παρεμφερής· φύεται δὲ εἰς τὸν Ἀραβικὸν λεγόμενον κόλπον ἔν τινι πελαγίᾳ νήσῳ. καὶ ἡμέρας μὲν οὐχ ὁρᾶται – κρύπτει γὰρ αὐτοῦ τὸ φέγγος ὁ ἥλιος –, νυκτὸς δὲ διαλάμπει πόρρωθεν. καὶ τραχὺς μὲν εὑρίσκεται καὶ ἀνώμαλος, τεχνικοῖς δὲ ὀργάνοις λεαίνεται. οὗτος μαινομένους ἀποκαθίστησι τριβεὶς καὶ ποθείς. δρᾷ δὲ τὰ αὐτὰ καὶ περίαπτος.

Τούτων δὴ τῶν παρὰ τοῖς λίθοις δυνάμεων αἰτίας πολλοὶ ἐθάρρησαν ἀποδοῦναι, τῶν μὲν ἀρχαιοτέρων σοφῶν Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος, τῶν δὲ οὐ πολὺ πρὸ ἡμῶν ὁ τῆς Ἀφροδισιάδος Ἀλέξανδρος, ἄνθρωπος περὶ πάντων ἁπλῶς εἰπεῖν καὶ τῶν ἀπορρήτων τῆς φύσεως προχειρότατος. σοὶ δὲ ἀποχρῶσα ἔστω ἡ ἑκάστου τῶν λίθων δύναμις καὶ ἐνέργεια· τοὺς δὲ λόγους αὐτῶν καὶ τὰς αἰτίας παρὰ τοῖς ἄνω θησαυροῖς ἔασον.

35

Περὶ ἠλέκτρου· τοῦ Ψελλοῦ

Περὶ τὰ Ἰνδικὰ μέρη ποταμὸς ῥεῖ ἔχων σταδίους δύο τὸ εὖρος· λέγεται δὲ Σπάβαρος, Ἑλληνιστὶ δὲ ʽπάντα φέρων ἀγαθάʼ λέγεται. οὗτος, φησί, λʹ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἤλεκτρον καταφέρει. λέγουσι δὲ ὅτι ὄρος ἐπίκειται τῷ ποταμῷ, ὅπερ ἔχει δένδρα μεγάλα, ἐξ ὧν σταλάζει δάκρυα εἰς τὸν ποταμὸν καὶ καταπίπτοντα πήγνυται καὶ γίνεται ἤλεκτρος. ὄνομα δὲ τοῖς δένδρεσι ξητακόρα, Ἑλληνιστὶ δὲ ʽγλυκύʼ. φέρειν

99–102 Diod. Sic. III 39; cf. Psell. Theol. I 1,110–112
35 **b**^{12} 51^{r}–51^{v} **a**^{13} 368^{r} **b**^{11} 15^{r} (**p**^{15} 189^{v}) ‖ **1–13** Phot. Bibl. 72 (Ctesias), 47 b 5–40

94 *περὶ*] *παρὰ τὸν* **f**^{5} ‖ **95** *τοῖς καρποῖς* codd.: corr. Maussac ‖ **97** *γαλαξίας* **f**^{5} ‖ **100** *πλαγία* **f**^{5} ‖ **105** *παρὰ*] *περὶ* **f**^{5} ‖ **107** *ἀφροδιάδος* **f**^{5}
35 **1** *Περὶ ἠλέκτρου· τοῦ ψελλοῦ* **b**^{12} (*τοῦ ψ.* mg.): *τοῦ ψ. περὶ ἠλ.* **a**^{13}: *περὶ ἠλ. μιχαὴλ τοῦ ψ.* **b**^{11}(**p**^{15}) ‖ **3** *Σπάβαρος*] *Ὕπαρχος* Phot. | *οὗτος* **b**^{12}**a**^{13}: *οὗ* **b**^{11} ‖ **5** *δάκρυα* **b**^{12}**a**^{13}: *δάκρυον* **b**^{11} ‖ **6** *καταπίπτοντα* **a**^{13}: *-ον* **b**^{12}: *-ων* **b**^{11} ‖ **7** *ξητακόρα*] *σιπ(τ)αχόρα* Phot.

δὲ τὰ δένδρα φησὶ καὶ καρπὸν βοτρυώδη ὥσπερ ἡ ἄμπελος, εἶναι δὲ τὰς ῥῶγας ὥσπερ κάρυα Ποντικά. ἐν δὲ τῷ ὄρει ἄνθρωποι βιοτεύουσι κυνὸς κεφαλὰς ἔχοντες, τὰ δ' ἄλλα πάντα ἀνθρώπου. καὶ ἐπιβοῶνται εἰς τοὺς ἄλλους Ἰνδοὺς καὶ συνίασι τὰ λεγόμενα, αὐτοὶ δὲ οὐ φθέγγονται, ἀλλὰ ὠρύονται ὥσπερ κύνες. ἐσθίουσι δὲ τούτων τῶν δένδρων τὸν καρπόν, καὶ τὰ ἄγρια θηρία θηρεύοντες τὰ κρέα αὐτῶν ὠμὰ ἐσθίουσιν. ἔχουσι δὲ καὶ πρόβατα πολλά, ὀδόντας δὲ μείζονας κυνός. στολὰς δὲ φοροῦσι δερματίνους καί εἰσι μέλανες. πίνουσι δὲ γάλα ἀπὸ τῶν προβάτων αὐτῶν. οὐρὰν δὲ ἔχουσιν ἅπαντες ὑπὸ τὸ ἰσχίον καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὥσπερ κυνός.

36

Τοῦ αὐτοῦ Ἑρμηνεία περὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων στοιχείων συγγραφεῖσα καὶ ἐκτεθεῖσα πρὸς τὸν βεστάρχην κῦριν Ἰωάννην τὸν λιβελλίσιον, ὃς καὶ τὴν περὶ τούτου ἐρώτησιν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο

Οὐ μετρίαν σοι χάριν ἀποτιννύς, φίλτατέ μοι πάντων ἀνδρῶν λιβελλίσιε, ὧν προὔλαβες ἡμῖν εὐνοῶν καὶ γνησίως διατιθέμενος, τὴν περὶ τῶν εἰκοσιτεσσάρων λεγομένων στοιχείων ἐπραγματευσάμην σοι διασάφησιν. καὶ οὐκ ἀγνοῶ ὡς ἅπαντες οἱ ἀντιδιδόντες τισὶν ὧν εὖ παρ' ἐκείνων πεπόνθασιν ἐλαττοῦν τῷ λόγῳ σπεύδουσι τὴν ἀντίδοσιν, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὰ προλαβόντα διὰ τὸ ὑπερέχον τοῦ λόγου ἀντισυγκρίνοιντο. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν σοφιζόμενοι τάχα καταχαρίζονται οἷς προσίασι καὶ ἀσύμφωνα φωνοῦσι τοῖς πράγμασι, σοφισταὶ τὸ ὅλον τυγχάνοντες καὶ τὴν γλῶτταν πρὸς πάντα λόγον πρόχειρον ἔχοντες. ἐγὼ δὲ φιλόσοφος ὢν οὐκ ἂν ἑκὼν εἶναι αἰσχύναιμι τὴν ἐπιστήμην ψευδόμενος, οὐδὲ τῷ δοκεῖν μετριάζειν ἁλώσομαι ψευδολογίας ἐγκλήματι. ὅθεν καὶ πάλιν τὸν αὐτὸν ἐρῶ λόγον, ὅτι σοι τῶν πρός με χαρίτων ἀπομνημονεύων

13–16 48 a 4–8 ‖ **16–17** 48 a 40–42
36 P 69^{r}–74^{r} **B** 210^{v}–216^{v} (**v**^{38} 102^{r}–?112^{v})

8 *φησὶ καὶ* **b**^{12}: *φασὶ καὶ* **a**^{13}: om. **b**^{11} ‖ **9** *ῥῶγας* Phot.: *ῥόγας* **b**^{11}: *ῥάγας* **b**^{12}**a**^{13} | *κάρυα π.* **a**^{13}, Phot.: *κάρυον ποντικόν* **b**^{12}**b**^{11} ‖ **10** *ἐπιβοῶνται* **a**^{13}, **p**^{15} mg.: *ἐπιβοᾶται* **b**^{12}**b**^{11}, **p**^{15} text. ‖ **14** *ἐσθίουσιν* **a**^{13}: *ἐσθίοντες* **b**^{12}**b**^{11} ‖ **16** *ὑπὸ τὸ ἰσχίον*] *ὑπὲρ τῶν ἰσχίων* Phot.

36 1 *Τοῦ* – **3** *ἐποιήσατο* **P**: *ἑρμηνεία περὶ τῶν κδ' στοιχείων* ut vid. **B** ‖ **2** *κῦριν* scripsi: *κῦ( )* **P** ‖ **4** *φίλτατέ* – *λιβελλίσιε* **P**: om. **B** ‖ **6** *ἐπραγματευσάμην* **B**: *διεπρ.* **P** ‖ **7–8** *εὖ παρ' ἐκ.* **P**: *παρ' ἐκ. εὖ* **B** ‖ **9** *τοῦ λόγου* **B**: om. **P** ‖ **10** post *τάχα* add. *δὲ καὶ* **B**

γενναιοτέραν τὴν ἀμοιβὴν ἀποδίδωμι καινόν τινά σοι πόνον διαπραγματευόμενος καὶ ᾧ μηδεὶς ἐπικεχείρηκεν ἕτερος· οὐδεὶς γὰρ οὐδὲ τῶν πάνυ φιλοσοφησάντων, ὅσα γε ἐμὲ εἰδέναι, εἰς τὴν περὶ τούτων καθῆκεν ἑαυτὸν θήραν τῆς ἐγκεκρυμμένης ἀπορρήτων γνώσεως. ἀλλ' Ἀφρικανὸς μὲν ὁ τῶν ἐν τῇ φύσει δυνάμεων ἀρρήτων ἐξηγητὴς ἀδολεσχίαν τινὰ μαθηματικὴν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων καὶ ταύτην βραχυτάτην καταβαλόμενος, τήν τε ἑξάδα καὶ τὴν τετράδα ἀποσεμνύνας καὶ πρὸς ἄλληλα ταῦτα πολυπλασιάσας μέγα τι ἐφευρηκέναι βρενθύεται καὶ τὴν τῶν πάντων διαφυγὸν εὕρεσιν καὶ κατάληψιν, εἶτα συνθεὶς ὅθεν ἕκαστον τούτων αὐτῶν τῶν στοιχείων συντέθειται, ὅτι εἰς τὴν πρώτην μυριάδα τὸ πᾶν ἐφεῦρε συμπεραινόμενον, ἑαυτὸν ἄγαταί τε καὶ τέθηπεν, ὥσπερ εἰ καὶ τῷ δακτύλῳ τὴν γῆν μετεκίνησεν, ἐπαγγελλόμενος δὲ καὶ τὸ ἐντεῦθεν μηνύσειν ἄρρητόν τε καὶ ἀκατονόμαστον, ἥρωα δὲ ἢ θεὸν τὸν μεμαθηκότα ποιῆσαι δυνάμενον, οὔτ' αὐτὸς ὁ πρώτως ἐξευρὼν τοιοῦτος ἡμῖν ἀναπέφανται οὔθ' ὅπερ ἐπηγγείλατο ἀπέδωκεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ἀλλὰ μέχρι τοῦ κόμπου ἐπαύσατο προελθών, καταφυγὴν ἄρρητον τῶν ἀδήλων τὰς στήλας ἐφευρηκώς. Πρόκλος δὲ ὁ μέχρι καὶ τῶν ἀπορρήτων τῇ φύσει ἑαυτὸν καθιεὶς δυνάμεις μέν τινας ἀπὸ τούτων ἐν τοῖς περὶ μαγειῶν λόγοις ἀπηκριβώσατο, ἐν οἷς τὰ μὲν ἐλευθέρᾳ τῇ γλώττῃ ἀφίησι, τὰ δὲ πιέζει τοῖς πνεύμασι καὶ τοιαύτην τινὰ περὶ αὐτῶν τερατολογίαν διέξεισιν. ἐγὼ δὲ ἧττον τούτους ἐν τούτοις ἀποδεξάμενος αὐτὸ δι' ὅ τι ποτέ ἐστιν ἕκαστον τῶν στοιχείων καὶ ὅπως τοιαύτης τετύχηκε προφορᾶς ἐπειράθην καταλαβεῖν, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ διότι τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ καθεξῆς τέτακται, ἐξηγητῇ τῇ φύσει χρησάμενος, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ φιλοσόφοις λόγοις εἰς τὴν κατάληψιν τούτων ἀποχρησάμενος. εἰ δὲ μὴ διὰ παντὸς ἑκάστου τούτων ἡ τῆς ἐτυμολογίας χωρήσειεν εὕρεσις μηδὲ πάντα κατ' ὄνομα ἀκριβώσαιμεν, ἀλλ' ἔστιν ἃ καὶ ῥηματικῶς ἐπεξηγησόμεθα, ἐλλείποντά τε τῇ αὐτοτελείᾳ καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος, οὔτε καταμέμφεσθαι χρὴ οὔτε ἐς τὸ ἀκριβὲς περιεργάζεσθαι ἕκαστον. ἴσως μὲν γὰρ οἱ μεθ' ἡμᾶς πρώτας εἰληφότες ἀφ' ἡμῶν ἀφορμὰς καὶ τοῦτο

20 spectat ut vid. ad *Κεστούς* Iulii Africani ‖ 34 *ἐν τοῖς περὶ μαγειῶν λόγοις*] an *Τέχνη ἱερατική*?

16 *τὴν* **P**: om. **B** ‖ 19 *θήραν* **P**: *πεῖραν* **B** ‖ 22 *καταβαλόμενος* **P**: *-λλ-* **B** ‖ 24 *διαφυγὼν* **PB**: correxi ‖ 25 *τούτων αὐτῶν* **P**: *αὖ τούτων* ut vid. **B** ‖ 28 *τε* **B**: *μὲν* **P** ‖ 33 *τῇ φύσει* **P**: *τὴν φύσιν* **B** ‖ 35 *ἐλ. τῇ γλώττῃ* **P**: *ἐλεύθερα τῆς γλώττης* **B** ‖ 36 *ἐν τούτοις* **P**: om. ut vid. **B** ‖ 37 post *αὐτὸ* fort. *τὸ* addendum ‖ 38 *τοιαύτης τετύχηκε* **P**: trsp. **B** ‖ 39 *καθεξῆς* **P**: *ἐφεξῆς* **B** ‖ 42 *μηδὲ* **P**: *μὴ καὶ* **B** ‖ 45 *ἐς* **P**: *εἰς* **B** ‖ 46 *ἀφ' ἡμῶν* **P**: om. **B**

προσβιάσονται τοῖς στοιχείοις καὶ συμποϱίσονται, ἐμοὶ δὲ οὐκ ἐξέσται καταλαβεῖν τε πρώτως καὶ εἰς τὸ τέλειον ἀγαγεῖν, ὡς μὴ ἔχειν τινὰ προσθεῖναι. ἀγαπητὸν γὰρ ὅτι καὶ ποσῶς κατειλήφαμεν καὶ πρῶτοι ταύτην τὴν ὁδὸν ἐκαινοτομήσαμεν. τὸ μὲν οὖν προοίμιον τῆς πραγματείας μέχρι τούτου. ἀρκτέον δὲ ἡμῖν ἐντεῦθεν τοῦ λόγου.

Καὶ τὸ ἄλφα στοιχεῖον ὅ τι ποτέ ἐστι καὶ διὰ τί τῶν ἄλλων προτέτακται ἐπεξέλθωμεν. τέως δὲ πρὸ τῆς καθ' ἕνα τούτων ἐξηγήσεως καὶ ἐτυμολογίας εἰδέναι χρεών, ὡς ἥ τε τῶν πάντων αἰτία καὶ ἡ ἐκεῖθεν τῶν καθ' ἕκαστα πρόοδος καὶ ἡ τούτων πρὸς τὸ γεννῆσαν ἐπάνοδος, τό τε ποικίλον ταύτης καὶ νῦν μὲν τὸν κύκλον ἀπαρτίζον τῆς ἐπιστροφῆς καὶ χωροῦν ὁμαλῶς, νῦν δὲ ἱστάμενον ἢ πλανώμενον καὶ αὖθις ἐπιστρέφον πρὸς ἑαυτὸ καὶ μετὰ ταῦτα ἀφ' ἑτέρου πρὸς ἄλλο χωροῦν, ἥ τε πρὸς τὸ αἴτιον συναφὴ διὰ μυρίας τῆς ἐπανόδου καὶ διαφόρου, καὶ ἁπαξαπλῶς πᾶσα ἡ τῶν ὄντων πρόοδός τε καὶ τάξις ἐν μέτροις ὡρισμένοις τε καὶ καθήκουσιν, ἥ τε ὑπὲρ τὸ πᾶν φύσις ἡ ἐν τῷ μετέχεσθαι φυλάττουσα τὸ ἀμέθεκτον, ἐν τούτοις δὴ τοῖς στοιχείοις συμβολικῶς καὶ ἀπορρήτως ἐγκέκρυπται. δεῖ γοῦν κατὰ τὴν τριαδικὴν ἐν ἡμῖν θεολογίαν τὰ τρία πρῶτα στοιχεῖα ἐφεξῆς κείμενα μὴ ἐγκαταμιγνύειν τοῖς ἄλλοις μηδὲ συναριθμεῖν, ὅτι τοιοῦτον καὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, τριαδικῶς μὲν μεριζόμενον, ἀκοινώνητον δὲ πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα διὰ τὴν τῆς φύσεως ἐξαίρετον ὑπεροχὴν καὶ ἀσύγκριτον. τὰ μὲν οὖν κοινὰ τῶν τριῶν ταῦτα. περὶ δὲ τοῦ πρώτου τοῦτο δεῖ προλαβεῖν, ὅτι ἓν τυγχάνον καὶ ἀπλήθυντον τὸ πάντων αἴτιον οὐ μόνον αὐτὸ τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τἆλλα τοιαῦτα ποιεῖν βούλεται· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ μετέχει τοῦ ἑνός, κἂν πλῆθος ἁπλῶς ἐστι κἂν ἥνωται. ἄλφα οὖν κέκληται συμβολικῶς ὅτι οἷον συναλείφει τὰ πάντα καὶ συνενοῖ καὶ συνάπτει τὰς ἑτερότητας εἰς ἑαυτοῦ μετοχήν· πολὺ γὰρ τὸ τῆς συναλοιφῆς καὶ παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ὄνομα, ὁπότε δὴ συναφάς τινας καὶ οἷον συμπιλήσεις καὶ συνιζήσεις τῶν στοιχείων ποιῆσαι βούλοιντο. τοιοῦτον οὖν καὶ τὸ πρῶτον αἴτιον, πλὴν ὅτι οὐκ ἐκθλίβει τινὰ οὐδ' ἀφαιρεῖται ἐν τῇ συναλοιφῇ, ἀλλὰ αὐτὰ ἅπερ εἰσὶ διαφυλάττον τῇ πρὸς ἑαυτὸ μετοχῇ τὸ ἑνιαῖον χαρίζεται. καὶ ὥσπερ ἡ ἐκεῖθεν πρόοδος πληθύος καὶ ἑτερότητός ἐστιν ἀπεργαστική, οὕτως ἡ πρὸς τοῦτο ἐπάνοδος συμφυΐας τε καὶ ἑνώσεως, μᾶλλον δὲ αὐτό ἐστι

47 *συμποϱίσονται* **P**: *προσποϱίσονται* **B** || 48 *ὡς* **B**: *καὶ ὡς* **P** || 51 *μέχρι* **P**: *ἄχρι* **B** || 55 *πρὸς* **B**: *παρὰ* **P** || 60 *τε* **P**: om. **B** || 64 *ἐν* **P**: om. **B** || 70 *οὐδὲν* **P**: *οὐδὲ* **B** || 73 *εἰς* **P**: *εἰς τὴν* **B** || 74 *δὴ* **P**: *δὲ* **B** || 76 *οὖν* **B**: om. **P** || 79 *πληθύος* **P**: *πληθύνει* **B** || 80 *αὐτό* ut vid. **B**: *-ή* **P**

τὸ καὶ τοῦ συμφύεσθαι καὶ ἑνοῦσθαι πρωταίτιον. πολλὰ μὲν γὰρ τὰ μέσα δι' ὧν τις καθ' ἓν τούτων ἑνοῦται, ἀλλ' ἀτελὴς ἡ ἐν ἑκάστῳ ἕνωσις, μέχρις ἂν εἰς τὴν πρώτην φθάσωμεν καὶ τελειοτάτην ἀρχήν, ἥτις καὶ πρῶτον ἄλφα τυγχάνει καὶ μέγιστον, συλλαβὸν ἐν ἑαυτῷ πάντα ὅσα γεγέννηκεν ἔν τε τῇ τῆς φύσεως ἐξῃρημένῃ μονάδι τὰ πάντα μοναδικῶς καὶ ἀπληθύντως, οὐχ ὡς ἐκεῖνά ἐστιν, ἀλλ' ὡς αὐτὸ πέφυκεν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ἄλλα τινὰ παρὰ τοῦτο μοναδικά, οὐ μέντοι γε αὐθυπόστατα οὐδὲ ἐφ' ἑαυτῶν ἑδραζόμενα οὐδ' αὐτὰ παράγοντα ἑαυτὰ ἀλλὰ πάντα τῆς πρώτης ἠρτημένα ἀρχῆς, διὰ τοῦτο τὸ πρῶτον ἄλφα ὁμοῦ καὶ βῆτα καθέστηκε. βέβηκε [...] μονίμως καὶ ἀραρότως ἐν τῇ ἑνιαίᾳ καὶ μονίμῳ ὑπεροχῇ τῆς οἰκείας φύσεως καὶ οὐκ ἀλλοτρίας ἕδρας [....]ὲς πέφυκεν, ὥσπερ ἡ μὲν φυσικὴ τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ ψυχικὴ τῆς νοερᾶς, ἡ δὲ νοερὰ τῆς ἑναδικῆς, [ἐ]κείνη δὲ τῆς πρώτης, ἥτις κατὰ τὸ ἄλφα καὶ τὸ βῆτα, εἰπεῖν δὲ καὶ τὸ γάμμα χαρακτηρίζεται. ταῦτα [μὲν] γὰρ ἐπεὶ παρ' ἑτέρων ἀπεγεννήθη, πρὸς ἐκεῖνα καὶ ἐπιστρέψει· τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν αἰτιατῶν φύσις. τὸ δὲ πρῶτον αἴτιον καὶ τὸ πρῶτον ὂν καὶ ὃ μηδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τἀγαθὸν οὐ πρὸς ἄλλο τι ἀναφορὰν ἔσχηκεν, ὅτι μηδέ ἐστί τι τούτου πρεσβύτερον. ἄλφα γοῦν ἐστι καὶ βῆτα, ἐκεῖνο μὲν συναλεῖφον πάντα καὶ συνάγον εἰς ἑαυτό, τοῦτο δὲ βαῖνον ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ μὴ ἐπιστρέφον πρὸς ἑτέραν ἀρχήν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ γάμμα τυγχάνει γόνιμόν τε τυγχάνον καὶ πάντα αὐτῷ τῷ εἶναι ἀπογεννῶν· ἐκ μιᾶς γὰρ ἀρχῆς πάντα γεγέννηται, ὡς τὰ ἱερά φασι λόγια, καὶ οὐχ ἕτερον ἀφ' ἑτέρου, ὡς τὰ Πορφυρίου καὶ Ἰαμβλίχου ληροῦσι περὶ τῶν προόδων συντάγματα. ἀποπεμπέσθωσαν δὲ ἡμῖν καὶ αἱ τοῦ Πρόκλου τερατολογίαι περὶ τῶν ἀπογεννήσεων, καὶ μήτε τὸν πατρικὸν βυθὸν ἀποδεξώμεθα τὰς ἴυγγας ἀπογεννῶντα μήτε ταύτας ἀποτικτούσας τοὺς τελετάρχας μήτε ἐκείνους τοὺς συνοχεῖς. κρυπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ κοσμαγοὶ καὶ ἡ πολυμερὴς Ἑκάτη καὶ ὁ ἅπαξ καὶ δὶς ἐπέκεινα καὶ αἱ πολλαὶ τῶν ὄντων πηγαί. τί γὰρ δεῖ τὸ ἅπαξ παρὰ τῆς πρώτης γεννηθὲν τελειότητος ἀπογεννᾶσθαι αὖθις παρὰ τῶν

102 fort. alludit ad Gen. 1, 1 aut Io. 1, 1–3 || **103** Porph. Sent. 13 || **106–109** cf. Psell. Theol. I 23, 33–44; 23 A, 5–13; 51, 84–90; Phil. min. II 148, 23–149, 14

81 *τὸ καὶ* **P**: fort. om. **B** || **87** *παρὰ τοῦτο μον.* **P**: *μον. παρὰ τοῦτο* **B** || **89** *πάντα* **P**: om. **B** | *τοῦτο* **P**: om. **B** || **90** non legi possunt codd. (2–3 litt.): *δὲ* vel *γὰρ* supplendum || **92** *ἐπιδεὲς* coni. Wk. || **94** *κατὰ* **P**: *καὶ* **B** || **95** *μὲν* supplevi || **96** *ἐπιστρέψει* **P**: *-φει* **B** || **97** *τι* **P**: *τὴν* **B** || **100** *ἐφ'* **P**: *ἀφ'* **B** || **102** *μιᾶς* **P**: *μὲν* **B** || **102–103** *τὰ ἱερά φασι* **P**: *φασι τὰ ἱερὰ* ut vid. **B** || **105** *τοῦ* **P**: *παρὰ τοῦ* **B** | *τερατολογίαι* **B** (cf. 36): *περιττολογίαι* **P** || **106** *ἀποδεξώμεθα* **B**: *παραδ.* **P** || **107** *μήτε – συνοχεῖς* **P**: om. **B** || **108** *κοσμαγοὶ* **P**: *κοσμονοὶ* **B** || **109** *ἐπέκεινα* (sec. Psell. l. c.) scripsi: *ἑκατέρωθεν* **P** et, ut vid., **B**

ἐφεξῆς; οὐδὲν γοῦν ὅτι μὴ τὸ θεῖον πάντα παρήγαγε, καὶ τοῦτο γονιμώτατον τῶν ὄντων ἐστὶ καὶ γάμμα συμβολικῶς διὰ τῶν πρώτως φιλοσοφησάντων προσηγόρευται, ὥσπερ γοῦν αἴτιον τοῦ γάμμα τὸ ἄλφα, ὅτι διὰ τοῦτο συνήλειφεν ἐκεῖνο τὰ πάντα διότι καὶ γεγέννηκε. μεσεμβολεῖ δὲ τὸ βῆτα, ἵνα δὴ ἀντιδιαστέλληται εὐθὺς τὸ πρώτως συνάπτον πρὸς τὰ λοιπά, ὅτι μὴ πρὸς ἄλλο τι τοῦτο ὥσπερ ἐκεῖνα. ὅρα δὲ καὶ τοῦ ἄλφα ἐν συνθέσει τὰ ἑκατέρωθεν στοιχεῖα· ἄλφα γὰρ καὶ αὐτὰ ὅτι πάντοθεν ἴσον ἑαυτῷ καὶ ὅμοιον τὸ πρῶτον αἴτιον καὶ ἐν οὐδενὶ τὴν οἰκείαν φύσιν ἐκβέβηκεν, ἀλλὰ συναλειπτικώτατόν ἐστιν ἐν ἅπασι καὶ ὄντως ἄλφα ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. ἀλλὰ μηδὲ τὰ ἐν μέσῳ στοιχεῖα παρέλθωμεν, τὸ λ̄ καὶ τὸ φ̄ φημί. ἴση τε γὰρ ἡ διάστασις τοῦ λ̄ ἀπὸ τοῦ ἄλφα καὶ ἀπὸ τοῦ λ̄ τοῦ φ̄· ἐν ἕνδεκα γὰρ μέτροις διέστηκεν ἀφ' ἑκατέρων ἀμφότερα, ἃ δὴ πρώτη καὶ δευτέρα μονὰς πέφυκε· τῇ τάξει γὰρ ἡ δεκὰς τῆς ἑνάδος ἀφέστηκεν, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ ἑνὰς τυγχάνει τελεία καὶ τῶν ὄντων πάντων δεχὰς καὶ οἷον συναγωγός, ἵνα μηδὲν τοῦ ἄλφα ἄμοιρον ᾖ, ἀλλὰ τὸ ὅλον συνάγον ὅλα καὶ συναλεῖφον. οὕτω γοῦν καὶ τοῦ βῆτα καὶ τοῦ γάμμα δύο τὰ μέσα τῶν ἄκρων, ἐκεῖ μὲν ἦτα καὶ ταῦ, ἐνταῦθα δὲ ἄλφα καὶ μ̄. εἰ δὲ δὶς ἐν τούτῳ τὸ αὐτὸ εἴληπται, συμβολικῶς καὶ τοῦτο παρείληπται, τὸ τοῦ γονίμου παρεμφαῖνον πολύτοκον καὶ τῷ ὄντι γεννητικώτατον. τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν τριῶν στοιχείων διῃρημένως ὁμοῦ καὶ ἡνωμένως τῇ τριαδικῇ ἀνακείσθω ἀρχῇ, ἐκείνης τε ὄντα μηνύματα καὶ ἐν ἑαυτοῖς δευτέρως τὰς ἐκείνης πρώτως ἐμφαίνοντα ἰδιότητας. ἵνα γὰρ μὴ παντελῶς ἄγνωστον ᾖ τὸ πρῶτον ἀγαθόν τε καὶ αἴτιον, χαρακτῆράς τινας ἑαυτοῦ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἐντέθεικεν, ἵνα, ἐπεὶ μὴ δύναιτό τις ἀτενίσαι ταῖς ἐκείνου αὐγαῖς, ἐντρανίζῃ ταύταις ἐν ταῖς καθ' ὕδατος, ὅ φασιν, ἀνακλάσεσι.

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ὥσπερ ἀπ' ἄλλης τινὸς τοῦ δέλτα στοιχείου ἤρχθω ἀρχῆς, ὃ δὴ τέταρτόν τε ὁμοῦ λεγέσθω καὶ πρῶτον, τὸ μὲν

135–136 cf. Pl. Resp. 516 a–b

111 *γοῦν* **P**: *οὖν* **B** ‖ **113** *γοῦν* **P**: *οὖν* **B** | *αἴτιον* **P**: *αἰτία* **B** | *τοῦ γάμμα τὸ* **B**: *τὸ γάμμα τοῦ* **P** ‖ **114** *διὰ τοῦτο* **P**: *ἅμα* **B** | *συνείληφεν* **PB**: corr. Wk. | *καὶ* **P**: om. **B** | *μεσεμβολεῖ* **P**: *μὴ ἐμβολὴ* **B** ‖ **115** *ἵνα δὴ* **P**: *ἵν'* **B** ‖ **121** *ἴση* **B**: *ἴσοι* **P** | *διάστασις* **P**: *διὰ* **B** ‖ **122** *τοῦ*[3] **P**: *τὸ* **B** | *ἕνδεκα* **B**: *δεκάσι* **P** | *μέτροις* **B**: *-ον* **P** ‖ **123** *πρώτη* **P**: *πρῶτον* **B** | *δευτέρα* **P**: *β'* **B** ‖ **124** *αὐτὴ* **P**: *αὕτη* **B** ‖ **125** *μηδὲν* **P**: *μὴ δὲ διὰ* **B** ‖ **126** *ἄμοιρον*] *πρῶτον* scr. **P** et super hoc, se corrigens, *ἄμοιρον*: *ἀ....ῃ* ut vid. (cett. non leg.) **B** | ante *ὅλον* fort. excidit e.g. *ἄλφα ᾖ* ‖ **127** *καὶ*[1] **P**: om. **B** ‖ **130** sq. *τῶν τριῶν στοιχείων* **P**: *τοῦ γάμμα στοιχείου* **B** ‖ **133** *ἐκείνης* **P**: *ἐν ἐκείνῃ* **B** | *πρώτως* **B**: *πρώτας* **P** | *ἄγνωστον* **P**: *-α* ut vid. **B** ‖ **136** *ἐντρανίζῃ* **P**: *-οι* **B** ‖ **138** *τέταρτόν* **B**: *τέταρτ(')* **P** | *πρῶτον* corr. (ex *-ος*?) man. post. **P**

ἀπὸ τοῦ ἄλφα μεταριθμούμενον, τὸ δὲ ὥσπερ ἀπ' οἰκείας ἀρχῆς τῆς τῶν γεννητῶν προαριθμούμενον φύσεως. ὅσα μὲν γάρ τις ἐν τῷ ἄλφα θεωροίη ἡνωμένα, ταῦτ' ἔχει ἐν ταῖς κατανοήσεσι διὰ τὴν ἀπ' ἐκείνου συναλιφήν, ὅσα δέ τις μετὰ τὴν πρώτην τριαδικὴν ὁρᾷ ἕνωσιν, ὥσπερ ἐν τῷ δέλτα διῃρημένως ὁρᾷ· δέλτα γὰρ ἀπὸ τοῦ διῃρῆσθαι τὰ γεννητὰ καὶ τὸν καθορῶντα ταῦτα διελεῖν δύνασθαι σαφῶς πάνυ ὠνόμασται. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ αἰτίῳ αἰσθητά τε ὁμοῦ πάντα καὶ νοητὰ ἀδιαιρέτως ὑφέστηκε καὶ οὐδεὶς ἄν τις διελεῖν ταῦτα δυνηθείη, τῆς ἑνιαίας καὶ πρώτης ἐκείνης φύσεως συναλειφούσης αὐτὰ καὶ διαιρέσεως μηδ' ἡντιναοῦν διδούσης ὑπόνοιαν. μετ' ἐκεῖνο δὲ διῃρημένα τὰ τῶν ὄντων ἑστᾶσι, τῶν οἰκείων ὅρων ἐντὸς ἑστηκότα· αἵ τε γὰρ διάφοροι ὑποστάσεις αἵ τε φύσεις καὶ αἱ τῶν φύσεων ἰδιότητες οἵ τε λόγοι τούτων καὶ αἱ τῶν καθ' ἕκαστα μορφαὶ καὶ ποιότητες διῃρημένα πάντα καὶ μέχρι τοῦ λόγου τὴν ἕνωσιν ἔχοντα. εἰκότως οὖν μετὰ τὴν ἐν τριάδι νοητὴν κοινωνίαν τε καὶ συναλοιφὴν τὸ δέλτα ὑφέστηκεν, ἡ τῶν γεννηθέντων διαίρεσις, ἣν δὴ διεῖλεν ὅ τε γεννήσας νοῦς ἐν τῇ πρώτῃ παραγωγῇ καὶ ὁ θεωρήσας νοῦς φαεσφόροις χρησάμενος ἐμβολαῖς, εἰ καὶ ὁ μὲν ἀκριβέστερον ὁ δὲ παχύτερον. μηδεὶς δὲ ἡμᾶς ὑπονοείτω εἰς τὴν Σαβελλίου δόξαν ἐμπίπτειν, ἥτις δὴ τὴν ἐν τῷ νῷ οἴεται νόησιν, ζῷον οὖσαν καθ' ἑαυτὴν καὶ ὑπόστασιν, ἀπογεννᾶν ὅσα δὴ καὶ νενόηκεν· οὐ γὰρ οὕτως ἡμεῖς φαμεν τὸ δέλτα τῶν τριῶν ἐκφῦναι στοιχείων, ἀλλ' ὅτι τὰ ἀρχικὰ τῆς οὐσίας αὐτῷ δὴ τῷ εἶναι παράγει πρῶτον μὲν τὰ ὁμοίως ὅλα καὶ συνηνωμένα, δεύτερον δὲ τὰ διῃρημένα καὶ πεπληθυσμένα καὶ πρὸς αὐτὸ διαμετρηθέντα τὸ ἕν.

Τὸ δὲ πέμπτον στοιχεῖον τὸ ε̄ ἁπλοῦν ὂν φωνῆεν καὶ καθαρὸν καὶ τὴν ἐκ τῆς γλώττης ἀσύμφωνον καὶ ἀσύνθετον ἔχον ἠχὼ ἐτυμολογίας οὐδεμιᾶς ἡμῖν ὑποβάλλει ὑπόνοιαν· τί γὰρ ἐν αὐτῷ συναλείψομεν ἢ διαστήσομεν, ὥσπερ δὴ ὁ ἐν τῷ Κρατύλῳ Σωκράτης ποιεῖ, ἵν' ἐντεῦθεν τὴν ἐγκεκρυμμένην αὐτῷ δύναμιν εὕρωμεν; πότερον οὖν μιμητέον, ὅπερ ἐκεῖνος τῷ πυρὶ ἀποταξάμενος φαίνεται ὡς βαρβάρῳ καὶ ἀνετυμολογήτῳ, ἢ δεῖ τι προσφιλοπονῆσαι τῇ τε ἠχοῖ τούτου καὶ

166–169 an ad Cra. 409 d–410 a alludit?

140 post *γεννητῶν* iter. *ἀρχῆς* **B** ‖ **141** *ἐν* **B**: om. **P** ‖ **144** *τὸν καθορῶντα* **P**: *τοὺς καθορῶντας* **B** | *ταῦτα* **P**: *ταύτας* ut vid. **B** ‖ **146** *διελεῖν ταῦτα* **P**: *αὐτὰ διελεῖν* **B** ‖ **148** *διῃρημένα* **P**: *-μένως* **B** ‖ **149** *αἵ τε* **P**: *οὔτε* **B** ‖ **152** *ἔχοντα* **P**: *κατέχοντα* **B** ‖ **160** *ἀρχικὰ* **P**: *ἀρχηνὰ* ut vid. **B** | *αὐτῷ* **B**: *αὐτὰ* **P** ‖ **161** *ὅλα* **B**: *ὅμοια* **P** ‖ **167** *αὐτῷ* **P**: *ἐν αὐτῷ* **B** ‖ **169** *τι* **P**: om. **B** | *ἠχοῖ* **P**: *ἠχῇ* **B** | *τούτου καὶ* **P**: *καὶ τούτ( )* **B**

τῷ σχήματι; {πότερον οὖν} τοῦτο δὴ τὸ στοιχεῖον φαίνεται ψιλῷ τῷ πνεύματι ἐκφορούμενον καὶ ἐξ ἄκρας τῆς γλώττης ἀλλὰ μὴ κάτωθεν ἐκ τοῦ στήθους ἀναπεμπόμενον θαυμασμοῦ τι εἶναι σύμβολον καὶ ἐκπλήξεως· τὰ μὲν γὰρ οὕτως ἀπηχούμενα τῶν διφθόγγων πολὺν ἐπισύρεται τὸν ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἦχον καὶ διὰ τοῦτο τοῖς θρήνοις ἐκεῖνα κατάλληλα, τὰ δὲ ψιλὰ ταυτὶ ψιλῷ καὶ τῷ πνεύματι ἐκφωνούμενα ἐκπληττόμενόν τινα ἐφ' ὁτῳοῦν ἐμφαίνουσι πράγματι. τούτοις γοῦν χρωμένη καὶ ἡ Εὐριπιδεία Ἀντιγόνη ἐν τῷ τῶν Φοινισσῶν εἰσενήνεκται δράματι· 'ἒ ἔ', γάρ φησι, 'ὡς μέγας, ὡς φοβερός'· ἐπειδὴ γάρ τινα ἐθεάσατο καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ στρατιωτικῇ σκευῇ παρὰ τοὺς ἄλλους ἐξαίρετον, ταῖς τοῦ θαυμασμοῦ ταύταις ἐχρήσατο ἐκφωνήσεσιν. εἰκότως τοίνυν μετὰ τὸ δέλτα τὸ ε̄· ὁμοῦ γάρ τις ἔγνω τὴν τῶν ὄντων διαίρεσιν καὶ ἐθαύμασεν. ἕως μὲν γὰρ ἦν τῷ δημιουργῷ τὰ ὄντα μεμυκότα καὶ ἀνεκφοίτητα, οὐδένα εἶχε τὸν ἐκπληττόμενον. ὁμοῦ δὲ τὴν διαίρεσιν ἔσχε καὶ τὸ θαυμάζεσθαι, ὅπως τὰ μὲν περιέχει τὰ δὲ περιέχεται, καὶ τὰ μὲν κινεῖται τὰ δὲ μένει πάντη ἀκίνητα, καὶ τὰ μὲν κυκλικὴν τὰ δὲ εὐθυπορικὴν ἔσχε πάντη τὴν κίνησιν, καὶ τὰ μὲν σχεδὸν ἐρρίζωται τῷ παντί, ἐκείνῳ δὴ συμπεριφερόμενα, καθ' ἑαυτὰ δὲ οὐδὲν ἢ βραχύ τι κινούμενα, τὰ δὲ καὶ τῇ ἀπλανεῖ συμπεριαγόμενα καὶ τὴν ἰδίαν λεληθότως ἀνελίττει κίνησιν. καὶ τί δεῖ τὰ καθ' ἕκαστον λέγειν, ὅσα ἐν τῷ παντὶ διαιρεθέντα θαυμασμοῦ τοῖς ἀνθρώποις πέφυκεν αἴτια; ὡς δὲ καὶ τὸ τοῦ στοιχείου σχῆμα τὴν θαυμάζουσαν φύσιν ἀπεμιμήσατο· ὥσπερ γάρ τι πρόσωπον ἐπὶ θάτερα νένευκε καὶ ὑποχαῖνον μικρόν τι καὶ ἐκπληττόμενον τὴν οἷον γλῶτταν γραμμὴν ἐμφαίνει τῷ σχήματι.

Μεθ' ἃ δὴ τὸ ζῆτα κατὰ λόγον ἠρίθμηται. δεῖ γάρ τινα πρῶτον ἐκπλήττεσθαι, εἶτα ζητεῖν ὅπως τοῦτο ἢ ἐκεῖνο γεγένηται. 'ἄρχονται γὰρ πάντες ζητεῖν', ὥσπερ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ πρώτῃ φιλοσοφίᾳ, 'ἀπὸ

177 Eur. Phoen. 127 || 196–200 Arist. Met. 983 a 13–18

170 seclusi | post οὖν add. μοι **P** | τοῦτο – στοιχεῖον **P**: τὸ στοιχεῖον τοῦτο **B** || 171 πνεύματι **B**: φθέγματι **P** | ἐκφορούμενον **P**: ἐκφερόμενον **B** || 173 διφθόγγων] syll. δι s. l. ins. **P**: an φθόγγων legendum? || 175 πνεύματι **B**: φθέγματι **P** | ἐκφωνούμενα **P**: ἐκφερόμενα **B** || 177 γοῦν **B**: οὖν **P** | εὐρ. **P**: εὐριπίδειος **B** || 178 μέγας] γαῦρος Eur. || 179 σκευῇ **P**: κατασκευῇ **B** || 182 τῷ **B**: ἐν (s. l.) τῷ **P** || 183 τὰ ὄντα post μεμυκότα trsp. **B** | ἀνεκφοίτητα **B**: ἀνεκφώνητα **P** | εἶχε **B**: εἶχον **P** || 185 μένει πάντη **B**: πάντη μένει **P** || 186 εὐθυπορικὴν **P**: -φορ- **B** || 187 δὴ **P**: μὲν **B** || 189 λεληθότα **v**[38] || 190 ἕκαστον **P**: ἕκαστα **B** || 191 τὸ τοῦ στοιχείου **P** (**B**?): τοῦτο **v**[38] || 193 νένευκε **P**: πέφευγε **v**[38]: … ..κε tantum leg. **B** | τι **P**: fort. τε **B** || 194 ἐμφαίνει post σχήματι trsp. **B** || 195 ἃ **P**: ὃ **B**

τοῦ θαυμάζειν ἢ τὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς ἢ τὴν τοῦ διαμέτρου ἀσυμμετρίαν· θαυμαστὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ πᾶσιν εἴ τι τῷ ἐλαχίστῳ μὴ μετρεῖται.' καὶ Πλάτων δὲ ἐν τῷ Θεαιτήτῳ ἀρχὴν φιλοσοφίας τὸ θαυμάζειν αἰνίττεται· οὐ γὰρ ἄν τις ζητήσειεν ὃ μὴ τεθαύμακε. διὰ τοῦτο γὰρ κἀν τῷ θέρει πολλὴν ὁρῶντες καταφερομένην τὴν χάλαζαν, τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως ἐζητήσαμεν· θαυμαστὸν γὰρ ὅπως τὸ τῷ πλείονι ψύχει πηγνύμενον ἐν τῇ θερμοτέρᾳ ὥρᾳ συσφίγγεταί τε ὁμοῦ καὶ στρογγύλλεται. ἀλλὰ καὶ τὴν ἶριν Θαύμα⟨ν⟩τος ἔκγονον ποιητής τις ᾐνίξατο· θαυμάσαντες γὰρ τὸ ἀπηκριβωμένον τοῦ σχήματος καὶ τοῖς μαθηματικοῖς κύκλοις προσόμοιον τάς τε τῶν χρωμάτων διαφοράς, εἶτα ταῦτά τε εὑρηκότες ὅτι ἐμφαντικὰ καὶ οὐκ ἐνυπόστατα καὶ ὅτι ἄγγελος τὸ ἐμφαινόμενον τοῦ ὑετοῦ, ἶριν τὸ σχῆμα κεκλήκαμεν ἀπὸ τῆς ποιητικῆς Ἴριδος, ἣν δὴ θεῶν ἄγγελον ὁ μῦθος πεποίηκε.

Τὸ δὲ ἦτα περιττότερόν μοι ἐκκεῖσθαι δοκεῖ, τοῦ ταῦ παρέργως τὰς ἑκατέρωθεν συλλαβὰς διασχίσαντος. ἡνία γάρ ἐστι τὸ ἀπέριττον, τὴν πρὸς τὰ θαυμαζόμενα ἐμφαῖνον κίνησιν τοῦ θαυμάζοντος. πρὸς ἐκεῖνα γὰρ εἴωθέ τις χωρεῖν, ὧν δὴ τὰς αἰτίας θαυμάζων μαθεῖν ἐπείγεται, ἐπεὶ καὶ Πλάτων τοῦ Αἰτναίου πυρὸς ἕνεκεν τρὶς τὴν ὀλοὴν ἀνεμέτρησε Χάρυβδιν, καὶ Εὐριπίδης ὁ τραγῳδὸς πολλάκις ἐπὶ τὰς τοῦ Εὐρίπου μεταβολὰς παρεγένετο, Δημόκριτός τε ὁ φιλόσοφος οὐκ ἐπαύσατο ἐπὶ τὸ τοῦ Σαράπιδος βαδίζων τέμενος, ἐν ᾧ δὴ μέσος αὐτὸς ὁ Σάραπις ἀπῃώρητο βαρύ τι σιδήρου χρῆμα, ἄχρις οὗ τοῦ λαξευθέντος λίθου εἰς ἱερὸν ἔγνω τὴν δύναμιν. ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ κίνησις σωματικῷ τυγχάνει μετρουμένη τῷ διαστήματι, ἡ δὲ δὴ τοῦ νοῦ ἀθρόα τε καὶ εὐεπίβολος, ἥτις εὐθὺς προσβάλλει τοῖς θαυμασίοις, κατανοοῦσα ταῦτα ταῖς ἀποδείξεσιν ἢ ταῖς ἀμέσοις κατανοήσεσιν, ὅθεν ἀγάλλεταί πως ἡ κατανοοῦσα ταῦτα ψυχή.

Καὶ μετὰ τὸ ἦτα θῆτα τυγχάνει ἀπαρεμποδίστως πρὸς αὐτὰ θέουσα

200 Pl. Tht. 155 d || **205** *ποιητής τις*] Hes. Th. 265; v. Pl. Tht. 155 d || **210** *ὁ μῦθος*] e.g. Hom. Il. 8,398 || **215** cf. e.g. Olymp. in Alc. 2,94–96; in Gorg. 41,7 || **216–220** fontes non inveni

199 *μετρεῖται* **B**: *-ῆται* **P** || **201** *οὐ* **P**: *οὐδὲ* **B** || **203** post *ψύχει* habet *τὸ* vel *τι* et fort. *ὕδωρ* **B** || **204** *συσφίγγεταί* **P**: *σφίγγεταί* **B** || **205** *θαύματος* **PB**: sec. Plat. correxi | *ἔκγονον* **B**: *ἔγγ-* **P** || **208** *ἐμφαντικὰ* **B**: *ἐμφ. ταῦτα* **P** || **209** *ἐμφαινόμενον* **B**: *φαινόμενον* **P** || **211** *ἐκκεῖσθαι* **B**: *ἐγκ.* **P** || **215** *ἕνεκα* ut vid. **B** | *τρὶς ... ἀνεμέτρησε* **B**: *ἣν ... ἀναμετρήσας* **P** || **217** *τε* **B**: *δὲ* **P** || **218** *ἐπὶ τὸ* **B**: non leg. **P** (om. v[38]) || **218** sq. *αὐτὸς ὁ σ.* **P**: *ὁ σ. αὐτὸς* **B** || **219** *χρῆμα* **B**: *σχῆμα* **P** | *οὗ*] *οὖν* v[38] || **220** *αὕτη μὲν ἡ* **B**: *ἡ μὲν* v[38], **P** al. m. || **222** *εὐεπίβολος* **P**: *-επή-* **B** || **225** *ἀπαρεμ.* **P**: *εὐπαρεμ.* ut vid. **B**

καὶ οἷον σφύζουσα ταῖς πρὸς ἐκεῖνα κινήσεσιν, ἢ οὕτως ἔχειν ὡς ἔγνω δραμοῦσα ἐλάττονα μὲν τοῦ ἡλίου τὴν γῆν, ὅτι κῶνος ἡ ταύτης σκιά, ὑποβᾶσαν δὲ τὴν σελήνην τὸν ἥλιον, ὅτι κατὰ κάθετον αὐτῷ γεγονυῖα τὴν δοκοῦσαν ἡμῖν ἔκλειψιν τῶν ἡλιακῶν αὐγῶν ἀπεργάζεται. ἐπειδὰν ἕν τι τούτων γνοίη ἡ ψυχή, οἰστρεῖ καὶ μαίνεται καὶ ἀκάθεκτός πώς ἐστι ταῖς ὁρμαῖς, ὅθεν ὅλῳ ποδὶ πρὸς πάντα χωρεῖ ἀπαρεμποδίστοις θέουσα ταῖς κινήσεσι, καὶ ὁμολογοῦσα τούτοις οὐχ ὡς ἐφαίνοντο, ἀλλ' ὡς ἀπεδείχθησαν· ἓν γάρ τι τῶν τοῦ 'θέσθαι' σημαινομένων καὶ τὸ ὁμολογεῖν.

Τὸ μὲν οὖν ἦτα κίνησίν τινα τῆς ψυχῆς ἐπὶ τῷ θαυμασμῷ δείκνυσιν, οὐ μέντοι γε ἀπαρέγκλιτον καὶ ἰθυτενῆ, τὸ δὲ ἰῶτα {ταύτην} ἀπό τε τοῦ κατὰ ῥῆμα 'ἵημι' καὶ τῆς ἀκλάστου γραμμῆς ταύτην ἐνδείκνυσι· δεῖ γάρ τινα βαδίσαντα πρός τι ὧν πολλάκις τεθαύμακεν, εὑρόντα τε τὴν αἰτίαν τοῦ οὕτως ἢ ἐκείνως ἔχειν καὶ θέμενον ταῖς ἀποδείξεσιν ἀπαρεγκλίτως πρὸς ἐκεῖνο χωρεῖν. τοιαύτη γὰρ καὶ ἡ τοῦ ἰῶτα γραμμή· τῷ γὰρ ἦτα τὸ ἰῶτα παρωνυμοῦν μικρόν τι καὶ κοινωνοῦν κατὰ τὴν κίνησιν, κατὰ τὸν τῆς κινήσεως τρόπον τὴν διαφορὰν ἔχει, ὅτι τὸ μὲν ἔχει καὶ πλαγίαν τινὰ γραμμὴν ὑφ' ἧς πλαγιάζομεν μὴ κινούμενοι κατ' εὐθὺ πρὸς ὃ τεθαυμάκαμεν, ὅτι μὴ τεθεωρήκαμεν, τὸ δὲ μετὰ τὴν θεωρίαν ἐκτεταμένον ἰθυτενῶς οἷόν τις ἀτραπὸς ἀπλανὴς καὶ μονοειδὴς πρὸς τὸ θαυμαζόμενον μόνον ἄγει τὸν θαυμάζοντα νοῦν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα, ὅσα μετὰ τὴν πρώτην οὐσίαν ἐστίν, οἷον μετ' ἐκείνην ἐκείνης γνωρίσματα καὶ μηνύματα ὁ πολυπράγμων ἐκπληττόμενος νοῦς, εἶτα τῷ λόγῳ πρὸς ταῦτα φερόμενος καὶ τιθέμενος οὕτως ἔχειν, ἰθυτενῆ μετὰ ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα ἔχει τὴν κίνησιν, οἷόν τισιν ὁδηγοῖς ταῖς ἀποδείξεσι χρώμενος. πρὸς δὲ τὸ πρῶτον ὂν χωρῆσαι θελήσας καὶ μαθεῖν κἀκεῖνο ταῖς πολυπραγμοσύναις ἐπιχειρήσας, ὅ τι ποτέ ἐστι καὶ εἰ ἄπειρον ἢ πεπέρασται καὶ εἰ ἄναρχον ἢ ἦρκται καὶ εἰ κεκίνηται ἢ ἀκίνητον πέφυκε, τὰ μὲν πρῶτα δοκεῖ πως θιγγάνειν αὐτοῦ, οὐ τί ἐστιν ἀλλ' ὅτι ἐστίν, ἀπὸ τῆς τῶν δημιουργημάτων κατανοῶν τάξεως· ἄλογον γάρ πως δοκεῖ καὶ πάντῃ ἀνόητον, τἆλλα μὲν

236–237 *ἰῶτα / ἵημι*] cf. Pl. Cra. 427 a

226 *ἢ* **B**: *ἢ εἰ* **P**: fort. hic lac. statuenda ‖ **228** *αὐτῷ* **B**: *αὐτῆς* **P** ‖ **229** *ἐπειδὰν* **P**: *ἐπειδὰν οὖν* **B** ‖ **230** *ἡ* **P**: om. **B** ‖ **232** *ἐφαίνοντο* **B**: *ἐφαίνετο* **P** ‖ **235** *τινα* **P**: om. **B** | post *θαυμ.* add. et punct. del. *τῆς ψυχῆς* **P** ‖ **236** *γε* **P**: om. **B** | *ταύτην* seclusi ‖ **237** *ῥῆμα* **P**: *τὸ ὀρθῶς θαυμάζον* post corr. (al. man. ut vid.) **B** ‖ **238** *τινα βαδίσαντα* **P**: trsp. **B** ‖ **240** *καὶ* **B**: om. **P** ‖ **241** *τῷ* **B**: *τὸ* **P** | *παρ. μικρόν τι* **P**: *μικρόν τι παρ.* **B** ‖ **243** *τινὰ* ante *καὶ* trsp. **P** ‖ **246** *τὸ* **P**: *τὸν* **B**

ὅσα καὶ μετρίως ἥρμοσται νῷ ἐπιτρέπειν τῷ συμβιβάσαντι καὶ ἁρμόσαντι, τὴν δὲ τοῦ παντὸς ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν καὶ τὴν κατὰ μουσικοὺς λόγους τάξιν καὶ κίνησιν τύχῃ διδόναι καὶ τῷ αὐτομάτῳ καὶ εἰκῇ ὑπολαμβάνειν φέρεσθαι τὸ πάγκαλον τοῦτο καὶ παναρμόνιον δημιούργημα.

Τέως μὲν οὖν ἀφάς τινας ἑαυτῷ πρὸς τὸ θεῖον ἐνδίδωσι καὶ οἷον δοκεῖ ἰθυτενῶς φέρεσθαι πρὸς αὐτό, ἐπειδὰν δὲ μὴ στῇ τοῦ πρώτου δραξάμενος ἀλλὰ περιεργαζόμενος ἄρξηται, πότερον ἐπέκεινα τῶν πάντων ἐστὶν ἡ μία τῶν πάντων ἀρχὴ λεγομένη ἤ τι τῶν πάντων οἷον κορυφὴ τῶν ἀπ' αὐτῆς προϊόντων, καὶ πότερον τὰ πάντα σὺν αὐτῇ λέγοιτο ἂν ἢ μετ' αὐτὴν καὶ ὑπ' αὐτῆς, τὸ κάππα στοιχεῖον δηλοῖ, καμπτόμενός πως καὶ ἀναστρέφων ὁ νοῦς εἰς ἑαυτὸν καὶ μυρίας ὑποστροφὰς πάσχων καὶ ἰλίγγας. ὅτι εἰ ἀρχή, πῶς τῶν ἄλλων ἐξῄρηται; πρὸς γὰρ ἄλλο τι τὸ ὄνομα τοῦτο λέγεται. τῶν δ' οὕτω λεγομένων οὐ τὸ μὲν πρεσβύτερον τὸ δὲ μεταγενέστερον, ὅθεν συντέτακται τὸ πρῶτον αἴτιον καὶ συνῆρκται ὧν ἀρχηγόν ἐστι. καὶ πῶς ἅμα τε συνῆρκται καὶ τὸ ἐξαίρετον κατ' ἐκείνων εἴληφε; πῶς δέ, εἰ συνῆρκται ἐκείνῳ τὸ πᾶν, οὐχὶ καὶ συναΐδιον; ταῦτα γὰρ πάντα καμπαί τινές εἰσι τῆς ψυχῆς, νῦν μὲν προϊούσης, νῦν δὲ ὑποστρεφούσης καὶ ἀνελιττομένης εἰς ἑαυτήν, ὥσπερ οἱ θερμοὶ τῶν ὁδοιπόρων ποιοῦσι. κἀκεῖνοι μὲν γάρ, τὸ τῆς γῆς πέρας ἐπιθυμοῦντες ἰδεῖν, μέχρι πολλοῦ προΐασι τῷ καινῷ τῆς θήρας ἐπιρρωννύοντες αὑτούς, ἐπειδὰν δὲ πρὸς τῷ ἀοικήτῳ γένωνται, νῦν μὲν φάραγξι νῦν δὲ θηρίων ἀλλοκότων ἐντυγχάνοντες σώμασι, νῦν δὲ ἄλλο τι τῶν ἀήθων θεώμενοι καὶ καινῶν, ταῦτά τε δειλιάσαντες καὶ τὸ λεῖπον τῆς ὁδοῦ ἀπογνόντες ὡς ἄπειρον, ἀμβλύτεροί τε τὴν προθυμίαν ἐγένοντο καὶ τὸν ἔρωτα μαλακώτεροι καὶ ἀτονήσαντες ὑποστρέφουσιν. ἢν δέ τις καὶ τὸ στοιχεῖον αὐτὸ γεγραμμένον κατανοήσειε, τό τε τῆς πρεσβυτέρας χειρὸς καὶ τὸ τῆς νεωτέρας, οὐκ ἄκομψόν τινα χαρακτῆρα τῆς τοιαύτης πολυπλανοῦς ἐφέσεως λήψεται· ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ ἀνεπηρέαστος ἡ γραμμή, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῆς

264–267 Dam. De princ. I p. 1, 4–7 || **271–272** cf. p. 1, 16–2, 1

257 *νῷ*] *τῷ* s. l. add. **B** vel al. m. || **258** sq. *μουσικοὺς λόγ(ους)* **B**: *μουσικὸν λόγον* **P** || **260** *ὑπολαμβάνειν φέρεσθαι* **P**: *φέρεσθαι καταλαμβάνειν* **B** || **262** *ἑαυτῷ πρὸς* **P**: *πρὸς ἑαυτῷ πρὸς* **B** || **264** *περιεργαζόμενος* **P**: *-ον* **B** || **267** *ὑπ' αὐτῆς* **P**: *ὑπ' αὐτὴν* **B**: *ἀπ' αὐτῆς* Dam. || **268** *πως* **P**: *πως γὰρ* **B** | *ὁ νοῦς* s. l. additum habet **B**: om. **P** | *εἰς* **P**: *πρὸς* **B** || **275** *ἀνελιττομένης* **P**: *ἀνελιττούσης* **B** || **276** *εἰς* **P**: *πρὸς* **B** || **280** sq. *τε δειλιάσαντες* **B**: *προσδειλιάσαντες* **P** || **282** *τὴν προθυμίαν* scripsi: *τῆς προθυμίας* **P**: *ταῖς προθυμίαις* **B** || **284** *κατανοήσειε* **P**: *κατανοήσεται* **B**

πρώτης ἀπὸ τοῦ πέρατος ἐπικέκαμπται οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ δίς, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας μεσόθι διῄρηται· ἡ δὲ σχίζα τῶν διαιρεθέντων ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρξαμένη ὁρμῆς ἐπὶ μεγίστην χωρεῖ τὴν ἀπόστασιν. ὥσπερ γὰρ ἐν ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων καὶ ῥινὸς σχήματι χαρακτῆρές τινες ἐγκάθηνται τοῦ τῆς ψυχῆς ἰδιώματος – 'ὀφθαλμοί' γάρ φησιν ὁ Πολέμων 'ὑγροὶ λάμποντες ὡς λιβάδες ἤθη χρηστὰ ἐμφαίνουσιν' –, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τουτωνὶ τῶν γραμμάτων ἀπόρρητά τινα μηνύματα κέκρυπται τῶν τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς, ἃ δὴ ὁ μὲν ἀφιλόσοφος ὀφθαλμὸς ἁπλῆν τινα συνθήκην τῆς χειρὸς οἴεται, ᾧτινι δὲ ἡ ὄψις μετὰ νοερᾶς ἕξεως πρόεισι, τούτῳ ἀπὸ τῶν φανερῶν μεγεθῶν τε καὶ σχημάτων τὰ ἀφανῆ δῆλα καθέστηκε. καὶ ὥσπερ ἑνὸς ἀτόπου δοθέντος πολλὰ τὰ ἄτοπα ἕψεται, οὕτως ἑνὸς φιλοσόφως σημειωθέντος πολλὰ τὰ κάλλιστα ἐπακολουθήσει.

Αὐτίκα πρὸς τὸ κάππα τὸ λάμβδα οἵαν ἔχει τὴν συναφήν· καμπτόμενος γὰρ ὁ νοῦς τοῖς περὶ τὸ θεῖον ζητήμασι, καὶ νῦν μὲν προϊὼν νῦν δὲ ὑποστρέφων καὶ πολυκλινὴς γινόμενος, ταῖς ἐφ' ἑκάτερα τῶν μερισθέντων ῥοπαῖς οὐ μέχρι παντὸς τὴν πλάνην ὑφίσταται, τοῦ θεοῦ τοῦτον οἰκτείραντος καὶ ἐπικουρῆσαι θελήσαντος. ὥσπερ οὖν ὁ τὸν ἀπολωλότα ἐν ἀμφιλαφεῖ καὶ συσκίῳ ὄρει διερευνώμενος οὐκ εὐθεῖαν πρόεισι, τῇδε κἀκεῖσε τοῖς δένδρεσι καμπτόμενος καὶ μεταφερόμενος καὶ πολλάκις ὑφαιρῶν ἀλλ' οὐ προστιθείς, φωνήσαντος δὲ τοῦ ζητουμένου χειραγωγεῖται πρὸς ἐκεῖνον διὰ τῆς ἐν τῷ φθέγματι ἠχοῦς, οὕτω δὴ καὶ ὁ τὸ θεῖον ὅ τί ποτέ ἐστι πολυπραγμονῶν ὥσπερ ἐν τῷ Μινωταύρου λαβυρίνθῳ προϊὼν ὑποστρέφει καὶ προστιθεὶς ἀφαιρεῖται, λαμβάνων δ' ἐκεῖθεν θείαν αὐδὴν ὅτι 'ἐγώ εἰμι ὁ ὢν' καὶ 'ἐγὼ τὸ πρῶτον στοιχεῖον καὶ ἔσχατον', εἶτα καὶ ταῦτα προσυπισχνούμενος, ὅτι πρώτως ὂν αὐτὸ μὲν διὰ τὴν ὑπερούσιον ἕνωσιν ἄρρητόν ἐστι καὶ ἄγνωστον πᾶσι τοῖς δευτέροις, ἀπὸ δὲ τῶν μετεχόντων ληπτόν ἐστι καὶ γνωστόν, ἀφεὶς ἢ δι' αἰτιωτέρων ἃ μή ἐστιν ἢ αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ καταλαμβάνειν ἀπὸ τῶν δευτέρων τὴν θήραν ἴσχει, τῇ κτίσει χειραγωγῷ

291 sq. Script. physiogn. I 305,7–18; II 315,21–22 ‖ **297–298** Arist. Phys. 185 a 11–12 (= 186 a 9–10) ‖ **311–312** Exod. 3,14; Apoc. 1, 8

287 *ἐπικέκαμπται* **B**: *κέκαμπται* **P** ‖ **288** *μεσόθι* **B**: *-όθ( )* **P** ‖ **289** *ὁρμῆς* **P**: *στιγμῆς* **B** ‖ **290** *ὀφρύων καὶ ῥινὸς* **P**: *ῥινὸς καὶ ὀφρύων* **B** ‖ **291** *πολέμων* **B**: *πτολέμων* **P** ‖ **296** *ἕξεως* **B**: *ὄψεως* **P** ‖ **297** *καθέστηκε* **P**: *καθίστανται* **B** ‖ **298** *φιλοσόφως* **P**: *φιλοσάφως* **B** ‖ **299** *ἐπακολ.* **P**: *ἕψεται* **B** ‖ **300** *τὴν συναφήν* **B**: *συναλιφήν* **P** ‖ **303** *πλάνην* **B**: *βλάβην* **P** ‖ **304** *οὖν* **P**: *γοῦν* **B** ‖ **305** *ἀμφιλαφεῖ* **P**: *ἀμφιλαφίω* ut vid. **B** ‖ **307** fort. *ἀφαιρῶν* legendum, cf. 310 ‖ **310** *μινοταύρω λαβυρινθ* **P**: correxi: **B** non leg. ‖ **315** *ἢ*[1] **P**: om. **B**

πρὸς ἐκεῖνο χρησάμενος. εἰ γὰρ καὶ ἄγνωστον ὅπερ ἐστὶ τὸ θεῖον, ἀλλ' ὅπερ ἔχει γνωστὸν φανερόν ἐστιν ἐν ἡμῖν· τὰ γὰρ τέως αὐτοῦ ἄδηλα καὶ ἀόρατα, τἄλλά τε καὶ ἡ ἀίδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεότης, καθορᾶται νοούμενα τοῖς ποιήμασιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν λοιπῶν λογικῶν ἀποδείξεων ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τῶν δευτέρων αἱ καταλήψεις, δηλοῖ δὲ καὶ τὰ γραμμικὰ θεωρήματα τὰ δεύτερα τῶν πρώτων ἐχόμενα. οὐκ ἂν γάρ τις εἰδείη, ὅτι παντὸς τριγώνου αἱ γωνίαι δυοῖν ὀρθαῖν ἴσαι, εἰ μή τινα ἔχει πρεσβύτερα ἀφ' ὧν εἰς τοῦτο ἐλεύσεται, τήν τε ἐκτὸς γωνίαν καὶ τὴν ἐντὸς καὶ τὴν ἐφεστηκυῖαν γραμμὴν ἐφ' ἑτέρᾳ γραμμῇ, οὐδ' ἂν ἄλλως θεωρήσειεν, ὅτι ἡ σελήνη κατώτερον φαίνεται τοῦ ἡλίου καὶ διχότομος οὖσα ἔλαττον {τε} τεταρτημορίου ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ἡλίου, εἰ μὴ τοῖς προειλημμένοις εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἀποχρήσεται. ἐν δὲ ταῖς περὶ τὸ θεῖον ἀποδείξεσιν, ἐπεὶ μηδὲν ἐκείνου πρεσβύτερον ἔχομεν, ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν τὸ πρῶτον συμπεραινόμεθα αἴτιον, ὥσπερ ἀπὸ τῶν φωτισμῶν τῆς σελήνης αὐτὸ δὴ τὸ τοῦ ἄστρου σχῆμα. οὕτω τις πρὸς τὸ θεῖον χωρεῖ θείαν ἐκεῖθεν λαμβάνων αὐδὴν καὶ ταύτῃ χειραγωγῷ πρὸς τὸ φωνῆσαν χρώμενος· τὸ γοῦν ἐντεῦθεν ἀφέμενος τῶν ζητήσεων καὶ οἷον μύσας ἕπεται τῷ καλέσαντι.

Τοῦτό γέ μοι μηνύει τὸ μῦ, τὴν ἀπερίεργον τοῦ νοῦ μύσιν καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἄμεσον κίνησιν. μύσας γοῦν πρὸς πᾶσαν περίεργον ζήτησιν καὶ ἀπόδοσιν, δι' ἐκείνου πρὸς ἐκεῖνο χωρεῖ μὴ κάτω νεύων – 'κρημνὸς' γὰρ 'κατὰ γῆς ὑπόκειται ἑπταπόρου σύρων κατὰ βαθμίδος', ὅ φασι τὰ τῶν Ἀσσυρίων λόγια – μηδὲ τῇδε ἢ τῇδε διαστρεφόμενος, ἀλλ' ἀκλινεῖ νεύματι πρὸς ἐκεῖνο φερόμενος. τὸ γὰρ πάσης ἐπέκεινα γνώσεως, ὡς καὶ τῷ σοφῷ Πρόκλῳ δοκεῖ, ἀνεπινοήτως ἐστὶ συνάπτεσθαι δι' ἐντυχιῶν· ὡς γὰρ ἀνεπινόητός ἐστιν ὁ τρόπος τῶν θείων ἐνεργειῶν, οὕτω καὶ τῶν θείων ἐντυχιῶν. καὶ δεῖ μὴ πολυπραγμονεῖν ἐπὶ τούτων, ἕπεσθαι δὲ μόνον· θρασύνεται γὰρ τὸ δραστήριον ἐκ τῆς παρακολουθήσεως. τὸ δὲ μύειν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μὴ δοκεῖν 'μικρῷ ἐνὶ

318–320 Rom. 1,20 || **338–339** Or. Chald. 164; cf. supra 3,148; Phil. min. II 132,15sqq. || **341** *Πρόκλῳ*] Comm. in Or. Chald.? || **345–346** inter fr. Or. Chald. (ed. des Places) non invenitur

317 *ἐκεῖνα* **PB**: corr. Wk. | *καὶ* **B**: om. **P** || **318** *αὐτοῦ* **P**: *-ῷ* **B** || **320** *ποιήμασιν* **B**: *κτίσμασιν* **P** || **323** *δυοῖν* **P**: *δυεῖν* **B** || **326** *καὶ* – **327** *ἡλίου* **P**: om. **B** || **327** *τε* del. Wk. || **328** *προειλημμένοις* **P**: *προειρημένοις* **B** || **329** *ἐκείνου* post *ἔχομεν* trsp. **B** || **335** *γέ* **P**: *γάρ* **B** || **337** *ἀπόδοσιν* **P**: *ἀπόδειξιν* **B** || **338** *ἑπταπόρου* (fort. π^2 e *σπ* correctum) **B**: *ἑπαπόρου* **P** | *βαθμίδος* **P** (qui *καταβαθμίδος* scr.): *-δα* ut vid. **B** || **340** *τὸ* **B**: *τῷ* **P** || **344** *θρασύνεται* **P**: *θραύεται* vel *θραύειται* **B**

σώματι ναίειν' κατὰ τὰ λόγια· ὁ γὰρ δοκῶν οἰκεῖν ἐν αὐτῷ ὑπ' αὐτοῦ κατέχεται, τῆς τοιαύτης εὐθηνίας ἀναπιμπλάμενος. δεῖ οὖν ἀτεχνῶς μύειν, ᾧ δὴ τὸ νυστάζειν ἕπεται, καὶ πρὸς μὲν τὰς λογικὰς ταύτας μεθοδείας καὶ ἐντρεχείας μύοντι καὶ νυστάζοντι ἐοικέναι, πρὸς δὲ τὰς θείας καὶ ἀπλανεῖς ἀποδείξεις καὶ λίαν ἐγρηγορέναι· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἄλλως ἐν μετοχῇ τοῦ πρώτου φωτὸς γένοιτο, ἕως μύσας τὰ αἰσθητήρια καὶ οἷον ἀπονυστάξας πρὸς πᾶσαν ἀπόδοσιν οὕτω δὴ καθαρῷ τῷ νῷ ταῖς ἀρρήτοις αἴγλαις ἐνατενίσειεν· 'ὁ γὰρ νοῦς', ὡς καὶ τῷ σοφῷ Πορφυρίῳ δοκεῖ, 'οὐκ ἐν σώματι, ἐν ἑαυτῷ δὲ κέκτηται τὸ ἐνεργεῖν τε καὶ τὸ εἶναι.' τοιοῦτον δὲ καὶ ὃ νοεῖ, μᾶλλον δὲ παρὰ πολὺ κάλλιον. ὅθεν καὶ ὅταν λάβῃς ἀένναον οὐσίαν ἐν ἑαυτῇ κατὰ δύναμιν ἄπειρον καὶ νοεῖν ἄρξῃ ὑπόστασιν ἀκάματον, ἄτρυτον, οὐδαμῇ μὲν ἐλλείπουσαν, ὑπερζέουσαν δὲ τῇ ζωῇ τῇ ἀκραιφνεστάτῃ καὶ πλήρη ἀφ' ἑαυτῆς, ταύτῃ μήτε τὸ ποῦ ἐπιβάλῃς μήτε τὸ πρός τι· ἐκείνην μὲν γὰρ ἴσως ἐντεῦθεν οὐδὲν ἠλάττωσας, ἑαυτὸν δὲ ἀπέστρεψας, κάλυμμα λαβὼν τὴν ὑποδραμοῦσαν τῆς ὑπονοίας φαντασίαν.

Ἐπειδὰν οὖν καὶ μύσῃς καὶ ἀπονυστάξῃς πρὸς πᾶσαν λογικὴν μέθοδον, αὐτῷ δὲ χρήσῃ τῷ ὄντι πρὸς τὴν ἐκείνου γνῶσιν καὶ κατάληψιν σύμμετρον, τηνικαῦτα παραγενήσεταί σοι τὸ ξῖ, οἷον τὸ μετρίως τι ξέειν τῆς ἐκεῖθεν οὐσίας ἢ φύσεως καὶ μερικάς τινας δυνάμεις καταλαμβάνειν καὶ τὸ ὅλον βραχείας τινὰς καταλήψεις ἐκεῖθεν ἀποξέειν καὶ ταύτας ἔχειν εἰς πληρεστάτην τοῦ ζητουμένου αὐτάρκειαν. οὐ γὰρ ἐπειδὴ προσήγγισας τὸ πᾶν ἤδη κατείληφας, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλον οὐδὲν ἔγνως· ἵνα δέ σοι μὴ τὸ ἄγνωστον ἀνεπινόητον δόξῃ καὶ ἀνεπιχείρητον, ξύσματά σοί τινα τοῦ ἀπείρου μεγέθους δίδωσι· καὶ αὐτὸ γὰρ τὸ μαθεῖν ὅτι ἀκατάληπτον κατάληψίς τίς ἐστι. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ἀπέξεσας, εἶτα καὶ τἆλλα, ὅτι ἐκθεοῖ τοὺς προσεγγίζοντας, ὅτι ἄπειρον ἔχει τὴν δύναμιν, ὅτι οὔτε τόπῳ περιγράφεται οὔτε νοήματι, ὅτι ἓν τῇ φύσει ἐστὶ καὶ τρία ταῖς ὑποστάσεσιν, ὅτι τὸ μὲν πατήρ τε καὶ προβολεύς, τῶν δὲ τὸ μὲν γέννημα, τὸ δὲ πρόβλημα, ὅτι σύνθρονα καὶ ὁμόδοξα. ταῦτα δή σοι ἐκεῖθεν ἔξεσται. ὃ δὲ τὴν φύσιν ἐστὶ καὶ οἷαν

353–355 Porph. Sent. 41 (p. 53, 4–5) ‖ 356–361 40 (p. 47, 9–48, 7)

347 *τοιαύτης εὐθηνίας* **P**: *τούτου ἀσθενείας* **B** ‖ 352 *ἀπόδοσιν* **P**: *ἀπόδειξιν* **B** | *οὕτω* **B**: *αὐτῶ* **P** ‖ 355 *τὸ* **P**: om. **B** | *ὃ* **B**: *ὧ* **P** ‖ 356 *καὶ* **P**: om. **B** ‖ 358 *ὑπερζέουσαν*] cf. Plot. VI 5, 12, 9: *ὑπερεξαίρουσαν* Porph. | *πλήρη* **B**: *-ει* **P** ‖ 359 *ἐπιβάλῃς* **B**: *-λλ-* **P** ‖ 360 *δὲ* **P**: om. **B** ‖ 364 *ξῖ* **B**: *ξῦ* **P** ‖ 369 *μὴ* **P**: *μὴ διὰ* **B** ‖ 371 *τὸ* **P**: *τοῦτο τὸ* **B** ‖ 373 sq. *τῇ φύσει* **B**: *τὴν φύσιν* **P** ‖ 376 *ὃ*] an *ὅ τι* vel *οἷον* legendum?

ἔχει τὴν τελειότητα καὶ πῶς ἥνωταί τε ἅμα καὶ διῄρηται, οὐδὲ ταῖς ἐγγιζούσαις δυνάμεσιν ἔγνωσται.

Ἐντεῦθεν οὖν σοι καὶ ἡ τοῦ ō φύσις γνωρίζεται. καὶ τοῦτο γὰρ τὸ στοιχεῖον ἀσύνθετον μὲν ἔχει καὶ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἠχήν, περιδεδινημένον δέ πώς ἐστι καὶ εἰς ἑαυτὸ ἀποκαθιστάμενον καὶ νοῦ φύσιν παραδηλοῦν καὶ χαρακτῆρα τῆς ἀπλανοῦς φύσεως· περιφερὲς γὰρ καὶ στρογγύλον καὶ οἷόν τις κύκλος ἐστὶ μαθηματικός, κἄν τις ἐκφωνῆσαι τοῦτο θελήσῃ, στρογγυλίζεται ἐν ἑαυτῷ τὸ στόμα καὶ τὰ χείλη περιστέλλεται τήν τε πληγὴν τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ ἀκρόστομον ποιεῖται. τοιοῦτος δὲ γίνεται ὁ προσεγγίσας νοῦς τῷ θεῷ καί, ὅτι ἀποξέσας τοῦ ἐκεῖθεν κάλλους καὶ τοῦ ἀπορρήτου μεγέθους αὐτὸς περὶ ἑαυτὸν στρέφεται, ἀκριβὴς γεγονὼς νοῦς καὶ οὐχ οἷος ὁ ἐν τῇ ψυχῇ ἐστιν. ἐντεῦθεν καὶ ἀεικίνητος γίνεται κατὰ τὴν ἐξωτάτην περιφοράν, σφίγγει τε καὶ συνέχει τὰ ψυχικὰ πάντα νοήματα καὶ τῇ ἀπαύστῳ κινήσει διακρίνει τε καὶ λεπτύνει καὶ ἑαυτῷ συμπεριάγει, νοερὰ κἀκεῖνα ποιῶν καὶ κινούμενα κυκλικῶς.

Τῷ γοῦν τοιούτῳ ō τῷ περιηγμένῳ καὶ ἀποκαταστατικῷ καὶ στρεφομένῳ πρὸς ἑαυτὸ τὰ μετὰ ταῦτα τρία στοιχεῖα ὁμοῦ προστίθεται ἐφεξῆς, τὸ πῖ φημι, τὸ ῥῶ καὶ τὸ σίγμα· ταῦτα γὰρ σαφηνίζεται μὲν καὶ καθ' ἕν, ὁμοῦ δὲ συνερμηνευόμενα μάλιστα δῆλα καθέστηκε. θείαν γάρ τινα συμπληροῖ ταῦτα φωνὴν ὥσπερ ἐξ οὐρανοῦ τῷ κυκλικῷ ἐπιφθεγγομένην νοΐ 'πίε τοῦ ῥεύματος σιγῶν'. ἐπεὶ γὰρ τὰ τοῦ σώματος ἔμυσας αἰσθητήρια καὶ παντάπασιν ἔξω τῶν ὑλικῶν γέγονας καὶ πρὸς πᾶσαν μὲν ζωὴν αἰσθητὴν ἀπενύσταξας, ἔνυξας δὲ αὐτὸν πρὸς τὴν νοερὰν καὶ τελεωτέραν κατάστασιν καὶ γέγονας οἷον ō, νοῦς ἀπηκριβωμένος, καὶ καθαρὸς καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνελιττόμενός τε καὶ ἀποκαθιστάμενος, καὶ τῆς μὲν τοῦ σώματος ἀπηλλάγης φύσεως, προσήγγισας δὲ ταῖς θείαις πηγαῖς, πίε τοῦ ἐντεῦθεν ῥείθρου σιγῶν. ἡ τοίνυν πόσις οὐκ αἰσθητήν τινα δηλοῖ ὁλκὴν διὰ τοῦ ἐν τῷ στόματι πνεύματος οὐδὲ κενώσεως ἀναπλήρωσιν οὐδὲ ξηρότητος ὕγρανσιν, ἐπεὶ μηδὲ τὸ ῥεῖθρον τοιοῦτον, οἷον ῥέον ὑδάτιον καὶ τῇδε ἢ ἐκεῖσε τοῖς

380 *ἀσύνθετον – περιδ.* mg. add. **P** || **381** *δέ*] fort. *δή* **P** || **382** *χαρακτῆρα* **B**: *-τὴρ* **P** || **384** *θελήσῃ* comp. **P**: *θελήσειεν* **B** | *στρογγυλίζεται ἐν ἑαυτῶ τὸ στόμα* **P**: *στρογγύλλεται ἐν αὐτῶ τῶ σώματι* **B** || **385** *παρὰ* **P**: *πρὸς* **B** || **393** *περιηγμένω* **B**: *προηγμένω* **P** || **394** *στρεφομένω* **P**: *ἀποστρεφομένω* **B** | *προστίθεται* **B**: *προτίθενται* **P** || **395** *φημι* **P**: *φημι καὶ* **B** | *ταῦτα* **P**: *ταυτὶ* **B** || **397** *τινα* **B**: om. **P** | *ὥσπερ* **B**: *ὡς* **P** || **398** *ἐπιφθεγγομένην* **P**: *-η* ut vid. **B** | *γὰρ* **P**: *γάρ φησι* **B** || **401** *ō* **P**: om. **B** || **402** *καὶ*[2] **P**: om. **B** || **405** *δηλοῖ ὁλκὴν* **P**: trsp. **B** || **406** *ὕγρανσιν* **P**: *ὑγρασίαν* **B** || **407** *ὑδάτιον* **P**: *ὕδατι* **B**

ἀνέμοις φερόμενον, ἀλλὰ πηγή τις ἀΰλων ἐμφάσεων, ἃς πίνει ψυχὴ διψῶσα τοῦ τοιούτου νάματος, μᾶλλον δὲ ὧν ἐμφορεῖται νοῦς περιφερής τε καὶ τὴν κίνησιν τέλειος. πίνει δὲ οὐχ ὥστε διψῶν παύσασθαι, ἀλλ' ὥστε κορεσθῆναι μηδέποτε. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ θείου πηγή, ὑποκινοῦσα μᾶλλον τὴν ἔφεσιν καὶ πρὸς πλείονα δίψαν διερεθίζουσα· ὃ γὰρ ἂν ἀρύσῃς ἀπὸ τῶν ἄνω πηγῶν, οὔτε στήσει τὴν ἔφεσιν καὶ πλειόνων σοι ναμάτων γενήσεται χορηγόν. οὐχ ὁ βουλόμενος δὲ πίνειν τοῦ τοιούτου ῥεύματος δύναται, ἀλλ' ἢ μόνον ὁ ἀκριβὴς νοῦς. ὅσοι δὲ καὶ πίνειν οἴονται τοῖς ζητήμασι, λανθάνουσιν ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἐνοῦσαν λιβάδα ἀποξηραίνοντες· ἁλμυροῦ γὰρ σπῶντες τοῦ νάματος οὔτε τι ἥδονται καὶ αὐχμῶν ἑαυτοῖς καθεστᾶσιν αἴτιοι· ὅθεν καὶ θλίβονται περὶ τὴν δοκοῦσαν πηγὴν καὶ θορύβου παντὸς πληροῦσι καὶ ταραχῆς. τὸ δὲ αἴτιον ὅτι μὴ γεγόνασιν ō μηδ' ἀπενύσταξαν πρὸς τὰς λογικὰς ἐντρεχείας μηδ' ὥδευσαν τὰς συλλογιστικὰς μεθόδους, ἀλλὰ μετὰ τούτων τὴν ἀσυλλόγιστον φύσιν καταμαθεῖν ἔσπευσαν. ὅθεν πίνουσι μέν, ἀλλ' οὐχ ὕδωρ διαφανές, ἰλυῶδες δὲ καὶ τελματιαῖον καὶ τὸ ὅλον βορβόρου πλῆρες. ὁ δ' εἰς ἑαυτὸν συστραφεὶς νοῦς πίνει τοῦ ῥείθρου σιγῶν, οὐδὲν ἐξετάζων τῶν παραδεδομένων οὐδὲ ζητῶν ἀρχὴν τῆς ἀρχῆς οὐδὲ τὸν λόγον τῆς φύσεως ἢ τὴν φύσιν τοῦ λόγου οὐδὲ τὸν τρόπον τῆς θείας γεννήσεως ἢ τῆς τοῦ πνεύματος προβολῆς, ἀλλ' ἀθορύβως καὶ ἀταράχως τῆς εἰρηναίας πίνων πηγῆς ἥδεται καὶ ἀγάλλεται καὶ μᾶλλον ἐνθουσιᾷ τῷ ἀνεξετάστῳ κινούμενος. σῶμα δὲ λόγου καὶ πάθος ἀκούων σταυρόν τε καὶ ἥλους καὶ τὸ ἐκ τῆς νυγείσης αἷμα πλευρᾶς καὶ πρὸ τούτων παρθένον τεκοῦσαν καὶ ἀμφότερα μείνασαν οὐ θορυβεῖται οὐδὲ ταράσσεται, ἀλλὰ σιγῶν ἀτρέμας ἵσταται καὶ ἐμφορεῖται τῶν ἐκεῖθεν πηγῶν.

Ἔδει μὲν οὖν, φήσει τις, ἄχρι τοῦ σίγμα τῶν στοιχείων ἑστάναι τὸν ἀριθμόν· τὸ γὰρ πᾶν συμπεπλήρωται, ἡ θεολογικὴ ἀκρότης ἐν τρισὶ τοῖς προσώποις, ἡ τῶν ἐκεῖθεν παραχθέντων διαίρεσις, ἐπὶ ταύτῃ ἡ τοῦ νοήσαντος ἔκπληξις, ἡ ζήτησις, ἡ ἀπρόθυμος κίνησις, ἡ τοῦ ὀφθέντος ὁμολογία, ἡ ἰθυτενὴς πρὸς τοῦτο μετὰ ταῦτα ὁρμή, ἡ μετὰ τὰ αἰσθητὰ πρὸς τὰ θειότερα ἄνοδος, ὁ ὑποστρέφων δρόμος, ἡ ἐκεῖθεν αὐδή, ἡ τῶν αἰσθητηρίων ἀνενεργησία καὶ οἷον ἀπονύσταξίς τις καὶ νέκρωσις, ἡ ἐντεῦθεν μετρία τοῦ νοῦ πρὸς τὸ θεῖον ἐνέργεια καὶ

419 *παντὸς* **P**: *πάντως* vel *πάντα* **B** || 421 *ὁδεῦσαν* **B**: correxi: *εἴασαν* (leg. *ᾔεσαν* ?) **P** || 423 *τὸ ὅλον β.* **P**: *β. τὸ ὅλον* **B** || 428 *ἀταράχως* **B** (cf. 419 et 432): *ἀμάχως* **P** | *εἰρηναίας* **P**: *εἰρημένης* ut vid. **B** || 430 *σταυρόν τε* **P**: *καὶ σταυρὸν* **B** || 433 *ἐκεῖθεν* **P**: *ἐντεῦθεν* **B** || 434 *φήσει* **B**: *φησί* **P** | *ἄχρι* **P**: *μέχρι* **B** || 436 *τοῖς προσώποις* **B**: *ταῖς πρώταις* **P**

ἡ ξέσει ἐοικυῖα κατάληψις, εἶτα ἡ τοῦ νοῦ τελείωσις καὶ ἀκριβὴς κίνησις, μεθ' ἃ ἡ πόσις, τὸ ῥεῖθρον, ἡ σιγή.

Ἔδει οὖν τὸ πέρας τῆς καταλήψεως πέρας εἶναι τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῖς γράμμασιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοιαύτην δόξαν τὸ ταῦ ὑπαντᾷ, ὃ δὴ ἓν μὲν εἶναι δοκεῖ τῶν τοῦ λόγου μερῶν, δύο δέ πώς ἐστιν· ἐπειδὴ γάρ, φησι, τὴν ἀίδιον ὁ νοῦς προσείληφε κίνησιν καὶ πέπωκε τοῦ ῥείθρου σιγῶν, τί αὖ; ἆρα τὸ πᾶν κατείληφε καὶ πλέον οὐδέν ἐστιν οὗ πέπωκεν, ἀλλὰ τὸ ὅλον ῥεῖθρον τῆς θείας ἀιδιότητος ἐντὸς ἔσχηκε τοῦ οἷον στόματος; τὸ γὰρ ταῦ, εἴ τις ἐθέλει ἐρεῖν ἐντελῶς, 'τί αὖ' ἐστιν ἀντὶ τοῦ 'τί γοῦν; πέρας ἐστὶ καταλήψεως ἡ μετὰ σιγῆς πόσις τοῦ νοητοῦ ῥεύματος;' εὐθὺς γὰρ ὑπαινίττεται ὡς πλέον ἐστὶ τοῦ καταληφθέντος τὸ διαφυγόν. οὔτε γὰρ θάλατταν τις ὅλην αἰσθητῶς πιεῖν δυνηθείη οὔτε νοῦς ὅλην τὴν θείαν ἐντὸς συλλάβοι πηγήν. διὰ τοῦτο τὸ ταῦ ὑπαντᾷ μονονουχὶ τοῦτο φθεγγόμενον πρὸς τὸν νοῦν, ὅτι 'τὰς αἰσθήσεις ἀφεὶς καὶ τὰς βαρείας πέδας τοῦ σώματος ἐπτερώθης μὲν πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν ἐκείνου μιμησάμενος κίνησιν, μᾶλλον δὲ τὴν φύσιν κτησάμενος, προσεπέλασας ταῖς ἀνωτάτω πηγαῖς καὶ πέπωκας τοῦ ῥεύματος ὡς ἐνῆν, οὔπω δὲ τὸ πᾶν ἀπηρύσω, ἀλλ' ἄπλετόν ἐστι πέλαγος τὸ καταλειφθέν, ὃ δὴ ἀμείωτόν ἐστιν ἐσαεί, πληροῦν μὲν τοὺς διψῶντας καὶ προσεγγίζοντας, ἐλαττούμενον δὲ μηδέποτε'.

Ταῦτά τε τὸ ταῦ ὥσπερ ὑποφωνεῖ πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὸ ἀληθὲς ὑποδεικνύμενον παρεστὸς ὑποδείκνυσι τὸ ῡ οἷόν τι Ἀτλαντικὸν πέλαγος· κρατῆρι γὰρ τὸ ῡ ἔοικεν ὕδατος, μᾶλλον δὲ φιάλῃ χρυσῇ. 'ἰδοὺ γοῦν' φησι πρὸς τὸν νοῦν 'κρατὴρ ἕτερος μετὰ τὸ ῤ κείμενος οὗ δὴ λίαν ἀφίστασο· τῷ μὲν γὰρ ῤ πεπλησίακας ὥσπερ βραχεῖ τινι ἀμφορεῖ, τῷ δὲ ῡ οὔπω προσήγγισας.' ὁ δὴ Ὠκεανὸς θεῖός ἐστι τὴν ὅλην ἀπεικονίζων θείαν πηγήν. ἔχει δέ τινα καὶ ἡ τοῦ στοιχείου τούτου ἐκφώνησις καὶ δίψης καὶ πόσεως ἰδιότητα· τοιοῦτον γὰρ καὶ ὑπηχοῦσιν οἱ ἀπλήστως τοῦ πόματος ἐμφορούμενοι, ὁπότε καὶ μάλιστα ἥδοιντο. ἀνέῳκται δὲ τῷ σχήματι ἐσαεὶ πάντα τὸν διψῶντα νοῦν εἰς ἑαυτὸ προκαλούμενον, μᾶλλον δὲ τὸν ἐγγίσαι τούτῳ δυνάμενον. εἶτα ἵνα μή τις ἐντεῦθεν οἰηθῇ, ὡς τὸ πᾶν τοῦ κρατῆρος ἀρύσασθαί τις τοῖς χεί-

442 *ξέσει* **P**: *ζέσει* **B** | *ἀκριβὴς* **P**: *ἡ ἀκριβὴς* **B** ‖ **446** *εἶναι δοκεῖ* **P**: *δοκεῖ εἶναι* **B** ‖ **448** *αὖ* **P**: *οὖν* **B** ‖ **451** *ἀντὶ τοῦ* **P**: *αὐτὸ* ut vid. **B** ‖ **457** *μιμησάμενος* **B**: *-σόμ-* **P** ‖ **457** sq. *τὴν φύσιν* **P**: *τῇ φύσει* **B** ‖ **459** *ἀπηρύσω* **B**: *-ρρ-* **P** ‖ **461** *ἐλ. δὲ μηδέποτε* **P**: *οὐδέποτε δὲ ἐλ.* **B** ‖ **463** *παρεστὼς* **B**: *-ῶς* **P**: correxi | *ὑποδείκνυσι* **B**: *ὑπεδείκνυ* **P** ‖ **465** *γοῦν* **P**: *γάρ* **B** | *δὴ* **P**: *δεῖ* **B** ‖ **466** *ἀφίστατο* **P**: correxi: *ἀφῦσαι* **B** | *βραχεῖ τινι* **P**: *τινι βραχεῖ* **B** ‖ **468** *ἀπεικονίζων* **P**: *-ον* **B** ‖ **471** *ἑαυτὸ* **P**: *ἑαυτὸν* **B** ‖ **472** an *προσκαλούμενον* scribendum? ‖ **473** *οἰηθῇ* **P**: *οἰηθεὶς* **B**

λεσι δύναιτο καὶ μηδὲν ἐγκαταλιπεῖν, μᾶλλον δέ – ἵνα τελεώτερον περὶ τούτου νῦν διαλέξωμαι – ἐπειδὴ πολλοὶ οἴονται δεῖν πᾶσι τοῖς θείοις ἐπιπηδᾶν ὡς μηδὲν ἐᾶν ἀνεξέταστον· οὐ γὰρ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς αἱ περὶ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων φύσεων εὑρεσιλογίαι, ἅ τε περὶ νοῦ λέγουσι καὶ ὅσα περὶ ψυχῆς δογματίζουσιν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τοῦ ὄντος αὐτοῦ περιδράξοιντο καὶ θεοῦ φύσιν ἐπίσταιντο κίνησίν τε καὶ τὴν τῶν κατὰ μέρος οἰκονομίαν, ἀβίωτον ἑαυτοῖς τὸν βίον νομίζουσιν, οὐ καλῶς οἰόμενοι. τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν ὡς ὁ θεὸς ἀμερίστως μὲν τὰ μεριστὰ γινώσκει, ἀχρόνως δὲ τὰ ἔγχρονα, ἀμεταβλήτως δὲ τὰ μεταβλητά, καὶ ὅτι τὸ θεῖον ἁπλοῦν πρώτως ἐστὶ καὶ μάλιστα καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐταρκέστατον καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν ἐγγυτέρω μετεχόμενον ἀμέσως μετέχεται, ἔχει τινὰ λόγον καὶ οὐ παντάπασιν ἄδηλος ἡ ἀπόδειξις, τὸ δ' ὅτι ἔνθερμον πνεῦμα τὴν οὐσίαν ἐστὶν ἢ νοῦς τοιόσδε ἢ ἓν ἀκίνητον ἢ ἀριθμὸς τῶν ὄντων ἐξῃρημένος, οὔτ' ἀπόδειξιν ἔχον ἐστὶν οὔτε τις πιστεύσειε, λέγουσιν, εἰ μὴ τῆς ῥινὸς ἕλκοιτο.

Ἐπεὶ οὖν εἰς τὰ τοιαῦτα τοὺς πολλοὺς ἐφέλκεται τὸ φιλοπρᾶγμον, διὰ ταῦτα τῷ τῶν τοιούτων κρατῆρι, τῷ ῡ φημι, ἐγγειτόνων ἐστὶ τὸ φῖ, ἄχρι τοῦ φαινομένου φιλοσοφεῖν τὸν ἐξετάζοντα νουθετοῦν. τοῦτο γάρ μοι φαίνεται τὸ φῖ ὑπαινίττεσθαι, τὸ τὰ φαινόμενα μόνα τοῦ θείου πολυπραγμονεῖν καὶ ζητεῖν· φαινόμενα δέ φημι ἐνταῦθα οὐ τὰ οἷον ἰνδάλματα καὶ παρυφιστάμενα τοῖς σώμασιν, ὥσπερ αἱ σκιαί, ἀλλὰ τὰ προκείμενα καὶ δεικνύμενα. ἐπειδὴ γὰρ ὁ θεῖος βυθὸς ἐκ φαινομένων καὶ ἀφανῶν σύγκειται καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ περιπλεῖσθαι δύναται, τὸ δὲ πάντῃ ἄπλωτόν τε καὶ ἄπλετον πέφυκε, καὶ τὸ μὲν οἷον φαίνεται, τὸ δὲ ἀφανὲς πάντῃ καθέστηκεν, ἀρκεῖσθαι τοῖς φαινομένοις χρεών, μὴ μέντοι γε καὶ τοῖς ἀφανέσιν ἐπιχειρεῖν. τίνα οὖν τὰ τοῦ θείου φαινόμενα; ὅτι μέτρον ἐστὶ τῶν ὄντων, ὅτι ἑνιαῖον, ὅτι τὰ πλήθη πάντων τῶν ὄντων ἀφορίζει καὶ μετρεῖ, ὅτι περατοῦν οἷς ἂν

481–482 Procl. Elem. p. 110, 10–12; cf. Psell. Omn. doct. 17, 3–7 ‖ **488** Luc. Herm. 68; Psell. Or. min. 8, 193–194; Ep. 224, K.-D. II 267, 21–22 ‖ **499–502** Procl. Elem. p. 102, 28–33

475 *οἴονται* **B**: *ᾤοντο* **P** ‖ **477** *τῶν* **P**: om. **B** | *φύσεων* **P**: om. **B** | *νοῦ* **P**: *νοῦν* ut vid. **B** ‖ **478** *μὴ καὶ τοῦ* **P**: *καὶ τοῦ μὴ* **B** ‖ **479** *αὐτοῦ* vel *-ῶν* **B**: *-οῖς* **P** | *ἐπίσταιντο* **P**: *ἐπίσταντο* **B** ‖ **480** *ἀβίωτον* **P**: *ἀβίοτον* **B** | *ἑαυτοῖς* **B**: *αὐτοῖς* **P** ‖ **481** *μὲν*² **P**: om. **B** ‖ **482** *ἔγχρονα* **B**: *ἐγχρόνια* **P** ‖ **484** *καὶ*¹ **P**: om. **B** ‖ **485** *οὐ* **P**: *εἰ* **B** ‖ **487** *ἐξῃρημένος* **P**: *ἐξηρτημένος* **B** | *ἔχον ἐστὶν* an sanum? ‖ **490** *ἐγγ.*] i. e. *ἐν γειτόνων* ‖ **494** *παρ. τοῖς σώμασιν* **P**: *τοῖς σώμασι παρ.* **B** | *ὥσπερ* **P**: *οἷον* **B** ‖ **495** *καὶ δεικνύμενα* **P**: *ἐνδεικνύμενα* **B** ‖ **498** *ἀφανὲς πάντῃ* **P**: *πάντῃ ἀφανὲς* **B** ‖ **499** *γε* **P**: om. **B** ‖ **501** *πάντων* **P**: *πάντα* **B**

παρῇ βούλεται καὶ περιάγειν εἰς ὅρον, ὅτι πάντα κρειττόνως ἢ κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἐπίσταται, ὅτι ἀφ' ἧς ἂν ἄρξηται τάξεως ἐκφαίνειν ἑαυτὸν πρόεισι διὰ πάντων τῶν δευτέρων, ὅτι οὐδὲ αὐτὸς ὁ νοῦς ἐστι θεῖος εἰ μὴ μεθέξει τῆς θείας ἑνάδος, ὅτι κατὰ τὸ ὑπερπλῆρες ἑαυτοῦ μεταδίδωσι τοῖς μετεχομένοις, καὶ τἆλλα ὅσα δὴ μὴ παρεῖται τοῖς θεολόγοις καὶ μάλιστα Διονυσίῳ τῷ πάνυ ἀκριβέστερον περὶ τούτων φιλοσοφήσαντι. τὰ δὲ ἀφανῆ τίνα; ὁ τρόπος τῶν θείων οἰκονομιῶν καὶ πρὸ τούτων ἡ τοῦ θείου φύσις αὐτή, ἡ ἕνωσις, ἡ διαίρεσις, ἡ πρὸς τὸ πρῶτον αἴτιον ἀναγωγὴ τῶν ἀπ' ἐκείνου, ἡ τοιάδε πρόοδος. ἐσθίοντα οὖν τὸν λόγον, τὸν θεῖον ἀμνόν, ἡ προβεβλημένη σὰρξ εὐωχείτω σε, μὴ μέντοι γε καὶ τῶν κεκρυμμένων ὀστῶν ἅψαιο, ἀλλ' ἐσθίων ὅσα βρώσιμα τῇ βάσει τοῦ θυσιαστηρίου τὸ αἷμα ἐπίχεε, παραχωρῶν τῇ πίστει τῶν κεκρυμμένων. ταῦτά σοι τὸ φῖ σαφῶς ὑποφαίνει, τῶν φαινομένων ἅπτεσθαι συμβολικῶς νουθετοῦν.

Τὸ δὲ χῖ καὶ μείζονα τὴν φιλοσοφίαν ὑποβάλλει τοῦ φῖ. ἐπεὶ γὰρ ὃ φαίνεται πολλάκις καὶ παραφαίνεται, ὥσπερ τὰ τῶν εἰκασμάτων εἰκάσματα ἔφη τις σοφός, διὰ τοῦτο τὸ χῖ ὥσπερ ὑπερείδει τὸ φαινόμενον τοῦ φῖ· μὴ γάρ, ὃ σοί, φησί, δοκεῖ φαίνεσθαι, τοῦτο σπεῦδε λαβεῖν, ἵνα μὴ ὑπόκρισις εἴη τὸ φαινόμενον, ἵνα μὴ ὡς σκότει προσέλθῃς τῷ δοκοῦντι φωτὶ καὶ τὸ ἀρχέκακον σκότος ἄγγελον ὑπολήψῃ φωτός, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ἀρύσῃ καὶ καρδίᾳ καὶ χείλεσιν, ὅσον σοι χεῖται παρὰ θεοῦ. ἐπεὶ γὰρ ὁ τῆς σοφίας κρατὴρ ὑπερπλήρης ἐστί, τοῖς βλύζουσι νάμασι τοῖς χεομένοις ὑπόθες τὸ πρόσωπον, τὸ ἀπορρέον ὑπόδεξαι τῆς πηγῆς. οὐκ ἐνδεής ἐστιν ἡ φιάλη, ἵνα πίῃς ἐγκύψας, οὐδὲ πλήρης μόνον, ἵνα τοῖς ἐκείνης χείλεσι προσθήσῃς τὰ σά, ἀλλὰ καὶ ὑπερπλήρης· τὸ μὲν γὰρ ἐνδείας, τὸ δὲ αὐταρκείας, τὸ δὲ παντελοῦς ἀγαθότητος. διὰ τοῦτο μὴ λίαν πλησιάσειας τῷ κρατῆρι, μή που καὶ πυρὸς ἐν αὐτῷ περιτύχῃς ῥύαξιν, ἀλλὰ πόρρω στῆθι καὶ τοῦτο μετ' εὐλαβείας. οὐ γὰρ δέος μήποτε ἀπέλθῃς διψῶν· κορέσουσί σε οἱ ἐκεῖθεν μεριζόμενοι ποταμοί, οὐ τέσσαρες μόνον ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς Ἐδὲμ

502–503 110, 12–13 ‖ 503–504 110, 29–30 ‖ 504–505 140, 5–8 ‖ 505–506 116, 17–18 ‖ 507 *Διονυσίῳ*] Div. nom., e.g. 648 C–D ‖ 510–512 cf. Psell. Theol. I op. 99 (praesertim ll. 135–147) ‖ 512–514 cf. Exod. 29, 12; Levit. 4, 7 ‖ 518 an Plat. intendit? ‖ 521 II Cor. 11, 14 ‖ 523–528 cf. Psell. Theol. I 21, 9–24 ‖ 531 Gen. 2, 10–14

503 *ἄρξηται* **P**: *ἄρχηται* **B** ‖ 504 *ὅτι* **P**: *ὅτι δὲ* **B** ‖ 505 *ἑαυτοῦ* **B**: *αὐτοῦ* **P** ‖ 507 *ἀκριβέστερον* **P**: om. **B** ‖ 514 *ὑποφαίνει* **B**: *ὑποφαίνεται* **P** ‖ 519 *σοι φησί* **P**: *φησὶ σοι* **B** | *τοῦτο* **P**: *τοῦτο δὴ* **B** ‖ 522 *ἀρὺς* **P B**: corr. Wk. ‖ 525 *ἐγκύψας* **B**: *ἐκκύψας* **P** ‖ 527 *παντελοῦς* **P**: fort. *-ῶς* **B** ‖ 530 *οὐ* **P**: *οὐδὲ* **B** | *δέος* **P**: *δέῃ* ut vid. **B**

ῥέοντες, ἀλλ' ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντες, ἐμπλήσουσί σε τοῦ ποτίμου νάματος, κἂν λίαν διψητικώτατος εἶ κἂν διὰ πολλῆς τῆς ὁδοῦ προσήγγισας τῇ πηγῇ, ἀποκαμὼν τοῖς ἱδρῶσι τῶν ἀρετῶν καὶ τῷ συντόνῳ λειποψυχήσας καὶ κατάξηρος ταῖς ἐργασίαις γενόμενος· οὐ γὰρ ἐκλείψει σοι ὁ τοῦ ἐλαίου καμψάκης ὡς τῇ Σαραφθίᾳ ποτέ, μᾶλλον δὲ ἡ ἀένναος τῶν εὐσπλάγχνων ῥευμάτων πηγή. μὴ τοίνυν ἐπιπηδήσῃς τοῖς ἔνδον τοῦ κρατῆρος νάμασιν· οὔτε γὰρ δυνήσῃ πιεῖν καὶ τῆς αὐθαδείας ἀποκείσεταί σοι κόλασις. τί οὖν; ἀνεξέταστά σοι ἔσονται τὰ χεόμενα καὶ πᾶν ὃ δὴ χεῖταί σοι τοῦτο δὴ καὶ πρὸς πόσιν προκείσεται; ἀλλὰ δέδοικα μὴ οὐ πᾶν ᾖ τὸ χεόμενον διειδὲς ὕδωρ καὶ καθαρόν, δέδοικα δὲ μὴ καὶ ἁλμυρόν ἐστι καὶ θαλάττιον ἐν ᾧ ἡ καταποντίζουσα πέφυκε καταιγίς, φοβοῦμαι μὴ βαθὺ τυγχάνῃ καὶ ὕπουλον οὗ ῥυσθῆναι καὶ ὁ προφήτης αἰτεῖ.

Διὰ τοῦτο τὸ ψῖ ἐπανορθοῦται τὸ χῖ ὡς ἐκεῖνο τὸ φῖ, μᾶλλον δέ σοι τὴν τῶν ναμάτων ὑποβάλλει ψηλάφησιν. ὅρα, γάρ φησι, μὴ ἀπατηθῇς μηδ' ὡς γλυκεῖ προσέλθῃς τῷ ἁλμυρῷ μηδ' ὡς ὕδατι τῇ ἀβύσσῳ. ἐκεῖ μὲν γὰρ πνεῦμα θεοῦ ἐπιφέρεται, ἐνταῦθα δὲ σκότος ἐπιχεῖται βαθύτερον τοῦ ψηλαφητοῦ. διὰ τοῦτο ψηλάφησον καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας. εἰσί σοι χεῖρες οὐ μαλακοῦ καὶ σκληροῦ διάκρισιν ἔχουσαι, ἀλλ' ἀληθείας καὶ ψεύδους, ἐστί σοι δύναμις ἁπτικὴ τῆς ψυχῆς. δύνῃ διὰ ταύτης ἐφευρεῖν, τίς μὲν ἡ Μερρὰ καὶ ἄποτος τῷ ὄντι πηγή, τίς δὲ ὁ τὴν πόλιν εὐφραίνων τοῦ θεοῦ ποταμός, μᾶλλον δὲ τίνα τὰ τούτου ὁρμήματα. ὅρα γοῦν μὴ τῆς σκοτεινῆς ἀβύσσου ᾖ τὸ χεόμενον ἐν ᾗ ὁ δράκων ἐντέταλται κατοικεῖν, μή πού τις ἰὸς πίνοντί σοι συνολισθήσῃ τῷ στόματι καὶ καταδαπανήσῃ σου τὴν ψυχήν. εἰ γὰρ καὶ κεχείρωται τὸ μέγα κῆτος, ὃ δὴ τὰ ἁλμυρὰ τρέφει τῆς θαλάττης νάματα, καὶ τοῖς σταυρικοῖς ἥλοις δεδέσμευται, ἀλλ' οὐ πάντῃ γε νενέκρωται, εἰς ἡμετέραν καὶ τοῦτο νουθεσίαν καὶ παίδευσιν τηρηθέν. δέος οὖν μὴ προσελθὼν τῇ θαλάττῃ περιτύχῃς τῷ κήτει καὶ προσαφήσῃς τῷ δίψει καὶ τὴν ψυχήν. ψηλάφα τοίνυν τὰ ὕδατα τά τε σταδαῖα καὶ τὰ κινούμενα ὅσα τε ἐν λίμναις καὶ ὅσα ἐν φρέασιν –

535–536 III Reg. 17, 7–16 || **542–544** Ps. 68, 15–16 || **548** Gen. 1, 2 || **548–549** cf. Exod. 10, 21 || **552** cf. Exod. 15, 23 || **553** Ps. 45, 5 || **554–555** cf. Apoc. 20, 1–3 || **557–558** cf. Iob 3, 8

533 *διὰ* **P**: *δεῖ* **B** || **534** *τῷ συντόνῳ* **P**: *τῇ συντονίᾳ* **B** || **536** *ὁ* **P**: om. **B** || **542** *δὲ* **P**: om. **B** || **554** *γοῦν* **P**: *οὖν φησι* ut vid. **B** || **556** *πίνοντί σοι συν.* **P**: *συν. σοι πίνοντι* **B** | *καταδαπανήσῃ* **B**: *-σει* **P** || **557** *καὶ* **B**: om. **P** || **558** *δεδέσμευται* **P**: *-μηται* **B** || **559** *γε* **P**: om. **B** || **560** *δέος οὖν* **P**: *δέον γοῦν* **B** || **561** *προσαφήσῃς* **P**: *-εις* **B** | *ψυχήν* **B**: *πηγήν* **P** || **562** *σταδαῖα* **B**: *στα   αῖα* (spat. 3 litt. relinquens) **P** | *λίμναις* **B**: *-νῃ* **P**

οἶδα γὰρ καὶ φρέαρ διαφθορᾶς – καὶ ὅσα ἀπ' οὐρανῶν ἔρχεται· οὐδὲ γὰρ ἅπαντα καὶ ταῦτα καθαρά, ἀλλ' ἔστιν ἃ καὶ μετὰ πλείονος τοῦ ὑπεκκαύματος κάτεισιν, ἃ δὴ καὶ ῥαγδαῖά ἐστι καὶ βαρύτατα καὶ πλήρη τοῦ ἐκεῖθεν καπνοῦ. εἰ γοῦν οὕτω πίνεις, ἔσται σοι πάντως πηγὴ ἀλλομένη εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Τί δ' ἄν τις εἴπῃ καὶ περὶ τοῦ τελευταίου στοιχείου, ὃ δὴ καὶ ω̃ μέγα διαφερόντως ὠνόμασται, εἰ καί τινες τὴν προσθήκην τοῦ ποσοῦ ἀθετήσαντες ω̃ μόνως κεκλήκασι, τὸ δὲ ἕτερον ō; τί οὖν ἐστι τοῦτο καὶ διὰ τί μέγα καὶ διὰ τί ἔσχατον; ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς οὐσίας τούτου καὶ φύσεως, ὥσπερ ἐν καταστάσει βραχύ τι περὶ τῶν προαγόντων διαληψώμεθα, ἵν' ἐκεῖθεν καὶ τὸ συνεχὲς τῶν προλαβόντων πρὸς τοῦτο εὑρήσομεν. ἐπεὶ γὰρ τὸ μὲν φῖ τὸ φαινόμενον ὑπεδείκνυε, τὸ δὲ χῖ τὸ χεόμενον καὶ οἷον ἀπορρέον τοῦ θείου κρατῆρος, τὸ δὲ ψῖ ψηλάφησιν ὑπετίθει τοῖς σπῶσι τοῦ νάματος ἤτοι διάκρισιν θολεροῦ καὶ καθαροῦ πόματος, ἵνα μή τις οἰηθῇ, ὡς ἕτερον οὐδέν ἐστι παρὰ τὸ φαινόμενον μὴ καὶ χεόμενον, ἀλλὰ πᾶν ὅσονπερ ἐν τῷ κρατῆρί ἐστιν ὑπερβλύζον κενοῦται, ὡς μηδὲ ὑποστάθμην τινὰ τῷ ἀγγείῳ ἐναπομεῖναι, ὁ τοῦ μεγάλου ω̃ λόγος φωνεῖ τῷ σχήματι σιωπῶν ὡς ἄβυσσός ἐστι τὸ καταλειφθὲν συγκεκλεισμένη τε καὶ ἀπρόσιτος. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὅσα μεθεκτὰ τοῖς ἀξίοις εἰσί, μετρεῖται ταῖς δεχομέναις αὐτὰ φύσεσι καὶ καταλλήλως αὐταῖς ἐπιρρεῖ, τὸ δ' ὅσον ἀπομένει τῷ πλήρει κρατῆρι οὔτε ψυχῇ ἐστι φορητὸν οὔτε νῷ χωρητόν. τοῦτο οὖν ἐστι τὸ μέγα ω̃, ὁ μέγιστος τῆς σοφίας κρατήρ, ἀφ' οὗ τέως οὐδεὶς ἀπηρύσατο. πᾶσα οὖν κίνησις νοερὰ ἄχρι τοσούτου πρόεισιν, ἕως ἂν τῷ μεγάλῳ ω̃ προσπελάσειεν. ἐκεῖ δὲ γενομένη τῆς ἐφέσεως ὁμοῦ καὶ κινήσεως ἵσταται, ἐπεὶ μηδὲ φυσική τίς ἐστι τῶν ὑπὲρ φύσιν ἐνέργεια. ἀλλ' εἴ τι καὶ τοιοῦτον ἡμῖν ἐπιγενήσεται, ὕστερον εἰσόμεθα τοῦτο, ἀλλ' οὐκ ἐνεργήσομεν. μέγα δὲ τοῦτο ω̃ προωμολογημένως προσηγόρευται ἢ ὅτι ἀντιδιέσταλται τῷ ō – νόες μὲν γὰρ ἀμφότερα, ἀλλ'

563 *φρέαρ διαφθορᾶς*] Ps. 54, 24 ‖ **566–567** Io. 4, 14

566 *πάντως* **P**: *παντὶ* (ut vid.) comp. **B** ‖ **568** *καὶ*[1] **P**: om. **B** ‖ **569** *ποσοῦ* **P**: *ποιητ(οῦ)* ut vid. **B** ‖ **570** *ἀθετήσαντες* **P**: *ἀμελήσαντες* **B** | *τοῦτο* **P**: *καὶ τοῦτο* **B** ‖ **571** *εἰπεῖν* **B**: *εἴπωμεν* **P** ‖ **573** *διαληψώμεθα* **P**: *-ψόμ-* **B** ‖ **574** *πρὸς τοῦτο* **B**: *πρὸ τούτου* **P** | *ὑπεδείκνυε* **P**: *ὑποδείκνυσι* **B** ‖ **575** *οἷον* **B**: *οἷον τὸ* **P** ‖ **578** *ὅσονπερ* **P**: *ὅσον* **B** ‖ **579** *ἀγγείῳ* **B**: *ἄγγει* **P** ‖ **584** *οὖν* **B**: *γὰρ* **P** ‖ **586** *ἀπηρύσατο* **B**: *-ρρ-* **P** | *οὖν* **P**: *γοῦν* **B** ‖ **588** *τις* **P**: *τις ἡμῶν* **B** | *φύσιν* **B**: *τὴν φύσιν* **P** ‖ **589** *εἰσόμεθα* **P**: *πεισόμεθα* (ex *ἐπ-* corruptum?) **B** ‖ **590** *προωμολογημένως* **B**: *προσωμολόγηται ἢ* **P** | *προσηγόρευται* **P**: *ὑπηγόρευται* **B** ‖ **591** *ō* **P**: *μικρῶ* [*ō* …]*ρ̣ες* (?) evan. **B** | *νόες* **P**: *νοῖ* **B** | *ἀμφότερα* **P**: *-αι* **B**

ἐκεῖνο μὲν μικρὸν καὶ μετέχον, τοῦτο δὲ μέγα καὶ μόνως ἀμέθεκτον – ἤ, ᾧ καὶ μᾶλλον προστίθεμαι, οὐ πρός τι συγκριτικῶς μέγα ὠνόμασται, ἐπεὶ μηδὲ σύγκρισιν ὑποφαίνει τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅτι μέγα ἁπλῶς ἀσυγκρίτῳ τῶν ὄντων ἀξιώματι ὑπερκείμενον. τοῦτο γοῦν καὶ πέρας ἐστὶ πάσης φύσεως καὶ ὑπὲρ τοῦτο οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἀπλανὴς τῶν σωμάτων ἁπάντων πέρας καθέστηκε καὶ ὅρος ἐστὶ τῶν τε πλανωμένων σφαιρῶν καὶ τῶν ἀπλανῶν. ἐκπέφευγε δὲ καὶ τὴν ἐν τόπῳ θέσιν τῷ μὴ πρός τινος περιέχεσθαι. οὕτω δὴ καὶ τὸ μέγα ω̄ οἷόν τις μεγίστη περιοχὴ πάντων τῶν ὄντων ἐστίν, ὅσα τε αἰσθητὰ καὶ ὅσα δὴ νοερά. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δὶς ἐσφαίρωται, ὅτι καὶ τὴν ἀπλανῆ περιέχει. μέγα δὲ οὐχ ὅτι ἐμμέγεθες καὶ πολυμερές, εἰ καὶ τῷ ποσῷ προσκεχρήμεθα, ἀλλ' ὅτι ὑπερμέγεθες καὶ πάντων περιληπτικὸν καὶ τῶν ὄντων οὐδέν. αἱ δὲ περιοχαὶ κατὰ μὲν τὴν πρεσβυτέραν χεῖρα τὴν ἁπλουστέραν τε καὶ λιτὴν ἠνεῳγμένως ἐκφέρονται οἷόν τινα δύο τοῦ βραχέος σημεῖα, κατὰ δὲ τὴν νεωτέραν πάντῃ ἐσφαίρωνται. τίνας οὖν πρὸς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἐννοίας ἁρμόσομεν; καὶ ὅτι τὸ πρώτως ἀγαθὸν κατ' αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν εἶναι δημιουργῆσαν τὸν ἄνθρωπον καὶ ὡς ἐνῆν τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα ἐν τούτῳ ἀπεικονισάμενον μεθεκτὸν αὐτὸν πάντων τῶν ὄντων ὑπὲρ φύσιν ποιῆσαι ἐβούλετο. διὰ τοῦτο οἷον ἠνέῳκτο προσκαλούμενον πρὸς ἑαυτὸ τὸ πλάσμα πρὸς τὴν τῆς ὅλης τελειότητος μέθεξιν. ἐπεὶ δὲ ἀπατηθεὶς ἐκεῖνος τῆς νοερᾶς ζωῆς τὴν αἰσθητὴν ἀντηλλάξατο, ἐκλείσθησαν οἱ κρατῆρες τοῦ νάματος, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ μέρους γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους καταλαμβάνομεν. ἡ γὰρ ὁλότης ἐγκέκρυπται τῷ μεγάλῳ ω̄, ἔσται δὲ ἡ γνῶσίς ποτε πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ὡς ἐπηγγέλμεθα, τέως δὲ νῦν ἡ τελειότης ἐγκέκλεισται ἐν τῷ στοιχείῳ τούτῳ τῆς γνώσεως. κἂν γάρ τις τὸν ἀέρα περάσειε καὶ τὰς μετ' αὐτὸν σφαίρας, κἂν ἐπὶ τοῦ νώτου τῆς ἔξω περιφορᾶς στῇ, κἂν ὑπὲρ τοῦτον προβῇ, κἂν ὁποιδήποτε χωρήσειε, τὸ μέγα οὐ παρελεύσεται ω̄. ὃ δὴ καὶ τρίτον ὑπερβέβηκεν οὐρανὸν καὶ τὸν ἕβδομον καὶ ὅρος ἐστὶ πάντων ὁρισμῶν καὶ πέρας περάτων, ἐντὸς

614 et **615–616** I Cor. 13, 12 || **618–619** Pl. Phaedr. 247 b 7–c 1

592 *μικρὸς* **P B**: correxi | *καὶ*[1] **B**: *ἢ* **P** | *μετέχων* **P B**: correxi | *μέγα* **P**: *μέγας* **B** | *μόνως* **P**: *μόνον* ut vid. **B** | *ἀμέθεκτοι* ut vid. **P B**: correxi || **595** *τῶν ὄντων* **B**: *τῷ ὄντι* **P** || **597** sq. *τε πλανωμένων* **B**: *πεπλανωμένων* **P** || **602** *περιέχει* **B**: *περι* et spat. vac. 3/4 litt. **P** || **606** *οὖν* **P**: *γοῦν* **B** || **607** *καὶ*] leg. *ἢ*? || **609** *ἐν τούτῳ* **P**: om. **B** || **610** *ἠνέῳκτο* **P**: *ἠνέῳκται* **B** || **611** *πρὸς*[1] **P**: *εἰς* **B** | post *πλάσμα* add. *προκαλου* (?) **B** | *τῆς ὅλης τελ.* **P**: *τελ. τῆς ὅλης* **B** || **615** *ἐγκέκ. τῷ μεγάλῳ* **P**: *τῷ μεγάλῳ ἐγκέκ.* **B** || **616** *ὡς* **P**: om. **B** || **617** *κἂν* **P**: *ἐὰν* **B** || **618** *καὶ* **P**: *κἂν* **B** | *τοῦ νώτου* ut vid. **B**: *τὸν νῶτον* **P** || **619** *τοῦτον* **P**: *τοῦτο* ut vid. **B** | *ὁποιδήποτε* **P**: *ὁπηδήποτε* **B** || **620** *οὐρανὸν* … **621** *ἕβδομον* **P**: om. **B**

ἑαυτοῦ πάντα συγκλεῖον καὶ σπαργανοῦν καὶ μηδὲν ἔχον πρεσβύτερον ἢ ὑψηλότερον.

Ἐπεὶ γοῦν ἀπόρρητά τε καὶ ἄρρητα τὰ ἐν τούτῳ περιεχόμενα, μηδ' ἡμεῖς τὰ ἐν τοῖς βάθεσι κρυπτόμενα ἀνιχνεύσωμεν, ἀλλ' ἄχρι τοῦ σχήματος στήτω χωρήσας ὁ λόγος ἡμῖν. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τῷ πέρατι τῶν ὄντων γεγόναμεν, πέρατι δὴ καὶ ἡμεῖς τὸν λόγον περιλαβόντες ἐνταῦθα στήσωμεν τὴν ἐξέτασιν, τοσοῦτον δὴ ὑπειπόντες, ὅτι μὴ πρὸς τὴν φύσιν τῶν στοιχείων, ἀλλὰ πρὸς τὴν νῦν ἀκοὴν τὸν λόγον παρεμετρήσαμεν. εἰ δέ τι καὶ τῶν τελείων παρατεθείκαμεν, ἐν τύπῳ τοῦτο παρεχαράξαμεν καὶ εἰκάσματι καὶ διττὸν τοῦ λόγου τὸ σῶμα ἐπλάσαμεν, καλὸν ὡς ἂν καὶ αὐτὸς φαίης καὶ κάλλιστον, τὸ μὲν οἷόν τισι χρώμασι τῇ τῆς ἑρμηνείας λειότητι περιανθίσαντες καὶ ταῖς λέξεσι, τὸ δὲ καὶ καταπυκνώσαντες τοῖς νοήμασιν, ἵν' ὁ μὲν μετ' αἰσθήσεως νοῦς τῷ φαινομένῳ τοῦ λειμῶνος ἀγάλληται, ὁ δ' ἐπιστρέφων πρὸς ἑαυτὸν πρὸς τὸ κρυπτόμενον ἐμβαθύνων ὡραιότερον δρέποιτο τοῦ καρποῦ. ἔγωγε οὖν πολλάκις πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους λόγους ἐγεννησάμην, οὐδένα δὲ τόκον ὡς τοῦτον εἰσεποιησάμην, ὃν δὴ ἐν μιᾷ νυκτὶ καὶ ὠδίνησα καὶ ἀπέτεκον. εἰ μὲν οὖν οὕτω φανείη καὶ σοί, βεβαιοῦται καὶ ἡ κρίσις ἡμῖν, εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἡμεῖς γε οὐ χείρους τῶν πιθήκων ἐσμὲν οὐδὲ οὕτω μισότεκνοι, ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον γέννημα, ὅσον γε μᾶλλον μὴ στέργηται παρ' ἄλλων, περιεξόμεθα.

37

[Fragmentum de materia]

Ἡ ὕλη μήτηρ τῶν εἰδῶν καὶ τιθηνὸς λέγεται· καὶ γὰρ καὶ αἱ τῶν (426r) *ζῴων μητέρες κατὰ τὸν λόγον τὸν τὸ 'τί ἦν εἶναι' σημαίνοντα τοὺς λόγους ἅπαντας ἔχουσι τῆς γενέσεως διὰ τῶν παρὰ τῶν ἀρρένων καταβαλλομένων γονῶν ἐν τοῖς κατὰ τὰς μήτρας ὑγροῖς.*

637 *λόγους ἐγεννησάμην*] Syn. Ep. 1 (p. 3, 1); cf. Psell. apud Boiss. 176, 10 ‖ 640–642 cf. Babr. Fab. 56; Syn. Ep. 1 (p. 4, 10–13); Psell. apud Boiss. 176, 6–9

37 O 426r ‖ 2 cf. supra 7, 15

622 *ἑαυτοῦ* **B**: *ἐνιαυτοῦ* **P** ‖ 624 *γοῦν* **P**: *οὖν* **B** | *τὰ* Wk.: *καὶ* **P B** ‖ 632 *καὶ*[1] **B**: spat. vac. 3 litt. **P** ‖ 632 sq. *τισι χρώμασι* **B**: *τινι χρώματι* **P** ‖ 633 *περιανθίσαντες* **B**: *-ήσ-* **P** ‖ 637 *οὖν* **P**: *γοῦν* **B** | *μὲν* **P**: om. **B** | *ἐγεννησάμην* **P**: *ἐνεγκυμόνησα* **B** ‖ 640 *χείρους* **P**: *ἥσσους* **B** ‖ 641 *ὅσον* **P**: *ὅσω* **B** ‖ 642 *περιεξόμεθα* **B**: *περιεψόμεθα* **P**

37 3 *σημαίνεται* **O**: corr. Wk. ‖ 4 *περὶ* **O**: correxi ‖ 5 *μήτερας* ut vid. **O**: corr. Hansen

38

(295) *Περὶ ὀνείρων*

Τὸ περὶ τῶν ἀληθινῶν ὀνείρων καὶ τῶν ψευδῶν ζήτημα ἐπεχείρησα μέν σοι καὶ πρότερον διαλύσασθαι, οὐ μὴν εἰς τέλος ἀφικόμην σοι τῆς ἀκριβοῦς διαλύσεως· ἀλλὰ νῦν σοι κεφαλαιωδῶς ὁπόσα τῷ τόπῳ διαπορεῖται ἐξακριβώσομαι.

Οὐχ ἡ αὐτή ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς ζωὴ καὶ ἡ τοῦ συνθέτου, ἀλλ' ἡ μὲν
296 *οὐσιώδης τέ ἐστι καὶ | καθ' ἑαυτήν, ἡ δὲ ἔλλαμψις ἀπὸ ταύτης καὶ οἷον εἴδωλον ἀληθείας. καὶ ἡ ἀπόλυτος δὲ ψυχὴ τοῦ σώματος ἢ κατὰ τὴν οἰκείαν ἐνεργεῖ φύσιν ἢ τὰς ἑαυτῆς μοίρας τῷ νῷ συνάψασα ὥσπερ ὑπὸ κυβερνήτῃ ἐκείνῳ κατὰ τοῦ νοητοῦ πελάγους ἀφίησι ἢ καὶ τοῦτον ὑπεραναβᾶσα καὶ τῷ θεῷ προσχωρήσασα κρειττόνων καὶ ὑψηλοτέρων θεωριῶν καταπίμπλαται. ἐν τοίνυν τοῖς ὕπνοις εἰ μὲν ἡ θεία ψυχὴ ὥσπερ ὑπὸ σκότους τῶν σωματικῶν καλυπτομένη παθῶν ἀνεπαίσθητός ἐστι καὶ ἑαυτῆς καὶ τῆς νοερᾶς ἰδιότητος καὶ τῆς ὑπὲρ ταύτην θειότητος, ἀφάνταστος ὅλως τῆς ἀληθείας ἐστί, καὶ ἡ σωματικὴ ζωή, εἴτε ἀπὸ τῶν μεθημερινῶν φροντίδων, εἴτε ἀπὸ τῶν ἀλογωτέρων ὀρέξεων, εἴτε ἀπὸ τῶν παντοίων περὶ τὴν ὕλην ταύτης κινήσεων, εἴτε ἀπὸ δαιμονίων φαντασμάτων ἢ καὶ ἐξ ἄλλων τοιούτων ἀφορμῶν, τὰ κατάλληλα τούτοις φαντάζεται. πολλάκις δὲ καὶ οἱ ἀπατηλοὶ δαίμονες προγνώσεσιν αὐτὴν μελλόντων πραγμάτων ἐξαπατῶντες, ὧν οὐδ' αὐτοὶ τὴν κατάληψιν ἔχουσιν, ἀλλ' ἢ μόνον εἰκαστὴν ὑπόνοιαν, σύμβολα ταύτῃ ψευδῆ τῶν γενησομένων δῆθεν ὑποδεικνύουσιν. εἰ δὲ ἡ κρείττων ἐκείνη ψυχὴ ἄσχετος εἴη πρὸς τὰ χείρω, τριττὴν ἔχει τῶν ὄντων καὶ ἐσομένων τὴν ἀλήθειαν, ἐπεὶ καὶ εἰς τρεῖς τάξεις αὐτὴν διῃρήκαμεν· ἢ γὰρ ἑαυτῆς ἐστι μόνης ἢ συνῆπται τῷ νῷ ἢ καὶ ὑπὲρ τοῦτον γεγονυῖα θεῷ προσκεκόλληται. εἰ μὲν οὖν τὸ ἑαυτῆς ἐνεργεῖ, ἐπειδὴ τοὺς λόγους ἔχει τῶν γινομένων, ἀπολυθεῖσα ἐν τοῖς*
297 *ὕπνοις | τοῦ σώματος τὴν οἰκείαν ἀνελίττει ζωήν, καὶ τά τε ὄντα οἶδε τῆς γενέσεως μέρη τά τε ἐσόμενα· οὕτω τοιγαροῦν μεταβολάς γε πραγμάτων μαντεύεται καὶ καταστάσεις βίων καὶ βασιλέων διαδοχὰς ἢ*

38 a² pp. 295–297 ‖ 10 *κυβερνήτῃ ἐκείνῳ*] cf. Pl. Phaedr. 247 c ‖ 16 *μεθημερινῶν φροντίδων*] cf. Iambl. Myst. 3,2,5 ‖ 19–22 cf. Psell. Phil. min. II 158,8–26

38 1 tit. ex Taur. 331: om. **a²** ‖ 2 sq. *ἐπεχειρίσαμεν* **a²**: corr. Gautier ‖ 23 *κρειττόνων* **a²**: corr. Wk.

ἀρχὰς καὶ ὅσα τοιαῦτα. εἰ δὲ συνοδεύοι τῷ νῷ καὶ ὑφ' ἡγεμόνι ἐκείνῳ τάττεται, τὰ κρείττονα ἐν τοῖς ὕπνοις ὁρᾷ, διακόσμους ἀγγελικῶν τάξεων, φύσεις ἀκινήτους, νοερὰς καταστάσεις, θεοπρεπεῖς ἰδιότητας. εἰ δὲ θεῷ ἑνωθείη τὰς ἑαυτῆς πάσας δυνάμεις συμπτύξασα, τὰ κρείττονα ἔτι μυεῖται καὶ ἀπορρητότερα, λόγους προνοίας, δικαιώματα καὶ κρίσεις, ὑπερφυεῖς ἐλλάμψεις, καὶ ὅλως ἐπίπνους τῷ ὑπὲρ νοῦν κρείττονι καταστᾶσα πνεύματι τῶν ὑπερφυῶν ἔχει τὴν δήλωσιν.

Σκεπτέον δέ σοι καὶ τοῦτο ἐν τοῖς ὀνείροις, εἰ ἐπακολουθεῖ τοῖς ὁρωμένοις ἡ ψυχή, εἰ οἶδεν ὅτι μεμύηται, εἰ δοκεῖ φῶς ὁρᾶν, εἰ οἴεται πνεῦμα αὐτὴν ἔξωθεν περιθεῖν ἀναφὲς καὶ ἀσώματον, εἰ ταῖς μακαρίαις θέαις συναγάλλεται καὶ ἐπαίρεται. εἰ μὲν γὰρ οὕτως ἔχει, θεοπέμπτοις ὀνείροις ἐπιτρυφᾷ· εἰ δὲ βεβύθισται τὰς ἑαυτῆς ἀκτῖνας καὶ ἀγνοεῖ τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν, πεπλάνηται περὶ τὰ ἐνύπνια. καὶ τοῦτο δὲ ἴδιον τῶν ἀληθεστέρων ὀνείρων· ὁμαλή πως αὐτῶν ἐστιν ἡ συνέχεια καὶ ὁμόλογος τοῖς οἰκείοις μέρεσι· τὰ δέ γε ψευδῆ φαντάσματα πολὺν μεταξὺ τὸν ταραγμὸν καὶ τὴν ἀνομοιότητα κέκτηται.

39

[Quaestio de supplicio aeterno et creatione divina]

Εἰ τὸ ἐν κολάσει διηνεκεῖ εἶναι τοῦ μηδόλως εἶναι πολλῷ χαλεπώ- (301)
τερον, πῶς ὁ θεὸς τοὺς ἐν ἁμαρτίαις, φασί, μέλλοντας τὸν βίον κατατρίβειν παρήγαγε, τὸ χεῖρον ἢ τὸ ἄμεινον προελόμενος;

Ὁ τοὺς μέλλοντας ἁμαρτήσειν ἀξιῶν μὴ δεῖν προαγαγεῖν τὸν θεὸν ἢ οὐδόλως τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν νομοθετεῖ ἢ ἄτρεπτον αὐτὴν προαχθῆναι καὶ ἀναλλοίωτον. τὸ δέ ἐστιν ἢ σύμπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος τῆς δημιουργίας διατεμεῖν ἢ ἀπαιτεῖν θεοῦ φύσιν ἔχοντα τὸν ἄνθρωπον προελθεῖν· ὧν ἑκάτερον εἰς ὅσον ἀπονοίας καὶ δυσσεβοῦς ἥκει γνώμης, αὐτόθεν ἐστὶν ἰδεῖν τὴν στήλην ἱσταμένην ἀνεξάλειπτον. χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων ὁ λέγων, διότι ἔμελλόν τινες τῶν ἀνθρώπων εἰς ἁμαρτίας ἐξολισθαίνειν, διὰ τοῦτο ἔδει τούτους μηδὲ γενέσθαι, ὁ τοιοῦτος οὐδὲν ἕτερον λέγει ἢ ὅτι ἔδει τὴν ἁμαρτίαν καὶ μήπω γεγενημένην τῆς τοῦ θεοῦ δημιουργίας ἐπικρατεῖν. εἰ γὰρ ὅτι ἔμελλόν τινες ἁμαρτάνειν

40 *πνεῦμα – ἀσώματον*] cf. Iambl. Myst. 3,2,14 || **41** sq. *θεοπέμπτοις ὀνείροις*] 3,2,8
39 **a**[2] 301ᵛ–302ʳ

36 *τῷ* Wk.: *τῶν* **a**[2]

ἔδει τὴν ἐπ' αὐτοὺς δημιουργίαν πεπαῦσθαι τοῦ θεοῦ, δῆλον ὅτι τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας ἂν εἴη ἢ τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ. οὐδὲ ταύτης δὲ τῆς ἀνοίας ἀπολύεται ὁ ψῆφον εἰσάγων, ὅτιπερ τοὺς μέλλοντας ἁμαρτάνειν ἐχρῆν μηδόλως παρὰ τοῦ δημιουργοῦ γενέσεως μετασχεῖν ἢ
302 *πρὸς αὐγὰς ἡλίου προαχθῆναι· | ἔοικε γὰρ ὁ τοιοῦτος δυσχεραίνειν μὲν ἐάν τις ἁμαρτὼν δίκην δῷ, φιλονεικεῖν δὲ παρὰ τῶν μηδὲν μηδέπω ἁμαρτησάντων τιμωρίαν λαβεῖν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τοὺς μέλλοντας ἁμαρτάνειν γενέσεως καὶ ὑπάρξεως ἀποστερεῖν καὶ τῆς δημιουργίας ἐκκόπτειν τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς θείας προγνώσεως, καταδικάζειν μὲν βούλεσθαι τοὺς ἁμαρτήσοντας, ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς πράξεσι γεγενημένους ζητεῖν ἀφίεσθαι τῶν κολάσεων, ὅπερ οὔτε ἀνθρώπινον οὔτε θεῖον ἐπίσταται δίκαιον. καὶ τὸ μὲν πρὸ τῶν ἁμαρτημάτων μηδένα δίκην ἀπαιτεῖν κοινή τε πᾶσιν ἀνθρώποις κρίσις καὶ θείοις νόμοις ἁρμόδιον· ἀπαιτεῖν δὲ μετὰ τὴν ἀνεπίστροφον ἁμαρτίαν τὴν δίκην τῆς θείας μισοπονηρίας καὶ δικαιοσύνης ἀπόδειξις. πῶς οὖν ἄν τις μελετήσας, ἃ μὲν πᾶσι δοκεῖ, τούτων τἀναντία φρονεῖν, ἃ δὲ μισοπόνηρον καὶ δίκαιον δείκνυσι τὸν θεόν, ταῦτα μὴ ἀνέχεσθαι τιμᾶν, εἶτα οὗτος οὐχὶ τῆς ἐσχάτης καὶ παραπληξίας καὶ δυσσεβείας αὐτὸς ἑαυτὸν ἔνοχον ποιεῖ;*

40

(410r) *Περὶ Ἅιδου*

Τὸν Ἅιδην, περὶ οὗ ἠρώτησας, εἴ τίς ἐστιν ἑτέρα δόξα Ἑλληνικὴ περὶ αὐτοῦ ὧν φθάσας ⟨ἤκουσας⟩, οὔτε κρείττονα φύσιν ὁ Πορφύριος οἴεται ἐν ταῖς περὶ τῶν νοητῶν ἀφορμαῖς οὔτε χῶρόν τινα ὑπόγειον, ἐν ᾧ ἐπιχωριάζειν οἴονται οἱ πολλοὶ τὰς ψυχάς, ἀλλ' ἄτοπόν τινά φησι περὶ τούτου λόγον. τὸ γὰρ πνεῦμα, ὅπερ ἡ ψυχὴ ἐκ τῶν σφαιρῶν συνελέξατο καὶ χιτῶνα ἑαυτῇ ἐποιήσατο, ἵνα διὰ τούτου μέσον τῷ παχεῖ συμπλακῇ σώματι, ὅπερ δὴ καὶ εἰδώλου τύπον τῇ λογικῇ ὑποσῴζει ψυχῇ, τοῦτο ἐκεῖνος τὸν Ἅιδην τίθεται, ἀπὸ τοῦ ἀειδῆ καὶ σκοτεινὸν εἶναι τὴν φύσιν τοῦ πνεύματος τὸ ὄνομα θέμενος. ἐξελθούσῃ γὰρ αὐτῇ, φησι, τοῦ στερεοῦ σώματος τὸ πνεῦμα τοῦτο συνομαρτεῖ. ἐκ δὲ

40 O 410r ‖ 6-7 Porph. Sent. 29 (p. 18,7) ‖ 9 *ἀειδῆ καὶ σκοτεινὸν*] Porph. p. 18,12–13 ‖ 10-15 p. 18,6–12

40 2 *εἴ τίς* Wk.: *ἥτις* **O** ‖ 3 *ἤκουσας* add. Wk. ‖ 7 leg. *μέσου*? ‖ 11 *τούτω* **O**: correxi: non habet Porph.

τῆς πρὸς τὸ σῶμα προσπαθείας τὸν λόγον ἔχουσα τὸν μερικὸν προβεβλημένον, καθὸ σχέσιν ἔσχε πρὸς τὸ τοιόνδε σῶμα, ἐναπομόργνυται τὸν τύπον τῆς φαντασίας εἰς τὸ πνεῦμα καὶ οὕτως ἐφέλκεται τὸ εἴδωλον.

Ἐπεὶ δὲ διήκει τὸ βαρὺ πνεῦμα καὶ ἔνυγρον ἄχρι τῶν ὑπογείων τόπων, οὕτως καὶ αὐτὴ λέγεται χωρεῖν ὑπὸ γῆν, οὐχ ὅτι ἡ αὐτῆς οὐσία μεταβαίνει τόπους ἢ ἐν τόποις γίνεται, ἀλλ' ὅτι τῶν πεφυκότων σωμάτων τόπους μεταμείβειν σχέσεις ἀναδέχεται. καὶ ὡς ἂν διατεθῇ, εὑρίσκει σώματα τόποις οἰκείοις διωρισμένα. διὸ καθαρώτερον μὲν διακειμένῃ σύμφυτον τὸ ἐγγὺς τοῦ ἀΰλου σώματος, ὅπερ ἐστὶ τὸ αἰθέριον, προελθούσῃ δὲ ἐκ λόγου εἰς φαντασίας προβολὴν σύμφυτον τὸ ἡλιοειδές, θηλυνθείσῃ δὲ καὶ παθαινομένῃ πάρεστι τὸ σεληνοειδές, πεσούσῃ δὲ εἰς τὸ σῶμα, ὅταν κατὰ τὸ αὐτῆς ἄμορφον στῇ εἶδος, ἐξ ὑγρῶν ἀναθυμιάσεων συνεστηκός, ἄγνοια ἕπεται τοῦ ἐντὸς τελεία καὶ σκότωσις.

Καὶ μὴν καὶ ἐν τῇ ἐξόδῳ ἔτι κατὰ τὴν δίυγρον ἀναθυμίασιν τὸ πνεῦμα ἔχουσα τεθολωμένον σκιὰν ἐφέλκεται καὶ βαρεῖται, χωρεῖν σπεύδοντος τοῦ τοιούτου πνεύματος εἰς μυχὸν γῆς φύσει. καὶ ὥσπερ τὸ γεῶδες ὄστρεον περικειμένῃ ἀνάγκη ἐπὶ γῆς ἐνίσχεσθαι, οὕτω καὶ ὑγρὸν πνεῦμα ἐφελκομένῃ εἴδωλον περικεῖσθαι ἀνάγκη. ὑγρὸν δὲ ἐφέλκεται τοῦτο, ὅταν συνεχῶς ὁμιλεῖν τῇ φύσει μελετήσῃ. ὅταν δὲ μελετήσῃ ἀφίστασθαι, αὐγὴ ξηρὰ γίνεται καὶ ἄσκιος καὶ ἀνέφελος, 'αὐγὴ δὲ ξηρὰ ψυχὴ σοφωτάτη' καθ' Ἡράκλειτον ὡς τοῦ σώματος ὃ ἐφέλκεται αὐγοειδοῦς ὄντος οὐ χαλεπῶς, ἀλλ' ὅταν ᾖ σοφὴ ἡ διάθεσις, ὥσθ' ἕπεται τῇ ἀμαθίᾳ νέφος καὶ σκιὰ καὶ εἴδωλον ἐκ τῆς προσπαθείας.

Ἐν Ἅιδου τοιγαροῦν λέγεται ἡ ψυχὴ εἶναι, ὅταν προεστήκοι εἰδώλου φύσιν μὲν ἔχοντος εἶναι ἐν τόπῳ, σκότιον δὲ τὴν ὑπόστασιν κεκτημένου. ταῦτα οὐκ ἐγώ φημι – μὴ γὰρ ἂν οὕτω μανείην –, ἀλλ' ὁ τερατολόγος Πορφύριος, ὃς δὴ πρῶτος καὶ μάλιστα τὰς Ἑλληνικὰς δόξας οὐκ ἠκριβώσατο μόνον, ἀλλὰ καὶ ματαιότερον ἐξειργάσατο.

16–33 p. 18, 14–20, 5 || **34** fr. B 118 Diels-Kranz || **38–39** Porph. p. 18, 1–3

13 *καθ' ὃν* Porph. || **19** *μεταμείβειν*] *μεταβαίνειν* Porph. || **21** *σώματος*] immo *σῶμα* (Porph.) || **22** *φαντασίας* Porph.: *-ίαν* **O** || **25** *ἐντὸς*] immo *ὄντος* (Porph.) || **29** *γῆς* Porph.: *γῇ* **O** || **35** *ὄντος* Porph.: *ὄντως* **O**

41

(272r) *Περὶ αἰῶνος καὶ χρόνου*

Ὁ μὲν ἡμεδαπὸς θεολόγος Γρηγόριος τὸν αἰῶνα ὅ τί ποτέ ἐστιν ὁριζόμενος, π[ρῶτον λέγειν] φαίνεται ὃ οὐκ ἔστιν, ἀναιρῶν τὸ ὑποπτευόμενον, 272v *εἶτα τίθεται [ὅπερ ἐστίν. 'αἰὼν'] | γάρ φησιν, 'οὔτε χρόνος οὔτε χρόνου τι μέρος – οὐδὲ γὰρ μετρητόν –, ἀλλ' ὅπερ ἡμῖν ὁ χρόνος ἡλίου φορᾷ μετρούμενος, τοῦτο τοῖς ἀιδίοις αἰών, τὸ συμπαρεκτεινόμενον τοῖς οὖσιν οἷόν τι χρονικὸν κίνημα καὶ διάστημα.'*

Οἱ δέ γε τῶν Ἑλλήνων σοφοὶ αἰῶνα οὐ τὸ ὑποκείμενόν φασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου οἷον ἐκλάμπον κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ ἤδη ὄντος ταυτότητα· ὃ γὰρ ἄν, φασι, μήτε ἦν μήτε ἔσται, ἀλλ' ἔστι μόνον, ἑστὼς ἔχον τὸ εἶναι τῷ μὴ μεταβάλλειν εἰς τὸ μέλλον μηδ' αὖ μεταβεβληκέναι, τοῦτό ἐστιν ὁ αἰών. ἡ τοίνυν περὶ τὸ ὂν ἐν τῷ εἶναι ζωὴ ὁμοῦ πᾶσα καὶ πλήρης καὶ ἀδιάστατος, τοῦτο ὃ δὴ ζητοῦμεν αἰών. οὐ τοίνυν αἰὼν ἡ νοητὴ οὐσία οὐδὲ ἡ στάσις ἡ ἐκεῖ· ὁ γὰρ αἰὼν οὐκ ἐν στάσει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑνὶ καὶ ἀδιάστατος καὶ μετέχει στάσεως, οὐκ αὐτὸς δὲ στάσις ἐστίν. οὐ τοίνυν ὁ ἕκαστον τούτων ἰδών, οἷον νοητὴν οὐσίαν, στάσιν, ἀιδιότητα, ταυτότητα, αἰῶνα εἶδεν, ἀλλ' ὁ πάντα συναγαγών – καὶ τὸ μὲν οἷον ὑποκείμενον λέγει οὐσίαν, εἶτα κίνησιν τοῦτο καθ' ὃ ζωὴν ὁρᾷ, εἶτα στάσιν τὸ πάντῃ ὡσαύτως καὶ ἀδιαστάτως – πάντα ἰδὼν οὗτος εἶδεν αἰῶνα ζωὴν μένουσαν ἐν τῷ αὐτῷ, ἀεὶ παρὸν τὸ πᾶν ἔχουσαν, ἀλλ' οὐ νῦν μὲν τόδε, αὖθις δὲ ἕτερον, ἀλλ' ἅμα πάντα, οἷον ἐν σημείῳ ὁμοῦ πάντων ὄντων καὶ οὔποτε εἰς ῥεῦσιν προϊόντων. ἡ τοίνυν τοῦ ὄντος παντελὴς οὐσία καὶ ὅλη, τοῦτο ἂν εἴη αἰών· αἰὼν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ὄντος ὠνόμασται. εἰ δὲ μὴ ἀφίσταιτό τις αὐτοῦ τῆς θέας, ἀλλὰ συνὼν εἴη τῆς φύσεως ἀγασθεὶς καὶ δυνατὸς τοῦτο πράττειν ἀτρύτῳ φύσει, δραμὼν καὶ αὐτὸς εἰς αἰῶνα ἔσται οὐκ ἀποκλίνων οὐδαμῇ, ἵν' ᾖ ὅμοιος καὶ αἰώνιος τῷ ἐν αὐτῷ αἰῶνι τὸν αἰῶνα καὶ τὸ αἰώνιον θεώμενος. εἰ οὖν τὸ οὕτως ἔχον

41 **P** 272r–273r || **4** *φησιν*] Greg. Naz. Or. 38, PG 36, 320 B (= Or. 45, 528 C) || **8-10** Plot. III 7,3,24–26 || **10-14** III 7,3,34–38 || **14-16** III 7,2,31–36 || **15** *ἐν ἑνί*] Pl. Tim. 37 d 7 || **18-23** Plot. III 7,3,8–20 || **23-24** III 7,4,37–43 || **24-32** III 7,5,7–18

41 **3** *πρῶτον λέγειν* evan.; partim sec. Benakis scripsi || **4** *ὅπερ ἐστίν* temptavi | *αἰὼν* e Greg. Naz. supplevi || **10** *ἄν*] *ὄν* Benakis: fort. delendum || **11** *μέλλον*] *ἔσται* Plot. || **23** *ῥύσιν* Plot. || **28** *αἰῶνι*] *αἰωνίῳ* Plot.

αἰώνιον, τὸ μὴ ἀποκλῖνον εἰς ἑτέραν φύσιν κατὰ μηδέν, ζωὴν ἔχον, ἣν ἔχει πᾶσαν ἤδη, εἴη ἂν ἀίδιον, ἀιδιότης δὲ ἡ τοιαύτη κατάστασις τοῦ ὑποκειμένου ἐξ αὐτοῦ οὖσα καὶ ἐν αὐτῷ, αἰὼν δὲ τὸ ὑποκείμενον μετὰ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἐμφαινομένης. ἡ δὲ τοῦ αἰῶνος φύσις παγκάλη καὶ ἀίδιος περὶ τὸ ἓν καὶ ἀπ' ἐκείνου καὶ πρὸς ἐκεῖνο καὶ ζῶσα κατ' ἐκεῖνο καὶ ἐν ἐκείνῳ. καὶ εἴρηται τοῦτο, οἶμαι, τῷ Πλάτωνι καλῶς καὶ βαθείᾳ τῇ γνώμῃ. οὐκ ἄρα διαστήσεις τὸν αἰῶνα οὐδὲ ἐξελίξεις οὐδὲ παρατενεῖς· ὅταν γὰρ τὸ ἀεὶ [λ]έγωμεν περὶ τοῦ αἰῶνος, ἕνεκα τῆς σαφηνείας τὸν λόγον ποιούμεθα. ἐπεὶ τό γε ἀεὶ οὐ κυρίως κατὰ τοῦ αἰῶνος λέγοιτο, ἀλλὰ ληφθὲν εἰς δήλωσιν τοῦ ἀφθάρτου πλανᾷ τὴν ψυχὴν ὡς εἰς ἔκβασιν εἰρημένον τοῦ πλείονος. βέλτιον οὖν οὐκ ἀεὶ ὂν τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ μόνον ὂν λέγειν. πᾶν οὖν καὶ ὂν καὶ κατὰ πᾶν ἀνενδεὲς καὶ οὐ ταύτῃ μὲν πλῆρες, ἄλλῃ δ' ἐλλεῖπον ἡ τοῦ αἰῶνος φύσις ἐστί.

Τοιαύτην μὲν οὖν περὶ τοῦ αἰῶνος οἱ παρ' Ἕλλησι φιλοσοφήσαντες ἔσχον διάνοιαν. τὸν δὲ χρόνον οὔτε τὴν σύμπασαν ἔφασαν κίνησιν οὔτε τὴν τοῦ παντὸς οὔτε τὸ κινούμενον· εἰ γὰρ μὴ κίνησις τῆς σφαίρας ὁ χρόνος, σχολῇ γε ἂν ἡ σφαῖρα αὐτή. λέγοις δ' ἂν περὶ αὐτοῦ ὧδέ πως· ὡς πρότερον, πρὶν τὸ πρότερον δὴ τοῦτο γεννηθῆναι, ἐν τῷ ὄντι ἀνεπαύετο χρόνος· φύσεως δὲ πολυπράγμονος καὶ ἄρχειν αὐτῆς βουλομένης καὶ εἶναι αὐτῆς καὶ τὸ πλέον τοῦ παρόντος ζητεῖν ἑλομένης, ἐκινήθη μὲν καὶ αὐτή, ἐκινήθη δὲ καὶ αὐτός, καὶ εἰς τὸ ἔπειτα ἀεὶ καὶ τὸ ὕστερον κινούμενοι, μῆκός τι τῆς πορείας ποιησάμενοι, αἰῶνος εἰκόνα τὸν χρόνον εἰργασάμεθα. ψυχὴ γὰρ ἀθρόον μὲν τὸ ὂν ὁρῶσα ἐν αἰῶνί ἐστιν, ἐξελίττουσα δὲ τὴν τοῦ ὄντος φύσιν, ὥσπερ ἐξ ἡσύχου σπέρματος, ἐχρόνωσεν οἷον αὐτήν, ἀντὶ τοῦ αἰῶνος χρόνον ποιήσασα, καὶ κόσμον δημιουργήσασα αἰσθητὸν μιμήσει τοῦ νοητοῦ, κινούμενον κίνησιν οὐ τὴν ἐκεῖ, ὁμοίαν δὲ καὶ ἐθέλουσαν εἰκόνα ἐκείνης εἶναι, τὰς τοῦ χρόνου διεξόδους πάσας ἐν ἑαυτῇ περιέλαβεν· τὴν γὰρ ἐνέργειαν αὐτῆς παρεχομένη ἄλλην μετ' ἄλλην, εἶθ' ἑτέραν πάλιν ἐφεξῆς, ἐγέννα τε μετὰ τῆς ἐνεργείας τὸ ἐφεξῆς καὶ συμπροήει μετὰ δια[νο]ίας ἑτέρας μετὰ τὴν πρώτην. διάστασις οὖν ζωῆς χρόνον εἶχε καὶ τὸ πρόσω ἀεὶ τῆς ζωῆς [χρόνον ἔχει ἀεὶ] καὶ ἡ παρελθοῦσα ζωὴ χρόνον ἔχει παρεληλυθότα. εἰ οὖν χρόνον τις λέγοι [ψυχῆς ἐν

32-35 III 7,6,1-5 || 34-35 Pl. Tim. 37 d 7 || 35-40 III 7,6,15-27 || 40-42 III 7,6,37-38 || 44-45 III 7,7,22-24 || 45-46 III 7,8,20-21 || 46-73 III 7,11,11-62

39 *πλανᾷ*] *πλανῷ ἂν* Plot. || 60 *διανοίας* sec. Plot. Benakis || 61 *χρόνον ... ἀεὶ* Plot. sequens Benakis || 62 sq. *ψυχῆς ... μετ* e Plot. Benakis

κινήσει μετ]αβατικῇ βίον ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλον, δοκεῖ τι λέγειν· εἰ γὰρ αἰών ἐστι ζωὴ ἐν [στάσει καὶ τῷ αὐτῷ ὡσα]ύτως, εἰκόνα δὲ δεῖ τοῦ 273r *αἰῶνος τὸν χρόνον εἶναι, ἀντὶ μὲν κινήσεως | νοερᾶς ψυχῆς τινος μέρους κινήσεως μέτρον τὸν χρόνον οἰητέον, ἀντὶ δὲ ταυτότητος καὶ τοῦ ὡσαύτως καὶ μένοντος τὸ μὴ μένον ἐν ταὐτῷ, ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο ἐνεργοῦν λογιστέον τὸν χρόνον, ἀντὶ δὲ ἀδιαστάτου καὶ ἑνὸς εἴδωλον τοῦτο τὸ ἐν συνεχείᾳ ἕν, ἀντὶ δὲ ἀπείρου καὶ ὅλου τὸ εἰς ἄπειρον πρὸς τὸ ἐφεξῆς ἀεί, ἀντὶ δὲ ἀθρόου τὸ κατὰ μέρος ἐσόμενον. δεῖ δὲ οὐκ ἔξωθεν τῆς ψυχῆς λαμβάνειν τὸν χρόνον, οὐδὲ τὸν αἰῶνα ἐκεῖ ἔξω τοῦ ὄντος, οὐδὲ παρακολούθημα οὐδ' ὕστερον, ἀλλ' ἐνορώμενον καὶ ἐνόντα καὶ συνόντα, ὥσπερ κἀκεῖ αἰών.*

Ἀρχὴ οὖν χρονικῆς κινήσεως ψυχὴ τοῦ ὄντος τῇ πολυπραγμοσύνῃ ἐκστᾶσα καὶ ἑαυτὴν πρῶτον ἰδοῦσα καὶ οἷον μετρήσασα καὶ χρόνον ἐξ ἑαυτῆς ἀπογεννήσασα. εἰ οὖν ὑποθοίμεθα μηκέτι ἐνεργοῦσαν, ἀλλὰ παυσαμένην ταύτην τὴν ἐνέργειαν καὶ τὴν ἐνεργοῦσαν ψυχὴν ἐπιστραφεῖσαν πρὸς τὸν αἰῶνα, πέπαυται πάντως [τὸ χρο]νικὸν μέτρον, ἀναλυθείσης τῆς κινηθείσης καὶ κινησάσης ψυχῆς εἰς τὸν τοῦ αἰῶνος βυθόν, οὐχ ὅτι με[ταπ]εσεῖν δεῖ ταύτην εἰς ἑτέραν φύσιν ἀντὶ τῆς ψυχῆς νοητήν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἁρμοσθὲν πρὸς ὃ ἥρμοσε, φημὶ [δὴ] τὸν νοῦν, τῇ κοινωνίᾳ τῆς νοερᾶς φύσεως αἰώνιον ἐγεγόνει. ὁ μὲν γὰρ αἰὼν οἷον πρωτότυπον μὴ παράδειγμα, τὸ δὲ αἰώνιον δεύτερον ἐκεῖνο καὶ ἐν μετοχῇ τούτου λεγόμενον, ὥσπερ τὸ προαιώνιον πρὸ τοῦ αἰῶνός ἐστιν ἑστηκός.

Ταῦτά σοι ἐκ τῶν Πλωτινείων ἀδύτων ἠρανισάμην ἐς ὅσον οἷόν τε μετὰ τοῦ σαφοῦς ἐξαγγείλας.

42

(64v) *Τοῦ αὐτοῦ ἀλληγορία τοῦ 'οἱ δὲ θεοὶ πὰρ Ζηνὶ καθήμενοι ἠγορόωντο'*

Τοῦτο μάλιστα ῥητορικὸν ἐγὼ καὶ τεχνικὸν τίθεμαι, τὸ τὰς ἀπόρους τῶν ὑποθέσεων εὐπορωτέρας εἰς λόγων ἀποτελεῖν γέννησιν· οὐ γὰρ

76–78 III 7, 12, 8–11
42 P 64v–65v || 1 Hom. Il. 4, 1

64 sec. Plot. suppl. Benakis || 69 *τοῦτο*] *τοῦ ἑνὸς* Plot. || 70 post *ἀθρόου* habet *ὅλον* Plot. || 78 *τὸ χρονικὸν* partim evan.; suppl. Benakis || 80 *μεταπεσεῖν* Benakis || 81 *δὴ* scripsi: evan. **P**

θαυμάζομεν τὸν ἐκ πηγῆς δι' ἀμάρας ὕδωρ ὀχετηγοῦντα, ἀλλὰ τὸν ἐξ ἀποτόμου πέτρας ἐκθλίψαντα νάματα. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο εἶδος τεχνικοῦ λόγου, μεταβολῆς ἔχον ποιότητα, ὥσπερ εἴ τις ἁλμυρὰ ὕδατα ἐργάσαιτο πότιμα. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐθαυματούργει Μωσῆς, ἡμῖν δὲ ὁ λόγος ἰσχύει πρὸς τὴν μετάστασιν, ὅσαπερ τὸ ξύλον ἐκεῖνο πρὸς τὴν μετάθεσιν. καὶ σοφὸς οὐχ ὁ τὰ θεῖα κατὰ τὴν αὐτῶν φύσιν ὑψ⟨ηλ⟩ολογούμενος, ἀλλ' ὃς καὶ τὰ ἐναντίως ἔχοντα εἰς θειοτέραν ἰδέαν μεταποιεῖ· οἶδα γὰρ ὡς οὐ τοσοῦτον τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν διέστηκεν, ὅσονπερ ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ψευδὴς λόγος καὶ ὁ ἡμέτερός τε καὶ ἀληθής. εἰ δέ τις τὸ παρ' ἐκείνοις ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου λόγου μετασκευάζει γλυκύτητα, οὗτος ἐμοὶ σοφὸς καὶ σοφῶν ὁ κάλλιστος.

Ἵν' οὖν καὶ τὴν περὶ τούτων ἔχητε τέχνην, βραχύν τινα μῦθον Ἑλληνικὸν καὶ πάντῃ τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἀπᾴδοντα εἰς τὴν θειοτέραν ἰδέαν μεταποιήσωμεν. ὁ δὲ τοῦ μύθου πατὴρ καὶ ὁ τῶν ἄλλων γεννήτωρ ποιητὴς Ὅμηρος. ἐκείνῳ γὰρ οὕτω δόξαν πεποίηνται οἱ θεοὶ παρακαθήμενοι τῷ Διὶ ἐν ἐδάφει χρυσῷ καὶ προσδιαλεγόμενοι τούτῳ καὶ οἷον συνευωχούμενοι καὶ τὰ μὲν πρὸς ἀλλήλους, τὰ δὲ πρὸς ἐκεῖνον φιλοφρονούμενοι καὶ αὖθις παρ' ἐκείνῳ τὰς δεξιώσεις λαμβάνοντες, καί τις παρ' αὐτοῖς Ἥβη τὸ νέκταρ οἰνοχοοῦσα ἐπιδεξίως ἅμα καὶ ἀσφαλῶς, οἱ δὲ ὁμοῦ τε τοῦ ἀθανάτου πεπλήρωνται πόματος καὶ τὴν Τροίαν ὁρῶσι κακῶς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν πάσχουσαν.

Πρῶτον μὲν οὖν ὁ σύμπας λόγος ἐκτετραγῴδηται καὶ καταμεμύθευται, ὅτι μὴ μεγαλοπρεπῶς μηδὲ ὑψηλῶς τῷ ποιητῇ ἡ τῶν θεῶν συνουσία πεποίηται· θοίνη γὰρ τὸ πᾶν καὶ μέθη καὶ ἀκρασία. ἀλλ' ὅ γε τεχνικὸς λόγος δύναιτ' ἂν ὁπόσα καὶ βούλοιτο. διὰ ταῦτα οὐδ' ἂν ἡμεῖς ἀπορήσαιμεν λόγων τὸ τῆς ποιήσεως μυθῶδες μετατιθέντων καὶ ἀλληγορούντων τὸ πεπλασμένον εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Αὐτίκα τὸ τοῦ Ζηνὸς ὄνομα εὐφυῶς τῷ ποιητῇ πέπλασται καὶ ἑτοίμως ἔχει πρὸς ἀλληγορίαν ἀφορμῶν· παρῆκται γὰρ ἀπὸ τῆς ζωῆς· ζωὴ δὲ καὶ ταμίας ζωῆς τίς ἂν εἴη ἄλλος ἢ ὁ ἐπὶ πᾶσι θεὸς ὁ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις εἰρηκὼς 'ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή'; ὑπεροχικὴν μὲν οὗτος καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ζωὴν εἴληχε, καὶ οὐδεὶς αὐτῷ πεπλησίακεν ἢ πλησιάσει ποτέ. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ δημιουργός ἐστι, παράγων κατὰ λόγους καὶ μέτρα προόδων, ὥσπερ αὐτὸς οἶδε, τὰ ποιήματα, διὰ

11 CPG I 377 || **19-25** Hom. Il. 4, 1–4 || **32-33** cf. Pl. Cra. 396 a 4–8 || **35** Io. 14, 6

10 *ὑψηλολογούμενος* Ioh. Diac. 420: *ὑψολογούμενος* **P** || **19** *πεποίηται* **P**

ταῦτα οὐκ ἀποξενοῖ τῆς πρώτης αἰτίας, ἀλλὰ συμβιβάζει πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἀνάγει καὶ κοινωνοὺς τῶν θαυμασίων [αὐτοῦ ποιεῖται. ἡ τ]οίνυν κοινωνία ὧν ἐκεῖνος ἔχει ὑπερφυῶν καλῶν καὶ ἡ ἐπιστροφὴ τῶν κοινωνούντων [............] αἰτίαν, οὐκ ἂν ἄλλο εἴη ἢ συνουσία καὶ συνδιάλεξις· φωνὴν μὲν γὰρ οὐ προΐεται [............] κεχαρακτήρισται παρ' αὐτοῖς λόγος· ψυχὴ γὰρ ταύτης ἐδέησεν, ἵν' ἐκφήνειε τὰ |
65r *βουλεύματα, ὁ δὲ παντέλειος νοῦς οὐ δεῖταί τινος πρὸς τὴν ἔκφρασιν ὧν ἔχει δυνάμεων. διὰ ταῦτα τῷ διαλεκτικῷ μὲν χαρακτῆρι οὐ κέχρηται, διαδόσιμον δὲ ἀρρήτως ποιεῖται τὴν δύναμιν.*

Ἀλλὰ τίνες οἱ τῷ ζωηρρύτῳ λόγῳ παρακαθήμενοί τε καὶ προσανέχοντες καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς διαλόγους ποιούμενοι; τίνες ἄλλοι ἢ οἱ πρώτως καὶ ἀμέσως τὴν τοῦ εἶναι πρόοδον εἰληχότες, εἴτε Χερουβὶμ βούλοιτό τις τούτους καλεῖν εἴτε δυνάμεις εἴτε τινὰς ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας εἴτε 'λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν βασιλείαν', οἷς ὥσπερ δὴ τῶν ἄλλων αὐτοῦ θαυμασίων ὑπερφυῶς κοινωνεῖ, οὕτω δὴ καὶ τοῦ ὀνόματος; οὐ γὰρ βασκαίνει ὁ θεὸς τοῖς βουλομένοις τοῖς μεγαλείοις ἐκείνου χαρακτηρίζεσθαι· εἰ γὰρ ἀνθρώποις τοῦτο δίδωσι τοὔνομα, καὶ θεοὺς εἶναι βούλεται τοὺς ἐπικήρους καὶ ὠκυμόρους καὶ προσονειδίζει μὴ αἰσθανομένους τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' ἀποθνῄσκουσι δίκην ἀνθρώπων καὶ τῶν οὐρανίων ἁψίδων ἀπολισθαίνουσι, πῶς ἂν τούτου βασκήνειε ταῖς περὶ αὐτὸν φύσεσι; καὶ διὰ ταῦτα ἡ σεραφικὴ καὶ ἀρχαγγελικὴ καὶ ἀγγελικὴ σύμπασα φύσις, καὶ εἴ τις ἄλλη ὠνομασμένη ἢ ἀκατονόμαστός ἐστι τάξις, ἐν τῷ καλῷ ἑστηκυῖα, τῷ μεγάλῳ θεῷ παρακάθηται καὶ καινοπρεπῆ τινα πρὸς αὐτὸν τὴν ὁμιλίαν ποιεῖται, τὰ μὲν ἀναφέροντες τὴν διακονίαν ὧν διῳκήσαντο, τὰ δὲ παρ' ἐκείνου προνοητικὴν λαμβάνοντες δύναμιν.

Ὁποῖον δὲ καὶ τὸ ὑποδεξάμενον τούτους χρυσοῦν ὡς ἀληθῶς δάπεδον; τοῦτο δέ τις εἴτε βούλοιτο τὸν ἐξώτατον καλεῖν οὐρανὸν εἴτε πᾶσαν τὴν αἰθέριον οὐσίαν καὶ φύσιν εἴτε τὴν νοερὰν αὐτῶν περιοχὴν εἴτε τι ἄλλο τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ θείων, οὐ διαφέρομαι, ὅτι τὰ θεῖα ἀπέχει μὲν τῶν ἐνταῦθα καλῶν, εἰς δὲ νόησιν λαμβανόμενα ἐμφέρειάν τινα τῆς οἰκείας οὐσίας ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν θαυμαζομένων δίδωσι. διὰ ταῦτα χρυσῷ εἴκασται ἡ ἀνέχουσα τούτους δύναμις.

48 *ζωηρρύτῳ λόγῳ*] cf. op. 47, 38 || 51–52 cf. e. g. Rom. 8, 38; Eph. 3, 10 || 52–53 Hebr. 1, 14 || 56–58 cf. Ps. 81, 6–7

40 supplevit Sathas || 42 c. 14 litt. desunt; fort. *πρὸς τὴν πρώτην* || 43 lac. c. 14 litt. || 44 *ψυχῇ* **P**: corr. Sathas || 72 *τούτου* **P**: corr. Wk.

Ἐπεὶ δὲ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων ἡ πρὸς θεὸν ὁμιλία ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ νοῦ πρὸς ἐκεῖνον διάδοσις, ἧς αἱ θεῖαι φύσεις καθαρῶς ἀπολαύουσι, διὰ ταῦτα πανδαισίᾳ τῷ ποιητῇ ἡ ὁμιλία ἀπείκασται. εὐωχίας δέ, καὶ μάλιστα πανδήμου, γνωρίσματα ψυκτῆρες καὶ κρατῆρες καὶ φιάλαι καὶ πρόχοοι καὶ ὑδρορρόαι, κύλικές τε καὶ εἴ τι ἄλλο Θηρίκλειον ἔκπωμα καὶ ἡ ἑτέρα τῆς τοσαύτης κατασκευῆς ἰδέα. ἀλλ' ὄντως τὴν ποικιλίαν τῆς θοίνης παρωσάμενος, ἐπειδὴ καὶ ἁπλοῦν καὶ θεῖον τὸ εὐωχούμενον, τὴν Ἥβην αὐτοῖς παραλαμβάνει κιρνῶσαν τὸ νέκταρ καὶ μεθύουσαν, ἵν' οὕτως εἴπω, τοὺς δαιτυμόνας.

Ἀλλὰ τίς ἡ Ἥβη; καί μοι μικρὸν ἀνάσχοισθε πόρρωθέν τι περὶ τούτων προδιοικουμένῳ. δύο τούτω παρὰ τῷ ἐπιστημονικῷ λόγῳ ἐστίν, οὐσία καὶ γένεσις· ἀλλ' ἡ μὲν ἕστηκεν, ἡ δὲ πρόεισιν, οὐκ ἐπανακυκλοῦσα οὐδ' ἐπανακάμπτουσα, ἀλλὰ κατ' εὐθὺ ῥέουσα· διὰ ταῦτα ὠκύμορός τέ ἐστι καὶ ἐφ' ἑαυτῇ περιγράφεται· τῆς δὲ ἡ οὐσία ἀθάνατος καὶ πλέον τούτου καὶ ἀμετάβλητος, οὐχ ἡβῶσα, οὐκ αὔξουσα, οὐκ ἀπορρέουσα, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτῆς ἑστηκυῖα ἄτερ πάσης μεταβολῆς καὶ κινήσεως. ἐπεὶ οὖν τοῦτο προὐθέμεθα, τὴν προδιοίκησιν τῷ λόγῳ προσεφαρμόσωμεν· ἡ περὶ θεὸν ἀσώματος φύσις οὔτε διὰ γενέσεως εἰς τὸ εἶναι ἐλήλυθεν οὔτε γένεσιν ἔχει διοικοῦσαν, ἀλλ' οὐσία τίς ἐστι καθαρὰ καὶ ἀμετάθετος. ἵν' οὖν αὐτῷ τὸ ἀναυξές τε καὶ ἄγηρων, μᾶλλον δὲ τὸ ἀκμαῖον καὶ ἔντονον, ὁ λόγος προσμαρτυρήσῃ, τὴν Ἥβην εἰς τὴν οἰνοχοείαν παρέλαβεν. ἔστι δὲ αὕτη τῶν παρ' ἡμῖν ἡλικιῶν ἡ χαριεστάτη καὶ ὄντως νεανικωτάτη καὶ εὔχαρις, οἵα δὴ κἀκείνη ἡ φύσις ἐστίν, ἡβῶσα ὡς ἀληθῶς τὸν αἰῶνα πάντα καὶ ἐμφορουμένη μὲν τοῦ νέκταρος, κόρον δὲ οὐδέποτε ἔχει· τὸ γὰρ προσειλημμένον ὁμοῦ τε τὴν προλαβοῦσαν δίψαν σβέννυσι καὶ ἑτέραν θερμοτέραν ἐνίησι.

Καταλλήλως οὖν τῷ ποιητῇ ἡ Ἥβη τὸ νέκταρ οἰνοχοεῖ τοῖς θεοῖς· πῶς γὰρ ἂν τὴν τῶν παντελείων ἀγαθῶν ἐχώρησαν ἀποπλήρωσιν, εἰ μὴ ὡς ἀληθῶς ἥβασκον, εὐτονωτάτην τὴν δύναμιν πρὸς τὴν μέθεξιν ἔχοντες; τὸ γὰρ νέκταρ ἡ τῶν θειοτέρων ἐστὶ καὶ ὑπερφυῶν καὶ μεγαλείων μετάληψις· νέκταρ ὡς ἀληθῶς ἡ τῶν τριῶν προσώπων ἕνωσις καὶ διάκρισις, ὁ τῆς προνοίας λόγος, ὁ τῆς κρίσεως, ὧν ἀεὶ κατατρυφῶσιν ὅσαι περὶ τὸ θεῖον φύσεις ἑστήκασι, μᾶλλον δὲ ὅσαι τῷ θείῳ προσκάθηνται, ἐπαναπαυόμεναι τοῖς ἐκεῖσε κλιντῆρσιν ἢ θρόνοις ἢ βασιλικοῖς σκίμποσιν. ἀλλὰ 'δειδέχατ' ἀλλήλους'· τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν θείων φιλοφροσύνη· οὐ γὰρ μόνον τὰ μείζονα τῶν θαυμασίων τοῖς

76-78 cf. Athen. XI; Psell. Or. min. 13,51–56

84 *γέννησις* **P**: corr. Wk. (cf. 90) ‖ **93** *προμαρτυρήσῃ* **P**: corr. Sathas

ὑφειμένοις καταδιδόασιν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ τὰ ἐλάττονα πρὸς ἐκεῖνον ἐπιστρεφόμενα [.........] τὴν ἐπιστροφὴν τίθενται.

Καὶ τί καινόν, ὅπου γε καὶ ἡμεῖς ἀντιδιδόαμεν τῷ θεῷ ὧν πα[........]νομέν τε καὶ ἔχομεν; τίνα ταῦτα; θυσίαν καθαράν, πνεῦμα 65v κατανύξεως συντετριμ[μένον, ἐπι]|θυμίαν κεκολασμένην, θυμὸν ἐγκεχαλινωμένον τῷ λόγῳ, τὴν πρακτικὴν ἅπασαν συντονίαν καὶ κακοπάθειαν. οὕτως ἐκεῖνοι 'δείδεχατ' ἀλλήλους Τρώων πόλιν εἰσορόωντες'. ἡμεῖς μὲν γὰρ οὐκ ἄν ποτε δυνηθείημεν ὁμοῦ τε προσανέχειν θεῷ καὶ τῶν τῇδε ἔχεσθαι· οὐ γάρ ἐσμεν ἀκριβὴς νοῦς, ἀλλ' ὁ ἐν σώματι, διὰ ταῦτα καὶ μεμερίσμεθα· καὶ τοῖς μὲν ἄνω προσκείμενοι τῶν κάτω ἐπιλελήσμεθα, τῶν δὲ καθ' ἡμᾶς ἐχόμενοι τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀφεστήκαμεν. ἐκείνοις δὲ ἡ ἐφ' ἑκάτερα ῥοπὴ ὁμοῦ πάρεστιν· οἰκονομεῖν μὲν γὰρ τὰ τῇδε λαχόντες παρὰ θεοῦ, ὁμοῦ τε τὰ τῇδε ἐπιτροπεύουσι καὶ τῶν θείων οὐ διακέκρινται.

Φιλοσόφως τοιγαροῦν τῷ ποιητῇ τοῦτο νενόηται· ὅθεν εἰσάγει τοὺς εὐωχουμένους θεῷ, ὁμοῦ τε τοῦ νέκταρος ἀπολαύοντας καὶ τὴν Τροίαν προνοητικῶς περιέποντας· ἡ γὰρ πόλις αὕτη ἀντὶ τῆς ἐπὶ γῆς συμπάσης πολιτείας τῷ ποιητῇ εἴληπται· Τροία γὰρ ἀτεχνῶς ἡ κοσμικὴ αὕτη κατάστασις πέφυκε, τοῦ μὲν νοητοῦ κάλλους καταφρονήσασα, τὸ δ' αἰσθητὸν καὶ περιλεσχήνευτον τῆς Ἑλένης ἁρπάσασα, ὅπερ ἐστὶ τὸ γοητεῦον καὶ ἐπιποίητον, εἶτα ὑπὲρ τούτου ἀραμένη πόλεμον, ἐφ' ᾧ περιῃρέθη μὲν τὸ τεῖχος, καθῃρέθη δὲ τὸ ἀξίωμα, αἰχμάλωτός τε καὶ δορυάλωτος γέγονε, τοῦ Ἕκτορος προαναιρεθέντος αὐτῆς, ἤτοι τοῦ ἐχέτορος νοῦ, ᾧ δὴ συναπῆλθεν ἀπολλυμένῳ καὶ παντελῶς κατηδάφισται. εἷλε δὲ αὐτὴν οὐδὲν οὕτως ἄλλο ὡς ὁ δούρειος ἵππος, τὸ θυμικὸν καὶ χρεμετιστικὸν μέρος καὶ ὄντως ἄλογον, ὃν νυκτὸς εἰσάγουσιν οἱ καθήμενοι τῇ ἡμετέρᾳ πόλει καὶ πανευδαίμονι, ὁπότε τῇ τῶν παθῶν ἀχλύι συγκαλυπτόμεθα· τότε γὰρ οἱ πολέμιοι ἡμῖν δαίμονες ἐπιχειροῦσι ταῖς καθ' ἡμῶν μηχαναῖς.

Οὗτος ὁ μῦθος, αὕτη τοῦ ψεύδους πρὸς τὴν ἀλήθειαν μεταποίησις, ἣν ὑμεῖς πρὸς τὰς καθ' ἕκαστον ἀλληγορίας προχειριζόμενοι, ῥᾷστον ἂν οὐ τῷ ποτίμῳ μόνον λόγῳ τοὺς ἁλμυροὺς ἀποκλύσαιτε, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἁλμυροὺς ποτίμους ποιήσαιτε.

112–113 cf. Ps. 50, 19 et Rom. 11, 8 || **140–141** cf. infra 46, 12; 47, 10–12; Pl. Phaedr. 243 d

109 *μεταδιδόασιν* coni. Wk. || **110** *ἀντίδοσιν* vel *οἷον ἀντίδοσιν* suppleverit Wk. || **112** fort. *παρ' αὐτοῦ λαγχάνομεν* (cf. 121) || **113** supplevit Sathas || **121** *περιτροπεύουσι* **P**: corr. Wk. || **128** *περιλεσχήνευτον* Ioh. Diac. 423: *-ήνεστον* **P** || **132** *ἀπολλομένω* ut vid. **P**: corr. Sathas || **140** *μόνω* **P**: corr. Sathas

43

Τοῦ αὐτοῦ ἀλληγορία εἰς τὸν Τάνταλον

Πάλιν ἡμᾶς ἐπὶ τὰς ποιητικὰς θύρας ἀνθέλκετε, ἀφ' ὧν μόλις ἐπὶ τὴν φιλόσοφον αὔλειον ἀνειλκύσμεθα. ἐγὼ δὲ κἂν ἀπώκνησα πρὸς τὴν τοιαύτην παλινῳδίαν, εἰ μὴ τὸ προβεβλημένον παρ' ὑμῶν κρείττονος ἐδεῖτο τῆς ἐπισκέψεως· ἐπὶ γυμνὸν μὲν γὰρ τὸν μῦθον οὐκ ἄν ποτε αὐτὸς ἀφίξομαι ἑκών. εἰ δέ τις αὐτῷ κρείττων τοῦ φαινομένου ὑποκάθηται ἔννοια, δεῆσάν ποτε κατιέναι ἀπὸ τοῦ τῆς φιλοσοφίας ὕψους, ἐφήσω τῇ γλώττῃ ὥσπερ ῥεύματι πρὸς τὸ κάταντες φερομένῳ. δεῖ γὰρ τὸν φιλόσοφον μὴ ἀεί ποτε ἀτρύτως ἔχειν πρὸς τὰς τῶν ὄντων ἐποψίας, ἀλλὰ καὶ φιλόμυθον εἶναί ποτε καὶ σπουδάζειν περὶ τὰ παίγνια· παιδιὰ δὲ τῷ φιλοσόφῳ μῦθος καὶ λέξις ἐπιτερπὴς καὶ ἱστορία ἢ διαχέουσα τὴν ψυχὴν ἢ συστέλλουσα.

Παίξωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, εἰ δοκεῖ, περὶ τὸν ἐκ Διὸς φύντα Τάνταλον καὶ θεασώμεθα τοῦτον τῷ λόγῳ, ὅπως ποτὲ τῷ ἀέρι τὸν πάντα χρόνον περιποτώμενος δειμαίνει μὲν τὸν ὑπερτέλλοντα πέτρον, ὅστις ἀδαμαντίνοις ὥσπερ καλωδίοις ἀπῃωρημένος καὶ μικρόν τι τῆς ἐκείνου ὑπερανέχων κορυφῆς, φοβεῖ μὲν τῷ μέλλειν κατιέναι, οὐ κάτεισι δέ· ὁ δὲ τῷ φόβῳ κυμαίνεται καὶ ταύτην δίδωσι δίκην τῆς ἀκολάστου γλώττης καὶ ξύγκλυδος.

Πρὶν ἢ δὲ τὰ περὶ τοῦ παιδὸς ἐξετάσαι, τὸν τούτου πατέρα κατανοήσωμεν, ὅστις ἐστὶν ὁ Ζεύς. ἐμοὶ δὲ τοῦτο δοκεῖ σπουδῆς ἄξιον, πῶς ἀμφίβολον αὐτῷ τὴν γονὴν ὁ τοῦ δράματος ὑποκριτὴς προσμαρτύρεται· 'Διὸς' γάρ φησι 'πεφυκώς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος'. ἀλλ' ἐπειδὴ πλάτος ὑπανοιγόμενον τῶν θεωρημάτων ὁρῶ, δοκεῖ μοι ὥσπερ τελετῇ

43 P 65^v–66^r **B** 159^r–160^v (**p**^{12} 46^r–48^r **v**^{30}) **m**^{17} 221^r–223^r (**o**^{2}**m**^{24}**v**^{31}**a**^{8}**a**^{9}**b**^{14}) ‖ 14–19 cf. Eur. Or. 6–10 ‖ 23 Eur. Or. 5

43 1 *Τοῦ – τάνταλον* **P**, **B** (qui *ἀναγωγὴ* loco *ἀλληγορία* habet): *Ἀλληγορία περὶ τοῦ ταντάλου· τοῦ σοφωτάτου ψελλοῦ* **m**^{17} ‖ 2–12 om. **m**^{17} ‖ 3 *φιλόσοφον* **p**^{12}: *φιλοσοφ·* **P**, term. non leg. **B** | *ἀνειλκύσμεθα* scripsi: *ἀνθειλκύσμεθα* **P**: *μετωκίσθημεν ἢ ἀνειλκύσθημεν* **B** | *τὴν* **P**: om. **B** ‖ 4 *ὑμῶν* **B**: *ἡμῶν* **P** ‖ 6 *αὐτὸς* **P**: om. **B** | *ἀφίξομαι* **P**: *ἀφίξωμαι* **B** | *αὐτῶ* **B**: *αὐτὸν* **P** ‖ 9 *ἐποψίας* **P**: *ὑποψίας* **B** ‖ 11 *παιδιὰ* scripsi: *παιδικὰ* codd.: *παιδιαὶ* Boiss. ‖ 13 *φύντα* **B m**^{17}: *ἐκφύντα* **P** ‖ 14 *ποτὲ* **P m**^{17}: om. **B** ‖ 15 *περιποτώμενος* **P B**: *περιπετώμενος* **m**^{17} | *τὸν* – 16 *ὑπερανέχων* **m**^{17} (cf. 59; Eur. Or. 6): *τὴν ὑπερτέλλουσαν πέτραν ἥτις … ἀπῃωρημένη καὶ … ὑπερανέχουσα* **P B** ‖ 17 *κορυφῆς* **P m**^{17}: *κεφαλῆς* **B** ‖ 19 *ξύγκλυδος* **P B**: *-ιδος* **m**^{17} ‖ 20 *περὶ* **B m**^{17}: om. **P** ‖ 21 *τοῦτο δοκεῖ* **P B**: *δοκεῖ καὶ τοῦτο* **m**^{17} ‖ 23 *φησι, πεφυκώς* **P B**: *πεφυκώς φησιν* **m**^{17} ‖ 24 *πλάτος*] *πέλαγος* coni. Boiss. (non spernendum)

τινι τῷ λόγῳ προσέρχεσθαι· αἱ γὰρ τελεταὶ σωματικὰ τούτων τὰ παραπετάσματα, ἣν δὲ εἴσω τῶν ἀδύτων χωρήσῃ τις, φῶς ἐκεῖ καθαρὸν καὶ ἀπογύμνωσις τῶν αἰσθητῶν. τὸν Δία τοίνυν οἱ Ἕλληνες ἄλλος ἄλλαις ἐννοίαις κατεμερίσαντο· οἱ μὲν γὰρ τὸν τοῦ πάντὸς τοῦτον ὑπονοοῦσι δημιουργόν, ὃν δὴ διὰ τοῦτο καὶ Ζῆνα καὶ Δία προσηγορεύκασιν, ἐκεῖνο μὲν ὡς ζωῆς τοῖς οὖσι χορηγόν, τοῦτο δὲ ὡς αἰτίαν τινὰ διὰ πάντων τῶν ὄντων φοιτήσασαν, ὃν δὴ καὶ τρίτον ποιοῦσιν ἀπὸ τοῦ ἑνός. ἓν γάρ φασι τὸ ἐκ τῶν πάντων καὶ πρὸ τῶν πάντων, μεθ' ὃ ἰδέας καὶ ἐφεξῆς τὸν δημιουργόν· τοῦτον γὰρ ἀμέσως προσάγουσι τοῖς ποιήμασιν. οἱ δέ τινες ταύτην μὲν τὴν αἰτίαν ἀπέγνωσαν, φαινομένῃ δέ τινι φύσει τὴν προσηγορίαν ταύτην ἐπιφημίζουσιν, ἥτις δὴ ὁ δεύτερος πλάνης ἐστί, Ζεὺς τοῖς ἀστρολόγοις ὀνομαζόμενος, ὅτι τοῦ ὑπερκειμένου τοῦτον φθαρτικοῦ τυγχάνοντος ταῖς γενέσεσιν, οὗτος οἷς ἂν ἀλῷ σχηματιζόμενος ἢ ὑφαιρεῖταί τι τῶν κακιόνων ἢ προστίθησι τὰ καλλίονα. τοιαύτη μὲν καὶ ἡ δευτέρα δόξα περὶ τοῦ Διὸς τοῖς Ἕλλησιν. ἡ δὲ τρίτη ἱστορικωτέρα ἴσως καὶ ἀληθεστέρα· αὐτόν τε γὰρ καὶ τὸν τούτου πατέρα τὸν Κρόνον ὁμόθεν ἀπὸ Κρήτης γεννῶσι, καὶ τὸν μὲν οὐκ ἴσασιν ὅποι γῆς κατορώρυκται, τοῦ δὲ τὸν ἐπὶ τῷ τάφῳ δεικνύουσι κολωνόν. εἶτα τὴν θνητὴν φύσιν ὑπεραναβάντας ἀγχισπόρους ποιοῦσι τῆς οὐσίας τοῦ κρείττονος καὶ πρὸς τὸ τῆς θειότητος εἶδος μεταβιβάζουσι. τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ καὶ Ἑρμῆς προστίθεται ὁ Τρισμέγιστος· τἄλλα γὰρ θεωρῶν τοὺς μύθους τοῦτον δὴ μόνον γυμνὸν ἐξεδέξατο καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου μίμησιν τὸν ἑαυτοῦ παῖδα διερεθίζει τὸν Τάτ.

29–32 cf. Plat. Cra. 396a || **30** *ζωῆς χορηγόν*] cf. Procl. in Cra. 78,8–9 || **31** *διὰ πάντων*] cf. e.g. Euseb. Praep. ev. XV 12,1; SVF II 320,21 || **45–48** an ad *Ἑρμοῦ πρὸς Τὰτ λόγος καθολικός* (opus perditum) spectat?

25 *προσέρχεσθαι* **P B**: *προσέρχεται* **m**¹⁷ || **27** *αἰσθητῶν* **B m**¹⁷: *ἐσθήτων* **P** || **28** *ἐννοίαις* **B**: *τοῦτον ἐνν.* **P**: *ἐνν. τοῦτον* **m**¹⁷ | *τὸν τοῦ παντὸς τοῦτον* **P**: *τὸν τοῦ παντὸς* **m**¹⁷: *αὐτὸν πρῶτον τοῦ παντὸς* **B** || **30** *ζωῆς* **P m**¹⁷ (cf. 54): *τῆς ζωῆς* **B** || **31** *τῶν ὄντων* **P B**: om. **m**¹⁷ | *φοιτήσασαν* **B m**¹⁷: *φοιτήσαντα* **P** || **32** *τῶν*¹,² **P m**¹⁷: om. **B** | *ὃ* **P m**¹⁷: *ὃν* **B** || **34** *τινες* **P B**: om. **m**¹⁷ | *ἀπέγνωσαν* **P m**¹⁷: *ἐγύμνωσαν* **B** || **35** *δέ* **m**¹⁷: *ὅτι* **P B** | *δὴ* **P m**¹⁷: *δὲ* **B** || **36** *ζεὺς* **P B**: om. **m**¹⁷ | *ὀνομαζόμενος* **m**¹⁷: *ἐπον.* **P B** || **37** *φθαρτικοῦ* **B m**¹⁷: *φθαρτοῦ* **P** || **37–38** *οἷς ἂν ἀλῶ* **P B**: *οἷς ἀλώῃ* **m**¹⁷ || **38** *τι* **P m**¹⁷: om. **B** || **40** *ἱστορικωτέρα* **B m**¹⁷: ambig. (potius *-ώτερον*) **P** | *ἴσως καὶ* **B m**¹⁷: *καὶ ἴσως* **P** | *ἀληθεστέρα* **B m**¹⁷: *ἀληθέστερον* **P** || **41** *καὶ* **B m**¹⁷: om. **P** | *τὸν τούτου πατέρα τὸν* **P m**¹⁷: *τὸν πατέρα τούτου* **B** | *ὁμόθεν* **P m**¹⁷: *οἱ μῦθοι* **B** || **42** *ὅποι* **B m**¹⁷: *ὅπῃ* **P** | *τὸν*² om. **m**¹⁷ || **46** *θεωρῶν* **P m**¹⁷, fort. **B** (partim evan.): *παραθεωρῶν* **p**¹² | *τοὺς* **P p**¹²: evan. **B**: *ὡς* **m**¹⁷ || **47** *ἐξεδέξατο* **P m**¹⁷: *ἐδέξατο* **B** | *ἐκείνου* **P B**: *-ων* **m**¹⁷ || **48** *τάτ* **m**¹⁷: *τα* et spat. c. 5 litt. **P**: *τάνταλον* **B**

Ἡμῖν οὖν, εἰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τὸν μῦθον μεταχειριζοίμεθα, οὐδὲν μέγα ἔσται σωματικὰς γενέσεις τοῦ Ταντάλου συνειληχόσιν· ἀλλ' οὐδ' εἰ πρὸς τὰ ἄστρα τὸν λόγον ἀνατείνοιμεν, ἄξιόν τι τῆς φιλοσόφου σπουδάσομεν σκέψεως· τὰ γὰρ ἐκ τῶν μαθημάτων οὐχ ὑπάρξεις, ἀλλὰ σχήματα καὶ ποιότητες. λεγέσθω τοίνυν παρ' ἡμῶν Ζεὺς ὁ χορηγὸς ζωῆς τοῖς ὅλοις θεός, Τάνταλος δὲ τὸ αἰθέριον πῦρ· τέταται γὰρ δι' ὅλων τῶν σφαιρῶν καὶ φύσιν ἔχει ἄνω κάτωθεν ἅλλεσθαι. τοῦτο γοῦν τὸ αἰθέριον πῦρ, ὁ παρὰ τῷ τραγῳδῷ Τάνταλος, τῷ ἀέρι πέφυκεν ἐποχούμενον· τῷ γὰρ πέρατι τῆς τοῦ πυρὸς σφαίρας ἡ ἀρχὴ τῆς τοῦ ἀέρος προσῆπται· λεπτότερον δὲ τυγχάνον τοῦ ἀέρος τὸ πῦρ ὥσπερ ὀχήματί τινι τούτῳ ἐπελαφρίζεται. ὁ δὲ ὑπερτέλλων τὴν τούτου κορυφὴν πέτρος ὁ κατὰ Ἐμπεδοκλέα σφαιρός ἐστιν, ὡς δ' ἂν ἡμεῖς φαίημεν, ἡ ἀπλανὴς κυκλοφορία· ὁ μὲν γὰρ ἀὴρ τὸ πῦρ ὑποβέβηκε, τὴν ἀπλανῆ δὲ σφαῖραν τὸ πῦρ, ἥτις δὴ ὥσπερ τις χερμὰς ἐπιβεβάρηται καθάπερ τινὶ κορυφῇ τῇ πρώτῃ ἐπιφανείᾳ τοῦ πυρός. αὕτη δὲ ἡ ἀπλανὴς τῇ ἀπαύστῳ καὶ ταχείᾳ περιαγωγῇ τῆς κινήσεως δοκεῖ μὲν πιέζειν τὸ πῦρ, ἵνα μηδέν τι καινὸν ἐν τοῖς πολυκλονήτοις στοιχείοις γένηται· οὐ διαφθείρει δέ, ἀλλὰ τὸ μὲν ὥσπερ ὑποπέφρικε – δεδόσθω γὰρ τοῦτο τῇ τοῦ μύθου ἐξουσίᾳ – συναγόμενόν τε καὶ συνειλούμενον· ὁ δὲ περιελισσόμενος κύκλος ἀφαιρεῖταί τι αὐτῷ ἀεὶ τοῦ δέους, τὸν ἅπαντα χρόνον ζωογονῶν, ἀλλ' οὐ φθείρων.

Τὸ δὲ ἀμφιβάλλειν τὸν ὑποκριτὴν περὶ τῆς τούτου γενέσεως ταύτην μοι ὑποβάλλει τὴν ἔννοιαν, ὅτι τετολμήκασί τινες τῶν Στωικῶν πυρώδη φύσιν τῷ τοῦ παντὸς προσάψαι δημιουργῷ, ἀλλ' οὐχ ἥ γε Ἀκαδημία, οὔθ' ἡ πρεσβυτέρα οὔθ' ἡ νεωτέρα, τοῦτον τὸν λόγον ἐδέξαντο· ἀσώματον δὲ τοῦτον ὡρίσαντο καὶ πρὸς μηδὲν τῶν στοιχείων

59-60 Emped. fr. B 27–29 (Diels-Kranz) || 71-72 cf. SVF II 307,4–7 (Euseb. Praep. ev. III 9,9)

49 *εἰ* **P m**^{17}: *εἰ μὲν* **B** | *τὸν μῦθον* **P B**: *τὴν εὐριπίδιον* **m**^{17} | *μεταχειριζοίμεθα* **P B**: *-όμεθα* **m**^{17} || 50 *γενέσεις* **P m**^{17}: *γεννήσεις* **B** || 51 *τὰ ἄστρα* **m**^{17}: *τὸν ἄστρον* **P B** | *ἀνατείνοιμεν* **P B**: *-ομεν* **m**^{17} || 53 *τοίνυν* **P B**: *δὴ* **m**^{17} | *ἡμῶν* **B m**^{17}: *ἡμῖν* **P** || 54 *ζωῆς* **P B** (cf. 30): *τῆς ζωῆς* **m**^{17} | *τέταται* **P m**^{17}: *πέταται* **B** || 56 *τραγῳδῷ* **P B**: *τραγικῷ* **m**^{17} || 58 *τυγχάνον τοῦ ἀέρος* **P m**^{17}: *τοῦ ἀέρος τ.* trsp. **B** || 60 *ὁ* … *σφαιρός* **P B**: *ἡ* … *σφαῖρά* **m**^{17} | *κατὰ* **P B**: *κατὰ τὸν* **m**^{17} **p**^{12} | *ἐμπεδοκλέα* **B m**^{17}: *-κλῆ* **P** | *δ' ἂν ἡμεῖς φαίημεν* **P B**: *δὲ ἡμεῖς ἂν φαῖμεν* **m**^{17} || 61 *τὸ πῦρ* **P B**: *τῷ πυρὶ* **m**^{17} || 61 sq. *τὴν ἀπλανῆ δὲ σφαῖραν* **P B**: *τῇ ἀπλανεῖ δὲ σφαίρα* **m**^{17} || 62 *ὥσπερ* **P B**: *καθάπερ* **m**^{17} | *τις* **P m**^{17}: om. **B** || 65 *γένηται* **B m**^{17}: *γίνηται* **P** || 66 *δεδόσθω* **B m**^{17}: *διδόσθω* **P** || 68 *ἀφαιρεῖται* **P B**: *ἀφαιρεῖ* **m**^{17} | *τι* **P m**^{17}: om. **B** | *ἀεὶ* **B m**^{17}: *αἰεὶ* **P** || 73 *ἐδέξαντο* **P m**^{17}: *-ατο* **B**

ἐοικός τι ἔχοντα. διὰ τοῦτο ὁ ἐν τῇ σκηνῇ λόγος ἀμφιβάλλει περὶ τῆς τοῦ Ταντάλου γονῆς καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ δημιουργοῦ τὸ πῦρ γεγενῆσθαι ταῖς δημώδεσι παραχωρεῖ ὑπολήψεσι· σπουδάζεται γὰρ φιλοσοφία κἀπὶ τοῖς δράμασι, καὶ διὰ τοῦτο, ὅπερ ἀπεμφαῖνον τοῦ μύθου πρὸς τὸν ἀληθῆ λόγον εὑρίσκει, τῷ τοῦ πλήθους συρφετῷ δίδωσιν.

Ἀλλὰ πῶς ἄνθρωπος ὁ Τάνταλος ἦν; πῶς δὲ τῆς κάτω γενέσεως πεφυκὼς ἀποτέλεσμα συνδιῃτᾶτο θεοῖς; πῶς δὲ καὶ συνδιαιτώμενος τούτοις ἔκφορα τὰ ἐκείνων ἐποίει μυστήρια καὶ διὰ τοῦτο ᾐώρηται καὶ τὸν λίθον πεφόβηται; φημὶ τοίνυν ἐγὼ ὡς ἀρχὴ τοῖς ἐν γενέσει τὸ πῦρ· ἡμῖν τε γὰρ εἰς τὴν σωματικὴν οὐσίαν συντελεῖ καὶ μέρος γίνεται τῆς συνθέσεως τὸ κορυφαιότατον. ἀλλὰ καὶ πᾶν αἰσθητὸν φύσιν ἔχον ὁρᾶσθαι, κἂν μὴ ὁρῷτο ἐπιπροσθοῦντός τινος σώματος, αὐτὸ δὴ τὸ ὁρᾶσθαι τῆς πυρώδους οὐσίας μετείληφε. τὴν δὲ ἀπλανῆ παῖδες Ἑλλήνων πέμπτον ὑποτιθέμενοι σῶμα οὐδέν τι λυσιτελεῖν ἡμῖν εἰς τὴν γένεσιν οἴονται. διὰ τοῦτο λέγεται ὁ τοῦ Διὸς παῖς Τάνταλος, ὃν ἡμεῖς πῦρ ἐθεωρήσαμεν, ἄνθρωπος εἶναι καὶ τὴν γῆν λαχεῖν οἰκητήριον, ὅτι μεθ' ἡμῶν τὸ πῦρ καὶ πρώτη τοῦτο τοῦ σώματος ἡμῶν σύστασις. τὸ δ' αὐτὸ καὶ θεοῖς ἔλαχεν Ἑλληνικοῖς συνοικεῖν· εἰ γὰρ θεοὶ τούτοις οἱ πλάνητες, τούτοις δὲ ἀγχωμάλως τὸ πῦρ παροικεῖ, ὁμοδίαιτον ἄρα τοῦτο τοῖς ἐκείνων θεοῖς. ἔκπυστα δὲ τὰ ἐκείνων πεποίηκεν, ὅτι φωτὶ πάντα καταλαμβάνεται, τὰ μὲν θεῖα τῷ θείῳ, τὰ σωματικὰ δὲ τῷ σωματικῷ. ἀκόλαστος δὲ τῷ πυρὶ ἡ γλῶττα, ὅτι τοῦτο μόνον τῶν στοιχείων παφλάζει τῇ φύσει καὶ εἰς τὸ ἀεὶ συνηχεῖ· ἥ τε γὰρ γῆ στάσιμος οὖσα καὶ ἀμετάθετος καὶ ἤχου ἐστέρηται· τό τε ὕδωρ, εἰ μή τι εἴη τὸ κινοῦν, ἠρεμεῖ ἐπικεχυμένον τῇ γῇ· ὅ τε ἀὴρ 'ἀψόφῳ βαίνει κελεύθῳ' κατὰ τὴν ποίησιν· τὸ δὲ πῦρ ἀεὶ τῷ ἐγκειμένῳ εἰσαεὶ στενοχωρούμενον πνεύματι περισαλπίζει τὰ ὦτα οἷς ἂν προσεγγίσειε.

99–100 Eur. Tr. 887–888

75–76 *τῆς … γονῆς* **m**^{17}: *τὰς … γονὰς* **P B** || **79** *εὑρίσκει* **P m**^{17}: *-ων* **B** | *τῷ τοῦ πλήθους συρφετῷ δίδωσιν* **P m**^{17}: *τῷ σ. δίδωσι τοῦ πλ.* **B** || **80** *δὲ* **P B**: *δὲ καὶ* **m**^{17} || **82** *τὰ ἐκείνων* **P B**: *τἀκείνων* **m**^{17} | *ᾐώρηται* **P**: *ᾐώρητο* **B**: *ἀπῃώρηται* **m**^{17} || **83** *πεφόβηται* **P m**^{17}: *-ητο* **B** || **84** *τε* **B m**^{17}: *τι* **P** || **85** *συνθέσεως* **P m**^{17}: *συνέσεως* **B** || **86** *κἂν* – **87** *ὁρᾶσθαι* **B m**^{17}: om. **P** || **86** *μὴ* **B**: om. **m**^{17} | *τινος* **m**^{17}: *αὐτῷ τινος* **B** | *αὐτὸ δὴ τὸ* **m**^{17} **p**^{12}: *αὐτῷ δὴ τῷ* **B** || **88** *ἡμῖν* **P B**: post *γένεσιν* trsp. **m**^{17} || **89** *λέγεται* **B m**^{17}: *λέγει* **P** || **91** *πρώτη* **P B**: *πρῶτον* **m**^{17} | *τοῦτο* **P m**^{17}: om. **B** | *ἡμῶν* **P m**^{17}: om. **B** || **92** *εἰ* **P m**^{17}: *οἱ* **B** | *τούτοις* **B m**^{17}: *τούτων* **P** || **93** *ἀγχωμάλως* **P B**: *καὶ* **m**^{17} | *παροικεῖ* **P m**^{17}: *συνοικεῖ* **B** || **94** *τὰ ἐκείνων* **P B**: *τἀκείνων* **m**^{17} || **95** sq. *τὰ σωματικὰ δὲ τῷ σωματικῷ* **B**: *τὰ σ. τῷ σ.* **P**: *τὰ δὲ σ. τῷ σ.* **p**^{12}: *τῷ σ. δὲ τὰ σ.* **m**^{17} || **96** *τῶν στοιχείων* **P m**^{17}: *τὸ στοιχεῖον* **B** || **97** *εἰς* **P B**: *ἐς* **m**^{17} || **98** sq. *τι εἴη τὸ κινοῦν* **P m**^{17}: *τις εἴη δονοῦν* **B**: *τι εἴη δονοῦν* **p**^{12} || **99** *βαίνει* **P B**: *μένει* **m**^{17} || **100** *ἀεὶ* om. **m**^{17} | *εἰσαεὶ* **P**: *ἐσαεὶ* **m**^{17}: om. **B**

Τοιαύτη μὲν ἡ κεκρυμμένη τοῦ μύθου διάνοια. ὑμῖν δὲ τὰ ἐνταῦθα εἰρημένα μὴ ἀμετακίνητα δόγματα ἔστωσαν· πρὸς γὰρ τὸ χρειῶδες τοῦ λόγου τὰς τῶν ὀνομάτων φύσεις ἐξειλήφαμεν, ἐπείπερ ἐφ' ἑτέρῳ μύθῳ, ἐν ᾧ δὴ ὁ μὲν Κρόνος τὸν Δία γεννᾷ, οὗτος δὲ τὸν πατέρα δεσμεῖ, ἄλλως ἂν ἐκδεξαίμεθα ἐκεῖνον τὸν παῖδα τοῦ Κρόνου. χρόνον γὰρ τὸν Κρόνον ἐκεῖσε νομίσαντες δώσομεν αὐτῷ πάντα καταβροχθίζειν τὰ ἐκ τῆς ἐκείνου ὀσφύος γεννώμενα· τοιοῦτος γὰρ ὁ χρόνος δαπανητικὸς τῆς οὐσίας τῶν αἰσθητῶν· ἔμελλε δὲ καὶ αὐτὸς τῷ συνεχεῖ τῆς οἰκείας φύσεως ῥεύματι παραρρεῖν τε καὶ παραπόλλυσθαι· ἀλλ' ἡ ἐκ διαδοχῆς τῶν ὄντων ζωή, ἥτις δὴ Ζεὺς ἐκείνῳ τῷ μύθῳ προσηγόρευται, τὴν τούτου ῥοὴν ἀνέχει καὶ οἷον δεσμεῖ, ὥστε μὴ παραπόλλυσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τοῦ καθ' ἕκαστον ζωὴ κινουμένη καὶ παραρρέουσα, διὰ τοῦτο καὶ Ῥέαν μητέρα τῷ Διὶ ὁ μῦθος ἐπέστησεν. ἔδοξε δὲ καὶ τοῦτον ὁ Κρόνος καταπιεῖν, οὐ καταπέπωκε δέ· τῷ μὲν γὰρ τὰς μερικὰς ζωὰς διαφθείρειν, διολλύων ἡμᾶς τοῖς πέρασι τοῦ εἱμαρμένου βίου, ὑφήρπασε τῷ λαιμῷ τὸν Δία· ἐφ' ὅσον δὲ μὴ πᾶσαν τῶν ὄντων τὴν ζωὴν κατανάλωσεν, ἀλλὰ μένει συντηρουμένη ταῖς διαδοχαῖς, ἠλευθέρωται ὁ παῖς τοῦ παιδοκτόνου πατρός.

Ἐπεὶ οὖν ὑμῖν τὴν ὁδὸν νῦν πρώτως τῶν Ἑλληνικῶν μύθων ἠνοίξαμεν καὶ ὑφηγησάμεθα ὅπως δεῖ τούτους ἀλληγορεῖν, τῷ ἐνταῦθα κανόνι στοιχοῦντες καὶ ὑμεῖς τι τοῖς ἐπιλοίποις συνεισενέγκατε.

104 sq. *ἐφ' ἑτέρῳ μύθῳ*] infra op. 47

102 post *διάνοια* add. *ἐφίησι γὰρ ποιηταῖς τῆς ἐπιστήμης ὁ νόμος ἀνεπιπλήκτως μυθολογεῖν* **m**^{17} ‖ **103** *ἔστωσαν* **P B**: *ἔστω* **m**^{17} ‖ **104** *ἐπείπερ* **B m**^{17}: *ἐπεὶ γὰρ* **P** | *ἐφ'* **P m**^{17}: *ἐν* **B** ‖ **106** *ἐκδεξαίμεθα* **B m**^{17}: *-ώμεθα* **P** | *τὸν* **B m**^{17}: om. **P** ‖ **107** *ἐκεῖσε* **P B**: *ἐκεῖ* **m**^{17} ‖ **108** *ἐκείνου ὀσφύος* **P m**^{17}: *ὀσφύος αὐτοῦ* **B** ‖ **111** *ἐκείνω* **P m**^{17}: *ἐν ἐκείνω* **B** | *προσαγορεύεται* Ioh. Diac. 333 ‖ **112** *ῥοὴν* **P m**^{17}: *ζωὴν* **B** ‖ **113** *καὶ*^{2} **P B**: *ἐστὶ καὶ* **m**^{17} ‖ **114** *μητέρα* **B m**^{17}: post *ἐπέστησεν* trsp. **P** | *δὲ* **B m**^{17}: *γὰρ* **P p**^{12} | *καὶ* **P m**^{17}: om. **B** ‖ **114–115** *ὁ κρόνος καταπιεῖν* **B m**^{17}: *κ. ὁ κρόνος* **P** ‖ **115** *οὐ καταπέπτωκε δέ* **B m**^{17}: *ἀλλ' οὐ κ.* **P** ‖ **116** *διαφθείρειν* **B m**^{17}: *καταφθείρειν* **P** ‖ **117** *ὅσον* **m**^{17}: *ᾧ* **P B** | *δὲ μὴ* **P m**^{17}: *μὴ δὲ* **B** ‖ **118** *κατανάλωσεν* **m**^{17}: *κατηνάλωσεν* **B**: *καταναλύει* **P** | *συντηρουμένη* **P m**^{17}: *-μενος* **B** | *ἠλευθέρωται* **P m**^{17}: *-ωτο* **B** ‖ ad **119** *πατρός* finit **m**^{17} ‖ **122** *τοῖς ἐπιλοίποις* **B**: *τῶν ἐπὶ λόγοις* **P**

44

Τοῦ αὐτοῦ ἀλληγορία περὶ τῆς Σφιγγός

Ἐπὶ τῶν λεγομένων τελετῶν τὰ μὲν ἄδυτα ἔνδον ἦν, ὡς δηλοῖ καὶ τοὔνομα, τὰ δὲ παραπετάσματα προεβέβληντο, ἀθέατα τὰ ἐν τοῖς ἀδύτοις φυλάττοντα. ἐν δὲ τοῖς Ἐλευσινίοις ἀνεῴγνυντό τε ταῦτα καὶ ἀπεγυμνοῦντο τὰ κεκρυμμένα. ἐγίγνετο δὲ τοῦτο ἐν περιόδῳ ἐτῶν, ἵνα μὴ τὰ ἀβέβηλα βεβήλοις πολλάκις ὀπτάνοιντο· ὑμεῖς δὲ καὶ τῆς ἡμέρας πολλάκις τὸν ἱεροφάντην καταβιάζεσθε τὰ κελύφανα τοῦ μύθου περιρρηγνύειν, ἵνα τὸ ἀποκείμενον τῷ ἐλύτρῳ ἀπόρρητον ἐκεῖθεν ἀναλαβόντες καταβροχθίσησθε. ἐγὼ δὲ ἀπώκνησα ἂν τοῦτο ποιεῖν, εἰ μὴ αἱ μὲν ἀρχαῖαι κατήργηντο τελεταί, θεῖα δὲ ἐκρατύνθη δόγματα, ἀναπεταννύοντα μὲν τὰ παραπετάσματα, ἔνδον δὲ τοῦ ἀδύτου πολλάκις εἰσάγοντα τὸν τελούμενον. διὰ τοῦτο περιρρηγνύσθω μὲν τὸ τοῦ μύθου τῆς Σφιγγὸς ἔλυτρον, τὸ δὲ κεκρυμμένον ἀνακεκαλύφθω φιλοσοφίαν ἔχον ἀπόρρητον.

Πλάττει δὲ ταύτην ὁ μῦθος κόρην εὐπρόσωπον οὐ μέχρι ποδῶν, ἀλλ' ἕως ὀμφαλοῦ, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα δασεῖα ἡ θρὶξ καὶ πόδες θηρὸς καὶ οὐρὰ μακρά, ἡ δὲ γλῶττα ἀττικίζουσά τε καὶ Πυθαγόρειος, αἰνιττομένη τὰ πράγματα· τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ τὸν λόγον προσάπτουσα, ἑτέροις τοῦτον, ὡς ἴστε, ἡρμήνευε τοῖς ὀνόμασι. τοιοῦτον μὲν τὸ τοῦ μύθου τέρας, καὶ δεδόσθω τοῖς ποιηταῖς ἐπ' ἐξουσίας πλάττειν ἃ βούλοιντο, ἀλλ' ὁ φιλόσοφος νοῦς μὴ τῷ φαινομένῳ προσκείσθω, ἀλλὰ τῷ αἰνισσομένῳ διὰ τοῦ τέρατος. ὁ τοίνυν ἐμὸς λόγος περὶ τῆς Σφιγγὸς τοιοῦτος.

Ἡ Σφὶγξ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἄνθρωπος ἐξ ἀνομοίων συγκείμενος. πολυμερὲς γὰρ χρῆμα ἡ οὐσία ἡμῶν· τὰ μὲν γὰρ ταῖς λογικαῖς δυνάμεσι συναπτόμεθα, τὰ δὲ τῆς ἀλόγου μετέχομεν φύσεως· τὸ μὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἓν καὶ ὁ μετ' ἐκεῖνο νοῦς καὶ ἡ μετὰ τοῦτον διφυὴς διάνοια,

44 P 66^{v}–67^{r} **V** 175^{r}–177^{r} (**$v^{14}v^{46}p^{12}v^{30}$**) ‖ 7–9 (et 12–13) cf. infra 46, 130–131

44 1 *Τοῦ – σφιγγός* **V**: *τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν σφίγγα* **P** ‖ 3 *προεβ.* **P**: *προβέβληντο* **V** ‖ 4 *τε* **V**: om. **P** ‖ 5 *τοῦτο* **P**: *τούτοις* **V** | *περιόδῳ* **P**: *περιόδοις* **V** ‖ 6 *πολλάκις* **V**: om. **P** | *ὀπτάνοιντο* **V**: *-οιτο* **P** ‖ 7 *καταβ.* **V**: *βιάζεσθε* **P** | *τὰ* **P**: *καὶ τὰ* **V** | *κελύφανα* **V**: *κέλυφα* **P** (forma quae et in Psell. apud Bidez CMAG VI 44, 4 legitur) ‖ 8 *ἐλλύτρῳ* **P V** | *ἐκεῖθεν* **V**: *ἐκεῖ* **P** ‖ 9 *καταβροχ.* **V**: *ἀναβροχθίσησθε* **P** ‖ 10 *κατήργηντο* **V**: *-ηνται* **P** ‖ 13 *ἔλλυτρον* **P V** ‖ 16 *ἕως* **V**: om. **P** | *δασεῖα ἡ θρὶξ* **V**: *δασὺ τῇ τριχὶ* **P** ‖ 17 *γλῶττα* **P**: *-σσ-* **V** ‖ 19 *ἴστε* **P**: *ἧσται* **V** | *τοιοῦτον* **V**: *καὶ τ.* **P** ‖ 20 *ἐπ' ἐξουσίας* **V**: om. **P** ‖ 25 *γὰρ*[2] **P**: om. **V** | *ταῖς λογικαῖς δυνάμεσι* **V**: *τῇ λογικῇ δυνάμει* **P**

ἥ τε ἀληθὴς δόξα τὸ τῆς διανοίας συμπέρασμα, λογικὰ πάντα καὶ θεῖα· ἡ δὲ φαντασία καὶ ἡ αἴσθησις καὶ ὅσα σώματος δεῖται πρὸς τὴν ὑπόστασιν, ἄλογα καὶ κτηνώδη καὶ πρὸς τὸ ἐκτὸς νενευκότα. ἔστι οὖν ταῦτα καὶ καθ' ἑαυτὰ τῷ λόγῳ διαιρετά, ἀλλ' ἡ τοῦ ἀνθρώπου πλάσις συγχεῖ πάντα καὶ τέως πέφυκεν ἀφανῆ. εἰ μὲν οὖν εὐθὺς τῷ φρονεῖν φιλόσοφόν τις σχοίη νοῦν καὶ γνοίη τί ὄντα νοῦς καὶ ψυχὴ ποῖ γέγονε, μισεῖ μὲν τὴν ὕλην, ἀποστρέφεται δὲ τὸ σῶμα, μύσας δὲ τὰς αἰσθήσεις καὶ πολλὰ χαίρειν εἰπὼν τῇ φαντασίᾳ, πρῶτον μὲν τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῆς οἰκείας οὐσίας τηρεῖ, ἔπειτα δὲ ἔνδον χωρεῖ πρὸς τὸν νοῦν καὶ διὰ ⟨τοῦ⟩ νοῦ συγγίνεται τῷ θεῷ. εἰ δ' ὡς ἔτυχε μείνῃ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ χρῷτο μὲν ταῖς αἰσθήσεσι, φαντασιώδη δὲ κτήσαιτο τὴν ζωήν, πρὸς τὴν τῶν θηρίων φύσιν ταῖς προαιρέσεσιν ηὐτομόλησεν· ἔνθα δὴ γενόμενος τῶν μὲν κυρίως ὄντων οὐδὲν οἴεται εἶναι, ἐκεῖνα δὲ ὑφίστασθαι μόνα δοκεῖ ὧν ἂν ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λάβοιτο. ἐν τῷ τοιούτῳ γοῦν βίῳ καὶ κύνες ἐνεοὶ καὶ ἐκ δρυμοῦ σύες καὶ μονιοὶ ἄγριοι καὶ χρεμετίζοντες ἵπποι ἐπὶ τὴν γειτνιῶσαν παρὰ τῆς θείας γραφῆς κατονομαζόμεθα, ἐπὶ δὲ θατέρου βίου ἄγγελοι καὶ παῖδες θεοῦ, εἴπω δὲ καὶ θεοί. ἀλλ' ἐπεὶ ἐς τοσοῦτον ἀφεστᾶσι τὰ ἀντικείμενα – μέγα γὰρ χάσμα ἐστήρικται μεταξὺ θεοῦ καὶ θηρός –, δεῖ καὶ μέσην ἀμφοτέροις δοῦναι ζωήν, ἣν τὰ μὲν τῶν Χαλδαίων λόγια ἑτεροφαῆ φασι καὶ ἑτεροκνεφῆ κατὰ τὴν πρὸς θάτερον τῶν ἄκρων ἀπόκλισιν καὶ ἐγγύτητα, ἐγὼ δὲ ἁπλῶς οὕτως ἀνθρωπίνην κατονομάσαιμι. τριττὴν οὖν, ὡς ὁ λόγος ἡρμήνευσεν, ἐφωράσαμεν τὴν ζωήν, θηριώδη καὶ ἀνθρωπίνην καὶ θεοειδῆ. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ θηριώδει σωματικὰ πάντα καὶ θεῖον οὐδέν, ἐν δὲ τῇ θείᾳ φιλόσοφος ἡ διεξαγωγὴ καὶ κατάργησις τῶν αἰσθήσεων, ἐν δὲ τῇ μέσῃ καὶ ἀνθρωπίνῃ σύμμιξις ἐξ ἀμφοῖν· ἐνταῦθα γὰρ οὔτε θηρίον ἐσμὲν οὔτε θεός, ἀλλ' ἀμφότερα, καὶ οὐδὲ ἀμφότερα καθαρῶς. ἐν τίνι οὖν τῶν τριῶν ζωῶν εὑρηκέναι τὴν Σφίγγα οἰόμεθα; ἢ δῆλον ἐν τῇ μέσῃ καὶ ἀνθρωπίνῃ· οὔτε γὰρ ἄνθρωπος αὕτη τελέως,

41 cf. Pl. Tht. 155 e || **42** *κύνες ἐνεοὶ*] Is. 56, 10 | *ἐκ – ἄγριοι* Ps. 79, 14 || **43** Ier. 5, 8 || **44** sq. cf. Ps. 81, 6 || **45** sq. cf. Luc. 16, 26 || **47–48** *ἑτεροφαῆ … ἑτεροκνεφῆ*] cf. Syn. Insomn. 141C–D; Psell. Phil. min. II 127, 7 || **52** *κατάργησις τῶν αἰσθήσεων*] Corp. Herm. X 5

30 *οὖν* **V**: *μὲν οὖν* **P** || **31** *ἑαυτὰ* **V**: *αὐτὰ* **P** | *πλάσις* **P**: *φύσις* **V** || **32** *τῷ* **P**: *τοῦ* **V** || **33** *ὄντα* **P V**: *ὄντων* **p**[12]: *ὄντως* **V** mg. || **35** *πρῶτον* **P**: *πρῶτα* **V** || **36** *δὲ* **P**: om. **V** || **37** *τοῦ* **p**[12]: om. **P V** || **38** *φαντασιώδη* – **39** *ζωήν* **V**: *φαντασιώδει δὲ κέχρηται τῇ ζωῇ* **P** || **41** *μόνα* **V**: *μόνον* **P** | *λάβοιτο* **V**: *λάβηται* **P** || **42** *ἐνεοὶ* **P**: *ἐννεοὶ* **V** || **47** *τῶν* **P**: om. **V** || **48** *καὶ*[1] **V**: *ἢ* **P** || **50** *ἐφωράσαμεν* **V**: post *ζωήν* trsp. **P** || **53** *δὲ* **P**: post *μέσῃ* trsp. **V** || **54** *καὶ οὐδὲ ἀμφότερα* **V**: *ἢ οὐδὲν ἑκάτερον* **P** || **55** *οὖν* **V**: *γοῦν* **P** | *ζωῶν* **P**: *ζώων* **V**

ὅτι θηρίον τὰ μετὰ τὴν ἰξύν, οὔτε θὴρ ἀκριβῶς, ὅτι τὰ πρὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ἄνθρωπος. ἐβούλετο μὲν γὰρ πᾶσαν τὴν κάτω γένεσιν καταλιπεῖν καὶ διόλου παρθένος εἶναι καλή, ἀλλ' ἡ φαντασιώδης ζωή, οἷον ἀφιπταμένην τοῦ σώματος κατασχοῦσα ταύτην, τὸ κάτω μέρος αὐτῆς ἀπεκτήνωσε. διὰ τοῦτο ὁμιλεῖ μὲν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, ἀσαφῆ δὲ φθέγγεται καὶ δυσνόητα, ὅτι μὴ διόλου σοφὴ ἵνα καὶ σαφής. ἐντεῦθεν γὰρ ἡ σοφία ἠτυμολόγηται, ὡς καὶ τῷ Ἀριστοτέλει ἐν ταῖς Θεολογίαις δοκεῖ· ᾗ μὲν γὰρ ἐκπέφευγε τὸ θὴρ εἶναι, ἔναρθρος αὐτῇ ἡ φωνή, ᾗ δὲ μὴ πρὸς τὴν θείαν τελέως ζωὴν μετεσκήνωσεν, ἀσαφῆ καὶ συγκεχυμένα τὰ φθέγματα.

Ἔχει γὰρ οὕτως, ἵνα τι παραδηλώσω τῶν ἀπορρήτων ὑμῖν· ὁ νοῦς πάντων ἔχει τὰ εἴδη τῶν ὄντων· εἰ δὲ καὶ τῶν γινομένων ἡ ψυχή, ὥς τις ἔφη, ἄλλος οὗτος λόγος καὶ δεόμενος ἐξηγήσεως· φαντασία δὲ πλάνον χρῆμα καὶ ἀνόητος καθ' ἑαυτήν. κεχωρισμένων δὲ ἀπ' ἀλλήλων, νοῦ λέγω καὶ φαντασίας, ὡς ἐπὶ ἀγγέλου καὶ θηρός, ὁ μὲν ὁμοῦ πάντα γνοίη, ἄνωθεν δεχόμενος τὰς πηγάς, φαντασία δὲ οὐδὲν ἂν τῶν ὄντων λογίσαιτο. ἄμφω δὲ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου μιγνύμενα καὶ θάτερον θατέρου ἀναπιπλάμενα, ὁ μὲν νοῦς φαντασιοῦται, ἡ δὲ φαντασία νενόωται. διὰ τοῦτο καὶ κατὰ νοῦν ἐνεργοῦντες οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἀφάνταστον τὴν νόησιν ἔχομεν καὶ φαντασιούμενοι τῆς νοερᾶς ἐνεργείας οὐκ ἐστερήμεθα. ταῦτα δὲ γίνεται ὁπότε μάχη ἐν ἡμῖν εἴη σώματός τε καὶ πνεύματος, ἐπεὶ νικήσαντος μὲν τοῦ σώματος φανταστικοὶ πάντῃ γινόμεθα, ὑπερισχύσαντος δὲ τοῦ πνεύματος νοεροί· ἔστ' ἂν δὲ παρὰ μέρος ἑκάτερον κρατῇ καὶ κρατῆται, σφίγγες ἐσμὲν ἀτεχνῶς.

Ἔστι δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πράγματος δηλωτικόν· μελλούσης γάρ πως ἀποπτῆναι τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς, τὸ μὲν ἄνω μέρος αὐτῆς ἐκπέφευγε, τὸ δὲ κάτω σφίγγεταί πως ὑπὸ τῆς φαντασίας καὶ ἐπέχεται πρὸς τὴν γένεσιν. διὰ τοῦτο ὃ μὲν ἀπέπτη εὐπρόσωπος παρθένος ἐγέ-

63 *ἐν ταῖς Θεολογίαις*] de hac re in Met. nihil invenitur; cf. Ascl. in Met. 3,30–33 ‖ **68** sq. fort. alludit ad Pl. Tim. 29 d 7–30 c 1

58 *γένεσιν καταλιπεῖν* **P**: *καταλιπεῖν γένεσιν* **V** ‖ **60** *μέρος αὐτῆς* **P**: *αὐτῇ* **V** ‖ **61** *ἀπεκτήνωσε* **P**: *ἀπεπτήνωσε* **V** ‖ **62** *ἵνα* **P**: *εἶναι* **V** ‖ **63** *σοφία* **P**: *φιλοσοφία* **V** | *ἠτυμ.* **V**: *ἐτυμολόγηται* **P** ‖ **64** *αὐτῇ* **V**: *αὐτὴ ἡμῖν* **P** ‖ **65** *μὴ* **P**: om. **V**: *οὐ* **v**[14] | *τελέως ζωὴν* **V**: *ζωὴν τελέως* **P** ‖ **67** *παραδηλώσω* **V**: post *ὑμῖν* trsp. **P** | *ὑμῖν* **P**: *ἡμῖν* **V** ‖ **68** sq. *ὥς τις ἔφη* **P**: *ὅστις ἔφησεν* **V** ‖ **70** *χρῆμα* **P**: *πρᾶγμα* **V** ‖ **71** *ὡς* **P**: *ὥσπερ* **V** ‖ **74** *ἀναπιπλάμενα* **V**: *ἀνεμπιπλάμενον* **P** | *νενόωται* **P**: *νενόηται* **V** ‖ **77** *ὁπότε* **P**: *εἰ* **V** ‖ **78** *ἐπεὶ* **P**: *ἐπεὶ δὲ* **V** ‖ **79** *δὲ*[2] **P**: om. **V** ‖ **80** *ἑκάτερον* **P**: post *ἂν* trsp. **V** | post *ἑκάτερον* add. *ἑκατέρου* **p**[12] ‖ **81** *δὲ καὶ* **V**: *δὲ* **P** ‖ **81** sq. *γάρ πως* **V**: *γὰρ* **P** ‖ **83** *σφίγγεταί* **V**: *συσφίγγεταί* **P** ‖ **84** *ἐγένετο* **V**: *γίνεται* **P**

νετο, οἷον ἀδιάφθορος νοῦς καὶ ἀκήρατος καὶ γυμνὸς τῆς ἔξω περιβολῆς, ὃ δὲ κατεσχέθη θηρίον ἐστὶ τετριχωμένον τοὺς πόδας καὶ ἀκμάζον τοῖς ὄνυξιν, ὡς εἶναι τὸ ξύμπαν τῆς Σφιγγὸς ἢ φαντασία νοῦ μετέχουσα ἢ νοῦς ἐπισυρόμενός τι καὶ τῆς κάτω γενέσεως. ἀσαφὴς οὖν αὐτῇ καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ φωνή.

Διὰ ταῦτα καὶ τὸν ἄνθρωπον ὑπαινίττεται, δίπουν αὐτὸν τερατολογοῦσα καὶ τετράπουν καὶ τρίπουν. τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστιν· οἱ ἀριθμοὶ κατὰ τοὺς Πυθαγορείους τῶν πραγμάτων εἰσὶ δηλωτικοί· εἴδη γὰρ αὐτῶν εἰσιν οὗτοι, οὐχ, ὡς Ἀριστοτέλης οἴεται, ἀχώριστοι, ἀλλὰ χωριστοὶ καὶ καθ' ἑαυτούς. δύναται οὖν αὐτοῖς ὁ τέσσαρα ἀριθμὸς ὡς μὲν τετράγωνος τὴν θείαν φύσιν, διότι προσέοικε τῇ μονάδι, ὡς δὲ ἄρτιος τὴν κάτω καὶ γεννητήν, ὅτι διαιρετός ἐστιν. ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ τέσσαρα τὴν χείρονα ἡμῖν φύσιν δηλούτω, τὴν σωματικήν φημι καὶ στοιχειώδη· ὁ δὲ τρία, ἐπεὶ μονάδι τοῦ τέσσαρα ἀπολείπεται, κρείττων ἐστὶν ἐκείνου καὶ τελεώτερος· ὁ δὲ δύο τὴν ἀμφίβολον δεικνύτω προαίρεσιν, πρὸς ἑκατέρους τοὺς βίους ῥέπουσάν τε καὶ μεταχλινομένην. γεννώμενος οὖν ὁ ἄνθρωπος πρῶτον μὲν τετραδικός ἐστι, σωματικὸς τὸ ὅλον καὶ στοιχειώδης, μηδὲν μὲν ἐννοῶν νοερόν, πρὸς δὲ τὴν γῆν ἰλυσπώμενος· ἁπτόμενος δὲ τοῦ φρονεῖν δυαδικὸς γίνεται, ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα μεταχλινόμενος καὶ πρὸς ἑκάτερον τῶν βίων μετατιθέμενος, τοῦ χείρονός φημι καὶ τοῦ κρείττονος· γηράσκων δὲ καὶ πρὸς τὴν φρονοῦσαν ἡλικίαν προκόπτων τριαδικὸς εὑρίσκεται ἀπηκριβωμένος τῷ ὄντι καὶ τέλειος· ὑποβάλλεται γὰρ αὐτῷ ἔξωθεν οἷά τις βακτηρία ὁ ἀκήρατος νοῦς, ἐν ᾧ δὴ σκηριπτόμενος ἀνέχει τὴν κεφαλὴν καὶ συνέχει τὴν οὐσίαν τῆς φύσεως. τοιοῦτός ἐστιν ὁ τετράπους καὶ δίπους καὶ τρίπους ἄνθρωπος.

Εἰ μὲν οὖν καὶ ὁ μῦθος τοιοῦτον ἐβούλετο, ἀγνοῶ· εἰ δ' ἐγὼ περιττόν τι ἐνόησα, καὶ τοῦτο φιλόσοφόν τε καὶ Πυθαγόρειον.

93 cf. Arist. An. 404 b 24–28; Met. 1083 b 8 sqq.; Phys. 203 a 6–7

85 *οἷον* **P**: *οἷα* **V** || **87** *ξύμπαν* **P**: *πᾶν* **V** || **88** *τι – γενέσεως* **V**: *ταῖς κάτω γενέσεσιν* **P** || **90** *ὑπαινίττεται* **P**: *-σσ-* **V** || **92** *ἀριθμοὶ* **P**: *ἀριθμητικοὶ* **V** || **93** *ὡς* **P**: *ὡς ὁ* **V** | *ἀχώριστοι* **V**: *-τα* **P** || **96** *καὶ γεννητήν* **V**: *γένεσιν* **P** || **97** *ἡμῖν* **P**: *ὑμῖν* **V** || **98** *ἐπεὶ μονάδι* **V**: *ἐπειδὴ μονάδος* **P** || **99** *τελεώτερος* **P**: *τελειότερος* **V** || **101** *πρῶτον* **P**: *πρῶτα* **V** || **102** *ἐννοῶν νοερόν* **P**: trsp. **V** | *πρὸς δὲ* **P**: *περὶ* **V** || **103** *ἁπτόμενος* **P**: *ἀπὸ* **V** || **107** *ὁ* **P**: *καὶ* **V** || **108** *σκηριπτόμενος* **P**, **V** a. c. (in *στηριζόμενος* corr. Allatius) | *κεφαλὴν – **109** τὴν* **P**: om. **V** || **111** *ὁ μῦθος* **V**: partim evan. **P** | *τοιοῦτον* **P**: *τοῦτο* **V**

45

Ἀλληγορία τοῦ παρ' Ὁμήρῳ Ἰθακησίου ἄντρου

Ἐζήτησας τίνα ποτὲ νοῦν τὸ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ τῶν νυμφῶν ἄντρον αἰνίττεται, τούτοις τοῖς ἔπεσιν ἐκπεφωνημένον τῷ ποιητῇ·

αὐτὰρ ἐπὶ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη,
ἀγχόθι δ' αὐτῆς ἄντρον ἐπήρατον ἠεροειδές,
ἱρὸν νυμφάων αἳ νηιάδες καλέονται·
ἐν τῷ κρατῆρές τε καὶ ἀμφιφορῆες ἔασι
λάινοι· ἔνθα δ' ἔπειτα τιθαιβώσσουσι μέλισσαι.
ἐν δ' ἱστοὶ λίθεοι περιμήκεες, ἔνθα τε νύμφαι
φάρε' ὑφαίνουσιν ἁλιπόρφυρα, θαῦμα ἰδέσθαι·
ἐν δ' ὕδατ' ἀενάοντα. δύω δέ τέ ⟨οἱ⟩ θύραι εἰσίν,
αἱ μὲν πρὸς βορέαο καταιβαταὶ ἀνθρώποισιν,
αἱ δ' αὖ πρὸς νότον εἰσὶ θεώτεραι· οὐδέ τι κείνῃ
ἄνδρες ⟨ἐσ⟩έρχονται, ἀλλ' ἀθανάτων ὁδός ἐστι.

Τὰ μὲν περὶ τοῦ ἄντρου ἔπη τοῦ ποιητοῦ ταῦτα· κατὰ δὲ τὰς Ἑλληνικὰς δόξας ἀφωσίωται τὸ προκείμενον ἄντρον ψυχαῖς ταῖς εἰς γένεσιν κατιούσαις. αὗται γάρ εἰσιν αἱ ναΐδες νύμφαι· ταύταις γὰρ ἱερός ἐστιν ὁ κόσμος καὶ ἐπέραστος καὶ ἀεροειδής, καίπερ σκοτεινὸς ὢν φύσει καὶ ἀχλύος μεστός. σύμβολα δὲ ὑδριάδων νυμφῶν οἱ λίθινοι κρατῆρες καὶ οἱ ἀμφορεῖς, διότι ἐν ὀστοῖς καὶ περὶ ὀστᾶ ἡ σαρκοποιία. τὰ δὲ ἁλιπόρφυρα φάρη ἄντικρυς ἡ ἐξ αἱμάτων ἂν εἴη ἐξυφαινομένη σάρξ, καὶ χιτὼν τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ ὃ ἠμφίεσται, θαῦμα τῷ ὄντι ἰδέσθαι, εἴτε πρὸς τὴν σύστασιν ἀποβλέποις εἴτε πρὸς τὴν σύνδεσιν τῆς ψυχῆς τὴν πρὸς τοῦτο.

Ἔστι δὲ τὰ μὲν βόρεια ψυχῶν εἰς γένεσιν κατιουσῶν· διὰ τοῦτο τοῦ ἄντρου αἱ πρὸς βορέαν πύλαι καταβαταὶ ἀνθρώποις· τὰ δὲ νότια οὐ θεῶν, ἀλλὰ τῶν εἰς θεοὺς ἀνιουσῶν. διὸ οὐδὲ εἴρηκεν 'αἱ πρὸς νότον

45 P 105ᵛ–106ʳ **A** 43ʳ ‖ 4–14 Hom. Od. 13,102–112 ‖ 15–17 Porph. Antr. 12,12–14 ‖ 17–19 14,17–19 ‖ 19–20 14,30–31 ‖ 20 16,6 ‖ 21–24 16,8–9; 11–13 ‖ 25–29 22,18–23

45 1 *Ἀλληγορία – ἄντρου* **P**: *περὶ τοῦ παρ' ὁμήρω ἰθακησίου ἄντρου ἐν ὀδυσσεία* **A** ‖ 2 *Ἐζ.* – 3 *ποιητῇ* **P**: om. **A** ‖ 4 *τανίφυλλος* **P A** ‖ 6 *νηϊάδες* **P**: *νηίδες* **A** ‖ 11 *ὕδατα ἐνάοντα* **P A** | *οἱ* Hom., Porph.: om. **P A** ‖ 12 *καταιβαταὶ* **P**: *καταβ.* **A** ‖ 13 *νῶτον* **A**: *νότον* ut vid. **P** ‖ 14 *ἔρχονται* **P A** ‖ 15 *ἔπη – ταῦτα* **P**: *τῷ ποιητῇ ἔπη ταῦτα* **A** ‖ 16 *ἀφωσ.* **P**: *ἀφωμοίωται* ut vid. **A** ‖ 25 *διὰ* – 27 *ἀνιουσῶν* **P**: om. **A**

θεῶν', ἀλλὰ 'θεώτεραι', ὅτι ἄμφω μὲν ψυχῶν πύλαι, ἀλλ' αἱ μὲν εἰς ἀνθρώπους ἐρχομένων, αἱ δὲ εἰς θεοὺς ἀνιουσῶν. δύο γὰρ ἔθεντο πύλας οὐρανοῦ οἱ τῶν Ἑλλήνων θεολόγοι, καρκίνον καὶ αἰγόκερων, Πλάτων δὲ δύο στόμια ἔφη· τούτων δὲ καρκίνον μὲν εἶναι δι' οὗ κατίασιν αἱ ψυχαί, αἰγόκερων δὲ δι' οὗ ἀνίασιν. ἀλλὰ καρκίνος μὲν βόρειος καὶ καταβατικός, αἰγόκερως δὲ νότιος καὶ ἀναγωγός. οὔτε οὖν ἀνατολῇ καὶ δύσει τὰς θύρας ἀνατέθεικεν οὔτε ταῖς ἰσημερίαις, οἷον κριῷ καὶ ζυγῷ, ἀλλὰ νότῳ καὶ βορρᾷ. ψυχαῖς γὰρ γενέσεως καὶ ἀπογενέσεως οἰκεῖοι οἱ τόποι. ἀλλ' ὁ μὲν βορρᾶς οἰκεῖος ταῖς εἰς γένεσιν ἰούσαις· διὸ καὶ τοὺς ἀποθνήσκειν μέλλοντας ἡ βορέου πνοιὴ

ζωγρεῖ ἐπιπνείουσα κακῶς κεκαφηότα θυμόν,

ἡ δὲ τοῦ νότου διαλύει θερμοτέρα ὑπάρχουσα καὶ πρὸς τὸ θερμὸν τοῦ θείου ἀναπέμπουσα. βορειοτέρας δὲ οὔσης τῆς ἡμετέρας οἰκουμένης ἀνάγκη τὰς τῇδε κυομένας βορρᾷ ἀνέμῳ ὁμιλεῖν καὶ τὰς ἐντεῦθεν ἀπαλλαττομένας νότῳ. αὕτη δὲ καὶ ἡ αἰτία τοῦ τὸν μὲν βορρᾶν εὐθὺς ἀρχόμενον μέγαν εἶναι, τὸν δὲ νότον λήγοντα. ὁ μὲν γὰρ εὐθὺς ἐπίκειται τοῖς ὑπὸ τὴν ἄρκτον οἰκοῦσιν, ὁ δὲ μακρὰν ἀφέστηκε· χρονιωτέρα δὲ ἡ ἐκ τῶν ἄποθεν ἐπιρροή· καὶ ὅταν ἀθροισθῇ, τότε πληθύνει. καὶ ἡλίου δὲ πύλαι καρκίνος ἐστὶ καὶ αἰγόκερως· ἄχρι γὰρ τούτων ἀπὸ βορείου ἀνέμου εἰς τὰ νότια πρόεισι κατιὼν κἀκεῖθεν ἐπάνεισιν εἰς τὰ βόρεια. τὰ δὲ ζῴδια ταῦτα καὶ πέρατα τοῦ γαλαξίου εἰσίν, ἐπέχει δὲ καρκίνος μὲν τὰ βόρεια, αἰγόκερως δὲ τὰ νότια. ἔτι τὰ μὲν νότια μικροφυῆ ποιεῖ τὰ σώματα, ἐν δὲ τοῖς βορείοις εἰς μέγεθος ταῦτα τρέφεται. κατὰ ταῦτα τοίνυν τῷ μὲν θνητῷ καὶ γενέσει ὑποπτώτῳ φύλῳ τὰ βόρεια οἰκεῖα, τῷ δὲ θειοτέρῳ τὰ νότια, ὥσπερ θεοῖς μὲν τὰ ἀνατολικά, δαίμοσι δὲ τὰ δυτικά.

Πεποίηνται δὲ τῷ ποιητῇ καὶ πίθοι δύο, καί φησι περὶ αὐτῶν·

δώρων, οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων,

πίθου νενομισμένης καὶ παρὰ Πλάτωνι ἐν Γοργίᾳ τῆς ψυχῆς, καὶ τῆς μὲν οὔσης λογικῆς, τῆς δὲ ἀλόγου, πίθοι δὲ ὅτι χωρήματά εἰσιν αἱ

29–33 22, 14–18 ‖ **33–36** 24, 3–5; 7–8 ‖ **36–45** 24, 18–26, 1 ‖ **37–38** Hom. Il. 5, 697–698 ‖ **46–49** Porph. 26, 26–28, 1 ‖ **49–53** 28, 7; 9; 13–15 ‖ **54–61** 28, 26–30, 2 ‖ **54–55** Il. 24, 527–528 ‖ **56** Plat. Gorg. 493 d 6–494 a 5

28 *θεῶν* **P**: *θεοῦ* **A** | *εἰς* **P**: *ἐς* ut vid. **A** ‖ **31** *κατιᾶσιν* **P A** ‖ **38** *ζωγρεῖ* **P**: *ζώγρει* **A** | *ἐπιπνείουσα* **P**: *ἐπιπνοίουσα* **A** ‖ **41** *ὁμιλεῖν* **P**: *προσομιλεῖν* **A** ‖ **42** *βορρᾶν* **A**: *βορᾶν* **P** ‖ **45** *καὶ*[2] – **58** *ἔξεων* **P**: om. **A** ‖ **51** *ὑποπτωτῷ* **P**

ψυχαὶ διαφόρων ἐνεργειῶν τε καὶ ἕξεων. καὶ παρ' Ἡσιόδῳ ὁ μέν τις νοεῖται πίθος δεδεμένος, ὁ δὲ ὃν λύει ἡ ἡδονὴ καὶ εἰς πάντα διασκεδάννυσι μόνης ἐλπίδος μενούσης. ἐν τούτοις γὰρ ἡ φαύλη ψυχὴ σκιδναμένη ταῖς ἀγαθαῖς ἐλπίσιν ἑαυτὴν βουκολεῖν εἴωθεν.

Λείπεται δὲ παραστῆσαι καὶ τὸ τῆς πεφυτευμένης ἐλαίας σύμβολον ὅ τί ποτε μηνύει, οὐχ ἁπλῶς παραπεφυτευμένη, ἀλλ' ἐπὶ κρατὸς λιμένος· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ συνέχουσα τοῦ ἄντρου τὸ αἴνιγμα. ἐπεὶ δὲ ὁ κόσμος οὐκ εἰκῇ οὐδὲ ὡς ἔτυχε γέγονεν, ἀλλ' ἔστι φρονήσεως θεοῦ καὶ νοερᾶς φύσεως ἀποτέλεσμα, παραπεφύτευται τῇ εἰκόνι τοῦ κόσμου, τῷ ἄντρῳ φημί, σύμβολον φρονήσεως θεοῦ ἡ ἐλαία. Ἀθηνᾶς γὰρ τὸ φυτὸν κατὰ τὰς τῶν Ἑλλήνων δόξας· φρόνησις δὲ κατ' ἐκείνους ἡ Ἀθηνᾶ. κρατογενοῦς δὲ οὔσης τῆς θεοῦ, ἐπὶ κρατὸς τοῦ λιμένος ὁ ποιητὴς αὐτὴν καθιέρωσε· χωριστὴ μὲν γάρ ἐστιν ἀπ' αὐτοῦ, πλησίον δὲ κατὰ κεφαλῆς τοῦ σύμπαντος λιμένος ἵδρυται. ἀειθαλὴς δὲ οὖσα ἡ ἐλαία φέρει τι ἰδίωμα οἰκειότατον ταῖς ἐν τῷ κόσμῳ τροπαῖς τῶν ψυχῶν αἷς τὸ ἄντρον καθιέρωτο. θέρους μὲν γὰρ τὰ λευκὰ τῶν φύλλων ἀνανεύει, χειμῶνος δὲ μεταστρέφει τὰ λευκότερα.

Τοιαύτη τῶν ἐπῶν ἡ ἀλληγορία. ὅτι γὰρ οὐ καθ' ἱστορίαν παρειληφὼς Ὅμηρος μνήμην τῶν παραδοθέντων πεποίηται, δηλοῦσιν οἱ τὰς περιηγήσεις τῆς νήσου διαγράψαντες, οὐδενὸς τοιούτου κατὰ τὴν νῆσον ἄντρου μνησθέντες. ἀνθρώπων μὲν γὰρ καὶ κρειττόνων φύσεων πλήρης ὁ κόσμος, τὸ δὲ Ἰθακήσιον ἄντρον πόρρω καθέστηκε τοῦ πείθειν ἐν αὐτῷ κατάβασιν εἶναι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀνάβασιν τῶν κρειττόνων.

Ἐδυνάμην ἴσως πρὸς τὰς ἡμετέρας εἰλικρινεῖς θεωρίας τὰ λόγια μετενεγκεῖν προσφυῶς· ἀλλ' οὐκ ᾠήθην δεῖν τὰ ψευδῆ καὶ πεπλανημένα ἀληθείας λαβεῖν ἔμφασιν, ἀλλὰ ταῖς οἰκείαις ἀναγωγαῖς αἰσχύνεσθαι καὶ δημοσιεύεσθαι, αἷς ὁ ἐξηγητὴς αὐτῶν Πορφύριος καὶ λίαν σεμνύνεται.

46

(152r) *Περὶ τῆς χρυσῆς ἀλύσεως τῆς παρ' Ὁμήρῳ*

Ὁ μὲν Ὅμηρος ἴσως μέχρι τοῦ μυθικῶς εἰπεῖν τὰ περὶ τῆς χρυσῆς σειρᾶς προαγαγὼν ἀπηλλάγη, ὑμεῖς δέ μοι παρέχετε πράγματα τά τε

58–60 Hes. Op. 94–98 || **62–74** Porph. 30,13–32 || **75–78** 2,15–17 || **78–81** 2,23–25
46 P 152r–152v || **3–4** cf. Pl. Apol. 19 b 4–5

61 *εἴωθεν* des. **A** || **70** *πλησίον* Porph.: *πλὴν* **P**

ὕπερθεν οὐρανοῦ καὶ τὰ νέρθεν πολυπραγμονοῦντες τῆς γῆς. καὶ ὁ μέν τις ὑμῶν τὸ περὶ τὴν χρυσῆν ἅλυσιν, ἕτερος δὲ τὸ περὶ τὴν αἰώραν, καὶ ἁπλῶς ἄλλος περὶ ἄλλο τι τοῦ μύθου, ἢ περὶ πάντα λιχνεύεσθε σύμπαντες· ἐγὼ δὲ καὶ πρὸς μὲν τὸ χαλεπώτατον τῆς ἀναλογίας ὁρῶν ἀποδειλιῶ, οὐχ ἥκιστα δὲ ὅτι μὴ Ἑλληνικῶς τὰ Ἑλληνικὰ ἀλληγορέειν ἐμὲ βούλεσθε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἡμετέρας δόξας μεταβιβάζειν τὰ παρ' ἐκείνοις ἀπόρρητα. ἀλλ' εἰ δοκεῖ πρότερον οἰκείως αὐτοῖς ἑπόμενοι Ἑλληνιστὶ ῥαψῳδήσωμεν ἢ ἀλληγορήσωμεν, εἶτα καὶ τῷ ἡμετέρῳ ποτίμῳ νάματι τὸ ἁλμυρὸν αὐτοῖς ἀποκλύσωμεν.

Φησὶν οὖν ὁ παρ' ἐκείνοις Ζεὺς τῶν μετ' αὐτὸν θεῶν ἀποπειρώμενος ὅτι 'χρυσῆν ἐξ οὐρανοῦ σειρὴν καθείς, ἣν κοινῶς ἅψοισθε σύμπαντες, ἐγὼ μὲν μεθ' ὑμῶν ταύτην εὐπετῶς ἀνελκύσαιμι, ὑμῖν δὲ ἀνθέλκουσιν ἔσται οὐδ' ὁτιοῦν· εἶτα δὴ ἀνελκύσας πάντας ὑμᾶς τοὺς θεούς, ὅσοι τε ἄρρενες καὶ ὅσαι θήλειαι, τὴν μὲν σειρὴν ὄρους ἀκρωτηρίῳ τινὸς ᾧ ἂν ἐθέλοιμι ἀποδεσμήσαιμι, ὑμᾶς δὲ ἄνευ δεσμοῦ μετεωριῶ.' τοιοῦτον μὲν τὸ τοῦ Ζηνὸς τοῦτο γαυρίαμα, εἴτε τίς ἐστιν ὕπατος τῶν ἄλλων θεῶν εἴτε Κρόνου υἱός.

Ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα φήσαιμ' ἂν ἐκεῖνο, ὡς ὁ ποιητὴς οὗτος ἱκανῶς τοῖς Ὀρφικοῖς ἀπορρήτοις προσομιλήσας οὐ γυμνὰ προφέρει τὰ πράγματα, ὥσπερ ἐκείνου νόμος, ἀλλ' ἐνειλήσας αὐτὰ τῷ ἐκ τοῦ μύθου κόπρῳ, ὥς τις ἄλλος τὸν Δία, προτίθεται τοῖς ἀκροαταῖς. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν οὕτως ἐχόντων οὐκ ἂν αὐτῶν γεύοισθε· ἢν δ' ἀφέλωμαι τὴν περιβολήν, ὥσπερ δέρας τοῦ τεθυμένου ἱερείου, τάχ' ἂν ὑμῖν φανείη τὸ δεδομένον ἐδώδιμον.

Ἔστιν οὖν οὗτος ὁ Ζεὺς οὔθ' ὁ μετὰ τὸν Κρόνον πλάνης οὔτε ὁ ἐξ ἐκείνου φύς, ἀλλ' ὁ παρ' αὐτοῖς εἰσαγόμενος δημιουργὸς τῷ παντί, ὃν δὴ ὁ Κρόνος μὲν ἀπεγέννησεν, ἀρχηγικώτερος δὲ γεννήτωρ ὑπάρχει, τὸ ἕν. οἱ γὰρ θεολογικώτεροι τῶν Ἑλλήνων τὸ πρῶτον ἀγέννητον τῇ τῆς πληθύος ὑπεξαιρέσει ἓν ὀνομάζουσιν, ἀφ' οὗ δὴ γεννῶσι τὸν νοῦν, ὅν, ἐπειδὴ ἀμέσως τοῦ ἑνὸς ἀπολαύει, Κρόνον κικλήσκουσιν, ἤγουν κεκορεσμένον νοῦν καὶ πληρέστατον· ἀφ' οὗ τὸν δημιουργὸν ἀπογεννήσαντες πρὸς τὴν κοσμογένειαν εἰσάγουσι, διὸ Ζῆνα ὀνομάζουσι καὶ Δία, Δία μὲν ὡς αἴτιον τῆς τῶν ὅλων ὑπάρξεως καὶ ὅτι διὰ πάντων τῶν ὄντων φοιτᾷ, Ζῆνα δὲ ὅτι αὐτὸς τὰς διαφόρους κινήσεις καὶ τὰς

12 cf. supra 42,140–141; Pl. Phaedr. 243 d || 14 sqq. Il. 8,18–27 || 23–24 alludit ad versus apud Philostr. Heroic. 25,8 || 19–20 cf. supra 43,28–31

32 γεννᾷ P: corr. Wk.

ἐξαλλαγὰς τῶν ζωῶν τοῖς οὖσιν ἐνδίδωσι. μετὰ δὲ τοῦτον τὰς λοιπὰς θεογονίας παραδιδόασι, θεοὺς καὶ θεαίνας, ἀγγέλους καὶ ἀγγελίδας, δαίμονας καὶ δαιμονίδας, ἥρωάς τε καὶ ἡρωίνας. πολλὴ γὰρ ἡ τοιαύτη τῶν ὀνομάτων χρῆσις παρά τε τῷ Πλατωνικῷ Ἰαμβλίχῳ καὶ Πρόκλῳ τῷ διαδόχῳ τῶν ἐκείνου δογμάτων. ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ Πορφύριος πολλαχοῦ χρῆται ταῖς τοιαύταις προσηγορίαις, πρὸ δὲ πάντων οἱ ἐπὶ τοῦ Μάρκου Ἰουλιανοί· ὁ μὲν γάρ τις αὐτῶν πρεσβύτερος ἦν, ὁ δὲ νεώτερος. περὶ δὲ τοῦ νεωτέρου, ἵνα τι μικρὸν ἐκκόψω τὸν λόγον, καὶ τοιοῦτον ἐπιθρυλλεῖται φλυάρημα, ὡς ὁ πατήρ, ἐπεὶ γεννῆσαι τοῦτον ἔμελλεν, ἀρχαγγελικὴν ᾔτησε ψυχὴν τὸν συνοχέα τοῦ παντὸς πρὸς τὴν τούτου ὑπόστασιν, καὶ ὅτι γεννηθέντα τοῖς θεοῖς πᾶσι συνέστησε καὶ τῇ Πλάτωνος ψυχῇ Ἀπόλλωνι συνδιαγούσῃ καὶ τῷ Ἑρμῇ, καὶ ὅτι ταύτην ἐποπτεύων ἔκ τινος τέχνης ἱερατικῆς ἐπυνθάνετο περὶ ὧν ἐβούλετο.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ ἐκείνων μῦθος. ὁ δέ γε δημιουργὸς οὗτος Ζεύς, πρώτας καὶ δευτέρας τάξεις παραστήσας θεῶν, οἷόν τινα σύμπνοιαν ὁμονοητικὴν χρυσῆν ταύτην σειρὴν ἐγκατέθετο· σύμβολον γὰρ ἡ σειρὴ τῆς δι' ἀλλήλων συμπλοκῆς καὶ συνθέσεως. οὕτω τοιγαροῦν τὰ μὲν δεύτερα τῶν πρώτων, τὰ δὲ τρίτα τῶν δευτέρων, καὶ τὰ ἐφεξῆς τῶν προσεχῶν ἔχεται ξύμπαντα καὶ τῇ πρώτῃ ἀρχῇ ἐπεστήρικται, ἥτις ἐστὶν ὁ παρ' Ἕλλησι Ζεύς. ἀλλ' αἱ μὲν ἐξηρτημέναι φύσεις καὶ τῷ πρώτῳ συνδεδεμέναι θεῷ οὐκ ἂν ἐφ' ἑαυτὰς τὸν Δία καταβιάσωνται, ἐκεῖνος δὲ ῥᾷστα ἂν πρὸς ἑαυτὸν ξύμπαντας ἀνασπάσειε· τὰ μὲν γὰρ χείρονα ἐπιστροφὴν ἔχει πρὸς τὰ κρείττονα, ἀλλ' οὐ τὰ κρείττονα ἐπέστραπται πρὸς τὰ χείρονα, ἕως ἂν τὴν ἰδίαν τάξιν τηρῇ. οὕτω τοιγαροῦν σῶμα μὲν πρὸς ψυχήν, ψυχὴ δὲ πρὸς νοῦν, νοῦς δὲ πρὸς θεὸν ἄνεισιν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα ἐπέστραπται πρὸς τὰ ὑφ' ἑαυτά.

Βούλομαι δὲ ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος καὶ δόγμα τι Πορφύρειον μεταξυλογῆσαι, ἐπικρίσεως οὔπω τυχόν· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐν οἷς τὰς τῶν νοητῶν ἀφορμὰς ὑποτίθεται, ὅτι 'τῶν γεννώντων τὰ μὲν οὐδόλως ἐπέστραπται πρὸς τὰ γεννήματα, τὰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνα ἐπιστρέφει καὶ πρὸς ἑαυτά, τὰ δὲ πρὸς ἐκεῖνα ἐπιστρέφει, πρὸς ἑαυτὰ δὲ ἐπιστροφὴν οὐκ εὐτύχησε'. τοῦτο ἐπιστασίας μὲν οὐδέ πω τετύχηκεν, ἐγὼ δὲ ὑμῖν ἐρῶ χαριούμενος, ὃ κατὰ τὸν τόπον νενόηκα. τρία γὰρ ταῦτα πρὸς τὰς ἐκείνου τρεῖς τάξεις συντίθημι, νοῦν καὶ ψυχὴν καὶ φύσιν. ὁ μὲν οὖν νοῦς γεννῶν τὴν ψυχὴν ἀνεπίστροφός ἐστι πρὸς αὐ-

40–44 cf. Procl. in Tim. I 47,16; 50,18 *(δαιμονίς)*; Herm. in Phaedr. 55,11 *(ἡρώισσα)* || 60–62 cf. Porph. Sent. 13 (p. 5, 10–11) || 67 sqq. ibid. p. 5, 11–6, 4

τήν· ἔννους γὰρ ἡ ψυχὴ γίνεται οὐχ ὅτε ὁ νοῦς στραφῇ πρὸς ψυχήν, ἀλλ' ὅτε ἡ ψυχὴ στραφῇ πρὸς τὸν νοῦν. ἡ δὲ φύσις τῶν σωμάτων ἐπιστρεφομένη καὶ διοικοῦσα ταῦτα οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς ἑαυτήν, ἐπειδή ἐστιν οὐσία σώματος χωριστή, ἀλλὰ συναπολήγει τοῖς σώμασιν. ἡ δὲ ψυχή, ἕως μὲν ἂν ᾖ τὸ οἰκεῖον τηροῦσα ἀξίωμα, ἀνεπιστρόφως ἔχειν πέφυκε πρὸς τὰ σώματα, εἰ δὲ τῇ δεινότητι κατασχεθῇ τοῦ εἱρμοῦ, τότε καὶ τῶν σωμάτων ἐπιμελεῖται, ὡς εἶναι τὸν μὲν νοῦν ἑαυτοῦ μόνως, τὴν δὲ φύσιν ἄλλου ἀεί, τὴν δὲ ψυχὴν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλου.

Ὁ δὲ λόγος τοῦ οἰκείου ἐχέσθω σκοποῦ, ὅτι τὸ δύνασθαι μὲν ἕλκειν τὸν Δία σύμπαντας τοὺς θεούς, ἐκείνους δὲ μηδ' ὁπωστιοῦν ἐκεῖνον, τοῦτο δηλοῖ, ὅτι τὰ μετὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν ἔχεται ταύτης καὶ ἀνάγεται πρὸς αὐτήν, ἐκείνη δὲ πρὸς οὐδὲν τούτων ἐπέστραπται. ἀλλὰ πῶς ἀναγομένων τῶν ὑστέρων πρὸς τὰ πρῶτα ἡ μὲν σειρὴ περί τινα ἐξοχὴν ἀποδεθείη τοῦ οὐρανοῦ, οἱ δ' ἀναχθέντες μετέωροι ἔσονται; διότι ἡ πρώτη τῶν ὄντων ἀρχή, εἰ καὶ σύνδεσμος τῶν ὅλων παρὰ τοῖς φιλοσόφοις λέγεται καὶ οἷον ἀκρότης τῆς ὅλης συνθέσεως, οὐ θίγουσα τῶν δευτέρων ταῦτα ἐπικρατεῖ, ἀλλ' ἀπόλυτος πάντων οὖσα καὶ ἄδετος· ⟨τῷ⟩ πρώτῳ τοίνυν τῶν μετ' αὐτὸν θεῶν ἀποδεσμεῖ τὴν σειρήν, ὃν δὴ κατ' ἐξοχὴν ἐκάλεσεν οὐρανόν.

Οὕτω μὲν οὖν ἐγὼ τὸν μῦθον ἀλληγορῶ· ὁ δέ γε Πλάτων ἐν τῷ Θεαιτήτῳ, ἀποδεικνὺς ὅτι ζωογόνος ἐστὶν ἡ κίνησις, καὶ οἷόν τινα κολοφῶνα, ὡς ἐκεῖνός φησι, τῆς ἀποδείξεως τὸν μῦθον ἐπάγων, τὴν χρυσῆν ταύτην σειρὴν ἀλληγορεῖ εἰς τὸν ἥλιον, καί φησιν· 'ἕως μὲν ἂν ἡ περιφορὰ ᾖ, πάντα κατὰ τάξιν ἐστίν, εἰ δέ ποτε σταίη ὥσπερ σῶμα δεθέν, περιτραπήσεται ταῦτα καὶ γένοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ἄνω καὶ κάτω πάντα.'

Ὑμεῖς γοῦν, ἡ ἐμὴ πειθανάγκη, | καίτοι βουλόμενόν με ἐνταῦθα 152v
στῆσαι τὸν λόγον, προσαπαιτεῖτε καὶ τὸ λειπόμενον, ἵνα καὶ πρὸς τὰς ἡμετέρας δόξας τὸν λόγον ἀλληγορήσαιμι. ἡμῶν οὖν εἷς ἐστι θεὸς ἡνωμένος καὶ διακεκριμένος, ἐκεῖνο μὲν τῷ αὐτῷ τῆς οὐσίας, τοῦτο δὲ τῷ τρισσῷ τῶν ὑποστάσεων, ὁ μόνος αἰώνιος καὶ οὗ μηδὲν ἐπαναβέβηκεν ἕτερον. οὗτος τοιγαροῦν ὁ ἡμέτερος καὶ τῷ ὄντι θεός, τὸν νοητὸν ὑποστήσας διάκοσμον καὶ τὸν αἰσθητόν, διέκρινε μὲν τούτους ἀπ' ἀλλήλων τῷ ἰδίῳ τῆς φύσεως, συνέδησε δ' ἀλλήλοις, ἵνα καὶ ἄγγελοι παρὰ ἀνθρώποις φοιτῷεν καὶ ἄνθρωποι, εἴ γε βούλοιντο, ἄλλοι γί-

93 Pl. Tht. 153 c–d

77 an ⟨*οὐκ*⟩ *ἔστιν* legendum? ‖ **91** *τῷ* add. Wk. ‖ **98** *δεθέν* Plat.: *δὲ θέον* **P** ‖ **100** *πιθανάγκη* **P**: correxi ‖ **108** leg. *ἀνθρώπους*?

γνοιντο ἄγγελοι, οὐ πρὸς τὴν ἐκείνων φύσιν μεταλλαττόμενοι, ἀλλὰ τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἀξιούμενοι. τὴν γοῦν σύνδεσιν τούτων προσονομάσαις σειρήν, ὅτι τρόπον τινὰ πρὸς ἀλλήλους διαπλεκόμεθα, χρυσῆν δέ, ὅτι λαμπρά τίς ἐστιν ἡ τοιαύτη διαπλοκὴ καὶ οὐδὲν ἐπικεκρυμμένον ἔχουσα, καὶ ὅτι τῇ μετοχῇ τῆς πρώτης καὶ χρυσοειδοῦς τάξεως χρυσοῖ καὶ αὐτοὶ καθέσταμεν· ἀρχὴ δὲ τῆς σειρῆς ἡ ὑπεράρχιος θεαρχία. τὸ δ' ἀνέλκεσθαι μὲν ἡμᾶς παρ' ἐκείνης, ἕλκειν δ' ἐκείνην μὴ δύνασθαι, οὕτω νοήσεις, ὅτι μηδενὶ τῶν ὄντων χωρητός ἐστιν ὁ θεός, οὐδέ τις ἀνελκύσειεν, ὅσον ἐκεῖνος πέφυκεν· ὁ δὲ πρὸ πάσης κτίσεως τοὺς λόγους τῶν δημιουργημάτων ἔχων ἐν ἑαυτῷ, εὐπετῶς πάντας χωρήσει, ἢ ὅτι διὰ φιλανθρωπίαν ἐν μέσῳ τοῦ παντὸς στήσας ἑαυτόν, κατὰ Πλάτωνα, οἷόν τι παράδειγμα διὰ τῆς πρὸς ἐκεῖνον μιμήσεως ἡμᾶς πρὸς ἑαυτὸν ἕλκεται, ἀνελκύσας δὲ μετεωρίζει, τὴν σειρὰν ἀλλαχόθι καταδήσας, ὅτι μηδεμία γεννητὴ φύσις πλησιάζει θεῷ. ἀλλ' ὁπόσον ἂν ἀπὸ τοῦ σώματος κουφισθείημεν, ἐν μέσῳ τῷ ἀέρι γινόμενοι κάμνομεν. καὶ ἄγγελοι δὲ καὶ χερουβεὶμ πτερύσσονται μὲν ὅσον εἰκὸς πρὸς θεόν, ἐγγίζουσι δὲ οὐδ' ὁπωστιοῦν· ἡ γὰρ ἄγουσα πρὸς ἐκεῖνον σειρὴ ἄλλοθί που κατακέκρυπται καὶ ἀμήχανός ἐστιν ὁ μέχρις ἐκείνου μετεωρισμός.

Ὁρᾶτε ὅπῃ ὁ μῦθος ἡμῖν ἀπετελεύτησεν; ὑμεῖς μὲν οὖν ἐρεῖτε ὅτι Ὀρφικῶς, καὶ αὐτῷ τάχα δώσετε τὴν τῆς γονιμότητος δύναμιν, ἐγὼ δὲ τοῦτο ὑμῖν ἐρῶ, ὡς ὁποῖός ποτ' ἂν ἦν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ περιρρήξας τὸ ἔλυτρον ἐγύμνωσα τὸ ἐδώδιμον, λιμώττοντες ἂν ἐντεῦθεν ἀπῄειτε.

47

Λόγος ἀλληγορῶν τὴν τοῦ Διὸς γένεσιν καὶ τὸν καταποθέντα λίθον τῷ Κρόνῳ, τὴν ⟨τοῦ⟩ Διὸς ἀνατροφὴν ὑπὸ τῶν Κουρήτων καὶ τὴν τοῦ Κρόνου ἀναίρεσιν

Μῦθος ὡς ἀληθῶς ἅπας Ἑλληνικὸς μῦθος, καὶ ὥσπερ οὐκ ἂν ὑποσταῖέν ποτε ὅσα μήτε ὑφέστηκε μήτε ὑποστῆναι δεδύνηται, οὕτως οὐδ'

114 cf. Dion. Ar. CH 121 A; Div. nom. 589 C || 119 sq. *κατὰ Πλάτωνα*] ubi? || 130 sq. *περιρρήξας τὸ ἔλυτρον*] cf. supra 44, 7–9 et 12–13

47 **P**[a] (Par. 1182, 157[r]–157[v]) **P**[b] (Par. 1182, 6[v]–7[r]) **B** 216[v]–217[v]

47 1–3 *Λόγος – ἀναίρεσιν* **P**[a] (2 *τοῦ* add. Sathas): *περὶ τοῦ καταποθέντος λίθου τῷ κρόνῳ* **B**: *περὶ μύθων* **P**[b] || 4 *ὡς* **P**[a]: *μὲν ὡς* **B P**[b] | *ἑλληνικὸς μῦθος* **P**[a] **B**: *μῦθος ἑλλ.* **P**[b]

ἡ κενὴ τῶν Ἑλλήνων μυθολογία ἐν ὑποστήματι σταίη ποτὲ ἢ πῆξίν τινα ὁ διαλελυμένος αὐτῶν λήψεται λόγος. ἀλλ' ἡμῖν γυμναστέον τὸν λόγον οὐκ ἐπὶ τοῖς ἰσχυροῖς μᾶλλον καὶ ὅσα βάσιμα ῥητορικῇ πομπείᾳ καὶ λόγοις φιλοσόφοις καθέστηκεν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ τοῖς ἀνυπάρκτοις τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δοτέον ὑπόστασιν, ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τῶν ποτίμων ναμάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς θύραθεν ἅλμης γλυκάζουσαν πόσιν παραδεχώμεθα.

Πατροκτονεῖ τοιγαροῦν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὁ μυθευόμενος παρ' αὐτοῖς Ζεύς. ὁ γάρ τοι Κρόνος τῇ Ῥέᾳ ἐπιμιγείς, ἐπειδὴ ἔγκυον αὐτὴν ἡγήσατο εἶναι, ὑπερκείμενον θεὸν ἐρωτᾷ περὶ τοῦ τεχθησομένου παιδός. ὁ δὲ ἀνεῖλεν αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου ἀναιρεθήσεσθαι. ἐντεῦθεν ὁ Κρόνος ἐτήρει τὴν Ῥέαν οὖσαν ἐπίτοκον. ἡ δέ, ἐπεὶ μὴ λαθεῖν οἷα τε ἐγεγόνει, τὸ μὲν βρέφος ἀποτεχθὲν Κορύβασί τισι καὶ Κουρῆσιν ἐκδίδωσιν, ἐπισαλπίζειν τῷ κλαυθμυρισμῷ τοῦ παιδὸς τούτους κελεύσασα, λίθον δὲ τοῖς σπαργάνοις ἑλίξασα ἐξαπατᾷ τὸν γαμέτην· ὁ γὰρ Κρόνος ἀντὶ τοῦ παιδὸς τὸν λίθον καταπεπωκὼς ἠγνόησεν. ὁ δὲ Ζεὺς εἰς ἀνδρὸς ἡλικίαν ἐληλυθὼς ἀναιρεῖ μὲν τὸν πατέρα, αὐτὸς δὲ τὴν ἐκείνου ἡγεμονίαν εἰς ἑαυτὸν ἀναρτᾷ.

Ὁ μὲν μῦθος οὗτος. ὁ δὲ λόγος τὸ κρυπτόμενον ἴσως ἐν τῷ μύθῳ ἀνακαλυπτέτω μυστήριον, ἢ μᾶλλον αὐτὸς ἀναπλαττέτω ὑψηλοτέραν διάνοιαν τοῖς μυθικοῖς ὀνόμασι κατακολουθῶν. δύο μέτρα τῶν ὄντων καθέστηκεν, ὀνόματα τούτοις χρόνος τε καὶ αἰών. ἀλλ' ὁ μὲν αἰών, ὁ τῶν κυρίως ὄντων πατήρ, ἐναγκαλίζεται τὰ οἰκεῖα γεννήματα καὶ οὐδὲν τούτων ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ δεικνύει φερώνυμα, ἀθάνατα ὡς ἀληθῶς καὶ αἰώνια. ὁ δὲ χρόνος, ὃν βραχύ τι μεταποιήσαντες Κρόνον οἱ Ἕλληνες ὠνομάκασιν, οὐχ οὕτω περὶ τὰ ἔκγονα διατίθεται, ἀλλ' ἀπαναλίσκει πάντα τῇ ἑαυτοῦ φύσει· ὅσα γὰρ ἀπὸ χρόνου τὴν σύστασιν ἔχει, ταῦτα τῇ περιοχῇ τούτου συγκαταλύεται. διὰ ταῦτα καὶ τῇ Ῥέᾳ τοῦτον μιγνύουσιν οἱ σοφοί, ἥτις ἡ ῥέουσα φύσις ἐστίν, ἐπεὶ καὶ συνάμφω ταῦτα, χρόνος καὶ φύσις, καὶ ἄσχιστος ἀπ' ἀλλήλων ἡ συζυγία.

11–12 cf. supra 42, 140–141; 46, 12; Pl. Phaedr. 243 d

6 *πῆξίν* **B P**^{b}: *πίστιν* **P**^{a} ‖ 13 *τοιγαροῦν* **B P**^{a}: *γοῦν* **P**^{b} ‖ 16 *παιδός* **P**^{a} (cf. 19 et 21): *παιδίου* **B P**^{b} | *αὐτὸν* **P**^{b}, et **B** ut vid.: *αὐτῷ* **P**^{a} ‖ 17 *οἷα* **P**^{a} **P**^{b}: *οἵα* **B** ‖ 18 *μὲν* **P**^{a}: om. **B P**^{b} | *ἐκδίδωσιν* **P**^{a}: *ἐκδέδωκεν* **B P**^{b} ‖ 21 *τὸν λίθον* **P**^{a}: post *κρόνος* trsp. **B P**^{b} ‖ 22 *ἀνδρὸς* **P**^{a}: *ἀνδρῶν* **B P**^{b} | *ἐληλυθὼς* **P**^{a} **P**^{b}: *ἀνεληλυθὼς* **B** ‖ 24 *μὲν* **P**^{a} **B**: *μὲν οὖν* **P**^{b} | *ἐν τῷ μύθῳ* **P**^{a} **P**^{b}: om. **B** ‖ 25 *ἀνακαλυπτέτω* **P**^{a} **B**: *-τέσθω* **P**^{b} ‖ 29 *ἀλλὰ* – 30 *αἰώνια* **P**^{a} **B**: om. **P**^{b} ‖ 30 *κρόνον* **P**^{a} **P**^{b}: post *ἕλληνες* trsp. **B** ‖ 31 *ἀπαναλίσκει* **P**^{a} **P**^{b}: *ἀναλίσκει* ut vid. **B** ‖ 32 *πάντα* **P**^{a}: *σύμπαντα* **B P**^{b}

Ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων ὁ χρόνος κρατεῖ, μόνος δὲ ὁ Ζεὺς τοῦτον ἀποδιδράσκει, εἶτα καὶ ἀνδρυνθεὶς ἀναιρεῖ. ἔστι δὲ οὗτος ὁ θεῖος ἐν ἡμῖν καὶ ζωήρρυτος λόγος, ὃς πρῶτος μέν ἐστι καὶ χρόνου καὶ φύσεως, μετὰ δὲ χρόνον καὶ φύσιν ἀνεφάνη καὶ ἡμῖν· ἀναβλύζει γὰρ ἀπὸ τῶν ψυχῶν, αἱ δὲ ψυχαὶ σὺν τοῖς σώμασι, τὰ δὲ σώματα σὺν χρόνῳ ἢ ὑπὸ χρόνον. οὐρανὸς μὲν γὰρ χρόνῳ συναπεγεννήθη καὶ φύσει, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν σωμάτων μετὰ ταῦτα γεγόνασι. μόνος γοῦν ὁ λόγος τὴν χρονικὴν ἀποφυγγάνει τέλεον δύναμιν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῷ χρόνῳ συμπαραρρέοντα θνήσκει τε καὶ διόλλυται, μόνος δὲ ὁ λόγος ἀνθεῖ τε καὶ ἀνηβᾷ καὶ κραταιότερος γίνεται. ἐπεὶ δὲ σωματωθεῖσιν ἡμῖν παραγίνεται, μαιεύεται τοῦτον ἡ φύσις, ἔκδοτον ποιοῦσα δυνάμεσί τισιν ὑψηλοτέραις καὶ κρείττοσιν, αἳ δὴ καὶ τὸ νηπιῶδες τούτου ἐπικαλύπτουσαι, ἐπειδὰν ἀνδρυνθέντα θεάσωνται, κατὰ τοῦ πατρὸς Κρόνου ὁπλίζουσιν· ἀσθενὴς γάρ ἐστιν ἡ καθ' ἡμᾶς φύσις τὸν ἔμφυτον λόγον ἀπογεννηθέντα παρ' αὐτῆς σπαργανοῦν καὶ μαιεύεσθαι. διὰ ταῦτα αἱ μετὰ θεὸν τεταγμέναι φύσεις, παραλαβοῦσαι τοῦτον ἀπὸ τῆς ἀτελεστέρας φύσεως, τιθηνοῦνται καὶ ἀνατρέφουσιν.

Ὑποτίθησι δὲ τῷ Κρόνῳ ἡ Ῥέα εἴδωλον ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς Διός, ὅτι διττὸς ὁ λόγος, ὁ μὲν κυρίως καὶ ὢν καὶ καλούμενος, τὸν ἔμφυτόν φημι τὸν κάτωθεν ἀπὸ τῶν κοιλάδων τῆς ψυχῆς ἀναβλύζοντα, ὁ δὲ διὰ γλώττης ῥέων ἔξω καὶ προφερόμενος, ὃς δὴ καὶ εἴδωλόν ἐστι τοῦ κυρίως Διὸς καὶ οὐδ' οὕτω μαλακός τε καὶ εὔεικτος, ὥστε ταῖς νοηταῖς σφραγίσιν ὑφίεσθαι, ἀλλὰ λιθώδης ὡσανεὶ καὶ ἀντίτυπος, οὗ δὴ καὶ μόνου ἀπογεύεσθαι ὁ χρόνος ἰσχύει. τοὺς μὲν γὰρ ἐν γράμμασι λόγους ὁ πάντα τὰ καλὰ μαραίνων χρόνος ἀπαναλίσκει, οἳ δὴ εἴδωλά εἰσι τοῦ ἐμφύτου λόγου, τοῦτον δὲ μόνον ἑλεῖν οὐ δεδύνηται, ἀλλὰ καὶ πυκνὰ πεφόβηται καὶ τὴν οἰκείαν ὑποπτεύει γονήν. ὁ δὲ ἡβήσας καὶ γεγονὼς ἑαυτοῦ γενναιότερος ἀναιρεῖ μὲν τὸν πατέρα, ὑπεράλλεται δὲ καὶ χρόνον καὶ φύσιν. νηπιάζων μὲν γὰρ ὁ λόγος ὑπὸ σπαργάνοις ἐστὶ καί που καὶ κλαυθμυρίζει καὶ θηλῆς δέεται, εἰς δὲ ἥβην ἐληλυθὼς καὶ

38 *ζωήρρυτος λόγος*] cf. supra 42, 48 ‖ 41–42 cf. Pl. Tim. 38 b 6 ‖ 42–43 cf. Eust. Il. 203, 27

37 *ἀνδρυνθεὶς* correxi (cf. 48, ubi male legit Sathas): *ἀδρυνθεὶς* **P^a P^b**: evan. **B** ‖ 39 *ἀνεφάνη* **P^a B**: *συνανεφάνη* **P^b** | *καὶ*[3] **P^a**: om. **P^b**: evan. **B** ‖ 42 *γοῦν* **P^a B**: *οὖν* **P^b** ‖ 43 *χρονικὴν* **P^a P^b**: *λογικὴν* **B** ‖ 44 *συμπαραρρέοντα* **P^a B**: *συναπορρέοντα* **P^b** ‖ 47 *τούτου* **P^a B**: *τούτων* ut vid. **P^b** ‖ 48 *θεάσωνται* **P^a B**: *θεάσαιντο* **P^b** ‖ 49 *ἀσθενὴς* **P^a B**: *-ὲς* **P^b** ‖ 51 *φύσεις* **P^a B**: om. **P^b** ‖ 53 *δὲ* **P^a B**: *καὶ* **P^b** ‖ 54 *καὶ*[1] **B P^b**: om. **P^a** ‖ 55 *κοιλάδων* **P^a B**: om. **P^b** ‖ 57 *ὥστε* **P^a P^b**: om. **B** ‖ 59 *χρόνος* **P^a**: *κρόνος* **B P^b** ‖ 60 *χρόνος* **P^a**: om. **B P^b** | *οἳ* **P^a**: *ἃ* **P^b**, fort. **B** ‖ 61 *εἰσι* **P^a**: *ἐστι* **B P^b**

γνοὺς ὅθεν οὗ παραγέγονε, τὸν μὲν κάτω ῥέοντα μεθίησι ποταμόν, ἀναχεῖται δὲ πρὸς τὴν αἰωνίαν ζωήν. ἡ τοίνυν ἀνήβησις αὕτη χρόνου τῷ αἰνιγματιστῇ ἐνοήθη ἀναίρεσις· ἡ γάρ τοι ψυχή, αἰσθητῶν οὖσα καὶ νοητῶν σύνδεσμος καὶ ἑκατέρων ἐν μεσότητι ταχθεῖσα τῶν φύσεων, ἀμφοτέραις παρὰ μέρος προσομιλεῖ, καὶ νῦν μὲν χρόνου ἀποτίκτεται, νῦν δὲ ἀναιρεῖ τὸν γεννήσαντα.

Ἀλλὰ νῦν μὲν ἀναιρούμενος ὁ Κρόνος οὔπω ἀνῄρηται· οἱ γὰρ ἀναιροῦντες αὐτὸν Ζῆνες οὔπω τοσοῦτον δεδύνηνται, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπερπεπηδήκασι τοῦτον, ὁ δὲ ἔτι τὸν μακρὸν ἑλίττει πόλον τοῖς πράγμασιν· ἀναιρήσει δὲ τοῦτον ἐς τὸ παντελὲς ὁ θεῖος καὶ πρῶτος λόγος, ὁπότε κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ ἐπαγγελίαν μετακοσμήσειν βουληθείη τὸ σύμπαν καὶ ἀπὸ κινήσεως εἰς στάσιν μετατρέψειν τὴν οὐσίαν ἡμῶν· ὁ γάρ τοι χρόνος μέτρον κινήσεως, ἧς ἀναιρεθείσης μάταιον ὁ χρόνος παρακολούθημα· τηνικαῦτα γὰρ ἔσται ὁ θεὸς κατὰ τὸν ἀπόστολον τὰ πάντα ἐν πᾶσιν, οὐρανός, ἥλιος, ἀέρος πνεῦσις, ἡ σύμπασα ζωὴ καὶ τροφή.

Τοιαύτην ὁ μῦθος ὥσπερ ἀκρότομος πέτρα ἀνέδωκε τὴν πηγήν· μηδὲν οὖν παραμείβωμεν ῥᾳδίως τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν δέλτων κειμένων, ἀλλὰ καὶ τὴν πέτραν ὀρύττωμεν καὶ τὴν θάμνον ἀνακαθαίρωμεν, μιμούμενοι τοὺς ἐν μεσογείᾳ καθιδρυμένους, παρ' οἷς ψαφαραί τινες πέτραι καὶ εὔθρυπτοι ὑποτύφουσιν ἅλας θαυμάσιον, ὃ δὴ βραχεῖα οἷον ἐφολκὶς κατακαλύπτει, καὶ ταύτην παραξύσαντες ἀροῦσι τὸ βάθος καὶ ἀνορύττουσι, κἀντεῦθεν οὐκ ἀνάλατα αὐτοῖς τὰ πέμματα γίνεται. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν Ἄμμωνι τοὺς ἅλας δὴ τούτους ἀνατιθέασιν, ἡμεῖς δὲ τὸ ἐκ τῆς πέτρας ἀναχωσθὲν θεῷ ἀναθήσομεν, παρ' οὗ πᾶν δώρημα τέλειον καταβαίνειν εἰς ἡμᾶς εἴωθεν.

78 Psell. Omn. doct. 102, 10; cf. Arist. Phys. e. g. 219 b 1–2; 220 a 24–25; infra 51, 628–629 ‖ **80** I Cor. 15, 28 ‖ **90–91** Iac. 1, 17

66 *οὗ* **P**[a]: *οἷ* **B P**[b] ‖ **67** *ἀνήβησις* **P**[a]: *ἀνάβασις* **B P**[b] ‖ **70** *ἀμφοτέραις* **P**[a] **P**[b]: *ἀμφ. μὲν* **B** | *καὶ* **P**[a]: *ὅθεν* **B P**[b] | *χρόνου* **B P**[b]: *χρόνον* **P**[a] ‖ **72** *οὔπω* **B P**[b]: *οὕτω* **P**[a] ‖ **74** *ἑλίττει* **P**[b]: *-σσ-* **P**[a]: evan. **B** | *πόλον* **P**[a]: *πόδα* **B P**[b] ‖ **76** *μετακοσμήσειν* **B P**[b]: *-ῆσαι* **P**[a] ‖ **77** *μετατρέψειν* correxi (iam **B**?): *-έψει* **P**[a] **P**[b] | *τὴν οὐσίαν* **B P**[b]: *τὰς οὐσίας* **P**[a] ‖ **78** *ὁ*[2] **P**[a]: om. **B P**[b] ‖ **82** *ἀκρότομος* Wk. (cf. Deut. 8, 15; Ps. 113, 8): *ἀπόκροτος* codd. ‖ **85** *μεσογεία* **P**[a]: *μεσωγεία* **P**[b]: *μεσογείοις* **B** ‖ **90** *ἀναχωσθὲν* **P**[a] **B**: *ἀναγνωσθὲν* **P**[b] ‖ **91** *εἰς ἡμᾶς* **P**[a]: post *εἴωθεν* trsp. **B P**[b]

48

Τοῦ αὐτοῦ ἐξήγησις εἰς τὸ 'λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μεγάλ' ἴαχεν'

Ἔστι μὲν οὐδ' ὅπερ εἰρήκειν εὐθὺς ἐρωτηθεὶς ὑφ' ὑμῶν περὶ τοῦ Πανδαρικοῦ τόξου πόρρω τῆς ποιητικῆς ἀκριβείας καὶ τῆς τοῦ λόγου διασκευῆς, ἀλλ' ἔστι νῦν ἀκριβοῦν τι καὶ καλοῦ κάλλιον. πρὸ δὲ τῆς τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιλύσεως, ὅπερ ἐπεπόνθειν ὕστερον τὰ ἔπη ἀναγινώσκων, ἐρῶ δὴ καὶ πρὸς φίλους ἄνδρας· τὸ γοῦν φαινόμενον καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἐπιβολάς, τὸ μὴ ἐν τῷ τείνεσθαι τὸ τόξον λίγξαι μὲν τὸν βιόν, ἠχῆσαι δὲ τὴν νευρὰν μέγα, πηδῆσαι δὲ τὸ βέλος, ἀλλὰ μετὰ τὸ τετάσθαι τὸ κυκλοτερὲς τόξον καὶ τὴν νευρὰν καὶ τὸν βιὸν τὰς πεποιημένας ἐπιγενέσθαι φωνάς· κινουμένης γὰρ τῆς θαλάσσης καὶ ὁ φλοῖσβος καὶ ὁ ὀρυγμαδός, οὐ μὴν καὶ κινηθείσης ἤδη καὶ παυσαμένης. ἀλλὰ τοὐναντίον Ὅμηρος ποιεῖ ἐν τοῖς ἔπεσιν·

ἐπεὶ δὴ – γάρ φησι – κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε,
λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μεγάλ' ἴαχεν, ἆλτο δ' ὀιστὸς
ὀξυβελής, καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων·

οὐ γὰρ τεταμένου τοῦ τόξου ταῦτα ἐπιγίνεται τοῖς μέρεσι διὰ τοὺς τοξεύοντας, ἀλλὰ τεινομένου ἔτι καὶ τὴν τάσιν, ὡς ἂν εἴποι τις, πάσχοντος.

Ἀλλὰ τί βούλεσθε; πότερον τὸ ἐμὸν διαλύσω ἀπόρημα ἢ πρὸς τὸ ὑμέτερον ἀπαντήσω ἐρώτημα; τοῦτο γοῦν πρότερον ποιήσας, τοῖς ἐμοῖς ὕστερον ἀφοσιώσομαι ἀπορήμασι. βιὸς γοῦν καὶ νευρὰ κατὰ μὲν τὸν ἀριθμὸν ἕν, ὥσπερ μέροψ καὶ ἄνθρωπος καὶ βροτός, καὶ λώπιον καὶ ἱμάτιον, καὶ οἷα τὰ πολυώνυμα, τῷ μέντοι γε λόγῳ διάφορα, ὥσπερ κἀν τοῖς παραδείγμασιν· ἄλλο γὰρ τῷ λόγῳ τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ μέροψ καὶ τὸ βροτός, εἰ καὶ τὸ ὑποκείμενον ἕν. τὸ μὲν γὰρ διὰ τὸ

48 P 158v–159r **V** 260v–263v (v14) ‖ 1 Hom. Il. 4,125 ‖ 13–15 124–126 ‖ 24–27 cf. Amm. in Int. 38,9–12

48 1 *Τοῦ – ἴαχεν* **V**: *Τί ἐστι τὸ τοῦ πανδάρου τόξον* **P** ‖ 3 *πανδαρικοῦ* **P**: *ποιητικοῦ* **V** ‖ 4 *νῦν ἀκριβοῦν τι* **P**: *τῶ ἀκριβοῦντι* **V** ‖ 4–5 *τῆς τῶν καθέκαστα ἐπιλύσεως* **P**: *τῶν καθέκαστα ἐπιλύσεων* **V** ‖ 6 *καί*² **P**: om. **V** ‖ 7 *λίγξαι* **V**: *λῦγξαι* **P** (et *υ* pro *ι* ubique) ‖ 8 *νευρὰν* **P**: *-ὴν* **V** ‖ 12 *ὅμηρος* **P**: *ὁ ὅμ.* **V** | *ποιεῖ* **P**: post *ἔπεσιν* trsp. **V** ‖ 13 *τόξον* **V**: *τὸ τόξον* **P** | *ἔτεινε* **P**: *ἐνέτεινε* **V** ‖ 15 *ἐπιπτέσθαι* **V**: *ἐπιπτάσθαι* **P** ‖ 17 *εἴποι* **V**: utrum *-οι* an *-η* incertum **P** ‖ 20 *ἐρώτημα* **V**: *ἀπόρημα* **P** ‖ 22 *τὸν* bis scr. **V** ‖ 23 *διάφορα* **P**: *καὶ δ.* **V** ‖ 24 *λόγῳ* Hansen: *ἀνθρώπω* **P V**

ἀναθρεῖν ἃ ὄπωπε, τὸ δὲ διὰ τὸ μεμολῦσθαι τῇ ἐπιμιξίᾳ τοῦ σώματος, τὸ δὲ διὰ τὸ μεμερίσθαι τὴν φωνήν. οὐ γὰρ ἅμα πάντα τοῖς ὀνόμασιν, οὐδὲ τῷ ἑνὶ ξύμπαντα, ἀλλὰ καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ συλλαβαὶ καὶ τὰ πρώτως ἐκφωνούμενα καὶ αἱ περίοδοι, ἕκαστόν τε πολλὰ καὶ ξύμπαντα πάμπολλα καὶ ἐφ' ἑκάστῳ μυρία ἡ μερίς, ἀλλ' οὐ ξύμπαντα τὸ αὐτό. οὕτω δὲ καὶ νευρὰ καὶ βιὸς τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταὐτόν, τῷ δὲ λόγῳ διαφόρῳ ἐστόν· τὸ μὲν γὰρ παρὰ τὸ βεβιάσθαι τῷ τοξεύοντι, τὸ δὲ παρὰ τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν. ὅθεν, εἰ μὴ τοξεύοι τις, οὐ συνέσται τῇ νευρᾷ καὶ ὁ βιός· οὐ γὰρ βιάζεται τότε τὸ νεῦρον μὴ τεινομένου τοῦ τόξου. διὰ ταῦτα γοῦν φησιν Ὅμηρος 'λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μεγάλ' ἴαχε'. διὰ γοῦν τοὺς διαφόρους λόγους τοῦ ὑποκειμένου καὶ τὴν τῶν ὀνομάτων ἑτερότητα διάφορα καὶ τὰ πάθη τῶν ἀπηχήσεων καὶ οἱ λόγοι τῶν ἐκφωνήσεων· ἐκεῖ μὲν γὰρ 'λίγξε', ἐνταῦθα δὲ 'ἴαχε'. καὶ ἄμφω μὲν ἐν τῷ τείνεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς οὐσία, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἰαχὴ τὸ ποιῶδες ἐκφώνημα, τὸ δὲ ὡς πάθος, καὶ διὰ τοῦτο τὸ 'λίγξε' συνῆπται.

Ταῦτα οὖν ὑμῖν καὶ τὴν πρώτην ἡρμήνευται καὶ νῦν διηκρίβωται, δύναιτο δ' ἄν τις καὶ ἐξ ἑτέρας ἐπιβολῆς ἑτέρως τὸν λόγον διασαφῆσαι. ὅτι μὲν οὖν σοφὸς ὁ ποιητὴς οὐ τὰ ἀνθρώπινα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα καὶ τὰ δαιμόνια, οὐκ ἄν τις ἀντερεῖ τινι, ὅσον μηδὲ κἀμοί· εἰ δ' οὕτω τοῦτο ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ, τίς μὲν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων νενόηται καὶ τίνες αἱ ἐπιστῆμαι αἱ τούτῳ ἀπονεμηθεῖσαι, ὧν καλλίστη ἡ τοξική, ἵνα μὴ τὰς ἄλλας νῦν λέγω, τίς δὲ ὁ Ἀπόλλων καὶ πόθεν αὐτῷ τὸ ὄνομα, καὶ τί ποτε τῷ ποιητῇ τὸ τοξεύειν νενόηται; καὶ ἵνα μὴ περιεργότερος ὦ τοῦ δέοντος, περὶ τοῦ ὀνόματος μόνον καὶ τῆς τοξικῆς ἐπιστήμης ὑμῖν δίειμι.

Ἔστιν οὖν ὁ Ἀπόλλων τῷ ποιητῇ ἢ θεός τις τῶν τῆς Ἑλληνικῆς συμμορίας ἢ ὁ φαινόμενος ἥλιος· εἴτε γὰρ οὗτος εἴτε ἐκεῖνος, Ἀπόλλωνες ἄμφω, κατὰ στέρησιν τῶν πολλῶν, τῶν ἄλλων ὑπερκαθήμενοι καὶ

26 ἀναθρεῖν ἃ ὄπωπε] Pl. Cra. 399 c; Et. Mag. s. v. ἄνθρωπος | μεμολῦσθαι] cf. Eust. Il. 907, 9–10 || 27 μεμερίσθαι τὴν φωνήν] e. g. Suid. s. v. Μέροπες; Et. Mag. s. vv. μέροψ, βροτός || 44–45 cf. SVF fr. 35 et 36 || 54 cf. Plot. V 5, 6, 27–28; Herm. in Phaedr. 89, 33

26 ἀναθρεῖν P: ἀθρεῖν V | μεμολῦσθαι P: -ύνθαι V || 29 ἐκφωνούμενα V: ἐκφαινόμενα P | ξύμπαντα P: om. V || 30 καὶ P: τε, et post ἑκάστῳ, V | ἀλλ' οὐ P: ἀλλὰ V || 31 ταὐτὸν V: -ὰ P || 32 διαφόρῳ V: διάφορα P | τὸ^{3} V: τῇ P || 33 τοξεύοι V: -ει P || 37 ἀπηχήσεων V: ὀνομάτων P || 38 τῶν V: fenestra in P || 45 μηδὲ V: δὲ P || 45 sq. εἰ δ' P: οὐδ' V || 47 νενόηται V: -ητο P | τούτῳ V: τότε P || 48 νῦν V: om. P || 50 μόνον P: -ως V || 52 ὁ P: om. V | τῶν τῆς ἑλληνικῆς V: τῆς τῶν ἑλλήνων P

τῷ ἑνὶ προσπελάζοντες καὶ τῆς ἑνώσεως ὄντες ἐπάρχοντες, ἀλλ' οὐ τῆς διακρίσεως. τοῖν δέ γε ἡλίοιν ὁ μέν τίς ἐστιν ἡ φαινομένη σφαῖρα κατ' οὐρανόν, ὁ δὲ ὁ νοητὸς καὶ κρύφιος καὶ ἐν ἰδέας λόγῳ τοῦ ὁρατοῦ προκαθήμενος. καὶ εἰ περιττός τινι ὁ λόγος δοκεῖ, τῆς ἀρχαιοτέρας πυνθανέσθω φιλοσοφίας, ἀφ' ἧς οὐ μονοειδῆ τὰ πολλὰ εὕρῃ, ἀλλὰ καὶ δεκαδικὰ καὶ τετραδικὰ καὶ τοὐλάχιστον δυοειδῆ, ὥσπερ δὴ καὶ ἄνθρωπος τὸ μῖγμα καὶ τὸ μετὰ τοῦ ὀχήματος καὶ τὸ κατὰ μόνους τοὺς λόγους καὶ τὴν κατὰ τὸ θεῖον ἐπιστροφήν.

Ἀρκεῖ μὲν οὖν ταῦτα εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ὄνομα. τοξικοὶ δὲ ἄμφω καὶ διὰ τοῦτο Φοῖβοι διωνομασμένοι τῷ ποιητῇ. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸν Ὅμηρον τὸν καθαρὸν τοὔνομα δοκεῖ {τὸν} βίον ἢ τὸν παραδειγματικόν, ἀπὸ τοῦ φάος εἶναι τῷ βίῳ, ἤτοι παράδειγμα καθαρότητος, Πορφυρίῳ δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν Ὅμηρον ἐξηγητικοῖς Φοῖβός ἐστιν ὁ τοξότης, οἷον φαόβιός τις ὤν, ὅπερ ἐστὶ λαμπρότοξος.

Τί οὖν μοι τὰ πολλὰ ταῦτα λέλεκται; οὐχ ἵνα δόξω σοφός – συνείρω γάρ, νὴ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καὶ κρύπτω τὰ πλείονα, καίτοι μοι ὀργώσης τῆς διανοίας ὑπὸ σώφρονι τῇ βακχείᾳ, ἵνα τι τῶν ἀπορρητοτέρων ἐρῶ –, ἀλλ' ὥστε ἐνδείξασθαι ὅτι ἢ τὸ ξύμπαν ἢ ἐκ μέρους βιὸς τῷ Ὁμήρῳ τὸ τόξον ὠνόμασται καὶ νενόηται, ἢ τὸ ἐξ ἐλέφαντος ἢ τὸ ἀπὸ τοῦ κέρατος ἢ τὸ ἀπὸ ξυληφίου τινός. εἰ οὖν καὶ κατὰ τὸν σοφὸν Πορφύριον καὶ κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος βιὸς τὸ τόξον καὶ νοεῖται καὶ ὀνομάζεται, καλῶς δὴ τῷ ποιητῇ εἴρηται τὸ 'λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μεγάλ' ἴαχεν'· 'ἐπεὶ δὴ' γάρ φησι 'κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε, λίγξε βιός'· συνηκολούθησε γὰρ τῇ τάσει ἢ κάμψει τὸ ποιηθὲν ὄνομα τῷ σοφῷ. ὥστε πρότερον μὲν ἡμῖν ταὐτὸν ἔδοξε νευρὰ καὶ βιός, νῦν δὲ ἀδιάφορον τόξον τε καὶ βιός· ἔστι γὰρ ὁ βιὸς μέσον ἀμφοῖν, καὶ νῦν μὲν τῷ τόξῳ νενέμηται, νῦν δὲ τῇ νευρᾷ. διὰ τί; ὅτι αὐτὸ δὴ τοῦτο πάθος ἐστὶν ὁ βιός, ἢ τοῦ τόξου βιαζομένου ἐπὶ

65–66 *καθαρὸν ... βίον*] cf. Et. Mag. 796, 56 || **68** *φαόβιός*] cf. Eust. Il. 38, 1; Et. Mag. 796, 55 | *λαμπρότοξος*] cf. Eust. Il. 32, 46

55 *ἐπάρχοντες* **P**: *ὑπ-* **V** || **56** *ἐστιν* **P**: post *φαινομένη* trsp. **V** || **57** *ὁ*[2] **V**: om. **P** || **58** *ὁρατοῦ* **V**: *νοητοῦ* **P** | *προκαθήμενος* **P**: *προσκ.* (fort. p. c.) **V** || **61** *ἄνθρωπος* **V**: *ὁ ἄ.* **P** || **65** *τὸν καθαρὸν* **V**: *τῶν καθαρῶν* **P**: *τὸν καθαρτικὸν* coni. Wk. (cf. Porph. Sent. 32) | *δοκεῖ*] sc. *σημαίνειν* (vel leg. *δηλοῖ*?) || **65** sq. *τὸν* (del. Wk.) *βίον* **P**: *μόνον* **V** || **67** *καθαρότητος* **V**: *καθαρώτατον* **P** || **75** *ξυληφίου* **V**: *-υφ-* **P** | *καὶ* **P**: om. **V** || **76** *ἐτυμολογίαν* **P**: *ὁμολογίαν* **V** || **77** *καὶ*[1] **P**: om. **V** || **78** *τὸ* **V**: om. **P** | *μεγάλ'* **V**: *μέγ'* **P** || **79** *ἔτεινε* **V**: *ἐνέτεινε* **P** | *γὰρ* **P**: om. **V** | *κάμψει* **P**: *κ. τοῦ τόξου* **V** || **80** *μὲν* **P**: om. **V** || **82** *τῷ* **P**: om. **V** || **83** *δὴ* **P**: om. **V**

τὸ ἄναντες ἢ τῆς νευρᾶς κατὰ τὸ ἀντίθετον· ἀλλὰ τὸ μὲν 'λίγξε' λεπτός τις ἦχος καὶ ἀδρανής, ἡ δὲ ἰαχὴ βαρύς τε καὶ ἔντονος. καὶ εἰκότως τῷ μὲν ἐλέφαντι ἢ τῷ κέρατι ἢ τῷ ξύλῳ, ἅτε δὴ ξηροῖς οὖσι καὶ ἀνίκμοις ἐν τῇ τάσει, τὸ 'λίγξε' πεποίηται, τῇ δὲ νευρᾷ ὡς ὑγροτέρᾳ καὶ ἠχεῖν μάλιστα δυναμένῃ ἡ ἰαχή. διὰ ταῦτα 'λίγξε βιός, νευρὴ δὲ μεγάλ' ἴαχεν'. οὕτω γοῦν καὶ ταῖς γεράνοις κλαγγώδης ἐστὶν ἡ φωνὴ διὰ τὴν τῆς ἀρτηρίας ξηρότητα, ἐν δέ γε τοῖς κατάρροις βραγχώδης ἡμῖν διὰ τὴν καταρρεύσασαν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐν τῷ αὐλῶνι ὑγρότητα. τὸ μὲν οὖν τόξον οὐκ ἄν ποτε κληθείη νευρὰ οὔθ' Ὁμήρῳ οὔθ' ἑτέρῳ τινί, εἰ μὴ τετύφλωται, ἀλλ' οὐδὲ ἡ νευρὰ τόξον – τὰ γὰρ μέρη διάφορα – ὥσπερ οὐδὲ ὁ ποὺς κεφαλὴ οὔτε θάτερον θάτερον, ἀλλὰ παρὰ θάτερον ἕκαστον. τὰ δὲ πάθη ἔστιν ὅτε καὶ τῶν διαφόρων κατηγορεῖται μερῶν, καὶ τὸ συγκείμενον ὀνομασθείη ἐξ ὧν σύγκειται καὶ τὰ εἰς συνθήκην κατὰ τοῦ συντεθειμένου λεχθείη. οὕτω γοῦν καὶ ὁ βιός, ἅτε πάθος ὢν καὶ νευρᾶς καὶ τόξου, νῦν μὲν ἐπ' ἐκείνου τοῦ μέρους, νῦν δὲ ἐπὶ τούτου ὀνομάσοιτ' ἂν ἀδεῶς.

Καὶ ἔστιν ὁ λόγος διασκευή τις ῥητορικὴ ἀτεχνῶς· χρᾶται γοῦν τῷ μέρει τούτῳ τοῦ διηγήματος ἐπὶ πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῆς ἱεροσκοπίας καὶ τοῦ τρόπου τῶν θυομένων, ὁπότε καὶ τὴν πτῶσιν τοῦ θύματος διακριβῶται καὶ τὴν τομήν, ὅπως μὲν οὖν τούτῳ εἰρύσθη ὁ τράχηλος καὶ ὅπως ἔσφακται καὶ ὅπως ἐκδέδαρται καὶ ὅπως τὴν ὁλομέλειαν τὸ θυόμενον ἀπολώλεκε, μελεϊστὶ τῷ τέμνοντι διατυθέν, οἷς καὶ ἡ μαντῳδὸς ἐπιθήκη ἀκόλουθος καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις. καὶ τὰ ἐπὶ τῶν θεῶν δὲ οὕτω διερμηνεύει ὀχήματα,

Ἥβη δ' ἀμφ' ὀχέεσφι – λέγων – θοῶς βάλε καμπύλα κύκλα,
χάλκε' ὀκτάκνημα, σιδηρέῳ ἄξονι ἀμφίς·
τῶν ἤτοι χρυσέη ἴτυς ἄφθιτος, αὐτὰρ ὕπερθεν
χάλκε' ἐπίσωτρα προσαρηρότα, θαῦμα ἰδέσθαι·

108–119 Il. 5, 722–732

84 *ἄναντες* **P**: *ἔναντες* **V** | *λεπτός* **P**: *πτωχός* **V** ‖ **85** *τε* **P**: *τις ἦχος* **V** ‖ **86** *τῷ*[2] **P**: om. **V** ‖ **86–87** *δὴ ξηροῖς οὖσι καὶ ἀνίκμοις* **V**: *σκληροῖς καὶ ἀνίκμοις οὖσιν* **P** ‖ **88** *ἡ* **V**: om. **P** | *ταῦτα* **P**: *ταῦτα γοῦν* **V** | *λίγξε* **V**: *λ. μὲν* **P** ‖ **89** *γοῦν* **P**: *δὴ* **V** | *ταῖς* **P**: *τοῖς* **V** ‖ **90** sq. *βραγχώδης ἡμῖν* **V**: *βραγχώδεις ἡμεῖς* **P** ‖ **92** *ποτε κληθείη* **P**: trsp. **V** ‖ **93** *τετύφλωται* **V**: *τετύφωται* **P** ‖ **98** *καὶ*[1] **V**: om. **P** ‖ **99** exspectes *ὀνομάζοιτο* | *ἀδεῶς* **P**: *ἀδεῶς τις* **V** ‖ **100** *ῥητορικὴ*] signum *ῆς* s. l. add. **P** ‖ **101** *τούτῳ* **P**: *τούτου* **V** ‖ **102–103** *ὁπότε … διακριβῶται* **P**: *ὁπόταν … διακριβοῦται* **V** ‖ **103** *τούτῳ* **P**: *αὐτῷ* **V** ‖ **105** *μελεϊστὶ* **P**: *μελιστὶ* **V** ‖ **107** *ἐπὶ* **P**: om. **V** ‖ **108–131** errata in vss. Hom. haud Psello tribuenda ‖ **111** *χάλκε'* **V**: *χάλκε' ὀκτάκνημα* (ex l. 109) **P**

πλῆμναι δ' ἀργύρου εἰσὶ περίδρομοι ἀμφοτέρωθεν – οὕτως ὀνομάζων τὰς χοινικίδας –·
δίφρος δὲ χρυσέοισι καὶ ἀργυρέοισιν ἱμᾶσιν
ἐντέταται· δοιαὶ δὲ περίδρομοι ἄντυγές εἰσι·
τοῦ δ' ἐξ ἀργύρεος ῥυμὸς πέλεν· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
δῆσε χρύσεον καλὸν ζυγόν, ἐν δὲ λέπαδνα
κάλ' ἔβαλε χρύσεια· ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν Ἥρη
ἵππους ὠκύποδας, μεμαυῖα ἔριδος καὶ ἀυτῆς.

καὶ τῷ Ὀδυσσεῖ δὲ τὴν ναῦν ἁρμοζόμενος

αὐτὰρ ὁ – φησί – τάμνετο δοῦρα, θοῶς δὲ ἠνύετο ἔργον·
εἴκοσι δ' ἔκβαλε πάντα, πελέκισεν δ' ἄρα χαλκῷ·
ξέσε δ' ἐπισταμένως καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε·
τόφρα δ' ἔνεικε τέρετρα Καλυψὼ δῖα θεάων·
τέτρηνεν δ' ἄρα πάντα καὶ ἥρμοσεν ἀλλήλοισι·
γόμφοισιν δ' ἄρα τήνδε καὶ ἁρμονίῃσιν ἔναρσε.

καὶ ἵν' ὑπερβῶ τινα τῶν ἐπῶν,

ἰκρία δὲ – φησί – στήσας ἀραιῶν θαμέσι σταμίνεσι
ποίει· αὐτὰρ μακρῇσιν ἐπηγκενίδεσι τελευτᾷ·
ἐν δ' ἱστὸν ποίει καὶ ἐπίκριον ἄρμενον αὐτῷ·
ἐν δ' ὑπέρας τε κάλους τε πόδας τ' ἐνέδησεν ἐν αὐτοῖς,

καὶ ὁπόσα ἄλλα τῷ ποιητῇ ἐν τῇ νεουργίᾳ λελεπτούργηται, ὥσπερ δὴ κἀν τῇ ἀσπιδοποιίᾳ.

Τοῦτο δὴ αὐτῷ κἀν τῇ ἀφέσει τοῦ Πανδαρικοῦ βέλους, εἰ καὶ μὴ τοσοῦτον, ἀλλὰ γοῦν ἐκπεπόνηται. ὥσπερ γὰρ ὁ κόσμος τῷ Πλάτωνι

112–113 Eust. Il. 598, 12 ‖ **121–131** Od. 5, 243–248; 252–254; 260 ‖ **135–138** alludit ad Tim. 30a

115 *δοιαὶ* **V**: *δυοὶ* **P** ‖ **116** *ἐξ* **P**: om. **V** ‖ **117** *χρύσεον* **V**: om. **P** ‖ **118** *ἔβαλε* **V**: *ἔμβαλε* **P** ‖ **121** *τάμνετο* **V**: *τάμνε* **P** ‖ **122** *ἔκβαλε* **V**: *ἔμβαλε* **P** | *πελέκισε* **V**: *πελέκει* **P** | *δ' ἄρα* **V**: *ὅδ' ἀέρα* **P** ‖ **123** *στάθμην* **V**: *σταθμὸν* **P** ‖ **124** *δῖα θεάων* **P**: *διθεῶν* ut vid. **V** ‖ **125** *τέτρηνε* **V**: *τέτρηγε* **P** ‖ **126** *ἔναρσε* **P**: *ἆρσε* **V** ‖ **128** *θαμέσι σταμίνεσι* **P**: *θαμαῖς ἱσταμεναισι* **V** ‖ **129** *ἐπηγκ.* **V**: *ἐπεγκ.* **P** ‖ **130** *ποίει* **V**: *ποίησε* **P** | *ἐπίκριον* **P**: *ἐπ' ἰκρίον* **V** ‖ **131** *ὑπέρας* **P**: *ὑπερους* **V** ‖ **134** *δὴ* **V**: *γοῦν* **P** | *αὐτῶ* **P**: om. **V** | *πανδαρικοῦ* **P**: *πινδαρικοῦ* **V** ‖ **135** *ἐκπεπόνηται* **V**: *ἐκπεποίηται* **P**

ἀθρόον ὑπὸ θεοῦ κατεσκεύασται, εἶτ' αὖθις κατὰ μέρη διατέτμηται, καὶ νῦν μὲν αὐτῷ ἡ ὕλη ἐκπέφανται, νῦν δὲ τὸ πλημμελὲς καὶ ἄτακτον, τὰ πρόδρομα τῶν ἰχνῶν εἴδη, νῦν δὲ τὸ ἐπὶ τοῖς εἴδεσιν εἶδος, οὕτω δὴ καὶ τῷ ποιητῇ ἀθρόον μὲν πάντα, ἡ κάμψις, ἡ τάσις, τὸ 'λίγξε', ἡ ἰαχή, ἡ τοῦ βέλους ἐκπήδησις· ἀλλ' αὖθις ἀναλέλυται τὸ ὁμοῦ καὶ τὸ ἓν αὐτῷ τὸ ἐξ ἑνώσεως πολλὰ γίνεται καὶ μέμικται.

Ἐνταῦθα τῷ Ὁμήρῳ καὶ τὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ τὰ τῆς τέχνης· διεσκεύασται γὰρ αὐτῷ ἡ διήγησις καλοῖς καὶ γλαφυροῖς ὀνόμασι καὶ διῄρηται φιλοσόφως ἡ ἕνωσις· καὶ ὥσπερ τὰ θεῖα οἶδεν ὀνόματα καὶ τὰ ἀνθρώπινα καὶ διαιρεῖ πολλαχοῦ τῶν ἐπῶν καὶ διερμηνεύει, τί μὲν τὸ δαιμόνιον ὄνομα, τί δὲ τὸ ἀνθρωπικόν, οὕτω δὴ καὶ τῆς ἀφώνου ὕλης ἐπίσταται τὴν ἠχώ, καὶ ὅπως μὲν φωνεῖ ἡ νευρά, ὅπως δὲ τὸ τόξον ἠχεῖ, ὅπως δὲ κυμαίνουσα θάλασσα καὶ πεύκη καὶ δρῦς, καὶ τίς θεᾶς φωνὴ λειριόεσσα, καθάπερ δὴ καὶ τἆλλα διαιρεῖν εἴωθε, τοὺς αἴθωνας καὶ ἐμπυριβήτας λέβητας, τοὺς ἀπύρους καὶ ἀνθεμόεντας, τοὺς χρηματιστὰς ἐμπόρους, τοὺς ἐπιβάτας, ὡς δὲ καὶ τοὺς ἐπηβόλους, νῦν μὲν τοὺς ἐπιτυχεῖς, νῦν δὲ τοὺς ξυνιέντας λέγων. καὶ ἵνα μὴ πάντα τὸν Ὅμηρον ἐπεισκυκλήσω τῷ λόγῳ, φιλοτιμότερον ἑρμηνεύων αὐτόν, καὶ τὸ μὲν ὑμέτερον ἐρώτημα οὕτω λέλυται, τὸ δὲ ἐμὸν διαπόρημα πῶς; πολλὰ τῶν πασχόντων οὐκ εὐθὺς τὸ τέλειον ἴσχει πάθος, ἀλλὰ μετὰ τὸ παυθῆναι τοῦ πάσχειν· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ Πανδαρικοῦ τόξου μετὰ τὸ τετάσθαι καὶ 'ὁ βιὸς λίγξε καὶ ἡ νευρὴ μεγάλ' ἴαχε'. καὶ οὐδὲν ὑμῖν πλέον ἐρῶ, ἵν', εἰ μὲν γνοίητε, ἔχητε τὸ ζητούμενον, εἰ δ' οὖν, παρ' ἐμοῦ λήψοισθε. ἆρ' οὖν οὐχὶ καὶ παρ' ἐμοὶ τόξον ἐμπέπηκται ἐν τοῖς στήθεσι καὶ βέλος ἐκεῖθεν ἅλλεται, καὶ οὐδ' ἐπιλίγδην, ἀλλὰ κατὰ τῆς καρδίας τῶν ἐμῶν ἀκροατῶν καὶ ἀφίεται καὶ στηρίζεται, πλὴν ὅσον οὐχ αἱμάττον, ἀλλὰ καθηδῦνον; καὶ τὰ μὲν τῶν ἐμῶν

138 Procl. in Tim. I 383,19–20; 388,23 ‖ **145–146** e.g. Il. 20,74; 14,290–291; cf. Eust. Il. 124,24–33 ‖ **148** *κυμαίνων* (tantum cum *πόντος*) e.g. Od. 4,425 ‖ **148–149** Hes. Th. 41; cf. Il. 3,152 ‖ **149** *αἴθων* e.g. Il. 9,123 ‖ **150** *ἐμπυριβήτης* Il. 23,702 | *ἄπυρος … ἀνθεμόεις* Il. 23,885 ‖ **151** *ἔμπορος … ἐπήβολος* Od. 2,319 ‖ **160** *ἐπιλίγδην* Il. 17,599

136 *κατὰ* **P**: *καὶ τὰ* **V** ‖ **137** *αὐτῶ ἡ ὕλη* **P**: *ἡ ὕλη αὐτῶ* **V** ‖ **138** *πρόδρομα* **P**: *παράδρομα* **V** | immo *τῶν εἰδῶν ἴχνη* ‖ **140** *ἡ*[1] scr. Sathas (cf. 85 et 88): *τὸ* **P V** ‖ **141** *αὐτῶ* **V**: *αὐτὸ* **P** | *ἑνώσεως* **V**: *-εων* **P** ‖ **145** *διαιρεῖ* **P**: *διατηρει* **V** ‖ **148** *δὲ* **P**: evan. **V** ‖ **150** *ἐμπυριβήτας* **V**: *-βάτους* **P** | *ἀνθεμήεντας* **P**: *-ίεν-* **V**: correxi ‖ **153** *λόγω* **V**: *λέγειν* **P** ‖ **154** *καὶ* del.? ‖ **155** *τὸ* **P**: om. **V** ‖ **156** *δὴ καὶ* **P**: *γοῦν* **V** | *πανδαρικοῦ* **P**: *πινδ.* **V** ‖ **158** *ὑμῖν* **P**: *ἡμῖν* **V** | *ἔχητε* **P**: *ἔχοιτε* **V** ‖ **159** *ἐμπέπηκται* **P**: *πέπηκται* **V** ‖ **160** *ἐπιλίγδην* **V**: *-λλ-* **P** ‖ **161** *καὶ*[1] **P**: om. **V** | *στηρίζεται* **P**: *γνωρίζεται* **V**

βελῶν αὐτόθεν ἅλλεται κατ' ἀρρήτους ἐπιβολάς, τὰ δὲ οἷον βεβίασται ταῖς προτάσεσι καὶ τοῖς συμπεράσμασι καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν ταῖς ἀποδείξεσιν.

Εἰ μὲν οὖν ἀρκεῖ ταῦτα, μὴ προβιβάσωμεν περαιτέρω τὸν λόγον, εἰ δ' οὖν, ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ προσθήσομεν πλείονα· εἰ δὲ τὰ πλείω τῷ γράμματι ἤνικται, ἀλλ' εἴη τις καὶ παρ' ὑμῖν Θεμιστοκλῆς ἀναγινώσκων τῶν χρησμῶν τὴν διάνοιαν, εἰ δ' οὖν, ἀφερμηνεύσει ταύτην ὁ Πύθιος.

49

Τοῦ Ψελλοῦ ἐπίλυσις εἰς τοὺς τῆς φιλοσοφίας τρόπους

Οἱ φιλοσοφίας λόγων ἐρῶντες καὶ τῆς ἐκ τούτων ἡδονῆς ἄκρῳ δακτύλῳ γευσάμενοι, πάσῃ τῇ τοῦ βίου φροντίδι χαίρειν εἰπόντες, σώφρονί τινι μανίᾳ πρὸς τούτους ἐλαυνόμενοι φέρονται καὶ τῇ τῶν ὄντων ἐπιστήμῃ συντόνως ψυχαγωγοῦσιν αὐτῶν τὸν ἔρωτα· ἐπιστήμη δὲ τῶν ὄντων ἡ φιλοσοφία ἐστίν, ὡς σὺν θεῷ μαθησόμεθα. ἐπεὶ τοίνυν καὶ ἡμᾶς σοφὸς ἔρως καὶ πολλὴ προθυμία ἐπὶ τοῦτον διήλασε τὸν ἀναφαίρετον τῆς φιλοσοφίας ἀγῶνα θεῖον, μὴ τὸ παρὸν δυσχερὲς ἐπιλογιζόμενοι, ἀλλὰ πρὸς τὸ πέρας τῆς θείας αὐτῆς ἀποβλέποντες ἐπαγγελίας πάντα μόχθον ἐλάττονα αὐτῆς ἡγησώμεθα.

Δοκεῖ δέ μοι μικρὸν ἀναλαβέσθαι τὴν ἐγκύκλιον ἐξήγησιν Ἀριστοτελικοῖς πειθομένῳ θεσμοῖς· ὡς γὰρ ἐν ἑκάστῳ σχεδὸν πράγματι, οὕτω πρὸ πάσης διδασκαλίας καὶ τέχνης καὶ ἐπιστήμης τέτταρά τινα δεῖ ζητεῖν· εἰ ἔστι, τί ἐστιν, ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ διὰ τί ἐστιν.

Ἐπεὶ δὲ τέχνης καὶ ἐπιστήμης ἐμνημονεύσαμεν, μάθωμεν τί τὸ διάφορον αὐτῶν. καὶ δεῖ γινώσκειν ὅτι ἡ μὲν τέχνη περὶ τὰ ὑλικὰ καὶ φθειρόμενα καὶ μὴ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καταγίνεται, ἡ δὲ ἐπιστήμη περὶ τὰ ἄυλα καὶ ἄψευστα καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα. καὶ τέχνη μέν ἐστιν ἡ γραμματική, ἡ ῥητορική, ἡ ἰατρικὴ καὶ αἱ τοιαῦται, ὡς περὶ τὰ γεώδη γινόμεναι καὶ πταιστά, ἐπιστήμη δὲ ἡ φιλοσοφία, καθὸ περὶ τῶν ὄντων καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων διαλαμβάνει. διαλαβόντες οὖν

168 *Θεμιστοκλῆς*] v. Hdt. 7,141–143
49 ed. 1532 (ed. 1540 **v**[35] 96ᵛ–99ᵛ **a**[10] 3ᵛ–17ᵛ) || **2-14** Dav. Prol. 1,4–15 || **2-3** cf. CPG I p. 24 || **15-23** cf. Dav. 44,25 sqq.

49 **5** *συντόμως* Dav. || **7** *ἀναφαίρετον*] *ἀγῶνα, φέρε τὸν* Dav. || **11** *ἀναβάλλεσθαι* (*ἀναβαλέσθαι* cod. K) male codd. Dav.

περὶ διαφορᾶς τέχνης καὶ ἐπιστήμης εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν τεττάρων ζητουμένων κεφαλαίων.

Ἰστέον ὅτι εἰκότως ταῦτα ζητοῦμεν· τῶν γὰρ πραγμάτων τὰ μέν ἐστιν ἀνύπαρκτα, ὡς τραγέλαφος, σκινδαψὸς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἡ ἡμετέρα διάνοια ἀναπλάττει, τὰ δὲ ὕπαρξιν ἔχει. καὶ τούτων αὖθις τῶν ὕπαρξιν ἐχόντων τὰ μὲν ἀμφιβαλλομένην ἔχει τὴν ὕπαρξιν, ὡς ἄναστρος σφαῖρα, ὡς ἀντίποδες – ταῦτα γὰρ ἀμφιβάλλονται εἴτε εἰσὶν εἴτε οὔ –, τὰ δὲ ὁμολογουμένην, ὥσπερ ἄνθρωπος ἢ βοῦς. καὶ ἐπὶ τῶν ὕπαρξιν μὲν ἐχόντων, ἀμφιβαλλομένην δέ, ζητοῦμεν τὸ εἰ ἔστιν – ἄτοπον γὰρ ὄντως καὶ ἀμαθὲς μήπω μαθόντας εἰ ὑπαρκτικὸν τόδε ἐστὶν ἐρευνᾶν περὶ αὐτοῦ τί ἂν εἴη –, ἐπὶ δὲ τῶν ὡμολογημένην ἐχόντων τὴν ὕπαρξιν ζητοῦμεν τὸ τί ἐστι. τὸ δὲ τί ἐστιν ἢ δι' ὀνόματος ἐκφέρεται ἢ δι' ὁρισμοῦ· δι' ὀνόματος μέν, ὅταν βλέποντές τι λέγωμεν τί ἐστι καὶ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν, δι' ὁρισμοῦ δέ, ὅταν λέγωμεν ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ἐπεὶ δὲ τὰ πράγματα οὐ μόνον κοινωνοῦσι κατὰ τὸ γένος, καθὸ ζῷα, ἀλλὰ καὶ διαφέρουσι, καθὸ τὰ μὲν λογικά, τὰ δὲ ἄλογα, καὶ διὰ τοῦτο ζητοῦμεν ὁποῖόν τί ἐστιν, ἵνα γνῶμεν τὰς διαφοράς· καὶ γὰρ αἱ διαφοραὶ τῷ ὅρῳ συναναφέρονται. ἰστέον δὲ ὅτι ἡνίκα τὸ τί ἐστι δι' ὀνόματος ἐκφέρεται, τότε δεῖ ζητεῖν ὁποῖόν τί ἐστιν, ἡνίκα δὲ δι' ὅρου γίνεται, τότε οὐ δεῖ ζητεῖν τὸ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἀλλὰ διὰ τί ἐστιν. ἐπεὶ δὲ πάντα πρός τι τέλος ὁρῶσι καὶ οὐδὲν μάτην οὔτε ὁ δημιουργὸς οὔτε ἡ φύσις οὔτε ἡ τέχνη ἐπενόησε, τούτου χάριν ζητοῦμεν διὰ τί ἐστιν· οἷον διὰ τί ἐστι κλίνη; διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάπαυσιν. καὶ πάλιν διὰ τί ἄνθρωπος; διὰ τὸ κοσμεῖσθαι τόδε τὸ πᾶν· καὶ γὰρ τὸ πᾶν ἀτελὲς ἦν μήπω τοῦ ἀνθρωπείου γένους παραχθέντος.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, ἐστὶ δὲ φιλοσοφία ἡμῖν τὸ προκείμενον, ἥτις παρ' ἡμῖν μὲν οὐκ ἀμφιβάλλεται, παρά δέ τισιν ἀνατρέπεται, ἤγουν τοῖς ἐφεκτικοῖς φιλοσόφοις, φέρε καὶ ἐπὶ ταύτης κατὰ ἀκολουθίαν τὸ εἰ ἔστι ζητήσωμεν. δείκνυμεν οὖν αὐτὴν οὖσαν τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ ἔστι θεός, ἔστι καὶ πρόνοια· οὐ μόνον γὰρ ἔστι θεός, ἀλλὰ καὶ προνοεῖται. ἀλλὰ μὴν ἔστι θεός – μεμηνότων γάρ ἐστι τὸ λέγειν ὅτι

24-30 1,15–2,1 || **32-47** 2,1–17 || **43-44** cf. Arist. Cael. 271 a 33 || **48-50** Dav. 2,22–25 || **51-61** 8,10–19

26 *διαπλάττεται* Dav. || **29** *ὁμολογουμένην* Dav.: *ὁμολογούμενα* ed. 1532 **v**[35] || **32** *ὡμολογημένην* ed. 1540: *ὁμολογημένην* ed. 1532 **v**[35]: *ὁμολογουμένην* Dav. || **34** *ἐκφέρεται*] *γινώσκεται* Dav. | (et **35** pr.) *λέγωμεν* ed. 1540: *-ομεν* ed. 1532 **v**[35] || **40** *συναναφαίνονται* Dav. || **41** *γίνεται*] *γινώσκεται* Dav. || **46** *κοσμῆσαι* Dav.

οὐκ ἔστι θεός –, δηλονότι ἔστι καὶ πρόνοια. εἰ δὲ ἔστι πρόνοια, δηλονότι καὶ σοφία ἔστι δι' ἧς προνοεῖται ὁ θεός· οὐ γὰρ ἀλόγως προνοεῖται οὐδ' ἄνευ σοφίας. εἰ δ' ἔστι σοφία, δηλονότι ἔστι καὶ ἔφεσις αὐτῆς καὶ ἐπιθυμία· πᾶς γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται, ὅθεν ἀγαθὸν λέγεται παρὰ τὸ ἄγαν θέειν ἡμᾶς ἐπ' αὐτό. εἰ δὲ ἔστιν ἔφεσις καὶ ἐπιθυμία αὐτῆς, δηλονότι φιλοσοφία ἔστιν· οὐδὲν γάρ ἐστιν ἕτερον φιλοσοφία εἰ μὴ φιλία σοφίας, ὡς ὁ Πυθαγόρας ὡρίζετο. δέδεικται τοίνυν ὅτι ἔστι φιλοσοφία.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ὁρισμὸν τῆς φιλοσοφίας γνῶναι οὐ δυνατὸν τοῦ ἁπλῶς ὁρισμοῦ ἀγνοουμένου, ὥσπερ οὐδὲ τὸ γράφειν καλῶς αὐτὸ τὸ γράφειν μὴ ἐπιστάμενον, τέσσαρα δεῖ ζητεῖν περὶ ὁρισμοῦ, πρῶτον μὲν τί ἐστιν ὁρισμός, δεύτερον δὲ πόθεν εἴρηται ὁρισμός, τρίτον τί διαφέρει ὁρισμὸς ὅρου, τέταρτον πόθεν λαμβάνεται πᾶς ὁρισμός.

Ὁρισμὸς τοίνυν ἐστὶ λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς ἑκάστου φύσεως. καὶ 'λόγος' μὲν εἴρηται διὰ τὸ ὄνομα, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ φύσιν δηλοῖ, τὸ δὲ 'σύντομος' πρόκειται διὰ τὰ ἀποτάδην λεγόμενα ῥητορικὰ καὶ ἰατρικὰ προβλήματα, τὸ δὲ 'τῆς ἑκάστου φύσεως δηλωτικὸς' διὰ τὰς ὑπογραφάς· αἱ γὰρ ὑπογραφαὶ οὐ τὴν ἑκάστου φύσιν δηλοῦσιν, ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον ἑκάστῳ, οἱ δὲ ὁρισμοὶ ἐκ τῶν κατ' οὐσίαν λαμβάνονται· διὸ τὴν ἑκάστου φύσιν δηλοῦσι.

Τὸ δὲ πόθεν εἴρηται ὁρισμὸς τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ἐκ μεταφορᾶς τῶν ὀροθεσίων τῆς γῆς ἐπεδήλωσαν πρὸς δήλωσιν τῶν τόπων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἐξηγηταὶ τὸν τῆς φύσεως ὁρισμὸν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀντιστροφῆς στοχαζόμενοι οὔτε ἐλλείπειν οὔτε πλεονάζειν ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἀφορίζουσί τε τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ διακεκριμένον φυλάττουσιν.

Διαφέρει δὲ ὁρισμὸς ὅρου ἔν τε τῷ καθολικῷ καὶ τῷ μερικῷ. ὁ μὲν ὁρισμὸς μερικώτερός ἐστιν, ὁ δὲ ὅρος καθολικώτερος.

Λαμβάνεται τοίνυν πᾶς ὁρισμὸς ἢ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ἢ ἐκ τοῦ τέλους ἢ ἐκ τοῦ συναμφοτέρου· πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἔχει ὑποκείμενον, ἔχει καὶ τέλος, καὶ ὑποκείμενον μὲν περὶ ὃ καταγίνεται, τέλος δὲ ὃ ποιῆσαι προτίθεται. τῇ μὲν γὰρ ἰατρικῇ ὑπόκειται τὰ ἀν-

59–60 cf. infra 117 || **62–66** El. Prol. 3,30–4,4; Dav. 11,1–9 || **67–73** El. Prol. 4,5–15 || **74–78** El. 4,34–5,6 || **78–79** cf. Dav. 15,15–16 || **80–81** 13,13–15 || **82–89** El. 5,20–28

64 *ἐπιστάμενον* ed. 1540: *-ος* ed. 1532 v[35]: immo ⟨*τὸν*⟩ … *ἐπιστάμενον* (Dav.) || **69** immo *πρόσκειται* (El.) || **75** *ἐπεδήλωσαν* corruptum; v. El. 5, 2–3 || **76** *τὸν – ὁρισμὸν* haud sanum (*τῶν φύσεων ὁρισμοὶ* El.)

θρώπινα σώματα, τέλος δ' ἔχει τὴν ὑγείαν, τῇ δὲ ῥητορικῇ ὑπόκειται τὰ ἰδιωτικὰ καὶ πολιτικὰ προβλήματα, τέλος δὲ ταύτης τὸ πεῖσαι, τῇ δὲ γραμματικῇ ὑπόκεινται πᾶσαι αἱ Ἑλληνίδες φωναί, τέλος δὲ αὐτῆς τὸ μηδέποτε ἁμαρτάνειν περὶ αὐτάς. εἰ οὖν πᾶσα τέχνη καὶ ἐπιστήμη καὶ ὑποκείμενον ἔχει καὶ τέλος, εἰκότως καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἢ ἐξ ἑνὸς τῶν δύο ἢ ἐκ τοῦ συναμφοτέρου λαμβάνονται· ἐκ τοῦ ὑποκειμένου μέν, ὡς ὅταν εἴπω 'ἰατρική ἐστι τέχνη περὶ τὰ ἀνθρώπινα σώματα καταγινομένη', ἐκ τοῦ τέλους δέ, ὡς ὅταν εἴπω 'ἰατρική ἐστι τέχνη ὑγείας περιποιητική'.

Δείκνυται οὖν ὅτι οἱ ὁρισμοὶ ἐκ τριῶν συλλαμβάνονται, ἐκ τοῦ ὑποκειμένου, ἐκ τοῦ τέλους καὶ ἐκ τῶν συναμφοτέρων. φέρε οὖν μάθωμεν τί ὑπόκειται τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τί τὸ τέλος αὐτῆς καὶ πῶς ἐκ τούτων γνωρίζεται. δεῖ οὖν εἰδέναι ὅτι πάντα τὰ ὄντα ὑπόκειται τῇ φιλοσοφίᾳ, διὸ καὶ γνῶσίς ἐστιν, ὡς μόνη πάντα γινώσκουσα· αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι περὶ ἓν καταγινόμεναι ἓν μέν τι γινώσκουσι, πολλὰ δὲ ἀγνοοῦσι, καὶ μᾶλλον ἄγνοιαί εἰσιν παρὸ γνώσεις· ἡ δὲ φιλοσοφία μᾶλλον γνῶσίς ἐστιν ὡς πάντα τὰ ὄντα ἐπαγγελλομένη εἰδέναι. τέλος δὲ τῆς φιλοσοφίας τὸ διὰ τῆς γνώσεως τῶν ὄντων θεὸν ἐπὶ γῆς δεῖξαι τὸν ἄνθρωπον καὶ τοιοῦτον οἷον τὸν Λυκοῦργον ἡ Πυθία προσεῖπεν·

ἤλυθες, ὦ Λυκόεργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν,
δίζων εἴ σε θεὸν μαντεύσομαι ἠὲ καὶ ἄνδρα.

Ἐπεὶ οὖν ἔγνωμεν τί τὸ τέλος τῆς φιλοσοφίας καὶ τί τὸ ὑποκείμενον, φέρε εἴπωμεν καὶ πῶς ἐκ τούτων ὁρίζεται. δεῖ οὖν εἰδέναι ὅτι οἱ τῆς φιλοσοφίας ὅροι ἕξ εἰσι, δύο ἐκ τοῦ ὑποκειμένου καὶ δύο ἐκ τοῦ τέλους, εἷς ἐκ τῆς ὑπεροχῆς καὶ εἷς ἐκ τῆς ἐτυμολογίας. ἡ δὲ τάξις αὐτῶν ἐστιν αὕτη κατὰ σύνθεσιν· πρῶτος ὁ λέγων 'φιλοσοφία ἐστὶ γνῶσις τῶν ὄντων ᾗ ὄντα ἐστίν', δεύτερος ὁ λέγων 'γνῶσις θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων', τρίτος ὁ λέγων 'μελέτη θανάτου', τέταρτος ὁ λέγων 'ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ', πέμπτος ὁ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς ὁ λέγων 'τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν',

89–94 El. 5, 32–6, 1 || **95–107** 6, 24–7, 2 || **106–107** Hdt. I 65 || **108–111** El. 7, 25–29 || **111–124** El. 8, 7–20

96 *τοῦ συναμφοτέρου* El. || **98** *γνωρίζεται*] *ὁρίζεται* El. || **107** *δίζων* ed. 1532: *δήζων* **v**[35]: *δίζω* El. || **110** *ὅροι*] *ὁρισμοὶ* El.

ἕκτος ὁ ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ὁ λέγων 'φιλία σοφίας'. αὕτη μέν ἐστιν ἡ τάξις τῶν ὁρισμῶν τῆς φιλοσοφίας.

Εἴπωμεν δὲ καὶ τίνες ἐφεῦρον αὐτούς. ἰστέον δὲ ὅτι τὸν ἐκ τῆς ἐτυμολογίας τὸν ἕκτον καὶ τοὺς δύο τοὺς ἐκ τοῦ ὑποκειμένου ὁ Πυθαγόρας εἶπε, τοὺς δὲ δύο τοὺς ἐκ τοῦ τέλους ὁ Πλάτων, τὸν μὲν ἐν Θεαιτήτῳ τὸν λέγοντα 'ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ', τὸν δὲ ἐν Φαίδωνι τὸν λέγοντα 'μελέτη θανάτου', τὸν δὲ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς Ἀριστοτέλης.

Ἐφ' οἷς ἀποροῦσι διὰ τί τοσοῦτοί εἰσι τῆς φιλοσοφίας ὁρισμοὶ καὶ μήτε πλείους μήτε ἐλάττους. καὶ ἔστιν εἰπεῖν· εἰσί τινα ὑφεστηκότα μέν, μὴ ὀνομαζόμενα δέ, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ βυθῷ ὄντων ἅτινα εἰσὶ μέν, οὐκ ὀνομαζόμενα δὲ διὰ τὸ μὴ γινώσκεσθαι παρ' ἡμῶν. καὶ πάλιν εἰσί τινα ὀνομαζόμενα μέν, μὴ ὑφεστηκότα δέ, ὡς ἐπὶ τοῦ ἱπποκενταύρου· τοῦτο μὲν ὀνομάζεται, οὐχ ὑφέστηκε δέ. καὶ πάλιν εἰσί τινα ὀνομαζόμενα καὶ ὑφεστηκότα, ὡς ὁ ἄνθρωπος καὶ αἱ τέχναι. ἡ φιλοσοφία γοῦν καὶ ὀνομάζεται καὶ ὑφέστηκε καὶ ἐν πρώτοις ἔχει τὴν ὕπαρξιν· πασῶν γὰρ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ὑπερέχει καὶ μήτηρ ἐστὶ πασῶν. καὶ ἐπεὶ γὰρ ὀνομάζεται, ἔχει ἐκ τοῦ ὀνόματος τὸν ὅρον τὸν λέγοντα 'φιλοσοφία ἐστὶ φιλία σοφίας', ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν πρώτοις ἔχει τὴν ὕπαρξιν, ἔχει καὶ ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τὸν ὅρον τὸν λέγοντα 'τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν'. ἐπεὶ δὲ ὑφέστηκεν, ἔχει καὶ ὑποκείμενον, ἔχει καὶ τέλος, καὶ ἑκάτερον τούτων διττόν· ἔχει γὰρ καὶ προσεχὲς ὑποκείμενον, ἔχει καὶ πόρρω ὑποκείμενον. ἀλλ' ἵνα σαφὲς γένηται, γνωρίσεις ἐπὶ τῆς ναυπηγικῆς τὸ προσεχὲς ὑποκείμενον τὰ ἁπλῶς ξύλα, πόρρω δὲ ὑποκείμενον τὰ πρὸς τρόπιν ἢ πηδάλιον ἐπιτήδεια, καὶ πάλιν προσεχὲς μὲν ἔχει τέλος τὸ ποιῆσαι ἁπλῶς ναῦν, πόρρω δὲ τὸ ποιῆσαι τοιάνδε ναῦν, ἢ δρόμονα ἢ λύχνον. οὕτως οὖν καὶ ἡ φιλοσοφία ἔχει καὶ ὑποκείμενον καὶ τέλος, καὶ ἑκάτερον τούτων διττόν, προσεχὲς καὶ πόρρω. προσεχὲς μὲν ὑποκείμενον ἔχει τὰ ἁπλῶς ὄντα, πόρρω δὲ ὑποκείμενον τὰ τοιῶσδε ὄντα, οἷον τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα πράγματα. καὶ πάλιν προσεχὲς μὲν τέλος ἔχει τὸ μελετᾶν τὸν θάνατον, πόρρω δὲ τὸ διὰ τούτου ὁμοιοῦσθαι τῷ θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳ.

117 cf. supra 59–60 || **122** Pl. Tht. 176 b 1–2 || **123** Pl. Phaed. 64 a 4–6 || **123–124** cf. Arist. Met. *A* 1–2 || **125–134** Dav. 21,1–13 || **134–149** 21,21–22,9

124 *Ἀριστοτέλης* ed. 1540: *-τέλους* ed. 1532 v^{35} || **125** post *εἰσι* exciderit *οἱ* || **134** *γὰρ*] immo *μὲν* (Dav.) || **143** leg. *δρόμωνα* ?: *δόρκωνα* Dav. || **146** *τοιάδε* Dav.

Ἐπεὶ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει, φέρε καὶ τοὺς ὅρους αὐτοὺς σαφηνίσωμεν κατὰ λέξιν. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ὅρος ἐστὶν ὁ ἐκ τοῦ καθόλου ὑποκειμένου λαμβανόμενος καὶ εἰς Πυθαγόραν ἀναγόμενος ὁ λέγων ὅτι φιλοσοφία ἐστὶ 'γνῶσις τῶν ὄντων ᾗ ὄντα εἰσί'. καὶ δεῖ γινώσκειν ὅτι ἀντὶ μὲν γένους εἴληπται τὸ 'γνῶσις'. καὶ γὰρ ἡ γνῶσις κοινότερόν ἐστιν. ἔστι γὰρ γνῶσις καθολικὴ καὶ γνῶσις μερική, καὶ πάλιν γνῶσις μετ' αἰτίας καὶ γνώσις ἄνευ αἰτίας, ὡς ἡ κατ' ἐμπειρίαν γνῶσις. αἱ δὲ λοιπαὶ λέξεις ἀντὶ συστατικῶν διαφορῶν λαμβάνονται, διαχωρίζουσαι τὴν φιλοσοφίαν ἀπό τε τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων. καὶ γὰρ αἱ μὲν ἄλλαι τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι οὐ πάντων τῶν ὄντων εἰσὶ γνώσεις, ἀλλὰ τινῶν ὄντων, οἷον ἡ ἀστρονομία περὶ μόνους τοὺς ἀστέρας καταγίνεται, ἡ ἰατρικὴ περὶ μόνα τὰ ἀνθρώπινα σώματα καὶ ἡ τεκτονικὴ περὶ μόνα τὰ ξύλα. ἡ φιλοσοφία δὲ περὶ πάντα καταγίνεται καὶ τῶν ὄντων πάντων γνῶσις. διὸ καὶ μετὰ τοῦ ἄρθρου εἶπε 'γνῶσις τῶν ὄντων', ἵνα δηλώσῃ ὅτι πάντων τῶν ὄντων ἐστὶν ἡ φιλοσοφία γνῶσις καὶ οὐ τινῶν ὄντων. τὸ δὲ 'ᾗ ὄντα' προσέθηκεν, ἵνα δηλώσῃ πῶς γινώσκει ἡ φιλοσοφία πάντα τὰ ὄντα, τουτέστιν οὐ γινώσκει αὐτὰ κατὰ τὸ ποσόν· οὐ γὰρ γινώσκει πόσοι ἄνθρωποί εἰσιν ἢ ἵπποι ἢ λέοντες, ἀλλὰ τὴν φύσιν αὐτῶν γινώσκει. τοῦτο οὖν βούλεται δηλοῦν τὸ 'γνῶσις τῶν ὄντων ᾗ ὄντα εἰσίν', ἀντὶ τοῦ καθό εἰσι καὶ ὅπως ἔχουσι φύσεως.

Ὁ δὲ δεύτερος ὅρος ἐστὶν ὁ ἐκ τοῦ μερικοῦ ὑποκειμένου λαμβανόμενος καὶ εἰς Πυθαγόραν καὶ αὐτὸς ἀναφερόμενος ὁ λέγων ὅτι φιλοσοφία ἐστὶ 'γνῶσις θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων'. καὶ ἡ μὲν γνῶσις κἀνταῦθα ἀντὶ γένους εἴληπται, αἱ δὲ λοιπαὶ λέξεις ἀντὶ συστατικῶν διαφορῶν· καὶ γὰρ ἡ φιλοσοφία περὶ τὰ θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα καταγίνεται πράγματα καὶ οὔτε τῶν θείων καταφρονεῖ διὰ τὸ περὶ τὰ ἀνθρώπινα καταγίνεσθαι οὔτε τῶν ἀνθρωπίνων ὀλιγωρεῖ διὰ τὸ περὶ τὰ θεῖα ἀσχολεῖσθαι, ἀλλὰ τῶν μὲν θείων ἐφίεται ὡς μαθητιῶσα, τὰ δὲ ἀνθρώπινα κοσμεῖ ἐπὶ τὸ τέλειον αὐτὰ ἀνάγουσα. ἑκάτερος δὲ τῶν μνημονευθέντων ὅρων καὶ νικᾷ τὸν ἕτερον καὶ νικᾶται ὑπὸ τοῦ ἑτέρου. ὁ μὲν πρῶτος νικᾷ τὸν δεύτερον ἐν τῇ ἀκριβείᾳ· ἐδήλωσε γὰρ πῶς γινώσκει τὰ ὄντα διὰ τῆς προσθήκης 'ᾗ ὄντα εἰσίν'. ὁ

151-153 El. 10,11–13 || **153-163** Dav. 27,3–12 || **163-165** 27,31–33 || **165-170** 28,16–21 || **171-173** El. 11,17–19 || **173-179** Dav. 28,26–31 || **179-184** 29,6–10

158 *ἄλλων ἐπιστημῶν* Dav. || **171** tit. *ὅρος β'* habent edd. et **v**[35]

δὲ δεύτερος νικᾷ τὸν πρῶτον ἐν τῇ σαφηνείᾳ διὰ τοῦ εἰπεῖν ʽγνῶσις θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτωνʼ.

Τρίτος ὅρος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς τέλους ὁ λέγων ʽφιλοσοφία ἐστὶ μελέτη θανάτουʼ· οὕτω γὰρ ὁρίζεται αὐτὴν ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδωνι, δι' ὧν φησι ʽκινδυνεύουσιν ὅσοι ἄλλως ἀπτόμενοι φιλοσοφίας λεληθέναι σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους οὐδὲν ἕτερον μελετῶντας ἢ θνῄσκειν καὶ τεθνάναιʼ. θάνατον δὲ τὴν νέκρωσιν τῶν παθῶν ἐκληπτέον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως.

Ἄνεισι δὲ ὁ Πλάτων ἐντεῦθεν καὶ ἐπὶ τὸ πόρρω τῆς φιλοσοφίας τέλος, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἐπὶ πόρρω, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πορρώτερον καὶ οὗ ἐπέκεινα οὐκ ἔστιν ἀνελθεῖν· ὁρίζεται γὰρ τὴν φιλοσοφίαν ʽὁμοίωσιν θεῷ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρώπῳʼ. οὗ τί μακαριώτερον ἐν τῷ βίῳ τέλος πρέπον; ὅτι δὲ ὁ φιλόσοφος ὅμοιός ἐστι θεῷ, δῆλον ἐντεῦθεν· καὶ γὰρ τρισὶ τὸ θεῖον παρὰ τοῖς ποιηταῖς χαρακτηρίζεται, τῷ ἀγαθῷ, τῷ γνωστικῷ καὶ τῷ δυνατῷ. οὕτω καὶ ὁ τέλειος φιλόσοφος τοῖς τρισὶ τούτοις χαρακτηρίζεται· τῷ μὲν ἀγαθῷ ὅτι, ὥσπερ τὸ θεῖον πάντων προνοεῖται, οὕτω καὶ ὁ τέλειος φιλόσοφος τῶν ἀτελῶν ψυχῶν προνοεῖται, ἐπὶ τὸ τέλειον μετάγων αὐτὰς διὰ τῆς γνώσεως· τῷ δὲ γνωστικῷ ὅτι, ὥσπερ τὸ θεῖον πάντα γινώσκει, οὕτω καὶ ὁ τέλειος φιλόσοφος τὰς αἰτίας πάντων γινώσκειν ἐπαγγέλλεται· τῷ δὲ δυνατῷ ὅτι, ὥσπερ τὸ θεῖον ὅσα βούλεται δύναται, οὕτω καὶ ὁ τέλειος φιλόσοφος ὅσα βούλεται δύναται. ἐφ' οἷς καὶ ὁ τέταρτος ὅρος ἕπεται.

Μετὰ γοῦν τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πυθαγόραν διχῶς ὁρισαμένους τὴν φιλοσοφίαν ἔρχεται ὁ Σταγειρίτης σοφὸς Ἀριστοτέλης καὶ ὁρίζεται αὐτήν, οὐ μικρόν τι φρονῶν, ἀλλὰ μέγα καὶ ἐπηρμένον φυσῶν, ὡς ἐκ τῆς ὑπεροχῆς αὐτὴν ὁρισάμενος, εἰπὼν ʽφιλοσοφία ἐστὶ τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶνʼ. ὥσπερ γὰρ ἄρχοντα ἀρχόντων λέγοντες τὸν βασιλέα δηλοῦμεν, οὕτω καὶ ʽτέχνη τεχνῶνʼ λέγοντες τὴν φιλοσοφίαν νοοῦμεν. πασῶν γὰρ τῶν τεχνῶν ἡ φιλοσοφία τὰς αἰτίας δίδωσι, τὰς ἀρχὰς καθότι ἐπίσταται· ὥσπερ γὰρ ἡ γραμματικὴ οἶδε μὲν ὅτι τὸ η καὶ τὸ ω μέγα μακρά εἰσι, τὰς δὲ αἰτίας τούτων ἀγνοοῦσα τῇ μουσικῇ

185–190 29, 13–20 ‖ **191–195** 34, 14–17 ‖ **195–204** 35, 18–29 ‖ **205–209** 39, 15–21 ‖ **209–214** 39, 26–40, 1

187 *ἄλλως*] *τυγχάνουσιν ὀρθῶς* Dav. ‖ **192** *πορρώτερον*] *πορρωτάτω* Dav. ‖ **193** ante *ὁρίζεται* habent *ὅρος δ'* testes ‖ **194–195** *πρέπον ἀνθρώπῳ τέλος* Dav. ‖ **205** *ὅρος ε'* add. test. | *ὁρισαμένοις* testes: corr. aliquis in ed. 1540 ‖ **207** *φυσῶν*] immo *φρονῶν* (Dav.) ‖ **213** *τὸ* om. **v**[35] | *μουσικῇ* Dav.: *μούσῃ* test.

παραπέμπει· ἡ ἰατρικὴ οἶδεν ὅτι ἐκ τεσσάρων στοιχείων σύγκειται τὰ ἀνθρώπινα σώματα, τὴν δὲ αἰτίαν τῷ φυσικῷ φιλοσόφῳ παραπέμπει, καὶ ἑξῆς αἱ ἄλλαι. ὥστε μόνη πασῶν ἡ φιλοσοφία ὑπέρκειται καὶ τὸν τῆς ὑπεροχῆς ὅρον ἐντεῦθεν εἰλήφει καλῶς.

Οὗ δή πως ἱκανῶς τεθεωρουμένου ἀρχὴ καὶ πέρας ἡμῖν ὁ Πυθαγόρας γινέσθω, ἀρχὴ μὲν ὅτι ὁ αὐτοῦ ὅρος ἐν τῇ ἀρχῇ προῆλθεν ὁ λέγων 'γνῶσις θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων', πέρας δὲ διότι κἀνταῦθα πάλιν ὁ αὐτοῦ ὅρος ἐν τῷ πέρατι προῆλθεν ὁ λέγων 'φιλοσοφία ἐστὶ φιλία σοφίας', ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ληφθεὶς καὶ τελευταῖος ταχθείς.

Ἰστέον οὖν ὅτι διὰ τοῦτό ἐστιν ἡ φιλοσοφία, διὰ τὸ κοσμεῖν τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ διὰ τὸ ἐκ τοῦ ἀχλυώδους καὶ ὑλώδους τούτου βίου μεταφέρειν τὴν ψυχὴν ἐπὶ τὰ θεῖα καὶ ἄυλα.

Δειχθέντων τοίνυν ἀρκούντως τῶν τεσσάρων διαιρετικῶν προβλημάτων, τοῦ εἰ ἔστι, φημι, τί ἐστιν, ὁποῖόν τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν – εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν ἓξ κεφαλαίων τοῦ λόγου – ἄξιον ζητῆσαι αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος συγγράμματος. καὶ πρῶτον περὶ τοῦ σκοποῦ διαλάβωμεν. ἰστέον ὅτι ἐνταῦθα σκοπὸν ἔχει ὁ Πορφύριος περὶ τῶν πέντε φωνῶν διαλαβεῖν καὶ πᾶσαν φωνὴν ὑπὸ ταύτας ἀνάξαι τὰς πέντε. ὥσπερ γὰρ ἡ γραμματικὴ τέχνη ἐπενόησε τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου εἰς ἃ πᾶσα λέξις ἀνάγεται, καὶ ὥσπερ ἡ ῥητορικὴ τὰς δεκατρεῖς στάσεις ὑφ' ἃς πᾶν πολιτικὸν ἀνάγεται ζήτημα, καὶ ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης τὰς δέκα κατηγορίας ὑφ' ἃς πάντα τὰ ὄντα ἀνάγεται, οὕτω καὶ πᾶσα φωνὴ ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν οὖσα ὑπὸ τὰς πέντε φωνὰς ταύτας ἀνάγεται· ἢ γὰρ γένος ἐστὶν ἢ εἶδος ἢ διαφορὰ ἢ ἴδιον ἢ συμβεβηκός.

Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ χρήσιμον τοῦ παρόντος συγγράμματος τριττόν ἐστιν· χρησιμεύει γὰρ εἰς τὰς δέκα κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐπειδὴ ἐν αὐταῖς περὶ τῶν γενικωτάτων γενῶν διδάσκοντος ἡμᾶς τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ Πορφύριος δείκνυσιν ἡμῖν, τί μέν ἐστι γενικώτατον γένος, τί εἶδος, καὶ τὰ λοιπά. χρησιμεύει καὶ εἰς πᾶσαν τὴν φιλοσοφίαν καὶ εἰς τὰς διαλεκτικὰς μεθόδους. εἰς πᾶσαν δὲ τὴν φιλοσοφίαν εἰσὶν αἱ δέκα κατηγορίαι καὶ αἱ πέντε φωναί, ἃς ἡμεῖς σὺν

214-216 40, 29–31 || **219-223** 45, 27–46, 1 || **224-226** 79, 2–4 || **231-239** 83, 23–30 || **240-245** 87, 3–12 || **245-247** cf. Dav. 87, 23–26; 88, 2–3

221 post *λέγων* add. *ὅρος ϛ'* test. || **234** *εἰς*] *ὑφ'* Dav. || **237** *ἐπὶ*] *ὑπὸ* Dav. | *οὖσαν* ed. 1532 **v**[35]: corr. ed. 1540 || **246** *εἰσὶν*] excidit ut vid. *εἰσαγωγαὶ* (Dav.)

θεῷ ὑποδείξομεν ἐν συνόψει, καὶ συντετμημένως τὸν λόγον ποιήσομεν, τὸ βαθὺ καὶ πολύλογον παρεάσαντες ἀνακουφίζοντές τε τῆς γνώσεως τὴν ἀσθένειαν.

50

Σύνοψις τῶν πέντε φωνῶν καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν τῆς φιλοσοφίας

Οἱ παλαιοὶ ἰδόντες τὰ ἄτομα ὅτι εἰσὶν ἄπειρα καὶ τὸ πλῆθος, ὅμοια δέ, ἔταξαν καὶ ὠνόμασαν αὐτὰ ἓν εἶδος, ἤγουν τοὺς κατὰ μέρος ἀνθρώπους ἅπαντας ἓν εἶδος ὠνόμασαν ἤτοι τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν, κἂν πολλοί εἰσιν ἄνθρωποι οἱ κατὰ μέρος, οἷον ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ λοιποί, ἀλλ' ἕν εἰσιν εἶδος καὶ κοινῶς καλοῦνται πάντες ἄνθρωποι. τοῦτο οὖν καλεῖται εἶδος εἰδικώτατον, ὡσαύτως καὶ πάντες οἱ ἵπποι εἶδος καὶ τἆλλα πάντα ὡσαύτως. συναγαγόντες δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα εἴδη, οἷον τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἵππον, τὸν κύνα καὶ τὰ λοιπά, καὶ ἀναγαγόντες ὠνόμασαν αὐτὰ εἰς τὴν τοῦ ζῴου φωνήν, καὶ τὸ ζῷον ὠμόμασαν γένος. ἐπεὶ δὲ τῶν ζῴων αὐτῶν τὸ μέν ἐστι λογικόν, τὸ δὲ ἄλογον, τὰς τοιαύτας ἐναλλαγὰς ἐκάλεσαν διαφοράς. θεασάμενοι δὲ καὶ εἰς τὸ καθ' ἓν ἕκαστον τῶν εἰδῶν ἴδιόν τι γεγενημένον, τοῦτο ἐκάλεσαν ἴδιον, οἷον τὸ γελᾶν ἐπ' ἀνθρώπῳ μόνῳ ἐστίν. ὁρῶντες δὲ ὅτι καί τινα συμπίπτει ἐκ τῶν ἔξωθεν τοῖς ἀτόμοις, ἐκάλεσαν ταῦτα συμβεβηκότα. εἰσὶν οὖν ἅμα πέντε ἅτινα καὶ φωναὶ ὀνομάζονται, γένος, εἶδος, διαφορά, ἴδιον καὶ συμβεβηκός.

50 ed. 1532 (**v**^{35} 99^{v}–101^{r} **a**^{10} 18^{r}–24^{r}) **v**^{44} 202^{r}–203^{r}; 206^{r} **b**^{13} 139^{r}–142^{r} **v**^{43} 199^{r}–203^{v} (**b**^{13}**v**^{43} = **β**) ‖ **2** cf. Porph. Isag. 6, 12–13 ‖ **5-10** cf. Ioh. Damasc. Dial. pp. 78–80 (*β'* 152–186)

50 1 *Σύνοψις – φιλοσοφίας* ed. 1532 **v**^{35}: *σ. τῶν πέντε φωνῶν καὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν εἰς ἃς πᾶς λόγος παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀνάγεται* **v**^{43}: *σ. τῶν πέντε φωνῶν* **b**^{13}: *τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου μιχαέλου τοῦ ψελλοῦ ἐπιτομὴ περὶ λογικῆς* **v**^{44}: initio mutilus **a**^{10} ‖ **2** *Οἱ – ὅτι*] *ἰδόντες μὲν οἱ φιλόσοφοι ὅτι τὰ ἄτομα* **v**^{44} | *καὶ*] leg. *μὲν*? | *τῷ πλήθει* **β** ‖ **3** *δέ* om. **β** ‖ **3** *τοὺς* – **4** *ἅπαντας*] *πάντας τοὺς ἀνθρώπους* **β** | *ἀνθρώπους* om. **v**^{44} ‖ **4** *ἀνθρωπίνην* **β** ‖ **5** *οἱ* – **6** *λοιποί* om. **β** ‖ **7** *εἰδικώτατον* **β**: *ἰδ-* ed. 1532 **v**^{35} **v**^{44} ‖ **8** *εἶδος*] *ἓν εἶδος εἰσὶ* **β** | *δὲ* om. **β** ‖ **9** *τὸν*^{2} – **10** *λοιπά*] *τὸν βοῦν τὸν ἵππον* **β** ‖ **11** *ἐπεὶ – αὐτῶν*] *τῶν δὲ ζώων* **β** ‖ **12** ante *τὰς* add. *καὶ* **β** ‖ **14** *οἷον* – **15** *ὅτι* om. **β** ‖ **15** *καί τινα*] *τὰ δὲ* **β** | *ἐκ τῶν ἔξωθεν* post *ἀτόμοις* trsp. **β** ‖ **16** *ἅμα*] *ἀμφότερα* **β** | *καὶ φωναὶ*] *τῇ φωνῇ* **β**

Ὅρος τούτων καὶ λύσις. ὅρος ἐστὶ λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς ὑποκειμένης οὐσίας τοῦ πράγματος.

Περὶ γένους. γένος ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, οἷον τὸ ζῷον γένος ἐστὶ καὶ τέμνεται εἰς δύο εἴδη, ἤγουν εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ πάλιν τὸ λογικὸν γένος τέμνεται εἰς δύο εἴδη, ἤγουν εἰς θνητὸν καὶ ἀθάνατον. καὶ τὸ θνητὸν γένος ὅπερ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔχει τομὴν ἄλλου εἴδους καὶ καλεῖται εἶδος εἰδικώτατον. ἰστέον δὲ ὅτι τὰ μὲν ἐπάνω τῶν εἰδῶν λέγονται γένη, τὰ δὲ ὑποκάτω τῶν γενῶν λέγονται εἴδη. τὸ δὲ γένος τριχῶς λέγεται· ἀπὸ τοῦ τεκόντος, ὡς φέρε εἰπεῖν ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ λέγονται Ἰσραηλῖται· δεύτερον ἀπὸ τῆς πατρίδος, ὥσπερ οἱ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ λέγονται Ἱεροσολυμῖται· τρίτον ὅπερ τέμνεται εἰς εἴδη· περὶ τούτου δὲ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος.

Περὶ εἴδους. εἶδός ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, οἷον εἶδός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος καὶ τέμνεται εἰς Πέτρον, Παῦλον, Ἰωάννην καὶ τοὺς λοιποὺς κατὰ μέρος ἀνθρώπους, οἵτινες τῷ ἀριθμῷ διαφέρουσι. καλεῖται δὲ ὁ καθ' ἕκαστα ἄνθρωπος ἄτομον καὶ πρόσωπον καὶ ὑπόστασις, οἷον σὺ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἄτομον εἶς ἢ πρόσωπον ἢ ὑπόστασις, ὡσαύτως κἀγὼ κἀκεῖνος καὶ πάντες οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι. τὸ δὲ εἶδος διχῶς λέγομεν, τὴν μορφὴν τοῦ καθ' ἕκαστα ἀνθρώπου, ὥσπερ ὅταν εἴποι τις 'πρῶτον εἶδος ἄξιον τυραννίδος', καὶ ὅπερ τέμνεται ἐκ τοῦ γένους, καθὼς εἴρηται. περὶ τούτου παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος.

Περὶ διαφορᾶς. διαφορά ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορούμενον, οἷον διαφέρει τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον καθὸ τὸ μὲν λογικὸν ἔχει λόγον, τὸ δὲ ἄλογον οὐκ

18–19 cf. p. 69 (*η'* 2–3) || **20–21** Porph. 2, 15–16; Ioh. Damasc. p. 62 (*ε'* 99–100) || **24–26** cf. Ioh. Damasc. p. 79 (*β'/ι'* 171–182) || **26–30** pp. 74–75 (*β'* 17–29) || **31–32** Porph. 4, 11–12; Ioh. Damasc. e. g. p. 62 (*ε'* 102–103); p. 74 (*β'* 9–10) || **34–35** e. g. p. 61 (*ε'* 67); p. 94 (*ια'* 28–29) || **37–39** p. 74 (*β'* 4–6) || **39** Eur. fr. 15, 2 N.² || **39–40** cf. Ioh. Damasc. p. 75 (*β'* 37–44) || **41–42** Porph. 11, 7–8; Ioh. Damasc. e. g. p. 63 (*ε'* 103–104); p. 89 (*ιθ'* 7–9)

18–19 om. **β** || **20** *Περὶ γένους* **γ**: mg. **v**[43]: om. **b**[13] | post *γένος* add. *οὖν* **v**[44] || **25** *εἰδικώτατον* **β**: *ἰδ-* **γ** | *δὲ* om. **β** | *μὲν* om. **β** || **27** ad *τεκόντος* des. **v**[44] | *φέρε εἰπεῖν* om. **β** | *λέγονται* om. **β** || **28** *δεύτερον* om. **β** | *ὥσπερ οἱ*] *ὡς* **β** || **29** *λέγονται* om. **β** | *τρίτον ὅπερ*] *τὸ τρίτον ὅτι* **β** | post *εἴδη* add. *ἄνθρωπον, ἵππον καὶ τὰ λοιπά* **b**[13], *ἤγουν ἄνθρωπον, ἵππον καὶ τὰ ὅμοια* **v**[43] || **31** *Περὶ εἴδους* **γ**: mg. **v**[43]: om. **b**[13] || **33** *Ἰωάννην* om. **β** || **33–34** *κατὰ μέρος ἀνθρώπους* om. **β** || **35** *οἷον* – **37** *ἄνθρωποι* om. **β** || **41** *Περὶ διαφορᾶς* **γ**: mg. **v**[43]: om. **b**[13]

ἔχει. καὶ ἄλλως διαφέρομεν ἀλλήλων οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα, ὡς φέρε εἰπεῖν 'ἡ βασιλεία σού ἐστι λευκός, φοινικοπάρειος, εὐπώγων, εὐόφθαλμος, ἐγὼ δέ εἰμι ὠχρός, δασυπώγων, μικρόφθαλμος'. καὶ λοιπὸν διαφέρομεν ἀλλήλων κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ ἰδιώματα τῶν προσώπων, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορά. διαφέρομεν δὲ καὶ ἄλλως, ὅπερ κοινόν ἐστιν ἐμοί τε καὶ σοὶ καὶ παντὶ τῷ εἴδει. ἔστιν οὖν ἡ διαφορὰ τριττή, κοινῶς τε καὶ ἰδίως καὶ ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν οἷον 'δύναμαι ἐγὼ καθῆσθαι καὶ σὺ ἵστασθαι καὶ αὖθις ἐγὼ ἵστασθαι καὶ σὺ καθῆσθαι'. κοινὸν δὲ ἄρα καὶ ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις τὸ καθῆσθαι, τὸ ἵστασθαι, τὸ γρηγορεῖν, καὶ ὅπερ ἐγὼ ποιῶ δύνασαι καὶ σὺ ποιεῖν καὶ ὅπερ σὺ ποιεῖς δύναμαι καὶ ἐγὼ ποιεῖν. ἡ δὲ ἰδίως διαφορὰ οὐκ ἔστιν ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλ' 'ὅπερ ἔχω ἐγώ, σὺ οὐκ ἔχεις'. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἰδίως διαφορά. ἡ δὲ ἰδιαίτατος διαφορὰ διαφέρει κατὰ τὰ εἴδη· ἄλλο γὰρ ἄνθρωπος καὶ ἄλλο ἵππος καὶ ἄλλο βοῦς.

Περὶ ἰδίου. ἴδιον δέ ἐστιν ὃ οὐκ ἐπ' ἄλλῳ τινί ἐστι τὸ τοιοῦτον, οἷον ἴδιον ἀνθρώπῳ τὸ γελᾶν, ἐπ' ἄλλῳ δὲ ζῴῳ γελᾶν οὐχ εὑρήσεις· ἴδιον ἀνθρώπῳ τὸ πολιοῦσθαι, ἐπ' ἄλλῳ δὲ ζῴῳ γηρῶντι οὐκ ἔστι τὸ πολιοῦσθαι· ἴδιον ἵππῳ τὸ χρεμετίζειν, ἐπ' ἄλλῳ δὲ ζῴῳ οὐκ ἔστι τὸ χρεμετίζειν· ἴδιον ὄνῳ τὸ ὀγκᾶσθαι, καὶ ἁπλῶς ὅπερ οὐ παντὶ ἴδιόν ἐστιν.

Περὶ συμβεβηκότος. συμβεβηκός ἐστιν ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς, οἷον ὑποκείμενόν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου τὸ σῶμα, συμβεβηκὸς δὲ ὁ πυρετός· γίνεται γὰρ καὶ πάλιν ἀπογίνεται καὶ τὸ σῶμα οὐ φθείρεται. καὶ πάλιν συμβεβηκός ἐστι πᾶν ὅπερ ἐν τῇ οὐσίᾳ θεωρεῖται καὶ μὴ καθ' ἑαυτὸ ὑφιστάμενον, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ ἔχον τὸ εἶναι, ὅ ἐστι τὸ χρῶμα ἐν τῷ σώματι καὶ ἡ φρόνησις ἐν

44 sq. *χαρακ. ἰδιώματα*] cf. e. g. p. 95 (*ιαʹ* 33) ‖ 50 Porph. 8, 8; Ioh. Damasc. p. 82 (*δʹ* 11) ‖ 60–63 cf. Porph. 12, 16–20; Ioh. Damasc. p. 84 (*ςʹ* 7–12) ‖ 65–66 Porph. 12, 24–25; Ioh. Damasc. p. 82 (*εʹ* 2–3) ‖ 68–70 cf. p. 108 (*κςʹ* 9–11) ‖ 70–72 cf. p. 58 (*αʹ* 18–31)

44 *ἀλλήλων*] *-ως* **β** ‖ 45 *φέρε – σού*] *ἄλλος* **β** | *φοινικοπάρειος* – 49 *εἴδει*] *ἄλλος μέλας* $\mathbf{v}^{43}$ ‖ 46 *εὐόφθαλμος* – 49 *εἴδει*] *ἄλλος μέλας ὠχρός* $\mathbf{b}^{13}$ ‖ 47 *ἀλλήλων* ed. 1532 $\mathbf{a}^{10}$: om. $\mathbf{v}^{35}$ ‖ 50 *τε* om. **β** | post *μὲν* add. *ἐστιν* **β** ‖ 51 *οἷον* – 53 *καὶ* om. **β** ‖ 52 et 53 *καθεῖσθαι* **γ**: correxi ‖ 54 post *ποιεῖν*² add. *ἤγουν τὸ καθεῖσθαι* (*κεῖσθαι* $\mathbf{v}^{43}$), *τὸ ἵστασθαι, τὸ γρηγορεῖν, τὸ ὑπνεῖν* **β** ‖ 55 *καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις* om. **β** ‖ 56 *καὶ – διαφορά* om. **β** ‖ 58 *καὶ ἄλλο βοῦς* om. **β** ‖ 59 *Περὶ ἰδίου* **γ**: mg. $\mathbf{v}^{43}$: om. $\mathbf{b}^{13}$ | *τὸ τοιοῦτον* om. **β** ‖ 63 post *παντὶ* add. *ἐστιν* **β** ‖ 65 *Περὶ συμβ.* **γ**: mg. $\mathbf{v}^{43}$: om. $\mathbf{b}^{13}$

τῇ ψυχῇ. τοίνυν ἐν τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ θεωρεῖται τὸ χρῶμα καὶ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ ἡ φρόνησις, ἅτινά εἰσι συμβεβηκότα. καὶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς ὁμοίως οὕτως ἔχει.

Σύνοψις τῶν δέκα κατηγοριῶν

Οἱ παλαιοὶ ἰδόντες τὰ ἐκ φύσεως πράγματα ὅτι τὰ μέν εἰσιν αὐθύπαρκτα, τὰ δὲ ἐν ἑτέροις τὸ εἶναι ἔχοντα, ὠνόμασαν τὰ μὲν αὐθύπαρκτα οὐσίας, τὰ δὲ ἐν ἑτέροις τὸ εἶναι ἔχοντα ποσόν, ποιόν, πρός τι, ποιεῖν, πάσχειν, ποῦ, πότε, κεῖσθαι, ἔχειν. ἰστέον δὲ ὅτι αὗται αἱ δέκα κατηγορίαι λέγονται καὶ γενικώτατα γένη, ὑφ' ἃς ἀναφέρεται πᾶσα φωνὴ ἁπλῶς λεγομένη.

Περὶ οὐσίας. οὐσία ἐστὶ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν, οἷον λίθος. αὕτη γοῦν ἡ οὐσία τέμνεται εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, καθὼς ὁ ὅρος τῆς οὐσίας ὑποδεικνύει.

Περὶ ποσοῦ. ποσόν ἐστι σωρεία μονάδων ἤγουν συνάφεια. διαιρεῖται δὲ τὸ ποσὸν εἰς τὸ συνεχὲς καὶ διωρισμένον ἤτοι κεχωρισμένον. συνεχὲς δὲ λέγομεν τὸ μακρόν, τὸ κοντόν, τὸ πλατὺ καὶ τὰ τοιαῦτα, διωρισμένον δὲ ἐπὶ ἀριθμοῦ, οἷον ἕν, δύο, τρία καὶ ἑξῆς.

Περὶ ποιοῦ. ποιότης δὲ δύναμις ἀόρατος ἐν αἰσθήσει γνωριζομένη, ἕξις καὶ διάθεσις, σχῆμα καὶ μορφή, πάθος καὶ παθητικὴ ποιότης, δύναμις καὶ ἀδυναμία. ποιότητες δὲ λέγονται ἡ θερμότης, ἡ ψυχρότης, ἡ ξηρότης, ἡ ὑγρότης, αἳ καὶ ἁπταί εἰσι· ποιότητές εἰσι καὶ τὰ χρώματα, ἡ λευκότης, ἡ μελανότης καὶ τὰ τοιαῦτα, αἵτινές εἰσιν ὁραταί· ποιότητες λέγονται καὶ ἡ βαρύτης, ἡ κουφότης καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιότητές εἰσι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι πᾶσαι, οἷον φιλοσοφία, ἰατρική, γραμματικὴ καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιότητες δὲ λέγονται καὶ αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι καὶ αἱ διαθέσεις πᾶσαι.

Περὶ τῶν πρός τι. πρός τί εἰσιν ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, οἷον ὁ πατὴρ πρὸς υἱὸν λέγεται πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς πρὸς πατέρα λέγεται υἱός, καὶ ἀδελφὸς πρὸς

78–79 cf. p. 104 (*κ'* 13–14) ‖ **81–82** e.g. pp. 57–58 (*α'* 6–8) ‖ **82–83** cf. p. 111 (*λ'* 5–6) ‖ **84** p. 114 (*λγ'* 2–5); cf. p. 155 (⟨*γ'*⟩ 2–3) ‖ **84–85** cf. p. 114 (*λγ'* 10–11) ‖ **89–96** cf. p. 119 (*λε'* 12–21) ‖ **97–98** Arist. Cat. 6 a 36–37 ‖ **99–100** cf. Ioh. Damasc. p. 117 (*λδ'* 2–4)

74 *Σύνοψις*] *Περὶ* **β** ‖ **81** *Περὶ οὐσίας*] *λύσις ᾱ* **v**^{43}: om. **b**^{13} ‖ **84** *Περὶ ποσοῦ* om. **β** ‖ **85** *ἤτοι*] *ἤγουν* **β** ‖ **88** *Περὶ ποιοῦ* om. **β** | *δὲ*] *δέ ἐστι* **v**^{43}: *ἐστι* **b**^{13} | post *δύναμις* fort. excid. *ὁρατὴ ἢ* monet Wk. ‖ **95** *δὲ* om. **β** ‖ **97** *Περὶ τῶν πρός τι* om. **β** ‖ **98** *ἄλλως* Arist.: *ἄλλο* codd.

ἀδελφὸν λέγεται ἀδελφός, καὶ διδάσκαλος πρὸς μαθητὴν λέγεται διδάσκαλος καὶ μαθητὴς πρὸς διδάσκαλον λέγεται μαθητής, καὶ ὁ φίλος πρὸς φίλον λέγεται φίλος, καὶ μέγα πρὸς μικρὸν λέγεται μέγα, καὶ ἁπλῶς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πρός τι λέγονται.

Περὶ τοῦ ποιεῖν. ποιεῖν ἐστι τὸ ἐργάζεσθαι καὶ ἐνεργεῖν, ὡς τὸ τρέχειν, καίειν, γράφειν.

Περὶ τοῦ πάσχειν. πάσχειν ἐστὶ τὸ ὑφ' ἑτέρου πανθάνειν, ὡς τὸ καίεσθαι, τέμνεσθαι, τύπτεσθαι.

Περὶ τοῦ ποῦ. ποῦ λέγεται τόπος ἐν ᾧ κατοικεῖς, ὡς τὸ ἐν Δαμασκῷ ἢ ἐν Κρήτῃ· τοῦτο γὰρ τόπου ἐστὶ δηλωτικόν.

Περὶ τοῦ πότε. πότε ἐστὶ χρόνου σημαντικόν, οἷον πέρυσι, σήμερον, αὔριον· τοῦτο γὰρ χρόνου ἐστὶ δηλωτικόν.

Περὶ τοῦ κεῖσθαι. κεῖσθαι δέ ἐστι τὸ πως εἶναι καὶ ποιοῦ σχήματος, οἷον τὸ καθῆσθαι, τὸ ἵστασθαι, τὸ ἀνακλίνεσθαι· οὐ δηλοῖ δὲ τὸ κεῖσθαι οὐδὲ τὸν κείμενον οὐδὲ τὸν τόπον, ἀλλ' αὐτὴν τὴν διάθεσιν τοῦ κειμένου πρὸς τὸν τόπον.

Περὶ τοῦ ἔχειν. ἔχειν ἐστὶ τὸ κεκτῆσθαί τι τῶν ὄντων, οἷον ἔχειν χρυσὸν ἢ ἐπιστήμην. δηλοῖ δὲ τὸ ἔχειν τὸ περιέχειν ἢ περιέχεσθαι. λέγεται δὲ πάλιν τὸ ἔχειν καὶ κατὰ πολλῶν ἑτέρων σημαινομένων ὁμωνύμως. λέγεται δὲ πάλιν τὸ ἔχειν κατὰ τρόπους ὀκτώ, ὡς τὸ ἔχειν ὁ κοιτὼν ὅπλα, ἔχειν ἐπιστήμην, ἔχειν τὸ ξύλον μέγεθος τρίπηχυ, ἔχειν χιτῶνα, ἔχειν δακτύλιον ἐν δακτύλῳ, ἔχειν τὸ κεράμιον ὕδωρ, ἔχειν κτῆμα, οἰκίαν, γυναῖκα· ταῦτα γὰρ πάντα εἰς διαθέσεις δύο λαμβάνονται ἢ εἰς τὸ περιέχειν αὐτὰ ἢ εἰς τὸ περιέχεσθαι ὑπ' αὐτῶν.

51

Περὶ τῶν πέντε φωνῶν

Μέλλοντες περὶ τῶν πέντε φωνῶν διεξελθεῖν πρῶτον εἴπωμεν διὰ τί πέντε φωνὰς ταύτας καὶ οὐ πλείους ἐκάλεσεν· ὅτι ἡ καθόλου σημαν-

100–102 cf. p. 118 (*λδ'* 24–26) ‖ **110–111** p. 124 (*λθ'* 2–5) ‖ **113** cf. p. 124 (*λζ'* 4–5) ‖ **113–115** *λζ'* 7–8 ‖ **117** p. 125 (*μ'* 2) ‖ **119–122** cf. p. 131 (*μϛ'* 2–9)

51 b[8] 5r–13v (**g** 7v–22r) ‖ **1–11** cf. Ioh. Damasc. Dial. pp. 60–62 (*ε'* 1–93)

104 *Περὶ τοῦ ποιεῖν* om. **β** ‖ **106** *Περὶ τοῦ πάσχειν* om. **β** ‖ **108** *Περὶ τοῦ ποῦ* om. **β** | *κατοικεῖς*] *κατηγορεῖς* **β** ‖ **110** *Περὶ τοῦ πότε* om. **β** ‖ **112** *Περὶ τοῦ κεῖσθαι* om. **β** ‖ **113** *καθεῖσθαι* testes: correxi ‖ **116** *Περὶ τοῦ ἔχειν* om. **β**

51 3 *ὅτι*] cf. 271

τικὴ καὶ ἔναρθρος φωνὴ ἢ οὐσιώδης ἐστὶν ἢ ἐπουσιώδης· καὶ εἰ μὲν οὐσιώδης, ἢ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖται καὶ ποιεῖ τὴν διαφορὰν ἢ ἐν τῷ τί ἐστι· καὶ εἰ ἐν τῷ τί ἐστιν, ἢ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει καὶ ποιεῖ τὸ γένος, οἷον τὸ ζῷον, ἢ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ καὶ ποιεῖ τὸ εἶδος, οἷον τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ ἐπουσιώδης ἐστὶν ἡ φωνὴ ἤγουν ἐπὶ τῇ οὐσίᾳ θεωρουμένη, ἢ ⟨ἐν⟩ ἑνὶ εἴδει θεωρεῖται καὶ ποιεῖ τὸ ἴδιον, οἷον τὸ γελαστικόν, ἢ ἐν πολλοῖς καὶ ποιεῖ τὸ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκόν, τὸ μέλαν.

(Figura I v. ad fin. tom.)

Τὸ γένος λέγεται πολλαχῶς· τὸ ἀπό τε τῆς πατρίδος, τὸ ἀπὸ τοῦ τεκόντος, ὧν γε ἑκάτερον διχῶς, προσεχὲς καὶ πόρρω. καὶ προσεχὲς μὲν τὸ ἀπὸ τῆς πατρίδος Βυζάντιος· ἐν αὐτῇ γὰρ γεγέννηται· πόρρω δὲ Ἱεροσολυμίτης· ταύτῃ γὰρ ἀνατέθραπταί τε καὶ ηὔξηται. πάλιν δὲ ἀπὸ τοῦ τεκόντος προσεχὲς καὶ πόρρω· προσεχὲς μὲν ὁ πατήρ, πόρρω δὲ ὁ πάππος. τοῦτο δεύτερον σημαινόμενον τοῦ γένους, ὃ καὶ τριχῶς λέγεται· ἑνὸς πρὸς πολλούς, οἷον ὁ Ἰσραὴλ πρὸς τοὺς ἐξ αὐτοῦ Ἰσραηλίτας· πολλῶν πρὸς ἕνα, ὡς Ἰσραηλῖται πρὸς τὸν Ἰσραήλ· πρὸς ἐκεῖνον γὰρ ὁρῶσιν ἀφ' οὗ καὶ γεγέννηνται· πολλῶν πρὸς πολλούς, ὡς Ἰσραηλῖται πρὸς ἀλλήλους. τρίτον δὲ ᾧ ὑποτάσσεται τὸ εἶδος περὶ οὗ τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος, οἷον τὸ ζῷον· ὑπ' αὐτὸ γάρ εἰσιν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος καὶ τὰ λοιπά. γένος δέ ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, οἷον τὸ ζῷον· λέγεται γὰρ κατὰ πολλῶν, κατά τε ἀνθρώπου καὶ ἵππου καὶ βοὸς καὶ ὄρνιθος καὶ τῶν λοιπῶν. διαφέρει δὲ τῷ εἴδει· ἄλλο γὰρ εἶδος ἀνθρώπου καὶ ἄλλο βοός. γένος δὲ κέκληται ὡς τοῖς ὑφ' ἑαυτὸ πᾶσι τὴν οἰκείαν κλῆσιν παρέχον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸν ὀνομασμὸν μετεχομένοις ἢ ὡς τὰ ὑφ' αὐτὸ ἐντεῦθεν τὴν γένεσιν ἐσχηκότα καὶ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸν ὀνομασμὸν μετειληφότα· ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς καὶ ὁ ὄρνις ἀπὸ τοῦ τῆς ζωότητος ὀνόματος τὸ ζῷα κατωνομάσθαι κεκληρονομήκασι. προτέτακται δὲ τῶν λοιπῶν ὡς καθολικώτερον καὶ οὐσιῶδες, καθολικώτερον εἴδους καὶ διαφορᾶς, οὐσιῶδες ἰδίου καὶ

12–27 pp. 72–73 (ϑ' 9–29) || 23–24 Arist. Top. 102 a 31–32; Porph. Isag. 2, 15–17 || 32–35 cf. Ioh. Damasc. Dial. p. 73 (ϑ' 36–44)

9 *ἐν* supplevi || 11 figuras in paginis ad fin. tom. adhaesis invenies; apparat. p. 306 || 12 *πολλαχῶς*] *τριχῶς* mg. pr. man. b[8] (cf. 17) || 20 *γεγένηνται* b[8]: correxi || 27 *ἑαυτῷ* b[8]: correxi

συμβεβηκότος. οὐσιῶδες δὲ εἴρηται ὡς τῇ οὐσίᾳ συνόν τε καὶ ἀναφαινόμενον· ἄνευ γὰρ οὐσίας οὔτε ἴδιον οὔτε συμβεβηκὸς ὑφίσταται.

Τὸ δὲ εἶδος λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς ἑκάστου μορφῆς, καθὸ λέγομεν ὅτι 'ἔχει εἶδος ἄξιον τυραννίδος'. ἔχει δὲ καὶ ἐν ἑαυτῷ τρεῖς ὑπογραφάς. πρῶτον μὲν εἶδός ἐστι τὸ ταττόμενον ὑπὸ τὸ γένος, δεύτερον οὗ κατηγορεῖται τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι, τρίτον τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ἐν τῷ τί ἐστι καὶ αὐτὸ κατηγορούμενον. ἀλλ' αἱ μὲν πρῶται δύο κατὰ τὴν σχέσιν μόνον διαφέρουσιν ὡς ἀνάβασις καὶ κατάβασις καὶ ἁρμόζουσιν ἐπὶ παντὸς εἴδους ὑπαλλήλου, ἡ δὲ τρίτη ἐπὶ μόνου τοῦ εἰδικωτάτου· λαμβάνει γὰρ τὴν κυριωτάτην τῶν κατηγοριῶν, φημὶ δὴ τὴν οὐσίαν, ἣ γένος γενικώτατόν ἐστι διὰ τὸ μὴ πρὸ αὐτῆς ἕτερόν τι γένος εὑρίσκεσθαι, καὶ διαιρεῖ ταύτην εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, πάλιν τὸ σῶμα εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον, αὖθις δὲ τὸ ἔμψυχον εἰς ζῷον καὶ ζωόφυτον καὶ φυτόν, τὸ δὲ ζῷον εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον· ὑπὸ δὲ τὸ λογικὸν ὁ ἄνθρωπος, ὃ δὴ καὶ εἰδικώτατον εἶδος ὠνόμασται διὰ τὸ μὴ εἴδη περιέχειν ὑφ' ἑαυτό, ἀλλ' ἄτομα οἷον Πέτρον, Παῦλον, Ἰωάννην· ὥσπερ γὰρ τὸ γένος τὸ μὴ ὂν εἶδος γένος γενικώτατον ὀνομάζεται διὰ τὸ μὴ ὑπεραναβεβηκὸς γένος κεκτῆσθαι, οὕτω δὴ καὶ τὸ εἰδικώτατον εἶδος διὰ τὸ μὴ ὑφ' ἑαυτὸ εἴδη περιέχειν, ἀλλ' ἄτομα, τούτῳ δὴ τῷ ὀνόματι ἐχρήσατο. ἔταξε δὲ τὸ εἶδος δεύτερον, ὡς μνησθεὶς τούτου ἐν τῇ τοῦ γένους διδασκαλίᾳ· ὥσπερ γὰρ περὶ πατρὸς διαλέγοντες ἐξ ἀνάγκης καὶ υἱοῦ μνημονεύομεν – ἐκτὸς γὰρ πατρὸς υἱὸς οὐκ ἔστι καὶ χωρὶς υἱοῦ πατὴρ οὐκ εἰσακούεταί τις –, οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα περὶ τοῦ εἴδους διαλαβόντες ἀδύνατον μὴ καὶ τοῦ γένους μνημονεῦσαι καὶ τὸ γένος ὑπεξιόντες μὴ καὶ τὸ εἶδος περιειληφέναι· ἄνευ γὰρ γένους εἴδη οὐ διαιροῦνται καὶ χωρὶς εἰδῶν γένος οὐχ ὑφίσταται.

(Figurae II, III, IV v. ad fin. tom.)

Τρία δὲ παραδίδωσι σημαινόμενα τῆς διαφορᾶς, κοινῶς, ἰδίως καὶ ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν οὖν διαφέρει ἕκαστον ἑκάστου, ὅταν κατὰ τὸ

36-43 p. 74 (*β'/ι'* 5–14) || **37** v. ad op. 50,39 || **39-40** Porph. Isag. 4,11–12 || **44-50** cf. Ioh. Damasc. p. 78 (*ι'* 136–153) || **52-53** p. 79 (*ι'* 172–182) || **53-60** p. 75 (*β'/ι'* 45–55) || **61-70** cf. Porph. Isag. 8, 8–17

42 *εἴδους* Ioh. D.: *γένους* **b**[8] || **52** *ἑαυτῷ* **b**[8]: correxi || **58** *γένους* scripsi: *εἴδους* **b**[8] | *γένος* scripsi: *εἶδος* **b**[8]

χωριστὸν συμβεβηκὸς τῇ ἑτερότητι ὁπωσοῦν διαλλάττῃ ἢ πρὸς αὐτὸ ἢ πρὸς ἄλλο. Σωκράτης μὲν γὰρ Πλάτωνος τῇ ἑτερότητι διενήνοχεν, ὅταν ὁ μὲν γράφῃ, ὁ δὲ ἀναγινώσκῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ διαφέρει παιδός τε ὄντος καὶ ἀνδρωθέντος, καί ποτε μὲν καθεζομένου, ποτὲ δὲ ἀνισταμένου, καὶ ἄλλοτε μὲν καθεύδοντος, ἄλλοτε δὲ ἀφυπνώττοντος. ἰδίως δέ, ὅταν ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι ἕκαστον διαλλάττῃ, οἷον γρυπότης, σιμότης καὶ οὐλὴ ἐκ τραύματος ἐνσκιρρωθεῖσα. ἰδιαίτατα δέ, ὅταν εἰδοποιῷ διαφορᾷ διενήνοχεν, ὡς τὸ λογικὸν τῷ ἀλόγῳ. τῶν οὖν διαφορῶν αἱ μὲν ἄλλο ποιοῦσαι οὐσιώδεις διαφοραὶ κέκληνται, αἱ δὲ ἄλλο ἐπουσιώδεις, ὡς αἱ τὸ χωριστὸν καὶ ἀχώριστον συμβεβηκὸς διαπραττόμεναι. ὁρίζεται δὲ τὴν διαφορὰν εἴτουν ὑπογράφει οὕτως· 'διαφορά ἐστιν ᾗ περιττεύει τὸ εἶδος τοῦ γένους'. τὸ γὰρ ζῷον ὁρίζοντες λέγομεν 'οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητική', ὅπερ ἐστὶ γένος. τὸ δὲ εἶδος ὅπερ ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὕτως ὁρίζομεν· 'ζῷον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν', ἢ καὶ οὕτως· 'οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητική, λογική, θνητή'. περιττεύει οὖν ὁ ἄνθρωπος τῷ λογικῷ καὶ τῷ θνητῷ. δευτέρα δὲ ὑπογραφὴ ταύτης 'τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορούμενον'. ἐρωτώμενοι γὰρ τί ἐστιν ἄνθρωπος λέγομεν ζῷον· ὁποῖόν τι ζῷον, λέγομεν ὅτι λογικόν. ἐπεισελθοῦσα γὰρ ἡ διαφορὰ ἐχώρισε τὸ εἶδος ἀπὸ τῶν ἀλόγων καὶ ὥσπερ τι εἰδοποίησε τὸ λεγόμενον καὶ διεχώρισεν ἀπὸ τῶν μὴ τοιούτων καθάπερ τὸ εἶδος ἀπὸ τῆς ὕλης· ἡ μὲν γὰρ ὕλη πᾶσιν ἡ αὐτὴ ὑπόκειται οἷον τοῦ ξύλου, ἐπεισιὸν δὲ τὸ εἶδος ἐγνωριμοποίησεν ἢ εἰς θῶκον ἢ εἰς σκάμνον ἢ εἰς τράπεζαν. τρίτη ὑπογραφὴ διαφορᾶς ἡ λέγουσα 'διαφορά ἐστι τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος'. ἄνθρωπος γὰρ καὶ ἵππος ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τυγχάνοντες διαφέρουσι κατὰ τὴν λογικότητα καὶ ἀλογίαν, ὥσπερ καὶ ὁ ἄγγελος καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τὸ αὐτὸ ζῷον τυγχάνοντες διαφέρουσι κατὰ τὴν θνητότητα καὶ ἀθανασίαν. τετάρτη ὑπογραφὴ τῆς διαφορᾶς αὕτη· 'διαφορά ἐστι καθ' ἣν διαφέρουσι τὰ καθέκαστα'· Σωκράτης, βοῦς καὶ ἡ μέλισσα διαφέρουσι κατά τε τὴν λογικότητα καὶ ἀλογίαν. καὶ τῆς μὲν διαφορᾶς ὑπογραφαὶ τοσαῦται. δεῖ δὲ εἰδέναι ὡς τὰ αὐτὰ δηλοῦσιν αἱ τῆς τρίτης καὶ τῆς τετάρτης διαφορᾶς ὑπογραφαί, διαλλάττουσι δὲ κατὰ τὴν τῶν λέξεων σημασίαν,

70–72 cf. Ioh. Damasc. p. 88 (θ'/ιη' 63–65); Porph. Isag. 8,19–21 ‖ 73–74 Porph. 10, 22–11,1 ‖ 78 11,1 ‖ 78–81 11,7–12 ‖ 84 11,12–14 ‖ 86–90 11,18–12,1 ‖ 90–93 11, 21–24

68 διαλάττῃ b[8] ‖ 69 ἐσκιρρωθεῖσα b[8]: sec. Porph. correxi ‖ 92 σωκράτους b[8]: correxi ‖ 94 τετάρτης scripsi: δευτέρας b[8]

ὡς ἐκείνη μὲν διαιρεῖ ταῖς εἰδοποιοῖς διαφοραῖς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, αὕτη δὲ διαφορὰν ἐμποιεῖ τοῖς καθέκαστα, ἅπερ μίαν διαφορὰν τῷ μεμυσταγωγημένῳ ἀνακαλύπτουσιν.

(Figurae V, VI v. ad fin. tom.)

Τὸ δὲ ἴδιον διαιρεῖται τετραχῶς. πρῶτον μὲν ὃ μόνῳ μέν, οὐ παντὶ δὲ ὑπάρχει, ὥσπερ τὸ γεωμετρεῖν μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ πέφυκε. δεύτερον δὲ ὃ παντὶ μὲν ὑπάρχει, οὐ μόνῳ δέ, ὡς τὸ δίποδι· παντὶ γὰρ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, οὐ μόνῳ δέ. τρίτον ὃ παντὶ μὲν καὶ μόνῳ, οὐκ ἀεὶ δέ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ πολιοῦσθαι. τέταρτον ὅπερ γίνεται τῶν τριῶν συνερχομένων, τὸ παντὶ καὶ μόνῳ καὶ ἀεί, ὡς τὸ γελαστικὸν τῷ ἀνθρώπῳ. περὶ τούτου οὖν τοῦ τετάρτου τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος, ὃ καὶ ὑπογράφοντες λέγουσιν· 'ἴδιόν ἐστι τὸ παντὶ καὶ μόνῳ καὶ ἀεὶ ὑπάρχον', ὃ καὶ ἀντιστρέφει· εἴ τι μὲν γὰρ γελαστικόν, τοῦτο καὶ ἄνθρωπος, καὶ εἴ τι ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ γελαστικὸν διὰ τὸ τὸ γελαστικὸν σύμφυτον τῷ ἀνθρώπῳ τυγχάνειν ὥσπερ καὶ τῷ ἵππῳ τὸ χρεμετιστικόν.

(Figura VII v. ad fin. tom.)

Ὑπογράψας δὲ πρῶτον τὸ συμβεβηκὸς φήσας ὅτι 'συμβεβηκός ἐστιν ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς', ποιεῖ τὴν τούτου διαίρεσιν ἐπειπὼν ὅτι τὸ συμβεβηκὸς διαιρεῖται εἰς χωριστὸν καὶ ἀχώριστον, καὶ χωριστὸν μὲν τὸ καθέζεσθαι, τὸ ἵστασθαι, ἀχώριστον δὲ συμβεβηκὸς τὸ λευκὸν τοῦ κύκνου, τὸ μέλαν τοῦ κόρακος. μετὰ δὲ ταύτην τὴν διαίρεσιν ἄλλας δύο ὑπογραφὰς ἐπεισάγει, μίαν μὲν ὅτι 'συμβεβηκός ἐστι τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν', οἷον ἐνδέχεται αὔριον βρέξαι καὶ μὴ βρέξαι, ἑτέραν δὲ ὅτι συμβεβηκός ἐστιν ὃ μήτε γένος μήτε εἶδος μήτε διαφορὰ μήτε ἴδιον, ἀεὶ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ὑφιστάμενον.

(Figura VIII v. ad fin. tom.)

99–110 cf. Ioh. Damasc. pp. 83–84 (ιδ' 2–17); Porph. Isag. 12, 13–22 || **111–120** 12, 24–13, 5

101 an potius *δίπουν*? || **117** *τῷ αὐτῷ* Porph.: *τὸ αὐτὸ* **b**[8]

Ἐπειδὴ τῶν λεγομένων τὰ μὲν ὁμωνύμως κατηγοροῦνται, τὰ δὲ συνωνύμως, τὰ δὲ παρωνύμως, πρῶτον περὶ αὐτῶν διαλάβωμεν.

Ὁμώνυμά[1]) *ἐστιν ὧν ὄνομα*[2]) *μόνον*[3]) *κοινόν*[4]), *ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας*[5]) *ἕτερος, οἷον Λέων ὅ τε ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον κατὰ μὲν τὸ ὄνομα κοινωνεῖ ἀλλήλοις – Λέων γὰρ οὗτος καὶ τοῦτο καλεῖται –, κατὰ δὲ τὸν ὁρισμὸν διαφέρει· ὁ μὲν γὰρ ζῷον λογικόν, τὸ δὲ ἄλογον ζῷον.*

---

1) *Ὁμώνυμα δὲ εἶπε καὶ οὐχ ἐνώνυμα διὰ τὸ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μὴ λέγεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ἄλλο τι· οἷον ὁ κύων ὁ χερσαῖος οὐ πρὸς ἑαυτὸν μόνον ὁμώνυμος λέγεται, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀστρῷον· εἰ γὰρ καὶ ἕν ὄνομά ἐστιν, ἀλλὰ πολλὰ πράγματα δηλοῖ, ἤγουν τὸν ἀστρῷον, τὸν χερσαῖον καὶ τὸν θαλάττιον.*

2) *Μόνην δὲ τὴν τοῦ ὀνόματος σημασίαν διείληφε καὶ οὐ τοῦ ῥήματος διὰ* ⟨*τὸ*⟩ *καὶ τὰ ὀνόματα ῥήματα λέγεσθαι καὶ κατὰ πάσης λέξεως φέρεσθαι καὶ καθὸ πᾶσα φωνὴ σημαντικὴ ὄνομα λέγεται.*

3) *Εἴρηκε δὲ 'μόνον' ὡς πρὸς τὸν ἀντιδιαστελλόμενον σύζυγον, φημὶ δὴ τὸν ὁρισμὸν καὶ μὴ τὸ μοναδικῶς νοούμενον.*

4) *Τὸ ἐπίσης καὶ ἀδιαιρέτως μεριζόμενόν τε καὶ ἀκουόμενον ἔφησε καὶ οὐκ ἄλλο τι τῶν λοιπῶν σημαντικῶν.*

5) *Ἤγουν τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς φύσεως τῆς τῶν συμβεβηκότων, καθὸ καὶ τὰ συμβεβηκότα οὐσίαι λέγονται, ὡς ἐν αὐταῖς τὴν ὕπαρξιν ἔχοντα, καὶ μὴ τῆς κυρίως οὐσίας τῆς αὐτοϋποστάτου καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ἀντιδιαστελλομένης. πρὸ τῆς τῶν ὅλων ὑφηγήσεως πρῶτον περὶ τῶν ὁμωνύμων προεκ⟨τι⟩θέμεθα, ὅπως ταῦτα διαγνόντες καὶ ἀκριβῶς τῆς αὐτῶν εἰδήσεως γεγονότες μετὰ ταῦτα ἐπὶ τὰ ἐφεξῆς βαδιούμεθα· 'τῶν γὰρ λεγομένων τὰ μὲν ὁμωνύμως'.*

(Figura IX v. ad fin. tom.)

Συνώνυμα δέ ἐστιν ὧν τό τε ὄνομα κοινὸν καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός, ὡς οἱ δύο Αἴαντες· καὶ κατὰ τὸ ὄνομα γὰρ κοινωνοῦσιν ἕκαστος Αἴας καλούμενος καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν 'ζῷον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν', καὶ τὰ λοιπά.

Παρώνυμα δὲ ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει τὴν κατὰ τὸ ὄνομα προσηγορίαν ἔχει, οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος, ἃ καὶ κοινωνίαν ἔχει ὀνόματος καὶ

123–124 Arist. Cat. 1 a 1–2 ‖ **130–131** cf. e.g. Amm. in Isag. 49,3–4; Dav. Prol. 66,6–7 ‖ **145–146** Arist. Cat. 1 a 6–7 ‖ **146–147** cf. Amm. in Cat. 22,16–19 ‖ **149–151** Arist. Cat. 1 a 12–15 ‖ **151–152** cf. Amm. in Cat. 22,22–23

121 *λεγομένων* scripsi (cf. 144): *ὁμωνύμων* **b**[8] ‖ **132** *τὸ* addidi ‖ **140** *τῆς*] *τοῖς* **b**[8]: correxi ‖ **142** *προεκθέμεθα* **b**[8]: correxi | *διαγνῶντες* **b**[8]

διαφορὰν ὀνόματος, κοινωνίαν πράγματος καὶ διαφορὰν πράγματος. ἐν μὲν γὰρ τῷ εἰπεῖν 'ὅσα ἀπό τινος' τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα κοινωνίαν καὶ ἑτερότητα ἐδήλωσεν· εἰ γὰρ ἀπό τινος, ἔχει τινὰ κοινωνίαν καθὸ ἐξ αὐτοῦ προήχθη. τῷ δὲ εἰπεῖν 'διαφέροντα τῇ πτώσει' τὴν τοῦ ὀνόματος διαφορὰν παρέστησε· πτῶσις γὰρ λέγεται τὸ πέρας τῆς τελευταίας συλλαβῆς. τῷ δὲ εἰπεῖν 'τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν' τὴν κοινωνίαν τοῦ ὀνόματος ἐνέφηνε. λέγεται δὲ παρώνυμον ὡς παρωνομασθὲν ἀπὸ τοῦ πρωτοτύπου· ἀπὸ τῆς γραμματικῆς γὰρ ὁ γραμματικὸς καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ὁ δίκαιος· ὅσον γὰρ παρωνόμασται, τοσοῦτον τοῦ πρωτοτύπου ὀνόματος ἐκπέπτωκε.

Πολυώνυμα δὲ λέγονται ὅσα κατὰ μὲν τὸν ὁρισμὸν κοινωνοῦσι, κατὰ δὲ τὸ ὄνομα διαφέρουσιν, οἷον ἄορ, ξίφος, μάχαιρα, σπάθη· ταῦτα γὰρ πάντα ἀπὸ σιδήρου τὴν σύστασιν ἔχουσι καὶ ἕνα ὁρισμὸν δέχονται· ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς ὕλης εἰσί. διαφέρουσι δὲ κατὰ τὸ ὄνομα, ὅτι τὸ μὲν τόδε, τὸ δὲ τόδε κέκληται.

Ἑτερώνυμα δὲ κατονομάζονται ὅσα κατὰ πάντα διενηνόχασιν, ἤγουν καὶ κατὰ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ὁρισμόν, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος.

Τῶν λεγομένων τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, οἷον 'ἄνθρωπος τρέχει', 'ἄνθρωπος περιπατεῖ', τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς, οἷον 'ἄνθρωπος', 'βοῦς', 'τρέχει', 'νικᾷ'. τῶν δὲ κατὰ ⟨μηδε⟩μίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον ἢ οὐσίαν σημαίνει οἷον 'ἄνθρωπος'· ἢ ποσὸν οἷον 'μακρός', 'βραχύς'· ἢ ποιὸν οἷον 'λευκός', 'μέλας'· ἢ πρός τι οἷον 'πατήρ', 'υἱός'· ἢ ποῦ οἷον 'ἐν τῷ ναῷ', 'ἐν τῇ ἀγορᾷ'· ἢ πότε οἷον 'κατὰ τὸν πέρυσι καιρόν'· ἢ κεῖσθαι οἷον 'ἀνάκειται', 'κάθηται', 'ἵσταται'· τὰ γὰρ μέρη τοῦ σώματος ἢ πάντα ὄρθιά ἐστι καὶ λέγεται ἑστάναι, ἢ πάντα ὕπτια καὶ λέγεται ἀνακεκλίσθαι, ἢ τὰ μὲν ὄρθια, τὰ δὲ ὕπτια καὶ λέγεται καθῆσθαι· ἢ ἔχειν οἷον 'περιβέβληται δακτύλιον'· ἢ ποιεῖν οἷον 'τύπτειν'· ἢ πάσχειν οἷον 'τύπτεσθαι', 'καίεσθαι'.

Τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν οὐδενί, οἷον ὁ ἄνθρωπος· κατὰ μὲν τοῦ τινὸς καθυπόκειται ἤγουν κατηγορεῖται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν, ὅπερ ἐν

152–157 23,16–23 ‖ **154–158** cf. El. in Cat. 143,16–21 ‖ **158–160** cf. Ioh. Damasc. p.103 (*λς'* 13–15) ‖ **162–165** p.102 (*λδ'* 2–5) ‖ **167–168** cf. Ioh. Damasc. p.103 (*λε'* 2); Amm. in Cat. 15,26–27 ‖ **169–171** cf. Arist. Cat. 1 a 16–19 ‖ **171–179** cf. Ioh. Damasc. p. 104 (*λζ'* 4–10); Arist. Cat. 1 b 25–2 a 4 ‖ **180–190** cf. 1 a 20–1 b 4

160 *παρωνόμασθαι* **b**[8]: correxi ‖ **171** *μηδεμίαν* Arist.: *μίαν* **b**[8] ‖ **177** *ἀνακεκλῆσθαι* **b**[8]: correxi ‖ **178** *παραβέβληται* **b**[8]: corr. Wk.

ὑποκειμένῳ ὡς συμβεβηκὸς διαλαμβάνει, καθὼς τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιγνωσόμεθα. τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται, οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, τῇ ψυχῇ δηλονότι, καὶ τουτὶ τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῷ σώματι. τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου τε λέγεται καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μὲν λέγεται τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς. τὰ δὲ οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος· εἰ γάρ τις ἀμφισβητήσειεν ὅτι τῷ καθόλου ἀνθρώπῳ ὑπόκειται, πῶς Ἀριστοτέλης ἔφησεν ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ τὶς ἄνθρωπος ἐν ὑποκειμένῳ, ἀκούσεται ὅτι τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ὁ Ἀριστοτέλης συμβεβηκὸς ὁρίζεται, ὁ δὲ τὶς ἄνθρωπος οὐχ ὡς συμβεβηκὸς ὑπόκειται τῷ καθόλου, ἤγουν πρὸς ὕπαρξιν τῷ καθόλου ὑπόκειται ὡς τὸ σῶμα τῷ συμβεβηκότι, ἀλλ' ὡς πρώτη οὐσία ὑπόκειται τῷ καθόλου πρὸς κατηγορίαν. ὅπως δὲ ὁρίζεται τὸ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκὸς πρόσεχε· εἶπεν 'ὅ ἔν τινι', τὸ λευκὸν ἔν τινί ἐστι τῷ σώματι· εἴρηκε 'μὴ ὡς μέρος ὄν', τὸ λευκὸν μέρος τοῦ σώματος οὐκ ἔστιν· ἔφησεν 'ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι', τὸ λευκὸν ἤτοι ἡ λευκότης ἀδύνατον χωρὶς σώματος ὑποστῆναι. τοῦτο δὲ εἴρηκε διαιρῶν ταῦτα ἀπὸ τῶν ἁπλῶν οὐσῶν φωνῶν, συμπλοκὰς δὲ κατὰ τὸ σημαινόμενον δηλουσῶν, ὡς τὸ 'πάσχω' – δηλοῖ γὰρ καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ἐνέργειαν –, καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ μὲν τὴν φωνὴν συμπεπλεγμένων, κατὰ δὲ τὸ σημαινόμενον ὄντων ἁπλῶν, ὡς ἔχει ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός – ἕνα γὰρ δηλοῖ τὸν ἄνθρωπον –, καὶ ἀπὸ τῶν κατά τε τὴν φωνὴν καὶ τὸ σημαινόμενον συμπεπλεγμένων. τῶν οὖν κατ' οὐδεμίαν συμπλοκὴν ἐκ τούτων λεγομένων ἕκαστον. ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα καὶ δυσδιαίρετά τε καὶ δύστμητα καὶ τὸ πρῶτον εἶδος μὴ σῴζοντα ὡς τὸ εἰδικώτατον εἶδος τὸ μὴ εἰς εἴδη τεμνόμενον, εἴτε οὐσίαι εἰσὶν εἴτε συμβεβηκότα, κατ' οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγονται.

Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένου, ἤγουν οὐσιωδῶς καὶ πραγματικῶς καὶ μὴ κατὰ τὸ συμβεβηκός, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται, οἷον ζῷον, ἄνθρωπος, τὶς ἄνθρωπος· τὸ γὰρ ζῷον λέγεται καὶ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. εἰ δέ τι κατὰ

183 sq. infra 192 sqq. ‖ **193-196** cf. Amm. in Cat. 26, 10–12; Philop. in Cat. 29, 7–11 ‖ **197-199** Arist. Cat. 1 a 24–25 ‖ **207-210** cf. 1 b 6–7 ‖ **211** 1 b 10–11 ‖ **212-214** 1 b 11–12 ‖ **214-215** 1 b 12–15 ‖ **215-220** cf. Philop. in Cat. 38, 29–39, 2

184 *ἐπιγνωσώμεθα* **b**[8]

τοῦ κατηγορουμένου κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται, οὐκέτι καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου λέγεται· οἷον τοῦ Ἰωάννου πραγματικῶς κατηγορεῖται καὶ ὡς καθ' ὑποκειμένου ὁ ἄνθρωπος, τοῦ δὲ ἀνθρώπου οὐσιωδῶς μὲν τὸ ζῷον, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ τρισύλλαβον· διὰ τοῦτο τὸ μὲν ζῷον καὶ κατὰ τοῦ Ἰωάννου κατηγορηθήσεται, οὐκέτι δὲ τὸ τρισύλλαβον. ἵνα οὖν τὰ οὐσιωδῶς καὶ ὡς πραγμάτων κατηγορούμενα σημάνῃ, εἶπε τὸ 'ὡς καθ' ὑποκειμένου' ἀντὶ τοῦ ὡς πράγματος ὑφεστῶτος· τὸ γὰρ δισύλλαβον ἢ τρισύλλαβον οὐχ ὡς καθ' ὑποκειμένου κατηγοροῦνται, ἀλλ' ὡς φωνῶν καὶ ποσῶν συλλαβῶν.

Τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης. ἐπειδὴ γὰρ καὶ γένη εἰσὶ γενικώτατα καὶ ὑπ' ἄλληλα, τῶν δὲ ὑπαλλήλων γενῶν σειρά τις ἐκδίδοται, δέον διακρῖναι τά τε πάντῃ ἑτερογενῆ καὶ τὰ ὑπάλληλα γένη, ὡς ἂν ἐφεύρωμεν καὶ τὰς τούτων διαφοράς· τῶν γὰρ ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης, ἕτεραι καὶ αἱ διαφοραί. καὶ τὰ ἕτερα δὲ γένη πολλαχῶς λέγεται· ἢ τὰ πάντῃ διεστηκότα ὡς οὐσία καὶ τὸ ποιόν, ἢ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς μὲν διαιρέσεως προελθόντα, ἀντιδιῃρημένα δὲ ὄντα ἀλλήλοις, ὡς ἡ οὐσία εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον – ἔχουσι γὰρ ταῦτα κοινὸν γένος τὴν οὐσίαν –, ἢ τὰ ὑπ' ἄλληλα γένη ὡς τὸ ζῷον καὶ τὸ λογικόν. τῶν οὖν ἑτερογενῶν ἤγουν τῶν ὑπὸ διαφόρους κατηγορίας ἀναγομένων καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα γενῶν ἕτεραι αἱ διαφοραὶ αἵ τε συστατικαὶ καὶ αἱ διαιρετικαί, ὡς ζῷον καὶ ἐπιστήμη· τὸ μὲν γὰρ ζῷον ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνάγεται, ἡ δὲ ἐπιστήμη ὑπὸ τὴν ποιότητα. καὶ ζῴου μὲν συστατικαὶ διαφοραὶ τὸ ἔμψυχον καὶ αἰσθητικόν, διαιρετικαὶ δὲ τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον. τῆς δὲ ἐπιστήμης συστατικαὶ μὲν διαφοραὶ τὸ ἄπταιστον τῶν λόγων καὶ βέβαιον, τὸ ἀεὶ καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν τὰ τῇ ἐπιστήμῃ ὑποκείμενα πράγματα, διαιρετικαὶ δὲ τὸ θεωρητικὸν καὶ τὸ πρακτικόν. ἕτεραι οὖν αἱ διαφοραὶ ἀμφοτέρων αἵ τε συστατικαὶ καὶ αἱ διαιρετικαί. τῶν δὲ ὑπ' ἄλληλα γενῶν ποτὲ μὲν αἱ αὐταὶ διαφοραί, αἵ τε συστατικαὶ καὶ διαιρετικαί, ποτὲ δὲ αἱ μὲν συστατικαὶ αἱ αὐταί, αἱ δὲ διαιρετικαὶ ἕτεραι, ὡς ἐπὶ τοῦ ἁπλῶς ζῴου καὶ τοῦ λογικοῦ ζῴου καὶ ἁπλῶς ζῴου καὶ ἀλόγου ζῴου· τοῦ μὲν γὰρ ἁπλῶς ζῴου καὶ τοῦ λογικοῦ ζῴου αἱ αὐταί εἰσι συστατικαὶ διαφοραί· ἐφ' ἑκατέρων γὰρ τῶν ζῴων οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ διαιρετικαὶ αἱ αὐταί εἰσι· τὸ γὰρ λογικὸν εἰσελθὸν διεχώρισε ἀπὸ τοῦ ἁπλῶς ζῴου, ὃ

221–224 cf. 39, 8–14 ‖ 225–226 Arist. Cat. 1 b 16–17 ‖ 226–230 cf. Philop. in Cat. 40, 4–8 ‖ 231–241 40, 13–41, 17 ‖ 241–244 40, 10–13 ‖ 245–259 41, 17–18

δὴ καὶ διῄρηται εἰς θνητὸν καὶ ἀθάνατον. ταῦτα δὲ παρ' ἑαυτῷ καὶ τὸ ἁπλῶς ζῷον κέκτηται· ὥστε, ἅπερ εἰσὶ τοῦ ἁπλῶς ζῴου, εἰσὶ καὶ τοῦ λογικοῦ ζῴου. τοῦ δὲ ἁπλῶς ζῴου καὶ τοῦ ἀλόγου ζῴου αἱ μὲν συστατικαὶ πάντως αἱ αὐταί – τὸ γὰρ 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική' ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ζῴων ἐφαρμόζει –, αἱ δὲ διαιρετικαὶ οὐχ αἱ αὐταί· τοῦ μὲν γὰρ ἁπλῶς ζῴου εἰσὶ διαιρετικαὶ τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, τὸ θνητὸν καὶ τὸ ἀθάνατον, τοῦ δὲ ἀλόγου οὔκ εἰσι ταῦτα, ἀλλὰ τὸ πτηνόν, τὸ χερσαῖον, τὸ ἔνυδρον. ὥστε, ἅπερ παρ' ἑαυτῷ ἔχει τὸ ἄλογον, καὶ τὸ ἁπλῶς ζῷον κέκτηται, οὐ μὴν δὲ ἅπερ παρ' ἑαυτῷ ἔχει τὸ ἁπλῶς ζῷον, ἤδη καὶ τὸ ἄλογον κέκτηται, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἁπλῶς ζῴου καὶ τοῦ λογικοῦ ζῴου· ὃ γὰρ τὸ ἁπλῶς ζῷον, καὶ τὸ λογικὸν ζῷον ἐκέκτητο.

Ἐκ τούτων οὖν τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὔτ' ἀληθεύει οὔτε ψεύδεται, τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ κατάφασις ἢ ἀπόφασις γίνεται.

(Figura X v. ad fin. tom.)

[De decem praedicamentis]

Ἀρχομένων δὲ ἡμῶν περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν διεξιέναι, δεῖ πρῶτον εἰπεῖν διὰ τί δέκα κατηγορίαι καὶ οὐ πλείους εἰσί, καὶ τηνικαῦτα τῆς τούτων ὑφηγήσεώς τε καὶ σαφηνείας ἑξόμεθά τε καὶ λόγον ποιησόμεθα· ὅτι τὸ ὂν ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἢ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ· καὶ εἰ μὲν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ποιεῖ τὴν οὐσίαν, εἰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ, ἢ καθ' αὑτὸ ἢ οὐ καθ' αὑτό ἐστι. τὸ δὲ καθ' αὑτὸ ἢ μεριστὸν καὶ ποιεῖ τὸ ποσόν, ἢ ἀμέριστον καὶ ποιεῖ τὸ ποιόν· εἰ δὲ οὐ καθ' αὑτό, ἢ σχέσις ἐστὶ μόνον καὶ ποιεῖ τὰ πρός τι, ἢ κατὰ σχέσιν ἄλλων νοεῖται καὶ ποιεῖ τὰς λοιπὰς ἓξ κατηγορίας. ἐκ δὲ τῆς συμπλοκῆς τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ποσοῦ ἀπογεννῶνται τὸ ποῦ καὶ τὸ ποτέ, ἐξ οὐσίας καὶ ποιοῦ τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἐξ οὐσίας καὶ τῶν πρός τι τὸ ἔχειν καὶ τὸ κεῖσθαι. μιγνυμένη γὰρ αὕτη ἡ οὐσία τῷ ποσῷ ἢ ἐν τόπῳ ὁρᾶται καὶ τὴν ποῦ κατηγορίαν ποιεῖ, ἢ ἐν χρόνῳ καὶ τὴν ποτὲ ἀποτελεῖ· τῷ δὲ ποιῷ συντιθεμένη ἢ ἐνέργειαν ἔχει καὶ ποιεῖ τὸ ποιεῖν, ἢ πάθος καὶ

264–266 cf. Arist. Cat. 2 a 4–9 || **270–278** cf. El. in Cat. 159, 9–19

256 *ἐφαρμόζει*] *προ* pro *ἐφ* mg. **b**[8] || **260** *κέκται* **b**[8]: correxi || **271** *ὅτι*] cf. 3 || **272** *μὲν*] *ἐν* **b**[8]: correxi

τὸ πάσχειν ἐμφαίνει· συντρέχουσα δὲ τῷ πρός τι ἢ ἐν ἄλλῳ τίθεται καὶ τὸ κεῖσθαι παρίστησιν ἢ περιτίθεται ἕτερον καὶ τὸ ἔχειν λέγεται.

Προτέτακται δὲ ἡ οὐσία τῶν λοιπῶν ὡς συμφερομένη ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις καὶ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι θεωρουμένη καὶ τῆς οἰκείας μεταδιδοῦσα ὀνομασίας, ὡς καὶ αὐτὰ οὐσίαι πάντως καλούμενα, ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ τὰ συμβεβηκότα ὑφιστάμενα – εἴ τι γὰρ συμβεβηκός, καὶ οὐσία πάντως ἔσται· οὐκ εἴ τι δὲ οὐσία, τοῦτο καὶ συμβεβηκός – καὶ ὡς συναναιροῦσα καὶ μὴ συναναιρουμένη, ἥτις δὴ καὶ αὐθυπόστατος κέκληται, τὰ δὲ συμβεβηκότα ἑτεροϋπόστατα ὡς ἐν ταύτῃ τὴν ὑπόστασιν εἰληχότα καὶ διὰ τὸ ταύτην μίαν εἶναι, τὰ δὲ συμβεβηκότα πολλά, προηγεῖται δὲ τὸ ἓν τῶν πολλῶν· διὰ ταῦτα οὖν ἡ οὐσία τὴν πρώτην τάξιν ἀπείληφεν. ἐξαχῶς δὲ αὕτη λέγεται. οὐσία ἡ πᾶσαν μὲν ὕπαρξιν σημαίνουσα, ἥτις καὶ κατὰ τῶν συμβεβηκότων φέρεται, καθὸ καὶ ταῦτα οὐσίαι λέγονται ὡς ἐν ταύτῃ τὴν ὕπαρξιν κεκτημένα. οὐσία καὶ ἡ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ φύσις ἡ τοῖς συμβεβηκόσιν ἀντιδιαστελλομένη, ἥτις δὴ ἢ ἁπλῆ ἐστιν ἢ σύνθετος· ἥτις ἁπλῆ ποτὲ μὲν κρείττων τῆς συνθέτου, ποτὲ δὲ χείρων, καὶ κρείττων μὲν τῆς συνθέτου θεός, ἄγγελος, νοῦς, ψυχή – ταῦτα γὰρ κρείττω τοῦ ἀνθρώπου –, χείρω δὲ τῆς συνθέτου ἡ πρώτη ὕλη καὶ τὸ ἔνυλον εἶδος, ἃ δὴ καὶ τὸ ἔλαττον τοῦ ἀνθρώπου ἀποφέρονται, ὡς δι' αὐτὸν παραχθέντα ἢ γεγονότα· εἰ γὰρ ἕνεκά του, χείριστόν ἐστι· τιμιώτερον ἄρα οὗ ἕνεκά ἐστιν· οἷόν τί φημι· εἰ γὰρ ἕνεκα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἱμάτιον, τιμιώτερον ἄρα ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἱματίου· εἰ δὲ καὶ τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐλάχιστόν ἐστι καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ σάββατον. ἡ δὲ σύνθετός ἐστιν ἢ καθ' αὑτὴν ὡς Σωκράτης, Πλάτων, ἢ σχετικὴ ὡς ὁ τὶς πρὸς τὸ πᾶς· θατέρου γὰρ μὴ ὄντος οὐδὲ θάτερον συνεξακούεται ὡς τῶν πρός τι ὄντα. ἔστι καὶ ἕκτη οὐσία ἡ περιεκτικὴ τῆς συνθέτου καὶ σχετικῆς, περὶ ἧς ἐνταῦθα διδάσκει ὁ Ἀριστοτέλης, φημὶ δὴ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. πρώτην δὲ οὐσίαν λέγει τὸν τινὰ ἄνθρωπον, δευτέραν δὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ζῷον, διότι καὶ τὰ τῇ φύσει πρῶτα ἡμῖν εἰσιν ὕστερα, τὰ δὲ ταύτῃ ὕστερα ἡμῖν πρώτιστα· οἷον ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος πρῶτον, εἶτα ⟨τὰ⟩ τέσσαρα στοιχεῖα, μεθ' ἃ σπέρμα καὶ αἷμα, εἶτα καὶ ὕστερος ὁ ἄνθρωπος. τοῦτον οὖν θεωροῦντες καὶ ἀναλύοντες ἐξ ὧν συντέθηται, ἐπὶ τὰ πρῶτα ἀναγόμεθά τε καὶ προβιβαζόμεθα. ἀλλὰ καὶ τοῖς εἰσ-

284–287 cf. Philop. in Cat. 49,8–11 || **287–309** cf. El. in Cat. 162,1–33 || **310–314** cf. Amm. in Cat. 36,6–8

282 *συντρέχουσι* **b**[8]: correxi || **313** *τὰ* supplevi

αγομένοις ἡμῖν πρῶτον ἡ μερικὴ οὐσία καθέστηκε γνώριμος, καὶ οὕτως ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ καθόλου προβαίνομεν καὶ μανθάνομεν τὸν καθόλου ἄνθρωπον καὶ τὸ ζῷον.

Πάντοθεν δὲ ἐξυμνεῖ τὴν οὐσίαν ἀπὸ τῶν φωνῶν, ἀπὸ τῶν νοημάτων, ἀπὸ τῶν πραγμάτων. ἀπὸ μὲν τῶν φωνῶν διὰ τοῦ 'κυριωτάτην' εἰπεῖν· ἔπαινος γὰρ τῆς φωνῆς ἡ κυριολεξία. ἀπὸ δὲ τῶν νοημάτων ἐξαίρει διὰ τοῦ 'πρώτην' εἰπεῖν· πρῶτον γὰρ τὰς ἀτόμους οὐσίας νοοῦμεν καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὰ καθόλου ἀνερχόμεθα. ἀπὸ δὲ τῶν πραγμάτων ὡς ἀπὸ τοῦ 'μάλιστα' φάναι· μάλιστα γάρ ἐστιν ἡ ἄτομος οὐσία, ἤγουν ὁ τὶς ἄνθρωπος, εἴ γε τὰ συμβεβηκότα διὰ αὐτήν ἐστιν· ἄνευ γὰρ ταύτης οὐκ ἔχουσι ποῦ καὶ ὑποστῆναι, ὥσπερ καὶ τὰ καθόλου κατὰ ταύτης κατηγοροῦνται· ἥτις δὴ τοῖς μὲν συμβεβηκόσι πρὸς ὕπαρξιν, τοῖς δὲ καθόλου πρὸς κατηγορίαν πάρεστι. ὁρίζεται δὲ ταύτην οὐ διὰ τῆς καταφάσεως ὡς καὶ τὰ λοιπά, ἀλλὰ δι' ἀποφάσεως· οἱ γὰρ δι' ἀποφάσεως ὁρισμοὶ σεμνύνουσι τὸ ὑποκείμενον, ὡς καὶ τὸ θεῖον ὁρίσαι βουλόμενοι δι' ἀποφάσεως τοῦτο δείκνυμεν, φάσκοντες ὅτι τὸ θεῖον οὔτε ἄγγελός ἐστιν οὔτε ψυχὴ οὔτε τὸ καὶ τό. εἰ καὶ δι' ἀποφάσεως ταύτην ἐμφαίνει, ἀλλὰ τρόπον τινὰ διὰ καταφάσεως παρίστησιν· οὐ γὰρ μόνον τί οὐκ ἔστι λέγει, ἀλλὰ καὶ τί ἐστι διασαφεῖ· πρὸς γὰρ ἀντιδιαστολὴν ἑτέρων αὕτη οὑτωσὶ λέγεται· εἰ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς ἐν ὑποκειμένῳ, ἡ οὐσία οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ εἰ τὸ καθόλου καθ' ὑποκειμένου, τὸ μερικὸν οὐ καθ' ὑποκειμένου λέγεται. διὰ τοῦτο δὲ οὐ καθ' ὑποκειμένου λέγεται, ἐπειδὴ τοῖς καθ' ὑποκειμένου ὑπόκειται, ἤγουν τοῖς καθόλου, πρὸς κατηγορίαν, οὐδ' ἐν ὑποκειμένῳ, ἐπεὶ τοῖς ἐν ὑποκειμένῳ, τουτέστι τοῖς συμβεβηκόσιν, ὑπόκειται πρὸς ὕπαρξιν, εἴ γε ταύτης μὲν τὰ συμβεβηκότα δέονται πρὸς σύστασιν, τὰ δὲ καθόλου πρὸς κατηγορίαν.

Βουλόμενος δὲ τὸ ἴδιον τῆς οὐσίας παραστῆσαι πρῶτον τὰ ψευδῆ ἴδια ταύτης παράγει, ἵνα κεκαθαρμένως καὶ ἀπροσκόπως τὴν ἀλήθειαν προσαγάγῃ καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι δεῖ τὸ ἴδιον μόνῳ καὶ παντὶ εἶναι οὗ ἴδιόν ἐστι. διὸ καὶ τὰ κοινὰ τῆς οὐσίας ἐπειπὼν ὕστερον τὸ κυρίως ἴδιον μέλλει παραδοῦναι· χρὴ γὰρ τῷ ἰδίῳ δύο τινὰ παρέπεσθαι, τὸ μόνῳ ἐκείνῳ ὑπάρχειν καὶ παντὶ οὗ ἐστιν ἴδιον. καθ' ἕκαστον οὖν ἴδιον δύο ζητεῖ, εἰ πάσῃ ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ ἢ οὔ, καὶ εἰ μόνῃ ἢ οὔ. εἰ

319 sqq. Arist. Cat. 2 a 11–12 || **319–325** cf. El. in Cat. 165, 3–10 || **327–328** 166, 17–18 || **328–332** cf. Philop. in Cat. 51, 24–32 || **335–342** 52, 14–31 || **343–345** cf. El. in Cat. 171, 32–33 || **348–351** 171, 26–30

320 *καιριωτάτην* **b**[8]: correxi: *κυριώτατα* Arist. || **322** *πρώτην*] *πρώτως* Arist.

μὲν οὖν εὕρῃ ὅτι πάσῃ οὐ μόνῃ δέ, κοινὸν αὐτὸ καλεῖ· εἰ δὲ μόνῃ μὲν οὐ πάσῃ δέ, ἴδιον. διὸ καί φησι 'κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι'. ὡς γὰρ ἄνωθεν φθάσαντες εἰρήκαμεν, τὸ ἐν ὑποκειμένῳ ὅ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὂν ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι· τὸ γὰρ λευκὸν ἔν τινί ἐστι καὶ οὐκ ἔστι μέρος καὶ οὐ δύναται χωρὶς ὑποκειμένου ὑφίστασθαι, ὅπερ προσὸν μὲν τῷ ὑποκειμένῳ τὴν ἑαυτοῦ ὕπαρξιν διέσωσεν, ἀπὸν δὲ ἀπώλεσέ τε καὶ διέφθειρε. ἡ δὲ οὐσία ἤγουν ὁ τὶς ἄνθρωπος μὴ ἐν ἑτέρῳ τὴν ὑπόστασιν ἔχουσα, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτῆς οὖσα καὶ μάλιστα τοῖς μὲν καθόλου πρὸς κατηγορίαν ὑποκειμένη, τοῖς δὲ συμβεβηκόσι πρὸς ὕπαρξιν, ἀλώβητός ἐστι παντάπασι καὶ ἀπαθὴς διατετήρηται. οὐκ ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τοῦτο τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν διαφορῶν· τὸ γὰρ λογικὸν οὐκ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀναδείκνυται, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ κατηγορεῖται· τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ, ὃ συμβεβηκὸς πεφθάκαμεν εἰρηκέναι, οὔτε παρὸν οὔτε ἀπὸν σῴζει τὸ ὑποκείμενον, τὸ δὲ λογικὸν ἀφαιρεθὲν ἢ τὸ ἄλογον οὗ κατηγορεῖται συνανεῖλε καὶ τὴν αὐτοῦ ὀνομασίαν· ἐν γὰρ τῷ σώματι τῷ ὑποκειμένῳ δηλαδὴ καὶ τὸ λευκὸν θεωρεῖται, ὅ ἐστι συμβεβηκός, καὶ ἀφαιρεθὲν μὲν τὸ λευκὸν ἀπήμαντον τὸ σῶμα διεφύλαξε, τὸ δὲ λογικὸν ἀφαιρεθὲν οὗ λέγεται καὶ τὸ εἶδος καθ' οὗ κατηγορεῖται ἐλυμήνατο. διὰ τοῦτο καὶ αἱ διαφοραὶ τὸ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ κέκτηνται. τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον ἀπορραπίζει ὡς πάσῃ οὐσίᾳ ὑπάρχον, οὐ μόνῃ δέ.

Ἕτερον δὲ ἀντεισάγει, ἀλλ' οὐδὲ τούτῳ συντίθεται ὡς μήτε μόνῃ μήτε πάσῃ τυγχάνον, τὸ 'ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις – φημὶ δὴ ταῖς δευτέραις – καὶ ταῖς διαφοραῖς τὸ πάντη συνωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι'· οὔτε γὰρ τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ ὑπάρχει, ἤγουν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ταύτην κατά τινος κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποκεῖσθαι τοῖς καθόλου πρὸς κατηγορίαν, οὔτε μόνῃ, ἐπειδὴ καὶ ταῖς διαφοραῖς ὑπάρχει· τὰ γὰρ γένη τῶν εἰδῶν συνωνύμως κατηγοροῦνται· τὰ γὰρ συνωνύμως κατηγορούμενα καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ὁρισμὸν τοῦ κατηγορουμένου ἐπιδέχονται· οἷον ὁ Σωκράτης ὁ τὶς ἄνθρωπος λέγεται· καὶ ἄνθρωπος καὶ ζῷον ⟨καὶ⟩ οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ ὁ Σωκράτης· ὡσαύτως καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον λεχθήσεται, ἀλλὰ καὶ

351 sq. Arist. Cat. 3 a 7–8 ‖ **352** *ἄνωθεν*] supra 197–199 ‖ **352–353** cf. Arist. Cat. 1 a 24–25 ‖ **360–362** cf. 3 a 21–26 ‖ **372–374** 3 a 33–34 ‖ **374–377** cf. El. in Cat. 175, 4–6 ‖ **377–385** cf. Philop. in Cat. 70, 5–14

356 *ἀπόλεσέ* **b**^{8} ‖ **361** *ἀνθρώπω* bis scr. **b**^{8} ‖ **364** *τὸ ὑποκείμενον*] *τῶ -νω* suprascr. **b**^{8} ‖ **372** *ὑπάρχει* Arist.: *ὑπάρχον* **b**^{8} ‖ **373** *τὸ*] *τῶ* **b**^{8}; s. l. corr. scriba | *πάντα* Arist. ‖ **380** post *ζῷον* add. *λογικὸν θνητόν ἐστι* Philop. | *καὶ* addidi

λογικόν, ὅπερ ἐστὶ τῆς διαφορᾶς· τὸ γὰρ λογικὸν καὶ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ τοῦ Σωκράτους εἰρήσεται, καὶ ὁρισμὸς τοῦ λογικοῦ 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική', ὥστε καὶ αἱ διαφοραὶ συνωνύμως κατ' αὐτῶν κατηγοροῦνται.

Λέγει δὲ καὶ ἕτερον ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ 'πᾶσα οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν'. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης οὐσίας ἀληθὲς εἶναι δοκεῖ, ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐδαμῶς· τὸ γὰρ τόδε τι τὸ μερικὸν δηλοῖ, ἤγουν τὸν τινὰ ἄνθρωπον· τῷ μὲν γὰρ ἐνιαίῳ τῆς προφορᾶς δοκεῖ ὅτι τόδε τι σημαίνει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, ἤγουν τὸ ζῷον καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὖν οὐ τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε· οὐδὲ γάρ ἐστιν ἓν τὸ ὑποκείμενον, ἵνα τι σημαίνῃ, ὥσπερ ὁ 'τίς', ἀλλὰ καθόλου καὶ συναγωγὴν τῶν κατὰ μέρος δηλοῖ· τὸ γὰρ ζῷον κατὰ πολλῶν λέγεται καὶ ὁ ἄνθρωπος κατὰ πλειόνων ἀτόμων κατηγορεῖται. ἀλλ' οὐδὲ ποιόν τι σημαίνει ὥσπερ τὸ λευκόν· τὸ γὰρ λευκὸν οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ποιόν, τὸ δὲ γένος καὶ τὸ εἶδος περὶ τὴν οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιὰν γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει ἔχουσαν τὴν οὐσίαν αὐτὴν ποιότητα.

'Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ μηδὲν ἐναντίον αὐταῖς εἶναι'· τῷ γὰρ τινὶ ἀνθρώπῳ τί ἂν εἴη καὶ ἐναντίον, ἤγουν τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ; οὐσία γὰρ οὐσίᾳ οὐ μάχεται· εἰ γὰρ καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους κατ' ἀλλήλων φερομένους καὶ ἐναντιουμένους ὁρῶμεν, ἀλλ' οὐ καθὸ οὐσίαι τὴν πρὸς ἀλλήλους διένεξιν πεποίηνται, ἀλλά τι συμβεβηκὸς τούτοις παρεμπεσὸν τὴν ἐναντίωσιν ἀπειργάσατο, ὥσπερ καὶ ὁ θυμὸς καὶ ὁ λόγος οὐσίαι, τὸ δὲ θυμοῦσθαι καὶ λογίζεσθαι ἐνέργειαι. αἱ μὲν γὰρ οὐσίαι καθ' ἑαυτὰς οὐδ' ὅλως τὸ ἐναντίον κέκτηνται, τὰ δὲ περὶ αὐτὰς ἐμπεσόντα τὴν διάστασιν ἀπειργάσαντο, καθὰ δὴ καὶ τὸ ὕδωρ τῷ πυρὶ ἀντικείμενον καθορῶμεν, ἀλλ' οὐ καθὸ οὐσίαι τὴν πρὸς ἄλληλα φθορὰν εἰσεδέξαντο, ἀλλ' ᾗ πεποίωνται· αἱ γὰρ περὶ αὐτὰς προσοῦσαι ποιότητες τὴν μάχην προσήγαγον· τῇ γὰρ θερμῇ καὶ ξηρᾷ ποιότητι προσπεσοῦσα ἡ ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τὴν ἑτέραν ποιότητα ὤλεσεν. οὐκ ἴδιον δὲ ταύτης τὸ μηδὲν εἶναι ἐναντίον, ἀλλ' οὐδὲ τῷ διπήχει ἢ τριπήχει ἐστί τι ἐναντίον· τὰ γὰρ ἐναντία φθαρτικὴν πρὸς ἄλληλα τὴν δύναμιν ἐκληρώσατο καὶ τὸ ἕτερον ὑφ' ἑτέρου ὄλλυταί τε καὶ διέφθαρται, ὥσπερ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, ἐνταῦθα δὲ αὔξησις τοῦ διπήχους τὸ

386-387 Arist. Cat. 3 b 10 || **387-391** cf. El. in Cat. 176, 15–18 || **398** Arist. Cat. 3 b 24–25 || **400-403** cf. El. in Cat. 180, 23–25 || **403-404** 180, 9–14 || **406-415** cf. Philop. in Cat. 74, 17–75, 3

382 *λογικά* **b**[8]: correxi || **389** *προφορᾶς* El. 176, 17: *προσφορᾶς* **b**[8]

τετράπηχυ. ἀλλ' οὐδὲ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ ἐναντίον, διότι τὸ μέγα ἐκ πολλῶν μικρῶν καὶ τὸ πολὺ ἐκ πολλῶν ὀλίγων συνέστηκε.

'Δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον'· εἰ γὰρ ἐναντία ἑαυτῇ οὐκ ἐπεδέχετο, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τὸ μὲν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ὁδὸς ἐπὶ τὰ ἐναντία, τὸ δ' ἐναντίον τέλος, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ οὐ λέγομεν 'μᾶλλον οὗτος ἄνθρωπος καὶ ἧττον ἐκεῖνος'. ἔνθεν οὐδ' ἐναντιότητα ἐδέξατο· ὅπου γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἐκεῖ καὶ τὸ ἐναντίον, καὶ ἔνθα τὸ ἐναντίον, ἐκεῖσε καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· ὅσα γὰρ πέφυκε μίγνυσθαι, ἐκεῖνα διὰ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον προϊέμενα ἐπὶ τὸ ἐναντίον κεχωρήκασιν. οὐ γὰρ ἀθρόον ἡ φύσις μεταπηδᾶν εἴωθεν ἐκ τούτου εἰς τόδε, ἀλλ' ὁδῷ τινι καὶ τάξει κέχρηται· οὐδὲ γὰρ εὐθὺς τὸ λευκὸν πρὸς τὸ μέλαν ἐτράπη, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τὴν ἐκ τοῦ λευκοῦ πρὸς τὸ μέλαν μεταβολὴν δεξάμενον ἐκ τοῦ λευκοῦ μέλαν γεγένηται καὶ ἐναντίον ἐκείνου καθέστηκεν. ὁ δὲ ἄνθρωπος οὔτε πλέον τῆς ἀνθρωπότητος σφετερίσασθαι ἴσχυσεν οὔτε τι ἐξ αὐτῆς ἠδυνήθη ἀποβαλέσθαι. διὰ τοῦτο ἡ οὐσία οὔτ' ἐναντιότητα οὔτε τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐτόνησεν ἐπικτήσασθαι.

'Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ ταὐτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν.' τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον ἐγκρίνει τῶν ἄλλων καὶ ὡς οἰκεῖον προσίεται καὶ ἀσπάζεται ὡς μόνῃ τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ προσῆκον καὶ οὐ πάσῃ, ἤγουν ταῖς λοιπαῖς· οἷον Σωκράτης ποτὲ μὲν θερμαίνεται, ποτὲ δὲ ψύχεται, καὶ ἄλλοτε μὲν ἥδεται, ποτὲ δ' αὖ θλίψεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἂν τὸ τοιοῦτον θεάσηται, ὅσα μή εἰσιν οὐσία· οἷον τὸ χρῶμα ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὂν οὐ δύναται καὶ λευκὸν καὶ μέλαν γενέσθαι, οὐδ' ἡ αὐτὴ πρᾶξις φαύλη καὶ σπουδαία ἀποδειχθῆναι διὰ τὸ μὴ οὐσίαι εἶναι, ἀλλὰ περὶ τὴν οὐσίαν θεωρεῖσθαι· ὁ δὲ Πέτρος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων δεκτικός ἐστι. μόνῃ μὲν οὖν ἴδιον τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ, ἤγουν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ, οὐ μέντοι γε καὶ ταῖς δευτέραις, φημὶ δὴ τῷ ζῴῳ καὶ τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει· οὔτε γὰρ τὸ γένος οὔτε τὸ εἶδος κυρίως ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ περὶ τὰ ἄτομα τὸ ἓν θεωρεῖται. εἰ δὲ καὶ ἓν λέγεται, ἀλλ' οὐχ ἓν κυρίως ἐστὶν ἵνα δέξηται ἐναντιότητα, ἀλλ' οὐδὲ σῶμα ἵνα ἐπιδέξηται

415–416 cf. El. in Cat. 179, 29–31 || **417** Arist. Cat. 3 b 33–34 || **417–428** cf. El. 180, 34–181, 13 || **423–424** cf. Philop. 75, 17–19 || **428–431** cf. El. 181, 33–182, 3 || **432–433** Arist. Cat. 4 a 10–11 || **433–448** cf. Philop. 77, 27–78, 9

417 *ἡ οὐσία* Arist.: *τῇ οὐσίᾳ* **b**^{8} || **432** *ἐναντίων* Arist.: *-ον* **b**^{8} || **433** *ἐγκρίνει* ut Philop. cod. F: *ἐκ-* Philop. || **437** fort. *οὐσίαι* legendum

τὴν θερμότητα. ὁμοίως οὐδὲ τὸ γένος· τὰ γὰρ γένη καὶ τὰ εἴδη ἐννοηματικὰ ὁ Ἀριστοτέλης ἐκάλεσεν.

Ἒξ δέ τινων ὡς ἰδίων τῆς οὐσίας ἀποδεδομένων τὸ μὲν πρῶτον καὶ τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον πάσῃ μὲν ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ, οὐ μέντοι γε μόνῃ, τὸ μέντοι γε δεύτερον, τὸ συνωνύμως λέγεσθαι, οὔτε μόνῃ οὔτε πάσῃ· οὔτε γὰρ τῇ πρώτῃ, ἐπειδὴ καὶ ταῖς διαφοραῖς· τὸ δὲ τρίτον, τὸ τόδε τι σημαίνειν, καὶ πρὸς τούτῳ τὸ ἕκτον μόνῃ εἰ καὶ μὴ πάσῃ. ἐναλλάξαντες οὖν τὸ εἰρημένον εἴπωμεν ὅτι ⟨μάλιστα⟩ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι τὸ τὰ ὑπ' αὐτὴν ἄτομα παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά· οὕτω γὰρ καὶ πάσης τῆς οὐσίας κατηγορηθήσεται τοῦτο τὸ ἴδιον καὶ οὐδεμιᾷ τῶν ἄλλων ἁρμόσει, φημὶ δὴ τοῖς τοῦ ποσοῦ ἀτόμοις ἢ τοῦ ποιοῦ. 'παρὰ μέρος' δὲ λέγει, ἐπεὶ οὐχ ἅμα λευκαίνεται ὁ Σωκράτης οὔδε ἅμα ὑγιαίνει καὶ νοσεῖ. 'ἓν' δὲ 'τῷ ἀριθμῷ' εἶπεν, ἵνα τὸ αὐτὸ φυλάττηται ὑποκείμενον, 'ταὐτὸν' δέ, ἵνα μεταβάλλῃ καθ' ὑπόστασιν· τὸ γὰρ χρῶμα ἀπὸ λευκοῦ μέλαν γίνεται μεταβάλλον καθ' ὑπόστασιν – ἐν γὰρ τῷ λευκὸν εἶναι ἔχει τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν –, ὁ δὲ Σωκράτης εἷς καὶ ⟨ὁ⟩ αὐτὸς μένων ποτὲ μὲν θερμός, ποτὲ δὲ ψυχρὸς γίνεται. 'δεκτικὸν' δὲ 'τῶν ἐναντίων' εἴρηκεν, ἵνα ἐνδείξηται τοῦ παρὰ μέρος δέχεσθαι τὰ ἐναντία τὴν δύναμιν· οὐ γὰρ εἶπε δέχεσθαι τὰ ἐναντία – ἦν γὰρ ἂν ἐν τῷ αὐτῷ τὰ μαχόμενα –, ἀλλὰ 'δεκτικὸν' εἶπεν, ἵνα τὴν δύναμιν ἐνδείξηται.

Καὶ ταύτης μὲν τῆς οὐσίας τὸ ἴδιον ἐπειπὼν προστίθησιν 'εἰ μή τις ἄρα τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν ἐνίσταιτο φάσκων τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά', ὃς καὶ προφανῶς τῇ ἀληθείᾳ ἔσται ἀντικείμενος· ὁ γὰρ λόγος ὁ λέγων ὅτι κάθηται ἢ ἵσταται καὶ ὁ δοκῶν εἶναι τοῦτον μὲν χρηστόν, ἐκεῖνον δὲ φαῦλον, οὐχὶ ταῦτα ποιοῦσιν ἐκεῖνα ἢ ψευδῆ ἢ ἀληθῆ, ἀλλὰ τῷ τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι ἢ ἀληθῆ ἢ ψευδῆ τὸν λόγον δείκνυσιν· ὁ γὰρ λόγος ὁ προφορικὸς καὶ ὁ ἐνδιάθετος ποσόν ἐστιν, ἡ δὲ δόξα ποιόν· ἓν οὖν καὶ τὸ αὐτὸ μένοντα ἀληθείας ἢ ψεύδους παρὰ μέρος εἰσὶ δεκτικά. εἰ γὰρ τύχοι καθήμενος, ἀληθεύει, ἀναστάντος δὲ ψεύδεται. ἡ δὲ οὐσία αὐτὴ κινουμένη ἐκ θερμοῦ ψυχρὰ γίνεται, ὁ δὲ λόγος ἀκίνητος μένων τῷ τὸ πρᾶγμα κινηθῆναι ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος ἐδέξατο·

449–458 78, 17–79, 5 || 458–459 test. a 79, 6 sqq. || 459–467 79, 9–17 || 468–470 Arist. Cat. 4 a 22–23 || 474–476 cf. Philop. 81, 2–5; El. 183, 20–23 || 477–478 cf. Philop. 81, 24–27

454 *μάλιστα* Philop. || 458 post *λευκαίνεται* debuit *καὶ μελαίνεται* ut El. 182, 28; vide autem Philop. test. a 79, 6 sqq. || 463 *ὁ* Philop. || 466 *δεκτικὰ* **b**[8]: sec. Arist. et Philop. correxi || 476 *τύχοι* Philop.: *τύχη* **b**[8]

ἡ μὲν γὰρ οὐσία ἐν τῷ δέχεσθαι τὰ ἐναντία τὴν κατὰ ποιὸν κινεῖται κίνησιν, ὁ δὲ λόγος καὶ τὸ πρᾶγμα οὐδέτερον ὑφ' ἑτέρου κινεῖται· οὔτε γὰρ ὁ λόγος αἴτιος τοῦ μεταβάλλειν τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὸ ἐναντίον κινηθῆναι οὔτε τὸ πρᾶγμα κινηθὲν παρακεκίνηκέ τι τοῦ λόγου· ὁ αὐτὸς γὰρ ἔμεινε λόγος ἀκίνητος· οὐδὲ γὰρ πέπονθέ τι· τὰ γὰρ δεχόμενα τὰ ἐναντία πάσχει – πάθος γὰρ ἡ εἰς τὰ ἐναντία μεταβολή –, τὰ δὲ πάσχοντα κινεῖται· τὸ πάθος γὰρ κίνησίς ἐστι. καὶ ὁ προφορικὸς δὲ λόγος οὐχ ὑπομένει, ἀλλ' ἅμα τῷ ῥηθῆναι ἔφθαρται, δηλονότι οὐδὲ κινεῖται· τὸ γὰρ μὴ ὂν πῶς κινηθήσεται; εἰ δὲ μὴ κινεῖται, οὐδὲ πάσχει· εἰ μὴ πάσχει, οὐδὲ ἐναντίον ἐπιδέχεται. οὐκοῦν ἡ πρώτη οὐσία πάσχουσα τὴν κατὰ τὸ ποιὸν κίνησιν δεκτικὴ τῶν ἐναντίων γίνεται, ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ δόξα μὴ κινούμενα οὐδὲ κατὰ τὴν ἑαυτῶν μεταβολὴν τὰ ἐναντία ἐπιδέχονται, ἀλλὰ τῷ τὸ πρᾶγμα μεταβάλλεσθαι συμβέβηκεν ἐπ' αὐτῷ ταῦτα ἢ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι.

Μάλιστα δὲ ἴδιον τοῦτο τῆς οὐσίας εἶπεν ὅτι καὶ τὸ τρίτον ἴδιον, τὸ πᾶσαν οὐσίαν τόδε τι σημαίνειν, δέχεσθαι φαίνεται, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ τρίτου τούτῳ τῷ ἕκτῳ συντίθεται, ὡς μᾶλλον ἴδιον τῆς οὐσίας καὶ ἀληθὲς ἐπὶ μόνης τῆς ἀτόμου οὐσίας· ἐκεῖνο μὲν γὰρ εἰ καὶ τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ ἤγουν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ἁρμόττει, ἀλλὰ κατὰ πάσης οὐσίας εἴρηκεν αὐτό, τοῦτο δὲ ἐπὶ μόνης τῆς ἀτόμου οὐσίας τῆς ἓν καὶ τὸ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ οὔσης.

(Figura XI v. ad fin. tom.)

Μετὰ τὴν οὐσίαν ἔταξε τὸ ποσὸν διὰ τὸ ταύτην μόνην ὑποκεῖσθαι τοῖς ἄλλοις πρὸς κατηγορίαν καὶ ἀφ' ἑαυτῆς τὸ εἶναι ἔχουσαν, τὰς δ' ἄλλας μὴ ἄνευ ταύτης ὑφίστασθαι καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον. ἔταξε δεύτερον τὸ ποσὸν ὅτι ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ ἐμνήσθη αὐτοῦ, ἡνίκα ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἴδιον τῆς οὐσίας τοῦτο, τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ποσοῦ ἴδιον. καὶ ἐν τῇ φύσει δὲ τῶν πραγμάτων δευτέραν ἔχει τάξιν τὸ ποσόν· ἡ γὰρ πρώτη ὕλη ἀνείδεος οὖσα ὡς ἀσώματος καὶ ἀσχημάτιστος πρότερον ἐξογκωθεῖσα ποσοῦται καὶ γίνεται τριχῇ διαστατή, ὅ φησιν Ἀριστοτέλης δεύτερον ὑποκείμενον, εἶθ' οὕτως δέχε-

479–488 82,11–21 || **488–492** 83,2–4 || **500–509** 83,8–18 || **503** Arist. Cat. 3 b 24–29 || **508** cf. Arist. Met. 1016 a 20; 1017 b 24; Simpl. in Cael. 134,10; 599,5

484 *ἡ* Philop.: *ᾗ* **b**[8] || **498** *τὸ* Arist.: *τῷ* **b**[8] || **506** *ἀνείδεος* Philop.: *ἀνείδος* **b**[8] || **508** *διαστατόν* Philop.

ται τὰς ποιότητας καὶ γίνεται σύνθετος καὶ ποιεῖ τὰ στοιχεῖα· τὸ γὰρ τριχῇ διαστατὸν δεξάμενον τὰς ποιότητας γίνεται στοιχεῖον. καὶ ἐντεῦθεν οὖν δίκαιόν ἐστι ταχθῆναι μετὰ τὴν οὐσίαν τὸ ποσόν, ὅτι ἐκείνη πάλαι διαιρουμένη εἰς πρῶτον καὶ δεύτερον διεκέκριτο, τὸ δὲ πρῶτον καὶ δεύτερον τοῦ ποσοῦ ἐστι. καὶ ὁ τοῦ σώματος δὲ ὁρισμὸς τῷ ἀριθμῷ προσκέχρηται, φημὶ δὴ τῷ τριχῇ διαστατῷ. τὸ μὲν οὖν σῶμά ἐστιν οὐσία, ὁ δὲ ἀριθμὸς τοῦ ποσοῦ.

‘Τοῦ δὲ ποσοῦ τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές.’ καὶ συνεχὲς μέν ἐστιν οὗ τὰ μόρια ἡνωμένα καὶ συμπεφυκότα ἀλλήλοις εἰσὶ καὶ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτουσι, διωρισμένον δὲ τὸ μὴ οὕτως ἔχον, ἤγουν τὸ ἔχον τὰ μέρη αὐτοῦ διῃρημένα καὶ μὴ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτοντα· οἷον τὸ δίπηχυ ξύλον καὶ ἡνωμένα τὰ μέρη αὐτοῦ κέκτηται καὶ συνηρημένα ἀλλήλοις καὶ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει, ἤγουν τὴν ἐπιφάνειαν, ὁ δὲ ἓξ ἀριθμὸς διωρισμένος ἐστὶ καὶ διῃρημένα τὰ μέρη αὐτοῦ εἰσι καὶ οὐδὲ κοινὸν ὅρον κέκτηται τὸν συνδέοντα καὶ συνάπτοντα τὰ μέρη αὐτοῦ ὥσπερ τινὰ ἀκρογωνιαῖον λίθον· λέγεις γὰρ ‘τρία καὶ τρία ἕξ’· καὶ εἰπὼν τὰ τρία μόνον σιωπᾷς, καὶ αὖθις ἐπιφέρεις ἕτερα τρία, ἅπερ διῃρημένα μέρη τοῦ ἓξ εἰσι.

‘Τὰ μὲν οὖν ἔκθεσιν ἔχοντα πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκεν.’ ἔκθεσιν δὲ ἐκεῖνα ἔχειν λέγεται ἃ κεῖταί που καὶ δεικτικὰ καὶ συνεστηκότα ὅλα ἅμα τὰ μόρια ἔχει· οἷον ὁ λίθος κεῖται ἐν τοίχῳ καὶ δεικτικός ἐστιν – ὑποπίπτει γὰρ τῇ αἰσθήσει –, καὶ συνεστηκότα ὅλα αὐτοῦ τὰ μόρια καθέστηκεν, ἤγουν συνημμένα καὶ μὴ διῃρημένα. ταῦτα δὲ τὰ οὕτως ἔχοντά εἰσι σῶμα, ἐπιφάνεια, γραμμὴ καὶ ὁ τόπος· ταῦτα γὰρ καὶ κεῖταί που καὶ δεικτικά εἰσι καὶ συνεστηκότα ἔχουσι τὰ μόρια αὐτῶν. τὰ δὲ μὴ ἔκθεσιν ἔχοντα ἀριθμός εἰσι καὶ λόγος· λέγεις γὰρ πέντε καὶ πέντε καὶ ἀποτελεῖς τὸν δέκα· τῷ γὰρ διπλασιασμῷ τῶν πέντε γίνεται ὁ δέκα, ὅς ἐστιν ἀριθμός. ὥστε οὐκ εἰσι τοῦ ἀριθμοῦ τὰ μέρη συνημμένα ἢ συνεστηκότα, ἀλλὰ διῃρημένα καὶ διακεκριμένα, εἰ φάσκεις πέντε καὶ μετ' ὀλίγον πέντε. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ

509–510 cf. Philop. test. a ad 83, 18 || 510–515 cf. Philop. 83, 21–84, 3 || 516 Arist. Cat. 4 b 20 || 516–519 cf. Philop. 84, 5–8 || 527 sq. Arist. Cat. 4 b 21–22 || 527–534 cf. Philop. 88, 18–26 || 538–543 cf. Philop. 88, 27–89, 1

509 *σύνθετον* Philop. a || 512 exspectaveris *πρώτην καὶ δευτέραν* ut Philop. || 514 *τῷ τρ. διαστατῷ* Philop.: *τὸ τρ. διαστατόν* **b**[8] || 517 *ἡνωμένα* Philop.: *ἡνωμένα* **b**[8] || 527 *οὖν* non habet Arist. | debuit *ἐκ θέσιν ἐχόντων* ut Arist. || 528 immo *ἐκ θέσιν δὲ ἐχόντων ἐκεῖνα* (cf. Philop. 88, 20–21) || 534 *ἔκθεσιν ἔχοντα*] v. ad 527 et 528

λόγος τῶν μὴ ἔκθεσιν ἐχόντων ἐστίν· ὁ γὰρ λόγος οὔτε τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτει οὔτε τὰ μόρια αὐτοῦ συνεστηκότα εἰσίν, ἀλλὰ διῃρημένα· ἑκάστη γὰρ τῶν συλλαβῶν ἰδίαν περιγραφὴν κέκτηται καὶ ἡ ῥηθεῖσα οὐχ ὑπομένει τὴν ῥηθησομένην, ἀλλὰ πρὶν ἢ τὴν δευτέραν λεχθῆναι ἡ πρώτη ἔφθαρται καὶ ὄλλυται. διῄρηται δὲ τὸ ποσὸν εἰς δύο, εἰς συνεχὲς καὶ διωρισμένον. καὶ συνεχὲς μέν ἐστι σῶμα, γραμμή, ἐπιφάνεια, τόπος καὶ χρόνος, ὧν καὶ τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτουσι. τὸ γὰρ σημεῖον ῥυϊσκόμενον καὶ ἐκτεινόμενον ποιεῖ τὴν γραμμήν, ἧς καὶ κοινὸς ὅρος ἐστὶν ὁ συνδέων τὰ ταύτης μόρια, τὸ σημεῖον. ὃ δὴ σημεῖον δηλαδὴ δυνάμει καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ δεῖ ἀνειληφέναι· ἐὰν γὰρ ἐνεργείᾳ τοῦτο προσλήψῃ, οὐκ ἔστι συνεχὴς ἡ γραμμή, ἀλλὰ διῃρημένη τεμνομένη εἰς πλεῖστα σημεῖα. ἡ δὲ γραμμὴ εἰς εὖρος τανυθεῖσα τὴν ἐπιφάνειαν ἐκτελεῖ ἧς κοινὸς ὅρος ἡ γραμμή. πάλιν ἡ ἐπιφάνεια εἰς βάθος προελθοῦσα ἀπεργάζεται σῶμα· σῶμα δέ ἐστι τὸ ἔχον τρεῖς διαστάσεις, μῆκος, πλάτος καὶ βάθος· οὗτινος σώματος καὶ κοινὸς ὅρος ἡ ἐπιφάνειά ἐστι. τοὺς δὲ ὅρους τῆς ἐπιφανείας καὶ τοῦ σώματος δυνάμει προσληπτέον, ἵνα μὴ ἐκ τῆς ἐνεργείας εἰς διῃρημένα τὰ συνεχῆ προβήσονται, τεμνομένη ἡ μὲν ἐπιφάνεια εἰς πολλὰς γραμμάς, τὸ δ' αὖ σῶμα εἰς πλείονας ἐπιφανείας, εἰς μῆκος, βάθος καὶ πλάτος. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων ὑπὸ τῶν ἰδίων διαστάσεων περατοῦται, ἡ μὲν γραμμὴ ὑπὸ μιᾶς διαστάσεως, ἡ δ' ἐπιφάνεια ὑπὸ δύο, μήκους καὶ πλάτους, τὸ δὲ σῶμα ὑπὸ τριῶν, μήκους, βάθους καὶ πλάτους. καὶ πᾶν δὲ πέρας οὗτινός ἐστι πέρας λείπεται αὐτοῦ μιᾷ διαστάσει· τὸ γὰρ σῶμα τριχῇ διαστατὸν ὂν ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας περιγραφήσεται τῆς δύο διαστάσεις ἐχούσης, αὕτη δὲ ὑπὸ τῆς μονοειδεστάτης γραμμῆς τῆς ἓν διάστασιν κεκτημένης, ἡ δὲ γραμμὴ ὑπὸ τοῦ σημείου οὗ μέρος οὐδέν.

Διωρισμένον δὲ ποσόν ἐστιν ἀριθμὸς καὶ λόγος· καταμετρεῖται γὰρ καὶ ὁ λόγος βραχείᾳ καὶ μακρᾷ συλλαβῇ· πᾶν δὲ τὸ μετρούμενον ποσόν ἐστιν ὧν καὶ τὰ μόρια οὐ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτουσιν, ὡς πρὸ βραχέος εἰρήκαμεν· τὸν γὰρ δέκατον ἀριθμὸν εἰ διέλοιμεν εἰς δύο πεντάδας, ἑκάστην εὑρήσομεν ἰδίαν περιγραφὴν κεκτημένην καὶ μηδέ τινα μονάδα τὰ διῃρημένα μέρη συνάπτουσαν· οἷον ὁ πέντε καὶ

546 cf. Philop. 86, 1–2 ‖ 547–549 90, 15–17 ‖ 550–555 91, 4–9 ‖ 559–565 84, 30–85, 7 ‖ 564 sq. Eucl. Elem., Def. 1 ‖ 566 cf. Arist. Cat. 4 b 22–23 ‖ 566–567 4 b 33–34 ‖ 567–582 cf. Philop. 89, 23–90, 7

539 debuit *ἐκ θέσιν* ‖ 547 *συνδέον* **b**[8]: correxi ‖ 564 *ἓν*] immo *μίαν* | post *σημείου* lin. et punct. ÷ scr. **b**[8] ‖ 569 *δέκα* Philop. | *διέλοιμεν* Philop.: *διέλομεν* **b**[8]

πέντε ἀποτελοῦσι τὸν δέκα καὶ ἕκαστον ἰδίως λέγεταί τε καὶ περιγράφεται· ἢ ὁ ἑπτὰ διαιρούμενος εἰς τέσσαρα καὶ τρία οὐκ ἔστι τις ὅρος συνάγων τὰ ἑπτά, μὴ διῃρημένα ταῦτα λέγεται ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος ἐν διαφόροις συλλαβαῖς ἐγχαράττεται καὶ ἑκάστη συλλαβὴ ἰδίαν περιγραφὴν κέκτηται καὶ ἢ βραχεῖα ἢ μακρά ἐστι καὶ οὐδείς ἐστιν ὅρος συνημμένως παρασκευάζων τοῦτον ἐκφράζεσθαι. ἀλλὰ καὶ διττός ἐστιν ὁ λόγος, ὁ μὲν προφορικός, ὁ δὲ ἐνδιάθετος, ἤγουν ὁ ἐν τῇ ψυχῇ θεωρούμενος. περὶ δὲ τοῦ προφορικοῦ ὁ λόγος τῷ Ἀριστοτέλει, περὶ δὲ τοῦ ἐνδιαθέτου οὐδεὶς σκοπὸς διὰ τὸ μηδὲ ποσὸν εἶναι τὸν τοιοῦτον, ἀλλ' εἰ ἄρα ποιότητα ψυχῆς· διάθεσις γάρ τις ἢ ἕξις τὴν σύστασιν ἔχουσα.

Δέον δὲ γινώσκειν ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐπὶ πάσης γραμμῆς τὸ ἐπίπεδον φάσκει· κυρίως γὰρ ἐπίπεδος γραμμὴ λέγεται ἡ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἴση. οἱ μὲν γὰρ παλαιοὶ πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφάνειαν ἐπίπεδον καλοῦσιν – ἀδιάφορον γὰρ αὐτοῖς ἐπίπεδον ἢ ἐπιφάνειαν λέγειν –, οἱ δὲ νεώτεροι οὐ πᾶσαν ἐπιφάνειαν ἐπίπεδον καλοῦσιν, ἀλλὰ τὴν ἀποτεταμένην μόν⟨ον⟩, γένος λέγοντες τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ταύτην διαιροῦντες εἴς τε τὴν ἐπίπεδον, κυλινδρικὴν καὶ σφαιρικὴν καὶ εἴ τις ἄλλη εἴη. ἐπεὶ οὖν ἀπεδείχθη τὸ σῶμα συνειλημμένα καὶ συνεχῆ ἔχειν τὰ μόρια αὐτοῦ καὶ πᾶν δὲ σῶμα ἐν τόπῳ περιέχεται, ὁ δὲ τόπος ὁ περιέχων τὸ σῶμα κοινὸν ὅρον τὴν ἐπιφάνειαν κέκτηται, αὕτη δὲ τὸ σῶμα ὡς καὶ τὸν τόπον περιγράφει, τούτου δὲ κοινὸς ὅρος ἡ ἐπιφάνεια ἡ συνάγουσα καὶ συνδέουσα τὰ τούτου μόρια, τὸ δὲ σῶμα τόπῳ περιέχεται οὗ καὶ ὁ κοινὸς ὅρος ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια, συνεχὴς ἄρα ἔσται καὶ ὁ τόπος ὁ τὸν αὐτὸν ὅρον ἔχων τοῦ σώματος· οὐκοῦν τὰ τοῦ τόπου μόρια ἤγουν τὰ ἄνω, τὰ κάτω, τὰ δεξιά, τὰ ἀριστερά, ἅπερ κατέχει ἕκαστον μόριον τοῦ σώματος, τὸν αὐτὸν ὅρον κέκτηται ὅνπερ καὶ τὸ σῶμα, ὅς ἡ ἐπιφάνειά ἐστι· καὶ ὁ τόπος ἄρα συνεχὴς ἔσται τὸν αὐτὸν ὅρον ἔχων τοῦ σώματος ἤγουν τὴν ἐπιφάνειαν.

Μέσον δὲ τὸν χρόνον ὁ Ἀριστοτέλης τέταχε καὶ ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ διαιρέσει τοῖς συνεχέσι ποσοῖς συνηρίθμησεν, ἐνταῦθα δὲ τοῖς διωρισμένοις· ἐπεὶ γὰρ εἶδεν ὅτι ⟨τῇ⟩ τοῦ νῦν κλήσει καὶ τὰ ἕτερα μέρη τοῦ χρόνου συνάπτονται, ἤγουν ὁ παρεληλυθὼς καὶ ὁ μέλλων, καὶ ὥσπερ

585–590 cf. Philop. 90,25–29 ‖ **590–595** 91,21–25 ‖ **596–599** cf. Arist. Cat. 5 a 10–13 ‖ **601–602** cf. Philop. 91,28–29

581 *εἰ* Wk.: *ἢ* **b**[8] ‖ **588** *μόνον* Philop. a: *μόν* et spat. vac. 2 litt. **b**[8] | *γένος* Philop.: *γένους* **b**[8] ‖ **590** *ἔχον* Philop. 91, 21 ‖ **596** *οὐκοῦν* Arist.: *ἤγουν* **b**[8] ‖ **601** *προτέρᾳ* Philop.: *ᾱ^π* **b**[8] ‖ **603** *τῇ* add. Wk.

τις κοινὸς ὅρος ἑκατέροις τοῖς μέρεσι πέφυκε, τοῖς συνεχέσι συντέταχεν. αὖθις δὲ κατιδὼν ὅτι τὰ τοῦ χρόνου μέρη φθίνονταί τε καὶ παροδεύονται καὶ τὸ ἐνεστὸς εἰς τὸν παρῳχημένον μετήμειπται, ὁ δέ γε μέλλων τῷ ἐνεστῶτι ἀποδέδεικται, καὶ πρὶν ἤ τις στάσις αὐτῷ προσγένηται, παρῴχηκέ τε καὶ ἀπέπτη, καὶ τὸ μὲν τοῦ χρόνου παρῳχημένον ἐφεύρηται, τὸ δὲ ἐνεστὸς κατωνομάσθη, τὸ δὲ τῷ μέλλοντι ἀποκεκλήρωται, καὶ ἰδίαν κλῆσιν ἑκάτερον προσηρμόσατο, τοῖς συνεχέσι συντέταχεν, ὅτι τὰ τοῦ χρόνου μέρη παροδεύει τε καὶ παρέρχεται καὶ εἰς τὸ μέλλον τὸν παρῳχημένον διατίθησι καὶ πρὶν ἢ τὸ ἐνεστὸς γνῶναι τὸ ἐπερχόμενον κατείληφε καὶ ⟨εἰς⟩ τὸν παρῳχημένον ἀπέδρασε. καὶ τῇ τοῦ καιροῦ ῥοπῇ πολλὰς πραγμάτων μεταβολὰς ἐθεάσατο καὶ οὐδέν τι στάσιμον εἶναι τούτῳ κατεῖδε καὶ οὐδέν τι τῶν ἔκθεσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα ἢ συνεστηκότα κεκτημένων τὰ μόρια †πεφύκασι† μετὰ τῶν διωρισμένων ἀφώρισεν· οὔτε γὰρ κεῖταί που καὶ δεικτικά ἐστιν οὔτε συνεστηκότα τὰ τοῦ χρόνου μόρια καθέστηκεν, ἀλλὰ διῃρημένα καὶ διεζευγμένα ὥσπερ τοῦ ἀριθμοῦ. καὶ ταῦτα μὲν ποσὰ λέγονται, τὰ δ' ἄλλα κατὰ συμβεβηκός· εἰς ταῦτα γὰρ τὰ κυρίως ποσὰ ἐνατενίζοντες ὥσπερ τινὶ παραδείγματι καὶ τὰ λοιπὰ ποσὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὀνομάζομεν. τῷ γὰρ πολὺ λευκὸν ἢ ὀλίγον λέγεσθαι, τῷ τὴν ἐπιφάνειαν ἢ πολλὴν ἢ ὀλίγην εἶναι τοῦτο λέγεται. καὶ ἐπὶ τῆς πράξεως δὲ ὁμοίως· τῷ γὰρ τοῖς δέκα χρόνοις γενέσθαι τινὰ πόλεμον ἢ ἐχθρῶν ἐπανάστασιν ἢ ἐθνῶν ἐπιδρομὴν τὸν χρόνον λέγομεν μακρὸν εἶναι, καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τὴν πρᾶξιν κατὰ συμβεβηκὸς μακρὰν καὶ τὴν κίνησιν πολλὴν καθὸ τὸν χρόνον πολὺν εἶναι γινώσκομεν. χρόνος γάρ ἐστι μέτρον κινήσεως. γίνεται δὲ ἡ κίνησις καὶ ἐν μεγέθει, καὶ ὡς ἔχει τὸ μέγεθος, οὕτω καὶ ⟨ἡ⟩ κίνησις, καὶ ὡς ἡ κίνησις, καὶ ὁ χρόνος. ὡς ἂν οὖν ἔχῃ τὸ μέγεθος, οὕτω καὶ ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος· εἰ μὲν συνεχές, συνεχῆ καὶ τὰ λοιπά, εἰ δὲ διωρισμένον, διωρισμένη καὶ ἡ κίνησις καὶ ὁ χρόνος.

Βουλόμενος δὲ παραδοῦναι τοῦ ποσοῦ τὸ ἴδιον, τὰ μὴ ὄντα ἴδια πρῶτον ἐκτίθησιν, ἵνα μετὰ τὸ ταῦτα μὴ τῷ ποσῷ προσήκοντα ἀποδεῖξαι καθαρῶς τὸ τούτου προσαγάγῃ ἴδιον. φησὶν οὖν ἴδιον εἶναι δοκεῖν τοῦ ποσοῦ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, οἷον τῷ διπήχει ἢ τῷ τρι-

616–620 92, 1–5 || **621–628** 92, 18–28 || **628–629** Psell. Omn. doct. 102, 10; v. supra op. 47, 78 || **636** cf. Arist. Cat. 5 b 11–14 || **637–639** cf. Philop. 93, 28–94, 2

614 *εἰς* supplevi || **616** debuit *ἐκ θέσιν* (cf. 527 et cett.) || **617** *πεφύκασι*] fort. lac. statuenda est || **618** *δεικτικός* **b**^{8}: correxi || **630** *ἡ* addidi || **637** *δοκεῖν* scripsi (cf. Philop. 93, 27): *δοκεῖ* **b**^{8}

πήχει οὐδέν ἐστιν ἐναντίον· ὅσα γὰρ ἀφωρισμένην ἔχουσι τὴν ποσότητα, οὐδὲν αὐτοῖς ἐστιν ἀντίξουν. εἰ δὲ καὶ περὶ τὴν γραμμὴν εὐθύτης καὶ καμπυλότης εὑρίσκεται καὶ περὶ τὸν ἀριθμὸν περιττὸς καὶ ἄρτιος, ἀλλ' ἄλλο ἐστὶν αὐτὸ ἐκεῖνο ἐναντίον εἶναί τινι καὶ περὶ αὐτὸ εἶναι ἐναντίον. τὸ οὖν ποσὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐδενί ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τῷ ἀορίστῳ ποσῷ ἐστί τι ἐναντίον, τῷ μικρῷ καὶ μεγάλῳ καὶ πολλῷ καὶ ὀλίγῳ. εἰ δέ τις τὸ μικρὸν φαίη τῷ μεγάλῳ ἐναντίον καὶ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν μικρῶν τὸ μέγα συνίστασθαι καὶ τὸ πολὺ ἐξ ὀλίγων συντίθεσθαι ἐξωθεῖ ταῦτα τῆς τῶν ἐναντίων φθορᾶς. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἄρτιον τῷ περιττῷ ἐναντίον· τὰ γὰρ ἐναντία τὴν πρὸς ἄλληλα φθορὰν ἀπεργάζονται, οὐχὶ τῆς ἑκατέρας σύστασιν ἐκτελοῦσιν, δύο δὲ περιττοὶ ἀριθμοὶ ἕνα ἄρτιον τιθέασιν. οὐδὲ γὰρ τῷ συνεχεῖ οὔτε τῷ διωρισμένῳ ποσῷ ἐναντίον τί ἐστι, ἐπεὶ μηδὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχονται, ἅπερ δὴ πρὸς ἐναντιότητα τῷ χρωμένῳ ἀπάγουσιν· οὐδὲ τὸν τρίτον τοῦ δευτέρου μᾶλλόν φαμεν ἀριθμόν, οὐδὲ τὸ τρίγωνον τοῦ τριγώνου μᾶλλον καὶ ἧττον λέγομεν· μεῖζον δὲ καὶ ἧττον καλοῦμεν, μᾶλλον δὲ οὔ. ὥστε οὐ ποσὸν τὸ μέγα καὶ μικρόν· οὐκοῦν οὐδὲ ἐναντίον, ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι. τὸ γὰρ μέγα πρὸς μικρὸν λέγεται μέγα καὶ πρὸς ἕτερον, οὐ πρὸς ἑαυτὸ συγκρινόμενον· τῶν γὰρ πρός τι ἴδιον τὸ ἑνὸς τεθέντος ἕτερον συνεισάγεσθαι κἀκείνου ἀναιρεθέντος καὶ τὸ λοιπὸν συναναιρεῖσθαι. καὶ τὸ πολὺ γὰρ πρὸς ὀλίγον λέγεται πολύ· ἑκάτερον γὰρ πρὸς ἕτερον τὴν ἀναφορὰν κέκτηται. τὸ μέγα δὲ καὶ τὸ μικρὸν καὶ τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχὺ ἐπὶ συνεχῶν εἴωθε λέγεσθαι, τὸ πολὺ δὲ καὶ τὸ ὀλίγον ἐπὶ διωρισμένων. εἰ γὰρ καὶ μακρὸς λέγεται ὁ λόγος καίτοι ποσὸν ὢν διωρισμένον, ἀλλ' ὡς συνεχὴς ὢν κατὰ τὸν σκοπὸν οὕτω κατονομάζεται. εἰ δὲ καὶ τὸ ὄρος τὸν Ὄλυμπον μέγα ὂν μικρόν τις φαίη, ἀλλὰ πρὸς τὴν γῆν παραβάλλων μικρὸν ἐρεῖ· καὶ τοὺς ἐν Ἀθήναις ὄντας πρὸς τοὺς ἐν θεάτρῳ συγκρίνων ὀλίγους ἐρεῖ ἄν τις, τὸν δὲ κύαμον μέγαν ὡς πρὸς κέγχρον ἀντι⟨τι⟩θέμενον· πρὸς γὰρ ἄλλο καὶ ἄλλο παραβαλλόμενον μέγα καὶ μικρὸν λέγεται. λοιπὸν οὐ ποσὰ ταῦτα ἀλλὰ τῶν πρός τι. τὰ γὰρ ἐναντία πρῶτόν εἰσι καθ' ἑαυτὰ ἀπολελυμένην ἔχοντα τὴν ὑπόστασιν καὶ οὕτως τὸν πρὸς ἄλληλα πόλεμον δέχονται – οἷον τὸ λευκὸν ⟨καὶ⟩ τὸ

657–660 cf. Philop. 94,13–19 || **663–667** 94,20–29 et 95,31–96,1 || **668–672** 96,30–97,6

645 *τὸ*^{2}] *τῷ* **b**^{8}: correxi || **648** *τῆς*] leg. *τὴν*? || **651** sq. an *τὸ χρώμενον* legendum? || **654** *ποσὴν* **b**^{8}: correxi || **662** *ὢν* scripsi: *ὂν* **b**^{8} || **667** *ἀντιθέμενον* **b**^{8}: correxi || **670** *καὶ* sec. Philop. addidi

μέλαν, καὶ ἐξὸν τὸ λευκὸν εἰπόντα μὴ παραλαβεῖν τὸ μέλαν –, τὰ δὲ πρός τι καὶ συντίκτεται καὶ συναπόλλυται καὶ οὐκ ἔχει φύσιν ἀφωρισμένην ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ὑφίστανται· τὸ γὰρ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον πρός τι ἐν ποσῷ συνιστάμενα, τὸ λευκὸν καὶ γλυκύτερον καὶ βαρύτερον πρός τι ἐν ποιῷ. ὅταν οὖν λέγωμεν πολὺ τὸ λευκόν, ἐπεὶ τοῦτο τῶν πρός τι ὂν περὶ τὸ ποσὸν καὶ οὐ τὸ ποιὸν καταγίνεται, οὐ κυρίως λέγομεν οὐδὲ καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶναι τοῦ ποσοῦ. εἰ δέ τις ἀντιπέσῃ φάσκων ὅτι τὸ παχὺ καὶ λεπτὸν καὶ πλατὺ καὶ στενὸν ἐναντία εἰσίν, ἅπερ τῷ ποσῷ θεωροῦνται, ἐνωτισθήσεται ὡς οὐ ποσὰ ταῦτα, ἀλλ' ἐν τῷ ποσῷ τὸ εἶναι κέκτηνται ὡς τὸ μέγα καὶ μικρόν.

Ἐπεὶ οὖν ἐναντιότης οὐκ ἔστιν ἐν ποσῷ, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τοῦτο ἐπιδέξεται διὰ τὸ ἐκ τῆς τῶν ἐναντίων μίξεως τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γίνεσθαι· ὅπου γὰρ ἐναντιότης, ἐκεῖ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον γνωρίζεται. οὐκ ἴδιον δὲ μόνον τούτῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι ἐναντιότητα ἢ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. ὡς οὖν καὶ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχον ἀποδεδοκίμασται.

"Ἴδιον δὲ μόνον τοῦ ποσοῦ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον", ἐπειδὴ καὶ μόνῳ καὶ παντὶ ποσῷ πρόσεστι· γραμμὴ γὰρ γραμμῇ ἴση καὶ ἄνισος καὶ τόπος τόπῳ καὶ ἐπιφάνεια ἐπιφανείᾳ καὶ σῶμα σώματι καὶ λόγος λόγῳ καὶ ἀριθμὸς ἀριθμῷ ἴσος καὶ ἄνισος. ἐὰν δὲ ἐπ' ἄλλου τοῦτο εἴπῃς, οἷον ἐπὶ λευκοῦ, οὐ προσφυῶς ἐρεῖς, ἀλλ' ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον. εἰ δὲ καί ποτε ἐπὶ μέλανος ἴσον καὶ ἄνισον φήσεις, οὐ καθὸ ποιὸν τοῦτο ἐρεῖς, ἀλλὰ καθὸ ποσὸν εἴτουν σῶμα.

(Figura XII v. ad fin. tom.)

Μετὰ τὸ ποσὸν ἔταξε τὰ πρός τι, ὅτι ἐν τῇ τούτου διδασκαλίᾳ τούτων ἐμνήσθη, ἔνθα ἔλεγε τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, ταῦτα δὲ τῶν πρός τί εἰσι· πρὸς γὰρ τὸ μικρὸν τὸ μέγα λέγεται καὶ πρὸς τὸ πολὺ τὸ ὀλίγον γνωρίζεται. τὸ δὲ ποιὸν μετὰ τὰ πρός τι ἠρίθμησε, καίτοι τὸ ποιὸν καθ' ἑαυτό ἐστι καὶ ἰδίαν ὑπόστασιν κέκτηται, τὰ δὲ πρός τι οὐκ ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐν ταῖς κατηγορίαις τὸ εἶναι ἔχουσι, προτιμότερα δὲ τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν ἐν σχέσει. ἀλλ' ὡς ἔναυλον τὴν

672–678 99,4–12 ‖ 678–681 101,11–14 ‖ 682–687 101,23–26 ‖ 688 Arist. Cat. 6 a 26 ‖ 688–694 cf. Philop. 101,29–102,7 ‖ 695–707 cf. Philop. 102,16–103,1 ‖ 696 cf. Arist. Cat. 5 b 27–28

688 *μόνον*] *μάλιστα* Arist. ‖ 691 *ἄλλου* Philop.: *ἄλλω* **b**[8]

διδασκαλίαν τῶν πρός τι ἔχοντες, ἵνα μὴ τοῦ ποιοῦ λόγον τιθέμενοι τούτων τέλεον ἀπομνημονεύσωμεν, διὰ τοῦτο τοῦ ποιοῦ τὰ πρός τι προκέκρικε. πεποίηκε δὲ τὴν ἐπιγραφὴν 'περὶ τῶν πρός τι' καὶ οὐχὶ ἑνικῶς ταύτην προήγαγε διὰ τὸ τὰ πρός τι σχέσιν εἶναί τινα, ἡ δὲ σχέσις τοὐλάχιστον ἐν δύο πράγμασι θεωρεῖται· διὰ τοῦτο πληθυντικῶς ἐπέγραψε· τὸ γὰρ δεξιὸν ἀριστεροῦ ἐστι δεξιόν. ἀλλὰ δυνατὸν καὶ ἑνικῶς καὶ πληθυντικῶς ἐπιγράφειν· αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ πράγματα περὶ τῶν πρός τι λέγεται, αὐτὴ δὲ ἡ κατηγορία ἑνικῶς, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιφέρομεν ἑνικῶς τὴν κατηγορίαν, δηλοῦντες διὰ τῆς ἐπιγραφῆς οὐχὶ αὐτὰ τὰ πράγματα τὰ ἐν αὐτοῖς ὄντα.

Οὐκ εὐθὺς δὲ τὸν ὁρισμὸν τῶν πρός τι ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ πρότερον ἐκτίθησι ὃν οἱ παλαιοὶ ἔθεντο, εἶτα δεικνὺς ὅτι πολλὰ ἄτοπα ἐντεῦθεν ἐπιφύονται, ὕστερον τὸν ἴδιον τῶν πρός τι ἀποδίδωσιν, ὥσπερ ἔθος αὐτῷ πέφυκεν. ἵνα δὲ μὴ δόξῃ τῶν παλαιῶν κατατρέχειν, τὸν αὐτῶν ἐκεῖνον ἐκτίθεται ὁρισμόν· ἐν ᾧ καὶ ἄτοπά τινα τούτῳ ἑπόμενα ἀποδεδειχώς, τὸν οἰκεῖον ἀνεπιφθόνως ἐπικρατύνει.

Ἴσθι δὲ ὅτι τὰ πρός τι ποτὲ μὲν ἀπὸ εὐθείας ἄρχεται, ἀποδίδοται δὲ πρός τι τῶν πλαγίων. καί ποτε μὲν πρὸς ἣν ἀποδίδοται ἀντιστρέφει, οἷον ὁ πατὴρ υἱοῦ πατὴρ καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης καὶ ὁ υἱὸς υἱὸς πατρὸς καὶ ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος· ποτὲ δὲ οὔ, ἀποδιδόμενα μὲν πρὸς γενικήν, ἀντιστρεφόμενα δὲ πρὸς δοτικήν, οἷον ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως· ἡ γὰρ αἴσθησις αἰσθητοῦ αἴσθησις καὶ τὸ αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν· ποτὲ δὲ πρὸς αἰτιατικὴν ἀποδίδοται, ἀντιστρέφεται δὲ πρὸς γενικήν· οἷον ὁ τύπτων τυπτόμενον τύπτει καὶ ὁ τυπτόμενος ὑπὸ τύπτοντος τύπτεται.

'Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγονται, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρου εἶναι λέγεται'· οὐ γὰρ καθὸ φύσει ὑπάρχει, ἀλλὰ καθὸ πρὸς ἕτερον λέγεται· ὁ γὰρ πατὴρ καὶ ὁ δεσπότης καὶ ὁ διδάσκαλος οὐχὶ καθὸ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καθὸ πρὸς ἕτερον σχέσιν ἔχουσι πρός τι λέγονται· οἷον τὸ διπλάσιον τινὸς διπλάσιον καὶ τὰ τετραπλάσια τινὸς τετραπλάσια. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἡ ἕξις τινὸς ἕξις καὶ ἡ διάθεσις τινὸς

707–711 103,5–9 || 712–726 105,12–29 || 727–730 test. a ad 105,29 || 730–734 cf. Arist. Cat. 6 a 39–b 6

708 post πράγματα add. τὰ Philop. (excepto a) || 715–716 αὐτῶν ἐκεῖνον scripsi: αὐτὸν ἐκείνων $\mathbf{b}^8$ || 718 ποτὲ] πάντως Philop. (om. cod. C) || 719 τι] fort. τινα legendum (μίαν Philop.) || 727 ἑτέρων Arist. || 728 φύσει scripsi conferens El. 201, 7 et 203, 35: φύ( ) $\mathbf{b}^8$: φύσεως Philop. a || 730 ἕτερα $\mathbf{b}^8$: sec. Philop. a correxi | λέγεται $\mathbf{b}^8$: sec. Philop. a correxi || 731 τὰ bis scr. $\mathbf{b}^8$ | τετραπλάσια bis scripsi: $\delta^{\alpha'}$ $\mathbf{b}^8$

διάθεσις καὶ ἡ ἐπιστήμη τινὸς ἐπιστήμη καὶ ἡ θέσις τινὸς θέσις, ἥτις περὶ γένος ἐστὶ τῆς ἀνακλίσεως, τῆς στάσεως καὶ τῆς καθέδρας καὶ ταῦτα ὄντα πρός τι· ἡ μὲν γὰρ στάσις καὶ ἀνάκλισις καὶ ἡ καθέδρα αὐτὴν τὴν σχέσιν δηλοῖ, καὶ ἐνέργειαι οὖσαι ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγονται, τὸ δὲ ἵστασθαι καὶ τὸ ἀνακεκλίσθαι καὶ τὸ καθέζεσθαι οὐ σχετικῶς μόνον ἐννοεῖν δίδωσιν, ἀλλὰ μετὰ τῆς σχέσεως καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν δηλοῖ, τήν τε ἀνακεκλιμένην καὶ τὴν ἐν ᾗ ἀνακέκλιται, καὶ ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ἀνάγονται.

Πρότερον δὲ τὰ δοκοῦντα ἴδια τῶν πρός τι τίθησι, καὶ ἀπελέγξας αὐτὰ μὴ ὀρθῶς ἐκληφθέντα ὕστερον τὸ κυρίως ἴδιον ἐκτίθησι καὶ ἀποδείκνυσι τοῦτο ὡς μόνον τοῖς πρός τι ὑπάρχον καὶ πᾶσι. πρῶτον δὲ ἴδιον τῶν πρός τι τὸ τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι· τῇ γὰρ ἀρετῇ ἐναντία ἡ κακία καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ⟨ἡ⟩ ἄγνοια· ἡ γὰρ κακία κακοῦ κακία καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ ἢ ἐπιστήμονος ἐπιστήμη. ἀλλ' οὐ πᾶσι τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναντία· τῶν γὰρ κατηγοριῶν ὅσαι μὲν οὐκ ἐπιδέχονται ἐναντιότητας, οὐδὲ τὰ ἐν αὐταῖς πρός τι ἐπιδέχονται· οἷον τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ οὐκ ἀνθρώπῳ ἢ τῷ ἴσῳ καὶ τῷ ἀνίσῳ· ταῦτα γὰρ στερήσεις εἰσὶ τοῦ ὄντος, οὐκ ἐναντία. διὸ οὐδὲ τοῖς περὶ αὐτὰ πρός τι ἐναντιότης γνωρίζεται, οἷον τῷ διπλασίῳ ἢ τῷ τριπλασίῳ καὶ τῷ δεσπότῃ καὶ τῷ δούλῳ. ὅσα δὲ ἐναντιότητα ἐπιδέχονται καὶ τὰ περὶ αὐτὰ πρός τι προσλήψονται, οἷον τῇ ποιότητι, ἐπεὶ ἐναντιότητα ἐπιδέχεται καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πρός τι ὑποδέξεται, {ὅμοιον γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται καὶ} ⟨οἷον⟩ ἀρετῇ κακία ἐναντία καὶ σπουδαίῳ κακός.

⟨***⟩ *οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὰ πρός τι ἐπιδέχονται· εἰ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐν τούτοις ἐναντίον, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀποίσεται, ἀλλ' ὥς τι ὀθνεῖον ἀπώσεται. ὅπου γὰρ ἐναντίον, ἐκεῖ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον γνωρίζεται· ἔνθα δὲ τοῦτο ἀπῴκισται, καὶ αὐτὰ ἐκεῖθεν ἀποδιδράσκουσι. τὸ γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον τῇ τῶν ἐναντίων μίξει γίνονται· τῷ γὰρ μετασχεῖν πλέον τῆς λευκότητος τοῦτο μᾶλλον ἐκείνου λευκὸν κατονομάζεται, ἀποβεβληκότος θατέρου τὴν λευκότητα καὶ πρὸς τὸ μελάντερον καθεστηκότος.*

734–740 cf. Philop. 107,2–15 ‖ 741–756 108,1–28 ‖ 759–761 110,11–17

735 post *ὄντα* fort. excidit *τῶν* ‖ 739 *ᾗ* Philop.: *ὧ* **b**[8] ‖ 745 *ἡ* Philop. ‖ 753 *αὐτῶν* **b**[8]: correxi ‖ 754 an *ἡ ποιότης* legendum? ‖ 754 sq. *τὰ περὶ αὐτὴν* scripsi: *τὸ περὶ αὐτὰ* **b**[8] ‖ 755 an *ἐπιδέξεται* scribendum? ‖ 755 sq. *ὅμοιον – καὶ* seclusi ‖ 756 *οἷον* addidi ‖ 757 excidit pars lemmatis Arist. 6 b 19 sqq. et pars commentarii (cf. Philop. 110, 10–12)

Ἄπεισι τοίνυν καὶ πρὸς τὸ τοῦ πρός τι ἴδιον, τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι· ἡ γὰρ 'ἀντὶ' ἐνταῦθα οὐ τὸ ἀντίπαλον, ἀλλὰ τὸ ἴσον παρίστησιν, οἷον ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης λέγεται καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον καὶ τὸ μεῖζον ἐλάττονος μεῖζον· ὁ γὰρ δεσπότης οὐ μᾶλλον πρὸς δοῦλον λέγεται ἢ ὁ δοῦλος πρὸς τὸν δεσπότην καὶ οὐ μᾶλλον ὁ πατὴρ πρὸς τὸν υἱὸν ἢ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα. ἢ ὡς ἄνθρωπος καὶ τὸ γελαστικόν· οὐ πλέον γὰρ τοῦτο ἐκείνου κατηγορεῖται, ἀλλ' ἴσην τὴν κατηγορίαν ἐργάζεται, καὶ ἐπίσης τὴν ἀντιστροφὴν ἐκτελεῖ, οἷον δοῦλος δεσπότου δοῦλος καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως· οὐ γὰρ πλέον τοῦ ὑποκειμένου τὸ κατηγορούμενον λέγεται, ἀλλ' ἴση ἡ ἀντιστροφὴ γίνεται. ἐὰν δὲ ἄνισα εὑρεθῶσι τὰ κατηγορούμενα, οὐκ ἀντιστρέφει, ἀλλὰ δεῖ τῷ ἐλάσσονι τὸ πλέον ἕπεσθαι, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον, οὐχὶ τῷ ζῴῳ ὁ ἄνθρωπος. δεῖ οὖν τὰ κατηγορούμενα πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι καὶ ἐξισοῦν τὰ λεγόμενα, αὐξόμενα μὲν τὰ ἐλάσσονα, μειούμενα δὲ τὰ μείζονα· οἷον ἐὰν τὸ πτερὸν πτερωτοῦ πτερὸν εἴπῃς, οἰκείως ἀποδώσει καὶ ἀντιστρέφει. ἐὰν δὲ ὄρνιθος πτερὸν φήσῃς, τοῦ εἰκότος ἐκπίπτῃ καὶ τοῦ δέοντος ἁμαρτάνεις καὶ οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ ἴση ἡ ἀντιστροφή, ἀλλ' ἐπὶ πλέον τὸ πτερόν· πολλὰ γάρ εἰσι πτηνὰ ἃ οὐκ εἰσιν ὄρνιθες, ὡς τὰ δερμόπτερα καὶ κολεόπτερα εἴτουν αἱ νυκτερίδες καὶ οἱ κάνθαροι, μόνοι δὲ ὄρνιθες λέγονται τὰ σχιζόπτερα, τὰ δὲ λοιπὰ οὔ. εἰκὸς οὖν ἐξισῶσαι τὰ λεγόμενα καὶ αὐξῆσαι τὴν ὄρνιν καὶ ποιῆσαι πτερωτόν, καὶ οὕτως ἡ ἀντιστροφὴ σωθήσεται καὶ δεόντως ῥηθήσεται τὸ πτερὸν πτερωτοῦ πτερὸν καὶ τὸ πτερωτὸν πτερῷ πτερωτόν· οὐ γὰρ καθὸ ὄρνις τὸ πτερὸν λέγεται, ἀλλὰ καθὸ πτερωτόν. λέγει δὲ ὅτι ἐνιότε τῇ πτώσει διοίσει διὰ τὸ τὴν ἀπόδοσιν πρὸς γενικὴν ποιῆσαι, τὴν δὲ ἀντιστροφὴν πρὸς δοτικὴν ἀντιστρέψαι· οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν. καὶ τὸ πηδάλιον δὲ ἐὰν ἀποδοθῇ πλοίου, οὐκ ἀντιστρέφει· ἐπὶ πλέον γὰρ τὸ πλοῖον τοῦ πηδαλίου· πολλὰ γάρ εἰσι πλοῖα ἃ πηδάλια οὐκ ἔχει, ὡς τὰ ἀκάτια. δεῖ γοῦν τὸ μεῖζον ἤγουν τὸ πλοῖον ἐλαττῶσαι καὶ εἰπεῖν τὸ πηδάλιον πηδαλιωτοῦ πηδάλιον. καὶ ἡ κεφαλὴ δὲ ἐὰν ἀποδοθῇ ζῴου, οὐκ ἀντιστρέφει. ἡ μὲν κεφαλὴ ζῴου λέγεται κεφαλή, οὐκέτι δὲ τὸ ζῷον τῇ κεφαλῇ ζῷον· ἐπὶ πλέον γὰρ τὸ ζῷον· εἰσὶ γάρ τινα ζῷα ἅπερ κεφα-

765–771 111,12–13; 19–20; 23–26 || 771–802 112,6–113,9 || 789 Arist. Cat. 6 b 33–36

766 *δηλοῖ* deletum habet post *ἀντίπαλον* **b**^{8} || 779 *αὐξούμενα* **b**^{8}: dubitanter correxi || 781 *εἰκότως* **b**^{8}: correxi || 784 *κωλόπτερα* **b**^{8}: correxi

λὴν οὐκ ἔχουσιν, ὡς ὁ καρκῖνος, σκώληξ, γῆς ἔντερα. ἐὰν οὖν μειώσωμεν τὸ μεῖζον καὶ ποιήσωμεν κεφαλωτόν, οἰκείως ἡ ἀντιστροφὴ λεχθήσεται· ἡ γὰρ κεφαλὴ κεφαλωτοῦ κεφαλὴ καὶ τὸ κεφαλωτὸν κεφαλῇ κεφαλωτόν. οὑτωσὶ δέ τις τοιούτοις χρήσαιτο. εἰ οὖν μὴ ὀνόματά εἰσιν ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ οἰκείως κατηγορουμένων τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφουσι, τιθείη τὰ ὀνόματα, ἤγουν, ἔνθα ὀνόματα μὴ κεῖνται, βούλεταί τις ἀπὸ τῶν κυρίως λεγομένων ἀρχόμενος ἀφ' ἑαυτοῦ τιθέναι ὀνόματα καταλλήλως τῇ ἀντιστροφῇ προσαρμόττοντα καὶ ἰσάζοντα, ὥσπερ ἀπὸ τοῦ πτεροῦ πτερωτὸν καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου πηδαλιωτόν. οὐκοῦν πάντα τὰ πρός τι, ἐάνπερ οἰκείως ἀποδιδῶται καὶ μὴ πρὸς ὃ ἔτυχε, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. εἰ δὲ πρὸς τὸ τυχόν, οὐκ ἀντιστρέφει. μᾶλλον δὲ οὐδὲ τὰ ὁμολογουμένως ὄντα καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς προσόντων ἀντιστρέφει, ἐὰν μὴ κυρίως ἡ ἀπόδοσις γίνηται καὶ ἐξισάζουσα καὶ πρὸς ὃ λέγεται· οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀλλὰ ἀνθρώπου ἀποδοθῇ, οὐ καλῶς ἡ ἀντιστροφὴ δείκνυται. ὁμοίως καὶ τὸ πτερὸν ἐὰν μὴ πτερωτοῦ φήσω ἀλλὰ ὄρνιθος, ἁμαρτίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐξείργασμαι διὰ τὸ τὸ πτερὸν κατὰ πολλῶν κατηγορεῖσθαι καὶ μὴ μόνον τῆς ὄρνιθος· εἰ γὰρ τὸ πτερὸν ὡς ὄρνιθος κατηγορήσομεν καὶ οὐχ ὡς πτερωτοῦ, συμβήσεται καὶ τὴν μυῖαν ὄρνιν ἀποκαλέσαι διὰ τὸ καὶ ταύτην πτερὰ περικεῖσθαι. δεῖ οὖν ἐξισάζειν τὴν κατηγορίαν, ἐπεὶ καὶ τὰ ἴδια ἀντιστρέφει πρὸς ἅ ἐστιν ἴδια διὰ τὸ ἐξισάζειν.

Καὶ ἕτερον δὲ ἴδιον παραδίδωσι τῶν πρός τι, τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι τὰ πρός τι· πατὴρ γὰρ καὶ υἱὸς ἅμα καὶ δοῦλος καὶ δεσπότης καὶ διδάσκαλος καὶ μαθητής· ἅμα γάρ, ὧν τοῦ ἑνὸς τεθέντος καὶ τὸ ἕτερον συνεισάγεσθαι καὶ αὖθις ἀναιρεθέντος συναναιρεῖσθαι. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν πρός τι τοῦτ' ἐφεύρῃς, ἀλλ' ἐπί τινων κατίδῃς μὴ ἅμα τῇ φύσει εἶναι, οἷον τὸ ἐπιστητὸν πρότερον δόξειεν ἂν εἶναι τῆς ἐπιστήμης· τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν ἀναιρεῖται καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἐπιστήμης δὲ ἀφανείᾳ παραδοθείσης οὐδὲν κωλύει τὸ ἐπιστητὸν εἶναι. φύσει δὲ πρῶτον τὸ συναναιροῦν καὶ μὴ συναναιρούμενον καὶ τὸ συνεισφερόμενον καὶ μὴ συνεισφέρον δέ, ὡς ἐπὶ ζῴου καὶ ἀνθρώπου. εἰ οὖν φαμεν Θαλῆν τὸν Μιλήσιον πρότερον ἐπιστῆσαι καὶ ἐπιγνῶναι, ὅτι ἐκ τοῦ ἡλίου ἡ σελήνη τὸ φῶς δέχεται καὶ ὅτι μακρὰν ἐκείνου ἀφ-

802–804 7 a 19–20 ‖ **802–803** Philop. 114,9 ‖ **807–813** cf. Arist. Cat. 7 a 20–30 ‖ **810–812** cf. Philop. 115, 7–8 ‖ **818–819** 115, 16–18 ‖ **820–823** 117, 4–8 ‖ **823–827** 117, 12–20 ‖ **828–844** 118, 3–29

808 *ἀποδιδῶται* Arist.: *ἀποδίδοται* **b**^{8} ‖ **811** *γίνεται* **b**^{8}: correxi: *γένηται* Philop. ‖ **822** post *τεθέντος* sc. *ἀνάγκη* (Philop.) ‖ **829** *καὶ*^{1}] *μὲν* Philop.

ισταμένη πλεῖον αὐτῆς τὸ φῶς καθορᾶται, πρὸς αὐτὸν δὲ ἐπανατρέχουσα καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν συνόδῳ τὴν πορείαν ποιουμένη ἄρξηται μειοῦσθαί τε καὶ τὸ φῶς ἀποβάλλεσθαι καὶ τῷ σκιάσματι τῆς γῆς παρεμπεσοῦσα, τοῦ ἡλίου κατὰ κάθετον αὐτῇ ὑπόντος ἐν τῷ ὑπὸ γῆν ἡμισφαιρίῳ, ἔκλειψιν παντελῆ τοῦ ταύτης φωτὸς γίγνεσθαι, τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ταύτῃ μὴ προσβαλουσῶν – τοῦτο δὲ τὸ πάθος ταύτῃ συμβέβηκεν ἐν μόνῃ πανσελήνῳ –, εἰ οὖν πρώην ὁ Θαλῆς ἐπέστησε τῇ σεληνιακῇ ἐκλείψει, δηλονότι πρότερον ἦν πρὸ αὐτοῦ τὸ ἐπιστητόν, ἤγουν ἡ σεληνιακὴ ἔκλειψις, καὶ ἡ ἐπιστήμη αὐτοῦ οὐκ ἦν. οὐκοῦν καὶ χρόνῳ καὶ φύσει τὸ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης προϋπάρχει καὶ οὐχ ἅμα τοῖς πρός τί εἰσι. καὶ αἰσθητοῦ δὲ μὴ ὄντος οὐδὲ αἴσθησίς ἐστι· ταύτης δὲ μὴ ὑπούσης οὐδὲν κωλύει αἰσθητὸν εἶναι πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ καὶ γῆν.

Λέγει δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι 'ἐπ' ὀλίγων ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἂν ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τὴν ἐπιστήμην γινομένην'. τοῦτο δὲ εἴρηκε διὰ τὰ ἀπό τινος τέχνης προαγόμενα· τὰ μὲν γὰρ φυσικὰ προϋπάρχει τῆς ἐπιστήμης, τὰ δὲ ἐκ τέχνης ἅμα τῇ αὐτῶν ἐπιστήμῃ τὸ εἶναι ἔχει· οἷον ἐπενόησέ τις καθ' ἑαυτὸν ποιῆσαι θῶκον πρὸς λῆξιν τῶν κεκοπιακότων· ἰδοὺ ἅμα τῷ ἐπιστητῷ, τῷ ξύλῳ φημί, καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ περὶ αὐτὸ ἐπίνοια. καὶ ἐπὶ τῶν ἀναπλασμάτων ὡσαύτως· τετύπωκέ τις ποιῆσαι πολύμορφον· ἰδοὺ ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τῷ πολυμόρφῳ καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ τούτου ἀνάπλασις πρὸς τὸν νοῦν καὶ ἀνάμαξις. 'ἐπ' οὐδενὸς' δὲ εἶπεν ὁ σοφός, ὅτι καὶ ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ ἦν μὲν ἐν τῇ φύσει, ὕστερον δὲ τὰς ἐπιστήμας ἐλάβομεν. οὐκοῦν ἐπὶ τῶν φυσικῶν προϋπάρχει τὸ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης· αἱ μὲν γὰρ ἐπιστῆμαι ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ζῴου συνίστανται, τὰ δὲ ἐπιστητὰ οὐδὲν ἧττον καὶ καθ' ἑαυτά ἐστιν. ὥστε ἀναιρουμένου τοῦ ζῴου ἀνῄρηται καὶ ἐπιστήμη, τὰ δὲ ἐπιστητὰ οὐδαμῶς. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἴδοις ἂν γιγνόμενον, ὅτι πρότερον τὸ αἰσθητὸν τῆς αἰσθήσεως καὶ συναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. ὄντος μὲν γὰρ αἰσθητοῦ καὶ ἡ περὶ αὐτὸ αἴσθησις ἐνεργήσειεν ἄν, μὴ ὄντος δὲ αἰσθητοῦ ἔν τινι τὸ ἐνεργὸν ἡ αἴσθησις ἀποφέρεται. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ καὶ καθ' ἑαυτά εἰσιν εἴτουν τὰ περὶ ἡμᾶς ὄντα, αἱ δὲ αἰσθήσεις ἐν ζῴῳ εἰσί, τὸ δὲ

845–846 Arist. Cat. 7 b 25–27 ‖ 845–851 cf. Philop. 118, 32–119, 6 ‖ 854–855 test. a ad 119, 7 ‖ 855–856 119, 11–12 ‖ 856–858 121, 15–17 ‖ 858–859 cf. Arist. Cat. 7 b 33–35 ‖ 859–861 cf. Philop. 121, 20–23 ‖ 864–874 121, 23–122, 6

832 *αὐτῆς* scripsi: *αὐτῇ* ut vid. **b**^{8} ‖ 835 *ὑπιόντος* **b**^{8}: correxi: *ὄντος* Philop. ‖ 845 *ὀλίγων* Arist.: *ὀλίγον* **b**^{8} ‖ 847 *ἀπό* Philop.: *ὑπό* **b**^{8}

ζῷον ἔμψυχον σῶμα, ἀνάγκη δὲ σώματος ἀναιρεθέντος μηδὲ ἔμψυχον εἶναι, ἐμψύχου δὲ μὴ ὄντος μηδὲ ζῷον, ζῴου δὲ ἀναιρεθέντος μηδὲ αἴσθησιν εἶναι· πᾶσα δὲ αἴσθησις ἐν σώματι ἔχει τὸ εἶναι· τὰ γὰρ ἀσώματα ἐκπεφεύγασι τὴν αἴσθησιν μήτε αἰσθήσει ὑποπίπτοντα μήτε δεκτὰ ὄντα αἰσθήσεως. ἡ δέ γε αἴσθησις ἀναιρεθεῖσα οὐκ ἀναιρήσει τὸ αἰσθητόν· οὐδὲ γὰρ ἀντιστρέφει. ἐπεὶ πᾶν μὲν ζῷον ἔμψυχον, πᾶν δὲ ἔμψυχον σῶμα, οὐ πᾶν δὲ σῶμα ἤδη καὶ ἔμψυχον ζῷον – ἐπὶ πλεῖον γὰρ τὸ σῶμα –, πᾶν δὲ σῶμα αἰσθητόν, ὥστε ζῴου ἀναιρεθέντος, περὶ ὃ ἡ αἴσθησις ἦν, οὐδαμῶς ἀπείργει τὰ [...........] τὰ αἰσθητά, ὕδωρ, γῆν καὶ λοιπά. καὶ τί φημι τῆς αἰσθήσεως τὸ αἰσθητὸν προϋπάρχειν, ὁπόταν τὸ αἰσθητικὸν [

52

Διδασκαλία σύντομος καὶ σαφεστάτη περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν καὶ τῶν προτάσεων καὶ τῶν συλλογισμῶν, περὶ ὧν τις προδιδαχθεὶς εἰς πᾶσαν μὲν καὶ ἄλλην ἐπιστήμην καὶ τέχνην, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν ῥητορείαν εὐκόλως ἐμπορεύσεται· τοῦ ὑπερτίμου κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ

Ἐπειδή τισιν, οὐκ οἶδ' ὅθεν εἰπεῖν, τὴν τῆς διαλεκτικῆς ἐπιστήμης δραστήριον δύναμιν μηδόλως ἀπογευσαμένοις καὶ ὡς οὐκ ἄν ποτέ τις ἐπιστήμην ἢ τέχνην ἀκριβῶς χωρὶς τῆς τοιαύτης μεθόδου κατορθώσαιτο, εἴπερ ἐξεταστική τις οὖσα πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχοι, ἔδοξεν ἐπὶ ῥητορείαν μᾶλλον ἑαυτοὺς παρορμᾶν ἢ ἐπὶ φιλοσοφικὴν παίδευσιν, τὸ δὲ τοιοῦτον δυσχέρειάν τινα πλείστην ὅσον τῷ διδασκομένῳ πέφυκεν ἐμποιεῖν ἤπερ εὐκολίαν, οὐχ ὅτι μόνον ἡ ῥητορικὴ ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ καθίσταται, ἀλλ' ὅτι καὶ περὶ

874–875 122, 17–19
52 $\mathbf{M}\mathbf{p}^{20}\mathbf{m}^{11}\mathbf{m}^{13}\mathbf{v}^{22}\mathbf{v}^{47}\mathbf{a}^{7}\mathbf{m}^{12}\eta$, $\mathbf{a}^{14}$ (usque ab 95) ‖ 9–10 Arist. Top. 101 b 3–4 ‖ 12–13 cf. Arist. Rhet. 1354 a 1

873 spat. vac. c. 12 litt. $\mathbf{b}^{8}$: suppleas fere *ἄλλα εἶναι*, conferens Philop. 122, 5 ‖ 875 desinit $\mathbf{b}^{8}$
52 1 *Διδασκαλία* – 5 *ψελλοῦ* $\mathbf{M}\mathbf{p}^{20}\mathbf{v}^{22}$, $\mathbf{a}^{7}$ (qui *καὶ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων* post *ὑπερτίμου* add.), $\mathbf{m}^{12}$ (qui *τοῦ ὑπερτίμου κυροῦ* om.): *Διδασκαλία τοῦ ψελ(λ)οῦ περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν καὶ τῶν προτάσεων καὶ τῶν συλλογισμῶν* **η**: aliter cett. ‖ 6 *ἐπιστήμην* $\mathbf{M}\mathbf{p}^{20}\mathbf{m}^{11}$ ‖ 7 post *ἀπογευσαμένοις* exspectes 10 *ἔδοξεν* – 11 *παίδευσιν* ‖ 10 *ἔχει* $\mathbf{p}^{20}\mathbf{a}^{7}$ $\mathbf{m}^{12}\mathbf{m}^{25}$

παντὸς προβλήματος πολιτικοῦ ὁ ῥήτωρ διαλέξεται. τὸ δὲ πολιτικὸν πρόβλημα πάντως ἐκ προσώπου καὶ πράγματος τὴν σύστασιν κέκτηται· τὸ οὖν πρόσωπον ὑποκειμένου τάξιν ἐπέχει, τὸ δὲ πρᾶγμα κατηγορουμένου, ἅπερ εἰσὶν ἴδια φιλοσοφικῆς διαγνώσεως, περὶ ὧν ἐν τῇ τοῦ Περὶ ἑρμηνείας διδασκαλίᾳ ὁ Ἀριστοτέλης διαρρήδην ἐκδιδάσκει. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ προτάσεις, δι' ὧν ὁ ῥήτωρ τὸ οἰκεῖον πρόβλημα ἀποδείκνυσι, καὶ αὗται ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου δηλονότι τὴν σύστασιν ἐσχήκασιν. ἔτι γε μὴν δυσὶν ἀποδείξεσι χρῆται, δι' ὧν ὡς ὀργάνῳ χρώμενος τὰ οἰκεῖα συμπερανεῖ· ταῦτα δ' ἂν εἶεν ἐνθύμημα καὶ παράδειγμα. καὶ τὸ μὲν ἐνθύμημα πάντως ἐστὶ συλλογισμὸς ἀτελής· τοῦ γὰρ συλλογισμοῦ τὸ ἐλάχιστον ἐκ δύο προτάσεων συνισταμένου, οἷόν ἐστιν εἰπεῖν 'ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ ζῷον οὐσία, ὁ ἄνθρωπος ἄρα οὐσία', τὸ ἐνθύμημα δι' οὗ ὁ ῥήτωρ τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖται μιᾶς προτάσεως λεχθείσης καὶ τῆς ἄλλης ἀποσιωπηθείσης ἐπάγεται· διά τοι τοῦτο καὶ συλλογισμός ἐστιν ἀτελής, οἷόν ἐστιν ὧδε εἰπεῖν 'ὁ δεῖνα καλλωπιστής, μοιχὸς ἄρα'· λείπει γὰρ ἡ πρότασις ἡ ἄλλη τοῦ συλλογισμοῦ ἡ λέγουσα 'πᾶς καλλωπιστὴς μοιχός'. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ παράδειγμα ἔοικέ πως ἐπαγωγῇ· τῆς γὰρ ἐπαγωγῆς ὡς καὶ ὁ συλλογισμὸς τῷ διαλεκτικῷ ὑποκειμένης καὶ ἀπὸ τῶν καθέκαστα ἐπὶ τὴν τοῦ καθόλου πράγματος ἔφοδον ποιούσης, οἷόν ἐστιν εἰπεῖν 'ὁ Πέτρος ζῷον καὶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Θωμᾶς, οὐκοῦν καὶ πᾶς ἄνθρωπος ζῷον', τὸ παράδειγμα ἀπὸ τοῦ ἴσου τὸ ἴσον δείκνυσι, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ μερικοῦ τὸ μερικόν, οἷόν ἐστιν 'ὁ δεῖνα εἰ στρατηγήσει, τυραννήσειεν ἄν', ἐπειδὴ καὶ ὁ δεῖνα ὁμοιότροπος αὐτῷ ὢν στρατηγήσας ἐτυράννησεν. ἐπεὶ οὖν τὸν πάντῃ ἀμύητον διαλεκτικῆς ἤτοι φιλοσοφικῆς παιδεύσεως οὐκ ἐγχωρεῖ πρὸς ῥητορεῖαν εὐκόλως εἰσάγεσθαι, δεῖν ᾠήθην πρὸς τοὺς ἐν ῥητορείᾳ μᾶλλον τὴν ἔφεσιν ἔχοντάς τινα χρειώδη ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς παιδεύσεως ὑπειπεῖν, ὡς ἂν ταῦτα προδιδαχθέντες ῥᾷστα πρὸς ῥητορείαν οἱ βουλόμενοι ἐμπορεύσωνται.

Ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν· τῶν φωνῶν περὶ ἃς οἱ φιλόσοφοι καταγίνονται αἱ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγονται, αἱ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς. κατὰ συμπλοκὴν μὲν ⟨οἷον⟩ 'ἄνθρωπος περιπατεῖ'· συνεπλάκησαν γὰρ αἱ

14-15 cf. Hermog. Stat. 28, 15–29, 8 ‖ **21** sqq. cf. Arist. 1356 a 36–b 8 ‖ **21-23** cf. 1393 a 24–25 ‖ **23** sq. cf. 1395 b 23–26 ‖ **29** *καλλωπιστής, μοιχός*] cf. e. g. Arist. 1401 b 23–24; Philop. in Anal. prior. 33, 21–23 ‖ **32-33** cf. Arist. Top. 105 a 13–14 ‖ **43-47** cf. Arist. Cat. 1 a 16–19

40 *ἐν*] *ἐν τῇ* **a**[7]**m**[12]**η** ‖ **42** *ἐμπορεύσωνται* **v**[23]**v**[24]: *-ονται* cett. ‖ **45** *οἷον* **p**[20]**m**[11]**v**[22]**m**[25]: om. cett.

δύο φωναί, ἡ 'ἄνθρωπος' μετὰ τῆς 'περιπατεῖ'. ἄνευ δὲ συμπλοκῆς 'ἄνθρωπος', 'βοῦς' καὶ τὰ παραπλήσια. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄνευ συμπλοκῆς λεγομένων ἤτοι ἁπλῶν φωνῶν τῶν σημαινουσῶν ἁπλᾶ πράγματα διὰ μέσου ἁπλῶν νοημάτων ἡ διδασκαλία τῶν δέκα κατηγοριῶν τῷ Ἀριστοτέλει ἐκδέδοται. αὗται δὲ πάλιν αἱ ἁπλαῖ φωναὶ διαφέρονται πρὸς ἀλλήλας γενικαῖς τισι διαφοραῖς· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν οὐσίαν σημαίνουσιν, οἷον ἡ 'ἄνθρωπος' φωνή, αἱ δὲ ποσόν, ὡς ἡ 'δίπηχυ', αἱ δὲ ποιόν, ὡς ἡ 'λευκόν', αἱ δὲ πρός τι, ὡς ἡ 'πατήρ', αἱ δὲ ποῦ, ὡς 'ἐν Ἀθήναις', αἱ δὲ ποτέ, ὡς ἡ 'χθές', αἱ δὲ κεῖσθαι, ὡς ἡ 'κάθηται', αἱ δὲ τὸ ἔχειν, ὡς τὸ 'ὑποδεδέσθαι', αἱ δὲ τὸ ποιεῖν, ὡς τὸ 'τύπτειν', αἱ δὲ τὸ πάσχειν, ὡς τὸ 'τύπτεσθαι'. ἕκαστον οὖν τῶν εἰρημένων τούτων ἁπλῶς λεγόμενον οὔτε ἀλήθειαν οὔτε ψεῦδος σημαίνει, συμπλεκόμενα δὲ μετ' ἀλλήλων ἐξ ἀνάγκης ἢ ἀληθεύουσιν ἢ ψεύδονται, οἷον 'τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ'· τὸ γὰρ 'τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ' ἀνάγκη ἢ ἀληθὲς εἶναι ἢ ψευδές. περὶ ἧς συμπλοκῆς τῶν ἁπλῶν φωνῶν τῆς διαιρούσης τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος καὶ ποιούσης τὰς προτάσεις ἡ τοῦ Περὶ ἑρμηνείας διδασκαλία καταγίνεται.

Πρὸς τούτοις δὲ τῶν ὄντων κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν τὰ μέν εἰσιν ὁμώνυμα, τὰ δὲ συνώνυμα, τὰ δὲ παρώνυμα, καὶ πάλιν πρὸς τούτοις τὰ μὲν καλεῖται πολυώνυμα, τὰ δὲ ἑτερώνυμα. ὁμώνυμα μὲν οὖν ἐστιν ὅσα κατὰ μὲν τὸ ὄνομα κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις, κατὰ δὲ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, εἴτε ὁρισμὸν εἴποις εἴτε ὑπογραφήν, διαφέρουσιν, οἷον 'ἄνθρωπος' τὸ ζῷον καὶ 'ἄνθρωπος' τὸ ἐν τοίχῳ γεγραμμένον· ταῦτα γὰρ κατὰ μὲν τὸ ὄνομα μόνον τὸ 'ἄνθρωπος' κοινωνοῦσι, κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς οὐσίας διαφέρουσιν· ἄλλον γὰρ καὶ ἄλλον ὁρισμὸν ἑκάτερον ἐπιδέχεται· τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν ζῷον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, τὸ δὲ δῆλον ὅτι οὔτε λογικὸν οὔτε ὅλως ζῷόν ἐστι. συνώνυμα δέ ἐστιν ὅσα σὺν τῷ κοινῷ ὀνόματι καὶ τὸν λόγον ἔχει τὸν αὐτὸν ἀλλήλοις, ὡς τὸ 'ζῷον' καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου καὶ ἐπὶ ἵππου· τὸ γὰρ 'ζῷον' ὄνομα ἐφ' ἑκατέρου κοινὸν ἔχει καὶ τὸν τῆς οὐσίας λόγον· ζῷον γάρ ἐστιν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική, ὃ καὶ ἀμφοτέροις τῷ ἀνθρώπῳ τε καὶ τῷ ἵππῳ ἐπίσης ἁρμόζει. παρώνυμα δέ ἐστι τὰ κατά τι

47–50 cf. e.g. El. in Cat. 131,17–19; Olymp. in Cat. 21,18–20 ‖ 51–59 cf. Arist. Cat. 1 b 26–2 a 10; Phot. Amph. Qu. 137,120–131 ‖ 63–65 cf. Phot. Amph. Qu. 137,2–4 ‖ 65–73 cf. Phot. Amph. Qu. 137,7–18 (cf. recensionem cod. Mon. gr. 222 = PG 101, 761 A) ‖ 73–77 cf. Phot. Amph. Qu. 137,25–28; PG 101, 761 B cod. Mon. ‖ 77–82 cf. 137,43–48

55 *τὸ*^{2} om. **M p**^{20}**v**^{22} ‖ 58 *τὶς* **m**^{25}: *ὁ τὶς* **v**^{24}**v**^{22}: *ὅτι* cett.

μέρος τοῦ ὀνόματος κοινωνοῦντα ἀλλήλοις, κατά τι δὲ διαφέροντα ἔν τε τῷ ὀνόματι καὶ τῷ πράγματι, ὡς 'ἡ γραμματική' καὶ 'ὁ γραμματικός'· διαφέρουσι μὲν γὰρ ἀλλήλων καὶ τῷ πράγματι ἤτοι τῇ οὐσίᾳ – ἡ μὲν γάρ ἐστι γνῶσις, ὁ δὲ ζῷον –, διαφέρουσι δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ὀνόματι, κατὰ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τῆς λέξεως μικρὸν παραλλάσσοντα. πολυώνυμα δέ ἐστι τὰ κατὰ τὴν φωνὴν μὲν τοῦ ὀνόματος μόνον διαφέροντα, τὸ αὐτὸ δὲ πρᾶγμα σημαίνοντα καὶ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς οὐσίας ἐξ ἀνάγκης ἐπιδεχόμενα, οἷον 'ἄνθρωπος', 'μέροψ', 'βροτός'· ταῦτα γὰρ τὰ ὀνόματα φωνῇ μόνον ἀλλήλων διαλλάσσουσι, πρᾶγμα δὲ τὸ αὐτὸ σημαίνουσι καὶ τὸν αὐτὸν λόγον τῆς οὐσίας διασῴζουσιν. ἑτερώνυμα δὲ λέγεται τὰ καὶ κατὰ τὸ ὄνομα καὶ κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον ἀλλήλων διαφέροντα, οἷον 'ἄνθρωπος' καὶ 'λίθος'· ταῦτα γὰρ οὔτε κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ ὀνόματος ἐπικοινωνοῦσιν ἀλλήλοις οὔτε κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον· τὸ μὲν γάρ ἐστι ζῷον λογικόν, τὸ δὲ οὐσία ἄψυχος καὶ ἀναίσθητος.

Ἐπεὶ δὲ τῶν τοιούτων ἁπλῶν φωνῶν ὡς εἴρηται αἱ μὲν οὐσίαν σημαίνουσιν, αἱ δὲ ποσόν, αἱ δὲ τὰς λοιπὰς κατηγορίας, χρεὼν ἐστι ποσῶς περὶ αὐτῶν πρὸς σαφήνειαν διαλαβεῖν. διὸ οὐσία μέν ἐστι πρᾶγμα αὐθύπαρκτον μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν· αὕτη δὲ ἡ ἁπλῶς οὐσία ἤτοι ἡ καθόλου γένος ἐστὶ γενικώτατον καὶ ἔχει τρία εἴδη ὑποβεβηκότα εἰς ἃ καὶ διαιρεῖται, σῶμα, ἀσώματον καὶ μικτὸν ἐξ ἀμφοτέρων. ἔχει δὲ καὶ ἴδια ἕξ· πρῶτον μὲν τὸ μὴ εἶναι αὐτὴν ἐν ὑποκειμένῳ ὡς τὰ συμβεβηκότα, δεύτερον δὲ τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι αὐτὴν τῶν μερικῶν οὐσιῶν, τρίτον τὸ τόδε τι σημαίνειν – τὸ γὰρ δεικνύειν διὰ τῆς χειρὸς ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου τῇ μερικῇ οὐσίᾳ δηλονότι ἁρμόττει –, τέταρτον τὸ μηδὲν αὐτῇ εἶναι ἐναντίον, πέμπτον τὸ μὴ ἔχειν αὐτὴν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον – οὐ γάρ ἐστιν ὁ Σωκράτης παρὰ τὸν Πλάτωνα μᾶλλον ἄνθρωπος –, ἕκτον τὸ ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικήν, ὃ καὶ κυρίως αὐτῆς ἐστιν ἴδιον· ἡ γὰρ οὐσία μόνη μένουσα ἀδιάφθορος μεταβάλλεται, οἷον ὁ ἄνθρωπος μηδέν τι τῆς ἀνθρωπότητος ἐναλλάσσων γίνεται ἐξ ἀδίκου δίκαιος καὶ ἐκ δικαίου ἄδικος, καὶ

83–87 cf. 137, 52–56 ‖ **88–92** cf. 137, 57–60 ‖ **95–96** cf. Ioh. Damasc. Dial. pp. 57–58 (α′ 6–8) ‖ **97–99** cf. Dav. in Isag. 151, 20–21 ‖ **99–111** cf. Phot. Amph., PG 101 776 A–C cod. Mon. ‖ **99–100** cf. Arist. Cat. 3 a 7–8 ‖ **100–101** cf. 3 a 33–34 ‖ **101** 3 b 10 ‖ **103** 3 b 24–25 ‖ **104** cf. 3 b 33–34 ‖ **105–107** cf. 4 a 10–11, 4 b 3–4

85 *ἐξ ἀνάγκης* om. **Mp**^{20}**m**^{25} ‖ **92** *καὶ* **Mv**^{47}**a**^{7}**m**^{12}: om. cett. ‖ **95** tit. *περὶ οὐσίας* mg. **Mv**^{23}, text. **m**^{11} ‖ **101** *σημαίνει* **Ma**^{7}**m**^{12}**v**^{23} ‖ **109** *μεταλλάσσων* **Mp**^{20}, **m**^{11} a. c.

τὸ ὕδωρ θερμὸν καὶ πάλιν ψυχρόν. τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν ἀμετάβλητον μένον τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς οὐσίας.

Περὶ ποσοῦ

Ποσόν ἐστι κατηγορία καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ὄντων πεπόσωται. εἴδη δὲ τούτου δύο, συνεχὲς καὶ διωρισμένον. καὶ συνεχὲς μέν ἐστι ποσὸν οὗ τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει, διωρισμένον δὲ οὗ τὰ μόρια πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει. διαιρεῖται δὲ τὸ μὲν διωρισμένον εἰς ἀριθμὸν καὶ λόγον {ὧν τὰ μόρια πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει}, τὸ δὲ συνεχὲς εἰς πέντε, εἰς γραμμήν, εἰς ἐπιφάνειαν, εἰς σῶμα μαθηματικόν, εἰς χρόνον καὶ εἰς τόπον. μαθηματικὸν δὲ σῶμά ἐστι τὸ ἔχον μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος, μὴ μέντοι γε ἁφῇ καὶ θέᾳ ὑποπῖπτον, ἀλλὰ νῷ μόνῳ περιληπτόν· ἕκαστον γὰρ τούτων κοινὸν ὅρον ἔχει πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτοῦ συνάπτει· ἡ μὲν γὰρ γραμμὴ τὸ σημεῖον, ἡ δὲ ἐπιφάνεια τὴν γραμμήν, τὸ δὲ σῶμα τὴν ἐπιφάνειαν, ὁ δὲ χρόνος τὸ νῦν· τὸ γὰρ νῦν συνάπτει πρός τε τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα· ὁ δὲ τόπος καὶ αὐτὸς συνεχὴς ὢν τὴν γραμμὴν ἔχει κοινὸν ὅρον· σχεδὸν γὰρ ταὐτόν ἐστιν ὅ τε τόπος καὶ ἡ ἐπιφάνεια. ἔχει δὲ ἴδια τὸ ποσὸν τέσσαρα, πρῶτον μὲν τὸ μετρεῖσθαι, δεύτερον τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, τρίτον τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον – οὔτε γὰρ τὰ τρία τῶν πέντε μᾶλλον τρία λέγεται οὔτε ὁ χρόνος τοῦ χρόνου μᾶλλον καὶ ἧττον –, τέταρτον τὸ ἴσον καὶ τὸ ἄνισον· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον παντὶ καὶ μόνῳ τῷ ποσῷ ἁρμόττει. καὶ περὶ μὲν τοῦ ποσοῦ τοσαῦτα εἰρήσθω.

Περὶ ποιότητος

Ποιότης ἐστὶ κατηγορία καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται. ἔχει δὲ εἴδη προφερόμενα τέσσαρα, πρῶτον μὲν ἕξιν καὶ διάθεσιν, δεύτερον δὲ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, τρίτον παθητικὴν ποιότητα καὶ πάθος, τέταρτον σχῆμα καὶ μορφήν. καὶ ἔστιν ἕξις μὲν ποιότης δυσαπόβλητος ἢ κακωτικὴ ἢ τελειωτικὴ τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχει, διάθεσις δέ ἐστι ποιότης

112–118 cf. Phot. Amph. Qu. 139, 2–7 ‖ **118–126** cf. 139, 11–20; PG 101, 781 B–C cod. Mon. ‖ **127–131** cf. 139, 39–61 ‖ **133–175** cf. 140, 1–66

112 *περὶ ποσοῦ* **Mm**^{11}**v**^{47}: *περὶ ποσότητος* **η**: om. cett. ‖ **115** *διωρισμένον* – **118** *συνάπτει* **Mv**^{22}**a**^{7}**m**^{12}**v**^{47} (**v**^{24}): **115** *διωρισμένον* – **116** *συνάπτει* om. **p**^{20}**m**^{11}**m**^{13}: **116** *διαιρεῖται* – **118** *συνάπτει* om. **v**^{23}**b**^{7}**c**^{3}: **117** *ὧν* – **118** *συνάπτει* om. **m**^{25}**a**^{14}, seclusi ‖ **133** *περὶ ποιότητος* **η**, mg. **M**: om. cett.

εὐαπόβλητος, τουτέστιν εἰς καιρὸν γινομένη καὶ ἀπογινομένη. διαφέρει δὲ δηλονότι τῆς ἕξεως ὅτι ἡ μὲν ἕξις πολυχρονιωτέρα τέ ἐστι καὶ μονιμωτέρα· ἕξιν γὰρ ἔχειν λέγομεν τὸν κατέχοντα ἐν πλείονι χρόνῳ, ἤγουν τὸν δεξάμενον τὴν γραμματικήν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων. διάθεσιν δὲ λέγομεν ἔχειν τὸν δεξάμενον μέν τι, ταχὺ δὲ τοῦτο ἀποβαλλόμενον, οἷον ὡς τὸν διὰ θυμὸν ἐρυθριάσαντα ἢ διὰ φόβον ὠχριάσαντα. δῆλον δὲ ὅτι ὁ ἔχων τὴν ἕξιν πρότερον τὴν διάθεσιν ἔσχε. καὶ οὕτως μὲν περὶ τοῦ πρώτου εἴδους τῆς ποιότητος. δεύτερον δὲ αὐτῆς εἶδος ἐλέχθη δύναμις καὶ ἀδυναμία. ταῦτα δὲ οὔκ εἰσι κατ' ἐνέργειαν, ἀλλὰ κατ' ἐπιτηδειότητα μόνον προάγονται. ἔστι μὲν οὖν δύναμις ἐπιτηδειότητος προκοπή, ἀδυναμία δὲ δυσκολία ἢ ἐκκοπὴ ἐπιτηδειότητος, οἷον τὸν εὐφυᾶ παῖδα δύναμιν ἔχειν φαμὲν τοῦ γενέσθαι γραμματικόν, τὸν δὲ ἀφυᾶ ἀδυναμίαν, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων. καὶ ταῦτα μὲν περὶ δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας. τρίτον δὲ εἶδος ποιότητος παθητικὴ ποιότης καὶ πάθος. καὶ παθητικὴ μὲν ποιότης ἐστὶν ἡ πάθει χρονίῳ τινὶ συνεζευγμένη, οἷον ὠχρότης ἢ νόσος, πάθος δὲ ἡ εἰς τὴν παθητικὴν ποιότητα ὁδὸς ἡ ὀλιγοχρόνιος. τριχῶς δὲ λέγεται ἡ παθητικὴ ποιότης· ἢ γὰρ ἀπὸ πάθους ἐγένετο καὶ πάθος ἐμποιεῖ, ὡς ἡ περὶ τὸν ἄνθρωπον γενομένη παρὰ φύσιν τοῦ πυρετοῦ θερμασία· ἢ ἀπὸ πάθους μὲν οὐκ ἐγένετο, πάθος δὲ ἐμποιεῖ, ὡς ἡ τοῦ πυρὸς θερμότης· ἢ ἀπὸ πάθους μὲν ἐγένετο, πάθος δὲ οὐ ποιεῖ, ὡς αἱ περὶ ψυχὴν ὑφιστάμεναι ποιότητες, οἷον ἥ τε μανικὴ ἔκστασις καὶ ἡ ὀργή· αὗται γὰρ ἀπὸ πάθους μὲν ἐγένοντο, πάθος δὲ οὐ ποιοῦσιν εἰς τὸν ὁρῶντα ἢ ἁπτόμενον. διαφέρει δὲ ἡ παθητικὴ ποιότης τοῦ πάθους καθ' ὃν τρόπον ἡ ἕξις τῆς διαθέσεως, κατὰ τὸ πολυχρονιώτερον δηλονότι καὶ μονιμώτερον. τέταρτον εἶδος τῆς ποιότητος σχῆμα καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή. διαφέρει δὲ ὅτι τὸ μὲν σχῆμα κυρίως ἐπὶ ἀψύχων, ἡ δὲ μορφὴ κυρίως ἐπὶ ἐμψύχων τάττεται. αὗται μὲν οὖν εἰσι ποιότητες. τὰ δὲ ἀπὸ τούτων καλούμενα ποιὰ λέγεται, οὐ ποιότητες, ὥσπερ τὸ εὐθὺ ἀπὸ τῆς εὐθύτητος καὶ τὸ καμπύλον ἀπὸ τῆς καμπυλότητος λεγόμενα οὔκ εἰσι ποιότητες, ἀλλὰ μᾶλλον ποιά, τουτέστι πεποιωμένα· διὸ καὶ ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ἀναχθήσονται. κατηγορεῖται δὲ ἡ ποιότης τετραχῶς· ⟨ἢ παρωνύμως ὡς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικός⟩, ἢ ὁμωνύμως ὡς ἀπὸ τοῦ λευκοῦ χρώματος τὸ λευκὸν σῶμα, ἢ ἑτερωνύμως ὡς ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος, ἢ ἀκατονομάστως ὡς ὁ δρομικὸς καὶ πυκτικός· οὐ γὰρ κεῖται

147 *εἶδος αὐτῆς* trsp. **Mp**[20]**m**[12] || 171–172 *ἢ – γραμματικός* supplevit **m**[12], cf. Phot.

ταῖς ποιότησιν ὀνόματα ἐξ ὧν οὕτως ἐποιώθησαν. ἔχει δὲ ἡ ποιότης ἴδια τρία· πρῶτον μὲν τὸ ἔχειν ἐναντίον· ἡ γὰρ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐστὶν ἐναντία· δεύτερον δὲ τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον οὐ ταῖς ποιότησιν, ἀλλὰ τοῖς πεποιωμένοις ἐνυπάρχει· δικαιοσύνη μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον οὐδὲ γραμματικὴ γραμματικῆς, δίκαιος μέντοι δικαίου καὶ γραμματικὸς γραμματικοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται. τρίτον ἴδιον ποιότητος τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον λέγεσθαι· τοῦτο δὲ κυρίως ἴδιον· κατ' ἄλλο γάρ τι τῶν εἰρημένων οὐδὲν ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον λέγεται ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν ποιότητα. καὶ ταῦτα μὲν καὶ περὶ τῆς ποιότητος.

Περὶ τοῦ πρός τι

Πρός τί ἐστι κατηγορία οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τὸ πρός τί πως ἔχον, τουτέστιν ὧν ἡ ὕπαρξις ἐν τῇ πρὸς ἕτερον σχέσει ἐστίν, οἷον διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ· τὸ γὰρ διπλάσιον ἐν τῇ πρὸς τὸ ἥμισυ σχέσει ἔχει τὸ εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἥμισυ ἐν τῇ πρὸς τὸ διπλάσιον σχέσει, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὑποβέβηκε δὲ τοῖς πρός τι, ὧν τὸ μὲν κατὰ ταὐτότητα λέγεται ὡς φίλος φίλου φίλος, τὸ δὲ κατὰ ἀνισότητα ὡς τὸ μεῖζον ἐλάττονος μεῖζον, ἢ κατὰ ἰσότητα ὡς τὸ ἴσον ἴσῳ ἴσον, τὸ δὲ κατὰ γένεσιν ὡς πατὴρ υἱοῦ πατήρ, τὸ δὲ κατὰ μέθεξιν ὡς τὸ μετέχον μετεχομένου μετέχει, τὸ δὲ κατὰ ὕφεσιν ὡς δεσπότης δούλου δεσπότης, τὸ δὲ κατὰ πάθος ὡς ὁ τύπτων τυπτόμενον τύπτει, τὸ δὲ κατὰ κρίσιν ὡς ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ ἐπιστήμη, τὸ δὲ κατὰ θέσιν ὡς τὸ δεξιὸν ἀριστεροῦ δεξιόν, τὸ δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὸ γένος ἀναφορὰν ὡς ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ μουσικὴ ἀνάγεται· καὶ γὰρ τούτων ἡ ἐπιστήμη γένος. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι τῶν πρός τι τὰ μὲν κατὰ γενικὴν πτῶσιν προφέρεται, οἷον ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης, τὰ δὲ κατὰ δοτικήν, ὡς τὸ ἐπιστητὸν τῇ ἐπιστήμῃ ἐστὶν ἐπιστητόν, τὰ δὲ κατὰ αἰτιατικήν, ὡς ὁ τύπτων τυπτόμενον τύπτει. ἔχει δὲ τὰ πρός τι ἴδια τέσσαρα, ἓν μὲν τὸ ὑπάρχειν ἐν αὐτοῖς ἐναντιότητα – καὶ γὰρ τῇ ἐπιστήμῃ ἐστὶν ἐναντίον ἡ ἄγνοια –, δεύτερον δὲ τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ

175–184 cf. 140, 94–115; PG 101, 792 C cod. Mon. ‖ **185–199** cf. 141, 1–21; PG 101, 793 C–796 A cod. Mon ‖ **199–202** cf. 141, 31–34 ‖ **202–209** cf. 141, 39–54

175 *ὧν* **m**[25]: *ἧς* cett. ‖ **177** *ἐστὶν* om. **M p**[20] **m**[25] ‖ **185** *περὶ τοῦ πρός τι* **M**, **m**[11] (*τῶν* pro *τοῦ*), **v**[47] **η a**[14]: om. cett. ‖ **186** *τὸ*[2] habet et Phot. cod. Mon.: om. **η**: immo *τῷ* ‖ **198** *ἡ μουσικὴ ἀνάγεται*] sic et cod. Mon. Phot.; exciderunt nonnulla post *μουσικὴ* (cf. Phot.): pro *ἀνάγεται* scr. *πρὸς ἓν γένος ἀνάγονται* **v**[47]: post *ἀνάγεται* add. *ἐπὶ τὴν ἐπιστήμην* **m**[25]

μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, τρίτον τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι, οἷον ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος καὶ ἀντιστρέφει – καὶ ὁ δεσπότης γὰρ δούλου δεσπότης –, τέταρτον τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι· ἅμα γὰρ διπλάσιόν τέ ἐστι καὶ ἥμισυ, καὶ ἡμίσεος ὄντος αὐτίκα καὶ διπλάσιόν ἐστι. καὶ ἐπὶ πάντων τῶν πρός τι ὁμοίως ἔχει. καὶ περὶ μὲν τοῦ πρός τι ἀρκείσθω ταῦτα.

Περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν

Διττόν ἐστι τὸ ποιεῖν, ἢ ἐν σώματι ὡς τὸ τέμνειν καὶ καίειν, ἢ ἐν ψυχῇ ὡς τὸ λυπεῖν καὶ χαροποιεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πάσχειν, τὸ μὲν ἐν ψυχῇ ὡς τὸ λυπεῖσθαι, τὸ δὲ ἐν σώματι ὡς τὸ τέμνεσθαι. ἔχει δὲ ἴδια δύο, ἓν μὲν τὸ ἐπιδέχεσθαι ἐναντιότητα – οὐχ ὅτι τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν ἐστὶν ἐναντίον, ἀλλ' ὅτι τὸ ποιεῖν ἤγουν τὸ ψύχειν ἐναντίον ἐστὶ πάλιν τῷ ποιεῖν ἤγουν τῷ θερμαίνειν καὶ τὸ πάσχειν ὁμοίως ἤγουν τὸ ψύχεσθαι τῷ θερμαίνεσθαι ἐναντίον ἐστί –, δεύτερον τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται.

Περὶ τοῦ ποῦ

Τὸ ποῦ εἰς ἓξ διαιρεῖται, εἰς τὸ ἄνω καὶ κάτω, τὸ ἔμπροσθεν καὶ τὸ ὄπισθεν, τὸ δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερόν.

Περὶ τοῦ ποτέ

Τὸ ποτὲ εἰς τρία διαιρεῖται, εἰς ἐνεστῶτα ὡς τὸ σήμερον, εἰς παρεληλυθότα ὡς τὸ χθές, εἰς μέλλοντα ὡς τὸ αὔριον.

Περὶ τοῦ κεῖσθαι

Τοῦ κεῖσθαι εἴδη τρία, τὸ ἀνακεκλίσθαι, τὸ ἑστάναι, τὸ καθῆσθαι· εἰ μὲν γὰρ πάντα τὰ μόρια ὄρθια ἔχει, λέγεται ἑστάναι· εἰ δὲ τὰ μὲν ὄρθια τὰ δὲ οὔ, ποιεῖ τὸ καθῆσθαι· εἰ δὲ οὐδὲν ὄρθιον, ἀλλὰ ὅλα κεκλιμένα, ἀνακεῖσθαι λέγεται.

209–210 cf. 141, 74–75 ‖ **211–220** cf. PG 101, 804 C cod. Mon. ‖ **221–223** cf. Qu. 145, 1–3 ‖ **227–228** cf. 146, 1–13

211 tit. $\mathbf{M}\,\mathbf{p}^{20}\mathbf{v}^{47}$ η: *περὶ τοῦ ποιεῖν* $\mathbf{m}^{11}$: om. cett. ‖ **218** *τῷ* $\mathbf{p}^{20}\mathbf{v}^{47}$: *τοῦ* cett. ‖ **221** *τοῦ*] *τῆς* **M** η: tit. om. $\mathbf{v}^{22}\mathbf{a}^{7}\mathbf{m}^{12}\mathbf{a}^{14}$ ‖ **224** *τοῦ*] *τῆς* **M** η: tit. om. $\mathbf{v}^{22}\mathbf{a}^{7}\mathbf{m}^{12}\mathbf{a}^{14}$ ‖ **227** tit. om. $\mathbf{v}^{22}\mathbf{a}^{7}\mathbf{m}^{12}\mathbf{a}^{14}$ ‖ **231** *ἀνακεῖσθαι*] exspectaveris *ἀνακεκλίσθαι*, sed cf. Arist. 6 b 12 ‖ **231–232** hic (et apud Phot.) deest categoria *τὸ ἔχειν*

Περὶ τῶν ἀντικειμένων

Τὰ ἀντικείμενα ἢ ἐν λόγοις εἰσίν, οἷον 'Σωκράτης κάθηται', 'οὐ κάθηται', καὶ ποιεῖ τὸ κατὰ ἀντίφασιν ἀντικεῖσθαι, ἢ ἐν πράγμασι καὶ ταῦτα ἢ ἐν σχέσει καὶ ὡς σωστικὰ ἀλλήλων ὄντα παραλαμβάνεται καὶ ποιεῖ τὸ κατὰ πρός τι ἀντικεῖσθαι, οἷον πατήρ, υἱὸς καὶ τὰ ὅμοια, ἢ φθαρτικὰ ἀλλήλων εἰσὶ καὶ εἰς ἄλληλα μεταβάλλουσιν, εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, καὶ ποιεῖ τὸ κατ' ἐναντιότητα ἀντικείμενον, ὡς ἡ ὑγεία καὶ ἡ νόσος, ἢ τὸ μὲν μεταβάλλει ὡς ἡ ἕξις εἰς τὴν στέρησιν, τὸ δ' οὐ μεταβάλλει ἤγουν ἡ στέρησις εἰς τὴν ἕξιν καὶ ποιεῖ τὸ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικεῖσθαι ὡς ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης· ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ὄψεως εἰς τὴν τυφλότητά ἐστι μεταβάλλεσθαι, ἀπὸ δὲ τῆς τυφλότητος εἰς τὴν ὄψιν κατὰ φύσιν οὐκ ἔστι μεταβολή. ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἀντικειμένων.

Τοῦ αὐτοῦ σύνοψις καὶ μετάφρασις σαφεστάτη τῆς διδασκαλίας τοῦ Περὶ ἑρμηνείας

Ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Περὶ ἑρμηνείας διαλαμβάνει περὶ προτάσεων· ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα πρότασις ἐξ ὀνόματός ἐστι καὶ ῥήματος ἤγουν ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου, ῥητέον πρῶτον περὶ ὀνόματος καὶ ῥήματος, ἅπερ εἰσὶ μέρη τῶν προτάσεων, ἔπειτα περὶ ἀποφάσεως καὶ καταφάσεως καὶ ἀποφάνσεως καὶ λόγου. ἔτι πρὸ τούτων θεωρητέον πότερον φύσει ἐστὶν ὁ λόγος ἢ οὔ. λέγομεν ὅτι οὐκ ἔστι φύσει· τέσσαρα γάρ εἰσιν ἀλλήλοις παρακείμενα, φωναί, γράμματα, νοήματα καὶ πράγματα, καὶ τὰ μὲν νοήματα καὶ πράγματα φύσει εἰσίν, ἐπειδὴ παρὰ πᾶσι τὰ αὐτά εἰσι, τὰ δὲ δύο, ἤγουν τὰ ἐν τῇ φωνῇ καὶ τὰ γράμματα, οὐ παρὰ πᾶσι τὰ αὐτά, διὸ οὐδὲ φύσει, ἀλλὰ θέσει εἰσίν. εἰ δὲ τὰ ἐν τῇ φωνῇ οὐκ ἔστι φύσει, φανερὸν ὅτι καὶ ὁ λόγος ἐν τῇ φωνῇ ὢν οὐ φύσει, ἀλλὰ θέσει ἐστί. καὶ τὰ μὲν τῶν τεσσάρων τούτων ἐξαγγέλλουσι, τὰ δὲ ἐξαγγέλλονται, τὰ δὲ καὶ ἐξαγγέλλουσι καὶ ἐξαγ-

233–234 cf. El. in Cat. 242, 4 || **233–243** cf. Philop. in Cat. 168, 18–29; Olymp. in Cat. 134, 34–135, 20 || **245–509** **Mp**^{20}**v**^{29}**m**^{11}**m**^{13}**a**^{7}, **m**^{12} (usque ad 279), **η a**^{14} [= β] **j**^{1}, **b**^{16} (usque ab 329), **v**^{28} [= γ] || **249–251** cf. Arist. Int. 16 a 1–2 || **252–258** cf. Steph. in Int. 1, 13–18 || **258–262** cf. Steph. in Int. 5, 22–25

240 *ἤγουν*] *ὡς* **Mp**^{20}**v**^{47} || **245** *Τοῦ αὐτοῦ*] *τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου ψελλοῦ* **a**^{14}: om. **j**^{1}**v**^{28} (post *ἑρμ.* scr. *τοῦ σοφωτάτου ψελλοῦ* **v**^{28}, *τοῦ αὐτοῦ ὑπερτίμου* **j**^{1}, ad 329 habet *τοῦ ὑπερτίμου ψελλοῦ· σύνοψις εἰς τὸ β' τμῆμα* **b**^{16}) || **253** *εἴσιν* **v**^{28}**p**^{20}**v**^{29}**m**^{13}: om. **j**^{1}: *ἔστιν* cett.

γέλλονται· τὰ μὲν γὰρ πράγματα ἐξαγγέλλονται μόνως, τὰ δὲ γραφόμενα ἐξαγγέλλουσι μόνως, τὰ δὲ νοήματα καὶ αἱ φωναὶ καὶ ἐξαγγέλλουσι καὶ ἐξαγγέλλονται.

Περὶ ὀνόματος

Λεκτέον οὖν περὶ ὀνόματος. τὸ ὄνομα παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει πέντε σημαίνει· ἢ γὰρ πᾶσα λέξις παρ' αὐτῷ καλεῖται ὄνομα ἢ ἡ εὐθεῖα ἢ αἱ πλάγιοι ἢ τὸ ἀόριστον ἢ πᾶν τὸ ὑποκειμένου τάξιν ἐπέχον, κἄν τε ὄνομα εἴη κυρίως κἄν τε ῥῆμα τῶν τῆς εὐθείας πτώσεως. ἡ δὲ ὑπογραφὴ αὐτοῦ τοιαύτη· 'ὄνομά ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον, ὡρισμένον τι δηλοῦσα καὶ μετὰ τοῦ ἔστιν ἢ ἦν ἢ ἔσται, ἤγουν μετὰ τῶν τριῶν χρόνων, ἀληθεύουσα ἢ ψευδομένη.' τὸ μὲν οὖν 'φωνὴ σημαντική' παρείληπται ἀντὶ γένους· γένος γὰρ ἡ φωνὴ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος καὶ τοῦ λόγου, τὰ δὲ ἄλλα παρείληπται ἀντὶ συστατικῶν διαφορῶν.

Περὶ ῥήματος

Τὸ ῥῆμα καὶ τοῦτο πενταχῶς λέγεται καθὰ καὶ τὸ ὄνομα· λέγεται ῥῆμα ὁμοίως πᾶσα λέξις· λέγεται ῥῆμα καὶ ὁ ἐνεστὼς χρόνος· λέγεται ῥῆμα καὶ τὰ πέριξ τοῦ ἐνεστῶτος, ὁ παρεληλυθὼς καὶ ὁ μέλλων· λέγεται ῥῆμα καὶ τὸ ἀόριστον ῥῆμα· λέγεται ῥῆμα καὶ ἁπλῶς πᾶν τὸ κατηγορουμένου τάξιν ἐπέχον. τὸ οὖν ῥῆμα, ὃ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον σημαίνει, οὕτως ὑπογράφεται· 'ῥῆμά ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, προσσημαίνουσα χρόνον, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον, ὡρισμένον τι δηλοῦσα καὶ ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος προφερομένη.' τὸ μὲν οὖν 'φωνή' κἀνταῦθα ἀντὶ γένους παρείληπται, τὰ δὲ λοιπὰ ἀντὶ συστατικῶν διαφορῶν· οἷον ῥῆμα μὲν κυρίως τὸ 'ὑγιαίνω' καὶ 'ὑγιαίνει' καὶ ἁπλῶς πᾶν ὅπερ ἐστὶν ἐνεστῶτος χρόνου. πτώσεις δὲ

264–266 cf. 11, 26–28 ‖ 268–270 Arist. Int. 16 a 19–21 ‖ 268–271 cf. Steph. in Int. 11,31–12,1; Amm. in Int. 45,9–12 ‖ 270–271 cf. Arist. Int. 16 b 2–3 ‖ 271–274 cf. Steph. in Int. 7,9–12 ‖ 276–280 cf. Steph. in Int. 14,6–9 ‖ 277–278 cf. Amm. in Int. 52, 22–23; Arist. Int. 16 b 18 ‖ 281–284 cf. Steph. in Int. 12, 29–31; 14, 4–6 ‖ 286–287 cf. Arist. Int. 16 b 16–17

265 ἢ ἡ **j**^{1}**v**^{28}**M a**^{7}**m**^{12}**a**^{14}: ἢ vel ἡ tantum cett. ‖ 266 ὑποκειμένου **M**, **v**^{29} p. c., **a**^{7}**v**^{23}**v**^{24}**a**^{14}: ὑποκείμενον cett. | τάσιν **j**^{1}**v**^{28} ‖ 268 αὐτοῦ **M v**^{29}**a**^{7}**m**^{12}**η a**^{14}: αὐτῷ **j**^{1}**v**^{28}**m**^{11}: αὐτῶν **p**^{20} ‖ 269 ἐστὶ **m**^{11}**m**^{13}**a**^{7}**m**^{12}**η a**^{14}**v**^{28}: om. **M p**^{20}**v**^{29}**j**^{1} ‖ 270 δηλοῦσα **β a**^{14}: δηλοῦν **j**^{1}: δηλοῦσι **v**^{28} ‖ 282 προσσημαίνουσα **j**^{1}**v**^{28}**M v**^{29}**a**^{7} (ad 279 desinit **m**^{12}) **a**^{14}: προσημ. cett.

χρόνου τὸ 'ὑγίανε' καὶ 'ὑγιανεῖ' καὶ τὰ ὅμοια. τὸ δὲ 'οὐχ ὑγιαίνει' καὶ 'οὐ κάμνει' ἀόριστον ῥῆμα καλεῖται, ἐπειδὴ δύναται καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος ἁρμόζειν καὶ ἐπὶ τοῦ ὄντος· καὶ γὰρ νοσοῦντος τοῦ Σωκράτους λέγομεν ὅτι 'ὁ Σωκράτης οὐχ ὑγιαίνει'. ἁρμόζει καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος· δυνάμεθα λέγειν ὅτι 'ὁ τραγέλαφος οὐχ ὑγιαίνει'. καὶ περὶ μὲν ὀνόματος καὶ ῥήματος ἀρκείσθω τὰ νῦν.

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα αὐτὰ καθ' αὑτά, κἄν τε ἁπλᾶ κἄν τε σύνθετα εἴη, οὔτε ἀλήθειαν οὔτε ψεῦδος σημαίνουσι, συμπλεκόμενα δὲ μετ' ἀλλήλων ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος σημαίνουσι. κεχωρισμένα δὲ ταῦτα λαμβανόμενα καλοῦνται ὅροι καὶ φάσεις καὶ ὀνόματα καὶ ῥήματα. συμπλεκόμενα δὲ ἀποτελοῦσι τὴν πρότασιν· πᾶσα γὰρ πρότασις ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος σύγκειται.

Περὶ λόγου τμῆμα πρῶτον

*'Λόγος ἐστὶ φωνὴ σημαντική, ἧς τῶν μερῶν ⟨τι⟩ σημαντικόν ἐστι ⟨κεχωρισμένον⟩ ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις.' ἔχει δὲ ὁ λόγος εἴδη πέντε, εὐκτικόν, κλητικόν, ἐρωτηματικόν, προστακτικὸν καὶ ἀποφαντικόν. πέντε οὖν εἰδῶν τοῦ λόγου ὄντων ὁ ἀποφαντικός ἐστι χρήσιμος τῇ φιλοσοφίᾳ, οἱ δ' ἄλλοι ῥητορικῇ μᾶλλον καὶ ποιητικῇ ἁρμόζουσιν. ἐκεῖνος δέ ἐστι λόγος ἀποφαντικός, ἐν ᾧ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ὑπάρχει. κέκληται δὲ ἀποφαντικὸς ὡς ἐκφαίνων καὶ ἀνακαλύπτων τὰ ἐν τῇ ψυχῇ κεκρυμμένα νοήματα. ἔχει δὲ ὁ ἀποφαντικὸς λόγος εἴδη δύο, κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν. καὶ κατάφασις μέν ἐστιν ἀπόφανσίς τινος κατά τινος, οἷον 'ἄνθρωπος περιπατεῖ', ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος ἀπό τινος, οἷον 'ἄνθρωπος οὐ περιπατεῖ'. ῥητέον δὲ καὶ τί ἐστιν 'εἷς λόγος'· ἢ ὁ ἓν πρᾶγμα δηλῶν κυρίως, ὡς ὁ λόγος ὁ λέγων 'ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν' – ἓν γὰρ δηλοῖ οὗτος ὁ λόγος –, ἢ ἓν δηλῶν διὰ τοῦ συνδέσμου, ὡς οἱ ὑποθετικοὶ συλλογισμοί, οἷον ὡς τὸ 'ἡμέρα ἐστίν, ὅτι ὑπὲρ γῆν ἐστιν ὁ ἥλιος', ἢ οἱ κατηγορικοὶ συλλογισμοὶ οἳ διὰ μέσου ὅρου τὰ ἄκρα συνδέουσιν, οἷόν ἐστι ⟨***⟩.*

287–289 cf. 16 b 11–15 || **289–291** cf. Steph. in Int. 13, 18–22 || **300–301** Arist. Int. 16 b 26–27 sq. || **301–302** cf. Steph. in Int. 19, 11–12 || **305–306** cf. Arist. Int. 17 a 2–3 || **306–312** cf. 17 a 4–7 || **307–308** cf. 17 a 8–9 || **308–310** 17 a 25–26 || **311** *εἷς λόγος*] 17 a 15 || **313–314** cf. Steph. in Int. 21, 31–32

287 *χρόνου*] *ῥήματος* **Mp**[20]**v**[29] (fort. recte) || **290** *ἁρμόσει* **j**[1]**v**[28] || **299** *τμῆμα πρῶτον* **M v**[29]**η**: om. cett. || **300** *τι* **v**[28]: om. cett. || **301** *κεχωρισμένον* **j**[1]**p**[20]**v**[29]: om. cett. || **315** lac. indicavi: *οἷόν ἐστι* om. **v**[29]

πολλοὶ δὲ λόγοι εἰσὶν οἵτινες ἐνεργείᾳ ἢ δυνάμει πολλὰ σημαίνουσιν, οἷον 'ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος τρέχει'. ἰδοὺ πολλά εἰσι ταῦτα· οὐ γὰρ ἓν πρᾶγμα δηλοῦσιν, ἀλλὰ δύο, τὸν ἄνθρωπον τρέχειν καὶ τὸν ἵππον. δυνάμει δὲ πολλὰ σημαίνουσιν οἱ ἔχοντες τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ συναμφότερον ὁμώνυμον. ὥστε εἰ μέλλει τις ἕνα λόγον εἰπεῖν, δεῖ σκοπεῖν αὐτόν, ἵνα μήτε τὸ κατηγορούμενον ὁμώνυμον παραλαμβάνηται μήτε τὸ ὑποκείμενον, οἷον τὸ 'ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν'· ἰδοὺ γὰρ τοῦτο εἷς λόγος ἐστὶ καὶ ἔστι κατάφασις, καὶ τὸ 'ἄνθρωπος ζῷον οὐκ ἐστιν' εἷς λόγος ἐστὶ καὶ ἔστιν ἀπόφασις. καλεῖται δὲ ἡ μάχη τῶν δύο τούτων ἀντίφασις· ἀντίφασις γάρ ἐστι μάχη καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως, τῆς μὲν καταφάσεως καταφασκούσης τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον κατὰ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, τῆς δὲ ἀποφάσεως ἀποφασκούσης τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου.

Τμῆμα δεύτερον

Ἐπεὶ οὖν εἴρηται ὅτι ἀντίφασίς ἐστι μάχη καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως, ῥητέον καὶ τὰ εἴδη τῆς ἀντιφάσεως. ἔστιν οὖν εἴδη τῆς ἀντιφάσεως τέσσαρα· καθ' ἕκαστα οἷον 'Σωκράτης ζῷόν ἐστι, Σωκράτης ζῷον οὐκ ἐστιν'· ἀπροσδιόριστος οἷον 'ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν, ἄνθρωπος ζῷον οὐκ ἐστι'· προσδιωρισμένη ἡ μὲν ἔχουσα τὴν κατάφασιν μερικήν, οἷον 'τὶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν, οὐδεὶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν', ἡ δὲ ἔχουσα τὴν κατάφασιν καθόλου, οἷον 'πᾶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν, οὐ πᾶς ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν'. ἐπειδὴ δὲ προσδιωρισμένων προτάσεων ἐμνήσθημεν, φανερὸν ὅτι τέσσαρες μόνοι εἰσὶ προσδιορισμοί, δύο καταφατικοί, ὁ καθόλου προσδιορισμός, οἷον τὸ εἰπεῖν 'πᾶς', καὶ ὁ μερικός, οἷον τὸ 'τίς', καὶ δύο ἀποφατικοί, ⟨ὁ⟩ καθόλου, οἷον τὸ εἰπεῖν 'οὐδείς', καὶ ὁ μερικός, οἷον τὸ 'οὐ πᾶς'. θεωρεῖται δὲ εἰς ἕκαστον τῶν τεσσάρων καὶ ποσότης καὶ ποιότης, καὶ ἡ μὲν ποσότης ἐστὶ τὸ καθόλου ἢ τὸ μερικόν, ἡ δὲ ποιότης τὸ καταφατικὸν ἢ ἀποφατικόν. καὶ ἡ μὲν μάχη τῆς 'πᾶς' πρὸς τὴν 'οὐδεὶς' καλεῖται ἐναντία ἀντίθεσις, ἡ δὲ μάχη τοῦ 'τὶς' πρὸς τὸ 'οὐδεὶς' ἢ τοῦ 'πᾶς' πρὸς τὸ 'οὐ πᾶς' καλεῖται

319–320 cf. 20, 13–16 ‖ **324–325** cf. 22, 24–25 ‖ **325–326** cf. Amm. in Int. 81, 13–15; Steph. in Int. 22, 24–26 ‖ **330** *εἴρηται*] supra 325–326 ‖ **330–348** cf. Amm. in Int. 92, 16–93, 18

329 *τμῆμα δεύτερον* $\mathbf{M}\mathbf{v}^{29}\mathbf{m}^{13}\boldsymbol{\eta}\mathbf{a}^{14}$, sim. $\mathbf{v}^{28}\mathbf{b}^{16}$: om. cett. | post tit. add. *εἰς τὸ αὐτό* $\mathbf{m}^{13}\boldsymbol{\eta}$, sim. $\mathbf{j}^{1}$ ‖ **333** *ἀπροσδιόριστος* $\boldsymbol{\gamma}$ $\mathbf{p}^{20}\mathbf{b}^{7}\mathbf{c}^{3}$: *-ον* cett. ‖ **336** *οἷον* – **401** *μὲν* om. $\mathbf{p}^{20}$ ‖ **340** *ὁ* $\mathbf{j}^{1}\mathbf{b}^{16}$ ‖ **341** an *θεωροῦνται δὲ εἰς ἑκάστην* (sc. *πρότασιν*) legendum?

ἀντιφατικὴ ἀντίθεσις. ἡ δὲ 'τὶς' πρὸς τὴν 'οὐ πᾶς' συγκρινομένη καλεῖται ὑπεναντία, ἡ δὲ 'πᾶς' πρὸς τὴν 'τὶς' καὶ ἡ 'οὐδεὶς' πρὸς τὴν 'οὐ πᾶς' καλεῖται ὑπάλληλος. τοσούτων οὖν συζυγιῶν ἐκ τῶν προσδιωρισμένων γινομένων τὰς μὲν ὑπαλλήλους καὶ ὑπεναντίας ὡς μὴ οὔσας κριτήριον ἀληθείας καὶ ψεύδους παραλιμπάνομεν, καὶ ἔτι τὰς ἐναντίας, εἰ καί ποτε διαιροῦσι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος, ἐπεὶ πάλιν καὶ συμψεύδονται, ποτὲ ἄχρηστοί εἰσιν· καὶ γὰρ ἐπὶ ἀναγκαίας καὶ ἀδυνάτου ὕλης διαιροῦσι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ἐπὶ δὲ τῆς ἐνδεχομένης συμψεύδονται· ψεύδεται γὰρ καὶ ἡ λέγουσα 'πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι' καὶ ἡ 'οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος'. χρήσιμοι δὲ μόναι αἱ ἀντιφατικῶς λαμβανόμεναι· αὗται γὰρ καὶ ἐπὶ πάσης ὕλης καὶ ἐπὶ παντὸς χρόνου διαιροῦσι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος.

Εἴπωμεν δὲ καὶ περὶ ὕλης προτάσεων. ἐπὶ πάσης προτάσεως ἡ σχέσις ἡ ἐπινοουμένη ἀνεκφωνήτως τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἢ ἀεὶ πρόσεστι καὶ καλεῖται ἀναγκαία ὕλη, οἷον 'ἄνθρωπος ἀναπνεῖ', ἢ ἀεὶ οὐκ ἔστι καὶ καλεῖται ἀδύνατος ὕλη, οἷον 'ἄνθρωπος ἵπταται', ἢ ποτέ, οἷον 'ἄνθρωπος περιπατεῖ', καὶ καλεῖται ἐνδεχομένη ὕλη.

Ἐπεὶ δὲ ἀντιφάσεις τέσσαρές εἰσι, ῥητέον καὶ περὶ ἀντιφάσεως. αἱ προσδιωρισμέναι ἀντιφάσεις κατὰ τὴν τριμέρειαν τῆς ὕλης καὶ κατὰ τὴν τριμέρειαν τοῦ χρόνου διαιροῦσι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος καί εἰσι τῶν ἄλλων ἀντιφάσεων κυριώτεραι καὶ χρήσιμοι μᾶλλον. ἡ δὲ καθ' ἕκαστα ἀντίφασις διαιρεῖ καὶ αὕτη τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος κατὰ τὴν τριμέρειαν τοῦ χρόνου καὶ κατὰ τὴν τριμέρειαν τῆς ὕλης, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως· καὶ γὰρ ἐπὶ μὲν ἐνεστῶτος καὶ παρεληλυθότος κατὰ τὴν τριμέρειαν τῆς ὕλης διαιρεῖται τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, οὐ μέντοι γε καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἀδύνατον ὕλην διαιρεῖ ὁμοίως καὶ ὡρισμένως, κατὰ δὲ τὴν ἐνδεχομένην διαιρεῖ πάντως, ἀλλ' ἀορίστως, οἷον ἡ λέγουσα αὔριον γενήσεσθαι ναυμαχίαν ἢ μὴ γενήσεσθαι· ἀληθεῦσαι μὲν γὰρ ἀνάγκη θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως, οὐ μὴν ὡρισμένως, ἀλλ' οἷον ἂν τύχῃ.

352–355 cf. Steph. in Int. 28,16–22 ‖ **358–363** cf. Steph. in Int. 27,10–23; Amm. in Int. 88,4–19 ‖ **367–376** cf. Steph. in Int. 34,18–22; 39,1–7; Amm. in Int. 138,28–139,20

366 *εἰσι* $\mathbf{v}^{28}\mathbf{b}^{16}$ (non leg. $\mathbf{j}^{1}$): *εἰ ἦσαν* $\mathbf{M}\mathbf{m}^{11}\mathbf{m}^{13}\mathbf{a}^{7}\mathbf{a}^{14}$: loc. om. $\mathbf{p}^{20}$ (v. ad 336) **η** ‖ **368** *αὕτη* $\mathbf{v}^{28}\mathbf{b}^{16}$: *ταύτη* $\mathbf{M}\mathbf{v}^{29}\mathbf{a}^{7}\mathbf{a}^{14}$: *ταύτης* $\mathbf{m}^{11}$: non leg. $\mathbf{m}^{13}\mathbf{j}^{1}$: loc. om. $\mathbf{p}^{20}$**η** ‖ **372** *καὶ*[2] $\mathbf{M}\mathbf{v}^{29}\mathbf{m}^{11}\mathbf{m}^{13}$**η**: *καὶ τὴν* $\mathbf{a}^{7}\mathbf{a}^{14}\mathbf{v}^{28}$: non leg. $\mathbf{j}^{1}$, loc. om. $\mathbf{p}^{20}$ ‖ **375** *ἀληθεῦσαι* **γ**: *ἀληθεύσεαι* $\mathbf{b}^{7}$, *-σαιε* $\mathbf{c}^{3}$: *ἀληθεύσει* vel *ἀληθεύει* cett.

Ἡ δὲ ἀπροσδιόριστος ἀντίφασις κατὰ μὲν τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἀδύνατον ὕλην ἐπὶ παντὸς χρόνου διαιρεῖ ἀλήθειαν καὶ ψεῦδος, κατὰ δὲ τὴν ἐνδεχομένην ἐπὶ παντὸς χρόνου δύναται συναληθεύειν. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι πᾶσα πρότασις ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου γενομένη ἢ ἐξ ὡρισμένου γίνεται ὀνόματος καὶ ῥήματος ἢ ἐξ ἀορίστου ὀνόματος καὶ ῥήματος ὡρισμένου. ἐπεὶ δὲ τὸ κατηγορούμενον ἔχει ἐν ταύταις ταῖς προτάσεσι τὸ κῦρος, καὶ εἰ μὲν ἀπροσδιόριστοί εἰσιν, τὸ 'οὐ' ἀρνητικὸν μόριον ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως εἰς τὸ κατηγορούμενον δέχονται, οἷον 'Σωκράτης περιπατεῖ, Σωκράτης οὐ περιπατεῖ' καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων. εἰ δὲ προσδιωρισμέναι εἰσίν, εἰς τὸν προσδιορισμόν, οἷον 'πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, οὐ πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ', 'τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, οὐδεὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ'. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου προτάσεων εἰρήσθω.

Τμῆμα τρίτον

Ἰστέον ὅτι πολλὰ εἴδη προτάσεών εἰσιν· αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου μόνον, οἷον τὸ εἰπεῖν 'ἄνθρωπος περιπατεῖ', περὶ ὧν ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι διελάβομεν, αἱ δὲ ἐκ τρίτου τοῦ 'ἔστι' προσκατηγορουμένου, περὶ ὧν μέλλομεν ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι διδάσκειν, οἷόν ἐστι τὸ εἰπεῖν 'ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι', αἱ δὲ μετὰ τρόπου, περὶ ὧν ἐν τῷ τετάρτῳ τμήματι διαλεχθησόμεθα, οἷόν ἐστι τὸ 'ἄνθρωπος ἐνδεχομένως περιπατεῖ', 'ἄνθρωπος ἀναγκαίως ἀναπνεῖ' καὶ τὰ ὅμοια. ὅταν οὖν τὸ 'ἔστι' τρίτον προσκατηγορηθῇ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου λαμβανόμενον, δύο γίνονται ἀντιφάσεις, δηλονότι τοῦ ὀνόματος ἤγουν τοῦ ὑποκειμένου ὡρισμένου ὄντος μία μὲν ἡ λέγουσα 'ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι, ἄνθρωπος δίκαιος οὐκ ἔστιν', ἥτις καὶ ἁπλῆ λέγεται, ἑτέρα δὲ ἡ ἔχουσα τὸ κατηγορούμενον ἀόριστον, οἷον ἡ λέγουσα 'ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν, ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὐκ ἔστιν', ἥτις καλεῖται ἐκ μεταθέσεως διὰ τὸ μεταπεσεῖν τὸ 'οὐ' ἀρνητικὸν μόριον ἐκ τῆς ἁπλῆς ἀποφάσεως τῆς λεγούσης ὅτι 'ἄν-

382–388 cf. Amm. in Int. 95,4–27 ‖ 382–384 cf. Steph. in Int. 26,3–5; 12–15 ‖ 386 cf. 26,19–22 ‖ 398 cf. Arist. Int. 19 b 19 sq. ‖ 399–415 cf. Steph. in Int. 40,1–9; 41,12–20

390 *τμῆμα τρίτον* **M** (qui *σὺν θεῷ* ante *τρίτον* add.), $\mathbf{v}^{29}\mathbf{m}^{13}$**η**: *περὶ λόγου τμῆμα τρίτον* $\mathbf{a}^{14}$: om. $\mathbf{m}^{11}\mathbf{a}^{7}$: loc. om. $\mathbf{p}^{20}$: *τοῦ αὐτοῦ ὑπερτίμου σύνοψις εἰς τὸ αὐτὸ τμῆμα* $\mathbf{j}^{1}$ (sim. $\mathbf{b}^{16}$), *παράφρασις τοῦ τρίτου τμήματος τοῦ ψελλοῦ* $\mathbf{v}^{28}$ ‖ 392 *μόνον* **γ** $\mathbf{b}^{7}\mathbf{c}^{3}\mathbf{v}^{24}\mathbf{a}^{14}$: *-ου* cett. ‖ 393 ante *τρίτου* add. *τοῦ* **γ** ‖ 394 *ὧν* scripsi (cf. 393 et 396): *οὗ* codd. ‖ 398 *ὅταν*] *ὅτε* **γ**

θρωπος δίκαιος οὔκ ἐστιν' εἰς τὸ κατηγορούμενον, εἰς τὸ 'δίκαιος', καὶ ποιῆσαι κατάφασιν ἑτέραν ἣ ἐκ μεταθέσεως καλεῖται. ἐὰν δὲ καὶ τὸ ὑποκείμενον ἀόριστον γίνηται, ὥσπερ καὶ τὸ κατηγορούμενον, εἰς τὰς ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου προτάσεις, γίνονται ἄλλαι δύο ἀντιφάσεις, ἁπλῆ ἀόριστος καὶ ἐκ μεταθέσεως ἀόριστος, οἷόν ἐστιν 'οὐκ ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν, οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος οὔκ ἐστιν'· αὕτη ἁπλῆ ἀντίφασις· ἄλλη δὲ ἐκ μεταθέσεως, οἷον 'οὐκ ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν, οὐκ ἄνθρωπος οὐ δίκαιος οὔκ ἐστιν'. ὥστε γίνονται πᾶσαι ἐπὶ τοῦ ἀπροσδιορίστου καθόλου τοῦ ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου ἀντιθέσεις ἀντιφατικαὶ τέσσαρες. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ καθ' ἕκαστα, οἷον ἐπὶ τοῦ Σωκράτους, ὡρισμένου λαμβανομένου τοῦ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου καὶ ἀορίστου τοῦ ὑποκειμένου ἢ τοῦ κατηγορουμένου ἢ τοῦ συναμφοτέρου λαμβανομένου. καὶ ἐπὶ τῶν προσδιωρισμένων ὁμοίως, λέγω δὲ τὸ 'πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι' καὶ τὸ 'τὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι'. διὸ καὶ ἡ ἀπόφασις γίνεται οὕτως. εἰ μέν ἐστιν ἀπροσδιόριστος, εἰς τὸ 'ἔστι' τρίτον προσκατηγορούμενον δέχεται τὸ ἀρνητικὸν μόριον καὶ ποιεῖ τὴν ἀντίφασιν, οἷον 'ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν', ἀπόφασις 'ἄνθρωπος δίκαιος οὔκ ἐστιν'. εἰ δὲ μετὰ προσδιορισμοῦ ἐστιν ἡ πρότασις, εἰς τὸν προσδιορισμὸν τίθεται τὸ 'οὐ' ἀρνητικὸν καὶ ποιεῖ τὴν ἀπόφασιν, οἷόν ἐστι 'πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος', ἀπόφασις τούτου τὸ 'οὐ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν'. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων οὕτω τακτέον. διό ἐστι καὶ ἡ ἀκολούθησις ἡ ἐξ ἴσου τῶν ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου προτάσεων αὕτη· τὸ γὰρ ἀκολουθοῦν τινι ἢ ἐξ ἴσου ἀκολουθεῖ, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν, ἢ ἐπὶ πλέον, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον. τῶν τοίνυν ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου προτάσεων ἡ ἐξ ἴσου ἀκολούθησις τοῦ εὑρίσκεσθαι ἡ μέθοδός ἐστιν αὕτη. ἐν τῇ προκειμένῃ προτάσει τέσσαρα θεωροῦνται, δηλονότι {εἰς τῶν} ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου προτάσεων, ὑποκείμενον, κατηγορούμενον, ποσότης καὶ ποιότης. δεῖ οὖν τὰ δύο φυλάτ-

430–440 cf. Steph. in Int. 46,25–47,8; Amm. in Int. 181,30–182, 25

407 *ἢ* **Ma**^{7}**v**^{29}**a**^{14}**j**^{1}**b**^{16}: *ἡ* **p**^{20}**m**^{11}**m**^{13}**v**^{28}: lac. **η** ‖ **409** *προσκατηγορουμένου* **p**^{20}**a**^{14}: *-μένας* cett. ‖ **415** *καθέκαστον* **γv**^{29} ‖ **417** *καὶ*^{1} **j**^{1}**v**^{28}**p**^{20}**v**^{29}**m**^{11}: *καὶ τοῦ* **Mm**^{13}**a**^{7}**a**^{14}: lac. **η**: om. **b**^{16} ‖ **419** *τὸ*^{1} **b**^{16}: *ὁ* cett. ‖ **427** *ἢ*^{2} **γm**^{13}**a**^{7}**a**^{14}: *ἡ* **Mp**^{20}**v**^{29}**m**^{11}: lac. **η** ‖ **428** *προσκατηγορουμένων* codd.: correxi ‖ **430** *προσκατηγορουμένου* **Mm**^{11}**m**^{13}**a**^{7}: *-μένων* **γp**^{20}**v**^{29}**a**^{14}: lac. **η** ‖ **431** exspectes *τὴν … ἀκολούθησιν* ‖ **433** *εἰς τῶν ἐκ*] *ἐκ τῶν* **γ**: *εἰς τὸ ἐκ* **v**^{29}: *ἐπὶ τῶν ἐκ* **a**^{14}: fort. *ἑκάστην* post *εἰς* addendum (cf. 341): *εἰς τῶν* del. Hansen | *προσκατηγορουμένου* **Mv**^{29}**m**^{11}**m**^{13}**a**^{7}**a**^{14}: *-μένων* **γp**^{20}: lac. **η**

τειν ἀναλλοίωτα, τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν ποσότητα, τὰ δὲ δύο ἐναλλάττειν, τὴν ποιότητα καὶ τὸ κατηγορούμενον. καὶ οὕτως εὑρεθήσεται τῶν ἰσοδυναμουσῶν προτάσεων ἡ ἀκολούθησις, οἷόν ἐστι τὸ 'πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν' ἰσοδυναμεῖ τῇ λεγούσῃ προτάσει 'οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιός ἐστι', καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἰσοδυναμουσῶν προτάσεων κατὰ τὴν ἐξ ἴσου ἀκολούθησιν οὕτω θεωρητέον.

Φανερὸν δὲ ὅτι καὶ μετατιθέμενα τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα ἐν ταῖς προτάσεσι κατὰ τὴν προφορὰν καὶ μόνον, μὴ μέντοι καὶ κατὰ τὴν ποιὰν σχέσιν τῆς κατηγορίας ταὐτὸν σημαίνουσιν, οἷον 'ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός'. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου προτάσεων οὐ μία γίνεται πρότασις, ἐὰν μὴ ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορήσῃ τις, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου, ἐὰν πολλὰ καθ' ἑνὸς ἢ ἓν κατὰ πολλῶν κατηγορήσῃ, οὐ μία γίνεται πρότασις ἀλλὰ πολλαί. γίνεται δὲ καὶ ἐν ταύταις μία, ἐὰν ἓν κατὰ ἑνὸς κατηγορήσῃ, οἷον 'ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν'· ἓν γὰρ σημαίνει τὸ 'ἄνθρωπος' καὶ τὸ 'ζῷον'. ἔτι πρὸς τούτοις γνωστέον ὅτι τῶν χωρὶς κατηγορουμένων τὰ μὲν χωρὶς καὶ ἅμα δύνανται τοῦ ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι, τὰ δὲ χωρὶς μὲν δύνανται, ἅμα δὲ οὔ. καὶ τὰ μὲν χωρὶς καὶ ἅμα, ὡς ἐν παραδείγματι εἰπεῖν, ἐστὶ τάδε· 'ὁ δεῖνα δίπους', 'ὁ δεῖνα ζῷον', δύναται καὶ ἅμα εἰπεῖν ἀληθεύων 'ὁ δεῖνα ζῷον δίπουν ἐστίν'. τὰ δὲ χωρὶς καὶ ἅμα μὴ δυνάμενα, οἷον 'ἔστι τις σκυτεὺς ἀγαθὸς κατὰ τὸν βίον, κατὰ δὲ τὴν τέχνην ἀδόκιμος'. δύναταί τις χωρὶς εἰπεῖν 'ὁ δεῖνα ἀγαθός ἐστι', καὶ γάρ ἐστι κατὰ τὸν βίον, 'ὁ δεῖνα σκυτεύς ἐστιν', ἔστι γὰρ ἁπλῶς σκυτεύς. ἅμα δὲ οὐ δύναται εἰπεῖν ὅτι 'ὁ δεῖνα σκυτεὺς ἀγαθός ἐστι'· ψεύδεται γάρ. ὡσαύτως πάλιν τῶν ἅμα κατηγορουμένων τὰ μὲν δύνανται καὶ χωρίς, τὰ δ' οὔ, οἷον τὸν τεθνεῶτα δύνασαι εἰπεῖν ἅμα μὲν νεκρὸν ἄνθρωπον, κεχωρισμένως δὲ οὐχ οἷόν τε εἰπεῖν ἄνθρωπον αὐτόν, καὶ τὸν Ὅμηρον ὅτι ποιητής ἐστιν ἅμα ἀληθῶς κατηγορήσειέ τις, χωρὶς δὲ οὐ δύναται ὅτι ἐστὶν ὁ ποιητής, ψεῦδος γάρ. ἀλλ' ὅσα μὲν οὐσιωδῶς τοῦ ὑποκειμένου κατηγοροῦνται, ταῦτα, ἐὰν τὸ καθολικώτερον ἐν τῇ κατηγορίᾳ προτάξῃς, δύνασαι καὶ χωρὶς καὶ ἅμα καὶ ἔμπαλιν καὶ ἅμα καὶ χωρίς. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ τρίτου τμήματος.

441–444 cf. Amm. in Int. 191,17–31 ‖ **441** Arist. Int. 20 b 1 ‖ **443–444** 20 b 1–2 ‖ **453–455** cf. Steph. in Int. 51,19–24 ‖ **456–463** cf. 52,3–20

435 *καὶ* **γ p**[20] **v**[29] **a**[14]: om. **M m**[11] **m**[13] **a**[7]: lac. **η** ‖ **446** *προσκατηγορουμένου* **a**[14]: *-μένων* cett. ‖ **464** *κατηγορεῖται* **γ**, **m**[11] ante corr.

Τμῆμα τέταρτον

Ἡ τοῦ τετάρτου τμήματος ὑφήγησις τῶν μετὰ τρόπου προτάσεων τὴν διδασκαλίαν περιέχει. ἔστι δὲ τρόπος φωνὴ σημαίνουσα πῶς ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ· ὁ γὰρ προσδιορισμὸς οὐ δηλοῖ τὸ πῶς ὑπάρχει, ἀλλὰ ποσῶς ὑπάρχει. καθολικοὶ δὲ τρόποι εἰσὶ τέσσαρες, δυνατόν, ἀναγκαῖον, ἐνδεχόμενον, ἀδύνατον, ἄλλοι δὲ πλεῖστοι μερικοὶ εἰς τούτους ἀναγόμενοι. οἱ δὲ τρόποι, τοῦ δυνατοῦ φημι καὶ ἀναγκαίου καὶ τοῦ ἐνδεχομένου καὶ τοῦ ἀδυνάτου, συμπλεκόμενοι μετὰ προτάσεων τῶν ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου ποιοῦσι μετὰ τρόπου προτάσεις, οἷον 'ἄνθρωπος ἐνδεχομένως περιπατεῖ', 'ἄνθρωπος ἀναγκαίως ἀναπνεῖ', 'ἄνθρωπος ἀδυνάτως ἵπταται', 'ἄνθρωπος δυνατῶς γράφει'. καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου προτάσεων οἱ τέσσαρες τρόποι καὶ οἱ λοιποὶ συμπλεκόμενοι ποιοῦσι τὰς λοιπὰς μετὰ τρόπου προτάσεις ἁπλᾶς καὶ ἐκ μεταθέσεως, οἷον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος σαφηνείας ἕνεκεν εἰπεῖν, 'ἄνθρωπος ἐνδεχομένως δίκαιός ἐστιν, ἄνθρωπος οὐκ ἐνδεχομένως δίκαιός ἐστι'· καὶ καλεῖται αὕτη ἁπλῆ ἀντίφασις. καὶ πάλιν 'ἄνθρωπος ἐνδεχομένως οὐ δίκαιός ἐστιν, ἄνθρωπος οὐκ ἐνδεχομένως οὐ δίκαιός ἐστι'· καὶ καλεῖται αὕτη ἐκ μεταθέσεως ἀντίφασις. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως ἐστὶν εὑρεῖν. διαφέρει δὲ ἡ ὕλη τοῦ τρόπου τῶν προτάσεων, ὅτι ἡ μὲν ὕλη ἐπινοεῖται, ὁ δὲ τρόπος ἐκφωνεῖται. καὶ ἐνδέχεται μίαν πρότασιν ὕλην μὲν ἔχειν ἐνδεχομένην, τρόπον δὲ ἄλλον, οἷόν ἐστιν 'ἄνθρωπος ἀναγκαίως περιπατεῖ'· ἡ μὲν ὕλη ἐνδεχομένη τὸ περιπατεῖν, ὁ δὲ τρόπος οὐκ ἐνδεχόμενος, ἀλλ' ἀναγκαῖος. ποιοῦσι δὲ καὶ αἱ μετὰ τρόπου προτάσεις τὰς οἰκείας ἀποφάσεις οὕτως· ὁ τρόπος ἔχει τὸ κῦρος καὶ τὸ 'οὐ' ἀρνητικὸν μόριον πῖπτον εἰς τὸν τρόπον ποιεῖ τὰς ἀποφάσεις, οἷον 'ἄνθρωπος ἐνδεχομένως περιπατεῖ', ἀπόφασις τούτου 'ἄνθρωπος οὐκ ἐνδεχομένως περιπατεῖ'· 'ἄνθρωπος ἐνδεχομένως δίκαιός ἐστιν', ἀπόφασις τούτου 'ἄνθρωπος οὐκ ἐνδεχομένως δίκαιός ἐστιν' καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πάντων ὁμοίως.

470–471 cf. Steph. in Int. 53,10–11; Amm. in Int. 214, 25–26 || **471–474** Steph. in Int. 53,12–16 || **492–493** cf. Steph. in Int. 56,10–11; Amm. in Int. 218,7–8

468 *τμῆμα τέταρτον* **M** (qui *σὺν θεῷ* ante *τέταρτον* add.), **p**[20]**v**[29]**m**[13]: om. **m**[11]**a**[7]**a**[14]: lac. **η**: *τοῦ αὐτοῦ ὑπερτίμου σύνοψις* **j**[1]: *παράφρασις τοῦ τετάρτου τμήματος* **v**[28]: *ἀρχὴ τοῦ δ' τμήματος* (207r) et *τοῦ ὑπερτίμου ψελλοῦ· σύνοψις εἰς τὸ τέταρτον τμῆμα* (212v) **b**[16] || **474** *φησι* **γ** || **487** *τοῦ τρόπου τῶν προτάσεων* **γa**[14]: *τῶν προτάσεων τοῦ τρόπου* **β**

Ἡ δὲ ἀκολούθησις τῶν μετὰ τρόπου προτάσεων κατὰ τὴν ἐξ ἴσου ἢ καὶ ἐπὶ πλέον ἀκολούθησιν ἔχει ὧδε· κατὰ τὴν ἐσχάτην ἐπιδιόρθωσιν τῆς διαγραφῆς τοῦ Ἀριστοτέλους τῷ ἀναγκαῖον εἶναι τῇ ἁπλῇ καταφάσει ἀκολουθεῖ τὸ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι καὶ οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι καὶ ἀδύνατον μὴ εἶναι· τῇ δὲ ἁπλῇ ἀποφάσει τοῦ ἀναγκαίου τῇ λεγούσῃ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι ἀκολουθεῖ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι· τῷ δὲ ἀνάγκῃ μὴ εἶναι τῇ ἐκ μεταθέσεως καταφάσει ἀκολουθεῖ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι καὶ οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι καὶ ἀδύνατον εἶναι· τῇ δὲ ἐκ μεταθέσεως ἀποφάσει τῇ λεγούσῃ οὐκ ἀνάγκῃ μὴ εἶναι ἀκολουθεῖ τὸ δυνατὸν εἶναι, ἐνδεχόμενον εἶναι, οὐκ ἀδύνατον εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς σαφηνείας τοῦ Περὶ ἑρμηνείας εἰρήσθω.

[De tribus figuris]

Κοινὰ τῶν τριῶν σχημάτων ταῦτα· τὸ μηδέποτε συλλογισμὸν μηδένα ἐκ δύο ἀποφατικῶν προτάσεων λαμβάνεσθαι καὶ τὸ μηδέποτε συλλογισμὸν ἐκ δύο μερικῶν προτάσεων συνίστασθαι καὶ τὸ ἐν παντὶ σχήματι πλείονας εἶναι τὰς ἀσυλλογίστους συζυγίας τῶν συλλογιστικῶν καὶ τὸ ἐν παντὶ συλλογισμῷ τῇ χείρονι τῶν προτάσεων ἕπεσθαι τὸ συμπέρασμα. καὶ γὰρ ἐὰν εὑρεθῇ συλλογισμὸς ἀπὸ καταφατικῆς προτάσεως συγκείμενος καὶ ἀποφατικῆς, ἀποφατικὸν συνάγεται συμπέρασμα τὸ πρὸς ἀναλογίαν τῆς χείρονος τῶν προτάσεων, φημὶ δὴ τῆς ἀποφατικῆς· καὶ πάλιν ἐὰν εὑρεθῇ συλλογισμὸς ἀπὸ καθολικῆς προτάσεως καὶ μερικῆς συντεθειμένος, μερικὸν καὶ τὸ συμπέρασμα γίνεται πρὸς ἀναλογίαν τῆς χείρονος τῶν προτάσεων, φημὶ δὴ τῆς μερικῆς.

Ἴδια δὲ πάλιν ἑκάστου τῶν τριῶν σχημάτων ταῦτα· τοῦ μὲν πρώτου σχήματος τὸ ἔχειν τὴν μὲν μείζονα πρότασιν καθόλου εἴτε καταφατικὴν εἴτε ἀποφατικήν, τὴν δὲ ἐλάττονα πάντως καταφατικὴν εἴτε

498–508 cf. Steph. in Int. 63, 27–34 ‖ **511–556** **M**, **p**^{20} (usque ad 529), **m**^{11}**m**^{13}, **η** ‖ **511–513** cf. Philop. in Anal. prior. 70, 1–3 ‖ **515–521** cf. 71, 12–16 ‖ **522–525** cf. 70, 7–9

500 *γραφῆς* **γ** | *τῶ* **a**^{14}: *τὸ* cett. ‖ **501** *οὐ δυνατὸν* – **502** *εἶναι* **γ** (**501** *καὶ* om. **b**^{16}) **a**^{14}: **501** *οὐ δυνατὸν* – *εἶναι*^{2} om. **Mp**^{20}**v**^{29}: **501** *καὶ οὐκ* – **502** *εἶναι* om. **m**^{11}**m**^{13}**a**^{7}: **500** *καταφάσει* – **502** *ἁπλῇ* om. **v**^{23}**b**^{7}**c**^{3}**v**^{24} ‖ **504** *τῷ*] *τῇ* codd.: correxi ‖ **505** *τὸ οὐ* **j**^{1}**b**^{16}: *ἤ οὐ* **v**^{28} **Ma**^{7}**ηa**^{14}: *κοὐ* ut vid. post corr. **p**^{20}: *οὐ* **v**^{29}: lac. **m**^{11}**m**^{13} ‖ **507** ante *ἐνδεχόμενον* add. *καὶ* **γ** ‖ **511** *κοινὰ* – *ταῦτα* **M** (qui verba ut tit. distinguit), **p**^{20}**m**^{13}: *περὶ* (*περὶ δὲ* **b**^{7}**c**^{3}) *τῶν τριῶν σχημάτων ταῦτα* **η**: om. **m**^{11} ‖ **512** *ἐκ*] *ἀπὸ* **η** ‖ **515** *ἕπεσθαι*] *κεῖσθαι* **η** ‖ **518** *τὸ* **η** (*τὴν* **v**^{23}) | *δὴ*] *δὲ* **Mp**^{20} ‖ **520** *συντεθειμένος* **m**^{11}**m**^{13}**m**^{25}: *-ημένος* **v**^{24}: *-ειμένης* **v**^{23}**b**^{7}**c**^{3}: *συντιθέμενος* **Mp**^{20} ‖ **523** *μὲν* **Mη**: om. **p**^{20}**m**^{11}**m**^{13}

καθόλου εἴτε μερικήν. τοῦ δὲ δευτέρου σχήματος πάλιν ἴδιον τὸ ἔχειν τὴν μὲν μείζονα πρότασιν καθόλου, τὴν δὲ ἐλάττονα ἀνομοιοσχήμονα ταύτῃ, τουτέστιν εἰ μὲν τὴν μείζονα καταφατικήν, τὴν ἐλάττονα πάντως ἀποφατικήν, καὶ τὸ ἀνάπαλιν ἐὰν τὴν μείζονα ἀποφατικήν, τὴν ἐλάττονα πάντως καταφατικήν. τοῦ δὲ τρίτου σχήματος ἴδιον πάλιν τὸ ἔχειν τὴν ἐλάττονα πρότασιν ἀεὶ καταφατικήν, τὴν δὲ μείζονα ὡς ἔτυχε. μείζων δὲ πρότασις ἤτοι ὅρος ἐστὶν ὁ ἐν τῷ συμπεράσματι κατηγορούμενος, ἐλάττων δὲ πρότασις ἤτοι ὅρος ἐστὶν ὁ ἐν τῷ συμπεράσματι ὑποκείμενος. ἰστέον δὲ ὅτι αἱ μὲν μείζονες προτάσεις τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου σχήματος ἀεὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου σχήματος ἀναιροῦνται, αἱ δὲ ἐλάττονες αὐτῶν ἡ μὲν τοῦ πρώτου διὰ τοῦ δευτέρου ἀναιρεῖται, ἡ δὲ τοῦ δευτέρου διὰ τοῦ πρώτου. τοῦ δὲ τρίτου σχήματος ἡ μὲν μείζων πρότασις ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου ἀναιρεῖται, ἡ δὲ ἐλάττων διὰ τοῦ δευτέρου.

Πρῶτον παρατήρημα τῶν σχημάτων κοινόν, τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι δύο ἀποφατικὰς προτάσεις καὶ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι δύο μερικὰς προτάσεις καὶ τὸ τὴν μίαν πρότασιν ἐξ ἀνάγκης ἔχειν καθόλου.

Ἑκάστου δὲ πάλιν ἴδια παρατηρήματα ταῦτα· τοῦ μὲν πρώτου σχήματος τὸ τὴν μείζονα ἀεὶ ἔχειν καθόλου καὶ τὸ τὴν ἐλάττονα ἀεὶ καταφατικήν, τοῦ δὲ δευτέρου πάλιν τὸ ἐπιδέχεσθαι τὰς προτάσεις ἀνομοιοσχήμονας ἀλλήλαις καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀποφαντικὸν ἀεὶ ἀποτελεῖν τὸ συμπέρασμα καὶ τὸ τὴν μείζονα πρότασιν καθόλου ἔχειν ἀεί, τοῦ δὲ τρίτου πάλιν τὸ ἀποτελεῖν ἀεὶ μερικὰ συμπεράσματα, κἂν ἀπὸ δύο καθόλου προτάσεων σύγκειται, καὶ τὸ ἐπιδέχεσθαί ποτε τὴν μείζονα πρότασιν μερικήν.

Προσδιορισμοὶ δέ εἰσι τέσσαρες, οἱ μὲν δύο καθόλου, ἤγουν ὁ 'πᾶς' καὶ ὁ 'οὐδείς', οἱ δὲ δύο μερικοί, ὁ 'τὶς' καὶ ὁ 'οὐ πᾶς'. οὗτοι δὲ καὶ ἀντιστρέφουσι πρὸς ἀλλήλους οὕτως· ὁ μὲν 'πᾶς' ἀεὶ πρὸς τὸν 'τὶς', ὁ δὲ 'οὐδεὶς' πρὸς ἑαυτὸν ἤγουν τὸν 'οὐδείς', ὁ 'τὶς' πάλιν ὡσαύτως πρὸς ἑαυτὸν ἤγουν τὸν 'τὶς', ὁ δὲ 'οὐ πᾶς' καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸν 'οὐδεὶς' καὶ πρὸς τὸν 'τὶς' κατὰ τὴν τῶν ὑλῶν δηλονότι διαφοράν, πρὸς δὲ τὸν 'πᾶς' οὐδέποτε ἀντιστρέφει.

525–529 cf. 70, 11–15 ‖ 529–531 cf. 70, 17–22

529 ad *καταφατικήν* des. **p**^{20} ‖ 542 *ἑκάστου – ταῦτα* **M** (qui *πάλιν* om.), **m**^{13}**v**^{23}**b**^{7}**c**^{3}, **m**^{25} (qui *ἕτερα* pro *ἴδια* scr.): om. **m**^{11}**v**^{24} ‖ 551 *καὶ*^{3} **m**^{11}**η**: om. **Mm**^{13} ‖ 554 *ἀντιστρέφει* **v**^{24}**m**^{25}: *ἀναστρέφει* **Mm**^{11}**m**^{13}**v**^{23}**b**^{7}**c**^{3} ‖ 556 *ἀντιστρέφει* **Mm**^{11}**m**^{13}: om. **η**

53

Ἔφοδος σύντομος καὶ σαφὴς τῆς εὑρέσεως τῶν συλλογισμῶν τῶν τριῶν σχημάτων τῆς λογικῆς πραγματείας τοῦ Ἀριστοτέλους γεγονυῖα παρὰ τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων καὶ πατρικίου κυροῦ Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ, πῶς ὀφείλει εὑρίσκειν ὁ ζητῶν ἕκαστον αὐτῶν ὡς ἔχει τάξεως, ἤτοι ἐν πρώτῳ ἢ ἐν δευτέρῳ ἢ ἐν τρίτῳ σχήματι

Ἰστέον οὖν ὅτι τὸ μὲν ᾱ ἐν ἑκάστῳ στιχιδίῳ ἀντὶ τοῦ ʽπᾶςʼ προσδιορισμοῦ λαμβάνεται, τὸ δὲ ε̄ ἀντὶ τοῦ ʽοὐδείςʼ, τὸ δὲ ἰῶτα ἀντὶ τοῦ ʽτίςʼ, τὸ δὲ ο̄ ἀντὶ τοῦ ʽοὐ πᾶςʼ· λαμβάνονται δὲ οἱ μὲν δύο προσδιορισμοὶ οἷοι εἰσὶν ἐπὶ τῶν προτάσεων, ὁ δὲ τρίτος ἐπὶ τοῦ συμπεράσματος:

ᾱον: συλλ.	*πᾶς πᾶς πᾶς* ᾱος γράμματα	*οὐδ. πᾶς οὐδ.* β̄ος ἔγραψε	*πᾶς τίς τίς* γ̄ος γραφίδι	*οὐδ. τίς οὐ πᾶς* δ̄ος τεχνικός	*τοῦ ᾱου σχήματος δ̄*
β̄ον: συλλ.	*οὐδ. πᾶς οὐδ.* ᾱος ἔγραψε	*πᾶς οὐδ. οὐδ.* β̄ος κάτεχε	*οὐδ. τίς οὐ πᾶς* γ̄ος μέτριον	*πᾶς οὐ πᾶς οὐ πᾶς* δ̄ος ἄχολον	*τοῦ δευτέρου δ̄*
γ̄ον: συλλ.	*πᾶς πᾶς τίς* ᾱος ἅπασι	*οὐδ. πᾶς οὐ πᾶς* β̄ος σθεναρὸς	*τίς πᾶς τίς* γ̄ος ἰσάκις	*πᾶς τίς τίς* δ̄ος ἀσπίδι	
	οὐ πᾶς πᾶς οὐ πᾶς ε̄ος ὁμαλὸς	*οὐδ. τίς οὐ πᾶς* ς̄ος φέριστος	*τοῦ τρίτου σχήματος ἕξ*		

54

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς καταλλαγῆς Ἡφαίστου

Ὁ Ἥφαιστος ὁ καταλλάσσων τῷ Διὶ τὴν Ἥραν τοιαύτην τινά, ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν, ὑποβάλλει ἔννοιαν. Ἥρα μὲν γὰρ ὁ ἀήρ, θερμὸς ὤν, φασί, καὶ ὑγρός, εἰ καὶ ἄλλως αὐτοῦ τὸ θερμὸν ἀντιλέγεται· αἰθὴρ δὲ ὁ Ζεύς, δραστικὸν τοῦτο στοιχεῖον ποιότητι συγκεκραμμένον τῇ τε ξηρᾷ καὶ θερμῇ. τὰ τοίνυν στοιχεῖα ταῦτα πῇ μὲν φιλίαν ἀλλήλοις ἔχει, καθ' ὃ ἄμφω θερμὰ εἶναι δοκεῖ, πῇ δὲ εἰς ἔχθραν διχάζον-

53 $\mathbf{p}^{14}$ 15^r $\mathbf{v}^{32}$ 37^v $\mathbf{v}^{33}$ 211^r $\mathbf{v}^{34}$ 7^v $\mathbf{m}^{18}$ 10^v
54 $\mathbf{m}^{17}$ 223^r–224^v ($\mathbf{o}^2\mathbf{m}^{24}\mathbf{a}^8\mathbf{a}^9\mathbf{b}^{14}\mathbf{v}^{31}$) ‖ **2–104** Eust. in Il. 150,39–152,25

53 1 mg. *ἐπιγραφὴ νεοφύτου* $\mathbf{p}^{14}$ ‖ 1–9 post schema (10–13) trsp. $\mathbf{v}^{34}$ ‖ pro 1–9 habet (post schema) *μέθοδος σύντομος τῶν συλλογισμῶν τῶν τριῶν σχημάτων πῶς ὀφείλεις εὑρίσκειν ἕκαστον αὐτῶν. γίνωσκε γοῦν ὅτι τὸ μὲν ᾱ ἐν ἑκάστῳ στιχιδίῳ ἀντὶ τοῦ πᾶς προσδιορισμοῦ λαμβάνεται, τὸ δὲ ε̄ ἀντὶ τοῦ οὐδείς, τὸ δὲ ῑ ἀντὶ τοῦ τίς, τὸ δὲ ο̄ ἀντὶ τοῦ οὐ πᾶς* $\mathbf{m}^{18}$
54 5 *ποιότησι συγκεκροτημένον* Eust. | *συγκεκραμένον* $\mathbf{m}^{17}$: corr. $\mathbf{m}^{24}$

ται κατὰ τὴν τοῦ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ ποιότητά τε καὶ ἐναντιότητα. ὁ τοίνυν μῦθος ἑνώσας αὐτὰ κατά τινα εἰκασίαν φαντασιώδη γάμου καὶ τὸν μὲν ἀέρα ἐκθηλύνας τῷ ὀνόματι καὶ εἰς Ἥραν μεταθέμενος, τῷ δὲ Διὶ ὡς δραστηριωτέρῳ φυλάξας τὸ ἀνδρῶδες τοῦ ἄρρενος ὄνομα, ὅμως καὶ μετὰ τὴν φιλίωσιν καὶ γαμικὴν ταύτην συζυγίαν φυλάττει ἐν αὐτοῖς ἐκεῖνα τὰ πρὶν ἰδιώματα, οὐ μόνον τὴν ἐν τῇ θερμότητι εὔνοιαν καὶ οἷον συνάφειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔριν καὶ διάστασιν τὴν κατὰ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρόν· καὶ διὰ τοῦτο ποιεῖ μὲν αὐτοὺς ἔστιν ὅτε ἀνθισταμένους ἐριστικῶς, αὖθις δὲ καταλλάσσεσθαι λέγει αὐτούς.

Εἴ ποτε τοίνυν μεσίτην τινὰ τῇ αὐτῶν καταλλαγῇ θελήσει πλάσασθαι, ποιεῖ μὲν καὶ ἄλλα τινά, ὅσα δοκεῖ αὐτῷ, παράγει δέ που καὶ Ἥφαιστον αὐτοὺς καταλλάσσοντα, τουτέστιν ἁπλῶς τὴν θερμότητα· Ἥφαιστος γὰρ εἰς τὸ θερμὸν ἀλληγορικῶς ἐκλαμβάνεται, δαίμων λεγόμενος ἐπιστατῶν τῇ θερμῇ οὐσίᾳ. οὕτω τοίνυν κἀνταῦθα ἔριδος παρεισπεσούσης τῇ Ἥρᾳ καὶ τῷ Διί, αὐτὸς μέσος ἐλθὼν καταλλαγὴν πραγματεύεται. οὐ γὰρ θέλει ὁ μῦθος παντελῶς λέγειν ἀπίθανα, ὅπερ ἔπαθεν ἄν, ἐὰν ἕτερόν τινα παρεισήγαγε μεσιτεύοντα εἰς τοιαύτην ὁμόνοιαν. οὔτε γὰρ Ἀθηνᾶ οὔτε Ἄρης οὔτε Ἄρτεμις οὔτ' ἄλλος τις τῶν τοιούτων κατὰ φυσικὴν ἔννοιαν λέγοιτ' ἂν λύειν τὴν ἔριν τῇ Ἥρᾳ καὶ τῷ Διὶ καὶ ἐκ διαστάσεως ἄγειν εἰς ἕνωσιν οἰκειότερον ἤπερ ὁ Ἥφαιστος· θερμὴ γάρ τις αὕτη φύσις. Ποσειδῶνα δὲ εἴ τις εἶπε τοῦτο ποιεῖν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἔλεγε· Ποσειδῶν μὲν γὰρ εἰς ὑγρότητα ἐκλαμβάνεται, ὑγρότης δὲ εἰρήνην καὶ σύμβασιν ἀέρι καὶ Διὶ οὐκ οἶδε ποιεῖν, ἀλλὰ μάλιστα μάχην, ὡς ἡ φύσις τοῦ πράγματος καθιστᾷ· συγχέει γὰρ μᾶλλον τὸ περιέχον καὶ συγκροτεῖ τὴν ἔριν τῷ ἀέρι, τὴν τοῦ αἰθέρος ἀφανίζουσα ἱλαρότητα, καὶ ταῖς κάτωθεν ἀναθυμιάσεσιν 'ἄχος οὐράνιον' κατὰ τὴν τραγῳδίαν γίνεται. Ἥφαιστος μέντοι, τουτέστι τὸ θερμόν, ἐὰν κατισχύσῃ, τόν τε ἀέρα γαληνιᾶν ποιεῖ καὶ νηνεμίαν αὐτῷ ἐμποιεῖ, ὡς καὶ τῷ αἰθέρι οὕτω σπένδεσθαι, καὶ εἰς εἰρηνικὰς ἄγει καταστάσεις τὸ πᾶν, ὁποία ἥ τε ἐαρινὴ καὶ ἡ μετ' αὐτὴν καὶ εἴ τις ἄλλη παρεμπέσοι τῷ ἐνιαυτῷ. οὐκ ἔστι γὰρ τὴν Ἥραν ἀποθέσθαι τὸ σκυθρωπὸν οὐδὲ βοῶπιν φανῆναι καὶ λευκώλενον μὴ μεσολαβοῦντος Ἡφαίστου, τῆς ἁπλῶς δηλονότι θερμότητος. πιθανῶς ἄρα ὁ μῦθος τὸν Ἥφαιστον παράγει λύοντα τὴν ἔριν τῇ τε Ἥρᾳ καὶ τῷ Διί.

33–34 Aesch. Pers. 573

8 *ποιότητά τε καὶ* om. ed. Eust. ‖ **11** *δραστηριωτέρῳ* Eust.: *δραστηρικωτέρῳ* **m**[17] ‖ **31** *παριστᾷ* Eust. ‖ **33** *ἀφανίζων* (male?) Eust. ‖ **40** *πιθανῶς* Eust., **v**[31]: *-ὸς* **m**[17]

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι οὐ πάντοτε ὁ Ἥφαιστος εἰς τὴν ἁπλῶς θερμότητα ἐκλαμβάνεται, ἀλλὰ τοῦτο μὲν σπανίως. διὸ καὶ οὐράνιος νοεῖται καὶ Διός, ἤτοι αἰθέρος, υἱός, καὶ τοῖς θεοῖς ἄνω, ἤτοι τοῖς ἄστροις, οἷς ἡ φύσις διὰ τὸ φωσφόρον ἐκ πυρὸς εἶναι δοκεῖ, αὐτὸς οἴκους τεκτήνασθαι λέγεται. ὡς ἐπὶ πλεῖστον δὲ Ἥφαιστον ἡ ἀλληγορία τὸ πῦρ αὐτὸ νοεῖ, τουτέστι τὴν καυστικὴν θερμότητα, καὶ τοῦτο ἢ τὸ διακονικὸν καὶ περὶ γῆν ἢ τὸ ἐκ πάθους ἐν τοῖς μετεώροις γινόμενον, οἷον τὸ ἐν κεραυνοῖς καὶ ἀστραπαῖς καὶ τοῖς τοιούτοις, ἅπερ οὐχ ἁπλῶς θερμότης ἐστίν, ἀλλὰ καυστικὴ καὶ οἷα αἴθειν τὴν ἁφήν, ὡς ἡ ἐτυμολογία τοῦ Ἡφαίστου δηλοῖ. ὅς Ἥφαιστος καὶ χωλὸς λέγεται, οἷον σκάζων, ἐὰν μή τινα ὕλην τὴν ὑπανέχουσαν ἔχῃ, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς πόδας γυὸς ἤγουν χωλός – τοῦτο γὰρ ὁ ἀμφιγυήεις δηλοῖ –· ἀμφοτέρωθεν γὰρ σκάζει μὴ ἔχων ὕλην τὴν ὑπερείδουσαν, οἷον κάτω μὲν ξύλα καὶ εἴ τι ἄλλο ἐξάπτεται γήινον, ἄνω δὲ τὴν ξηρὰν καὶ καπνώδη ἐκ γῆς ἀναθυμίασιν.

Οὐ τοίνυν ὁ τοιοῦτος Ἥφαιστος, ἡ ὑπερβολὴ τῆς θερμότητος, ὁ καυστικός, ὁ φθαρτικὸς τοῦ παραπίπτοντος, μεσολαβεῖ τὰ εἰς φιλίαν τῇ Ἥρᾳ καὶ τῷ Διί, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ εὔκρατος, ἡ ζωογόνος δηλαδὴ στοιχειακὴ θερμότης, ὁ τῷ Διὶ σύστοιχός τε καὶ φίλιος. ὁ γὰρ λοιπὸς οὐράνιος Ἥφαιστος, ὁ χωλός, ὁ φλογώδης, οὐ πάνυ φιλητὸς τῷ Διί. διὸ οὐδὲ πολυωρεῖ ἐν τοῖς ἄνω, ἀλλὰ κάτω ῥίπτεται 'ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο', ὥς φησι μετ' ὀλίγα ὁ ποιητής. οὐ γὰρ φίλος ἐκεῖνος τῷ Διί, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ μητρὶ Ἥρᾳ. πάθος γὰρ Ἥρας ὁ τοιοῦτος Ἥφαιστος ἤτοι ἀέρος σύμπτωμα, ὅτε ⟨μὴ⟩ φιλίως ἔχει πρὸς τὸν αἰθέρα μηδὲ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ ταῖς γῆθεν ἀναθυμιάσεσιν ὥσπερ φραγνυμένη πρὸς τὸν Δία ἐκπεπολέμωται. τότε γὰρ οἱ κεραυνοὶ καὶ οἱ σκηπτοὶ γίνονται καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο τῷ αἰθέρι ἐπιπροσθοῦν. διὸ καλῶς ἂν καὶ μήτηρ τοῦ τοιούτου οὐρανίου Ἡφαίστου τοῦ, ὡς ἐρρέθη, χωλοῦ ἡ Ἥρα κατὰ μόνας λέγοιτο καὶ μόνη τεκεῖν αὐτόν, καθά τινες τῶν μυθογράφων φασίν, ὡς αὐτὴ αἰτία οὖσα τῆς τῶν τοιούτων ἐν μετεώρῳ παθῶν γενέσεως. ἀστεῖοι δ' ὁμοίως καὶ οἱ μὴ τῆς Ἥρας μόνης υἱὸν αὐτὸν ποιοῦντες, ἀλλ' ὁμοῦ Ἥρας καὶ Διός, πλὴν ἀπὸ κλεψιγαμίας, ὅτε 'φίλους λήθοντε τοκῆας' εἰς εὐνὴν ἐφοίτων· κλέπτουσι γὰρ τὰ τοιαῦτά πως πάθη τὸ γίνεσθαι καὶ οὐ παρρησιάζονται τὴν φυσικὴν ἀεὶ γένεσιν.

46 *λέγεται*] Il. 1,607–608 || 53 *ἀμφιγυήεις*] Il. 1,607 || 62 sq. Il. 1,591 || 70 *τινες*] e.g. Hes. Th. 927–928; Apoll. Bibl. I 3,5; Luc. Sacr. 6 || 74 Il. 14,296

51 *ἐτυμότης* Eust. || 52 *οἷα* **m**[17]: corr. **m**[24] || 65 *μὴ* Eust. || 75 *πως* post *γὰρ* trsp. Eust.

Ἐπεὶ δὲ χωλὸς καὶ ὁ λοιπὸς τῆς ἀλληγορίας Ἥφαιστος, τὸ περὶ γῆν δηλονότι, ὡς ἐρρέθη, πῦρ, ἀστείως ἂν καὶ τούτου μήτηρ ἡ αὐτὴ ὁμοίως Ἥρα λέγοιτο. ἐξ ἀέρος γὰρ ἀληθῶς καὶ ὁ τοιοῦτος Ἥφαιστος, οὐ μόνον ὅτι ἡ φλὸξ ἀήρ ἐστιν ἐξαφθείς, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὴν ἀρχὴν ἔοικεν εἰς τὴν γῆν ἄνωθέν ποθεν ἐλθεῖν, ἢ κεραυνοῦ ὡς εἰκὸς κατενεχθέντος καὶ ξύλῳ ἐνσκήψαντος καὶ οὕτως ἀρχήν τινα καὶ σπέρμα πυρὸς ἐνδόντος ἀνθρώποις, ἢ καὶ διά τινος μηχανῆς πυρὸς ἐξ ἀέρος κατενεχθέντος, ὁποῖα καὶ τὰ διὰ λίθων, κρυστάλλων καὶ ὑέλων ἐξαπτόμενα· καὶ τὰ πυρεῖα δὲ τῇ τοῦ μεταξὺ ἀέρος ἐκπυρώσει ἐκφαίνουσι πῦρ καὶ ξύλον δὲ σιδήρῳ συχνὰ προστριβόμενον, ἢ καὶ ξύλον ξύλῳ ἐξεπύρωσε τὸ μεσολαβοῦν τοῦ ἀέρος καὶ πῦρ ἄφαντον ἔφηνε.

Καὶ οὕτως Ἥρας υἱὸς ὁ χωλὸς Ἥφαιστος ὅ τε οὐράνιος ἄνω καὶ κάτω ὁ περὶ γῆν, εἰ δὲ βούλει, σὺν τῇ Ἥρᾳ καὶ Διὸς διὰ τὴν ἄνωθεν ἐκ μετεώρου κατένεξιν, ὡς εἶναι διὰ ταῦτα τὸν μὲν ὑπερβολικὸν Ἥφαιστον φίλον Ἥρᾳ μᾶλλον ἤπερ Διί, τὸν δὲ εὔκρατον τὸν στοιχειακὸν Διὶ μᾶλλον ἤπερ τῇ Ἥρᾳ πεφιλιῶσθαι. ὅλως δέ, ἵνα τὰ μακρὰ τῆς ἀλληγορίας ἐπιτμηθῇ τῆς ἤδη διὰ πλειόνων ἐκτεθείσης, Ἥφαιστος μέν ἐστιν ἡ ἁπλῶς θερμότης ἢ ἡ καθ' ὑπερβολὴν καὶ καυστική. τούτων δὲ ἡ μὲν ἁπλῶς θερμότης φιλίαν τε μεσιτεύει τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ καὶ θεοῖς οἰνοχοεῖ καὶ τῶν ἄνω οὐκ ἀπολείπεται, ἡ δὲ καθ' ὑπερβολὴν καὶ καυστική, ἀλλ' αὕτη χωλή τέ ἐστιν ἀεί, ὡς προείρηται, καὶ ἄνωθεν κάτω ῥίπτεται· διὸ οὔτε μόνον οὐρανία ἐστὶν οὔτε μόνον χθονία, ἀλλὰ καὶ περὶ γῆν διὰ τὴν ἐξ ἀνθρώπων χρῆσιν αὐτῆς καὶ διὰ τὰς πολλαχοῦ ἀναδόσεις τῶν αὐτομάτων θερμοτήτων, καὶ οὐρανία δὲ διὰ τὰς τῶν ἀστραπῶν γενέσεις καὶ τῶν κεραυνῶν καὶ τῶν τοιούτων μετεώρων παθῶν. ἔστι δ' ὅτε ἡ αὐτὴ καὶ ἄμφω τὰ κατ' αὐτόν, ἄνω μὲν γενομένη, κάτω δὲ ἐνεχθεῖσα, καὶ τῷ ἀξιολόγῳ τῆς ὕλης ἐξαρκέσασα καὶ ἕως γῆς. τὸ ἐκ ποδὸς δὲ ῥιφῆναι τὸν Ἥφαιστον 'ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο' ὑπὸ Διὸς οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, καθὰ καὶ προείρηται, ἢ ὅτι πολλάκις αἱ ἄνω ἐκπυρωθεῖσαι ἀναθυμιάσεις ἐν τοῖς μετεώροις κάτω ῥιπτοῦνται, ὥσπερ οἱ κεραυνοὶ καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτο, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπὶ πολὺ παραμεῖναι τοῖς ἄνω τόποις τοιοῦτον Ἥφαιστον, ἀλλ' ἢ ὅλως ἀφανιζόμενος λύεται καὶ σκεδάζεται ἢ κάτω βάλλεται.

78 *ὡς ἐρρέθη*] supra 46–47 || **97** *ὡς προείρηται*] supra 57 sqq. || **104** sq. Il. 1, 591 || **105** *προείρηται*] cf. supra 60 sqq.

92 *φιλιῶσθαι* **m**[17]: corr. **m**[24] || **93** *ἐπιτμηθῇ* Eust.: *ἐκτμηθῇ* **m**[17] || **94** *ἢ*[1]] *ἢ ἡ* Eust. || **99** *αὐτοῦ* Eust. || **102** *τὰ κατ' αὐτόν*] *κατὰ ταὐτὸν* Eust. || **104** *καὶ ἕως γῆς*] *ἕως καὶ εἰς γῆν* Eust. | *τὸ ἐκ* – **109** *βάλλεται* non praebet ed. Eust.

55

Συλλογαὶ διάφοροι καὶ ἀναγκαῖαι (441ᵛ)

Τῶν ἐν γάλακτι τρεφομένων ἀλεκτ⟨ρ⟩υόνων οἱ ὄρχεις εὐμεγέθεις 1
καὶ εὔπεπτοι, ὅτι πλέον ἕλκουσιν ἐκ τοῦ γάλακτος τοῦ βρώματος διὰ
τὴν ὁμοιότητα καὶ ὅτι τὸν θορὸν δαψιλέστερον ποιοῦσιν. ὁ θορὸς πα-
χύτερος οὔρου, λεπτότερος αἵματος. ὅθεν ἕως ἡ φύσις δεῖται τροφῆς
ὡς ἐπὶ τῶν παίδων, καὶ τὸν θορὸν ἀναλίσκει, ὅταν δὲ οὐ χρείαν ἔχῃ,
περὶ τοὺς ὄρχεις συνάγει τῶν τε θηλειῶν καὶ τῶν ἀρρένων, κἀντεῦθεν
ὄρχεις εὐρύνονται καὶ τρίχας φύουσι. πάλιν μετὰ τὴν σύλληψιν ἡ φύ-
σις δεομένη αἵματος πρὸς γάλακτος γένεσιν διὰ τὸ βρέφος τὸν θορὸν
ἀπὸ τῶν ὄρχεων λαμβάνουσα ἀναμίγνυσι τῷ αἵματι καὶ ποιεῖ γάλα.

Τὸ μέλι οὐκ ἔστι δριμὺ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀλλ' εὔκρατον, δριμύτερον δὲ 2
ποιεῖ αὐτὸ ἡ γλῶσσα τῇ οἰκείᾳ θερμότητι. ἔστι μέλι τὸ λεγόμενον
χαλβανόριον τῶν μελισσῶν βοσκομένων χαλβάνιον, ἕτερον Αἰγύπτιον,
τὸ δὲ ἄριστον τὸ νησιωτικὸν καὶ τὸ Ὑμήττιον.

Τὸ γάλα ψυχρὸν ὂν θερμαίνει, ὅτι αἷμά ἐστι λελευκωμένον ὑπ' 3
ἀδένων λευκῶν καὶ ἀναίμων καὶ ἧττον θερμὸν ὂν τοῖς μαστοῖς μετα-
βαλλόμενον. οὐ δεῖ δὲ αὐτὸ πιτύᾳ πηγνύειν – κακοστόμαχον γάρ –,
ἀλλὰ μᾶλλον ὀπῷ συκῆς ἢ ἐχίνῳ ὄρνιθος πλύνειν.

Τὰ ἐν πνεύμονι ἕλκη ἀνίατα, ὅτι ὁ πνεύμων ἀεικίνητος – ἄλλοτε 4
καὶ ὁ βὴξ σπαράσσει τὸ ἕλκος – ἢ ὅτι ὑγρὸς καὶ θερμός ἐστι καὶ
εὔσηπτος.

Οἱ φρενιτικοὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀσθενέστεροι, ὅτι ἀπαλλαγέντες 5
τῆς ξηρᾶς δυσκρασίας τῆς κρατούσης τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἀτονούσης
τὰ νεῦρα αἰσθάνονται τοῦ κόπου, τῆς διακριτικῆς δυνάμεως
καθαριευούσης, καὶ ὅτι ἐνυγρανθέντα τὰ νεῦρα ἀσθενῆ γίνεται.

Οἱ πετραῖοι ἰχθύες εὔπεπτοι, ὅτι οὐχ ἡσυχάζουσιν, ἀλλ' ἀεὶ κινοῦν- 6
ται, τὸ δὲ κινούμενον λεπτότερον γίνεται καὶ εὐπεπτότερον ὡς αἱ πτέ-
ρυγες.

Τοὺς συνεχέσι πυρετοῖς κάμνοντας οὐ λούομεν ἐν ταῖς παρακμαῖς, 7
ὅτι οἱ παρὰ φύσιν χυμοὶ ἄπεπτοί εἰσιν ἀντεχόμενοι τῶν σωμάτων, οἱ
κατὰ φύσιν λεπτοί. τὸ θερμὸν οὖν τοὺς λεπτοτέρους ἕλκει καὶ οὐ τοὺς
παρὰ φύσιν.

55 O 441ᵛ–446ᵛ ‖ 2–109 Al. Probl. III 1–22

55 3 *τοῦ βρωθέντος* Al. ‖ 6 *παιδίων* Al. ‖ 16 *θερμὸν … μεταβ.*] aliter Al. ‖ 19 *ἄλλοτε*] *ἄλλως τε* Al. ‖ 22 *φρενιτικοὶ* Al.: *φρενητικοὶ* **O** ‖ 25 *καθαριευούσης*] aliter Al. ‖ 29 *ταῖς* Al.: *τοῖς* **O** ‖ 31 *οὐ τοὺς* Wk.: *αὐτοὺς* **O**

8 *Τοῖς ἐκτικοῖς ὕδωρ δίδοται πρὸ τροφῆς, ὅπως τὰ στερεὰ μόρια ὑγρανθέντα ἐπιτήδεια γίνηται πρὸς δοχὴν τροφῆς, ἐπεὶ καὶ οἱ κονιαταὶ πρότερον ῥαίνουσι τὸν τοῖχον ὕδατι, εἶτα χρίουσιν.*

9 *Τὸ ἧπαρ αὔξεται τοῖς γλυκέσι διὰ τὴν ὁμοιότητα· θερμὰ γὰρ ἀμφότερα. ὁ σπλήν, ὡς ἕλκων τὸ τρυγῶδες τοῦ αἵματος, πλεῖον εὑρίσκων αὐξάνει.*

10 *Οἱ τὸν κρόταφον πληγέντες ἀπόλλυνται, ὅτι ὁ μῦς οὗτος ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπέφυκε. συναπολαύων οὖν τῆς πληγῆς συστέλλεται σὺν αὐτῷ καὶ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα καὶ οὕτως ἡ ψυχὴ ἀποροῦσα ἐπιτηδείου ὀργάνου ἀφίπταται.*

11 *Οἱ ἐμβρόντητοι ἢ ἀπόλλυνται ἢ ἀνόητοι γίνονται, ὅτι ὁ ἄμετρος κτύπος εἰσιὼν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον παχύνει καὶ συστέλλει τὸ ψυχικὸν πνεῦμα καὶ ἀνόμοιον τῇ ψυχῇ ποιεῖ πρὸς ἐνέργειαν. εἰ δ' ἀμέτρως παχυνθείη, καὶ χωρισμόν.*

12 *Τοῦ ᾠοῦ τὸ λεκιθῶδες εὔπεπτον ὡς θερμόν, τὸ δὲ λευκὸν ⟨δύσπεπτον⟩ ὡς ψυχρόν. ἰστέον ὡς τὸ ὀστρακῶδες τοῦ ᾠοῦ ἔοικε τῇ γῇ, τὸ πνεῦμα τῷ ἀέρι, τὸ ὑγρὸν τῷ ὕδατι, ἡ λέκιθος τῷ πυρί· ἔστι καὶ σφαιροειδὲς μετέχον καὶ δυνάμεως ζωτικῆς καὶ μιμεῖται τὸν κόσμον.*

13 *Τῶν κωλικῶν ἡ κόπρος βολβιθώδης, ὅτι ἐκ φλέγματός ἐστι τὸ πάθος καὶ σηπόμενον πνεύματα τίκτει, ἃ τὴν κόπρον ὑπενδυόμενα ὡς τὴν τῶν βοῶν ποιεῖ. τῶν δὲ βοῶν τοιαύτη διὰ τὸ πολλῇ τροφῇ κεχρῆσθαι ἀχυρώδει πνευμάτων ποιητικῇ.*

14 *Ἐπὶ τῶν τὴν μήνιγγα τοῦ ἐγκεφάλου τὴν παχεῖαν τετρωμένων ἐξίασι μύκητες, ὅτι τοῦ ἐγκεφάλου ἀτμοὺς διαφοροῦντος διὰ τῶν ῥαφῶν, ἐπειδὴ διαίρεσις τῆς τομῆς γίνεται, ἐξίασιν οἱ ἀτμοὶ ἀθρόως καὶ ψυχρῷ τῷ ὀστέῳ ὁμιλοῦντες πήγνυνται καὶ ἐξαπλοῦνται ὡς μύκητες. οὕτω γὰρ καὶ καπνὸς ῥᾷον ἐξέρχεται διὰ τῆς θυρίδος ἢ διὰ τῶν ὀπῶν.*

15 *Τὸ φλέγμα ὡς παχὺ κατωφερὲς ὂν πῶς ἀνέρχεται ἐπὶ κεφαλήν; οὐ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀποκριτικὴν δύναμιν, ἥτις διώκει αὐτὸ ἀπὸ μορίου εἰς μόριον. περι[.....] τοίνυν δύναται διωκόμενον· εἰς τὸ ἀσθενὲς φθάσαν μένει.*

16 *Ἐν λοιμικῇ πολλοὶ ἀπόλλυνται καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ὅτι ὅσοι ἐκληρώθησαν ὑπὸ τῆς ἀθρόας κινήσεως κατὰ τὴν αὐτὴν ἀπότεξιν ὀλιγοχρόνιοι, οὗτοι καὶ θᾶττον ἁλίσκονται ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ κινούμενοι.*

34 *οἱ κονιαταὶ* Al.: *οἰκονιαταὶ* **O** || 47 *λεκιθῶδες* Al.: *λεκυθῶδες* **O** | *δύσπεπτον* Al. || 49 *ὁ λέκυθος* **O**: correxi || 50 *μετέχον* Al.: *-ων* **O** || 51 *οἱ κόπροι βολβυθώδεις* **O**: sec. Al. correxi || 63 post corr. non leg. **O** (an *περιπολεῖν*?) || 66 *ἀθρόας*] *ἀστρῴας* Al.

17 *Φασί τινες ἐπὶ τῶν κραιπαλῶν οἴνῳ διαλύεσθαι τὴν ἐξ αὐτοῦ εὐκρασίαν, ὅτι τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ οἴνου θερμότητος ἔκλυσιν τῶν μορίων ἕτερος εἰσιὼν ἀποδιώκει καὶ ῥώννυσι καὶ ἀποκρούει τὰ συναχθέντα πνεύματα τὰ βαροῦντα τὴν κεφαλήν. ὀλίγος οἶνος πινόμενος ὑγείαν ποιεῖ, σύμμετρος εὐφρασίαν, | ἄμετρος μέθην. Βάκχη ἕπεται τῷ Διονύσῳ* 442r *διὰ τὴν τοῦ οἴνου χορείαν, Σάτυροι διὰ τὴν εὐκινησίαν, πάρδοι διὰ τὴν ποικίλην φαντασίαν τῶν οἰνωμένων. Βάκχη ἡ φονεύσασα τὴν Ἀγαύην μητέρα τοῦ Πενθέως, ὅτι πολλοὶ ὑπερμεθυσθέντες ἐτράπησαν εἰς φόνον. γυμνὸς ὁ Διόνυσος διὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ τῶν πινόντων λογισμοῦ. ποθεῖ τὴν Ἀφροδίτην ὅτι οἱ οἰνωθέντες σφόδρα ἐρῶσι. φαλακρὸς ὅτι τὸν ἐγκέφαλον ἐρημοῖ καὶ μαραίνει, ὅθεν καὶ Μάρων καλεῖται. ἔχει καὶ τὸν Πᾶνα ὅτι τὸ πᾶν τοῦ οἴνου τῇ δυνάμει ἢ διὰ τὴν διάφορον χροιὰν τοῦ οἴνου. ὑπὸ πυρὸς κεραυνωθεὶς πυρὶ βέβληται ὅτι πολλάκις οἶνος ἡλιαζόμενος τελειοῦται. δ' γυναῖκας ἔχει ἀδελφὰς διὰ τὸ δ' μεταβολὰς ἔχειν τὸν οἶνον. Πάν ἐστιν ὁ κόσμος, δύο κέρατα ἔχει ὅτι διπλοῦς ἡ φύσις, ἄρρην καὶ θήλεια, ὥσπερ καὶ ἥλιος καὶ σελήνη· ὁ μὲν γάρ ἐστι προετικὸς ἀντὶ σπέρματος τῶν οἰκείων φώτων, ἡ δὲ δεκτικὴ ὡς θῆλυ. τὸ ἄνω ἀνθρωποειδὴς ὅτι τοῦ παντὸς τὸ ἄνω τὰ λογικὰ περιέχει, τὸ κάτω προβατοειδὴς ὅτι τὰ κάτω ἄλογα. φιλεῖ τὴν Ἠχὼ διὰ τὴν ἐναρμόνιον κίνησιν τῆς οὐρανίας σφαίρας. τὸ αἷμα τετραμερὲς ὡς ὁ οἶνος· ἔχει γὰρ τὸ ὑδατῶδες τὸ ἑλκόμενον παρὰ τῶν νεφρῶν, τὸ ἀνάλογον τῷ ἄνθει ὅπερ ἕλκει ἡ χοληδόχος κύστις, τὸ παχὺ καὶ τρυγῶδες ὅπερ ὁ σπλὴν ἕλκει, τὸ οἰνῶδες καὶ καθαρὸν τοῦ αἵματος ὅπερ ὡς οἶνος ἀναδίδοται ὅλῳ τῷ σώματι.*

18 *Βάλανος τρωθεῖσα οὐ κολλᾶται, ὅτι τὰ ἐκ σπέρματος παλιγγενεσίαν οὐχ ὑπομένει, ὡς νεῦρον, φλὲψ καὶ τὰ ὅμοια, τὰ δὲ ἐξ αἵματος ὑπο[μένει]· πανταχοῦ γὰρ τὸ αἷμα, οὐ μὴν καὶ τὸ σπέρμα.*

19 *Τὰ γίγαρτα καὶ αἱ κεγχραμίδες ὠμὰ καταπινόμενα τὰ αὐτὰ ἐκκρίνεται, ἢ διὰ τὴν σμικρότητα καὶ ξηρότητα ἢ διότι σφαιροειδῆ· τὸ δὲ σχῆμα τοῦτο τελειότατον παρὰ τῷ θεῷ καὶ διὰ τοῦτο μόνιμον.*

20 *Ἐπὶ τῆς ἐμφράξεως τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἡ κατακλεὶς κατασπᾶται, ὅτι ἡ τούτων στελεχιαία φλὲψ ἀνιοῦσα πρὸς τὴν κατάκλεισιν καὶ ἀπὸ ἐμφράξεως καὶ πληρώσεως εὐρυνομένη τὸ μῆκος μειοῖ καὶ σπᾷ ἐπὶ τὸ κάτω, ὥσπερ καὶ ἔντερον πληρωθὲν σαρκός.*

68 *εὐκρασίαν*] immo *ἀκρασίαν* (nisi euphemismo utitur): *κεφαλαλγίαν* Al. || **78** *Μάρων* sec. Al. scripsi: praeter *μαρ* non pro certo leg. **O** || **79** *Πᾶνα* Al.: *πάνα* **O** || **80** *πυρὶ*] *ἐν μηρῷ* Al. || **84** *παρεκτικὸς* Al. || **86** *τὸ* Al.: *τὰ* **O** || **94** partem evan. sec. Al. supplevi || **99** *κατακλεῖν* Al.

21 *Ἡ μήτρα κοτυληδόνας ἔχει ἵνα συνέχῃ τὸ σπέρμα εὐόλισθον ὄν, καθὼς καὶ οἱ κονιῶντες κολάπτουσι τοὺς τοίχους, ἔπειτα χρίουσι.*

22 *Τινὲς αἰδεσθέντες οὐρῆσαι ἰσχουρίασαν, ὅτι ὀγκωθεῖσα ἡ κύστις τὴν φυσικὴν ὑγρότητα εἰς ξηρότητα μετερρύθμισε, καθάπερ καὶ βύρσα ξηρανθεῖσα οὐκ ἐκτείνεται εἰ μὴ δι' ὑδρελαίου. στραγγουρία ἢ μυὸς παραλύσει γίνεται τοῦ κλείοντος τὸν τράχηλον τῆς κύστεως ἢ λίθῳ περιπεσόντι. ἡ δυσουρία κοινόν ἐστιν ὄνομα ὡς δυσπεψία καὶ δυσηκοΐα.*

1 *Οἱ τὴν κάτω κοιλίαν ῥευματιζόμενοι διψῶσιν, ὅτι τῶν ὑγρῶν κάτω φερομένων ἀναξηραίνεται τὰ πρὸς τῷ στομάχῳ καὶ γεννᾶται δίψα.*

2 *Δακρύουσιν οἱ λυπούμενοι· πνεύματος γὰρ πάθος ἡ λύπη ἀνατρέχον ἐπὶ τὸν μήνιγγα καὶ ἐκθλῖβον τὸ παρακείμενον ὑγρόν. τοῦτο καὶ τοῖς χαίρουσιν.*

4 *Οἱ σπάδωνες οὐ γενειῶσι τῇ στερήσει τοῦ θερμοῦ.*

5 *Οἱ εὐνοῦχοι ὀξύφωνοι, ὅτι στενοὺς ἔχοντες τοὺς πόρους ἐκτέμνονται, οἱ δὲ εὐρυτέρους ἀποκόπτονται.*

6 *Μετὰ τὴν τροφὴν ἐρευγόμεθα, ὅτι τῆς τροφῆς κάτω χωρούσης τὸ πνεῦμα ὡς λεπτὸν ἐπὶ τὰ ἄνω κουφίζεται.*

7 *Οἱ θερμότεροι τῶν ἄλλων πλέον συν⟨ουσ⟩ιάζουσιν.*

8 *Οἱ ἀπὸ φωτὸς εὐθὺς εἰς σκότος εἰσελθόντες οὐχ ὁρῶσι διὰ τὴν παχύτητα τοῦ σκότους.*

9 *Γυναῖκες ὑστέρας παθοῦσαι παρακόπτουσιν, ὅτι νευρώδης ἡ οὐσία αὐτῆς καὶ ἀπὸ στομάχου καὶ μηνίγγων ἄρχεται.*

10 *Ἔμμηνα ταῖς θηλείαις γίνεται, ὅτι ἀργαῖς οὔσαις τὸ περιττὸν τοῦ αἵματος ἐκκρίνεται κουφισμοῦ χάριν.*

11 *Ἐπὶ τοῖς λοιμοῖς ὀφθαλμίαι γίνονται, ὅτι τροπῆς περὶ τὸ πνεῦμα γινομένης, οὗ πῆσις ὁ λοιμός, ἡ ὅρασις ταράττεται.*

12 *Οἱ τρομικοὶ πίνοντες περιφέρονται, ὅτι ὁ οἶνος ταράσσει τὸ ἐν τοῖς νευρώδεσι πνεῦμα.*

13 *Τὰ ἄλογα ἅμα τῷ τεχθῆναι περιπατοῦσιν, ὅτι ἶσον πανταχοῦ ἔχουσι τὸ θερμόν, οἱ δὲ ἄνθρωποι τῇ κεφαλῇ πλεῖον· ὅταν οὖν ὁμαλισθῇ, ἀνίστανται.*

14 *Οἱ σπώμενοι πυρέξαντες ἰῶνται, ὅτι ὁ μὲν σπασμὸς ἐκ ψύξεως γίνεται τοῦ ἐν τοῖς νεύροις πνεύματος καὶ ὑπὸ θερμασίας λύεται.*

110–571 Al. Probl. IV 1–160

114–115 probl. (3) om. **O** ‖ **120** sec. Al. supplevi

Οἱ μέλαιναν χολὴν ἐμέσαντες κινδυνώδεις, ὅτι μηκέτι τῆς χολώδους 15
ὑποστάσεως οὔσης τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἕλκεται.

Ἀπουρήσαντες ἀναπνέομεν, ὅτι πληρωθεῖσα ἡ κύστις τὸ ἀπηνθυσμέ- 16
νον ἔντερον θλίβει· ἀνεθείσης οὖν αὐτῆς τὸ ἐπισχεθὲν πνεῦμα ὀλισθαί-
νει.

Χασμησάμενοι ἢ οὐρήσαντες ὑποφρίττομεν, ὅτι τοῦ θερμοῦ πνεύμα- 17
τος μέρος τι συνεκτρέχει.

Ἐπὶ τῶν λευκῶν ἢ ἀλφῶν αἷμα οὐχ ὑπεκρέει κεντούμενον, ὅτι ἐκ 18
τῆς ἐπιφανείας πόρρω τὸ θερμόν.

Οἱ τεταρταῖοι χρονιώτεροι, ὅτι περὶ τὸ γεῶδες τοῦ σώματος τὸ σύγ- 20
κριμα γίνεται, βαρὺ δὲ τὸ γεῶδες.

Τῶν ἄρθρων τὰ ἕλκη οὐ κατουλοῦται, ὅτι τῶν ἄρθρων τὸ πέρας 21
χόνδρος ἐστίν.

Τὸ ὄμβριον ὕδωρ ἐλαφρὸν ὡς γυμναζόμενον ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ 22
λεπτυνόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος.

Τὸ ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοις, ὀδοῦσι καὶ νεύροις ὡς γεωδεστέροις 23
καὶ ψυχροτέροις.

Ἡ χιὼν ψυχρὰ οὖσα καίει διὰ τὴν πυκνότητα τὴν πολλήν, αἱ δὲ 24
ἀκρότητες ἰσότητες, θερμή τε καὶ ψυχρά.

Οἱ φρενιτικοὶ σμικρόσφυκτοι, ὅτι ἀραιοῦται τούτοις τὸ ἐν τοῖς 25
μήνιγξι πνεῦμα. μεγαλόσφυγμοι οἱ ληθαργικοί, ὅτι παχύνεται τούτοις
τὸ πνεῦμα καὶ βαρύνεται.

Τῷ χειμῶνι πειναλέοι γινόμεθα, ὅτι τὸ θερμὸν ἐντὸς κλειόμενον 27
πέττει τὴν τροφήν.

Τὸ μέλι τοῖς ἕλκεσι δριμύ, ὅτι ἐμπίπτει τούτοις ἡ λεπτότης αὐτὴ ἡ 29
δριμεῖα, τῇ γεύσει γλυκύ, ὅτι ὑγρὰ οὖσα αὕτη τῆς ἐν τῷ μέλιτι λει-
ότητος ἀντιλαμβάνεται.

Τὰ νεῦρα νυσσόμενα φλεγμαίνει, κοπτόμενα δὲ οὔ, ὅτι τὸ πνεῦμα 30
διὰ τῶν στενῶν πόρων τῇ νύξει πιλοῦται εἰς ἑαυτό, ἐπὶ δὲ τῆς τελείας
διακοπῆς διαπνεῖ.

Οἱ πρὸ τῆς σημασίας ἱδρῶτες χαλεποί, ὅτι οἱ μετὰ τῆς ἐπισημασίας 31
κατὰ ἄνεσιν, οἱ δὲ πρὸ τούτων κατὰ ἔκθλιψιν.

Οἱ νήστεις δυσώδεις τὸ στόμα, ὅτι ἡ ἐν τῷ στόματι δριμύτης μὴ 32
συγκιρναμένη νέᾳ τροφῇ ἀναθυμιᾷ.

138 *ἀναπνέομεν* Al.: *ἀναπέρομεν* **O** || **139** *ἀνεθείσης* Al.: *ἀνεχθείσης* **O** || **142** *μέρος* Al.: *μέρους* **O** || **143** *ὑπεκρέει*] *ὑπακούει* Al. | *ἐκ* – **144** *πόρρω*] aliter Al. || **144–145** probl. (19) om. **O** || **154** *ψυχρά* Al.: *ψυχρή* ut vid. **O** || **155** *φρενιτικοὶ* Al.: *φρενητικοὶ* **O** || **156** *μήνιγξι* Al.: *μήνιξι* **O** | *μεγαλόσφυκτοι* Al. || **157–158** probl. (26) om. **O** || **159–160** probl. (28) om. **O** || **161** *τῆς … λειότητος* Al.: *τὰ … λειότ( )τ( )* **O** || **168** *ἡ* Al.: *οἱ* **O**

33 *Ἐν ταῖς καρδίαις οὐ γίνεται πάθος, ὅτι διὰ τὴν κυριότητα φθάνει τοῦ πάθους τὸν κίνδυνον.*

34 *Ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς εὑρίσκεται ὕδωρ γλυκύ, ὅτι τὸ λεπτομερὲς τοῦ θαλαττίου ὕδατος διὰ τῆς γῆς παρεισδύνει· τὸ λεπτὸν δὲ γλυκὺ ὡς τὸ παχὺ ἁλμυρόν.*

35 *Τὰ πυρίκαυστα δυσκατούλωτα, ὅτι πάντες ἀφανίζονται οἱ πόροι καὶ δυσέκλυτος ἡ ἀποκεκλεισμένη κατ' αὐτὰ ὕλη.*

36 *Οἱ πρεσβῦται φίλοινοι ὡς χρείαν ἔχοντες θερμοῦ.*

37 *Τὰ δεξιὰ εὐσαρκότερα, ὅτι μᾶλλον κινουμένων αὐτῶν αἱ ὗλαι συνεπιδίδονται.*

38 *Ἐπὶ τοῖς ἀριστεροῖς τὰ φορτία φέρομεν, ὅτι ἐν τοῖς ἀριστεροῖς πλείων ἡ ἐπιμονὴ τῆς ὕλης, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς ὡς εὐκινητοτέροις ἐλάττων.*

442v | *Κοινὰ συμπτώματά εἰσιν ὅσα πάσαις συμβαίνει ταῖς ἡλικίαις ὡς ἴλιγγες, πταρμοί, λυγμοὶ καὶ τὰ λοιπά.*

39 *Κάτω βλέποντες ἀφ' ὑψηλοῦ ⟨ἰ⟩λιγγιῶμεν, ἄνω δ' οὔ, ὅτι ὁ ἴλιγγος κινουμένου τοῦ ἄκρου τῆς ὄψεως γίνεται. ὅταν οὖν κάτω βλέπωμεν, ἐὰν ἀπὸ βραχέος, οὐκ ἰλιγγιῶμεν διὰ τὸ {ἡδραιῶσθαι} ἐπηρεῖσθαι τὴν ὄψιν· ἐὰν δὲ ὑψόθεν, πρὶν ἂν ἐπηρείσασθαι κινῆται, καὶ τὸ ἄκρον κινεῖται· ἄνω δὲ ποῦ †οἰσῶσα† φέρεται.*

40 *Ὁ πταρμὸς νυκτὸς οὐ γίνεται, ὅτι ὑπὸ θερμοῦ γίνεταί τινος κινήσαντος τὸν τόπον ἀφ' οὗ γίνεται· διὸ καὶ ἀνακύπτομεν πρὸς ἥλιον ὅταν βουλώμεθα πταρῆναι.*

41 *Τρίψαντες τὸν ὀφθαλμὸν παυόμεθα τοῦ πταρμοῦ, ὅτι τὸ ἔλαττον θερμὸν τοῦ πταρμοῦ φθείρεται ὑπὸ τοῦ πλείονος τοῦ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ· τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ῥῖνα.*

42 *Οἱ εἰς ταὐτὸ βλέποντες ἰλιγγιῶσιν, ὅτι συνηθροισμένα εἰς ταὐτὸ τὰ βαρέα βαρύνεσθαι ποιεῖ τὸν ἴλιγγον. καὶ ἡ δί⟨ν⟩ησις δέ, ὅτι τὰ βαρέα καὶ τὰ κοῦφα διίστησι, τὰ μὲν εἰς τὸ μέσον, τὰ δὲ εἰς τὸ ἔσχατον. διὰ τοῦτο καὶ τὸ κύπτειν ἰλίγγους ποιεῖ.*

43 *Διὰ ἔνδειαν ἰλιγγιῶσί τινες, ὅτι σύμπηξις γίνεται εἰς τὰ κενά· διὰ πλήρωσιν, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ περιττώματος εἰς πλήρεις τόπους.*

44 *Τὸ σκορδινᾶσθαι ἡδύ, ὅτι ἐξ ὕπνου πνεῦμα τῇ διατάσει καὶ τῇ*

171 *τὸν κίνδυνον* ut codd. quidam Al.: *ὁ κίνδυνος* Al. ‖ **181** *πλείων* Al.: *πλεῖον* **O** ‖ **184** *λυγμοὶ* Al.: *λιγμοὶ* **O** ‖ **185** sec. Al. supplevi ‖ **187** *ἡδραιῶσθαι* seclusi ‖ **188** *κινῆται* Al.: *κινεῖται* **O** ‖ **189** *οἰσῶσα*] loc. iam in Al. corruptus ‖ **190** *νυκτὸς* bis scr. **O** ‖ **192** *βουλώμεθα* Al.: *-όμ-* **O** ‖ **195** utrum *ῥινὸς* an *ῥίνα* incertum **O**: *ἡ ῥίς* Al. ‖ **197** *βαρύνεσθαι*] immo *βαρύνει καὶ* (ut Al.) | *δίνησις* Al.: *δίησις* **O** ‖ **200** *σύντηξις* Al.

*κινήσει ὁμαλῶς διὰ τῶν ἄρθρων κινούμενον ἡδονὴν ποιεῖ. ὅτι δὲ
πνεῦμα, δῆλον· χάσμην γὰρ ποιεῖ.*

Ἐν χειμῶνι ἀναπνέομεν ἐλαττονάκις, ὅτι ἐν τῷ θέρει ὁ ἀὴρ διὰ τὴν 48
*ἀλέαν οὐχ ἱκανῶς καταψύχει καὶ πάλιν δεῖται τοῦ καταψύχοντος. ἐν
δὲ τῷ χειμῶνι τοὐναντίον· ἡ γὰρ ὥρα συγκαταψύχει.*

Ἀνισταμένοις ἴλιγγος γίνεται μᾶλλον ἢ καθίζουσιν, ὅτι ἠρεμ[οῦσι] τὸ 49
*ὑγρὸν συνίσταται ἐν τῇ κεφαλῇ, κινουμένοις δὲ γίγνεται δῆλον καὶ
ποιεῖ ἴλιγγον εἰς ἓν μόριον ἀποκλῖναν.*

Διὰ τί τῶν ἄλλων πνευμάτων, φύσης καὶ ἐρυγῆς ⟨***⟩, *ἱερὸς ὁ* 50
*πταρμός; ὅτι ἡ φῦσα τῆς κάτω κοιλίας, ἐρευγμὸς δὲ τῆς ἄνω, πταρ-
μὸς δὲ τῆς κεφαλῆς, ἣ θειότατόν ἐστι· καθὸ καὶ τὸ πνεῦμα ὡς ἱερὸν
προσκυνοῦσιν. ἢ ὅτι, ὅταν κρατήσῃ ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ θερμότης τὴν
ὑγρότητα, τότε τὸ πνεῦμα γίνεται πταρμός· διὸ καὶ τοὺς ἔξω θνήσκον-
τας κρίνουσι πταρμικῷ. ὡς ἂν οὖν μὴ τοῦτο πάθωσι, σώους εἶναι εὔ-
χονται.*

Ὁ ἄνθρωπος μᾶλλον πτάρνυται, ὅτι τοὺς πόρους εὐρεῖς ἔχει δι' ὧν 51
*τὸ πνεῦμα εἰσέρχεται· οἷς πληρουμένοις πνεύματος πτάρνυται. ὅτι δὲ
εὐρεῖς, δῆλον·* ⟨*ἥκιστα*⟩ *ὀσφραντικὸν γὰρ τῶν ἄλλων ζῴων ὁ ἄν-
θρωπος.*

Οἱ πρεσβῦται χαλεπῶς πτάρνυνται, ὅτι οἱ πόροι συμπεπτώκασι καθ' 52
*οὓς τὸ πνεῦμα ἐκκρίνεται, ἢ τῷ ἀδυνατεῖν ἄνω βλέπειν ῥᾳδίως βίᾳ
ἀφιᾶσι κάτω.*

Ἐν τῷ ἀποπνευματίζειν ἡ λὺγξ παύεται, ὅτι ἡ λὺγξ ὑπὸ καταψύ- 53
*ξεως· διὸ καὶ οἱ φοβούμενοι καὶ οἱ ῥιγοῦντες λύζουσι· κατεχόμενον δὲ
τὸ πνεῦμα θερμαίνει τὸν ἐκτὸς τόπον.*

Αἱ ἐν τῷ πώγωνι τρίχες βραδύτερον πολλάκις φύουσαι θᾶττον φθεί- 55
*ρονται, ὅτι αἱ ἐν τῷ πώγωνι τρίχες πυρρότεραι τῶν τῆς κεφαλῆς καὶ
εὐκόλως νεύουσι πρὸς λευκότητα ἢ αἱ μέλαιναι· ἢ ὅτι τὰ ἐκ τῆς κε-
φαλῆς ῥεύματα εἰς τὸ στόμα πλέον φέρεται καὶ εἰς τὸν πώγωνα. διὸ
καὶ ἀσθενεστέρα ἡ θρὶξ γίνεται καὶ δι' αὐτὸ πολιοῦται.*

Ὕστερον πολιοῦται ὁ πώγων τῆς κεφαλῆς, ὅτι ἡ πολιὰ δι' ἀσθέ- 56
*νειαν γίνεται ποτοῦ καὶ τροφῆς. ὁ τόπος οὖν οὗτος τοιοῦτος καὶ διὰ
τοῦτο πλέον πολιοῦται. σημεῖον δὲ καὶ τὸ θῆλυ, ἐνταῦθα μόνον τρίχας
μὴ ἔχον.*

205 probl. (45) et (46) infra post (73) locavit, (47) om. **O** || **208** sec. Al. supplevi || **209** *κινουμένοις* Al.: *κεν-* **O** || **211** exciderunt fere *αἱ διέξοδοι οὐχ ἱεραί* (cf. Al.) || **216** *πταρμικῷ* Al.: *πταρτικῷ* **O** || **220** *ἥκιστα* Al.: om. **O** || **222** *πτάρνυνται* Al.: *ἐπτάρνυνται* **O** || **227–228** probl. (54) om. **O** || **233** *Ὕστερον*] aliter Al. || **234** *ποτοῦ* ut codd. quidam Al. (immo *τόπου*)

57 *Αἱ ἐν τῇ ἥβῃ τρίχες ἐν ὑγροτέρῳ τόπῳ οὖσαι ἧττον αὔξουσι τῶν τοῦ πώγωνος, πρότερον γιγνόμεναι, ὅτι ὁ τόπος τῆς ἥβης ἀραιότερος καὶ ὑγρότερος καὶ ἀεὶ ἔχων τροφὴν ἢ ὁ τοῦ πώγωνος· δῆλον δὲ ἐκ τοῦ ὄγκου τῶν αἰδοίων.*

58 *Ἐν τοῖς ποδίοις ὄνυξι τὰ λευκὰ σημεῖα, ἃ καλοῦσί τινες ἐραστὰς ἢ ψεύδη, οὐκ ἐγγίνεται ὡς ἐπὶ τῶν χειρῶν, ἢ ὅτι βραδέως αὐξάνεται πρὶν κινηθῆναι καὶ αὐξηθῆναι.*

59 *Τῶν γερόντων οἱ ὄνυχες σκληρότεροι, ὅτι καὶ πάντα τὰ γεώδη αὐτῶν σκληρότερα διὰ τὸ ἐξανηλῶσθαι τὸ ὑγρόν. αὐξάνεται δὲ θᾶττον, ὅτι πολὺ ἔχει τὸ περίττωμα ἐξ οὗ τρέφονται τρίχες καὶ ὄνυχες.*

60 *Οἱ τοῦ ἀνθρώπου ὄνυχες μαλακώτατοι, ὅτι καὶ τὸ δέρμα αὐτῶν τοιοῦτον, ἢ ὅτι τοῖς ἔχουσι σκληροὺς ὄνυχας οἱ τοιοῦτοι χρήσιμοι.*

61 *Οἱ ἐκ γενετῆς τυφλοὶ οὐ φαλακροί, ὅτι μεθέστηκεν ἡ θερμότης πηρωθέντων τῶν ὀμμάτων εἰς τὸν πλησίον τόπον καὶ ὃς οὐ καταψύχεται, ἀλλ' ἀεὶ ἔχει τροφήν· ἡ δὲ φαλακρότης ἐκ ψύξεως. ἢ διότι ὁ τόπος ἔχει θερμότητα ἀναλίσκειν τὸ περίττωμα.*

62 *Ὁ πώγων γίνεται πυρρὸς ἄνευ τῆς κεφαλῆς, οὐ μὴν δὲ τὸ ἀνάπαλιν, ὅτι αἱ πυρραὶ δι' ἀσθένειαν γίνονται· ὁ πώγων δὲ ἀσθενέστερος τῆς κεφαλῆς. εἰ οὖν ἐν τῷ στερεωτέρῳ γίνεται, ἀνάγκη καὶ ἐν τῷ ἀσθενεῖ, οὐ μὴν τὸ ἀνάπαλιν.*

63 *Αἱ μακραὶ τρίχες ῥέουσιν, ὅτι μοχλὸς ἡ θρίξ, ὑπομόχλιον δὲ τὸ δέρμα, εὐκίνητα δὲ τὰ πλέον ἀπέχοντα τοῦ ὑπομοχλίου, ὡς δῆλον ἐν τοῖς Μηχανικοῖς.*

64 *Αἱ βλεφαρίδες οὐ πολιοῦνται, ὅτι πίων ἡ ἐκεῖσε σὰρξ καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ ⟨πο⟩λὺ αὔξεται ἡ θρὶξ οὔτε πολιοῦται· φθορᾷ γάρ τινι καὶ φαυλότητι τῆς τροφῆς πολιοῦσθαι συμβαίνει.*

65 *Οἱ ἐπὶ τῶν χειρῶν ὄνυχες μᾶλλον αὔξουσιν ἢ τῶν ποδῶν, ὅτι ἡ αὔξησις ἐπὶ τὰ ἄνω χωρεῖ, ὡς αἱ τρίχες πώγωνος καὶ ἥβης· ἢ ὅτι ἐν ἀλέᾳ, ὡς χεῖρες, οἱ δὲ ἐν ψύξει.*

66 *Αἱ τρίχες οὖλαι γίνονται, ὅτι δύο φορὰς φέρονται κρατουμένης τῆς ἔσωθεν φορᾶς τῇ ἐν τῷ περιέχοντι θερμότητι· διὸ καὶ οἱ Αἰθίοπες τοιοῦτοι.*

67 *Ἐν τοῖς πυρικαύστοις οὐ φύεται θρίξ, ὅτι πυκνοῦνται οἱ πόροι σφόδρα.*

237 *οὖσαι* Al.: *οὖσα* **O** ‖ 242 *ψεύδη* Al.: *ψεύδους* **O** | *ἢ ὅτι* – 243 *αὐξηθῆναι* bis scr. **O** ‖ 245 *αὐτῶν* scripsi: p.c. non pro certo leg. **O** ‖ 250 *πηρωθέντων* Al.: *πληρωθέντων* **O** | *πλησίον* Al.: *πλούσιον* **O** ‖ 252 ante *ἀναλίσκειν* sc. *ὥστε* (quod habet Al.) ‖ 261 *ἐπὶ πολὺ* Al.: *ἐπιλὺ* **O** ‖ 265 *ἀλέᾳ* Al.: *ἠλέα* **O** ‖ 266 *οὖλαι* Al.: *οὐλαὶ* **O**

Αἱ παχεῖαι τρίχες οὐ γίνονται μακραί, ὅτι ἡ εἰς αὔξησιν δύναμις 68
ἀναλίσκεται εἰς τὸ πάχος, ἢ ὅτι ὡς παχεῖαι σκληραὶ καὶ διὰ τοῦτο
δυσκίνητοι εἰς αὔξησιν.

Πυκνότεραι αἱ παχεῖαι κατὰ φαντασίαν ἢ ⟨διὰ⟩ τὸ βραδέως εἰς 69
μῆκος αὔξεσθαι κατὰ πλείους τόπους ἡ τροφὴ ἀνατέλλει ἐπιβιαζομένη
ἐντός, οὐ ταχὺ ὑπεξ[αγ]ούσης τῆς ἕξεως εἰς τὸ ἄνω.

Ἐν τοῖς ὀστώδεσι παχύτεραι αἱ τρίχες, ὅτι καὶ παχὺ τὸ δέρμα. 71

Αἱ πυρραὶ τρίχες μελάντεραι γίνονται, διότι πέττεται μᾶλλον ἐν 72
ὀλίγῳ τὸ ὑγρὸν γινόμενον ὑπὸ τῆς ἐνούσης ἐν τῇ ἀρχῇ θερμότητος. ἐκ
νοσούσης τροφῆς πυρρὰ θρίξ, ἐξ ὑγιοῦς μέλαινα.

Οἱ Αἰθίοπες οὐλότριχες, ὅτι ξηραινομένη ἡ θρὶξ ὑπὸ τοῦ ἡλίου συγ- 73
κάμπτεται. οἱ Σκύθαι δ' οὐ τοιοῦτοι ὡς ἐν ψυχρῷ τόπῳ οἰκοῦντες, ὅτι
τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν ταῖς θριξὶν οὐκ ἐξατμίζει ὁ ἥλιος, καὶ διὰ τοῦτο εὐ-
θεῖαι.

Ὁ πταρμὸς λυγμὸν παύει, οὐ μὴν καὶ ἐρυγήν, ὅτι διάφοροι οἱ τού- 45
των τόποι· ἡ γὰρ ἐρυγὴ κοιλίας, ὁ λυγμὸς πνεύμονος ἐξ ἀπεψίας
πνεύματος καὶ ὑγροῦ· κοινωνοῦσι δὲ οἱ περὶ τὸν ἐγκέφαλον τόποι τῷ
πνεύμονι. ἰστέον δὲ ὡς ὄξος παύει λυγμόν· ἐκθερμαίνων δὲ καὶ ἀνα-
πνευστισμὸς τὸ πνεῦμα τὸ κατεχόμενον παύει καὶ αὐτός.

Χασμησαμένου τινὸς ἀντιχασμῶνται διὰ τὴν μνήμην· | ὅταν γὰρ 443r 46
μνησθῇ, κινεῖται τοῦτο τὸ μέρος. τοῖς οὖν ἀνθρώποις ὡς εὐαισθητο-
τέροις εὐθὺς ἰδοῦσι συμβαίνει ἀναμιμνήσκεσθαι, τοῖς δὲ ὑποζυγίοις
οὐκ αὔταρκες, ἀλλὰ προσδέονται καὶ ἑτέρας αἰσθήσεως. ὅθεν καὶ
ὀσφραίνοντα τῶν οὐρησάντων οὐροῦσι καὶ αὐτὰ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον.

Τοῖς ἀσθενοῦσι καὶ γέρουσιν ὄνυχες καὶ τρίχες αὔξουσι, τὸ δὲ 74
λοιπὸν σῶμα φθίνει, ὅτι ἐν τοῖς ὑγιέσιν ἡ τροφὴ εἰς σάρκας καὶ νεῦρα
διαδίδοται τὰ δεόμενα στερεώσεως, ἐν δὲ τοῖς ἀσθενέσιν εἰς τὰ μὴ
δεόμενα οἷον ὄνυχας, τρίχας. λέγουσι καὶ τοὺς Ἰλλυριοὺς ξυρᾶσθαι ἐν
μάχαις, καὶ μετὰ θάνατον αὔξειν τρίχας, ὡς φθίνοντες τὰ σώματα εἰς
ταῦτα τὴν τροφὴν δέδωκεν.

Αἱ τῶν ποδῶν τρίχες μόλις πολιοῦνται, ὅτι τὸ θερμὸν ὑπονοστεῖ 75
κατὰ τὸ γῆρας ἐν τοῖς τοιούτοις τόποις. δῆλον δὴ ὅτι τοῖς τῶν γερόν-
των ποσὶν αἱμορροΐδες γίνονται. ὅταν δὲ καὶ ἐκ τῶν ποδῶν ἐξικμασθῇ
ἡ τοιαύτη θερμότης, λευκαίνονται καὶ αἱ τούτων τρίχες.

274 *διὰ* Al. ‖ **276** sec. Al. scripsi: *ὑπερ οὔσης* spatio 2 litt. relicto **O** ‖ **276–277** probl. (70) om. **O** ‖ **278** *μελάντεραι* Al.: *-οι* **O** ‖ **280** *ἐξ ὑγιοῦς* Al.: *ἐκνοσούσης* **O** ‖ **291** *μνησθῇ* Al.: non pro certo leg. **O** | *κινεῖται* Al.: *κινῆται* **O** ‖ **294** *ὀσφραίνοντα* Al.: *-ται* **O** ‖ **299** immo *φθίνοντα*

76 *Τὰ ἔρια δι' ἐλαίου λευκότερα γίνεται, αἱ δὲ τρίχες μελάντεραι, ὅτι ἐκεῖνα μὲν ὡς ῥυπαρὰ ξανθότερα, αἱ δὲ τρίχες ξηρότεραι οὖσαι λευκαίνονται· τὸ οὖν ἔλαιον κωλύει.*

77 *Τιλλόμεναι αἱ τρίχες τῶν προβάτων ἀναφύουσι μαλακώτεραι, τῶν δ' ἀνθρώπων σκληρότεραι, ὅτι αἱ μὲν παχύνονται ὅσῳ ἂν μακρότεραι γίνωνται· ἀποψύχει γὰρ δι' ἀσθένειαν τοῦ θερμοῦ τοῦ ἐν αὐταῖς ἀὴρ ὁ κύκλῳ καὶ μᾶλλον ὅσον ἂν πορρωτέρω τοῦ θερμοῦ γίνηται. αὐξανόμεναι δὲ διὰ μὲν παχύτητα πλέον ἔχουσι τὸ θερμόν, διὰ τὸ ἀποξηραίνεσθαι ῥέοντα.*

78 *Τοὺς κροτάφους πολιοῦνται τάχιστα, φαλακροὶ δὲ ἥκιστα γίνονται, ὅτι ἡ πολιὰ γίνεται τῷ ποιάν τινα εἶναι τὴν τροφὴν τὴν εἰς τρίχας διδομένην, ἡ δὲ φαλακρότης τῷ ποσήν· ὅταν γὰρ ψυχθῇ ἡ τροφή, οὐκ αὔξεται, ὥσπερ τὰ δένδρα χειμῶνος φυλλορροεῖ, ψυχρᾶς γινομένης τῆς τροφῆς. καὶ ἡ πολιὰ δὲ ἐκ σαπρᾶς τροφῆς ἐστιν. οἱ δὲ κρόταφοι ἐπὶ φλεβῶν εἰσι πυκνῶν καὶ ἔχουσι θερμότητα. ὁ κωμῳδοποιός· 'εὕρω τὸ γῆρας τὰς τρίχας βεβαμμένας'.*

80 *Τῆς κεφαλῆς τὸ ἔμπροσθεν φαλακρόν, ὅτι τὰ ὄπισθεν ξηρότερα, τὸ δὲ ἔμπροσθεν πλῆρες περιττωμάτων διὰ τὸν ἐγκέφαλον.*

81 *Αἱ τῆς κεφαλῆς τρίχες μᾶλλον τῶν ἄλλων αὔξονται διὰ τὴν γειτνίασιν τῆς τροφῆς τῆς ἐκ τῆς κεφαλῆς.*

82 *Ζῷα πέφυκε γίνεσθαι οὗ ἂν περίττωμα εἴη ὑγρότητος καὶ θερμότητος. ἐν γοῦν τῇ κεφαλῇ τοῦ νέου φθεῖρες ὡς θερμοτέρᾳ καὶ εὐρυπορωτέρᾳ, ὅθεν καὶ αἱ τρίχες παχύταται.*

83 *Ἐκ τῶν ποτῶν καὶ τῶν ἐμέτων ἐν τοῖς ψύχεσι φθέγγονται βαρύτερον διὰ τὴν ἔκφριξιν τοῦ λάρυγγος ὑπὸ τοῦ φλέγματος· ἐπικατασπᾷ γὰρ ῥευμάτιον καὶ γίνεται βαρυτέρα ἡ φωνή.*

84 *Ἐγγύθεν τῆς βαρυτέρας φωνῆς ⟨μᾶλλον⟩ ἀκούομεν ὡς πλείω ἀέρα κινούσης, πόρρωθεν δὲ ἧττον, ὅτι καὶ ἐλάττονα ἀέρα κινεῖ.*

85 *Ἐν τῷ χειμῶνι ὀξύτερον φθέγγονται, ὅτι στενοῦται ἡ τραχεῖα ἀρτηρία καὶ συμπιλεῖται, ἐν τῷ θέρει βαρύτερον, ὅτι αἱ ἀλέαι διαλύουσι τὰ σώματα.*

86 *Τὰ ἐννεάμηνα οὐ φθέγγεται ἀλλὰ τὰ δεκάμηνα, ὅτι ὀψιαίτατα τελειοῦται ἡ φωνὴ τοῖς ἀνθρώποις. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀτελέσιν οὐχ οἷον ὑπάρχει ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τὰ δὲ ἑπτάμηνα ἧττονα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.*

319 sq. *εὕρω – βεβαμμένας* ut plerique codd. Al. (cf. Comica adespota ed. Kock 53 D) ‖ **320–321** probl. (79) om. **O** ‖ **321** *τὸ*[1] Al.: *τὰ* **O** ‖ **327** *παχύταται* Al.: *-οι* **O** ‖ **331** *μᾶλλον* Al.

Ὀψιαίτερον τελειοῦται ἡ τῶν ἀνθρώπων φωνὴ ἢ τῶν ἄλλων ζῴων, 87
ὅτι πλείστας ἔχει διαφορὰς καὶ εἴδη καὶ διὰ τοῦτ' ἀνάγκη ἐν πλείστῳ
χρόνῳ διατελεῖσθαι.

Ἐν τῇ αὐτῇ φωνῇ πάντες διαλέγονται, ὅτι ἀπὸ τῆς μιμήσεως τῶν 88
ἀλόγων αἱ φωναὶ εὑρέθησαν, οἷον τὰ παιδία βοῦν ἀπὸ τοῦ μυκᾶσθαι
καὶ κύνα ἀπὸ τοῦ ὑλακτεῖν.

Οἱ ἀγωνιῶντες βαρὺ φθέγγονται, ὅτι ἄνω φέρεται τούτοις τὸ 89
θερμόν, ὡς καὶ τοῖς αἰσχυνομένοις, διὸ καὶ ἐξέρυθροι γίνονται. τοῖς δὲ
φοβουμένοις καταψύχεται περὶ τὴν καρδίαν ὁρμῶντος τοῦ θερμοῦ.

Ἡ φωνὴ ῥύσις τίς ἐστι καὶ φύσιν ἔχει ἄνω φέρεσθαι. πῶς οὖν εὐ- 90
ήκοα μᾶλλον τὰ ἄνωθεν κάτω; ὅτι ἡ φωνὴ ἀήρ ἐστι μεθ' ὑγροῦ καὶ
βαρὺς ὢν φέρεται κάτω. ἡ φωνὴ ἀνωφερὴς οὖσα προσκόψασα τῷ ἐξ
ἐναντίας ἀέρι βιάζεσθαι μὲν οὐ δύναται βαρύτερον ὄντα, ἀνακλασθεὶς
δὲ ὁ κινηθεὶς ἀὴρ ἠνέχθη κάτω. τοιοῦτόν τι καὶ τὸ περὶ τὴν ἠχώ,
ἥτις ἐστὶν ἀνάκλασις τῆς φωνῆς ἐπὶ τοὐναντίον.

Οἱ μεθύοντες ἀπορρήγνυνται τὰς φωνάς, ὅτι πληρέστεροι ὄντες 91
ἀπορρήγνυνται αὐτάς.

Ἡ σῦριγξ καὶ ἡ ὀξεῖα φωνὴ ποιεῖ φαίνεσθαι ὥσπερ ἐρημίαν ὡς μα- 92
κρὰν βαδίζουσαν καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ διαχεομένην.

Τοῖς μακρότερον ἱσταμένοις ἡ φωνὴ ὀξυτέρα φαίνεται. πῶς; ἐπεὶ τὸ 93
μακρότερον βραδύτερον κινεῖται, ἡ ὀξύτης οὐκ ἔστιν ἐν ταχείᾳ κινή-
σει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι ψόφῳ. τοῖς γοῦν μακρότερον ἱσταμένοις
ἐλάττων ἡ φωνὴ ἀφικνεῖται διὰ τὴν ὀλιγότητα τοῦ ἀέρος.

Ἠχὼ γίνεται πληγείσης τῆς φωνῆς πρός τι στερεὸν καὶ μὴ διαλυ- 94
θείσης.

Χειμῶνι αἱ φωναὶ βαρύτεραι, ὅτι ὁ ἀὴρ παχύτερος καὶ βραδυτέρα ἡ 95
κίνησις καὶ ἡ φωνή· ἢ ὅτι διὰ τῶν στενῶν βραδύτερον χωρεῖ ὁ ἀήρ,
συμφράττονται τὰ περὶ τὸν φάρυγγα τῷ ψύχει καὶ τῷ φλέγματι.

Μεγαλόφωνοι οἱ θερμοί, ὅτι καὶ ἀέρα ἀνάγκη πολὺ ψυχρὸν ἔχου- 96
σιν· ἡ γὰρ μεγάλη φωνὴ ἐν τῷ πάλιν ἀέρα κινεῖν.

Ἀκούουσι μᾶλλον οἱ κατέχοντες τὸ πνεῦμα ἢ οἱ ἐκπνέοντες, ὅτι τὸ 97
αἰσθητικὸν ἄνω φέρεται τῶν φλεβῶν ἀραιουμένων, καθευδόντων δὲ
κάτω, διὸ καὶ μᾶλλον ἐκπνέουσιν, ὥστε κενοῦται τὰ ἄνω, ἀκούουσι δὲ
τῷ κενῷ. ἢ ὅτι ἀτμὸς ψόφος· οὗτος οὖν ἐν τῷ πνεῖν γενόμενος κωλύει
ἀκούειν.

340 *ὀψιαίτερον* scripsi: *ὀψιαιτ(')τ( )* ut vid. **O** || **343** *μιμήσεως* Al.: *μίσεως* ut vid. **O** || **362** *ἐλάττων ἡ φωνὴ* Al.: *ἐλάττονι φωνῇ* **O** || **365** *βαρύτεραι* Al.: *-οι* **O** | *βραδυτέρα* Al.: *βραδύτερος* **O** || **369** *πάλιν*] *πολὺν* Al.

98 *Οἱ τοῦ γράσου ὄζοντες δυσωδέστεροί εἰσι μύρῳ ἀλειψάμενοι, ὅτι τοῦτο θερμαντικόν ἐστι καὶ ἱδρῶτας παρασκευάζει, οὗτοι δὲ ποιοῦσιν ἀποφοράν.*

99 *Ἡ μασχάλη δυσωδίαν ἔχει διὰ τὴν σῆψιν τῆς ὑγρότητος καὶ τὸ ἀπνούστατον καὶ ἀγύμναστον.*

100 *Τὰ δυσώδη ἧττον δοκεῖ τοῖς ἐδηδοκόσι διὰ τὸ συντετρῆσθαι τὴν ὄσφρησιν τῷ στόματι κατὰ τὸν οὐρανόν· πλήρης οὖν ἡ αἴσθησις γίνεται καὶ τῆς τε δυσωδίας οὐκέτι {δυσωδίας} ὁμοίως αἰσθάνεται· τὸ γὰρ πρῶτον αἰσθάνονται πάντες, ὅταν δὲ ἅψηται, οὐκέτι, ὥσπερ συμφύουσα καὶ ἡ ἔξωθεν ὁμοία ἀφανίζεται ὑπὸ τῆς ἔσω.*

101 *Ἧττον ὀσφραινόμεθα τῷ χειμῶνι, ὅτι τότε ὁ ἀὴρ ἀκινητότερος.*

102 *Διὰ τί αἱ κύνες οὐκ ὀσφραίνονται τῶν ἰχνῶν τῶν τεθνεώτων; διὰ τὸ ἄλλην ὀσμὴν γίνεσθαι τούτοις καὶ χρῶμα καὶ χυμόν· ἢ ὅτι τῶν τεθνηκότων πέπαυται ὀσμὴ ῥέουσα.*

103 *Αἱ ὀδμαὶ ἐγγύθεν ἧττον εὐώδεις, ὅτι ἡ ὀδμὴ θερμότης ἐστί, τὸ θερμὸν κοῦφον καὶ πόρρω φερόμενον. ὅθεν καὶ τὰ ἄνθη συντριβόμενα καὶ θερμαινόμενα πλείονα ἀποφορὰν ἀφιᾶσιν.*

104 *Τὰ ὄζοντα κινούμενα μᾶλλον ὄζει, ὅτι ἀναπίμπλησι τὸν ἀέρα καὶ ἀναφέρεται πρὸς τὴν αἴσθησιν.*

105 *Ὁ ναυτιασμὸς πλήρωσις· πῶς γοῦν μετ' αὐτὸν πεῖνα; ὅτι ὥσπερ ἐπὶ ἀφόδου κενοὶ γίνονται οἱ τόποι, πρὸ δὲ τοῦ ναυτιασμοῦ πλήρεις εἰσίν.*

106 *Ἐν τοῖς πλοίοις ἡ ναυτία χολώδης, ἄλλοις δὲ φλεγματώδης, ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις ἔμπονος, ἐνταῦθα δὲ μετὰ φόβου, ὃς συγκινητικὸς τῶν συμφύτων, σύμφυτον δὲ ἡ χολή, τὸ δὲ πνεῦμα ἐπιπολάζον.*

108 *Ὑπέρινοι γίνονται οἱ μάλα καθαρθέντες, ὅτι εὐρωτέρα ἐστὶν ἡ κάτω κάθαρσις καὶ κατὰ φύσιν, ἡ δ' ἄνω παρὰ φύσιν, ὅτι καὶ τὰ περιττώματα κάτω ῥέπουσιν.*

443v 109 | *Οἱ μέλανες καὶ λεῖοι ἢ οἱ λευκοὶ καὶ δασεῖς [γίνονται ὑπ]έρινοι, ὅτι ὑγρότεροι οἱ λεῖοι τῶν δασέων, ὡς καὶ γυναῖκες, καὶ οἱ μέλανες τῶν λευκῶν ψυχρότεροι. γίνονται οὖν ὑπέρινοι μὴ μόνον ἀφαιρουμένου τοῦ περιττώματος, ἀλλὰ συντηκομένου τοῦ σώματος.*

110 *Μέλαιναν χολὴν καθαιρόμενοι καὶ φλέγμα πολὺ οὐ γίνονται ὑπέρινοι, ὀλίγην δὲ ξανθήν, ὅτι ἡ μέλαινα καθαίρεται ῥᾳδίως, ἀλλ' οὐχ ἡ τρυγώδης. τὸ δὲ φλέγμα περίττωμά ἐστιν ὃ οὐδεμίαν ἀφῄρηται ἰσχύν.*

382 *δυσωδίας*[2] secl. Wk. || **385** *ἧττον* Al.: *ἥττων* **O** || **395** *πρὸ* in lin., *ος* sscr., **O** (*πρὶν δὲ ναυτιάσαι* Al.) | *πλήρεις* Al.: *-ης* **O** || **396** *ἄλλως* Al. || **398** *πνεῦμα*] *φλέγμα* Al. || **398–399** probl. (107) om. **O** || **399** *μάλα*] immo *μᾶλλον κάτω* ut Al. || **402** partem evanidam ex Al. supplevi || **407** *οὐχ ἡ* scripsi: *οὐχὶ* **O** || **408** *ἃ* **O**: correxi (nisi *ᾧ οὐδεμία ἀφ. ἰσχύς* legendum; cf. Al.)

ἡ δὲ ξανθὴ ἐκ συστήματος τῆς κακῶς ᾠκοδομημένης σαρκός, ὥστε οὐδὲν διαφέρει πολλὴν ἀφελεῖν χολὴν καὶ σάρκας καὶ αἷμα.

Λυγμὸς συμβαίνει καὶ ὑπερκαθαιρομένης καὶ πληρουμένης, ὅτι ἡ 111
ὑπερκάθαρσις ἀφελοῦσα τὸ ὑπέκκαυμα ψύχει, καὶ ἐὰν πλείων εἰσέλθῃ τροφή, μαραίνει τὴν οἰκείαν θερμότητα. ὁ δὲ λυγμός ἐστιν, ὅταν πνεῦμα ἐναπολαμβάνηται διὰ τὸ ψυχρὸν τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ πνευματικῷ τόπῳ.

Τὰ παιδία καὶ οἱ γέροντες ἐν ἐναντίαις τροφαῖς διάρροιαν πάσ- 112
χουσι, τὰ παιδία ὅτι ὑγρὰ τὰ σώματα αὐτῶν καὶ πυκνὰ καὶ περιττωματικά, οἱ δὲ ὅτι ψυχροί.

Καὶ τὸ πολὺ ποτὸν καὶ ὀλίγον τὰς διαρροίας ἴσχει, τὸ μὲν διὰ τὸ 113
καταξηραίνειν ἅτε μικρόν, τὸ δὲ διὰ τὸ πλῆθος εἰς τὴν οὐρήθραν χωροῦν συνεπισπᾶται καὶ τὸ ἐκ τῆς κοιλίας ὑγρόν· αἷμα γὰρ κατ' ἄμφω οὐκ εἴωθεν ὑποχωρεῖν, ἀλλ' ἐὰν ἡ κοιλία ὑποχωρῇ, ἡ οὐρήθρα ἀποξηραίνεται καὶ ἀνάπαλιν.

Οἱ πίνοντες εὐτραφεῖς ὄντες ὑγρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσιν ἢ σκληράς, 114
διὸ διαρροίαις ἀποθνῄσκουσι μᾶλλον τῶν τεθραμμένων· ἔδει δ' εὐτρόφους ὄντας ἐκλαμβάνειν μᾶλλον τὸ τρόφιμον, τούτου δὲ γινομένου ξηραίνεσθαι τὰς κοιλίας αὐτῶν· ἢ ὅτι τὸ εὐτραφές ἐστιν οὐκ ἐν τῷ πολὺ λαμβάνειν, σκληρύνεται δὲ ἡ περίττωσις, ὅταν μόλις τὰ βρώσιμα καταβαίνωσιν εἰς τὴν κοιλίαν διὰ τὸ μὴ ταχὺ ἀπολαύειν τὸ σῶμα καὶ μὴ ἐκκρίνεσθαι τὸ χρήσιμον ἐξ αὐτῶν.

Οἱ γλυκεῖς καὶ ἁλμυροὶ τῶν χυμῶν διαχωρητικώτεροι, ὅτι βαρεῖς 115
καὶ κατωφερεῖς τῷ μὴ κρατεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐν ἡμῖν θερμότητος, ἢ ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι ἔξω τοῦ ἐλαίου εὐδιάφοροι καὶ εὔληπτοι· τοῦτο γὰρ διὰ κουφότητα ἄνω ἐπιπολάζει καὶ οὐ διαχωρητικόν ἐστιν.

Ἅλμη καὶ ὀρὸς τὴν κοιλίαν λύουσιν, οὐ μὴν καὶ οἶνος πολύς, ὅτι 116
τῶν μὲν ἡ ὑπόστασις εἰς κοιλίαν ἔρχεται· οὐ γὰρ εὔπεπτα ὡς ὁ οἶνος ὃς ταχὺ πεφθεὶς διουρεῖται. τοῦ οἴνου οὖν ἡ ὑπερβολία ταὐτὸν ποιεῖ εἰς τὴν κύστιν ὅπερ ἐκεῖνα εἰς τὴν κοιλίαν, ἀλλ' οὐκ ἄγει ὑπόστασιν εἰς κύστιν· οὐ γὰρ ἔχει· τὰ δὲ μετὰ περιττωμάτων ἐξερχόμενα ἑπομένης καὶ τῆς παχείας ὑποστάσεως αὐτῆς ποιεῖ διάρροιαν.

Ἐν τῇ κάτω καθάρσει ἢ ἐν τῇ ἄνω ὑπέρινοι γίνονται, ὅτι ἐν τῇ 117
κάτω ἐξ ἅπαντος σώματος συρρεῖ τὰ ὑποστήματα, εἰς δὲ τὴν ἄνω ἀπὸ [τῶν] πλησίον χωρῶν καὶ τὸ ἐπιπολάζον τούτοις.

419 *τὸ*[3] Al.: *ὁ* **O** || **420** *χωροῦν* Al.: *-ᾶν* **O** || **422** *ὑποχωρῇ* Al.: *-εῖ* **O** || **430** *μὴ* Al.: *δὴ* **O** || **433** *εὔληπτοι*] *εὔσηπτοι* Al. || **440** *αὐτῶν* Al. || **442** *συρρεῖ*] *εὐρρεῖ* **O** || **443** *τῶν* Al.: spat. vac. 3 litt. **O**

118 *Τοῖς ὑγιεινοῖς καὶ γέρουσιν αἱ κάτω καθάρσεις οὐ συμφέρουσιν, ὅτι ὑπέρινοι γίνονται, ὅτι τοῖς νοσεροῖς περίττωμά ἐστι τὰ ὑπιόντα, τοῖς δὲ ὑγιεινοῖς [αὐτῶν τῶν εὖ] ᾠκοδομημένων γίνεται ἡ ἀφαίρεσις.*

119 *Τοῦ θέρους αἱ διάρροιαι ἢ παρὸ χειμῶνος τοῦ ὄντος ψυχροῦ, ὅτι πρὸς τὸ ἔξω ἐναντίως ἔχει τὸ ἐντός. ἐν γοῦν τῷ χειμῶνι θερμοτέρα οὖσα ἡ κοιλία πέττει ἱκανῶς, ἐν δὲ τῷ θέρει ψυχροτέρα οὖσα οὐ πέττει, ἡ δὲ διάρροια ἀπεψία ἐστίν.*

120 *Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ ἀπ' ἐλάττονος καθαίρει τὰ φάρμακα ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ· ἡ γὰρ σκαμωνία καθαίρει ἀπὸ ὀγδοημορίου, ἐλατήριον δὲ ἀπὸ τεταρτημορίου, διὰ τρία ταῦτα, ὑγρότητα, θερμότητα καὶ πολὺν χρόνον. ὅτι τε οἱ ὑγρότεροι μᾶλλον καθαίρονται· ὑγρὰ γὰρ ἡ κάθαρσις· τὸ γὰρ περίττωμα ἐν πλείονι χρόνῳ μᾶλλον καθαίρει. ἐν δὲ ταῖς νυξὶ πλεῖον, διότι πέττει ὁ ὕπνος, ὥστε θᾶττον καὶ μᾶλλον αἰσθάνεται τὸ σῶμα τοῦ φαρμάκου.*

121 *Ἡ κάθαρσις φλέγμα καὶ χολὴν ἐκ τῶν φλεβῶν ἄγει εἰς τὴν κοιλίαν, αἷμα δ' οὔ, ὅτι τὸ ἀλλότριον ἄγει ἤγουν τὸ περίττωμα, τὸ αἷμα δ' οὔ, ὅτι παχύτερον, ὅταν ψυχθῇ καὶ παγῇ.*

122 *Μετὰ τὰ γυμνάσια καὶ φάρμακα οὐ προσφέρομεν παραυτίκα τροφήν, ὅτι ἡ μεταβολὴ ἡ ἀθρόα ἀσύμφορον, ἤγουν μετὰ κένωσιν πλήρωσις.*

124 *Τοῦ θέρους γίνεται μᾶλλον χολὴ τῶν περιττωμάτων ἐλαττόνων ὄντων, ὅτι τὸ θερμὸν σηπτικόν, ἡ δὲ χολὴ ἐκ σήψεως.*

125 *Οἱ χυλοὶ διαφορητικώτεροι ἢ μετὰ τῶν φύλλων καὶ ῥιζῶν καὶ καρπῶν, ὅτι ἐξῆκται δι' αὐτῶν τὸ θερμὸν εἰς τὸ ὑγρόν· διὸ οἱ μὲν ἰσχυροὶ καθαίρουσι τὰς κοιλίας, οἱ δ' ἀσθενεῖς λύουσι, καὶ οἱ ὀποὶ τῶν φαρμάκων μᾶλλον καθαίρουσι τῶν ῥιζῶν καὶ καρπῶν.*

126 *Ὁ λευκὸς καὶ μέλας ἐλλέβορος καθαίρει ἐναντίως, ὅτι θερμὰ τὰ καθαίροντα. βαρὺς οὖν καὶ πυκνὸς ὁ μέλας καὶ καθαίρει κάτω, ὁ δὲ λευκὸς τοὐναντίον καὶ καθαίρει ἄνω.*

127 *Τῶν τετραπόδων οὐδὲν ἀπὸ ὑστέρας πνίγεται ζωοτοκοῦντα, ὅτι μεγάλων ὄντων τῶν ἄνω πρὸς τοῖς αἰδοίοις ἡ ὑστέρα ἐστὶ πᾶσι· διὰ δὲ τὸ πολὺ ἀπέχειν οὐκ ἀναβαίνουσιν ἄνω καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπολαμβάνουσι πνεῦμα.*

128 *Τὰ πιαινόμενα τῶν αἱρῶν ὠμῇ λύσει μᾶλλον πιαίνεται διὰ τὸ τὴν*

445 *ὑπιόντα* Al.: *ὑπιέντα* **O** || **446** *αὐτῶν τῶν εὖ* Al.: spat. 7–8 litt. reliquit **O** || **447** *ἢ* redundat || **466** *ἢ* Al.: *ὃ* **O** || **467** *δι'*] aliter Al. || **471** *οὖν*] an *ὢν* legendum? || **477** *αἱρῶν* Hansen: *ἀέρων* **O**

μίξιν ἔχειν τινὰ λόγον, ἢ διότι αἱ αἶραι βαρὺ ἔδεσμα καρωτικὸν καὶ ὑπνοποιόν, ὁ δὲ ὕπνος πιαίνει μάλιστα.

Τῶν βοῶν ἡ κόπρος ἥκιστα δυσώδης ὡς μὴ χρονίζουσα τῇ κοιλίᾳ, 129
ὅτι πέττει βοῦς μάλιστα ὡς μάλιστα μηρυκάζων ἢ ὅτι ἁπλῆ ἡ τροφή, ἄχυρα γάρ.

Τὰ Λιβυκὰ θηρία θέρους οὐ πίνει, ὅτι οὐκ ἔχει ὕδωρ, τοῦ δὲ 130
χειμῶνος ἔχει· ὃ οὖν εἴθισται καὶ ποιεῖ.

Τὰ ἄγρια θηρία μονόχροα ὡς ἁπλοδίαιτα· αἱ γὰρ ταραχώδεις διαθέ- 132
σεις χρωματίζουσι τὰ σώματα.

Τοῖς τετράποσιν οἱ πυροὶ δυσδιαχωρητότεροι τῶν κριθῶν διὰ τοὺς 133
ἐχίνους· ταχὺ γὰρ λεπτυνόμενον τὸ ἄχυρον αὐτῶν ἔχεται ἐν τοῖς ἐχίνοις διὰ τὴν τραχύτητα αὐτῶν, τῶν δὲ κριθῶν ἅμα συμπέττεται διὰ τὸ χρονίζειν.

Τὰ μονόνυχα γηράσκοντα αὔξει τοὺς ὀδόντας διὰ τὸ μὴ ἔχειν κέ- 134
ρατα καὶ ὅτι ἡ χρῆσις ὀλίγη ὑφ' ἧς τρέφονται καὶ παραλλάσσουσι τὰς σιαγόνας.

Τὰ δὲ τοιαῦτα οὔτε δασυπώγωνα οὔτε δασυβλέφαρα, ὅτι ὑγρότης 135
καταναλίσκεται τῇ χαίτῃ.

Τὰ μονόνυχα οὐκ αὐξάνονται τὸ ἀπὸ τῆς ὁπλῆς ἄνωθεν, ἀλλὰ μένει 136
ἕως τοῦ γόνατος τοῦ ὀπισθίου καὶ τοῦ ἐμπροσθίου σκέλους. οἱ δ' ἄνθρωποι τοὐναντίον ἐπὶ τὰ κάτω αὐξάνονται, ὅτι τοῖς μὲν δι' ὀρθοῦ πορευομένοις τὰ κάτω αὐξάνειν ἀνάγκη· τὰ δὲ τετράποδα τοὐναντίον ὄντα ἄνω αὐξάνεσθαι ἀνάγκη.

Τὰ μονόνυχα τὸ ῥέον ὕδωρ πίνει ὡς τὸ γλυκὺ ἀγαπῶντα, τὰ δὲ 137
δίχηλα, ὡς οἱ βόες, τὰ ὑφιστάμενα ὡς χαίροντα τοῖς ἁλμυροῖς.

Ὕες πιαινόμενοι δυσριγότεροι, ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι ⟨***⟩ πόρρω γι- 138
νόμενοι τοῦ οἰκείου θερμοῦ, τὰ δὲ εὔψυκτα ταχὺ αἰσθάνονται τοῦ ψύχους.

Ὁ χαλάζησις τοῖς χοίροις, τοῦτο ἴονθοι τοῖς ἀνθρώποις, τοῖς μὲν 139
ἀνθρώποις διὰ τὴν λεπτότητα τοῦ αἵματος, τοῖς δὲ ὑσὶ διὰ τὴν εὐτροφίαν. χαλαζώδεις δέ εἰσι οἱ ὑγρόσαρκοι. χαλάζωσις δὲ οὔτε παιδίοις οὐδὲ γέρουσιν, ἀλλὰ νέοις· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῖς χοίροις.

Οἱ ὕες μᾶλλον ἀφρίζουσιν, ὅτι στενοί εἰσι τὸν βρόγχον – δῆλον ἐκ 140
τῆς φωνῆς – καὶ πίονες, καὶ πυκνὸν οὖν τὸ πνεῦμα ὂν καὶ πολὺ δι'

483 sq. *τὸν δὲ χειμῶνα* **O**: correxi || 484–485 probl. (131) om. **O** || 487 *πυροὶ* Al.: *πυρροὶ* **O** || 492 *τρέφονται* Al.: *στρέφονται* **O** || 498 *πορευόμενοι* **O**: correxi || 499 *τὰ … ἀνάγκη* Al.: *αἱ … ἀνάγκαι* **O** || 503 ante *πόρρω* exciderunt aliqua, cf. Al. || 506 *ἴονθοι* Al.: *οἱ ὄνθοι* ut vid. p. c. **O** || 507 *αἵματος*] *δέρματος* Al.

ὀλίγου ἐρχόμενον ὡς ὑγρῷ σιάλῳ θερμαινόμενον διὰ τὸ στενόπορον ἀσθμαίνει. ἀφρὸς δέ ἐστι πνεύματος πυκνοῦ ἄνοδος ἐν ὑγρῷ, καὶ ἐν τοῖς ἐπιληπτικοῖς κατεχόμενον τὸ πνεῦμα ἐν τῷ πνεύμονι πνιγόμενον ἀνάγει βίᾳ τὸ ὑγρόν, ὅθεν τὸ πνεῦμα γίνεται πυκνόν, τὸ πάχος διὰ τὴν στενότητα ποιεῖ πνιγμόν, οὗτος ἀφρόν.

141 *Ἐάν τις προχέῃ ὄξος εἰς τὰ αἰδοῖα τῶν ὑηνῶν, λήγουσι μικρὸν τῆς κάπρης, ὅτι ὁ δάκνων πόνος ἐκκόπτει τὴν ἐπιθυμίαν ἢ τὴν θερμότητα· ψυχρὸν γὰρ ὂν τὸ ὄξος κόπτει καὶ σβέννυσι.*

142 *Τὰ ἄλλα τετράποδα ἐκβάλλουσιν ὀδόντας καὶ ἄνθρωπος περὶ ἑπτάμηνον, ὗς δὲ οὔ, ὅτι πλατὺ ῥύγχος ἔχει καὶ ἰσχυρόν, τοὺς ἐμπροσθίους δὲ ὀδόντας οὐ πονεῖ, ὅτι τῷ ῥύγχει ἐργάζεται.*

143 *Ἡ ὗς ὀχευθεῖσα ἀφρίζει, ὅτι στενὸν τὸν φάρυγγα καὶ τὰς σύριγγας ἔχει, διὸ καὶ ὥσπερ πνιγομένης αὐτῆς ἡ φωνή ἐστιν. ἐν γοῦν τῇ ὀχείᾳ διὰ στενῶν ἐπανίησι τῶν πόρων καὶ μεθ' ὑγρότητος ἀφρὸς γίνεται.*

144 *Αἱ ἄγριαι ὕες ἔλαττον τίκτουσι τῶν ἡμέρων, ἤγουν ἐκεῖναι μὲν ἑπτά, αἱ δὲ τρισκαίδεκα διὰ τὴν εὐπορίαν τῆς τροφῆς αἱ ἥμεροι καὶ τὴν ἀλέαν τῶν τόπων.*

145 *Ἄρρενες ὕες ἄγριοι πολλοί, κάπροι δ' ὀλίγοι, ὅτι κνησμὸς νέοις οὖσιν ἐμπίπτει εἰς τοὺς ὄρχεις διὰ μέγεθος· ξυόμενοι γοῦν πρὸς τὰ δένδρα ἐκφεύγουσι καὶ γίνονται οὓς καλοῦσι χλούνας.*

146 *Αἱ ὕες πιαινόμεναι λειποτριχοῦσιν, ὅτι σαρκοῦνται καὶ πέττουσι πλέον καὶ ἔλαττον ἔχουσι περίττωμα κἀντεῦθεν λειποτριχοῦσιν.*

147 *Οἱ ἄγριοι πάντως ὕες μέλανες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τὸ ἐν τοῖς ἕλεσιν εἶναι καὶ ὑπὸ τοῦ βορβόρου μελαίνεσθαι· ὅτι δὲ βάπτει ὁ βόρβορος, δῆλον· καὶ γὰρ καὶ βακτηρίαι λευκαὶ οὖσαι κατορυττόμεναι εἰς αὐτὸν μελαίνονται.*

444r 148 | *Αἱ ὕες ἐὰν μὴ φθέγγωνται θηλαζόμεναι οὐ προΐενται γάλα, ὅτι ἀποβιάζονται τῷ πνεύματι πάντα καὶ φθέγγεται κατέχοντα τὸ πνεῦμα· τὸ δὲ τῆς ὑὸς γάλα οὐ ῥᾳδίως ἐκκρίνεται· ὀλίγον γὰρ ὂν εἰς πολλοὺς διέσπασται μαστούς, καὶ κατὰ τὴν ἔξοδον δεῖται βίας.*

149 *Τῆς ὑὸς οἱ πρῶτοι μαστοὶ εὔκρατοι καὶ ὁ γεννηθεὶς εἰς τὸν πρῶτον ὁρμᾷ, ὅτι θερμότατος ὁ τόπος περὶ τὰ στήθη καὶ ἕλκεται πλείστην τροφὴν καὶ πλεῖον γεννᾷ γάλα, ἢ ὅτι οὗτος ὁ τόπος καθαρώτερον αἷμα ἔχει· ἐνταῦθα γὰρ αὐτοῦ ἡ ἀρχή, ὅθεν καὶ τὸ γάλα ἄριστον.*

517 *προχέει* **O**: sec. Al. (*προσχέῃ*) scripsi || 517 sq. *τῆς κάπρης* Al.: *τοῖς κάπροις* (?) **O** || 520 *ἑπτάμηνον* Al.: *ἑπτὰ μηνῶν* **O** || 523 *ὀχευθεῖσα* Al.: *ὀχουθεῖσα* **O** || 526 *ἐκεῖνα* **O**: correxi || 530 *ὄρχεις* Al.: *νέους* **O** || 538 *Αἱ* Al.: *οἱ* **O** | *φθέγγωνται* Al.: *-ονται* **O** | *προΐενται* Al.: *προίονται* **O** || 542 *οἱ* Al.: *ἡ* **O**

Ἡ ὗς χαίρει τοῖς δυσώδεσι διὰ τὸ πλατύρυγχον καὶ οὐκ αἰσθητικὸν 150
τῆς ὀσφρήσεως· τοῦτο δὲ πάσχουσι καὶ σκυτοδέψαι καὶ κοπρολόγοι.

Αἱ θήλειαι τῶν ἀρρένων δειλότεροι ἐκτὸς ἄρκτου καὶ παρδάλεως. 151

Χαλαζωθεῖσαι ὕες οὐ παχύνονται, ὅτι περίττωμα γίνεται αὐταῖς 152
πολύ· αἱ γὰρ χάλαζαι ἐκ περιττωμάτων, πιαίνεται δὲ τὸ ἀπολαῦον
μᾶλλον τροφῆς.

Αἱ ὕες ὕπτιαι φερόμεναι σιγῶσιν, ὅτι οὐκ ἰσχύουσιν οὕτω φερόμεναι 153
φθέγγεσθαι μετ' ἰσχύος· φύσει δέ τινες τούτων καὶ ἄφωνοι.

Αἱ ὕες ἀφοδεύουσι πρότερον, εἶτα οὐροῦσιν, ὅτι πεπτικαὶ αἱ κοιλίαι 154
αὐτῶν· τοῦτο καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων.

Αἱ ἄγριαι ὕες ἅπαξ τίκτουσιν, αἱ δὲ ἥμεραι δὶς διὰ τὴν καλὴν δίαι- 155
ταν· διὰ τοῦτο πλεονάκις καὶ τὰ πρόβατα τίκτουσιν.

Οἱ ἄτμητοι τῶν τομιῶν μείζους ἔχουσι τοὺς χαυλιόδοντας, ὅτι μετα- 157
βάλλουσιν εἰς τὸ θῆλυ τὴν φύσιν οἱ τομίαι.

Τοῖς ὑσὶν οἱ χαυλιόδοντες γίνονται μεγάλοι, ὅτι οὐ τριβόμενοι αὐξά- 158
νονται ἢ ὅτι ὡς τοῖς ἄλλοις κέρας, ἑτέροις δ' ὄνυχας, τούτοις ἡ φύσις
ὀδόντας δέδωκε. σημεῖον δ' ὅτι οἱ χαυλιόδοντες ἀντὶ κεράτων εἰσί· καὶ
γὰρ οἱ τῶν ἐλεφάντων λεγόμενοι ὀδόντες οὔκ εἰσιν ὀδόντες, ἀλλὰ κέ-
ρατα.

Φρίττουσί ποτε ὕες ὅταν θηρῶνται, ὅτι τῶν ἀγωνιώντων τὸ σῶμα 159
συστέλλεται βοηθεῖν αὔται.

Τῶν προβάτων τὰ λεπτότερα λεπτοτριχώτερα, τῶν δὲ ὑῶν ⟨αἱ⟩ λεπτό- 160
τεραι τοὐναντίον, ὅτι διὰ τὸ φύσει εἶναι παχὺ ἐμπίπλαται τοὺς πόρους
δι' ὧν ἐκπίπτουσιν αἱ τρίχες· τὰ δὲ πρόβατα διὰ ⟨τὸ⟩ πλείονα τροφὴν
ἔχειν, ὅταν ᾖ παχέα, καὶ πλείονα τρίχα ἔχουσι καὶ παχυτέραν, ὅταν
λεπτά, λεπτάς· ἡ γὰρ θρὶξ περίττωμά ἐστι.

Τὸ μέλι τοῖς ἰκτεριῶσι πικρὸν διὰ τὴν πλεονάζουσαν αὐτοῖς χολὴν 101
ἐν παντὶ τῷ σώματι καὶ ἐν τῇ γλώττῃ. τὸ οὖν μέλι ἐσθιόμενον τὸν
ἡσυχάζοντα χυμὸν κινεῖ, οὗ ἡ γεῦσις ἀντιλαμβανομένη φαντασίαν
ποιεῖ τοῦ νομίζεσθαι τὸ μέλι πικρόν.

Ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων πολλάκις οἱ ὀφθαλμοὶ πυρροὶ διὰ τὴν κίνησιν 102

572–802 Al. Probl. I 101–152

552 *σιγῶσιν* Al.: *γιγῶσι* **O** || 566 *αὔται*] aliter codd. Al. || 567 *αἱ λεπτότεραι* sec. Al. scripsi: *λεπτότερ( )* **O** || 569 *τὸ* Al.: om. **O** || 570 *τρίχα* Al.: *τριχῶν* **O** || 576 *πυρροὶ* **O**: correxi (nisi *πυρροῦσι* legendum est)

τοῦ αἵματος ⟨τοῦ⟩ λεπτομεροῦς καὶ θερμοῦ πνεύματος, ἃ ἀνώφορα γίνονται καὶ πυροῦσιν ὀφθαλμούς τε καὶ πρόσωπα.

103 *Τὸ ὕδωρ ἐπιρραινόμενον τοῖς ὄφεσιν ἐκδιώκει αὐτούς, ὅτι νευρώδεις εἰσὶ καὶ ψυχροὶ καὶ φεύγου[σι τὸ] πολὺ ψῦχος. ὅθεν κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα τὰ βάθη τῆς γῆς ζητοῦσιν ὡς θερμότερα, τῷ δὲ θέρει τοῦ τῆς γῆς βάθους ψυχροῦ γενομένου μετιέναι τοὺς θερμοὺς τόπους.*

104 *Τὰ ᾠὰ ὀπτώμενα ῥήγνυνται διὰ τὴν ἄκραν ἔκκαυσιν, ἥτις ἐξατμίζει τὴν τοῦ ᾠοῦ ὑγρότητα σπεύδουσαν πρὸς διέξοδον κἀντεῦθεν τὸ ᾠὸν ῥηγνύουσαν, ἢ διὰ τὴν ὑπερόπτησιν, ὥσπερ δὴ συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς ὑπεροπτωμένους κεράμους. τὰ ᾠὰ ἐκζεννύμενα οὐ ῥήγνυνται, διότι τὸ θερμὸν ὕδωρ κατ' ὀλίγον διαφορεῖ τὰ ὑγρά.*

105 *Ἐν τῇ συναφῇ τινες μύουσι τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτι νικῶνται ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ πλείονα ἀντίληψιν τούτου ἐργάζονται τῶν ὀφθαλμῶν μὴ μετεωριζομένων ἔξω.*

106 *Ἔνια τῶν μονοειδῶν ἔχει τὰ ἐναντία, ὡς ὄξος θερμαίνει καὶ ψύχει καὶ ἡ μαστίχη ῥύπτει καὶ διαφορεῖ καὶ τονοῖ. τὰ ἄτομα τῆς μαστίχης κατὰ παράθεσιν καὶ οὐ κρᾶσιν, ὡς ψάμμος πολλὴ οὖσα τῷ ὕδατι οἷον ἓν γίνεται. οὐ ξένον οὖν, ἐὰν ἄλλοις καὶ ἄλλοις μέρεσι τὰ ἐναντία κρύπτεται καὶ οὐ κεραννύονται πρὸς ἑαυτάς, τῆς φύσεως ἐπὶ τούτων τῶν σωμάτων τοιοῦτον νόμον ὑποθεμένης.*

107 *Ἰστέον ὡς ἡ φύσις προνοουμένη τοῦ σώματος εἴωθε προστρέχειν τοῖς ὀδυνωμένοις μορίοις, συνεργῷ χρωμένη τῷ αἵματι. ἐὰν γοῦν προσπαίσῃ ὁ δάκτυλος τοῦ ποδός, βουβὼν τούτῳ ἀνίσταται τῇ συνδρομῇ τοῦ αἵματος.*

108 *Τὰ ὄρνεα οὐκ οὐροῦσιν οὐδὲ νεφροὺς ἔχουσιν, ὅτι τὸ ὑγρὸν ἀναλίσκουσι τῇ τε πτήσει καὶ τῇ τῶν πτερῶν ἐκφύσει· ἔκτοτε καὶ ἡ κόπρος σὺν ὑγρότητι ἐξέρχεται.*

109 *Τὰ παιδία ἐν τῇ οὐρηδόχῳ κύστει τίκτει τοὺς λίθους ὡς μικροὺς ἔχοντα τοὺς νεφροὺς καὶ μὴ δυναμένους δέξασθαι τὸν γεώδη λιθοποιὸν χυμόν, ἐπὶ δὲ τῶν γερόντων ἀραιόποροι ὄντες οἱ νεφροὶ παρέχουσι χώραν καὶ τῷ οὔρῳ πρὸς ἔξοδον καὶ τῷ γεώδει χυμῷ πρὸς ὑφίζησιν τῆς πήξεως τοῦ λίθου.*

110 *Ὁ λίθος ἐν μὲν τοῖς παιδίοις γεννᾶται διὰ θερμότητα, ἐν δὲ τοῖς γέρουσι διὰ ψυχρότητα· τῇ ἄγαν ἐκκαύσει καιόμενος ὁ λίθος συν-*

577 *τοῦ λεπτομεροῦς καὶ* temptavi: *καὶ λεπτομερῶς* **O** | *ἀνωφόρους* **O**: correxi || **580** litteras evan. supplevi || **581** *θερμότεροι* **O**: correxi || **592** *ῥύπτει* Al.: *ῥίπτει* **O** | *τονοῖ* Al.: *-εῖ* **O** | *μαστίχους* **O**: correxi || **594** post *ἐὰν* fort. excidit *ἐν* || **599** exspectaveris *προσπταίσῃ*, ut Al. || **610** *καιόμενοι* **O**: correxi

τριβόμενος εἰς ψαμμία ἀποτελεῖται, ὡς ἐπὶ τῶν κεράμων ὧν τῇ ἐκκαύσει ἀπογεννᾶται ψαμμία. ἔστιν ὅτε ψυχροῦ πόσει ὁ λίθος εὐχερῶς ἐξουρεῖται τῶν νεφρῶν τονωθέντων τῇ ἄγαν ῥώσει.

Τὰ ἐν νεφροῖς καὶ κύστει ἕλκη δυσίατα, διότι τὸ οὖρον δριμὺ ὂν 111
ἀναξαίνει τὴν ἀπὸ τῶν βοηθημάτων ἀπούλωσιν γινομένην. καὶ μᾶλλον τὰ ἐν κύστει ἀνίατα διὰ τὸ καὶ παραμένειν αὐτόθι τὸ οὖρον, ἐν δὲ τοῖς νεφροῖς διαβαίνειν.

*⟨***⟩ πάντα τὰ ἐν γενέσει ποιοῦντα καὶ πάσχει ⟨***⟩.* 112

Εἰ πᾶν τὸ κινούμενον θερμότερον ἑαυτοῦ γίνεται, ὁ ἀὴρ τῷ θέρει 113
κινούμενος διὰ ῥιπίδος πῶς ψύχεται; ὁ ἀὴρ τῷ θέρει θερμαίνων ἡμᾶς πλειόνως ἀντιθερμαίνεται, ὡς τὰ λινᾶ ἱμάτια καὶ λεπτὰ θερμαινόμενα ἀντιθερμαίνουσι. δῆλον τοίνυν ὡς ἐν τῇ ῥιπίσει μετακινούμενος ὁ ὑφ' ἡμῶν θερμανθεὶς ἀὴρ ψυχρὸς φαίνεται.

Τὰ γινόμενα ἐν τῇ κόρῃ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀπουλούμενα ἕλκη 114
λευκὰ φαίνονται, τὰ δὲ ἐκτὸς ἐν τῷ μέλανι οὐκέτι, ὅτι διὰ τῆς κόρης μόνης ἔξεισι τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα διαυγέστατον ὂν καὶ φωτοειδές. ἐν οὖν τοῖς λευκώμασι τῆς οὐλῆς πυκνωσάσης τοὺς πόρους τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος οὐκέτι τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα διέξεισι καὶ λοιπὸν συναγόμενον τῷ πλήθει καὶ καταλάμπον τὴν οὐλὴν λευκὴν ἀποδείκνυσι. τῷ δὲ μὴ ἐξιέναι κατὰ τὴν πύκνωσιν τῆς ὄψεως τὸ πνεῦμα οὐδὲ ὁρῶσι.

Τὰ ἄχυρα καὶ θερμὸν ὕδωρ φυλάττουσι καὶ χιόνα, διότι ἡ φύσις 115
τῶν ἀχύρων ἄποιός ἐστι καὶ συμμεταβάλλεται οἷς ἂν ὁμιλήσῃ. θερμανθέντα τοίνυν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἀντιθερμαίνουσιν αὐτὸ καὶ ψυγέντα ἀντιψύχουσιν, ὥσπερ καὶ ὁ κηρὸς καὶ τὸ ἔλαιον ἄποια τυγχάνοντα συμμεταβάλλεται τῇ ποιότητι τῶν σὺν αὐτοῖς μιγνυμένων.

Ἐν χειμῶνι τοῦ ὑετοῦ παυσαμένου τὰ ἄστρα ἡμῖν φαιδρότερα φαί- 116
νονται, ὅτι ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ ἀπὸ τῆς κινήσεως λεπτυνόμενος καὶ σμηχόμενος καθαρωτέραν ἀντίληψιν τῶν ἀστρῴων σωμάτων ἡμῖν δίδωσιν, ὅτι καὶ ἐν διαυγέσιν ὕδασι φαιδρότερα ἡμῖν φαίνεται τὰ ὑποκείμενα σώματα ἢ ἐν παχέσιν.

Ἐν τῷ οὐρεῖν φρίκη γίνεται πολλάκις, ὅτι χολὴ δριμεῖα συρρέουσα 117
δάκνει τὴν οὐρηδόχον κύστιν καὶ πᾶν τὸ σῶμα διεγείρει πρὸς συμπάθειαν τοῦ μορίου. τοῦτο δὲ πάσχουσι παῖδες ὡς διὰ τὴν ἀδηφαγίαν περιττωματικώτεροι.

611 *κεράμων* Al.: *κεράτων* **O** ‖ **612** *ψαμμίων* **O**: correxi ‖ **615** *ἀπούλωσιν* Al.: *ἀπόγνωσιν* **O** ‖ **618** pleraque perierunt vel omissa sunt ‖ **623** *ἡμῶν* Al.: *ἡμῖν* **O** ‖ **626** *ὂν* Al.: *ἂν* **O** ‖ **627** *τῆς οὐλῆς* Al.: *τοῖς ὅλης* **O** ‖ **630** *ἐξιέναι* Al.: *ἐξεῖναι* **O**

118 *Διὰ τοῦτο ἐν νυκτὶ αἱ ὀδύναι σφοδρύνονται, ὅτι ἡ ψυχὴ πνοῇ καὶ λογισμῷ μόνῳ σχολάζει κατὰ τὴν νύκτα, ταῖς δ' ἄλλαις ἀργεῖ. ὅθεν καὶ μὴ ἔχουσα ἔξωθέν τι μᾶλλον παρακινεῖται πρὸς τὰς τοῦ σώματος ὀδύνας. δῆλον δὲ τοῦτο ὅτι καὶ φίλων παραστάσει ᾗ ἀσχολεῖται ψυχὴ ὀδύνη ἀναπαύεται, ὡσαύτως καὶ ἐπὶ διηγήσει καὶ ἄλλῃ ὁμιλίᾳ. ἰστέον ὡς ἡ φύσις τὰς ἐνεργείας αὐτῆς ἐλάττους ποιεῖ κατὰ τὴν ἡμέραν, ἤγουν πέψιν, ἐξαιμάτωσιν, θρέψιν, ὁμοίωσιν, ἡ δὲ ψυχὴ τὰς ε' αἰσθήσεις καὶ κινήσεις καὶ φαντασίαν καὶ λογισμὸν καὶ μνήμην μείζονας, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ τοὐναντίον.*

120 *Τὰ βρέφη πίπτοντα κατὰ γῆς οὐ κλᾶται διὰ τὸ εἴ[κ]ειν τῷ ἐδάφει τῆς γῆς, ἐπεὶ καὶ σπόγγος οὐ ῥήγνυται, ἀλλ' ὄστρακον, καὶ κάλαμος ἀνέμου βίᾳ οὐ πίπτει, ἀλλὰ δρῦς.*

121 *Τὰ βρέφη μέλους ἀκούοντα κλαυθμυρίζοντα ἡσυχάζει, εἶτα καὶ καθεύδει. συνουσίωται καὶ ἡ μουσικὴ ὡς καὶ πᾶσα τέχνη καὶ ἐπιστήμη τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴ καὶ Πλάτων τὰς ἐπιστήμας ἀναμνήσεις εἶπε ψυχῆς. ἀκού⟨σα⟩σα τοίνυν ἡ ψυχὴ τοῦ μέλους, ἀμόλυντος οὖσα καὶ τὰς ἐπιστήμας εἰλικρινεῖς ἔχουσα, δέχεται τοῦτο, μολυνθεῖσα δὲ ἐν τῷ σώματι εἰς λήθην τούτων ἔρχεται.*

122 *Τὰ βρέφη περὶ τῶν τροφῶν κινούμενα ὑπνοῖ τῶν χυμῶν χεομένων ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον. τέλειοι τοῦτο οὐκ ἀνέχονται.*

123 *Τινὲς τῶν μεθυόντων διπλᾶ βλέπουσιν· οἱ μύες ⟨τῶν⟩ ὀφθαλμῶν ὑπὸ τῆς πολλῆς ὑγρότητος πληρούμενοι καὶ χαλαροὶ γινόμενοι διαστρέφουσι τοὺς ὀφθαλμούς, τὸν μὲν ἄνω, τὸν δὲ κάτω· καὶ οὕτως αἱ ἀκτῖνες αὐτῶν οὐ τῷ αὐτῷ τόπῳ βάλλουσι, ἀλλ' ἐν διαφόροις σώμασι, διὸ καὶ διπλῆν ὄψιν ἀπεργάζεται. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν τῷ δακτύλῳ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν θλιβόντων καὶ ὠθούντων ἐπὶ τὰ ἄνω καὶ διπλᾶ αὐτῶν ἀναγκαζόντων ὁρᾶν.*

124 *Οἱ ἐκ φύσεως στραβοὶ οὐχ ὁρῶσι διττῶς, ὅτι οὐκ ἔχουσι παρατροπὴν ἄνω καὶ κάτω, ἀλλ' ἢ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ καὶ ἐπ' εὐθείᾳ θέσει, καὶ οὕτως αἱ δύο ἀκτῖνες εἰς μίαν σώματος ἀντίληψιν πίπτουσι.*

125 *Τὰ ἡβάσκοντα παιδία τραγᾷ περὶ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος – τραγᾶν δέ ἐστι τὸ τραχέως φωνεῖν ὡς οἱ τράγοι –, ὅτι ἐς τὴν τοιαύτην*

660 Pl. Phaed. 72 e 5–6

646 *ὀδύναι* Al.: *ὀδύνες* **O** ‖ **651** *ταῖς ἐνεργείαις αὐτῆς ἔλαττον* **O**: corr. Wk. ‖ **654–655** probl. (119) om. **O** ‖ **655** *εἴκειν* sec. Al. supplevi: spat. vac. 1 litt. **O** ‖ **661** *ἀκούσασα* Al.: *ἀκοῦσα* **O** ‖ **662** *εἰλικρινεῖς* Al.: *εἰλικνινεῖς* **O** ‖ **664** *ὑπνεῖ* **O**: correxi ‖ **666** *τῶν ὀφθαλμῶν* Al.: *ὀφθαλμοῖς* **O**

ἡλικίαν ἀθρόα γίνεται αὔξησις τῆς ἡλ⟨ικ⟩ίας τῶν ἀνθρώπων· γυναιξὶ μὲν μαστοὶ πρὸς ὑποδοχὴν γάλακτος, ἰσχία δι' ὑποδοχὴν παιδός, τοῖς ἀνδράσιν στῆθος καὶ ὦμοι διὰ τὰ βάρη καὶ ἐντεῦθεν καὶ τραχείας ἀρ-
τηρίας | εὐρύτης, κἀκ ταύτης τὸ τραγᾶν. οἱ ῥευματισθέντες τὴν φωνὴν 444v
ἀνώμαλον ἔχουσι διὰ τὴν ῥεύσασαν ὑγρότητα τῷ λείῳ ὑμένι τῆς ἀρτηρίας καὶ πληρώσασαν αὐτόν.

Τὸ ἔλαιον ἔμετον πινόμενον κινεῖ καὶ μᾶλλον τοῖς ξανθοχολικοῖς ὡς 126
ἀνωφερὲς καὶ μετεωρίζον τὰς τροφὰς ἐπὶ τὸν στόμαχον· ὃς βαρυνόμενος ἐπεγείρει τὴν ἀποκριτικὴν δύναμιν εἰς ἔμετον, μάλιστα δὲ τῇ ξανθῇ χολῇ ὡς λεπτομερεῖ καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω νευούσῃ.

Τὸ ἔλαιον οὐ μίγνυταί τισιν ὡς ἡνωμένον καὶ μὴ δυνάμενον τέμνε- 127
σθαι εἰς ἄτομα, ὅθεν οὐδὲ χεομένου θᾶττον εἰσδῦναι τῇ γῇ.

Τὸ ἔλαιον ἄποιον ὂν καὶ μάλα εὔκρατον ταχέως ψύχεται καὶ οὕτως 128
ὡς καὶ ψύχεσθαι τῇ ἄκρᾳ ψύξει, τὸ ὕδωρ ὡς αὐτόθεν ψυχρόν, ὁ γάρος δὲ οὐχὶ ὡς λεπτομερὴς καὶ θερμὸς καὶ ὁ οἶνος, τὸ δὲ ὄξος ὡς λεπτομερέστερον οὐχ ὑπομένει ψῦξιν.

Πῶς τὰ ἐναντία τὸ αὐτὸ δρῶσι; ψύχει γὰρ καὶ ψυχρότης καὶ 129
*θέρμη, ἀλλὰ κατὰ ἄλλο καὶ ἄλλο· τὸ γὰρ θερμὸν ὡς ἐπὶ τῶν λίθων κύστιδος τῷ δαπανᾶν {πᾶν} τὴν πολλὴν ὑγρότητα, ⟨***⟩ τῷ τῇ πυκνότητι πιλοῦν καὶ ἐκθλίβειν τὴν αὐχμώδη ὑγρότητα, ὡς σπόγγος θλιβόμενος τὸ ἐν τοῖς σπόγγοις ὕδωρ ἀποβάλλει.*

Διὰ τί πολλάκις ῥῖγος ἐπαύσατο κ⟨τ⟩ύπου γινομένου; διότι πολλάκις 130
τῶν χυμῶν χρόνῳ πεφθέντων καὶ λεπτυνθέντων ἡ φυσικὴ θερμότης ἀθρόως διὰ τὸν κτύπον ἐς βάθος φεύγουσα τὸν νοσώδη χυμὸν ἀναλίσκει· τοῦτο ποιεῖ καὶ θηριακὴ καὶ ἄλλα θερμὰ εὐκαίρως καὶ μετὰ πέψιν διδόμενα.

Τὰ ὑέλινα κάτοπτρα σφόδρα λάμπουσιν, ὅτι ἔνδοθεν αὐτὰ χρίουσι 132
κασσιτέρῳ, ᾧ ὁ ὕελος πλέον διαυγάζεται· ὁ κασσίτερος γὰρ τὰς ἰδίας ἀκτῖνας διὰ τῶν πόρων τῆς ὑέλου παραπέμπουσα διπλασιάζει τὸ ἐπιπολῆς.

Ὁρῶμεν ἑαυτοὺς ἐν τοῖς κατόπτροις καὶ διαφανέσιν, ὅτι ἡ τῆς 133
ὄψεως ποιότης ἀπιοῦσα πρὸς τὰ λαμπρὰ σώματα πάλιν ⟨κατ'⟩ ἀντανάκλασιν ἔρχεται διὰ τῶν ἀκτίνων τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὴν αὐτῆς

678 *ἡλικίας* Al.: *ἡλίας* **O** ‖ **679** *δι'* scripsi: *δ'* **O** ‖ **682** ante *τῷ* fort. excidit *ἐν* ‖ **685** *ὃς* sec. Al. (*οὗτος*) scripsi: *οὓς* **O** ‖ **686** *τῇ* – **687** *νευούσῃ*] accusat. exspectaveris ‖ **689** immo *χεόμενον* ‖ **691** *ὁ* Al.: *τὸ* **O** ‖ **692** *λεπτομερὲς, ὴς* sscr., **O** ‖ **696** *πᾶν* delevi | supplendum est *τὸ δὲ ψυχρὸν* ‖ **698** *σπόγγοις*] immo *πόροις*, ut Al. ‖ **699** *κτύπου* Al.: *κύπου* **O** ‖ **709** *κατ'* addidi (cf. 715): *ἀντ' ἀνάκλασιν* **O**: *κατ' ἀνάκλασιν* Al. ‖ **710** *ἔρχεται* Al.: *ἔρχονται* **O**

θέαν· ὅτι δὲ ποιότη⟨τε⟩ς ἀπιᾶσι τοῦ προσώπου, δῆλον ἐκ τοῦ τοὺς παραμένοντας δένδρεσιν ὠχρὰν ὄψιν ἔχειν τῷ τὴν ὠχρὰν ὄψιν τῶν φύλλων ἀπ[ιέ]ναι πρὸς τὸ πρόσωπον· ὁμοίως καὶ⟨πρὸς⟩τὸ ῥέον ὕδωρ ἀπιοῦσα χλωρὸν αὐτὸ δείκνυσιν.

134 *Ἠχὼ γίνεται κατὰ ἀντανάκλασιν τῆς πληγῆς· ἡ γὰρ φωνὴ πλήττει τὸν ἀέρα, ὁ ἀὴρ τὸν τόπον, καὶ κατὰ τὴν πληγὴν γίνεται καὶ ἡ ἠχώ, οὐκ ἐν διύγροις δὲ τόποις – οὗτοι ὑπείκουσι σχεδὸν καὶ ἐκδιδόασι πρὸς τὴν φωνήν –, ἀλλ' ἐν ξηροῖς καὶ ὑπάντροις δυναμένοις ποιεῖν ἀντανάκλασιν. ὁ δὲ μῦθος ὁ περὶ Ἠχὼ οὕτω λύεται· Πάν τις σοφὸς ἐζήτει τὴν αἰτίαν τῆς ἠχοῦς, †ὀφείλει† τὴν εὕρεσιν μὴ εὑρίσκων ἐδυσχέραινεν, εὑρὼν ἐχάρη, ὡς καὶ Ἐνδυμίων φιλόσοφος ζητῶν τῆς σελήνης τὴν κίνησιν ἡμέρας ἐκάθευδεν, νύκτας δ' οὔ. ποιμὴν ἐμυθεύθη ὅτι τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρέων ἐζήτει, πηκτίδα ἐκράτει διὰ τὴν ἁρμονίαν, ὡς καὶ Προμηθεὺς ἐζήτει περὶ τοῦ ἀστρῴου ἀετοῦ· μὴ δυνάμενος εὑρεῖν τοῦτο ἐδαπανᾶτο φροντίσι· φιλόσοφός τις ἔλυσε τὸ ζητούμενον καὶ Προμηθεῖ θεραπείαν δέδωκε.*

135 *Διὰ τί τὸ ἱστάμενον ὕδωρ λίθου ῥιπτομένου κύκλους ποιεῖ; ὁ λίθος τῇ τάσει τῆς βολῆς ἀποδιώκει τὸ ὕδωρ πόρρωθεν διὰ τὸ ἰσοδύναμον εἶναι τὴν τάσιν ⟨καὶ⟩ γίνεται κύκλος. καταβαίνων δὲ ἄχρι τῆς γῆς καὶ διασπῶν τὰ σώματα τοῦ εἴδους πολλοὺς ἐργάζεται κύκλους· πρῶτον γὰρ τὸ ἐπιπολῆς κινεῖ, εἶτα τὸ βάθος. ὁ δὲ μεταγενέστερος κύκλος τοῦ πρὸ αὐτοῦ μικρότερος διὰ τὸ καὶ ὑπὸ τοῦ λίθου μὴ ὁμοίως διίστασθαι κατὰ τὴν πληγὴν τὸ ὕδωρ.*

136 *Τὸν σπλῆνά τινές φασιν αἴτιον τοῦ γέλωτος καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν σκιρρουμένων σπληνῶν τοὺς πάσχοντας μὴ γελᾶν, ἀλλὰ μᾶλλον κατηφεῖς εἶναι. κατὰ συμβεβηκὸς ὁ σπλὴν αἴτιον τοῦ γέλωτος· ἀπὸ γὰρ τοῦ ἥπατος τὸν τρυγώδη καὶ μελαγχολικὸν χυμὸν ἐρρωμένως ἔχων καθαίρει καὶ διάχυσις ἐντεῦθεν γέλωτος γίνεται. εἰ δὲ νοσερῶς ἔχει τοῦτο, οὐ ποιεῖ, καὶ διὰ τοῦτο δοκεῖ εἶναι αἴτιον τοῦ πράγματος.*

137 *Αἱ ἡμίονοι οὐ τίκτουσιν, ὅτι ἐκ διαφόρων συνεστήκασι ζῴων, τὰ δὲ ἐκ διαφόρων ἄλλο τι ποιεῖ, ὡς ἐπὶ λευκοῦ καὶ μέλανος τὸ φαιόν. ἡ γεννητικὴ τοίνυν κρᾶσις ἠφάνισται καὶ τῶν εἰδῶν ἡ ἐπιτηδειότης.*

138 *Οἱ ἐκ γενετῆς κωφοὶ ἄλαλοι, ὅτι ἃ οὐκ ἤκουσαν οὐ δύνανται λαλεῖν*

711 *ποιότητες* Al.: *ποιότης* **O** ‖ **711** sq. *τοὺς παραμένοντας* sec. Al. scripsi: *τῆς παραμένουσι* **O** ‖ **712** *τῷ* Al.: *τὸ* **O** ‖ **713** *ἀπιέναι* Al.: spat. vac. 2–3 litt. **O** | *πρὸς* Al. ‖ **718** *φωνήν*] an *πληγήν*? ‖ **720** *ἠχοῦς* Al.: *ἠχώ* **O** | *ὀφείλει*] an *ἐφίλει*? ‖ **721** *Ἐνδυμίων* Al.: *ἐνδημίω* **O** ‖ **723** *πυκτίδα* **O**: corr. Wk. ‖ **725** *φροντίς* **O**: correxi (potest et *φροντίδι*) ‖ **726** *προμηθεὺς* **O**: correxi ‖ **729** *καὶ* Al. ‖ **730** *εἴδους*] *ὕδατος* Al. ‖ **737** fort. *ἐρρώμεθα* habet **O**

ἤ, ὡς οἱ ἰατροὶ λέγουσιν, ὅτι μία συζυγία νεύρων ἐστὶ γλώττης καὶ ὤτων καὶ συμπάσχουσιν ἄμφω. οἱ μέντοι ἐκ πάθους κωφοὶ οὐκ ἄλαλοι, ὅτι τοπικὴ γίνεται τότε ἡ πῆσις.

Νηστεύσαντες πολλοὶ μετὰ τροφὴν ῥιγοῦσιν, ὅτι τῇ βραδυτῆτι ἐκ- 139
χολούμενοι δριμὺν γεννῶσι χυμόν· μετὰ τὴν τροφὴν οὖν τῶν μορίων τῆς χολῆς ἀποδιωκομένης εἰς τὸ δέρμα γίνεται τὸ ῥῖγος.

Αἱ ὕες ἄνω βλέπουσαι βασταζόμεναι σιγῶσιν, ὅτι πρὸς τὴν γῆν 140
μᾶλλον τῶν ἄλλων νεύουσι τῆς δυσωδίας ἀντεχόμενα· τῇ οὖν ἀθρόᾳ μεταβολῇ ξενιζόμενα τοῦ φωτὸς σιγῶσιν.

Τέρπονται τῇ κόπ⟨ρ⟩ῳ κατὰ μὲν ἰατροὺς φυσικῶς ὡς μέγιστον 141
ἧπαρ ἔχουσαι, κατὰ δὲ Ἀριστοτέλην ὡς παχύρρυγχοι καὶ δυσωδίας μὴ αἰσθανόμεναι.

Διὰ τί τῶν ἑλκῶν ὑγιαζομένων κνησμοὶ γίνονται; ὅτι τῶν μορίων 142
ὑγιασθέντων ἀποδιώκεται τὸ λείψανον τοῦ παρὰ φύσιν χυμοῦ τοῦ ποιήσαντος τὸ ἕλκος, ὃ καὶ εἰς τὸ δέρμα διαφορούμενον ποιεῖ τὸν κνησμόν.

Αἱ μονοπάθειαι τῶν ὀφθαλμῶν χείρους γίνονται, ὅτι τὸ μεριζόμενον 143
πάθος ἀσθενέστερον γίνεται, τὸ δὲ μονομερὲς ἰσχυρόν· ἢ ὅτι θάτερος κινούμενος παρακινεῖ καὶ τὸν ἕτερον καὶ ἐντεῦθεν ὁ πάσχων πλεῖον πάσχει, παντὸς δὲ πάσχοντος μέρους μέγα ἴαμα ἡ ἀκινησία.

Ὁ ἄνθρωπος πλεῖον παρὰ τὰ ἄλλα ζῷα πτάρνυται, ὅτι πλείονι τοῦ 144
κόρου κέχρηται καὶ τροφῇ καὶ πόσει, ὧν μὴ πεττομένων πολὺ συνάγεται πνεῦμα, ὃ καὶ ὡς λεπτομερὲς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἀνιὸν ἀναγκάζει αὐτὸν πρὸς ἀπόκρισιν καὶ ποιεῖ τὸν πταρμόν. ψόφος δὲ γίνεται διὰ τὸ στενόπορον τῆς ῥινός, ὡς καὶ ἀποπάρδησις δι' ἕδρας καὶ ἐρυγὴ διὰ στομάχου καὶ φωνὴ καὶ ἦχος.

Αἱ τρίχες καὶ οἱ ὄνυχες τῶν τεθνηκότων οὐκ αὔξονται, ὥς τινες λέ- 145
γουσιν, ἀλλὰ φαντασίαν ποιοῦσι τῆς περικαλυπτούσης αὐτοὺς σαρκὸς μαραινομένης. ἄλλοι λέγουσιν ὡς ἀληθῶς· περιττωματικοὶ γὰρ οἱ νεκροὶ διὰ τὴν σῆψιν, καὶ ταῦτα δὲ ἐκ περιττώματος.

Αἱ λεγόμεναι λεῦκαι γίνονται ἐν παισὶ μᾶλλον ὡς ἀδηφάγοις καὶ 146
ἀργοτέροις ἢ ἐν τοῖς γέρουσιν, ἐν δὲ τοῖς τῶν ποδῶν ὄνυξιν, ὅτι πόδες τῷ περιπάτῳ διαφοροῦσι τὰ περιττώματα.

Ἐν τοῖς ποσὶν αἱ τρίχες πολιοῦνται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἐν τῇ ἥβῃ 147
βραδέως, ὅτι θερμοτέρα καὶ τῇ συνουσίᾳ διαφοροῦσα τὸ φλέγμα.

748 *δριμὺ* **O**: correxi ‖ 751 *ἀντεχόμενα*] sc. *ζῷα* ‖ 753 *τέρπονται* Al.: *τέρπεται* **O** | *κόπρῳ* Al.: *κόπῳ* **O** | *φυσικῶς* Al.: *-οὺς* **O** ‖ 754 *ἔχουσαι* scripsi: *-σα* **O** ‖ 755 *αἰσθανόμεναι* scripsi: *-α* **O** ‖ 774 *λεῦκαι* Al.: *λευκαὶ* **O** ‖ 777 post *ποσὶν* habet *οὐ ταχέως* Al. ‖ 778 utrum *θερμοτέρα … διαφοροῦσα* an *θερμότεροι … διαφοροῦσι* incertum **O**

148 *Τοῖς ἀνθρώποις ἡ φωνὴ βραδέως τελειοῦται ἢ τοῖς ἀλόγοις ὡς ποικιλωτέρα καὶ τεχνικωτέρα καὶ διδαχῆς δεομένη.*

149 *Τὰ πλεῖστα τῶν ζῴων τὰς οὐρὰς κινεῖ διὰ τοὺς συνήθεις ὡς ἔχοντα τὸν νωτιαῖον μυελὸν μέχρι αὐτῆς· τῆς οὖν ψυχῆς αἰσθανομένης τὸν συνήθη ὅσα καὶ χεῖρα κινεῖ τὴν οὐράν. λέων δὲ καὶ ταῦρος ἐν θυμῷ πλήττουσι δι' αὐτῶν τὰς πλευράς, ὅτι θυμῷ κινουμένη ἡ ψυχὴ καὶ μὴ ἔχουσα δρᾶσαί τι πρὸς τὸν λυποῦντα ἑτέρῳ τρόπῳ σοφίζονται τὴν παραμυθίαν, ὡς καὶ ἄνθρωποι λυπούμενοι τρίβουσι τοὺς ὀδόντας.*

150 *Αἱ κεκαυμέναι κριθαὶ ξηραὶ ἐπιπασσόμεναι τοῖς ἕλκεσι τῶν ἵππων οὐ λευκὰς τρίχας φύουσιν, ὅτι ῥυπτικῆς οὔσης φύσεως ἀποσμήχουσι τὸ φλεγματῶδες περίττωμα.*

151 *Διὰ τί οὐ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὡς τῶν ἀλόγων αἱ οὐλαὶ τρίχας φύουσιν; ὅτι τὸ δέρμα τοῦ ἀνθρώπου πυκνότερον καὶ ἡ οὐλὴ γοῦν τοὺς πόρους ἀποτυφλώττει, τῶν δὲ ἀλόγων ἀραιοπορώτερον.*

152 *Ἐπὶ τῶν ὑπὸ διψάδος δηχθέντων καὶ δίψει συνεχομένων ἡ θηριακὴ ξηρὰ καὶ θερμὴ οὖσα παύει αὐτό. λύσις· οὐ λόγῳ κράσεως, ἀλλ' ἀντιπαθείᾳ καὶ φυσικῷ λόγῳ. ἡ ἀντίδοτος ἐκ πολλῶν σύγκειται βοτανῶν ἐχουσῶν τινα συμπάθειαν πρὸς ἕκαστον μέρος· οἷον τὸ δίκταμνον ῥώννυσι καρδίαν, ἡπατόριον ἧπαρ, σκολοπένδριον σπλῆνα, τὸ πετροσέλινον στόμα τῆς κοιλίας, ἑλένιον νεφρούς, τὸ πήγανον τὸ κόλον, γεντιανὴ ἐγκέφαλον, σέσελι κύστιν. αἱ οὖν τῶν ἔχεων σάρκες ἀναμιγνύμεναι καὶ προσπάθειαν ἔχουσαι πρὸς ἕκαστον ἰοβόλον ἐν ἅπασι μορίοις κατακερματιζόμεναι τὸ φθορὰν ἀπειλοῦν πάθος οὐκ ἐῶσιν ἐνεργεῖν τὰ ἀντιμαχόμενα.*

162 *Αἱ ἵπποι δυσουριῶσιν, ὅτι οἱ τὴν ξηρὰν ὑπόστασιν εὐχερῶς προϊέμενοι τὴν ὑγρὰν χαλεπῶς καὶ ἀνάπαλιν· ὁ δὲ κύων ἄμφω χαλεπῶς.*

163 *Τὰς ἵππους ἐν τοῖς ἱπποφορβίοις ἀποκείρουσι πρὸς τὴν χαίτην, ἵνα ταπεινωθεῖσαι ὑπομείνωσι τὴν ⟨ὀχείαν τῶν⟩ ὄνων· κομῶσαι γὰρ οὐ θέλουσι· τότε δὲ ὡς ὅμοιαι οὐκ ἀτιμάζουσιν.*

{Ὅπερ ἡ ψυχὴ ἀφῆκε διὰ τὴν νόσον, τοῦτο πληροῖ ἡ καρδία.}

1 *Οἱ νεφριτικοὶ μεγάλην ἔχουσι τὴν ἀναπνοήν. ὅτι μὲν ψυχῆς ἐνέργεια διὰ μέσων νεύρων καὶ μυῶν δῆλον· κινεῖται οὖν ὁ θώραξ διὰ τῶν*

803–807 Al. Probl. IV 162–163 || **809–1245** Al. Probl. II 1–76

794 *αὐτοὺς* **O**: correxi || **797** *εὐπατόριον* Al. || **798** *κόλον* scripsi: *κολὸν* **O**: *κῶλον* Al. || **804** *ἀνάπασιν* **O**: correxi || **805** *πρὸς τὴν χαίτην*] aliter Al. || **806** ex Al. supplevi || **808** seclusi (v. 813–814) || **809** *ψυχῆς ἐνέργεια* Al.: *ψυχὴν ἐνεργεία* ut vid. **O**

προρρηθέντων. ἀραιὰ δὲ γίνεται ἡ πνοὴ βλαβείσης δυνάμεως ψυχικῆς,
μεγάλη δὲ διὰ τῶν ῥιπισμῶν τῆς καρδίας· ἐξαναστᾶσα γὰρ ἡ ζωτικὴ
δύναμις νύττει τὴν ψυχήν, ἀπειλοῦσαν αὐτῇ τὴν ἀπώλειαν. ὅπερ οὖν ἡ
ψυχὴ ἀφῆκε διὰ τὴν νόσον, τοῦτο ἀναπληροῖ τῷ μεγέθει ἡ καρδία |
διὰ τὴν ἰδίαν χρείαν. 445r

Οἱ περιπνευμονικοὶ κωματώδεις, ὅτι ὑγρότητα ἔχον τὸ μόριον δέχε- 2
ται τῇ ἀεικινησίᾳ ἐπίκτητον θερμότητα· κἀντεῦθεν γεννῶνται ἀτμοὶ
καὶ ἀνέρχονται εἰς τὸ κρανίον, πήγνυνται ὡς ἐπὶ λεβήτων σκεπομένων,
ἀπολύουσι τὴν θερμότητα καὶ γίνονται ψυχροί, καὶ διπλασιασθὲν τὸ
ψυχρὸν διὰ τὸ κρανίον ναρκοῖ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ ποιεῖ πάθος.

Οἱ ἀποτμηθέντες τὴν κιονίδα ἤγουν τὸν γαργαρεῶνα φθισικοί, ὅτι 3
αὕτη ἐστὶν ὡς πῶμα τῷ ἀέρι, ἧς καὶ ἀποτμηθείσης εἰσενεχθεὶς ὁ ἀὴρ
ἀμετάβλητος καὶ ὁμιλεῖ τῷ πνεύμονι καὶ ψύχει τὸ ἐν τοῖς ἀγγείοις
αἷμα καὶ δυσκίνητον ποιεῖ· βιαζομένου δὲ πρὸς κίνησιν πάσχει τὰ ἀγ-
γεῖα, καὶ ἔστι τὸ πάθος ἡ κιονίς· ὅταν φλεγμάνῃ ὡς ῥώξ, καλεῖται ἢ
σταφυλὴ ἢ χοάνη ὥσπερ χωνεῖον.

Τῶν περιπνευμονικῶν τὰ μῆλα ἐρυθρά, ὅτι τὸ αἷμα ὀπτώμενον ⟨ἐν⟩ 4
τῷ πνεύμονι ἀτμὸν γεννᾷ· ἀεὶ γὰρ ὁμοιοῦται τῷ ποιοῦντι τὸ γι-
γνόμενον· ὃς ἀναγόμενος εἰς τὰ μῆλα διὰ τὴν κουφότητα ἐκεῖ ἵσταται
καὶ ὡς δι' ὑέλου φαίνει τὸ ἄνθος.

Πῶς τῷ χειμῶνι θερμοτέρων ἡμῶν ὄντων γεννᾶται φλέγμα; διὰ τὰς 5
πολλὰς τροφὰς ἃς οὐ δύναται πέψαι ὁ στόμαχος, δι' ἃς τοῦ ἐμφύτου
θερμοῦ σβεσθέντος ψῦξις τὸ φλέγμα γεννᾷ, καὶ ἡμιτελὲς αἷμα ὤφθη
τὸ φλέγμα.

Ἐν Αἰγύπτῳ θερμοτάτῃ οὔσῃ ψυχρὸς οἶνος γίνεται, ὅτι ἀραιοῦται ἡ 6
γῆ τῇ καύσει τοῦ ἡλίου καὶ ἐξέρχεται τὸ θερμὸν καὶ ἀπομένει ἡ φυ-
σικὴ ψυχρότης. ἐν δὲ Σκυθίᾳ ψυχρᾷ οὔσῃ οἶνος θερμός, ὅτι οὐκ ἀραι-
οῦται ἡ γῆ· διὰ τοῦτο καὶ ἀνδρειότεροι Σκύθαι Αἰγυπτίων.

Ἐν τῷ θέρει ψυχρά, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι θερμὰ τὰ λάχανα, ὅτι ἡ τοῦ 7
ἡλίου φορὰ πολεύουσα τὸν κύκλον ἐναλλάττει τὰς θέσεις· ἐν γὰρ τῷ
θέρει τὴν ἄνω ζώνην κατείληφεν, ὡς τὸ μῆκος δηλοῖ τῆς ἡμέρας·
θάλπονται οὖν τὰ ὑπὲρ γῆν καὶ ψύχονται τὰ φυτά. ἐν δὲ τῷ χειμῶνι
τὸ ὑπὸ τὸ ἡμισφαίριον ὁ ἥλιος διατρέχων, τῆς γῆς τὰ βάθη θάλπων,
θερμότερα ποιεῖ τὰ φυτά.

812 μεγάλη Al.: μεγάλους **O** | immo τὸν ῥιπισμόν, ut Al. || **820** ναρκοῖ Al.: -εῖ **O** || **822** εἰσενεχθεὶς] non pro certo leg. **O** (an εἰσενήνεκται scribendum?) || **827** τῶν περιπνευμονικῶν Al.: τοῖς περιπνευμόνων **O** | ἐν Al. || **838** utrum ἀνδρειότεροι an -ότατοι incertum **O**

8 *Διὰ τί ἐκ καύσου περιπνευμονίαι, οὐ μὴν καὶ ἀνάπαλιν; ὁ καῦσος ἐκ ξανθῆς χολῆς ἢ ἐξ ὅλων τῶν ἀγγείων φέρεται πρὸς ⟨τὸ⟩ κύτος τῆς γαστρὸς καὶ ἐπάγει τὸ σύμπτωμα. ἡ οὖν φύσις πειρᾶται ἐκμοχλεύειν τὸν χυμόν· ἂν γοῦν ἡ δύναμις ᾖ ἰσχυρὰ καὶ ὁ καιρὸς θερμός, δι' ἱδρώτων ἀπάγεται ἡ νοσοποιὸς αἰτία, ἂν δὲ τοὐναντίον, διὰ γαστρὸς κατάγεται. ὁ οὖν χυμὸς εἰς τὰ βρόγχια ἐνεχθεὶς τοῦ πνεύμονος καὶ πληρώσας αὐτὸν γεννᾷ τὸ πάθος. ἐκ δὲ περιπνευμονίας καῦσος οὐκέτι· φθάνει γὰρ ἐκτεφρωθῆναι ὁ χυμὸς πρὶν γεννῆσαι τὴν διάθεσιν.*

9 *Διὰ τί ἐπὶ τῇ ἀκμῇ τῶν πυρετῶν Ἱπποκράτης φεύγει τὴν τροφήν, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τῶν πλευ⟨ρι⟩τικῶν καὶ περιπνευμονικῶν; ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἡ φύσις πέττει τοὺς χυμοὺς καὶ ἀπελαύνει τὰς αἰτίας δι' οὔρων καὶ διαχωρημάτων, καὶ οὐ δεῖ παραλαμβάνειν τροφήν, ἵνα μὴ καταλείψῃ τὰς αἰτίας ἡ φύσις καὶ πρὸς ταύτην ἐνστῇ, ἐπὶ δὲ τῶν πλευριτικῶν ἡ φύσις πέττει μὲν τὸν χυμόν, ψυχὴ δὲ κενοῖ τὴν οὐσίαν προσχρωμένη μυσίν. εἰκότως οὖν δεῖ τρέφειν, ἵνα ῥώσαντες τοὺς μῦς ἐξαναστήσωμεν πρὸς ἄμυναν τοῦ λυποῦντος.*

10 *Διὰ τί ὁ μὲν τριταῖος ἐκ θερμοῦ χυμοῦ γενόμενος καὶ κατελαύνουσαν τὴν χολὴν ἔχων παρὰ μίαν κινεῖται, ὁ δὲ ἀμφημερινὸς ἔχων τὸ βαρὺ καὶ ψυχρὸν φλέγμα καθ' ἡμέραν, ὁ δὲ τεταρταῖος διὰ δύο; ὅτι ὁ μὲν τεταρταῖος ὀλίγον ἔχων τὸν χυμὸν διαφορεῖται διὰ ἱδρώτων, καὶ τῇ κενώσει ἵσταται ὁ παροξυσμὸς μένων εἰς δευτέραν κίνησιν. ὁ ἀμφημερινὸς πλουτῶν ὕλην παχεῖαν καὶ ὑγρὰν ἐπιτείνεται· ὁ σύνοχος ἐξ αἵματος ἔχων τὴν ὕλην ἀδιάλειπτος, ὁ ἀμφημερινὸς ὅσῳ ἐμειώθη κατὰ ποσότητα χυμοῦ ἐμφαίνει αἰσθητὸν διάλειμμα. ὁ τριταῖος χυμὸν θερμὸν ἔχων καὶ λεπτομερῆ ἐπλάτυνεν αὐτόν. γίνωσκε δὲ ὡς τὸ αἷμα τρέφον τὸ σῶμα πλουτεῖ τὸ ποσόν, εἶτα τὸ φλέγμα, ὃ καὶ ἐν λιμῷ τρέφει· μεμείωται ἡ ξανθὴ ὡς μὴ τρέφουσα· καὶ δριμεῖα ἐλάττων ἡ μέλαινα ὡς ἐχθρὰ τῆς φύσεως καὶ διαβρωτικὴ τῶν μορίων. εἰ μὲν οὖν εἷς τῶν ἄλλων χυμῶν αὐξηθῇ, κακοχυμία λέγεται τοῦτο, εἰ δὲ οἱ δ' κατὰ ἀνάλογον τῆς οἰκείας ποσότητος, πληθώρα.*

11 *Ἐπὶ τῆς παραλυθείσης γνάθου οὐ τῇ νοσούσῃ, ἀλλὰ τῇ ἑτέρᾳ προσφέρομεν τὸ βοήθημα, ὅτι δύο μυῶν ὑπαρχόντων ἀντι⟨τε⟩ταγμένων ἀλλήλοις, καθ' ἑκάστην γνάθον ποιουμένων τὴν κίνησιν, ἐὰν συμβῇ θάτερον παραλυθῆναι, ὁ ἕτερος ἔχει τὴν οἰκείαν κίνησιν ἰσχυ-*

846 *ᾗ* sec. Al. (*αὕτη*) scripsi: *ἢ* **O** | *τὸ* Al. ‖ **849** *ἀπάγεται* Al.: *ἐπ-* **O** ‖ **851** *περιπνευμονίας* Al.: *-ίαν* **O** ‖ **852** *φθάνει* Al.: *-η* **O** ‖ **854** *πλευριτικῶν* Al.: *πλευτικῶν* **O** ‖ **869** *αὐτόν*] immo *αὐτό* ‖ **870** *τρέφον* Al.: *τρέχον* **O** | *ἐν λιμῷ* Al.: *ἔνλιμα* aut *εὔλιμα* **O** ‖ **876** sec. Al. supplevi

ρὰν καὶ ἕλκει πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἀσθενῆ. ῥωννύομεν οὖν διὰ ταῦτα τὸν ὑγιαίνοντα, ἵνα δι' αὐτοῦ τὸν νοσοῦντα θεραπεύσωμεν.

Οἱ ἀδένες σώματά εἰσι σμικρά, σφαιροειδῆ, χαῦνα, μεταξὺ τῶν με- 12
γάλων φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν δίκην σφηνίσκων, ἵνα μὴ ὁμιλίᾳ σήπωνται τὰ ἀγγεῖα ὑγρὰ ὄντα τῇ περιουσίᾳ τοῦ αἵματος. οὗτοι φλεγμαίνοντες βουβῶνας ποιοῦσιν, ἰσχυρούμενοι δὲ χοιράδας.

Οἱ φαλακροὶ τὸ βρέγμα ψιλοί, τοὺς κροτάφους δασεῖς, ὅτι τὰ μετέ- 13
ωρα ἐκτὸς ὄντα ὑγρότητος οὐ τριχοῦνται, τὰ δὲ κάτω δεχόμενα τὴν ἐκ τῶν ἄνω τροφὴν φύουσι τρίχας, ὡς τὰ ὑψηλότερα καὶ πετρώδη τῶν χωρίων οὐ καρπογονεῖ, τὰ δὲ χθαμαλὰ καὶ νοτιώδη.

Ἐκ δ' στοιχείων γεννηθέντες πῶς τρία ἔχομεν, ὑγρά, στερεά, πνεύ- 14
ματα; ὅτι τοῦ πυρὸς ἡ οὐσία ὡς λεπτ⟨ομ⟩ερὴς εἰς ἀέρα περιίσταται.

Διὰ τί ἐν ταῖς ὀδύναις τῶν ἀποστημάτων προηγεῖται ῥῖγος, εἶτα πυ- 15
ρετός; ὅτι ἡ φύσις ἀνιωμένη καὶ ἀηδιζομένη ὑποδύνει τῷ βάθει, ψύχεται ἡ ἐπιφάνεια, πήγνυσι τὰ ἀγγεῖα τοῦ αἵματος· χρονίσαντος δὲ τοῦ πάθους οἷον καταγινώσκει τούτου ἡ φύσις καὶ χέει τὸ αἷμα, πληροῖ τὰ ἀγγεῖα καὶ πυρετὸν γεννᾷ. διὰ γοῦν τὴν τοῦ αἵματος στάσιν ἐπεγείρεται ἡ ἀποκριτικὴ δύναμις καὶ ποιεῖ τὸ ῥῖγος, ἡ δὲ σῆψις τὸν πυρετόν.

Τινὲς τῶν ὀπωρῶν ἔχουσι τὸ ἀχρεῖον ἔνδον, τινὲς τοὐναντίον, ὅτι ἡ 16
φύσις διὰ τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν κατέκρυψε τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἔνδον, ἐπὶ δὲ τῶν μοσχευμάτων καὶ φυτῶν οὐ κατέκρυψεν ὡς ἀχρεῖα.

Οἱ τὰ βόεια πέττοντες ἰχθῦς πετραίους οὐ πέττουσι διὰ τὴν ἄμετρον 17
θερμότητα τῆς γαστρός· ὡς γὰρ εἰς σίδηρον μὲν χρώμεθα πυρὶ ἐκ στερεᾶς ὕλης, εἰς χρυσὸν δ' ἢ ἄργυρον ἀχύρῳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα σίδηρος τὰ βόεια κρέα, χρυσὸς οἱ πετραῖοι ἰχθύες. ἐὰν οὖν εὑρεθῇ γαστὴρ θερμή, ὑπεροπτώμενος ὁ ἰχθὺς κνισσοῦται καὶ ἀφανίζεται καὶ ἀπεψίαν μιμεῖται.

Ἐπὶ τῶν φθισικῶν γρυποῦνται οἱ ὄνυχες, ὅτι τὰ στερεὰ δυσπαθῆ 18
ὄντα ἐκκλίνουσι τὸ πάθος καὶ φαντάζουσι τῷ σχήματι διὰ τὴν τῶν σαρκῶν σύντηξιν. τὸ δὲ ἕλκος γίνεται διὰ τὸ ἀεικίνητον τοῦ πνεύμονος καὶ τῆς καρδίας καὶ διὰ τὸν βῆχα ἀνακαθαιρόμενον τῷ πτύῳ.

Τῶν πυρετῶν μειουμένων αὔξουσι τρίχες καὶ ὄνυχες, ἐν δὲ ταῖς ἀνα- 19
λήψεσιν ἀπορρέουσιν αἱ τρίχες, αὔξει δὲ τὸ σῶμα. ἡ θρὶξ ἐκ περιττωμάτων· καιομένων οὖν τῶν χυμῶν γεννῶνται τὰ περιττώματα· ἐπὶ δὲ

884 *ἰσχυρούμενοι*] *σκιρρούμενοι* Al. ‖ **890** *λεπτερὴς* **O**: correxi ‖ **895** immo *τάσιν*, ut Al. ‖ **898** *ἔνδον* Al.: *ἔργον* **O** ‖ **910** immo *ἀνακαθαιρομένου τοῦ πύου*, ut Al.

τῶν ἀναλήψεων ἐκτεφρωθέντων τῶν χυμῶν ἵσταται καὶ οὐ τρέφεται. τὸ δὲ σῶμα ἐκ τῆς κενώσεως ἅπαν τὸ γεννώμενον εἰς αὐτὸ ἐφέλκεται διὰ τὴν τοῦ φθάσαντος δαπάνην.

20 *Ἡ λευκὴ ὑπόστασις τῶν οὔρων ἀγαθὴ διὰ τὴν τῶν στερεῶν καὶ ἀρχῶν ὁμοιότητα· δηλοῖ γὰρ φιλίαν τῆς δυνάμεως καὶ τὸ γνώρισμα φέρει τῷ χρώματι. ἐν γὰρ τοῖς στερεοῖς ὡς ἑδραίοις ἡ φύσις θέλει μᾶλλον οἰκεῖν ἤγουν νεύροις, ὀστοῖς, φλεψίν, ἀρτηρίαις. λευκὴ τὴν χροίαν καὶ δι' ἄλλο, ὅτι κατὰ βραχὺ ἡ δύναμις ἀσθενοῦσα πέττει τὸν χυμὸν ἐξ ἀρχῆς ὀλίγον κινούμενον σὺν τοῖς οὔροις καὶ διὰ κουφότητα ἀνωφερὲς ποιεῖ τὸ ἐναιώρημα τὸ ἐπιπολάζον τῷ ποτηρίῳ τῶν οὔρων. πλέον δὲ πέττουσα πλέον κινεῖ καὶ ποιεῖ τὸ νεφέλιον κατὰ μέσον ἱστάμενον· ὅσον γὰρ πλέον, τοσοῦτον βαρύτερον. ὅταν δὲ τελείως ἐκρῇ τὸ οὖρον βαρὺ γινόμενον, ἱζάνει περὶ τὸν πυθμένα καὶ ποιεῖ τὴν λεγομένην ὑπόστασιν ἐν τελείᾳ ὑγείᾳ. λευκὸν οὖν τὸ οὖρον διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν μορίων, πλεῖον διὰ τὴν τοῦ πεφθέντος χυμοῦ ὁμοτιμίαν. τὸ ὁμαλὸν τῆς ὑποστάσεως δηλοῖ δυνάμεως τελείαν ἐνέργειαν. ἀναλογεῖ δὲ τὸ ἐν φλεγμοναῖς πύον τῇ ὑποστάσει. καὶ τὸ μὲν πύον δυσῶδες ὡς μὴ διαπνεόμενον, ἀλλὰ ἐκτὸς ὂν περὶ τὸ δέρμα, ἡ δὲ ὑπόστασις τὰ ἐναντία ἔχουσα οὐκ ἔστι δυσώδης.*

21 *Ἀπὸ χολῆς γίνεται πυρετός, ὅταν κινηθεῖσα ἐπὶ τὸ δριμύτερον τραπῇ καὶ σαπῇ· λύεται δὲ διὰ χολῆς, ὅταν ὁρμαίνῃ τὸ ζῷον πρὸς ἄμυναν τοῦ λυποῦντος καὶ διαφορούμενος ὁ χυμὸς λύεται.*

22 *Τῶν λυπουμένων κοῖλοι ὀφθαλμοί, ὅτι συνιζάνει ἡ ψυχὴ ἔνδον, ἀτονοῦται τὸ σῶμα. ἐπὶ δὲ τῶν ὀργιζομένων τοὐναντίον· ὅπου γὰρ νεῦμα, ἐκεῖ ὀργάνων καὶ χυμῶν ῥοπή.*

23 *Τὰ ὀστέα ὡς στερεώτερα ἄγνυται διὰ τὴν ἀντιτυπίαν, ἡ δὲ σὰρξ οὔ διὰ τὸ εὔεικτον.*

24 *Οἱ εὐνοῦχοι μακροὶ καὶ βλαισοί, ὅτι ὑγρότητα ἔχοντες πλουτοῦσι πρὸς σῶμα. διὰ δὲ τὴν ἀσθένειαν γίνεται διάστροφα τὰ μόρια, ὡς ἐπὶ τῶν οἰκιῶν τῶν μὴ ἐχουσῶν ἀνάλογα θέμεθλα.*

25 *Τὰ ἄκρα ῥιγοῦμεν ὡς λεπτά, νευρώδη καὶ ὀλίγαιμα καὶ ψυχρά.*

26 *Ἐν φόβῳ ὀρθαὶ ἵστανται αἱ τρίχες, ὅτι ἡ ψῦξις πύκνωσιν ποιεῖ τῶν πόρων· ἡ θρὶξ οὖν περισφιγγομένη ὀρθοῦται.*

29 *Οἱ πυρέττοντες διψῶσι μᾶλλον, οὐ πεινῶσι δέ, οἱ δὲ ἀναλαμβάνοντες τοὐναντίον, ὅτι ἡ δίψα δι' ὑπερβολὴν θερμότητος καὶ ξηρότητος*

920 *λευκὴ* Al.: *ἄλευκα* **O** || **922** *ἐξ ἀρχῆς* Al.: *ἐξαρχῆς* **O** | *κενούμενον* Al. || **938** *ῥοπή* Al.: *ῥοπῇ* **O** || **945** *ἐν φόβῳ* Al.: *ἐφ' ᾧ* **O** || **946–947** probl. (27) et (28) om. **O**

ἐκ τοῦ πυρετοῦ γινομένης, οὐ πεινῶσι δὲ διὰ τὴν πολλὴν ὑγρότητα τῶν ἐν τῷ στομάχῳ χυμῶν κακῶν· οἱ ἀναλαμβάνοντες πεινῶσι διὰ τὴν πολλὴν κένωσιν τῶν ὑγρῶν, οὐ διψῶσι διὰ τὸ κατεψῦχθαι τὸ σῶμα τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ πυρετοῦ.

30 *Οἱ φθεῖρες τῶν νεκρῶν φεύγουσι τῇ λείψει τοῦ αἵματος, ὅθεν αὐτοῖς τροφὴ καὶ θάλψις, καὶ ζητοῦσιν ἀλλαχοῦ ἐπελθεῖν.*

31 *Τὰ σφαζόμενα λακτίζει συνεχῶς διὰ τὴν ἀπὸ τῆς πληγῆς ὀδύνην ἢ διὰ τὸ σπᾶσθαι.*

32 *Ἐπί τινων ζῴων αἱ κέρκοι πλέον κινοῦνται μετὰ ἀποκοπήν, ὅτι στενότεροι οὖσαι πλέον φυλάττουσι τὴν φυσικὴν θερμότητα, ἥτις κινήσεώς ἐστιν αἰτία.*

33 *Σημεῖον τῶν καθαρθέντων ἀκριβῶς εἰ μετροῦσι τὰς δοκούς, ὅτι τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα καὶ τὸ φρονοῦν σῶον ἔχουσι καὶ καθαρὸν καὶ ἀτάραχον μὴ ὄντος γνόφου χυμώδους.*

34 *Οἱ ἐμπυικοὶ πολλάκις καὶ φθισικοὶ φθειριῶσιν, ὅτι τὸ πύον φθείρει τὰ ὑγρὰ καὶ σήπει. ζωοποιούμενα δὲ ἐκ τῆς φυσικῆς θερμότητος τίκτει φθεῖρας, ὡς ἐν κόπρῳ σκώληκες, ἐν τοῖς ἐ⟨ν⟩τέροις ἕλμινθες.*

35 *Ἀλγοῦμεν ἐν τοῖς ὄρχεσι πολλά, ὅτι πλείονα αἴσθησιν ἔχουσιν, ἐπειδὴ καὶ πλείονα ἡδονήν. ἔνθα γὰρ τὸ ἕν, τὸ ἕτερον, καὶ ὅπου ταῦτα, καὶ ὀδύνη σφοδρά. τὰ δὲ συμπάσχοντα συμπάσχει τριχῶς· καὶ διὰ συγγένειαν ὡς ἐγκέφαλος καὶ στόμα κοιλίας τῇ κοινωνίᾳ τῶν πλείστων νεύρων, ἢ διὰ γειτνίασιν ὡς καρδία στομάχῳ, ὅταν δριμέων χυμῶν δακνομένων μεταλαμβάνει καρδιώττουσα πρὸς ἄμυναν τοῦ λυποῦντος, ἢ δι' ἀσθένειαν καὶ κατὰ πάροδον ὡς ἐπὶ προσπταίσματι δακτύλου ποδὸς βουβών· προστ⟨ρ⟩εχούσης γὰρ τῆς φύσεως μετὰ τοῦ αἵματος πληροῦνται οἱ ἀδένες τοῦ βουβῶνος. καὶ ἡ τοῦ βίου συμπάθεια τριττή· ἐπὶ νεκρῷ συγγενεῖς καὶ γείτονες συναλγοῦσιν ἢ κατὰ πάροδον ἀκούοντες ἢ ἐρωτῶντες τὸ πάθος λόγῳ ἀσθενείας ψυχικῆς.*

36 *Ἐπὶ ὀφθαλμίᾳ ξύρησις ὠφέλιμος, ὅτι διαπνεομένη | ἡ κεφαλὴ διαφορεῖ τὰ περιττώματα.* 445v

37 *Αἰφνιδίως ἐκ τοῦ φωτὸς εἰς σκότος καὶ ἀνάπαλιν οὐ βλέπομεν καθαρῶς, ὅτι ἡ ἀθρόα μεταβολὴ ξενίζειν ἡμᾶς ποιεῖ ἢ ὅτι τὸ σκότος παχὺ καὶ ψυχρὸν ὂν πυκνοῖ τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα, τὸ δὲ φῶς λαμπρὸν ὂν καὶ λευκὸν διαφορεῖ αὐτό· τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τὸ αἰφνίδιον.*

949 exspectaveris *γίνεται* || **954** fort. *ἀπελθεῖν* scribendum est || **963** *φθειρῶσιν* **O**: correxi || **965** *ἐντέροις* Al.: *ἑτέροις* **O** || **973** *προστρεχούσης* Al.: *προστεχούσης* **O** || **976** fort. *ψυχικοῦ* scr. **O** || **977** *ξύρησις* Al.: *ξύρισις* **O** || **979** *Αἰφνιδίως*] terminatio non pro certo leg. **O** || **982** *αὐτόν* **O**: correxi

38 Ἐπὶ τῶν ἀλόγων οἱ πυρετοὶ καὶ τὰ κρυπτὰ πάθη δυσιατότερα καὶ κινδυνώδη, ὅτι τὴν φύσιν ἔχουσι βεβαπτισμένην τῷ βάθει τοῦ σώματος καὶ μὴ περιελκομένην ὑπὸ τῆς λογιστικῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ ἐκτὸς ὡς ἐπὶ ἀνθρώπων. ἡ οὖν αἴσθησις ἀντιλαμβανομένη πολλῆς ὀδύνης καὶ τὴν φύσιν καταβαπτίζει καὶ τὰς δυνάμεις· ἢ ὅτι δυσπαθέστατα ὄντα τοῖς μεγάλοις ἀπόλλυνται.

39 Ἐν ὑετῷ πομφόλυγες σφοδρὸν ὑετὸν δηλοῦσιν, ὅτι τὴν φῦσαν πολὺ ὕδωρ καὶ πολὺ πνεῦμα ποιεῖ, κυρτοῦντος τοῦ πνεύματος τὸ ὕδωρ ὡς ἐπὶ τῆς ὑάλου καὶ λοιπῶν. σφαιρικὴ ἡ φῦσα ὅτι οἷον τὸ ὅλον τοῦ ὕδατος καὶ τὸ μέρος, ὕδωρ δὲ καὶ ἐπὶ φυτὸν βαλλόμενον σφαιρικόν.

40 Οὐκ ἀλγοῦμεν τὴν κεφαλὴν διαιρούμενοι ὡς κατὰ τἆλλα, ὅτι σάρκα οὐκ ἔχει πολλὴν μυώδη.

41 Οἱ ἐκ τῶν νόσων λυθέντες πῶς μᾶλλον ἐκ τῶν ποδῶν λεπίδας ἀποβάλλουσιν ἢ τῶν χειρῶν; ὅτι ἡ ὕλη κατωφερὴς καὶ ὅτι οἱ πόδες ψυχρότεροι καὶ περιττωματικώτεροι.

42 Διαδίδωσιν ὀφθαλμίαν, ὅτι ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀκτῖνες μετὰ πνεύματος ἐξιοῦσαι νοσώδεις μεταδιδόασι τῷ εὐπαθεῖ τοῦ πάθους. ἡ φθίσις ἀναπέμπουσα ἀέρα σεσηπότα μεταδίδωσι τῷ ὑγιαίνοντι πνεύμονι. ἡ ψώρα εὐχερὴς οὖσα καὶ γλίσχρον ἔχουσα τὸ ἀπορρέον μεταδίδωσιν. ὕδρωπες καὶ ἀποπληξία ⟨οὐ⟩ μεταδιδόασιν ὡς μὴ ἀναπέμποντα ἀπόρροιαν. τὸ μὴ μεταδιδόναι, εἰ μὲν ἐξ ἐπιπολῆς, διὰ γλισχρότητα, παχύτητα, ξηρότητα, ὡς λεύκη καὶ λέπρα, εἰ δὲ κατὰ βάθος, μὴ ἀπορρέοντά τινα λοιμικὴν καὶ σηπτικὴν ἀπόρροιαν, ⟨ὡς⟩ οἱ πυρετοί.

43 Τινὲς ἐν τοῖς πυρετοῖς σπλῆνας αὔξονται ἢ διὰ τὸ πίνειν πολὺ ὕδωρ ἢ ὅτι ἀραιόπορος ὢν ὁ σπλὴν δέχεται χεομένας τὰς ὕλας.

44 Οἱ γέροντες καὶ παῖδες λιθιῶσι μᾶλλον τῶν νέων διὰ τὰ περιττώματα· ἐκείνων μὲν ἐκ ψυχρότητος, τῶν δὲ παίδων ἐξ ἀδηφαγίας.

45 Γαργαλισμὸς καὶ κνησμὸς πελμάτων ὑπνοποιεῖ, ὅτι διὰ τῶν νεύρων μετρία κίνησις ἀνιοῦσα τῷ ἐγκεφάλῳ ἥδει τὴν ψυχὴν καὶ εἰς ἠρεμίαν ἕλκει καὶ ὕπνον, ἢ ὅτι περιττωματικῶν ὄντων τῶν πελμάτων ἡ μετρία κίνησις διαφορεῖ τὰ περιττὰ καὶ ἀνάγει πρὸς ἐγκέφαλον καὶ πληροῖ αὐτὸν καὶ ἐντεῦθεν ὕπνος.

46 Αἱ σεληνιακαὶ ἐκλείψεις πλείονες τῶν ἡλιακῶν, ὅτι ἡ σελήνη πίπτει καὶ εἰς τοὺς ὅρους τῶν ἐκλειπτικῶν συνδέσμων καὶ εἰς τὸν κῶνον τῆς γῆς τὸν ἐκ σκιᾶς γινόμενον διὰ τὴν ὀξύρροπον κίνησιν αὐτῆς, ὁ δὲ

991 ὑάλου sec. Al. scripsi: ἀύλου **O** ‖ **1002** fort. ὑδρῶτες (pro ἱδρῶτες?) scr. **O** | οὐ addidi ‖ **1004** λεύκη Al.: λευκὴ **O** | εἰ scripsi: ἡ **O** ‖ **1005** ὡς sec. Al. (ὥσπερ) addidi ‖ **1011** ἥδει Al.: ἔδει **O**

ἥλιος μόνον ἐν τοῖς ἐκλειπτικοῖς σκιάζεται. ἐλάττων δὲ τυγχάνουσα τῷ μεγέθει τὸν δίσκον πάντα κρύπτειν οὐ σθένει. κινοῦσι δὲ τότε χαλκὸν καὶ σίδηρον πάντες ἄνθρωποι ἀπελαύνοντες τοὺς δαίμονας, ὅτι οὐκ ἐπιπέμπουσι τότε οἱ φωστῆρες ἀπορροίας ἀγαθὰς κωλυτικὰς τῶν δαιμόνων.

Τὰ ἑπταμηνιαῖα βρέφη ζῶσι, τὰ δ' ὀκταμηνιαῖα οὔ, ὅτι ὁ ἑπτὰ τέ- 47
λειος καὶ τὰ ἐκ τούτου τέλεια, ὁ δ' ὀκτὼ ἀτελὴς καὶ τὰ ἐκ τούτου ἀτελῆ καὶ ἑτερόμορφα καὶ οὐ παραμόνιμα. ἑπταμηνιαῖα γεννῶνται διὰ τὴν ἐξ αἵματος χρηστοῦ δύναμιν τῆς μήτρας, εἰ δὲ τοὐναντίον, δεκαμηνιαῖα. τέλειος ὁ ἑπτὰ ὅτι ὁ περίγειος κόσμος ἓξ ἄστροις διοικεῖται. ἑπταμηνιαῖα τὰ βρέφη ὀδοντοφυεῖ, ἑπταετῆ ἀποβάλλει, δὶς ἑπτὰ ἡβάσκει, τρὶς ἑπτὰ ἀνδρειοῦται· ὁ ἑπτὰ κρίσιμος, τούτῳ ἡ σελήνη σχηματίζεται, ἑβδομάσι μὴν διατυποῦται, ἑπτὰ τὰ φωνήεντα. ὁ δέκα τέλειος ὁ συμπεριλαμβάνων τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ καὶ πάντα ἀριθμὸν εἰς ἑαυτὸν συνάγων· ἐφ' ᾧ καὶ οἱ παλαιοὶ τὰς δεξιὰς παρεῖχον, τὸ τέλειον τοῦ ἀριθμοῦ προβαλλόμενοι.

Ἐπὶ τῶν ἠχούντων ὤτων τὸν δάκτυλον ἐμβάλλομεν, ὅτι κινουμένου 49
τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου διαφορεῖται τὸ πνεῦμα.

Αἱ θήλειαι βραδέως λιθιῶσι διὰ τὸ εὐρύπορον τοῦ τραχήλου τῆς κύ- 50
στεως.

Τὰ ἄγρια φυτὰ εὔκομα καὶ ἰσχυρὰ ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς δυνάμεως τε- 51
λεσιουργούμενα καὶ οὐκ ἀπὸ τέχνης καὶ ὑδάτων ὑγρότητος ἃ θηλύνουσι, οἷον τὸ δένδρον· ἢ ὅτι τῶν μὲν μήτηρ ἐστί, τῶν δὲ μητρυιά.

Οἱ μύες εὑρέθησαν παρὰ τῆς φύσεως εἰς σύνδεσμον τῶν ἄρθρων· 52
ὅθεν ἔνθα μόριον ἰσχυρόν, ἐκεῖ σφαιροειδὴς ὁ μῦς, ἔνθα δ' οὔ, ὑμενοειδής τις. αἱ ἐγκάρσιαι τομαὶ τῶν μυῶν δυσίατοι, ὅτι πολλαὶ ἶνες τέμνονται νευρώδεις· ἡ γὰρ φύσις τὸ νεῦρον διαξάνασα εἰς πολλὰς ἶνας παρενύφανεν καὶ τὴν σάρκα ἔθετο, ὥσπερ κρόκην στήμονι, καὶ πεποίηκε τὸν μῦν ἐοικότα τῷ ζῴῳ.

Βασκαίνονται οἱ παῖδες μᾶλλον ὡς εὐπαθέστεροι. γίνεται βασκανία, 53
ὅτι ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ φθονοῦντος ἐξέρχεται ἰώδης τις ἀκτὶς καὶ εἰσέρχεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ φθονουμένου καὶ τρέπει τοὺς χυμοὺς εἰς δυσκρασίαν καὶ τοὺς χυμοὺς εἰς σῆψιν. διὰ τοῦτο καί τινες εὐλαβοῦνται βλέπειν νεκρούς, ὅτι ἀντιλαμβάνεται ἡ ὅρασις μολυσμοῦ τῶν νεκριμαίων τινός.

1026 *μήτρας* Al.: *μετρίας* **O** ‖ **1027** *ἕξ*] *ἑπτὰ* Al. ‖ **1030** *ἑβδομάσι μὴν* Al.: *ἑβδομὰς ἡμῖν* **O** ‖ **1033** *προβαλλόμενοι* Al.: *-α* **O** ‖ **1033–1034** probl. (48) om. **O** ‖ **1043** utrum *ἐγκάρδιαι* an *ἐγκάρσιαι* incert. **O** ‖ **1045** *στήμονι* Al.: *στιμῶνι* **O** ‖ **1050** *τοὺς χυμοὺς*] immo *τὴν φύσιν*, ut Al.

54 *Ἐπὶ τῶν σφόδρα βηχόντων ἢ ἐμούντων οἷον ἀστέρες πρὸ ὀφθαλμῶν φαίνονται, ὅτι ἡ σύντονος θλῖψις τοῦ θώρακος ἀνωθεῖται τὰ ὑγρὰ σὺν τοῖς πνεύμασιν ἐπὶ τὰ ἄνω πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπιθολοῖ τὸ πνεῦμα τὸ ὀπτικόν. εἰ μὲν οὖν ὁ ἀτμὸς ἐπιμήκης, μακρὰ ὁρῶσιν, εἰ λεκιθώδης, χρυσίζοντα, εἰ καπνώδης, ἀπὸ φλέγματος λευκά, καὶ καθόλου πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὴν χρόαν τὰ φαινόμενα. ἐπὶ φρενιτικῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου ἐπὶ τὸ ὀπτικὸν οἱ ἀτμοὶ παρέρχονται. καὶ οἱ ὑποχύσει πειραζόμενοι τὰ αὐτὰ ὁρῶσιν.*

55 *Οἱ ὑδροποτοῦντες ὀξυωπέστεροι, ὅτι ὁ οἶνος πνεύματα ἐγείρει θολοῦντα τὸ ὀπτικόν.*

56 *Οἱ γλαυκόφθαλμοι ἐν ταῖς ὀφθαλμίαις ὀδυνῶνται πλέον καὶ οὔτε στύψιν φέρουσιν, ὅτι τὸ κρυσταλλοειδὲς καὶ τὰ ὑγρὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχουσι προπετέστερα ἐπὶ τὰ ἔξω, καὶ διὰ τὴν εὐπάθειαν αἰσθητικώτερον. οἱ μελανόφθαλμοι τὸ ἐναντίον καὶ ἧττον εὐαίσθητοι.*

57 *Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἁπλῶς ἐμοῦντες φλέγμα κενοῦσιν, οἱ δ' ἐπὶ πλέον χολήν, εἶτα δ' αἷμα. τὸ φλέγμα παχὺ ὂν καὶ ὀλίγῳ ἐρεθισμῷ κινεῖται· εἰ δὲ καὶ χολὴ ἐπιπολάζει, ταχύτερον κινεῖται τοῦ φλέγματος. ἡ φύσις προειδυῖα ὡς ἐκ κακοχυμίας ἐδεῖτο καθάρσεως τὸ σῶμα, τὰς φλέβας ἀπετελεύτησεν εἰς τὸ κύτος τῆς κοιλίας καὶ ἐπὶ μήτρας καὶ ἐπὶ ῥινὸς καὶ ἕδρας. ταῦτα οὖν ἐν τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς ἀπὸ τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἀνοίγεται, ἐν δὲ τοῖς καθαρτηρίοις βίᾳ εὐρύνεται, τὸ αἷμα ὕστερον χέεται ὡς οἰκείως τῇ φύσει κατεχόμενον.*

58 *Τὰ βάρη εὐφορώτερον τοῖς ἀριστεροῖς ἀσθενέσιν οὖσι φέρονται, ὅτι τὰ δεξιὰ ὀχυρώτερα καὶ τὸ βάρος ἐπικουφίζει συμπάσχοντα.*

59 *Πῶς τῷ σίφωνι ἕλξιν οἴνου καὶ ἑτέρου εἴδους ποιοῦμεν; οὐχ ἡ ἕλξις τῶν χειλέων ἐπισπᾶται τὸ ὑγρόν, ἀλλ' ἡ βία τοῦ κενοῦ· πᾶν γὰρ πλῆρες ὡς ἀληθές ἐστι. διὰ τοῦ σίφωνος οὖν τὸν ἀέρα τὸν λεπτὸν ἀνάγομεν καὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ κενοῦ συνανέλκεται καὶ τὸ ὕδωρ τῷ ἀέρι. καὶ ἡ σικύα διὰ τοῦτον ἕλκει τὸν τρόπον. ἕλκεταί τι καὶ ὑπὸ θερμότητος ὡς κακίας κατάχρησις, καὶ ὑπὸ ἰσχυροῦ τὸ ἀσθενές, καὶ ἰδιότητι ὡς ὑπὸ μάγνητος σίδηρος, καὶ τὸ αἷμα ὑπὸ τῶν μορίων.*

60 *Αἱ φυσικαὶ δυνάμεις, ἤγουν ἑλκτικὴ καὶ αἱ λοιπαί, σύμφυτοι οὖσαι πρὸς αὐτὸ τὸ ζῆν τὸ ἀναγκαῖον ἔχουσιν, αἱ ψυχικαὶ ἐπίρρυτοι, ἤγουν κινητικαὶ καὶ θρεπτικαί, τὸ χρήσιμον. δ' εἰσὶν αἱ φυσικαὶ δυνάμεις.*

1057 *λεκιθώδης* Al.: *-κυ-* **O** || **1065** *προπετέστερα* Al.: *-ον* **O** | immo *αἰσθητικώτεροι* || **1067** *οἱ*[1] Al.: *ἓν* **O** || **1069** *κενοῦται* Al. || **1077** (et **1079**) *δίφωνι* ut vid. **O** | *εἴδη* **O**: correxi || **1082** *κακίας κατάχρησις*] *θαψίας κατάχρισις* Al. || **1084** *οὖσαι* scripsi: *ὄντι* **O**

πρώτη ἡ ἑλκτική, ἀναγκαία οὖσα διὰ τὴν πρώτην λῆψιν τῆς τροφῆς. ἐπεὶ δὲ ἔμελλε γίνεσθαι ἀλλοίωσις, πᾶσα δὲ δρᾶσις πρὸς τὸ δρώμενον χωρίον γίνεται, ἐφευρέθη ἡ καθεκτικὴ ἡ χρονίζουσα τὴν τροφήν. ἔχει οὖν γ′. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν χρηστὸν ἀπὸ τῆς ἀλλοιώσεως διαδίδοται, τὸ δὲ περιττὸν ἀπομένει, ἵνα μὴ πληροῖ τὰ ἀγγεῖα, ἐκκρίνεται καὶ ἐντεῦθέν εἰσι δ′, αἳ ἔν τισι μὲν μορίοις ἐπίσης εἰσίν, ἔν τισι δ' ἔχουσι τὸ πλεῖον δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ· ἐν κοιλίᾳ καὶ ἥπατι ἀλλοιωτική, ἐν σπ⟨λ⟩ηνί, στομάχῳ, χοληδόχῳ κύστει καὶ νεφροῖς ἑλκτική, ἐν ἐντέροις καὶ οὐρηδόχῳ κύστει ἀποκριτική, ἐν μήτρᾳ ἡ καθεκτική· ὡς ἐν κυνὶ ἡ ὀσφρητικὴ μᾶλλον, ἐν ἀετῷ ὀπτική, ἐν τῷ πρωτογεύστῃ Ἰνδικῷ ζῴῳ γευστική, ἐν ὄφεσι καί τισιν ὀρνέοις ἁπτική, ἐν χησὶν ἀκουστική.

61 Ε′ αἰσθήσεις, ὅτι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν αἰσθητῶν καὶ τὰ αἰσθητήρια. ἡ ἁφὴ δοκιμάζει τραχέα, λεῖα, σκληρά, μαλακά, ἅπερ εἰσὶν ἐν τοῖς στερεοῖς, γεῦσις γλυκύ, πικρόν, ἁλμυρόν, ἅπερ ἐν ὑγροῖς, ὄσφρησις δυσώδη, εὐώδη, ἅπερ ἐν ἀτμοῖς, ἡ ἀκοὴ ψόφων καὶ ἤχων γνωστική, ἃ περὶ πληγὴν ἀέρος, ἡ ὄψις περὶ τὰ πνεύματα, ἃ ἐν τῷ λεπτοτάτῳ καὶ αἰθεροειδεῖ πνεύματι. τὸ γὰρ στερεὸν χεόμενον ὑγρὸν γίνεται καὶ τοῦτο ἀτμός, ὁ δ' ἀήρ, ὁ δὲ αἰθὴρ καὶ πνεῦμα λεπτὸν καὶ ὥσπερ σειρὰ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν φθάνει.

62 Ἐπὶ τῇ τοῦ ὀστέου φθορᾷ ἡ ἐπικειμένη σὰρξ πλαδαρὰ καὶ βρυώδης εὑρίσκεται. ἡ φθορὰ γίνεται κατὰ δυσκρασίαν τοῦ μορίου, ἡ δυσκρασία φθείρει τὴν ἀλλοιωτικὴν δύναμιν καὶ τὸ αἷμα κατὰ φύσιν οὐ μεταβάλλεται, ὥστε γνησίαν καὶ ῥοδίζουσαν γεννῆσαι σάρκα.

64 Τὸ ὄξος τῇ μήτρᾳ πολέμιον, ὅτι αἰσθητική ἐστι λίαν διὰ τὴν ἄμετρον ἡδονήν. γέγονε δὲ καὶ ἄγαν νευρώδης διὰ τὸ ἐκτείνεσθαι ἀμέτρως ἐν τῇ κυοφορίᾳ, ὡς καὶ ὁ θώραξ ὑμενώδης καὶ μυώδης. φασί τινες περί τινος ἰατρίνης ὡς διὰ μισθὸν πλείονα ἐτίθει τῇ μήτρᾳ ὄξος, εἶτα τὴν ὀδύνην θεραπεύουσα ἐζήτει πλείονα μισθόν, καὶ φωραθεῖσα ἐκολάσθη. ἐν ταῖς ὑστερικαῖς πνιξὶ τὰ εὐώδη προσφέρουσι τῇ μήτρᾳ, τὰ δὲ δυσώδη τῇ ῥινί, ὅτι τὰ εὐώδη λεπτομερῆ καὶ θερμὰ ὄντα τέμνει τὸ γλίσχρον τοῦ χυμοῦ τοῦ νοσοποιοῦ, τὰ δὲ δυσώδη ὡς παχυμερῆ ἐμφράττει τοὺς πόρους. ἐν τοῖς ἐπιληπτικοῖς κατάπτωσιν ποιεῖ τὰ δυσώδη ὡς πτερά, κέρας, λίθος γαγάτης, Θρακίας ὕδατι ἁπτόμενος ἐλαίῳ σβεννύμενος· ὁ γὰρ διὰ τῶν ῥινῶν ἀναφερόμενος παχὺς [ἀτμὸς] | παχύνει τὸ πνεῦμα τὸ ψυχικὸν καὶ ἀνεπιτήδειον ποιεῖ τῇ 446r

1087 πρώτη Wk.: ὅτι **O** | οὖσα Wk.: οὖν **O** || 1093 σπληνί Al.: σπηνί **O** || 1097 γευστικόν **O**: correxi || 1109–1110 probl. (63) om. **O** || 1113 ἰατρίον **O**: sec. Al. correxi || 1114 φυραθεῖσα **O**: sec. Al. correxi || 1119 γαγάτης Al.: γαλάτης **O** | Θρακίας Al.: θρακίδ(ος) **O** || 1121 sec. Al. supplevi

ψυχῇ πρὸς ἐνέργειαν· μὴ ὀχούμενον οὖν ὑπὸ τῆς ψυχῆς [τὸ σῶ]μα πίπτει.

65 *Τὰ ἐναντία τὸ αὐτὸ ποιεῖ πάθος, ὡς θερμότης καὶ ψυχρότης ῥῖγος, κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην αἰτίαν· γίνεται γὰρ ἀπὸ ξανθῆς χολῆς ῥῖγος δριμείας οὔσης τῷ δακνόμενα τὰ μόρια ἐπεγείρεσθαι πρὸς ἀπόκρισιν. καὶ τούτου συνεχῶς γινομένου καὶ τῆς μὲν κεντούσης, τῶν δὲ μορίων ἐγειρομένων γίνεται τὸ ῥῖγος. γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ ψύξεως, τῇ ἀμέτρῳ μεταβολῇ ξενιζομένης τῆς φύσεως τῶν μορίων καὶ πάλιν συνεχῶς ἐπανισταμένων πρὸς ἀπόκρισιν· τὸ γὰρ σύμμετρον φίλον τῇ φύσει, τὸ δὲ ἄμετρον ἀλλότριον. γίνεται δὲ πρῶτον περίψυξις ἐξ ἧς φρίκη καὶ μετὰ ταῦτα ῥῖγος.*

66 *Ἄρτον καὶ οἶνον ἐν πυρετῷ διδόντες πῶς οὐκ ἀνάπτομεν αὐτόν; ὅτι βραχὺν διδόαμεν, ὃς καὶ τῇ θέρμᾳ εὐκόλως ἀναδίδοται καὶ τρέφει τὰ μόρια καὶ διεγείρει πρὸς πέψιν τοῦ νοσοποιοῦ χυμοῦ. ἰστέον δὲ ὡς ταῦτα τὰ δύο πρὸς θρέψιν καὶ ῥῶσιν ἰσοδύναμά εἰσι. καὶ Ὅμηρος· 'σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή'. προτάττεται ὁ σῖτος ὡς μόνος καὶ δι' ἑαυτοῦ τρέφων. ταῦτα καὶ ὀσφραινόμενα δύνανται ῥωννύειν, ὁμοίως καὶ τὸ μῆλον τῇ ὀσφρήσει ῥώννυσιν, ἐσθιόμενον δὲ ὡς ἄρτος καὶ οὐ διὰ ποιότητα. ὄξος ἀνακτᾶται λειποθυμίαν τῷ τέμνειν τὸν ἐν τῷ στομάχῳ χυμόν. καὶ ἕλικες ἀμπέλων καὶ ῥόδα καὶ τὰ ὅμοια ἐπὶ τῶν πυρετῶν δύνανται καὶ ἐμψύχειν καὶ τονοῦν.*

67 *Τὸ ἔλαιον οὐδενὶ τῶν ὑγρῶν μίγνυται διὰ τὸ παχυμερὲς καὶ γλίσχρον καὶ ἄτμητον καὶ τὸ μὴ διδόναι χώραν ἑτέρῳ ὑγρῷ καταβληθῆναι εἰς αὐτό. τὰ ὁμιλοῦντα ἑαυτοῖς ὁμιλεῖ κατὰ κρᾶσιν ὡς τὰ στοιχεῖα, κατὰ παράθεσιν ὡς ὑδρέλαιον, κατὰ μῖξιν ⟨ὡς⟩ αἱ κριθαὶ πυροῖς, κατὰ κόλλησιν ὡς λίθος λίθῳ, κατὰ πρόσφυσιν ὡς αἷμα σαρκὶ ἢ μυελῷ, κατὰ γόμφωσιν ὡς τὰ ξύλα διὰ τῶν γόμφων, κατὰ ἀντοχὴν καὶ περιπλοκὴν ὡς κρίκη, κατ' ἐπιτηδειότητα ὡς ψυχὴ σώματι διὰ μέσου τινός, ὅπερ ἀμφοτέρων ἀναδεχόμενον τὴν φύσιν μίγνυσι τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον, τὸ θεῖον καὶ τὸ γήινον. ἐν γὰρ τῷ ἥπατι τοῦ αἵματος πεττομένου ὑπὸ τῆς συμμέτρου θερμότητος καὶ ὑγρότητος γεννᾶται πνεῦμα· τοῦτο διὰ τῆς κοίλης φλεβὸς μετὰ τοῦ αἵματος ἀνιὸν πρὸς καρδίαν καὶ λεπτυνόμενον γίνεται ἀεροειδές· καὶ πάλιν ἀναπεμπόμενον διὰ τῶν καρωτίδων ἀρτηριῶν πρὸς τὴν βάσιν τοῦ ἐγκε-*

1137 Hom. Il. 19,161

1122 *τὸ σῶμα* Al.: partim evan. **O** ‖ **1127** *τῆς* Al.: *τῶν* **O** ‖ **1135** *χυμοῦ* Al.: *ψιμοῦ* ut vid. **O** ‖ **1146** *ὡς*[2] Al. ‖ **1153** *κοίλης* Al.: *κοιλ(ί)ας* **O**

φάλου κἀκ τῆς τούτου ψυχρότητος τὴν ἄμετρον ζέσιν ἀποβαλὸν γίνεται αἰθεροειδές, ὅπερ ὄργανόν ἐστι ψυχῆς πρὸς ἐνέργειαν, ὥσπερ ἄγριος ἵππος ὑπὸ χαλινῶν σωφρονιζόμενος, οὕτω καὶ τοῦτο χαλιναγωγούμενον ὑπό τινος ἀρρήτου φυσικῆς δυνάμεως· ἔτι γε μὴν καὶ διὰ τῆς ἀναπνοῆς ὁ εἰσιὼν ἀὴρ ἐν τῇ καρδίᾳ λεπτυνόμενος καὶ ἀνιὼν διὰ τῶν ἀρτηριῶν πρὸς ἐγκέφαλον καὶ αὐτὸ τροφὴ καθίσταται τοῦ αἰθεροειδοῦς καὶ ψυχικοῦ πνεύματος· ὅπερ εἰ μὲν σῶμα τυγχάνει, προσῳκείωται τῷ σώματι, εἰ δὲ λεπτότατον καὶ καθαρώτατον καὶ διαυγέστατον, φιλιοῦται ψυχῇ λογικῇ, σῶμα ἀσώματόν πως ὑπάρχον, καὶ δεσμὸς ἔμμεσος τυγχάνει τῶν ἄκρων ἐναντίαν οὐσίαν ἐχόντων· τοῦτο τὸ πνεῦμα καλῶς μὲν εὐσταθοῦν δίδωσι ψυχῇ πάντα κατὰ λόγον ἐνεργεῖν, ἀμέτρως δὲ ψυχόμενον καὶ πιλούμενον καὶ παχυνόμενον καὶ ἀνεπιτήδειον γιγνόμενον πρὸς σύντονον ἐνέργειαν ψυχῆς ποιεῖ τὰς πράξεις ἀργοτέρας καὶ νωθροτέρας· ἀμετρότατα δὲ ψυγὲν καὶ παχυνθὲν καὶ σῶμα γενόμενον παρασκευάζει ταύτην ἀφίστασθαι διὰ τὸ ἀνεπιτήδειον τῆς οὐσίας, ὡς ἐπὶ ληθάργου καὶ κάρου καὶ πόσεως ψυχρῶν δηλητηρίων· πάλιν δὲ θερμανθὲν ἀμέτρως καὶ πλέον τοῦ δέοντος κινούμενον παρασκευάζει ψυχὴν ἀμετρότερον ἐνεργεῖν κατὰ τὰς ἐκστάσεις τῆς ψυχῆς ἐν ταῖς φρενίτισιν· ἔτι δὲ πλέον τοῦτο παθὸν καὶ ἐκδαπανηθὲν ποιήσει πάλιν ψυχὴν ἀφίστασθαι τῷ μὴ εὐπορεῖν τοῦ δεσμοῦντος ἀμφότερα. θεώρει δέ μοι καὶ ἕτερον ἔργον θεοῦ· ἐπειδὴ γὰρ ταύτην ἔμελλεν ἀπὸ σώματος οὐρανίου καὶ θείου κατακλείειν σώματι γηίνῳ, σοφίζεται τὴν κάθοδον σχήματι, κατασκευῇ, χρώματι. αὐτὴν μὲν γὰρ τὴν κεφαλὴν σφαιροειδῆ διετύπωσε καθάπερ μικρὸν οὐρανόν, τὸν δὲ ἐγκέφαλον λαμπρὸν καὶ ἀπέριττον ἔταξε δεδωκὼς αὐτῷ πόρους ζ' τῶν κινουμένων ἀστέρων τὸν ἀριθμὸν διατυπώσας, ὑπερέχειν δὲ τοῦ παντὸς σώματος· καὶ γὰρ ὁ οὐρανὸς ὑπερέχει πάντας τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ.

Τῶν ζῴων ὅσα ὀλιγοχρόνια πολυτόκα, ὅσα δὲ πολυχρόνια 68
ὀλιγοτόκα, ὡς ἐλέφας, ὄφις, τὰ δὲ μέσα μέσα. ὁ πυρὸς πολύσπορος ὡς ὀλιγοχρόνιος, τὰ δὲ φυτὰ ἀνάπαλιν.

Εὔτακτος ἡ κίνησις τῶν παροξυσμῶν, ὅτι τόσον σήπει ἡ φύσις τοῦ 69
νοσοποιοῦ χυμοῦ ὅσον δύναται καὶ πέψαι. ὁριζομένου οὖν τοῦ πεττομένου ἐξ ἀνάγκης καὶ ἡ δύναμις καὶ ὁ χρόνος. ἀπὸ τοῦ αἵματος ἀτμὸς γεννᾶται ὑγρὸς καὶ θερμός, ὡς ἐν τῷ πόματι τοῦ λέβητος θερμὸν ὕδωρ ἔχοντος· ὃς πηγνύμενος αἷμα γίνεται ὡς ἀπὸ τοῦ ὕδατος νέφος

1156 *ἀποβαλὸν* Al.: *-ὼν* **O** ‖ **1164** *ψυχῇ λογικῇ* Al.: *-ὴ -ὴ* **O** ‖ **1175** *παθὸν* Al.: *-ὼν* **O** | *τῷ* Al.: *τὸ* **O** ‖ **1178** *κατασκευῇ* Al.: *-ὴ* **O** ‖ **1183** fort. *πάντων* scribendum

καὶ πάλιν ὕδωρ. ἀπὸ τῆς χολῆς λιγνὺς θερμὴ καὶ ξηρά, ὡς ἐπὶ λύχνων καιομένων, ἀπὸ τῆς μελαίνης αἰθάλη, ὡς ἐπὶ ξύλων, ἀπὸ φλέγματος καπνός, ὡς ἐπὶ ξύλων χλωρῶν.

70 Τὸ μέλι παλαιούμενον καὶ ὑπερεψόμενον πικροῦται διὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ὑγροῦ, οἱονεὶ τοῦ ἄνθους ἀπολλυμένου καὶ τῆς τρυγὸς ἀπομενούσης, ὡς ἐπὶ οἴνων ἡ γλ⟨υκ⟩ύτης ἐκ θερμότητος πλείονος καὶ ξηρότητος, ἡ ἁλμυρότης ἐκ ξηρότητος πλείονος καὶ ψυχρότητος, ἡ ὀξύτης ἐκ ψυχρότητος πλείονος καὶ ὑγρότητος, ἡ αὐστηρότης ἐξ ἐπιτεταμένης πλείονος ξηρότητος καὶ ψυχρότητος, ἡ πικρότης ἐκ ξηρότητος πλείονος καὶ θερμότητος, τὸ λιπῶδες ἐξ ὑγρότητος πλείονος καὶ βραχείας θερμότητος.

71 Οἱ μεθύοντες πάντα στρεφόμενα ὁρῶσιν, ὅτι πολλῆς ἀναθυμιάσεως τικτομένης καὶ μὴ δυναμένης ἐξελθεῖν διὰ τῆς κόρης τῶν ὀμμάτων πληροῦται καὶ περιδινεῖται ὁ ἐγκέφαλος. ὅθεν καὶ ἰλιγγιῶσι κατὰ μεταφορὰν τῶν ὑδάτων. τὸ σκότωμα δὲ γίνεται ἀπὸ χυμῶν πολλῶν γεννώντων ἀτμοὺς καὶ πληρούντων τὸν ἐγκέφαλον.

72 Εἰ τὰ νεῦρα παρ' ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ πέμπονται, πῶς διάφορον ἔχει ἐνέργειαν; διὰ τὴν τοιάνδε κατασκευήν· τὸ γὰρ ὀπτικὸν τέτρηται νεῦρον, τὸ ἀκουστικὸν ἐξήπλωται, τὸ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας περιειλεῖται, τὸ δὲ τῆς κοιλίας σφαιροῦται. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ κιθάρας, ἥτις τῷ διαφόρῳ τῶν νευρῶν ποιεῖ τόνον.

73 Αἱ κυοφοροῦσαι περὶ δεύτερον καὶ τρίτον κιττῶσιν, ὅτι ἡ φύσις διὰ τὴν τοῦ ἐμβρύου διάπλασιν συνάγει τὸ καταμήνιον ἐν τῇ μήτρᾳ. τοῦτο δ' ἂν εὑρεθῇ κακόχυμον, πληροῖ τὸ στόμα τῆς γαστρός, κινούμενον δὲ ἐπεγείρει ὀρέξεις ἀλλοκότων τροφῶν, εἰ μὲν εἴη μελαγχολικός, ἀσβόλης καὶ ὀστράκων, εἰ φλέγμα, ὀξωδῶν, εἰ λεκιθώδης, κνισσωδῶν, εἰ μῖξις, ποικίλη ἡ ὄρεξις. μετὰ δὲ τρίμηνον παύεται τὸ τὸ πλασθὲν ἀναλίσκειν τὸ πλεονάζον τοῦ σώματος καὶ μηκέτι ἀναπέμπεσθαι πρὸς τὸν στόμαχον. τοῦτο πάσχουσι καὶ βουλιμιοῦντες καὶ κολικευόμενοι διὰ τὸ πληροῦσθαι τὸ στόμα τῆς γαστρὸς χυμῶν, οὓς τὸ καθαρτήριον ὠφελεῖ. 'κιττῶ' λέγεται ἀπὸ τῆς κίττης τοῦ ζῴου ἀεὶ βώλους ἐσθιούσης ἢ ἀπὸ τοῦ ποικίλου τῆς θέας καὶ τοῦ ποικίλου τῶν ὀρέξεων.

74 Διὰ τί τὸ φθινόπωρον ἀνώμαλον ἔχει θάλπος καὶ κρύος; ὅτι φύσιν ἔχει ἄρρητον μοχθηράν, ἢ ὅτι ὁ ἥλιος τὴν ζώνην κινούμενος ταύτην τοῦ ζῳδιακοῦ τὴν γῆν οὕτω τρέπει, ἢ διὰ τοὺς διαφόρως πνέοντας ἀνέμους, ἢ ὅτι ἡ γῆ ὑπεκκαεῖσα ἀπὸ τοῦ θέρους εἰς ψυχρότητα μετέ-

1192 λύχνων Al.: λίθων **O** || 1197 γλύτης **O**: correxi || 1217 λεκιθώδης Al.: -κυ- **O** || 1220 immo βουλιμιῶντες | κολικευόμενοι Al.: -κεν- **O** || 1222 κίττα Al.

βαλε καὶ τοιαύτην αὖραν ἀναπέμπει· ἄλλοι κἂν καὶ ψευδῶς ὅτι μέσον ἐστὶ θέρους καὶ χειμῶνος. τὸ ἀπὸ τῆς ἕω μέχρι καὶ τοῦ γεύματος ἔοικε τῷ ἔαρι, ἡ μεσημβρία τῷ θέρει, τὸ μέχρι ἑσπέρας φθινοπώρῳ, ἡ νὺξ χειμῶνι.

Ὁ κόπος ξηραίνει καὶ πῶς ποιεῖ ὕπνον, εἴ γε ἡ ξηρότης αἰτία ἀγρυ- 75
πνίας; οὐ κυρίως ὁ κόπος ὕπνον ποιεῖ, ἀλλὰ διὰ τῆς ψυχρότητος· ὁ γὰρ κόπος ξηρότητα ποιεῖ· ἡ δὲ τῆς ὑγρότητος ἀπώλεια καθαιρεῖ τὴν θερμότητα· αὕτη δὲ αὔξει τὴν ψυχρότητα· ἡ οὖν φύσις ἀναπαύεται πρὸς τὸ πάλιν συνάξαι ὑγρότητα.

Βάρος τι πῶς καθ' αὑτὸ μὲν βυθίζεται, ὑπὸ δὲ σανίσι βασταζόμενον 76
οὔ; ὅτι ὁ ἀὴρ διεισδύνων εἰς τοὺς πόρους τῶν σανίδων ἐπινήχεσθαι ποιεῖ τὰ βάρη. ὁ δὲ κίων καὶ ὁ σίδηρος πυκνότερα ὄντα καὶ μὴ δεχόμενα πνεῦμα οὐ νήχεται. οὕτω καὶ οἱ ἐν θαλάσσῃ βυθιζόμενοι μεθ' ἡμέρας, ἅτε τῇ σήψει τοῦ σώματος πνεύματος γεννηθέντος τοῖς βρογχίοις καὶ τῷ πνεύμονι κοῦφον γίνεται καὶ ἐπινήχεται. ὅθεν καὶ πειράτης τις κτείνων ἄνδρας ἀνελάμβανε τὸν πνεύμονα. καὶ τὰ ἀπαθῆ τῶν ᾠῶν εἰς ὕδωρ βυθίζεται, τὰ δὲ ἐμπνευματωθέντα τῇ ἐξυδαρώσει τοῦ ὑγροῦ ἐπινήχεται.

Ὕες καὶ κύνες τυπτόμενοι τῶν βοῶν μᾶλλον βοῶσιν, ὅτι καὶ πλεῖον 161
λυποῦντα καὶ θυμοῦντα· δηλοῖ δὲ ἥ τε τῶν ἀγρίων ὁρμὴ καὶ ἡ τῶν κυνῶν ὑλάκτισις.

Οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν παλαιοτέρων ἰατρῶν σποράδην ἐξεῦρόν τινα τῆς ἰατρικῆς ἐκ κληδόνων ἢ τριόδων συνάγοντες καὶ ἀπὸ τύχης ἢ μαντείας ἢ κλήσεως δαιμόνων ἢ ἄλλων τινῶν τρόπων, Ἱπποκράτης δὲ ὁ τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἡγεμὼν ταύτην, ὡς ἂν εἴποι τις, πλαζομένην καὶ συνάξας καὶ τελείως ὑφάνας πλήρη καὶ ἀρτίαν εἰργάσατο κεφαλὴν ἐπιθείς. καὶ οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι λέγων ὡς ὁ προνοητικὸς θεὸς ἐλεήσας τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀλλεπαλλήλοις νόσοις ἀπολλύμενον αὐτὴν τὴν φύσιν σαρκώσας Ἱπποκράτην κατήγαγεν πρὸς ἀρτίαν ταύτης παράδοσιν. ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο αἰνίττεται κατὰ τὸ προοίμιον τῶν Ἀφορισμῶν

1246–1248 Al. Probl. IV 161 || **1249–1288** Al. Probl. III praef. || **1257** sqq. respicit ad Hipp. Aph. I 1

1230 *ἔαρι* Al.: *ἀέρι* **O** || **1239** *πυκνότερα*] *πυκνοπόρος* Al. || **1241** post *ἡμέρας* habet *ἀναπλέουσιν* Al. || **1247** *ἥ τε … ὁρμὴ* Al.: *ἤτοι … ὁρμῇ* **O** || **1248** leg. *ὑλάκτησις*? || **1254** *λέγων* Al.: *λόγων* **O**

λέγων ὡς ‘ἐπειδὴ κατὰ τὴν πεῖραν ἰατρικὴ σχεδὸν ἀκατάληπτός ἐστιν – οὔτε γὰρ ὅτε βουλόμεθα τοῖς πάθεσι τῶν ἀνθρώπων ἐντυγχάνουσιν οἱ ἰατροί· τύχῃ γὰρ καὶ τῷ σπανίῳ τῆς γενέσεως δουλεύει ταῦτα –, ἔτι μὴν καὶ ἐπικίνδυνος τῷ ἐν σώματι, ῥευστῷ μὲν διὰ τὴν ὕλην καὶ ἀβεβαίῳ, κεκτημένῳ δὲ καὶ θείαν δύναμιν ψυχικήν, γυμνάζεσθαι τὴν ἰατρικὴν τέχνην καὶ οὐκ ἀψύχῳ καὶ ἀτίμῳ καθάπερ τὰς ἄλλας τέχνας· πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ πάθη ὑπὸ πολλῶν αἰτίων γεννᾶσθαί τε καὶ αὔξάνεσθαι καὶ διὰ τοῦτο δυσχεραίνειν τὴν πεῖραν ἐν τῷ διακρίνειν τὸ ποιητικὸν αἴτιον· φέρε τῷ λόγῳ ψιλῷ χωρὶς ὑποκειμένης ὕλης ἀσωμάτως πᾶσαν περιλαβὼν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξω καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐπιστημονικὸν λόγον ποιήσω καὶ τὰς αἰτίας πάσας ὑποθήσομαι σὺν ταῖς διαγνώσεσι πρὸς τὸ σὲ λοιπὸν τῇ πείρᾳ γυμνάζειν τὸν λόγον, [τότε δ’] ἄν σοι κατὰ τύχην περιπέσῃ τι πάθος, ἐφαρμόζων τὸν λόγον καὶ γυμνάζων καὶ ἀληθῆ τοῦτον εὑρίσκων.’ τὸ δὲ μέγιστον τοῦ ἀνδρὸς ὅτι οἱ παρ’ αὐτοῦ λεγόμενοι Ἀφορισμοὶ [οὐχ] ἁρμόζουσι μόνῃ ἰατρικῇ ἀλλὰ καὶ κοινῶς παντὶ τῷ βίῳ· νόμοι γάρ εἰσι καθολικοὶ θεσπίζοντες καὶ κανονίζοντες τὰ γινόμενα. ὅταν λέγῃ ‘ἐν τοῖσι γυμνα- 446v *στικοῖσιν ἐπ’ ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραί’ | καὶ ‘πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον’ καὶ ‘ὕπνος ἀγρυπνίη μᾶλλον γιγνόμενα τοῦ μετρίου κακόν’, καθολικὸν δίδωσιν ἡμῖν κανόνα καὶ νόμον ἐπὶ παντὸς πράγματος, ὡς πᾶν μέτρον ἄριστον, καὶ πάλιν ‘τὰ μὴ καθαρὰ σώματα ὅσα ἂν θρέψῃς μᾶλλον βλάψῃς’, ὃ δύναται καὶ περὶ ψυχὴν μεταφέρεσθαι· οὕτω γὰρ ὁ θεῖος Πλάτων ἔφη· ‘τὰς μὴ καθαρὰς ψυχὰς ὅσῳ ἂν παιδεύσῃς μᾶλλον βλάψῃς’· τῆς γὰρ ἀσωμάτου ψυχῆς ἀσώματος τροφὴ παίδευσις. καὶ ἐπὶ ἄλλων δὲ ἀφορισμῶν τὸ εἰρημένον κρίνων εὑρήσεις. ἔχουσι δὲ καὶ τὸ διωρισμένον καὶ τὸ συνεχές, ὃ καὶ αὐτὸ τελείας ἀρετῆς ἐστι σύμβολον· ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν γραμμικῶν καὶ ἐπ’ αὐτῶν, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ὁ πέμπτος τὸν τέταρτον σαφηνίζει καὶ ὁ τέταρτος τὸν τρίτον καὶ ὁ τρίτος τὸν δεύτερον καὶ ὁ ἐφεξῆς ὡσαύτως, καὶ προβαίνων σαφῶς τοῦτο ποιεῖται τὴν τάξιν φυλάττων τοῦ λόγου καὶ τὸ ἀκόλουθον τῆς αἰτίας ἐπὶ ἡλικιῶν ἢ ὡρῶν καὶ παθῶν καὶ τῶν παραπλησίων.*

1274 sq. Aph. I 3 || **1275** sq. Aph. II 51 || **1276** Aph. II 3 || **1278** sq. Aph. II 10 || **1280** cf. Pl. Phaed. 67 b 2; Hipp. Aph. II 10; Pall. Sect. 71,21–72,4

1258 *ἰατρικὴ* Al.: *-ῆς* **O** || **1270** *τότε δ’* Al.: evan. **O** || **1272** *οὐχ* Al.: evan. **O** || **1275** ante *ἐπ’* habent *αἱ* Al., Hipp. | *εὐεξίαι* Al., Hipp.: *-ίας* **O** || **1279** *βλάψῃς*] term. non pro certo leg. **O**, potius *-ῃς* || **1283** *αὐτὸ* Al.: *-ὸς* **O**

Οἱ ἵπποι ὅταν ἐκφεύγωσιν οὐ κινοῦσι τὰς οὐράς, ἀλλ' ὅταν γυμνά- 164
ζωνται, ὅτι ἡ κίνησις τῆς οὐρᾶς διὰ πόνον ἢ διὰ κακίαν τῆς ψυχῆς. συμβαίνει δὲ τοῦτο τοῖς μαλακοῖς· οἱ γὰρ εὐγενεῖς εὐκινήτους καὶ ὀρθὰς ἔχουσιν αὐτάς.

Διὰ τί οἱ μακρὰν ἔχοντες τὴν οὐρὰν ἀσθενῆ καὶ μὴ δασεῖαν κακοὶ 165–166
τὰς ψυχὰς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ; ὅτι σημαντικὸν ἡ οὐρὰ ἀρετῆς καὶ κακίας, ὀρθὴ οὖσα ἢ ἀνέσιμος ἢ κινουμένη ἢ ἑστῶσα· τῶν θαρρούντων γὰρ ὀρθή, τῶν φοβουμένων καὶ ἀπεστραμμένων ὑπειλημμένη. αἴτιον δὲ ὅτι συνέχειά τις ἀπὸ τῶν κυρίων τόπων τοῦ ζῆν, ἐν οἷς ὁ θυμός, εἰς ταύτην συνάπτει.

Ἡ ἵππος ὀλιγοχρόνιος οὖσα πλείω χρόνον φέρει ἐν γαστρί, ὅτι πολὺ 167
λείπεται τῶν μακροβίων καὶ ὅτι ἀτονώτατον· μονοτόκον γάρ.

Τῶν ἵππων οἱ ἄρρενες μᾶλλον χρεμετίζουσι, τῶν δὲ προβάτων καὶ 168
αἰγῶν τὰ θήλεα μᾶλλον βληχᾶται, ὅτι τῶν φωνῶν αἱ μὲν θυμικαί, αἱ δὲ ἄθυμοι· τὰς μὲν οὖν θυμικὰς οἱ ἄρρενες ἀφιᾶσι, τὰς δ' ἀθυμοτέρας τὰ θήλεα. ὁ οὖν χρεμετισμὸς θυμοῦ, ἡ δὲ βλήχησις ἀσθενείας.

Τῶν ἵππων ἐὰν μίαν ἢ δύο σπάσῃ τρίχας, πονοῦσιν, ὅτι οὐκ ἀκο- 169
λουθεῖ τῇ ἀντισπάσει τὸ δέρμα. ἐὰν δὲ ἀθρόας ἑλκύσῃ τις, οὐ γίνεται σπασμός· τὸ γὰρ δέρμα συνακολουθεῖ.

Αἱ ἵπποι ὅταν σκυζῶσιν ἐκτομάζουσαι πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς μεσημ- 170
βρίαν θέουσιν, ὅτι δέονται καταψύξεως· ἐκ θερμότητος γὰρ τὸ πάθος, βορρᾶς δὲ καὶ νότος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πνέουσιν.

Αἱ ἵπποι ἐὰν ὀχευθεῖσαι βρεχθῶσιν ἀνοχεύονται, ὅτι ψύχονται τὰ 171
σώματα καὶ κωλύονται συλλαμβάνειν τὸ σπέρμα. διὰ τοῦτο καὶ πάλιν δεῖται ὀχείας.

Τοῖς ἵπποις ἐκ τῶν οὐλῶν φύονται τρίχες, τοῖς δ' ἀνθρώποις οὔ, 172
τοῖς μὲν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς τριχός, τοῖς δ' ἵπποις οὐ κεκώλυκεν ἀλλ' ἔφθειρε· διὸ καὶ λευκαὶ φύονται τούτοις· διὰ τὸ δέρμα ἀσθενέστερον γεγονέναι καὶ ἡ λευκὴ θρὶξ ἀσθενεστέρα.

Οἱ ὄνοι δύσριγοι καὶ ψυχροὶ καὶ διὰ τοῦτο οὐ γίνονται ἐν τῇ Σκυ- 173
θίᾳ.

Τῶν ἵππων οἱ ὀρθὰ τὰ σκέλη ἔχοντες καὶ ἐπισκύνιον μέγα λίαν 174
χωλοὶ γίνονται ταχέως, εἰ δὲ μέσον, ἀσφαλέστατοι· ἢ ὅτι μικρὸς μὲν

1289–1367 Al. Probl. IV 164–192

1289 *γυμνάζωνται* Al.: *-ονται* **O** ‖ **1293** *κακοὶ* Al.: *κοντοι* ut vid. **O** ‖ **1295** *ἑστῶσα* Al.: praeter *ῶσα* non facile leg. **O** ‖ **1296** *ὑπειλημμένη* Al.: *-οι* **O** ‖ **1299** *χρόνον* Al.: *χρόνῳ* **O** ‖ **1303** *ἀφιᾶσι* Al.: *ἀφίασι* **O** ‖ **1306** *ἑλκύσῃ* Al.: *-σει* **O** ‖ **1320** *μέγα* Al.: *μέγας* **O** ‖ **1321** *χωλοὶ* Al.: *χαλοὶ* **O** ‖ **1321** sq. immo *μικρὸν μὲν ὄν*, ut Al.

ὧν οὐ παρέχει ἔνδοσιν, ἀλλ' οἷον πληγὴ γίνεται. ὅταν δὲ σύμμετροι, ἐνδίδωσι καὶ γίνεται βάσις, οὐ πληγή. ἐὰν δ' αὖ μείζω τοῦ καιροῦ, καταρρήγνυται πλείονος τοῦ βάρους ἐμπίπτοντος διὰ τὴν ἔνδοσιν. διὸ καὶ αἱ χελῶναι ἀνόμοιοι· τῶν μὲν γὰρ μικρὸν ἐχόντων παραπίμπλανται τὰ σκέλη καὶ ἀνοιδεῖ, τῶν δὲ μέγα καταρρήγνυται καὶ ἀφελκοῦται ὁ τόπος.

175 *Ἵππος ἐὰν ἐμέσῃ, θνήσκει, ὅτι παρὰ φύσιν· ἢ οὐ τούτου αἴτιον, ἀλλὰ σημεῖον ἑτέρου μείζονος, ὅτι ἐν τοῖς εἰλεοῖς ἂν ἐμῶσι κόπρον.*

176 *Ἐὰν διαρροίᾳ πέσωσι, θνήσκουσιν, ὅτι μανὴ καὶ πυκνὴ ἡ σὰρξ αὐτῶν· σημεῖον δὲ τὸ εὐίδρωτα καὶ εὐκίνητα εἶναι.*

177 *Οἱ γηραίτεροι τὸ κάτω χεῖλος προτείνουσι, ὅτι ἀνίεται αὐτῶν ἡ φύσις, τὸ δὲ κάτω χεῖλος μεῖζον καὶ σαρκωδέστερον καὶ ἧττον πρὸς τῷ ὀστῷ.*

178 *Θᾶττον οὐροῦσιν ἐν τοῖς μαλακοῖς χωρίοις ἢ τοῖς στερεοῖς, ὅτι ῥαίνονται ἧττον· φεύγει δὲ τοῦτο σφόδρα. καὶ ὅταν ὑποστρωννύωνται ἐπὶ τῷ καθεύδειν οὐροῦσιν· ἡ ἄνεσις δὲ τοῦ σώματος αἰτία ἐστί. τὸ δὲ στερεὸν ἀντίτυπον ὂν συντονίαν τινά. ἡ διαγωγὴ τῶν σκελῶν καὶ ἡ πρόσνευσις τῆς ὀσφύος εἰς τὴν πρόθεσιν.*

179 *Ἵπποι καὶ ὄρνεις ἥκιστα δύνανται πεινᾶν, ὅτι ἔχουσι θηρίδια ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ παραπλήσια πρὸς τοὺς ἕλμινθας, ἃ ἐξαναλίσκει τὴν τροφήν.*

180 *Αἱ ἵπποι ῥᾷον φέρουσιν ἐν τῇ κυήσει ἡμιόνων καθάπερ καὶ αἱ γυναῖκες τὰ ἄρρενα τῶν θηλείων· ἰσχυρότερα γὰρ ὄντα μᾶλλον ἐξαναλίσκει τὰ περιττώματα.*

182 *Ἐκτιτρώσκει ῥᾳδίως ἵππος, ὅτι σφοδρότατον καὶ συντονώτατον.*

184 *Οἱ ποικίλοι ἵπποι ὡς ἐπίπαν ἀγεννεῖς, τῶν δὲ φαλίων καί τινες γενναῖοι, καίτοι ἡ φαλιότης ποικιλότης, ὅτι ἐπ' ἔλαττον ἡ ἐξαλλαγὴ τοῦ φαλίου· ἡ ποικιλία δὲ διὰ τὸ ἀνώμαλον ἀγεννεῖς ποιεῖ.*

185 *Οἱ πῶλοι κατακλίνονται μᾶλλον τῶν γηραιοτέρων, ὅτι τοῖς μὲν πολὺ τὸ βάρος, τοῖς δὲ ὀλίγον· τὰ μὲν γὰρ κῶλα οὐκ ἐπαυξάνεται τοῖς ἵπποις, τὸ δὲ σῶμα.*

186 *Τοῖς ἵπποις τὸ περίττωμα ἐν γυμνασίᾳ δυσωδέστερον, ὅτι* ⟨***⟩ *καὶ τοῖς καθαιρομένοις κάτω ὑπὸ φαρμάκων, ἢ ὅτι τότε ἧττον πέττουσι, τὰ δὲ ἄπεπτα δυσωδέστερα.*

1325 *μικρὸν* Al.: *-ῶν* **O** ‖ 1326 *ἀνοιδεῖ* Al.: *-οῖ* **O** ‖ 1328 *τούτου* ut codd. quidam Al.: *τοῦτο* Al. ‖ 1329 *εἰλεοῖς* Al.: *ἠλ-* **O** | *ἂν ἐμῶσι* Al.: *ἀνιμῶσι* **O** ‖ 1330 *πυκνὴ*] immo *οὐ πυκνὴ* ‖ 1336 *ὑποστρωννύονται* **O**: correxi ‖ 1343 *ἡμιόνων* ut codd. Al. ‖ 1345–1346 probl. (181) om. **O** ‖ 1346–1347 probl. (183) om. **O** ‖ 1349 *ἀγεννεῖς* ex *ἀσθενεῖς* corr. **O** ‖ 1353 exciderunt aliqua, cf. Al.

Ἵππος καὶ ὄνος οὐρεῖ μετὰ τὴν ὀχείαν, ὅτι πονοῦσι διὰ τὸ μέγεθος, 187
βοῦς δὲ διὰ τὴν συντονίαν.

Ἵππος καὶ ὄνος ἐξουρεῖ τὸ σπέρμα, βοῦς δὲ οὔ, ὅτι τοῖς μὲν πόρρω 188
ἐξακοντίζεται τὸ σπέρμα διὰ τὴν συντονίαν, τοῖς δὲ ἐγγύς.

Ἐπὶ τὰ τῶν ἵππων ἕλκη κριθὰς κεκαυμένας ἐπιπάττοντες οὐ λευκαὶ 190
φαίνονται αἱ οὐλαί, ἀλλ' ὅμοιαι τῷ λοιπῷ δέρματι, ὅτι τὸ τῆς κριθῆς κατάκαυμα ξηρὸν ὂν ἀναλαμβάνει τὴν ὑγρότητα καὶ ἐξομοιοῖ τὸ δέρμα τῷ ἄλλῳ.

Οἱ ἵπποι κατὰ τὴν ἕδραν ποταμοῖς ἀποπνίγονται, ὅτι εὐρὺ τὸ ἔν- 191
τερον ἔχουσιν, ἐπεὶ καὶ εὐμαρῶς ἀφοδεύουσιν.

Τὰς ἵππους καὶ τὰς ὄνους, ὅταν ὀχευθῶσι, μετὰ τὴν ὀχείαν διώκου- 192
σιν, ὅτι οὐροῦσι καὶ συνεξουροῦσι τὴν γονήν.

Τὰ στρογγύλα ἕλκη δυσαχθέστερα τῶν ἄλλων, ὅτι τὰ κυκλικὰ σχή- 1
ματα κἂν καὶ μικρὰ τῇ περιοχῇ μείζονα τῷ ἐμβαδῷ. Ἡρόφιλος λέγει ὅτι ἐν πᾶσι τῷ μέσῳ πλεῖον κίνησις, ὡς ἐν ποταμῷ καὶ πυρί· ἐπεὶ οὖν τὰ στρογγύλα ἕλκη συνῆκται εἰς τὸ μέσον κατὰ πᾶν μέρος, σφοδροτέρα γίνεται ἡ κίνησις. ἢ ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασι τῶν ἑλκῶν συμβαίνει ἡ ἐπούλωσις θᾶττον διὰ τὸ τὰ ὑγιῆ σώματα συμβαίνειν εἶναι πλησίον, ἐπὶ δὲ τῶν στρογγύλων ἐπίσης ἀφέστηκε τῶν ἑλκῶν.

Τὰ ἄκρα τοῦ σώματος ἐπιτήδεια πρὸς σῆψιν ὡς ἐμπερίψυκτα, καὶ 2
πλέον τὰ κοῖλα διὰ τὸ πλεονάζειν τῆς σηψοποιοῦ ὑγρότητος.

Μετὰ ὑγείαν ἑλκῶν καὶ φλεγμονῶν κνησμοὶ γίνονται, ὅτι ἐπικρα- 3
τοῦντος τοῦ οἰκείου ἀπελαύνεται ἐκ βάθους τὸ ἀλλότριον.

Οἱ ὑδρωπικοὶ διψῶσιν ὡς ζητοῦντες τοῦ παρὰ φύσιν ὑγροῦ τὸ κατὰ 4
φύσιν, ἢ ὅτι οὐκ εἰς τοὺς δεομένους πόρους τὸ κατὰ φύσιν ὑγρὸν μερίζεται, ἀλλ' ἔξω διωθεῖται. διψῶσιν οὖν ὡς μὴ πίνοντες.

Εἰ διψῶντες παραβάλοιμεν εἰς τὸ λοετρόν, τὸ σῶμα οἱονεὶ ἐπισπᾶ- 5
ται διὰ τῶν τῆς ἐπιφανείας πόρων τὸ ὑγρὸν καὶ γίνεται ἄδιψον, ἐπὶ δὲ τῶν μὴ διψώντων διψητικόν, ὅτι τὸ μὴ προκείμενον ὑγρὸν ἐν τῷ σώματι προΐεται διὰ τῶν ἱδρώτων.

Ἧπαρ ἢ σπλῆνα ἢ πνεύμονα πασχόντων ἐπὶ τῶν πεπονθότων ῥάων 6

1368–1432 Cass. Probl. 1–18 || **1369** *Ἡρόφιλος*] immo Asclepiades sec. Cass. p. 144, 18–145, 9

1358 *τοῖς*] immo *τῷ*, ut Al. || **1359–1360** probl. (189) om. **O** || **1360** *οὐ* Al.: *αἱ* **O** || **1375** *εὐπερίψυκτα* Cass. || **1379** post *ζητοῦντες* sc. *πρὸ* vel sim. || **1383** *τὸ ὑγρὸν* Cass.: *τῶν ὑγρῶν* **O** || **1384** *διψητικῶν* **O**: correxi | *μή*² delendum est ut vid.

ἡ κατάκλισις, ἐπὶ δὲ τῶν ⟨μὴ⟩ πεπονθότων δύσκολος, ὅτι ἐκκρεμασμός τις γίνεται τῶν πασχόντων μορίων.

7 *Ἐν τοῖς παροξυσμοῖς τὰ ἄκρα περιψύχεται, ὅτι ὅπου ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἐκεῖ καὶ ἡ ὕλη· ἡ δὲ ἀρχὴ ἐν τῷ βάθει, ἐν τούτῳ καὶ ἡ ὕλη· καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἄκρα ψυχρά.*

8 *Ἡ δίψα κατὰ ξηρότητα γίνεται, ἥτις πύκνωσιν ποιεῖ. διψῶντες οὖν εἰ προσενέγκοιμεν ὕδωρ ψυχρόν, ἡδόμεθα, καίτοι τῆς πυκνότητος ἐπιτεινομένης τῷ ψυχρῷ. καὶ ὥσπερ τὸν ὕπνον οὐ λέγομεν χαλαστικὸν ἐν τοῖς σώμασιν, οὕτως οὐδὲ τὸ ὕδωρ, ἐπειδὴ ἡδονῆς παρεκτικόν ἐστιν. ἡ διὰ τοῦ σκάφους αἰώρα διαφορητικὴ τῶν παχυμερῶν σωμάτων, τοῦ δὲ αἰσθητικοῦ πνεύματος πυκνωτικὴ καὶ διὰ τοῦτο ὕπνου ποιητική.*

9 *Ἐπὶ τὴν μήνιγγα εἰ γένηται ἕλκος, θανάσιμον διὰ τὸ τὴν συλλεχθεῖσαν ἐκ τῆς ἑλκώσεως ὕλην ἐπὶ τὰ κύρια μέρη τοῦ ἐγκεφάλου θλῖψιν ἀπεργάζεσθαι καὶ σπασμόν, μὴ δυνηθεισῶν τῶν ὑλῶν διαπνεῦσαι.*

10 *Ἰστέον ὅτι κυριώτατα τὰ περὶ τὸ βρέγμα μέρη ὄντα λεπτὴν ἔχει τὴν ὑποκειμένην μήνιγγα καὶ διὰ τοῦτο ἐπικίνδυνον. πρὸς δὲ τὴν συνούλωσιν ἐλθόντα εὐιατότερα, ὅτι σφοδροτέρα γίνεται ἡ συνέργεια τῶν κυριωτέρων μερῶν. τὰ περὶ τὸ ἰνίον ἀκινδυνωδέστερα διὰ τὸ τὴν μήνιγγα αὐτῶν σαρκώδη εἶναι, δυσιατότερα διὰ τὸ μὴ ἔχειν συνέργειαν πολλήν.*

11 *Ἐφ' ὧν τοιαῦτα τραύματα περὶ τὴν κεφαλήν ἐστιν, εἰ αὐτομάτως λυθείη ἡ κοιλία, θάνατος, εἰ δ' οὖν, σωτηρίαν ὑποφαίνει· ὅτι, εἰ ἡ γαστὴρ λυθῇ ἐκ τῆς κεφαλῆς τὴν ὑπόστασιν ἔχουσα, κίνδυνον ἀπειλεῖ, εἰ δὲ τῷ λόγῳ τῆς διαίτης ἐξυγρανθεῖσα τὴν λεπτοποιηθεῖσαν ὕλην ἐπὶ τὰ κάτω μέρη δίδωσι, τὴν κεφαλὴν ἀνενόχλητον ποιεῖ.*

12 *Ἡ ἐκ τῆς ἀνθρακιᾶς θέρμη κεφαλαργική {δέ}, ὅτι πολλή ἐστι καὶ πυκνωτική, ἡ δ' ἐκ τῶν ξύλων ἔχει καὶ ἰκμάδα καὶ δῆλον ἐκ τοῦ καπνοῦ. δεῖ δὲ τοὺς ἄνθρακας σβεννύειν οἴνῳ ὀλίγῳ, ἵνα μὴ παρακολουθήσῃ ἐξ αὐτῶν βλάβη.*

13 *Τοῖς θαλαττουργοῖς ἐπιπολάζει τὰ πτερύγια, ὅτι ἐκ τῶν θαλαττίων ἀτμῶν δριμυτέρων ὄντων ἀναβιβρωσκόμενα τύλωσιν μετὰ φλεγμονῆς ἀναδέχεται. δύο δὲ εἴδη τούτων, τὰ μὲν προσηρτημένα, τὰ δὲ συμφυῆ.*

15 *Ὁ πυρετὸς πολλάκις λύει τὴν ὀφθαλμίαν, πολλάκις ἀπεργάζεται, ὅτι ὁ πυρετὸς λόγῳ τινὶ μετασυγκρίσεως· καὶ εἰ μὲν ᾖ μέτριος, ὠφελεῖ, εἰ*

1387 *κατάκλισις* Cass.: *κατάκλασις, υ* super *α* scr., **O** | *μὴ* addidi ‖ **1397** *πυκνωτικὴ* Cass.: *ὑπνοτικὴ* **O** ‖ **1402** immo *ἐπικειμένην* | *μήνιγκα* **O** ‖ **1403** *εὐιατότερα* Cass.: *εὐιαστάτερα* **O** ‖ **1412** *ἀνθρακιᾶς* Cass.: *-ίας* **O** | *δὲ* seclusi ‖ **1418–1419** probl. (14) om. **O** ‖ **1419** ante *ἀπεργάζεται* exciderit *πήρωσιν* vel sim. (cf. Cass.) ‖ **1420** *μετασυγκρίσεως* Cass.: *μετὰ συγκρίσεως* **O**

δὲ σφοδρός, βλάπτει. καὶ ὅτε ξηραντικός ἐστιν, ὠφελεῖ, ὅταν δὲ ἐναποσκηπτικός, ὡς ἀνάπαλιν.

Ἐν τῷ θέρει μᾶλλον αἱ ὀφθαλμίαι ἐκ τοῦ ξηροῦ καὶ θερμοῦ ὄντος. 16
τοῦτο δὲ ἀπὸ ῥεύματος, ὅτι τὸ φαιδρὸν πολὺ ὂν βλάπτει τὰς ὄψεις· τὸ
γὰρ ὑπὲρ τὸ δέον λευκὸν συγχυτικόν. ἐν γοῦν τῷ θέρει αἴτιον τῆς
ὀφθαλμίας τὸ φαιδρὸν τοῦ ἡλίου.

Ὁμοιότης ἐστὶν ὀφθαλμῶν καὶ ὤτων· πῶς γοῦν συμπάσχοντος 17
ὀφθαλμοῦ συμπάσχει καὶ ὁ ἕτερος, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τῶν ὤτων; ὅτι ἐπὶ
τῶν ὀφθαλμῶν πολλὴ ἐγγύτης καὶ ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν συγκινη-
τικὰ ἔνδοθεν, τὰ δὲ τῶν ἀκοῶν ἔξωθεν.

Τινὲς ὀφθαλμιάσαντες ὀξύτερον ὁρῶσιν, ὅτι καθαίρονται τῇ ἀποδα- 18
κρύσει ὡς ἀπό τινων διακρουστικῶν κολλυρίων.

1421 *σφοδρός* Cass.: *-ῶς* **O** || **1423** *αἱ ὀφθαλμίαι* Cass.: *οἱ ὀφθαλμοὶ* **O**

INDICES

INDEX LOCORVM

SEPTVAGINTA

NOVVM TESTAMENTVM

INDEX NOMINVM

INDEX VERBORVM

stellula (*) distinguuntur vocabula quae in lexicis Liddell-Scott-Jones et Lampe desiderantur

APPARATVS FIGVRARVM I–XII

(quae ad op. 51 pertinent)

Figura I

B, tota fig.] cf. Ps.-El. in Isag. 25, 7–17; Dav. in Isag. 83, 13–86, 11

A] partem b cum a sub *ἔναρθρος* collocat **b**[8]: transposui || a **6** *τράγου* **b**[8]: correxi || b **3** *ἀσήμαντος* Neoph.: om. **b**[8]

Figura II

tota fig.] Neoph. 18[v]–19[r] || b **9** *φησί*] cf. (?) Her. Alex. Deff. 25 || c, d, e] cf. Porph. Isag. 1, 23–2, 1 || f, g, h, i] cf. Dav. in Isag. 124, 1–7; El. in Isag. 52, 12–22 || k **1-2** Porph. Isag. 2, 11 || l **5-8** Pl. Phaed. 82 a || l **9-13** 82 b || m **11-12** Arist. Phys. 184 b 20–21 || m **14-15** Pl. Soph. 254 d 4–255 e 1

b **2** *καθολικὸν* ut vid. **b**[8]: correxi || **10** *παρὰ* **b**[8]: correxi || g **3** *Πηλείδης* Neoph.: *πηλιεύς* **b**[8] || h **11** *Μακεδονία* Neoph.: *μακεδών* **b**[8] || **13** *οἴκει* **b**[8]: correxi || i **3** *Πελαῖος* Neoph.: *πηλ-* **b**[8] || **5** *Πέλη* Neoph.: *πηλῆς* **b**[8] || l **4** *Φαίδωνι* Neoph.: *σινδῶνι* **b**[8] || **5** *τοὺς* Plat.: *τὰς* **b**[8] || **6** *προτετιμηκότας* Plat.: *-τες* **b**[8] || **13** *ἄλλα γε πλεῖστα* scripsi: *ἄλλοι γε πλεῖστοι* **b**[8] || m **3** *καθ' ὃ σημαινόμενον* scripsi: *κατὰ ση(')ων* comp. **b**[8]

Figura III

cf. Ioh. Damasc. Dial. p. 111

Figura IV

tota fig.] Neoph. 19[r] || a **2-4** Arist. Top. 106 a 9 || a **5-7** 106 a 11–12 | a **8-13** 106 a 23–24 || b, c] cf. Dav. in Isag. 143, 21–25 || b **3-5** Hom. Il. 3, 45 || d **1-2** cf. Porph. Isag. 4, 10–11 || e **7-9** Arist. Phys. 194 a 12–13 || f **4-5** Pl. Parm. e. g. 135 a–b

a **2** *ἀριστοτέλους* **b**[8]: correxi || **8** *ἐπ' ἐνίων* Arist.: *πενίων* **g**: *π* tantum leg. **b**[8] || **10** *οὐδαμῶς* Arist., **g**: **b**[8] non leg. || **13** *πολλή*] *πάλιν* **b**[8]: corr. **g** || b **3** *εἶδος* Hom.: *ἤ* **b**[8] || c **1** *τὸ* Neoph.: *τοῦ* **b**[8] || e **9** *φησὶν Ἀριστοτέλης*] *φησί· κατὰ τοῦτο καὶ* Neoph. (fort. legendum) || f **4** *παρμενίδι* **b**[8] || g **1** *σημαίνειν δύναται* Neoph.: *συμβαίνειν δύνασθαι* **b**[8] || h **1** *ἢ γὰρ λογικὸν τὸ* Neoph.: *εἰ γὰρ λογικῷ* **b**[8] || **2** post *γένει* add. *ἀφωρισμένως* Neoph. || **5** *ὄνομα* Neoph.: *ὁ νόμος* **b**[8] || **6** post *φυσικῶν* add. *εἰδῶν* Neoph. | an *παρακολουθοῦν* legendum? || i **1** *ἢ* Neoph.: *εἰ* **b**[8] | *ἀφωρισμένως* Neoph.: *ἀφορισμένον* **b**[8] || **4** *αὐτὸ ἀτόμων* Neoph.: *αὐτατόμων* **b**[8] (mg. *παντάτό*) || **5** *κατηγορουμένων* **b**[8]: correxi

Figura V

cf. Ps.-El. in Isag. 39, 22–29; Dav. in Isag. 174, 9–26

b *ἄλλο ἀσύστατον χωριστόν* scripsi: *ἄ. συνίσταται χ.* **b**[8]

APPARATVS FIGVRARVM I–XII

Figura VI

tota fig.] Neoph. 18^{v} ‖ a **8–13** Hdt. I 1 ‖ c, d] cf. El. in Cat. 78,21–25 ‖ g, h] cf. 86, 27–28 ‖ i, j] 78,25–27

a **7** *ἠρώδοτος* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **10** *λόγιοι* Hdt.: *λόγοι* $\mathbf{b}^{8}$ (et Neoph.) ‖ **12** *τῆς διαφορῆς* Hdt.: *τοῖς διαφόροις* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **14** *τῇ πρώτῃ* Neoph.: *τῶ πρώτω* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ c **4** *μεθηλικιώσεσιν* Neoph.: *-ώδεσιν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ d **1** *οὐ* Neoph.: om. $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **4** *ὑπόκειται*] *ὑπάρχει* Neoph., El. ‖ **5** *καθεῖσθαι* $\mathbf{b}^{8}$: correxi ‖ e **2** *αὐτὸ* Neoph.: *αὐτὴν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ i pro textu corrupto legas e.g. *ἢ συντίκτεται τῷ πράγματι ὡς ἡ σιμότης καὶ ἡ γρυπότης* (cf. Neoph. et El.) ‖ j immo *ἢ οὐ συντίκτεται ὡς ἡ λεγομένη οὐλή*

Figura VII

tota fig.] Neoph. 19^{v} ‖ a, b, c, d] cf. Dav. in Isag. 201,8–15; El. in Isag. 89,14–28; Ps.-El. in Isag. 44,3–6 ‖ e **5–9** Plot. I 1,9,15–18 ‖ f **10–13** Thuc. I 141,4 ‖ g] cf. El. in Isag. 89,14–17 ‖ h, i, j] cf. Ioh. Damasc. p. 84 (*ιδ´* 17–21); [Niceph. Blemm. Epit. log. PG 142, 780 C]

e **3** *εἶναι* bis scr. $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **4** *τοῦ* Neoph.: *τὸ* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ f **6** *ἀλλότριον* Neoph.: *ἄλλο ὅτι* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **7–8** *τῆς τεκτονικῆς* Neoph., fort. recte ‖ **9** *ἄλλο*] immo *ἄλλου* (*ἄλλης ἐπιστήμης* Neoph.) ‖ **11** *ἀπῶντες* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ h **1–11** locum corruptum sanare temptavi; exspectaveris potius e. g. *ἢ ἀπὸ τῆς διοργανώσεως ὡς τὸ πλατυώνυχον ἢ ἀπὸ τῆς διαρθρώσεως ὡς τὸ ἑξαδάκτυλον* ‖ **5** *τὸ* addidi ‖ **7** *ἢ* – **10** *πλατ.* huc. transposui: sub d collocavit $\mathbf{b}^{8}$ ‖ i **3** *ὀρθοπ.* Neoph.: *περιπατητικόν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ j **4–6** *γραμματικὸν καὶ ἠρεμοῦντι* **g**: aliquid quod nunc non leg. (fort. comp.) ante *καὶ* habet $\mathbf{b}^{8}$: *γραμματικῆς δεκτικόν* Neoph.

Figura VIII

tota fig.] Neoph. 19^{v} ‖ e **15–20** Arist. Cat. 7 a 25–29 ‖ f **4–8** cf. Arist. An. 425 a 25–27

a **1–5** ut commentum recte scr. Neoph.: ut partem divisionis distinxit $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **2–3** *κατὰ τοῦτο* scripsi: *καὶ τοῦτο* Neoph.: *ἐν τούτω* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ c **1** *ἐν* Neoph. ‖ **2** *ὑφισταμένη ποσότης* Neoph.: *ὑφισταμένω ποσότητος* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ d **1** *ἢ*^{2} Neoph.: *ἡ* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **3** *ἐξ*] *τῶν ἐξ* Neoph. ‖ **4** *εἰ ὀρύττοντί* Neoph.: *ἀνωρύττοντι* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ e **1** *ὅτ᾽ ἐν* Neoph.: *ὅταν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **3** *ἐχούσης* Neoph.: *ἔχουσα* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **4** *σχέσει* Neoph.: *χύσει* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **7** *ζητοῦμεν* Neoph.: *ζητῶμεν* $\mathbf{b}^{8}$ | *φύσιν* Neoph.: *φησιν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **10** *φροντίσομεν* Neoph.: *φροντίσωμεν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **11** *αὐτὴν* – **12** *ἐξετάσομεν* e Neoph. supplevi ‖ **17–18** *ἐὰν πρός τι* Arist., Neoph.: *ἐάνπερ* ut vid. $\mathbf{b}^{8}$ (*ἐὰν περὶ* **g**) ‖ **18** *ἀποδιδῶται* Arist., Neoph.: *ἀποδίδοται* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **20** post *δίποδος* add. *οὐκ ἀντιστρέφει* Neoph. (cf. Arist.) ‖ f **1** *καὶ* Neoph. ‖ **1** *πρὸς* – **4** *ὑπάρχειν*] text. incert. (*λέγεται*^{2} om. Neoph.) ‖ **5** *λευκὸς* e Neoph. (qui *-ὸν* habet) addidi ‖ **6** *ἢ Κλέωνος*] Neoph.: *κλέων* $\mathbf{b}^{8}$ | *ὁρᾶται* Neoph.: *ὁρᾶσθαι* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **7** *λευκός* Neoph. (s.l.) | *ὁ τοῦ Κλέωνος υἱός* scripsi: *ὁ τῶ κλέωνος υἱῶ* Neoph.: *ὁ τὸ κλέωνος ὡς* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **8** *ἐπ᾽* seclusi (*ἐν ταὐτῶ* Neoph.) ‖ **13** *αὐτὸ* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **15** *ἢ μουσικῷ* sec. Neoph. (qui *μουσικὸς* habet) scripsi: *ἤκωσι* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **16** *γὰρ ταῦτα* corruptum: *ταύτῃ* ut vid. Neoph. ‖ **16–17** *ἢ γεωμέτρης* $\mathbf{b}^{8}$: correxi ‖ g **6** *ὑφίστανται* Neoph.: *-το* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ h **6** *τοῦ Αἰθίοπος* Neoph. ‖ **8** *κατατέμνοιτο* Neoph.: *κατετέμνετο* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ i **3** *βουληθείη* Neoph. ‖ **5** *οὐκέτι* Neoph.: *οὐκ ἔστι* $\mathbf{b}^{8}$ | *ὁρισμὸν* Neoph.: *-ὸς* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **6** *ἐφαρμόζειν* scripsi: *ἐφαρμόσει* Neoph.: *ὑφαρμόζειν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ j **1** *καὶ*^{1} scripsi: *μὲν* $\mathbf{b}^{8}$ ‖ **2** *ἡ* Neoph. ‖ **5** *οὐ μὴν δὲ*] *μηδὲν* Neoph. ‖ l **1** *καὶ*^{1} scripsi: *ἐν* $\mathbf{b}^{8}$ | *ἐν* delevi

Figura IX

tota fig.] Neoph. 20r; cf. Ps.-El. in Isag. 20, 1–9; Dav. Prol. 65, 10–66, 23; Ioh. Damasc. pp. 65–67 (ϛ′ 45–124) || b 1–7 cf. Ps.-El. in Isag. 20, 8

a 2 *ὡς* Neoph. || 6 *οὐσίαι* Neoph.: *οὐσία* **b**8 || 7 *τῷ* Neoph. || b 1 *εἰς*] *ὡς* **b**8: correxi || 5 *ἄσβεστον* **b**8: correxi || 7 *κρύσταλος* **b**8 || c 2 *τῶν*] *τὰ* **b**8: correxi || e *ἄτομα* **g** post corr., Neoph.: *-ον* **b**8 || f 2 *ἀπὸ* Neoph. || 4 *σμιλίον* Neoph.: *σμηλίον* **b**8 || 7 post *ἕν* add. *τέλος* Neoph. || g 5 *ἀφορᾷ* Neoph. (*ἀφορῶντες* Dav. Prol. 66, 22) || h 4 an *ὁμωνύμως* legendum? (cf. Dav. Prol. 65, 28) || i 2 *εἰς* – 3 *ῥῖνα* scripsi: *ἢ ὡς ὀφθαλμός, εἰς κεφαλήν, ῥίνας* **b**8 || 6 *τῷ ὅλῳ* Neoph.: *τὸ ὅλον* **b**8 || 7 *ὁμωνύμως* Neoph. (cf. Dav. Prol. 66, 3): *συνωνύμως* **b**8

Figura X

a 5–7 Arist. Cat. 1 a 1 || c 3–7 Pl. Tim. 18 c 2–4 || g 6–9 Arist. Cat. 3 a 7–8 || k 5–8 Arist. Top. 105 a 16–18 || l 3–8 Pl. Cri. 50 a 6–8 || m, n, o, p] cf. El. in Cat. 138, 12–15

a 4 *μετέχει* **b**8: correxi || b 1 fort. in *πράγμασι* corrigendum || 5 an *λέγεται* scribendum? || c 12 *κοινὰ* scripsi: *ἐκεῖνος* **b**8 || e 2 *κοινή*] an *καὶ γὰρ* (cf. g 1–2) scribendum? || g 6 *δὲ* Arist. 3 a 7: *καὶ* **b**8 || h 8 *ὁ* addidi || i 6 *μετέχειν* **b**8: correxi || 8–9 *τῆς ἄνθρωπος φωνῆς* scripsi: *τις ἄνθρωπος φω( )* **b**8 || 11 *ἡ* addidi || j, k sic separavit **b**8; immo cum b 3 *ἢ* – 4 *μηθέν* coniugenda || k 1 *ὃ ἂν* scripsi: *ωσᾶν* **b**8 || 6 *πιθανώτερον καὶ* Arist.: *πυθανωτέρα* **b**8 || 7 *καὶ* Arist. || 9 *πολλοῖς* Arist.: *παλαιοῖς* **b**8 || l 3 *κρείττονι* **b**8: correxi || 4 *ὧδε* Plat.: *ὧ* **b**8 || 5 *ἐνθέδε* **b**8

Figura XI

cf. Ps.-El. in Isag. 35, 1–9

a 8 *αἰσθητικόν* Neoph. 17r: *αἰσθητόν* **b**8 || d 4 *ἡ* scripsi: *ὡς* **b**8 || f 2 *συμβεβηκὸς* **b**8: correxi

Figura XII

tota fig. praeter *λογικόν*] cf. Ps.-El. in Isag. 18–22; El. Prol. 26, 6–34, 25; Dav. Prol. 54, 28–76, 28 || *λογικόν*] cf. El. in Anal. prior. 139, 6–11; in Cat. 116, 35–117, 8

a *πραγματικόν* scripsi: *πρακτικόν* **b**8 || c 2 *παρμενίδου* **b**8: correxi || d 1 *πάντα* **b**8: correxi || f 1 *πάντα* **b**8: correxi | *περὶ ὧν* scripsi: *ὑπὲρ* **b**8 || 3–4 *ὡς ἐν τοῖς* scripsi: *οἷς τοὺς* **b**8 || 4–5 *τοὺς φυσικοὺς καλουμένους* **b**8: correxi || g 6 *κανόνια*] *κα(')* comp. **b**8 || h 8 *κωμικά* **b**8: correxi || i 8 *καὶ* addidi || j 3 *συλλογιστική* **b**8: correxi || 4 *διοφάνους* **b**8: correxi || 6 *μοριστικά* **b**8: correxi || k 4–5 *συμφωνιῶν* conieci, conferens Pachym. Quadr. 97, 3–7: *δ()φ(')ων* **b**8, quod, si non e *συμφ.* corruptum, pro *διφθόγγων* scriptum est: potes et *φθόγγων* scribere (cf. Dav. Prol. 60, 27–28; El. Prol. 29, 18–22) || l *καὶ λογικόν* scripsi: *θεολογικόν* **b**8 || m 1 *πάντα* **b**8: correxi || 2 *ἀποδεικτικόν* **b**8: correxi || n 1 *ἀληθῆ* scripsi: *ἀληθεύει* **b**8 || o si textus sanus, *ψεύδεται* post *πλέον* addendum esse vid. || p 1 *ἐδόκει* non sanum. an *ἡδονῆς* legendum? || 3 *ποιητικόν* **b**8: correxi | *παρ'* **b**8: correxi || q 1 *τῶν* scripsi: *τούτων* **b**8 || 3 *ἢ* **b**8: correxi || 6 *καὶ* delevi || 7 *τῇ δυνάμει* **b**8: correxi || 10 *λόγοις*] an *ἐλέγχοις* restaurandum? || r 1–2 *περὶ οὗ ἔγραψε* scripsi: *οὗ προεγράψατο* **b**8 || 2 *διδασκάλοις* suspectum || 7 *νικομάχια* **b**8 || s 4 *ὁμώνυμον* **b**8: correxi || 5 *οἰκονομικῶς* **b**8: correxi || t 10 *ἀπομνημονεύων* scripsi: *ἀπὸ μνημονικοῦ* **b**8

FIGVRAE

(quae ad op. 51 pertinent)

Figura I

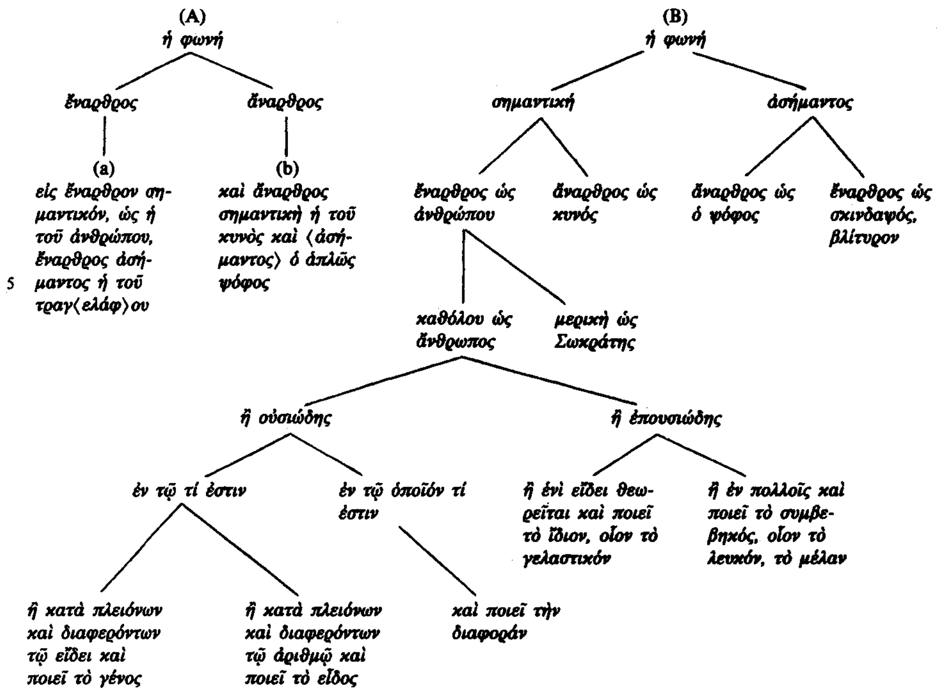

(A)
ἡ φωνή
ἔναρθρος
ἄναρθρος
(a)
εἰς ἔναρθρον σημαντικόν, ὡς ἡ τοῦ ἀνθρώπου, ἔναρθρος ἀσήμαντος ἡ τοῦ τραγ⟨ελάφ⟩ου
(b)
καὶ ἄναρθρος σημαντικὴ ἡ τοῦ κυνὸς καὶ ⟨ἀσήμαντος⟩ ὁ ἁπλῶς ψόφος
(B)
ἡ φωνή
σημαντική
ἀσήμαντος
ἔναρθρος ὡς ἀνθρώπου
ἄναρθρος ὡς κυνός
ἄναρθρος ὡς ὁ ψόφος
ἔναρθρος ὡς σκινδαψός, βλίτυρον
καθόλου ὡς ἄνθρωπος
μερικὴ ὡς Σωκράτης
ἢ οὐσιώδης
ἢ ἐπουσιώδης
ἐν τῷ τί ἐστιν
ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν
ἢ ἐνὶ εἴδει θεωρεῖται καὶ ποιεῖ τὸ ἴδιον, οἷον τὸ γελαστικόν
ἢ ἐν πολλοῖς καὶ ποιεῖ τὸ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκόν, τὸ μέλαν
ἢ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει καὶ ποιεῖ τὸ γένος
ἢ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ καὶ ποιεῖ τὸ εἶδος
καὶ ποιεῖ τὴν διαφοράν

Figura II

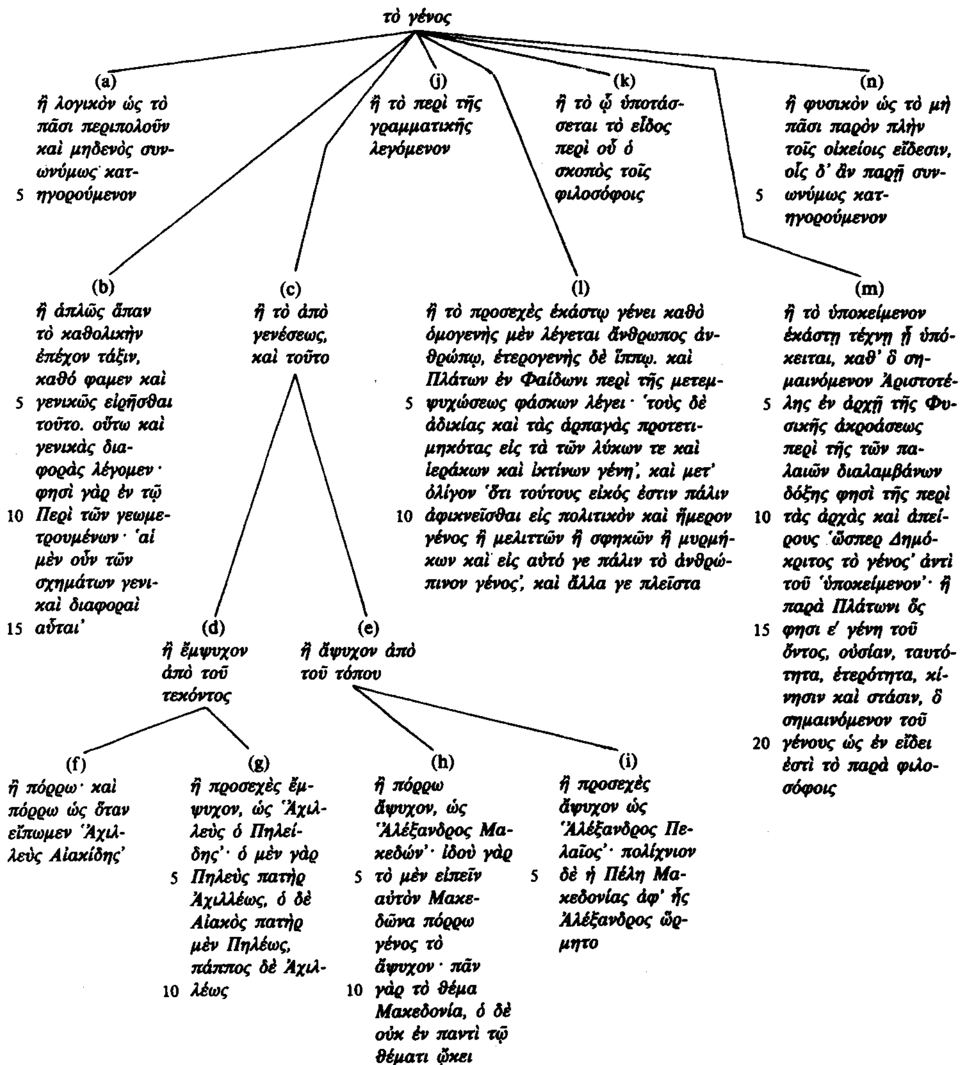
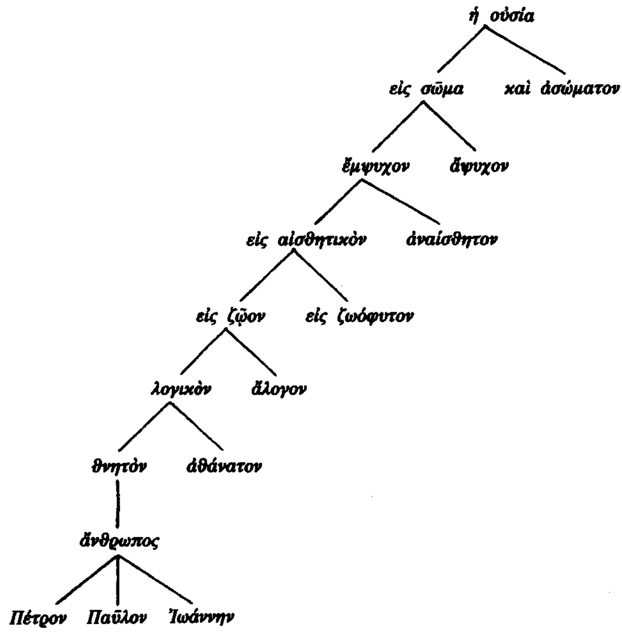
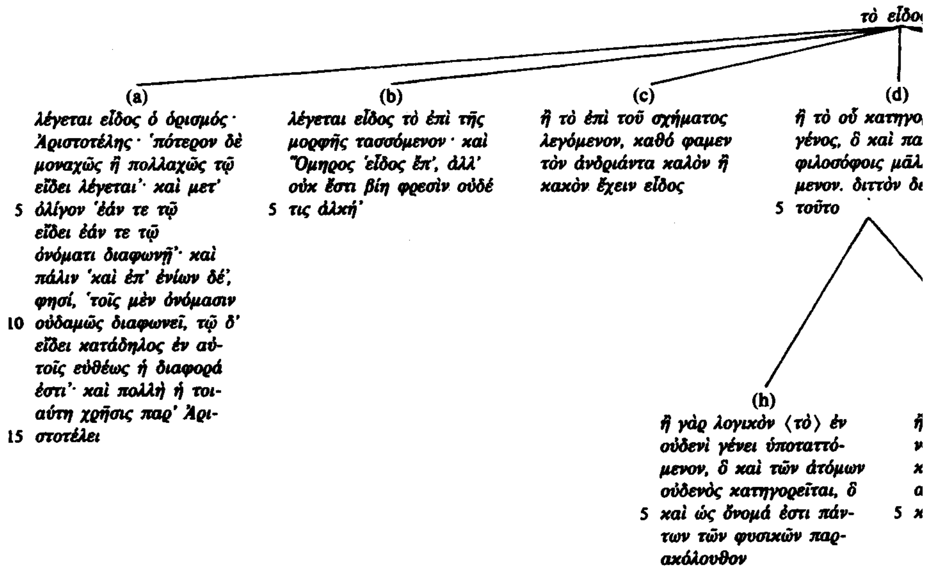

τὸ γένος
(a)
ἢ λογικὸν ὡς τὸ
πᾶσι περιπολοῦν
καὶ μηδενὸς συν-
ωνύμως κατ-
ηγορούμενον
(j)
ἢ τὸ περὶ τῆς
γραμματικῆς
λεγόμενον
(k)
ἢ τὸ ᾧ ὑποτάσ-
σεται τὸ εἶδος
περὶ οὗ ὁ
σκοπὸς τοῖς
φιλοσόφοις
(n)
ἢ φυσικὸν ὡς τὸ μὴ
πᾶσι παρὸν πλὴν
τοῖς οἰκείοις εἴδεσιν,
οἷς δ' ἂν παρῇ συν-
ωνύμως κατ-
ηγορούμενον
(b)
ἢ ἁπλῶς ἅπαν
τὸ καθολικὴν
ἐπέχον τάξιν,
καθό φαμεν καὶ
γενικῶς εἰρῆσθαι
τοῦτο. οὕτω καὶ
γενικὰς δια-
φορὰς λέγομεν·
φησὶ γὰρ ἐν τῷ
Περὶ τῶν γεωμε-
τρουμένων· 'αἱ
μὲν οὖν τῶν
σχημάτων γενι-
καὶ διαφοραὶ
αὗται'
(c)
ἢ τὸ ἀπὸ
γενέσεως,
καὶ τοῦτο
(l)
ἢ τὸ προσεχὲς ἑκάστῳ γένει καθὸ
ὁμογενὴς μὲν λέγεται ἄνθρωπος ἀν-
θρώπῳ, ἑτερογενὴς δὲ ἵππῳ. καὶ
Πλάτων ἐν Φαίδωνι περὶ τῆς μετεμ-
ψυχώσεως φάσκων λέγει· 'τοὺς δὲ
ἀδικίας καὶ τὰς ἁρπαγὰς προτετι-
μηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ
ἱεράκων καὶ ἰκτίνων γένη', καὶ μετ'
ὀλίγον 'ὅτι τούτους εἰκός ἐστιν πάλιν
ἀφικνεῖσθαι εἰς πολιτικὸν καὶ ἥμερον
γένος ἢ μελιττῶν ἢ σφηκῶν ἢ μυρμή-
κων καὶ εἰς αὐτό γε πάλιν τὸ ἀνθρώ-
πινον γένος', καὶ ἄλλα γε πλεῖστα
(m)
ἢ τὸ ὑποκείμενον
ἑκάστῃ τέχνῃ ᾗ ὑπό-
κειται, καθ' ὃ ση-
μαινόμενον Ἀριστοτέ-
λης ἐν ἀρχῇ τῆς Φυ-
σικῆς ἀκροάσεως
περὶ τῆς τῶν πα-
λαιῶν διαλαμβάνων
δόξης φησὶ τῆς περὶ
τὰς ἀρχὰς καὶ ἀπεί-
ρους 'ὥσπερ Δημό-
κριτος τὸ γένος' ἀντὶ
τοῦ 'ὑποκείμενον'· ἢ
παρὰ Πλάτωνι ὅς
φησι ε' γένη τοῦ
ὄντος, οὐσίαν, ταυτό-
τητα, ἑτερότητα, κί-
νησιν καὶ στάσιν, ὃ
σημαινόμενον τοῦ
γένους ὡς ἐν εἴδει
ἐστὶ τὸ παρὰ φιλο-
σόφοις
(d)
ἢ ἔμψυχον
ἀπὸ τοῦ
τεκόντος
(e)
ἢ ἄψυχον ἀπὸ
τοῦ τόπου
(f)
ἢ πόρρω· καὶ
πόρρω ὡς ὅταν
εἴπωμεν 'Ἀχιλ-
λεὺς Αἰακίδης'
(g)
ἢ προσεχὲς ἔμ-
ψυχον, ὡς 'Ἀχιλ-
λεὺς ὁ Πηλεί-
δης'· ὁ μὲν γὰρ
Πηλεὺς πατὴρ
Ἀχιλλέως, ὁ δὲ
Αἰακὸς πατὴρ
μὲν Πηλέως,
πάππος δὲ Ἀχιλ-
λέως
(h)
ἢ πόρρω
ἄψυχον, ὡς
'Ἀλέξανδρος Μα-
κεδών'· ἰδοὺ γὰρ
τὸ μὲν εἰπεῖν
αὐτὸν Μακε-
δόνα πόρρω
γένος τὸ
ἄψυχον· πᾶν
γὰρ τὸ θέμα
Μακεδονία, ὁ δὲ
οὐκ ἐν παντὶ τῷ
θέματι ᾤκει
(i)
ἢ προσεχὲς
ἄψυχον ὡς
'Ἀλέξανδρος Πε-
λαῖος'· πολίχνιον
δὲ ἡ Πέλη Μα-
κεδονίας ἀφ' ἧς
Ἀλέξανδρος ὥρ-
μητο

Figura III

ἡ οὐσία
εἰς σῶμα
καὶ ἀσώματον
ἔμψυχον
ἄψυχον
εἰς αἰσθητικὸν
ἀναίσθητον
εἰς ζῷον
εἰς ζωόφυτον
λογικὸν
ἄλογον
θνητὸν
ἀθάνατον
ἄνθρωπος
Πέτρον
Παῦλον
Ἰωάννην

Figura

τὸ εἶδο
(a)
λέγεται εἶδος ὁ ὁρισμός· Ἀριστοτέλης· 'πότερον δὲ μοναχῶς ἢ πολλαχῶς τῷ εἴδει λέγεται'· καὶ μετ' ὀλίγον 'ἐάν τε τῷ εἴδει ἐάν τε τῷ ὀνόματι διαφωνῇ'· καὶ πάλιν 'καὶ ἐπ' ἐνίων δέ', φησί, 'τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐδαμῶς διαφωνεῖ, τῷ δ' εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἡ διαφορά ἐστι'· καὶ πολλὴ ἡ τοιαύτη χρῆσις παρ' Ἀριστοτέλει
(b)
λέγεται εἶδος τὸ ἐπὶ τῆς μορφῆς τασσόμενον· καὶ Ὅμηρος 'εἶδος ἔπ', ἀλλ' οὐκ ἔστι βίη φρεσὶν οὐδέ τις ἀλκή'
(c)
ἢ τὸ ἐπὶ τοῦ σχήματος λεγόμενον, καθό φαμεν τὸν ἀνδριάντα καλὸν ἢ κακὸν ἔχειν εἶδος
(d)
ἢ τὸ οὗ κατηγο
γένος, ὃ καὶ πα
φιλοσόφοις μᾶλ
μενον. διττὸν δ
τοῦτο
(h)
ἢ γὰρ λογικὸν ⟨τὸ⟩ ἐν οὐδενὶ γένει ὑποταττόμενον, ὃ καὶ τῶν ἀτόμων οὐδενὸς κατηγορεῖται, ὃ καὶ ὡς ὄνομά ἐστι πάντων τῶν φυσικῶν παρακόλουθον

IV

ς

ρεῖται τὸ ρὰ τοῖς λον λεγό- ὲ καὶ

(e)

λέγεται εἶδος καὶ τὸ ἐν ἑκάστῳ διὰ βάθους διῆκον, περὶ οὗ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως διαλαμβάνει, ὃ καὶ φύσις καλεῖται. ʽἐπεὶ ἡ φύσις διχῶς, τό τε εἶδος καὶ ἡ ὕλη', φησὶν Ἀριστοτέλης, ἕκαστον τῶν συνθέτων ἐξ ὕλης καὶ εἴδους λέγεται συγκεῖσθαι

(f)

λέγεται καὶ ἕτερον εἶδος αἱ παρὰ Πλάτωνι λεγόμεναι ἰδέαι περὶ ὧν ἀκριβῶς ἐν τῷ Παρμενίδῃ διέξεισιν

(g)

σημαίνειν δύναται τὸ εἶδος καὶ ὅλως πᾶσαν ποιότητα, οὐ μόνον τὴν κατὰ σχῆμα ἀλλ' ἁπλῶς τὴν κατὰ πᾶσαν ἰδιότητα ἢ καὶ ὡς ἐν γένει ἐστὶ τὸ ἐπὶ τοῦ σχήματος καὶ τὸ ἐπὶ τῆς μορφῆς τιθέμενον εἶδος· κατὰ τοῦτο καὶ ἄλλο μὲν εἶδος Πλατωνικοῦ λόγου φαμέν, Δημοσθενικοῦ δὲ ἄλλο, ὃ καὶ χαρακτὴρ λέγεται, ὃ δὴ καὶ οἱ ῥήτορες τὰς ἰδέας τοῦ λόγου ἐκάλεσαν

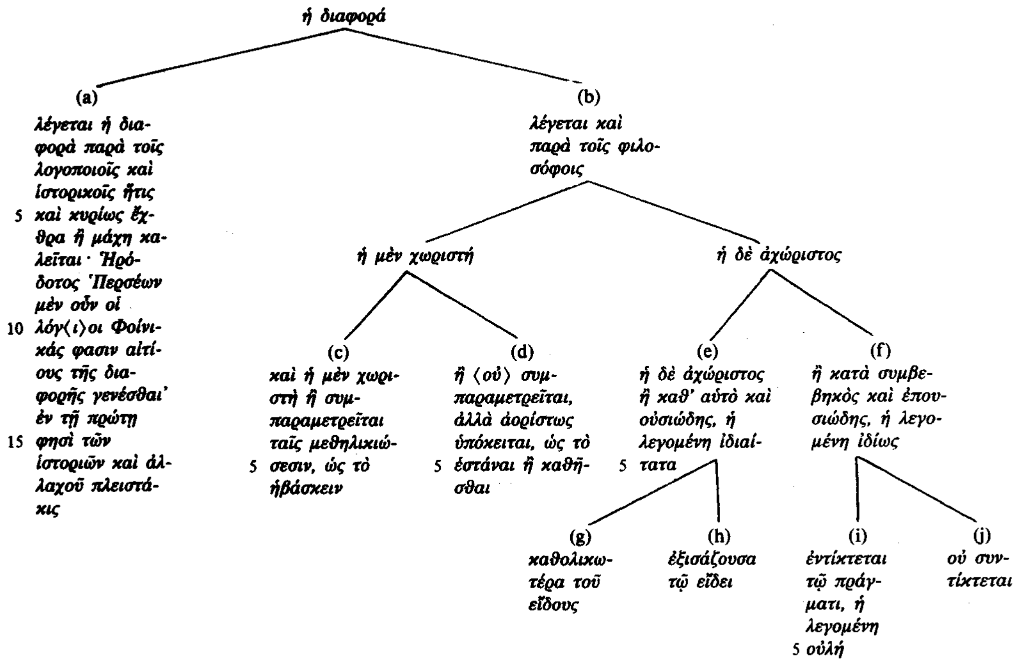
(i)

ἢ φυσικὸν τὸ ἀφωρισμέ- ως τινὶ τῶν γενῶν ὑπο- κείμενον καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων συνωνύμως κατηγορούμενον

Figura V

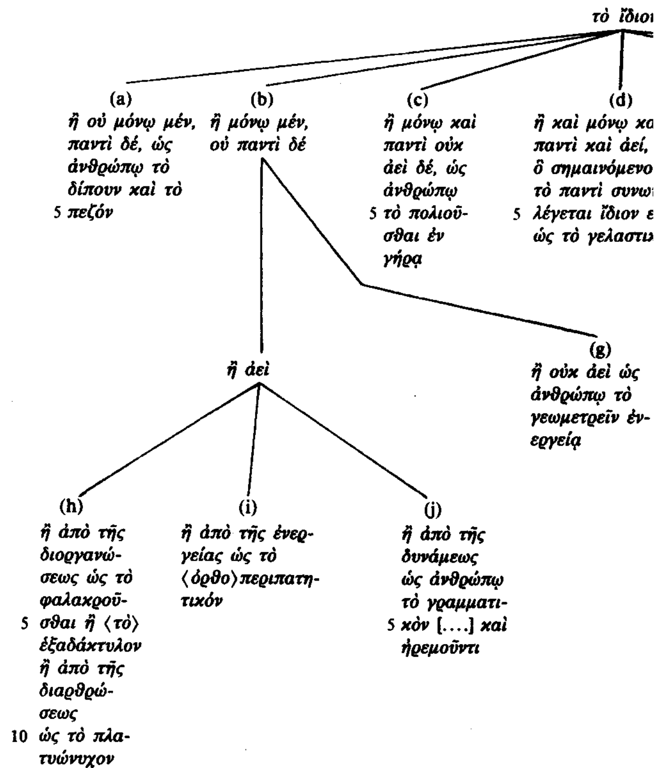
	(a)			(b)	
λογικόν	*ἀσύστατον*	*ἄλογον*	*ἄλλο*	*ἀσύστατον*	*ἀλλοῖον*
συν-	*συνί σταται* / *ἀσύστατον*	*συν-*	*ἀσύ-*	*συνί σταται* / *συνίσταται*	*συν-*
ίστα-		*ίστα-*	*στα-*		*ίστα-*
ται		*ται*	*τον*		*ται*
ἀθάνατον	*ἀσύστατον*	*θνητόν*	*χωριστόν*	*ἀσύστατον*	*ἀχώριστον*

Figura VI

ἡ διαφορά
(a)
λέγεται ἡ διαφορὰ παρὰ τοῖς λογοποιοῖς καὶ ἱστορικοῖς ἥτις καὶ κυρίως ἔχθρα ἢ μάχη καλεῖται· Ἡρόδοτος 'Περσέων μὲν οὖν οἱ λόγ⟨ι⟩οι Φοίνικάς φασιν αἰτίους τῆς διαφορῆς γενέσθαι' ἐν τῇ πρώτῃ φησὶ τῶν ἱστοριῶν καὶ ἀλλαχοῦ πλειστάκις
(b)
λέγεται καὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις
ἡ μὲν χωριστή
ἡ δὲ ἀχώριστος
(c)
καὶ ἡ μὲν χωριστὴ ἢ συμπαραμετρεῖται ταῖς μεθηλικιώσεσιν, ὡς τὸ ἡβάσκειν
(d)
ἢ ⟨οὐ⟩ συμπαραμετρεῖται, ἀλλὰ ἀορίστως ὑπόκειται, ὡς τὸ ἑστάναι ἢ καθῆσθαι
(e)
ἡ δὲ ἀχώριστος ἢ καθ' αὑτὸ καὶ οὐσιώδης, ἡ λεγομένη ἰδιαίτατα
(f)
ἢ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ ἐπουσιώδης, ἡ λεγομένη ἰδίως
(g)
καθολικωτέρα τοῦ εἴδους
(h)
ἐξισάζουσα τῷ εἴδει
(i)
ἐντίκτεται τῷ πράγματι, ἡ λεγομένη οὐλή
(j)
οὐ συντίκτεται

Figura V

τὸ ἴδιο
(a) ἢ οὐ μόνῳ μέν, παντὶ δέ, ὡς ἀνθρώπῳ τὸ δίπουν καὶ τὸ πεζόν
(b) ἢ μόνῳ μέν, οὐ παντὶ δέ
(c) ἢ μόνῳ καὶ παντὶ οὐκ ἀεὶ δέ, ὡς ἀνθρώπῳ τὸ πολιοῦσθαι ἐν γήρᾳ
(d) ἢ καὶ μόνῳ κα
παντὶ καὶ ἀεί,
ὃ σημαινόμενο
τὸ παντὶ συνω
λέγεται ἴδιον
ὡς τὸ γελαστι
ἢ ἀεὶ
(g) ἢ οὐκ ἀεὶ ὡς ἀνθρώπῳ τὸ γεωμετρεῖν ἐνεργείᾳ
(h) ἢ ἀπὸ τῆς διοργανώσεως ὡς τὸ φαλακροῦσθαι ἢ ⟨τὸ⟩ ἑξαδάκτυλον ἢ ἀπὸ τῆς διαρθρώσεως ὡς τὸ πλατυώνυχον
(i) ἢ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ὡς τὸ ⟨ὀρθο⟩περιπατητικόν
(j) ἢ ἀπὸ τῆς δυνάμεως ὡς ἀνθρώπῳ τὸ γραμματικὸν [....] καὶ ἠρεμοῦντι

ν

ιὶ
καθ'
ν καὶ
νύμως
ῖναι,
κόν

(e)

λέγεται ἴδιον καὶ τὸ ἀντιδιαιρούμενον τῷ κοινῷ, ὃ δὴ ἐνίοτε καὶ οὐσία δύναται εἶναι οὗ ἂν λέγῃ ἴδιον Πλωτῖνος ἐν τῷ Περὶ τοῦ τί τὸ ζῷον καὶ τίς ὁ ἄνθρωπος· 'διείλομεν δὴ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια τῷ τὰ μὲν σωματικὰ καὶ οὐκ ἄνευ σώματος εἶναι, ὅσα δ' οὐ δεῖται σώματος εἰς ἐνέργειαν, ταῦτα ἴδια ψυχῆς εἶναι' καὶ ἑξῆς. οὕτω φαμὲν καὶ τὸ λογικὸν ἴδιον ἀνθρώπου εἶναι ὅτι οὐ κοινὸν καὶ τῶν ἄλλων ζῴων. καὶ τὸν ὁρισμὸν οὕτω φαμὲν ἴδιον εἶναι τοῦ Ἀριστοτέλους τό τε τί ἐστιν ἴδιον καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται

(f)

λέγεται ἴδιον καὶ τὸ πρὸς τὸ ἀλλότριον ἀντιδιαστελλόμενον· ἴδιον γάρ φαμεν τόδε τὸ παιδίον, ἀλλ' οὐκ ἀλλότριον, καὶ τὸ σκέπαρνον τοῦ τεκτονικοῦ ἴδιον, ἀλλ' οὐκ ἄλλο. Θουκυδίδης 'ἀπὸ τῶν ἰδίων τε ἅμα ἀπόντες καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δαπανῶντες' ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἱστοριῶν φησι

(a)

ἁπλῶς μὲν ὅπερ μὴ ὂν οὐσία ἀντιδιαστέλλεται πρὸς αὐτήν· κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τέμνεσθαί φαμεν τὸ ὂν εἰς οὐσίαν καὶ συμβεβηκός

(b)

ἢ ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ ὑφισταμένη ποιότης

(g)

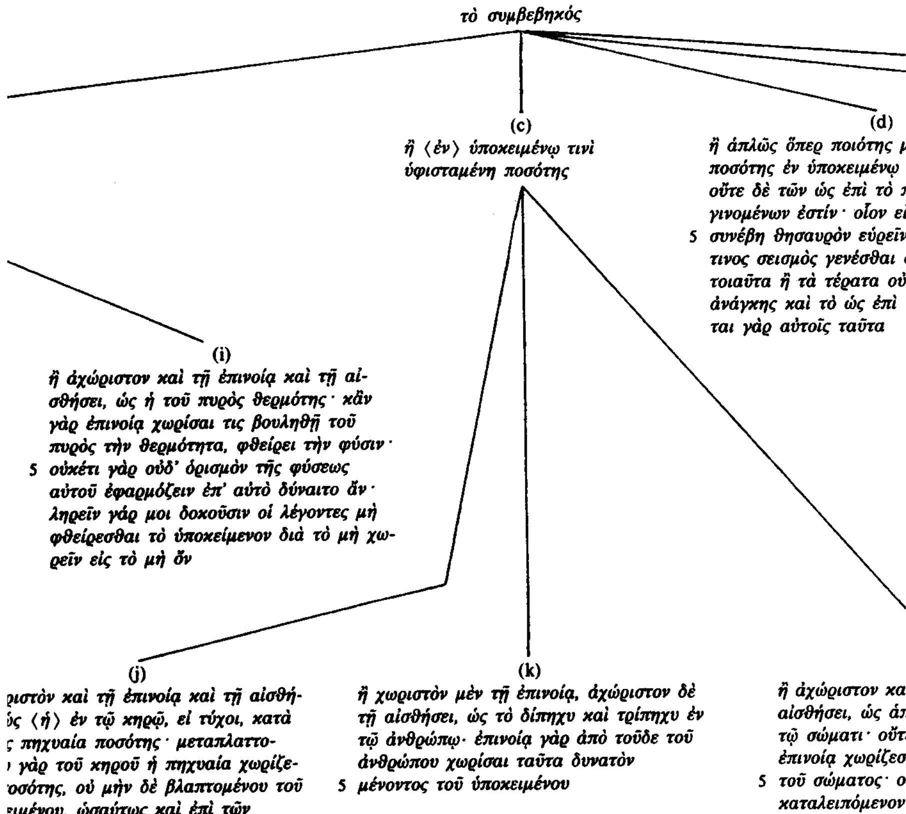
ἢ χωριστὸν καὶ τῇ αἰσθήσει καὶ τῇ ἐπινοίᾳ, ὡς ἐν τῷ ἐρυθριῶντι ἡ ἐρυθρότης καὶ ἡ ὠχρότης ἐν τῷ ὠχριῶντι· χωρίζονται γὰρ αἱ τοιαῦται ποιότητες, μηδαμῶς τῶν ἐν οἷς ὑφίστανται ὑποκειμένων φθειρομένων

(h)

ἢ χωριστὸν μὲν τῇ ἐπινοίᾳ, ἀχώριστον δὲ τῇ αἰσθήσει, ὡς τῷ κόρακι ἢ τῷ Αἰθίοπι ἡ μελανία· δύναται γὰρ ἐπινοηθῆναι καὶ κόραξ λευκὸς καὶ Αἰθίοψ χωρὶς παρατροπῆς τῆς οἰκείας αὐτῶν φύσεως· οὐ γὰρ φύσις τῶν Αἰθιόπων τὸ μέλαν εἶναι, ἀλλὰ τὸ ἄνθρωπος, ἐπεὶ εἰς ἀπείρους ἂν φύσεις ἡ τῶν ἀνθρώπων κατατέμνοιτο φύσις

ἢ χωρ
σει, ὡ
μῆκος
μένου
ται π
ὑποκε
ὁμοίω

Figura VIII

τὸ συμβεβηκός
(c)
ἢ ⟨ἐν⟩ ὑποκειμένῳ τινὶ ὑφισταμένη ποσότης
(d)
ἢ ἁπλῶς ὅπερ ποιότης
ποσότης ἐν ὑποκειμένῳ
οὔτε δὲ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ
γινομένων ἐστίν· οἷον εἰ
συνέβη θησαυρὸν εὑρεῖν
τινος σεισμὸς γενέσθαι
τοιαῦτα ἢ τὰ τέρατα οὐ
ἀνάγκης καὶ τὸ ὡς ἐπὶ
ται γὰρ αὐτοῖς ταῦτα
(i)
ἢ ἀχώριστον καὶ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ τῇ αἰσθήσει, ὡς ἡ τοῦ πυρὸς θερμότης· κἂν γὰρ ἐπινοίᾳ χωρίσαι τις βουληθῇ τοῦ πυρὸς τὴν θερμότητα, φθείρει τὴν φύσιν· οὐκέτι γὰρ οὐδ' ὁρισμὸν τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐφαρμόζειν ἐπ' αὐτὸ δύναιτο ἄν· ληρεῖν γάρ μοι δοκοῦσιν οἱ λέγοντες μὴ φθείρεσθαι τὸ ὑποκείμενον διὰ τὸ μὴ χωρεῖν εἰς τὸ μὴ ὄν
(j)
ριστὸν καὶ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ τῇ αἰσθή-
ὡς ⟨ἡ⟩ ἐν τῷ κηρῷ, εἰ τύχοι, κατὰ
ς πηχυαία ποσότης· μεταπλαττο-
γὰρ τοῦ κηροῦ ἡ πηχυαία χωρίζε-
οσότης, οὐ μὴν δὲ βλαπτομένου τοῦ
ειμένου. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν
ν
(k)
ἢ χωριστὸν μὲν τῇ ἐπινοίᾳ, ἀχώριστον δὲ τῇ αἰσθήσει, ὡς τὸ δίπηχυ καὶ τρίπηχυ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ· ἐπινοίᾳ γὰρ ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἀνθρώπου χωρίσαι ταῦτα δυνατὸν μένοντος τοῦ ὑποκειμένου
ἢ ἀχώριστον κα
αἰσθήσει, ὡς ἀ
τῷ σώματι· οὔτ
ἐπινοίᾳ χωρίζεο
τοῦ σώματος· ο
καταλειπόμενον

ιὲν οὐκ ἔστιν ἢ
τινὶ ἱδρυμένη,
τολὺ ἢ ἐξ ἀνάγκης
ὀρύττοντί τινι
ἢ εἰ βαδίζοντός
τυμβῇ· τὰ γὰρ
κ ἔχουσι τὸ ἐξ
τὸ πολύ· ἀντίκει-

(e)

λέγεται καὶ οὐσία συμβεβηκὸς ὅτ' ἐν σχέσει τινὶ εὑρεθῇ τῆς σχέσεως προηγούμενον ἐχούσης λόγον καὶ μηδαμῶς τῆς παρούσης τῇ σχέσει οὐσίας εἰς κατάληψιν τοῦ ζητουμένου συντελούσης· οἷον εἰ ἄρα τὸ ἥμισυ καὶ τὸ διπλάσιον ἅμα τῇ φύσει ἐστὶ ζητοῦμεν, οὐ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ φύσιν σκοπήσομεν ἢ τὴν τοῦ ξύλου, εἰ τύχοι, ἀλλὰ τούτων μὲν ὡς συμβεβηκότων τῷ διπλασίῳ καὶ τῷ ἡμίσει οὐ φροντίσομεν, ⟨αὐτὴν δὲ καθ' αὑτὴν τὴν τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεος φύσιν ἐξετάσομεν⟩· οὕτω δὴ καὶ Ἀριστοτέλης τὸν ἄνθρωπον τῷ δεσπότῃ συμβεβηκέναι φησίν· καὶ πάλιν δὲ λέγει 'οὐ τῶν ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων οὐκ ἀντιστρέφει, ἐὰν πρός τι τῶν συμβεβηκότων ἀποδιδῶται· οἷον ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀλλ' ἀνθρώπου ἢ δίποδος'

(f)

λέγεται συμβεβηκὸς ⟨καὶ⟩ ὃ μὴ πρὸς τὸ ἐν ᾧ μὲν λέγεται ὑφέστηκε· λέγεται δὲ συμβεβηκέναι αὐτῷ διὰ τὸ μετ' αὐτοῦ ἐν ἑτέρῳ ὑποκειμένῳ ὑπάρχειν· οἷον ὡς τῷ υἱῷ τοῦ Κλέωνος τὸ ⟨λευκὸς⟩ ὁρᾶσθαι· οὐ γὰρ ᾗ Κλέωνος υἱός ἐστιν ὁρᾶται ⟨λευκός⟩, ἀλλ' ᾗ λευκὸς ὁ τοῦ Κλέωνος υἱός, ὃ συμβεβήκει {ἐπ'} αὐτῷ καὶ ὑπῆρχον ἄμφω. οὕτω δὴ καὶ τῷ μουσικῷ τὸ γεωμετρεῖν συμβεβηκέναι φαμέν, εἴπερ τύχοι τις ἔχων ἀμφότερα, ὅτι ἐν αὐτῷ ἀμφότεραι ὑφεστήκεισαν αἱ τέχναι. τούτῳ δὴ τῷ συμβεβηκότι τὸ καθ' αὑτὸ ἀντίκειται· καὶ γὰρ διὰ τοῦτο λέγομεν συμβεβηκέναι θάτερον θατέρῳ ὅτι οὐχ ᾗ μουσικῷ †γὰρ ταῦτα† αὐτῷ τὸ γεωμετρεῖν ἀλλ' ᾗ γεωμέτρῃ

(l)

ὶ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ {ἐν} τῇ
:λῶς ἡ τριχῇ διάστασις ἐν
ε γὰρ τῇ αἰσθήσει οὔτε τῇ
θαι δυνατὸν ταῦτα ἀπὸ
ὐκέτι γὰρ εἶναι δύναται τὸ
σῶμα

ἢ κατὰ συμβεβηκός

(a)

ἢ ὡς οὐσία εἰς συμβεβηκότα, ⟨ὡς⟩ τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν δίκαιοι, οἱ δὲ ἄδικοι· εἰς συμβεβηκότα δὲ λέγεται διαιρεθῆναι οὐχ ὅτι ὁ δίκαιος καὶ ὁ ἄδικος συμβεβηκότα – οὐσίαι γάρ –, ἀλλ' ὅτι ⟨τῷ⟩ τοῦ συμβεβηκότος ὀνόματι τὰς ὑποκειμένας οὐσίας παρονομάζομεν

(b)

ἢ ὡς συμβεβηκότα εἰς συμβεβηκότα, οἷον τῶν λευκῶν τὰ μὲν ψυχρά, τὰ δὲ θερμά· καὶ θερμὰ μὲν ὡς ἄσβεστος καὶ ῥεφανίς, ψυχρὰ δὲ χιών, κρύσταλλος καὶ τὰ τοιαῦτα

(c)

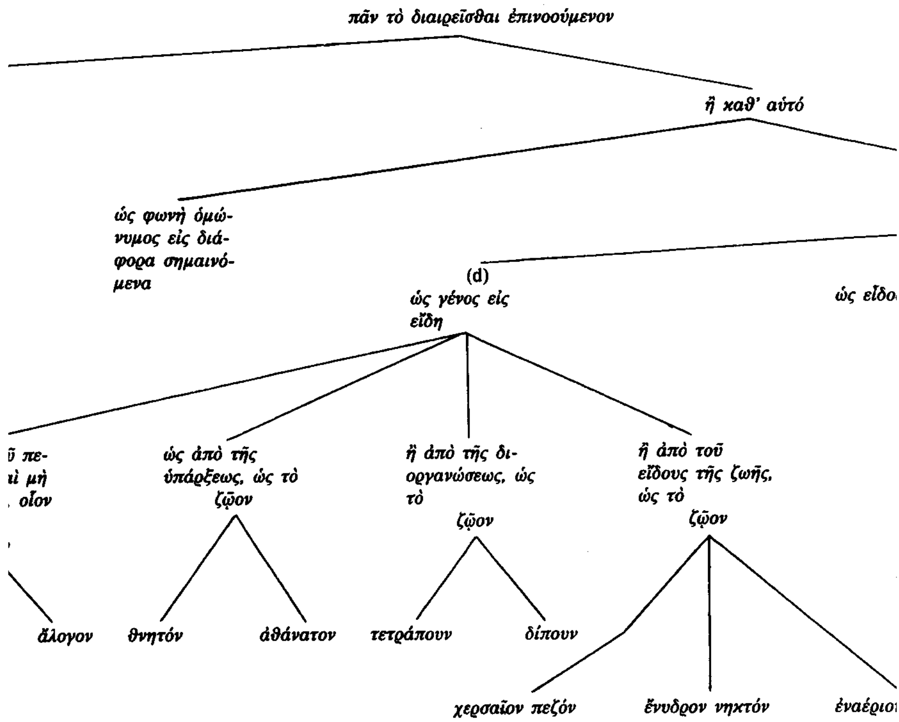
ἢ ὡς συμβεβηκότα εἰς οὐσίαν, οἷον τῶν βαρέων τὰ μέν εἰσι γῆ, τὰ δὲ ὕδωρ, τὰ δὲ μίγμα, οἷον λίθος, ὀστοῦν καὶ τὰ τοιαῦτα

ὡς ἀπὸ τοί
φυκέναι κα
λογίζεσθαι,
τὸ

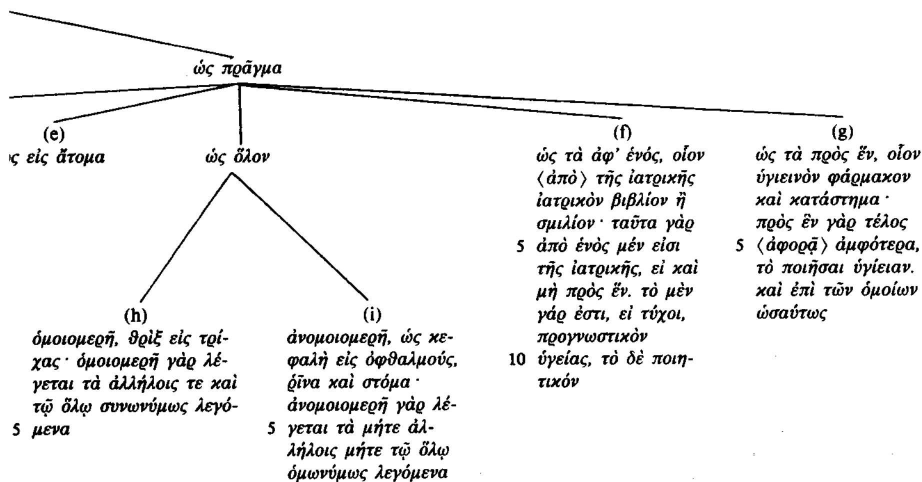
ζῷον

λογικόν

Figura IX

πᾶν τὸ διαιρεῖσθαι ἐπινοούμενον
ἢ καθ' αὐτό
ὡς φωνὴ ὁμώνυμος εἰς διάφορα σημαινόμενα
(d)
ὡς γένος εἰς εἴδη
ὡς εἴδο
ῦ πε-
ὶ μὴ
οἷον
ὡς ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως, ὡς τὸ ζῷον
ἢ ἀπὸ τῆς διοργανώσεως, ὡς τὸ ζῷον
ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους τῆς ζωῆς, ὡς τὸ ζῷον
ἄλογον
θνητόν
ἀθάνατον
τετράπουν
δίπουν
χερσαῖον πεζόν
ἔνυδρον νηκτόν
ἐναέριοι

ὡς πρᾶγμα
(e)
ς εἰς ἄτομα
ὡς ὅλον
(f)
ὡς τὰ ἀφ' ἑνός, οἷον ⟨ἀπὸ⟩ τῆς ἰατρικῆς ἰατρικὸν βιβλίον ἢ σμιλίον· ταῦτα γὰρ ἀπὸ ἑνός μέν εἰσι τῆς ἰατρικῆς, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἕν. τὸ μὲν γάρ ἐστι, εἰ τύχοι, προγνωστικὸν ὑγείας, τὸ δὲ ποιητικόν
(g)
ὡς τὰ πρὸς ἕν, οἷον ὑγιεινὸν φάρμακον καὶ κατάστημα· πρὸς ἓν γὰρ τέλος ⟨ἀφορᾷ⟩ ἀμφότερα, τὸ ποιῆσαι ὑγίειαν. καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡσαύτως
(h)
ὁμοιομερῆ, θρὶξ εἰς τρίχας· ὁμοιομερῆ γὰρ λέγεται τὰ ἀλλήλοις τε καὶ τῷ ὅλῳ συνωνύμως λεγόμενα
(i)
ἀνομοιομερῆ, ὡς κεφαλὴ εἰς ὀφθαλμούς, ῥῖνα καὶ στόμα· ἀνομοιομερῆ γὰρ λέγεται τὰ μήτε ἀλλήλοις μήτε τῷ ὅλῳ ὁμωνύμως λεγόμενα

ν πτηνόν

(a)

ἢ ἐν λέξεσι μόνον ἤτοι ὅταν τῆς αὐτῆς λέξεως δύο τινὰ ἢ καὶ πλείονα τῶν ἀνθρώπων μετέχῃ· Ἀριστοτέλης· 'ὁμώνυμα λέγεται ὧν ὄνομα μόνον κοινόν'· διττὸν δὲ καὶ τοῦτο

(h)

ἢ γὰρ ἐπίσης μετέχουσί τινα τῆς αὐτῆς λέξεως καὶ λέγεται κυρίως αὕτη ὁμώνυμος ὅ φασιν· ἐπίσης γὰρ ὅ τε θαλάσσιος καὶ ὁ χερσαῖος καὶ ⟨ὁ⟩ οὐράνιος κύων φωνῆς μετέχουσι

(i)

ἢ τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δ' ἧττον μετέχει καὶ λέγεται τῶν ἀφ' ἑνός· ἐν τοῖς ἀφ' ἑνὸς γὰρ τὸ μὲν μᾶλλον μετέχει τῆς λέξεως, τὸ δὲ ἧττον· οἷον τῆς 'ἄνθρωπος' φωνῆς ὅ τε ἄνθρωπος μετέχει καὶ ⟨ἡ⟩ εἰκών, ἀλλ' ὁ μὲν μᾶλλον, ἧττον δὲ ἡ εἰκών

ἢ τὸ κατά λεγό

σῶμα

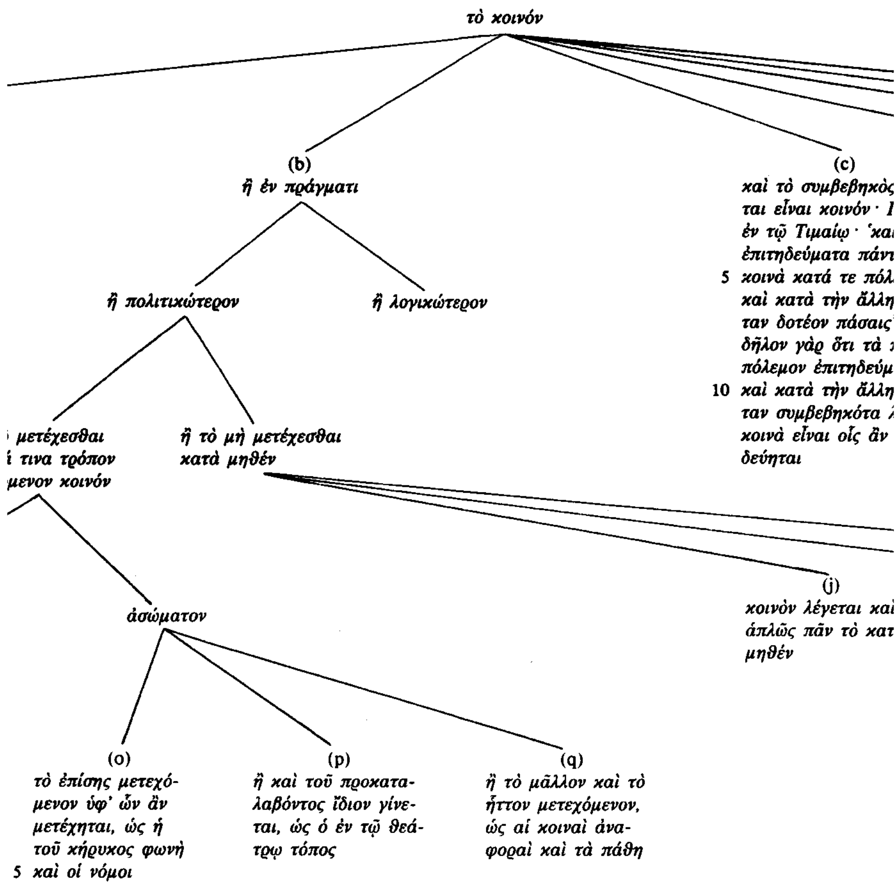
(m)

διαιρετόν, ἀγρός, οἶκος

(n)

ἀδιαίρετον, οἷον δοῦλος καὶ δεσπότης

Figura X

τὸ κοινόν
(b)
ἢ ἐν πράγματι
ἢ πολιτικώτερον
ἢ λογικώτερον
μετέχεσθαι
τινα τρόπον
μενον κοινόν
ἢ τὸ μὴ μετέχεσθαι
κατὰ μηθέν
ἀσώματον
(o)
τὸ ἐπίσης μετεχό-
μενον ὑφ' ὧν ἂν
μετέχηται, ὡς ἡ
τοῦ κήρυκος φωνὴ
καὶ οἱ νόμοι
(p)
ἢ καὶ τοῦ προκατα-
λαβόντος ἴδιον γίνε-
ται, ὡς ὁ ἐν τῷ θεά-
τρῳ τόπος
(q)
ἢ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ
ἧττον μετεχόμενον,
ὡς αἱ κοιναὶ ἀνα-
φοραὶ καὶ τὰ πάθη
(c)
καὶ τὸ συμβεβηκὸς
ται εἶναι κοινόν·
ἐν τῷ Τιμαίῳ· 'κα
ἐπιτηδεύματα πάν
κοινὰ κατά τε πόλ
καὶ κατὰ τὴν ἄλλη
ταν δοτέον πάσαις
δῆλον γὰρ ὅτι τὰ
πόλεμον ἐπιτηδεύμ
καὶ κατὰ τὴν ἄλλη
ταν συμβεβηκότα
κοινὰ εἶναι οἷς ἂν
δεύηται
(j)
κοινὸν λέγεται καὶ
ἁπλῶς πᾶν τὸ κατ
μηθέν

; λέγε-
Πλάτων
ὶ τὰ
τα
ἐμον
ιν δίαι-
›.
πρὸς
ιατα
ιν δίαι-
λέγεται
ἐπιτη-

(d)
λέγεται γὰρ καὶ τὸ γένος κοινὸν τῶν εἰδῶν ὧν ἐστι γένος

(e)
καὶ ἡ διαφορὰ κοινή, ὧν ἂν ᾖ συστατική, κοινὴ λέγεται

(f)
τὸ εἶδος κοινὸν τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων

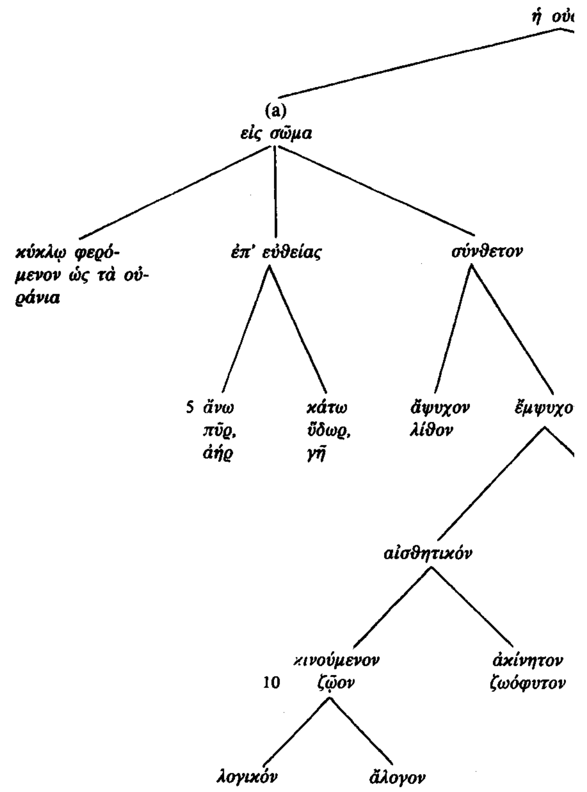
(g)
καὶ τὸ ἴδιον· καὶ γὰρ ὧν ἂν ᾖ ἴδιον κοινὸν εἶναι λέγεται. Ἀριστοτέλης τῆς οὐσίας ἴδιον ἀποδιδούς φησι· 'κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι'

ὶ
τὰ

(k)
τὸ σύνηθες καὶ ὃ ἂν τύχῃ προσαγόμενον, καθό φαμεν κοινότερον εἰρῆσθαι τόνδε τὸν λόγον ἢ τόδε τι κοινότερον πεπρᾶχθαι· Ἀριστοτέλης 'ἔστι δέ' φησίν 'ἡ μὲν ἐπαγωγὴ πιθανώτερον ⟨καὶ⟩ σαφέστερον ⟨καὶ⟩ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον καὶ τοῖς πολλοῖς κοινόν', τουτέστι σύνηθες

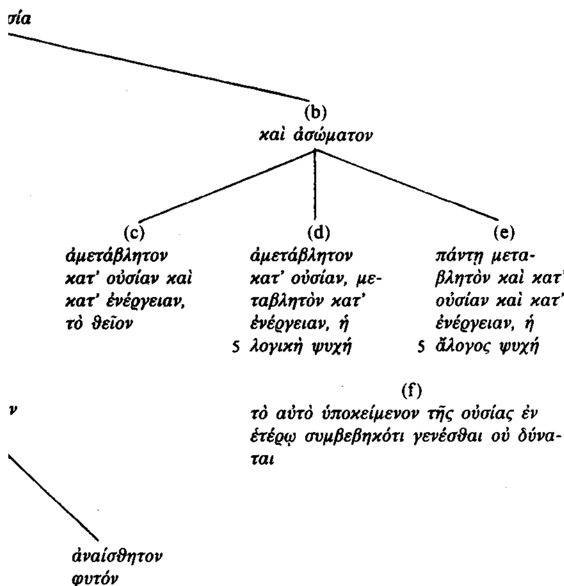
(l)
ἢ ἁπλῶς τὸ ἐν πόλει πλῆθος ἢ ἐν πολιτείᾳ κοινὸν λέγεται· Πλάτων ἐν τῷ Κρίτωνί φησιν· 'ἀλλ' ὧ⟨δε⟩ σκόπει. εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴτε ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο'

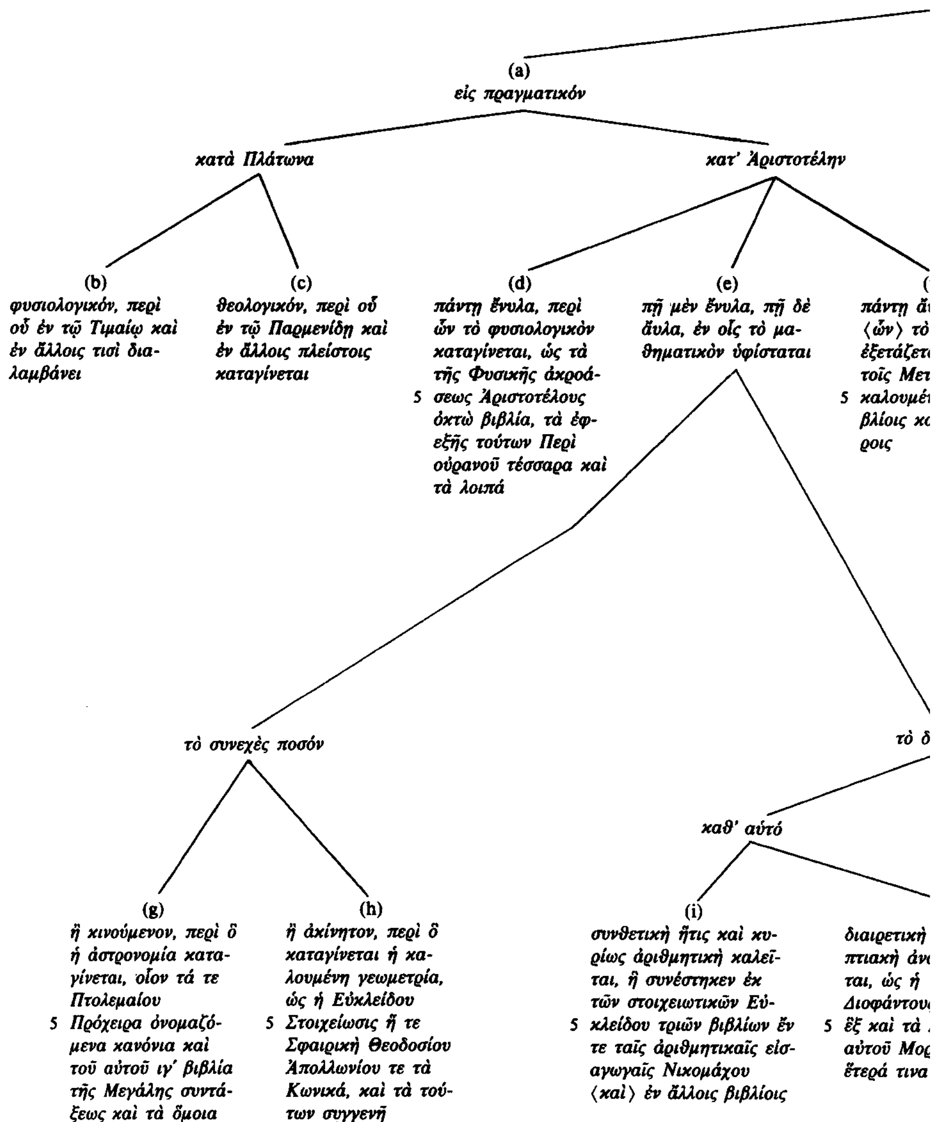
Figur

ἡ οὐ
(a)
εἰς σῶμα
κύκλῳ φερό-
μενον ὡς τὰ οὐ-
ράνια
ἐπ' εὐθείας
σύνθετον
ἄνω
πῦρ,
ἀήρ
κάτω
ὕδωρ,
γῆ
ἄψυχον
λίθον
ἔμψυχο
αἰσθητικόν
κινούμενον
ζῷον
ἀκίνητον
ζωόφυτον
λογικόν
ἄλογον

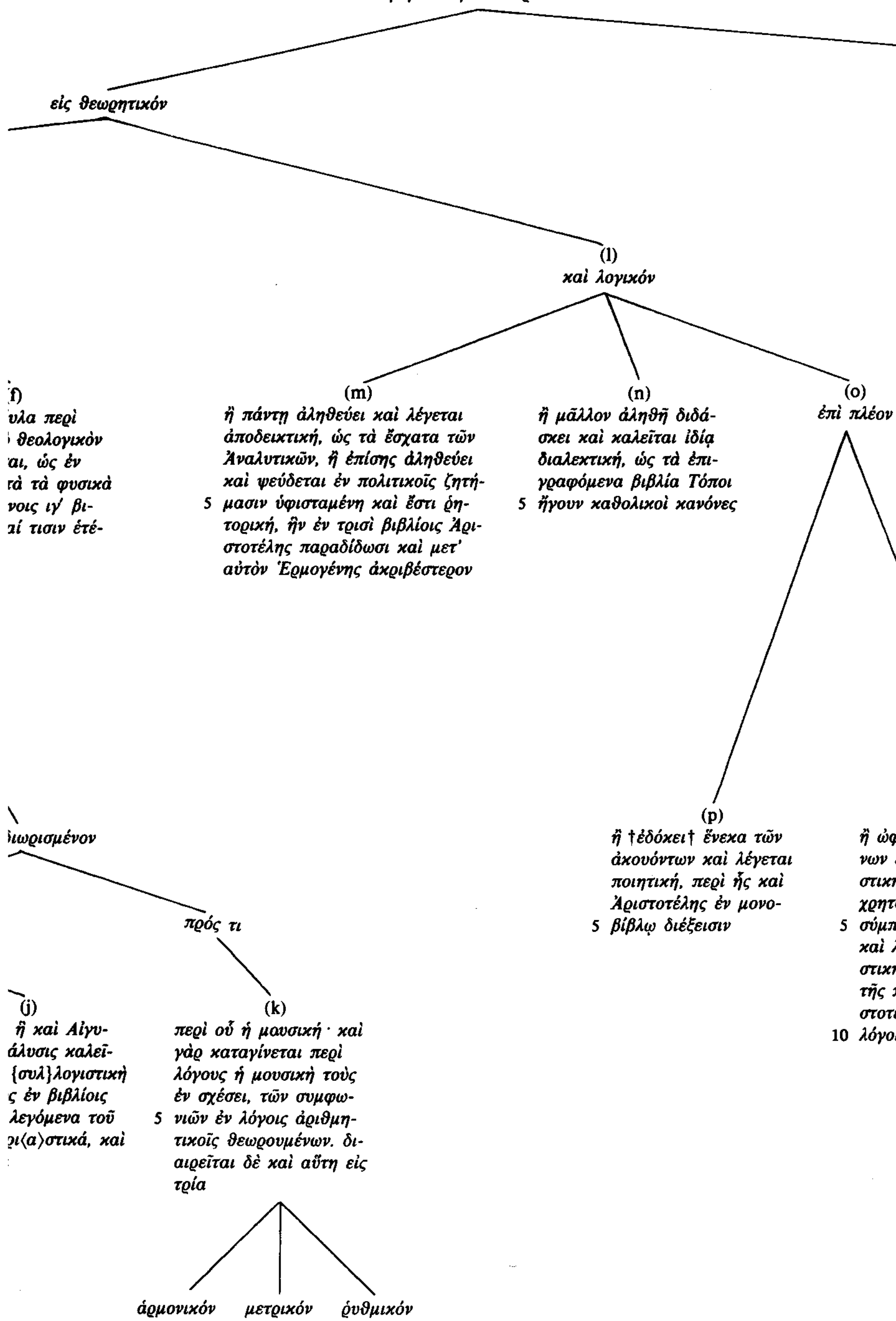
a XI

σία
(b)
καὶ ἀσώματον
(c)
ἀμετάβλητον κατ' οὐσίαν καὶ κατ' ἐνέργειαν, τὸ θεῖον
(d)
ἀμετάβλητον κατ' οὐσίαν, μεταβλητὸν κατ' ἐνέργειαν, ἡ λογικὴ ψυχή
(e)
πάντῃ μεταβλητὸν καὶ κατ' οὐσίαν καὶ κατ' ἐνέργειαν, ἡ ἄλογος ψυχή
(f)
τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον τῆς οὐσίας ἐν ἑτέρῳ συμβεβηκότι γενέσθαι οὐ δύναται
ν
ἀναίσθητον φυτόν

(a)
εἰς πραγματικόν
κατὰ Πλάτωνα
κατ' Ἀριστοτέλην
(b)
φυσιολογικόν, περὶ
οὗ ἐν τῷ Τιμαίῳ καὶ
ἐν ἄλλοις τισὶ δια-
λαμβάνει
(c)
θεολογικόν, περὶ οὗ
ἐν τῷ Παρμενίδῃ καὶ
ἐν ἄλλοις πλείστοις
καταγίνεται
(d)
πάντῃ ἔνυλα, περὶ
ὧν τὸ φυσιολογικὸν
καταγίνεται, ὡς τὰ
τῆς Φυσικῆς ἀκροά-
σεως Ἀριστοτέλους
ὀκτὼ βιβλία, τὰ ἐφ-
εξῆς τούτων Περὶ
οὐρανοῦ τέσσαρα καὶ
τὰ λοιπά
(e)
πῇ μὲν ἔνυλα, πῇ δὲ
ἄυλα, ἐν οἷς τὸ μα-
θηματικὸν ὑφίσταται
(
πάντῃ ἄ
⟨ὧν⟩ τὸ
ἐξετάζετ
τοῖς Μετ
καλουμέ
βλίοις κ
ροις
τὸ συνεχὲς ποσόν
τὸ δ
καθ' αὑτό
(g)
ἢ κινούμενον, περὶ ὃ
ἡ ἀστρονομία κατα-
γίνεται, οἷον τά τε
Πτολεμαίου
Πρόχειρα ὀνομαζό-
μενα κανόνια καὶ
τοῦ αὐτοῦ ιγ' βιβλία
τῆς Μεγάλης συντά-
ξεως καὶ τὰ ὅμοια
(h)
ἢ ἀκίνητον, περὶ ὃ
καταγίνεται ἡ κα-
λουμένη γεωμετρία,
ὡς ἡ Εὐκλείδου
Στοιχείωσις ἥ τε
Σφαιρικὴ Θεοδοσίου
Ἀπολλωνίου τε τὰ
Κωνικά, καὶ τὰ τού-
των συγγενῆ
(i)
συνθετικὴ ἥτις καὶ κυ-
ρίως ἀριθμητικὴ καλεῖ-
ται, ἣ συνέστηκεν ἐκ
τῶν στοιχειωτικῶν Εὐ-
κλείδου τριῶν βιβλίων ἔν
τε ταῖς ἀριθμητικαῖς εἰσ-
αγωγαῖς Νικομάχου
⟨καὶ⟩ ἐν ἄλλοις βιβλίοις
διαιρετικὴ
πτιακὴ ἀν
ται, ὡς ἡ
Διοφάντου
ἓξ καὶ τὰ
αὐτοῦ Μο
ἕτερά τινα

Figura XII

Διαίρεσις τῆς φιλοσοφίας
ἐν ᾗ θεωρεῖται καὶ ἡ τοῦ ποσοῦ διαίρεσις ἀκριβῶς
ἡ φιλοσοφία διαιρεῖται
εἰς θεωρητικόν
(l)
καὶ λογικόν
f)
υλα περὶ
θεολογικὸν
αι, ὡς ἐν
τὰ τὰ φυσικὰ
νοις ιγ′ βι-
αί τισιν ἑτέ-
(m)
ἡ πάντη ἀληθεύει καὶ λέγεται ἀποδεικτική, ὡς τὰ ἔσχατα τῶν Ἀναλυτικῶν, ἢ ἐπίσης ἀληθεύει καὶ ψεύδεται ἐν πολιτικοῖς ζητήμασιν ὑφισταμένη καὶ ἔστι ῥητορική, ἣν ἐν τρισὶ βιβλίοις Ἀριστοτέλης παραδίδωσι καὶ μετ' αὐτὸν Ἑρμογένης ἀκριβέστερον
(n)
ἢ μᾶλλον ἀληθῆ διδάσκει καὶ καλεῖται ἰδίᾳ διαλεκτική, ὡς τὰ ἐπιγραφόμενα βιβλία Τόποι ἤγουν καθολικοὶ κανόνες
(o)
ἐπὶ πλέον
ιωρισμένον
πρός τι
(j)
ἢ καὶ Αἰγυ-
άλυσις καλεῖ-
{συλ}λογιστικὴ
ς ἐν βιβλίοις
λεγόμενα τοῦ
ρι⟨α⟩στικά, καὶ
(k)
περὶ οὗ ἡ μουσική· καὶ γὰρ καταγίνεται περὶ λόγους ἡ μουσικὴ τοὺς ἐν σχέσει, τῶν συμφωνιῶν ἐν λόγοις ἀριθμητικοῖς θεωρουμένων. διαιρεῖται δὲ καὶ αὕτη εἰς τρία
ἁρμονικόν
μετρικόν
ῥυθμικόν
(p)
ἢ †ἐδόκει† ἕνεκα τῶν ἀκουόντων καὶ λέγεται ποιητική, περὶ ἧς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν μονοβίβλῳ διέξεισιν
ἢ ὠφ
νων ἐ
στική
χρητι
σύμπι
καὶ λ
στική
τῆς π
στοτέ
λόγοι

καὶ πρακτικόν

κατὰ Πλάτωνα

νομοθετικόν

δικαστικόν

κατὰ δὲ Ἀριστοτέλην

(r)
εἰς ἠθικόν, περὶ οὗ ἔγραψε διδασκάλοις Ἀριστοτέλης τὰ λεγόμενα μικρὰ καὶ μεγάλα Ἠθικὰ Νικομάχεια

(s)
οἰκονομικόν, περὶ οὗ ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ ὁμωνύμῳ βιβλίῳ διέξεισιν Οἰκονομικῷ καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς Περὶ συμβιώσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικός

(t)
πολιτικόν, οὗ ἕνεκα τὰ λεγόμενα Πολιτικὰ θ'' ὄντα τὸν ἀριθμὸν συνέγραψε βιβλία ἀρίστων ἀνδρῶν καὶ διαφόρων ἐθνῶν ἐν αὐτοῖς ἀπομνημονεύων πολιτείας

(q)
ελείας τῶν προσδιαλεγομέ-
ἕνεκα καὶ λέγεται πειρα-
ὴ, ἣ Πλάτων ἐν πολλοῖς κέ-
ι διαλόγοις καὶ σχεδὸν ἐν
ασιν, ἢ νίκης ἰδίας χάριν
έγεται σοφιστική, {καὶ} ἐρι-
ὶ οὖσα τὴν δύναμιν καὶ τὴν
ανουργίας εὕρεσιν, ὡς Ἀρι-
λης ἐν τοῖς Σοφιστικοῖς
ς ἐξέθετο